

OBRANA.

ČASOPIS

VĚNOVANÝ ZÁJMŮM KATOLICKO-POLITICKÝM.

ROČNÍK XI.

Majitel a vydavatel:

Václav Kotrba.

Odpovědný redaktor

František Žák.

V Praze 1895.

Tiskem a nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny
(V. Kotrba).

O B S A H.

A) Články politické a kulturní.

	Str.
—r.: Postavení národa našeho v ohledu hospodářském	4
„ Osmihodinná doba pracovní	19
„ Berní oprava	81
„ O českých učennících ve Vídni	101
„ Postavení našeho rolnictva	115
„ Živnostenští inspektoři a zpráva o jejich činnosti za rok 1894	148
„ Státní železné dráhy v Rakousku	164
„ Volební oprava	177
„ Sjezd národohospodářský v Praze	289
„ Naše vyrovnání s Uhry	305
„ Krise agrární	321
<i>Vrba Rudolf</i> : Socialní úloha státu	104, 117
<i>Svozil J.</i> : Něco o ideji Cyrillo-Methodějské	225
<i>N. N.</i> : Svěcení neděle v cizině přirovnáno k našim zákonům	324, 343
Řeč <i>J. J. Dr. Bedřicha Schwarzenberga</i> na sjezdě Příbramském	276
<i>Žák František</i> : Pohled z minulosti do budoucnosti	1
„ Zemské sněmy	17
„ Naše vyhlídky	33
„ Tři knihy	49
„ Palackého rakouská federace	97
„ K velikoncům	113
„ Před volbami	129
„ Otevření národopisné výstavy	145
„ Z výstavy	161
„ Několik slov o volební otázce	193, 219
„ Z výstavy	196
„ První sjezd českých katolíků v Příbrami	243
„ Dvě autobiografie	257, 280
„ Po Příbramském sjezdu	273
„ Kapitola o židech	337
„ Zemské volby	253

B) Články vědecké a apologetické.

<i>Dr. Kadeřávek Eugen</i> : O příčinách atheismu	53
<i>Veridico Francesco</i> : Nebude nikdy klid?	35
<i>Konečný F. Jan</i> : Páně Peliškova samospasitelná církev 134, 151, 166, 183, 199 215, 234, 247	134, 151, 166, 183, 199 215, 234, 247
<i>Roudnický Václav</i> : Církev katolická a osvěta	293, 308
<i>Třebský V. O.</i> : Jsou-li stopy kultu Mariánského v evangeliích	68
—r.: Hmotný blahobyt národů a náboženství	65
„ Hus a Laveleye	132

C) Články zábavné.

<i>Brodský Bohumil</i> ; Bez domova. (Povídka)	137, 154, 169 186, 202, 217, 236 250, 266
<i>Dostál Alois</i> : Koruna. (Povídka)	42, 57, 72, 87

	Str.
<i>Kameš Vojtěch</i> : K čemu jsou chudí	231
<i>A. Körschnerová</i> : Jesle v klášteře	7
<i>Šerák Vitinský</i> : Souboj košťaty	357
<i>Žák František</i> : Novoroční feuilleton	11
„ Feuilleton	59, 90, 106
„ Legenda ze života Kristova	123
„ Vzpomínky z cesty	284, 296, 313, 327, 346, 361
„ Štědovečerní povídka	374

D) Články poučné a jiné.

<i>Drbohlav Vinc.</i> : Je pokrok v dogmatech Církve?	103
<i>N. N.</i> : Lístek z nejnovějších dějin Itálie	211, 227
<i>Pauly Jan</i> : Armáda cti	262
<i>Veselý Josef</i> : Jan Lohelius	84
<i>Žák František</i> : Jak se stali Čechové na Rusi žijící pravoslavnými	22
„ Jak konají Rusové bohoslužbu	38
„ Ubozí katoličtí svatí	119
„ Bílá hora	181
„ Katoličtí Koptové	245
„ Příčina věrnosti amerických Čechů katolíků k staré vlasti	370

E) Literatura.

Náš domov 78. — Sbirky histor. příkladů z dějin českých a slovanských 79. — Rajska Zahrádka 79, 288. — Vychovatel 79. — Dělnické Noviny 79. — Spisy Vrbovy 96. — Psychologie (Dr. Kadeřávek) 96. — Bible a nejnovější objevy v Palestině, Egyptě a Assyrii 96. — Zábavy večerní 271. — Vítězství kříže 271. — Bibliotéka mládeže 271. — „Vlast“ 303. — „Meč“ 334. — „Vlastenecký Poutník“ 334. — O jsoucnosti a bytnosti Boží (Dr. Kadeřávek) 334.

Drobnosti.

Politického a socialního obsahu: Ve znamení korupce 13, 46. — Na Sylvestra 15. — Z českého sněmu 45, 62. — Němec a Čech o Bismarkovi 47. — Dr. Rieger 61. — Znalost němčiny 78. — Lichtensteinští dragoni v Uhrách 95. — Danilewski o Rakousku 110. — Z říšské rady 108, 143. — Plener a petrolej 109. Sokolské epištoly 125. — Z Uher 157, 255. — Z polit. ovzduší 158, 174, 189, 205, 318, 331. — Katol. sjezd příbramský 268, 287, 303, 333. — Moderní vlastenectví 270. — Herold o opposici 300. — Zemské volby a nepotvrzení Luegrovo 350. — † Taaffe 363.

Náboženského obsahu: Oslava Gustava Adolfa 29. — Protestantismus a socialismus 64. — Liberalismus 94. — Historické drobnosti 126, 222. — Brunetière a Berthelot 143. — Národnost a náboženství 174. — Rusové o nás 175, 332. — Convertita Tolstoj 190, 207. — Husova slavnost 206. — Prof. Hyrtl o materialismu 223. — Francouzská congregace a lože zednářské 318. — Ludvík Pasteur 364. —

Různé: Legenda 15. — Mravenci 31. — „Času“ 63. — Z říše mravnosti 78. — Národopisná výstava česko-slovanská 94, 125, 206, 254. — Znamení doby 111. — Haličtí Rusové 158. — Statistika Prahy 159. — „Obrana“ na indexu 175. — Jací byli první křesťané 176. — Církevní museum 190. — Pro domo 253. — Družstvo „Vlast“ 269. — Bílá plachetka 335. — Hmotné postavení katol. anglik. duchovních 351. — Slavnost Unie 366. — K poměrům v ruské Haliči 379.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádvkem 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovní ulici, kamž předplatné budiž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperator na Král. Vinohradech.

Pohled z minulosti do přítomnosti.

Loni nastoupili jsme nový rok ve špatném znamení: zavraždění Rudolfa Mry jako úder z čistého jasna zvěstovalo, že kdesi nahromaděno je mnoho elektřiny, jež jen jen hrozí výbuchem. Skutečně také události, které se k smutnému zjevu pojily, byly neblahé. Odhalily na okamžik oponu, a zraku se ukázalo rozbouřené moře vášní, nemravnosti, otrockého vzteku, chlapeckého snilkovství, porušení intelligence a rovnováhy duševní, chorobná idealnost a j. Anarchistický onen proud v mládeži a nižších vrstvách lidu tak náhle se objevil před zrakoma všech, uznán za výslednici špatně pochopeného, nemoudrého radikalismu a bláhového, nezdravého socialismu. Od vlády zakročeno proti němu s dvojnásobnou ochotou, jako proti hnutí socialně anarchistickému a bezbožeckému a jako proti straně s politickým pozadím.

Výstřednost je vždy nezdravá a pochybená. Celé hnutí omladinářské stalo se příčinou vši té politické nesvobody a persekuce, pod kterou celý rok jsme úpěli, nevinní s vinnými. Tak vinou mladočeské politiky dána policií a vládou národu našemu rána velice citelná, z které ještě krvácí a dlouhokrváceti bude. Omladina byla ovšem zlomena a její politickosocialní rejdy potlačeny na nejmenší možnou míru. Za to v srdci asi mladočeši děkují vládě, poněvadž sami nedovedli držeti duchy jimi vyvolané. ač veřejně se k tomu nepřiznají nikdy, přiznati nemohou. Pro národ ale znamená pohromu dalekosáhlou. Celý rok politické činnosti jest toho důkazem, nepřivediv nás k národnému cíli nejezr blíže, ale vzdáliv nas jen od něho daleko, daleko. Dal nám to málo potěšitelné vědomí a přesvědčení, že vážnost českého národa a jeho delegace, že úcta k jeho síle a významu jsou u vlády tak malé, že nejzoufalejší námahy, nejbrillantnější řeči, temné obrazy o rozhořčenosti lidu a narážky na nespokojenost jeho až na nejvyšší místa sáhající, opěťované nářky na nespravedlnost k národu nejbohatšímu a poplatnický nejsilnějšímu, útoky osobní, prosby a jiné a jiné kroky poslanců českého národa nebyly

s to, aby přivedly k pádu svěřající, nečestná a neblahá pouta výminečného stavu.

Výslednice všeho toho na konci roku 1894 jest vědomí, které, nevím, k čemu více, ku vzteku-li nebo k malomyslnosti nás dohání, že vláda cítí se v síle obra proti pídimužikům. Ten dojem dnes zásadní opoziční stanovisko mladočeské činí.

Těší nás tím, že vláda si zahrává s dřímajícím lvem, a, až tento se probudí a hřívu zježí, že leknutím a bázni prositi bude na kolenou za smilování. Začínáme tedy počítati, co v „budoucnosti“ vykonáme, jak činívají všichni ti, kteří mají velkou fantasií, samolibé sebevědomí, ale málo talentu a píce. Zatím nepřátelé naši pracují plnou parou hledíce obsaditi všechny pozice prázdné tvrže. Jakou aktuální cenu má tedy zásadní opozice mladočeská vedle vědomí vlastní bezmocnosti? Do budoucnosti nejistou, v přítomnosti dobrovolné postupování nepřítelům tisíce lepších a vyšších míst, které pro blahobyt pro utužení vnitřního života českého a postup českého živlu výše a výše jsou tak důležité.

A smutné při tom jest, že postavení to nedá se změnit. Opustění opozičního stanoviska znamenalo by dnes úplné vzdání se vůči vládě a vůči sobě mravní sebevraždu. Musíme dělati opozici stůj co stůj.

To všecko tedy děkujeme mladočeské politice za uplynulý rok.

Přes to přese všecko mají v rukou téměř všecku politickou moc. Jest sice dle počtu hlasů při různých volbách se objevivších pravděpodobno, že znasilňování a revolverství hraje při tom velikou úlohu, avšak jisto jest, že stojí na konci r. 1894 pevněji než kdykoliv jindy. Několikrátě činěny se strany konservativní pokusy proti nim, ale dopadly vždy nešťastně. Ano doprovázeny byly takovými zjevy, které úžas a snad i strach vzbudily i na straně liberální, jako na př. volba klatovská. Objevují se opět citování duchové zlí. Vše děkují boji svému za státní právo české. Ptáme-li se ale po vyhlídkách na státní právo na konci roku, odpověď bude přece žalostnější nežli kdykoliv jindy před tím. Výminečný stav měl by vlastně býti postačitelnou odpovědí.

Počítalo se mladočeské delegaci ještě v polovině roku za velikou zásluhu, že oživila v národě vědomí českého práva. S velikým rozmachem pustili se do pole, probudili nadšení, naděje, kde kdo tázal se, co je to státní právo. Byla to radost! Nám to připadalo jako radost oněch vlastenců, kteří tleskají ve Varieté české písní. Styděli jsme se Musela-li vyjiti Rašínova brožura v mnohonásobném vydání, potřebuje-li vědomí státního práva ožívání, které nic jiného nebylo nežli trumf proti staročechům a vládě, je zle. A výsledek kampaně? Nemohl býti jiný. Máme to vědomí, že bylo na ulici smýkáno citem našim nejdražším, že byl na slunci dán důkaz, jak k dosažení jeho schází nám poklad vnitřní síly. Ano jsou i tací, kteří byvše dříve věřící, stali se nyní nevěřícími nabyvše přesvědčení, že cesta k státnímu právu není cesta politického boje, ale že dlužno dříve tisícero jiných položiti k němu podmínek. A tak po napnutí přišlo ochábnutí a naděje na státní právo dnes je o několik mil v přesvědčení mnohých vzdálenější než na začátku roku, jiní pak jsou uraženi surovostí a bezohledností, s jakou znesvěceno.

Nás tyto všechny věci týkají se teprve v druhé řadě, ne ovšem proto, jako bychom menšího podílu brali na politických věcech domácích, ale proto,

že přihlížíme při každé události více nežli k fysickému výsledku, k náboženské její stránce, jsouce přesvědčeni, že je vážnější a že jedině na jejím základě děje se zdravý rozkvět a dospívá se ku konečnému všestrannému dobrému cíli.

V ohledu socialním, náboženském a mravním násilné potlačení omladinářského proudu dlužno schvalovati jako blahodárné pro osvětový význam českého národa. Nešťastné politické položení bere samo konec, je-li národ zdravý. Objeví se jako nepřirozené znásilnění jeho, jež na delší dobu je neudržitelné. Ale kulturní a mravní poklesnutí bylo by jeho trvalým hrobem. Proto potlačení proudu omladinářského po této stránce mohlo býti pro nás jen blahodárné. Jest ovšem otázka, jaký bude výsledek konečný. To se ukáže, až opět zasvitne slunce svobody.

Měli-li bychom vysloviti své mínění, musíme říci, že velikými nadějemi se nekojíme. Rok přísné censury se zřejmým nepřátelským ostnem proti cílům národním sotva může míti blahý vliv. Zničí ovšem jedovaté ovoce, ale nic více; strom zůstává státi. Opět vypučí a šířiti bude nákazu. Zde bylo by vládě, která by upřímně chtěla dobro národa, nastoupiti cestu jinou, cestu opravnou v samých základech, vychovávání lidu a uznati práva jeho, aby marně nestával se hříčkou sobců a nesvědomitých fanatiků.

A tak ani v tomto ohledu rok nový nezvěstuje nám mnoho dobrého. Ano právě poslední dny přinesly nám několik příkladů mravní korrupce na poli literárním a politickém, které jsou svrchovaně neblahé. Nedávno veřejně konstatováno, že jeden poslanec mluvil proto ostře proti kartelům „v demokratickém zájmu lidu,“ poněvadž dříve přes úsilovné své snažení byl z kartelu vyloučen. Na jiném lpí podezření takové, že sám klub musel jej vyzvati, aby proti utrhačům soudně vystoupil. Poslanecké povinnosti plnili mnozí tak bídňě, že jen široké svědomí mohlo se odhodlati, klamati tak důvěru spoluobčanů v době tak vážné na ně vloženu, a bráti za to diety. A podobných zjevů je více, o zjevech literárních ani nemluvě. Víme ovšem, že tísnící stav nesvobody má na tom svou vinu; avšak přes to jsou to předzvěsti i neblahé, které politickou svobodou sotva se brzy změní.

Liberalismus slavil po celý rok své orgie a nikdy nebyl silnější jako dnes. Jest významné, že byl spojen se svěřepým bojem proti tak zvanému klerikalismu. Ovšem jinak ani býti nemohlo. To je jediný potěšitelný úkaz z minulého roku. Dává svědectví o jisté mravní síle národa, jejíž probuzení se liberalismus bojí. Smutné by bylo, kdyby při zjevech, jichž jsme byli svědky, tohoto boje nebylo bývalo; byl by to býval důkaz, že vůbec nemá soupeře. Dne 28. prosince ještě psal pan Eim: „Svěrací kazajka tiskového zákona nezabránila, aby laciné listy populární „Lid“ a „Ruch“ směru radikálního po desíti tisících se šířily. Poslání jejich je důležité, zejména když klerikalové vyzývají vzdělanost našeho lidu pamflety (sic!), jež zatemnit a zloupiti mají veřejného ducha“. Jinde oznamuje, že na prahu roku 1895 dva nepřátelé hrozí, klerikalismus a socialismus, a dosti vliďně přivítá knihu „pro-tibulo duše“. Přes všecku ohavnost a ničemnost svou jsou věty ty v ústech liberála vzdělaného sice, ale utírajícího kliky vídeňských liberálů úkazem dobrým. Kdyby liberalismus jich nepotřeboval, zle by s námi bylo. Hnutí náboženské bylo ovšem v začátcích a tak slabé, že vážnějším skutečným výsledkem nemůže se vykázati. Katolický sjezd brněnský při vši své velkoleposti ukázal

jenom, že síla, energie, intelligence a schopnost tu jsou. Aby uvedeny byly v platnost, k tomu je ještě daleko, daleko. Úkol ten dlužno plniti nám v roce nastávajícím všemi silami. Báječná korrupce liberalismu v jiných zemích, dostupivší vrchole téměř nemožného, jako negativní, ovšem neblahý zjev, může nám k tomu pomáhati. Otevírá konečně oči mnohým, pravým liberálům arci nikoli.

Shrňme-li těch pár řádek, které jsme napsali, v jedno, jeví se nám ovšem minulý rok neblahým sám, o sobě vzhledem k budoucnosti rovněž malo dobrého slibující. Jest ná nás, abychom prací tím úsilovnější vzdělávali náboženskou a vlasteneckou roli národa. Naše „Obrana“ se vynasnaží, aby svou skromnickou hřívnou přispěla ku konečnému cíli.

Šťastný rok 1895.

Fr. Žák.

Postavení národa našeho v ohledu hospodářském.

Jsme národ příliš jednostranný. Boj národnostní a státoprávní tak zabral veškeré myšlení i snažení naše, že u nás kde kdo, z takzv. uvědomělých, pokládá za svatou svoji povinnost obírat se politikou a ničím jiným než politikou, že blouzníme do daleké snad budoucnosti, nechavajíc pustnouti nynější hospodářství své a těšíce se bláhově jak příjemně, pohodlně a blahobytnicky upravíme si svůj byt, až dáno nám bude to, k čemu od let směřuje jediné toužení naše, naše české státní právo.

Rozumný hospodář nebuduje však jenom lákavé plány do budoucnosti, on již v přítomnosti hledí, aby třeba za méně příznivých okolností vydělal nebo ušetřil a tak jmění své ne-li rozmnožil, tedy aspoň neztenčené zachoval potomstvu. On ví, že nastanou-li časem poměry příznivější, tím vítanější bude jemu nebo jeho následovníkům úspora nebo aspoň spořádané, na pevných základech spočívající hospodářství, on ví však také, že nevychová-li již dnes sebe a nástupce své v dobré hospodáře, příští dobré poměry jemu neprospějí, ba spíše uskodí.

Rozhlédněme se dnes, na obratu nového roku, jsme-li my jako národ již tak dobře postaveni, že bychom neměli potřeby starati se o nic jiného, než jen a jen o politiku, že by sloupce našich novin směly vyplňovati se jen a jen bojem stran politických a že by jediným předmětem rozprav na schůzích spolkových a veřejných měly býti toliko otázky jazykové a politické. Proberme za tím účelem jednotlivé stavy výrobní a postavení národa našeho v nich.

Lid náš je v první řadě rolnickým a stav rolnický právem slove jádrem našeho národa. V samotných Čechách žíví se zemědělstvím téměř 2 $\frac{1}{2}$ mill. obyvatelů.

Jaké jsou tedy poměry našeho rolnictva? Soutěž zahraničního obilí, zejména amerického, indického a ruského měla v zápětí netušené klesnutí cen obilních a tím i ceny nemovitostí, stoupající veřejná břemena a mzdy dělnictva zemědělského zkracují vždy víc a více výdělek samostatných rolníků, nové právní řády, připouštějící volné dělení, rozprodávání a zadlužování rolnických usedlostí, otevřely nemovitý majetek lačnému kapitálu cizímu do té míry, že dnes rolník v četných případech není než jakýmsi do libovůle věřitelovy na statku ponechaným dělníkem, který kromě nuzného živobytí vlastního veškeré plody práce své odvésti musí věřiteli za úroky jeho pohledávek.

Zadlužení rolnických statků, které v r. 1868. obnášelo v Čechách něco

přes 514 mil., stouplo do konce roku 1892. na 854¹/₂ mil. zl., tedy o více než 341 mil. zl.

Počet exekučních dražeb rolnických usedlostí, který v roce 1868. obnášel v Čechách toliko 1507, stoupl již po 10 letech na 2596, a pohybuje se v letech 1887.—1891. ustavičně mezi 4—5000. Od r. 1868.—1892. prodáno v Čechách úbrnem 73.777 rolnických usedlostí, při čemž ještě přes 131 mil. zl. dluhů na prázdno vyšlo.

Podobnou, jaksi všeobecnou krísi stížena jsou také četná odvětví malé výroby průmyslové, klesající pod tlakem soutěže velkokapitalistické (proslulé kdysi české soukennictví, plátenictví, tkalcovství, dnes dokonce i mlynářství a malé pivovarství). Co se dosud se strany činitelů veřejných pro povznesení maloživnosti děje, jest celkem rázu negativního a nedostačuje; společenstva živnostenská daleko nesploila naději v ně kladených a stala se namnoze jen pramenem malicherných hádek: o meze působnosti jednotlivých řemesel. Jest potřebí širšího pozitivního zakročení státního, podporování řemeslného i obchodního výcviku živnostenského dorostu, usnadňování levného úvěru, opatrování dokonalých strojů a nástrojů atd.

Je-li v zemědělství a maloživnostech převaha národnosti naší nepochybná, jest tomu mnohem hůře ve velkopřůmyslu a velkoobchodu.

Země naše oplývá přímo bohatými dary přírodními. Mocná ložiska uhlí černého i hnědého podporují velkovýrobu, splavné aneb aspoň uplavnění schopné řeky protékají zemí, hojnost rud poskytuje materiál k výrobě strojů, síť železnic probíhá kraj: našimi — nuže, komu patří velkopřůmysl, který za tak příznivých okolností do té míry se povznesl, že království naše i v tomto směru jest pravou perlou Rakouska?

Patřme na mapu: Tam na severu Českém závod na závodě, železnice na železnici, od Ústí n. L. až k Hamburku nepřetržitá doprava po lodích, celé skoro nákladní vlaky zboží nesoucích — tam náš ucelivý, pracovitý a střídmy český lid za mzdu, ke skrovnému jen živobyetí stačící, pomáhá německým uhelným, vlněným a bavlněným baronům vydělávati miliony, nechává sebe i děti své odcizovati mateřskému jazyku svému a sebe nazývati živlem přistěhovalým, nestálým a nepokojným.

A na Českém jihu? Půda méně úrodná, železniční spojení nedostatečné průmysl nepatrný, lid prodává statky své a stěhuje sebe do Rakous nebo do průmyslových krajů Českého severu.

I v ryze Českých krajích mnohé a mnohé velkozávody průmyslové patří národním našim odpůrcům. Na východě Českém na třicet tisíc obuvníků pracuje do filiálek velkotováren vídeňských a Českou rukou vyrobená obuv pod vídeňskou značkou putuje na trhy americké, asijské, ano i australské. Textilní závody, papírny, strojovny a j. podniky německé bohatnou z české práce a z české nepodnikavosti, pro větší výtěžek vídeňských a pražských velkoobchodů s konfekcí a výbavami ženskými pracují sta a tisíce děvčat našich do úpadu za mzdu, která v nejčetnějších případech stačí jim jen na luxus šatový. Mnohé cukrovary, které kdysi rolníci založili, avšak udržeti nemohli, skoupil spekulant žid, vládná nyní celým krajem a určuje sám, kolik za dodanou cukrovku platiti chce. Pojizeří naše jest národnostně ohroženo německými velkopodnikateli a jejich úřednictvem a totéž nebezpečí hrozí i východním okresům našim.

Ještě hůře jest s velkoobchodem, který jest u nás skoro vesměs v rukou židovsko-německých. Obchod s obilím, kožemi, peřím, železem, střížným zbožím, suknem, krajkami atd. atd., obchod a výčep lihových nápojů, vše od nejmenších obchodů v poslední vesničce až k velikým bankovním a směnárním závodům na pražských Příkopech — všude mají převahu živly židovsko-německé, německými podniky jsou také většinou železné dráhy, územím našim probíhající, pojišťovny, agenty své na náš venkov vysílající a pod.

Židovsko-německý obchodník určuje cenu obilí, naším rolnictvem vyrobeného, cukrovar — druhdy rolníky vystavený dnes majetek židovského speku-

lanta — diktuje rolníkovi cenu jeho řepy, týž živel předpisuje nám jako spotřebitelům ceny, jimiž platiti musíme zboží, které potřebujeme. Obchod strhl dnes na sebe největší díl prospěchu z veškeré výroby; výrobce musí obchodníku zboží lacino prodati, a spotřebitel je cd něho draho koupiti. A právě obchod jest u nás nejméně v našich rukou, a i tam, kde vedle obchodníka židovského je třeba stejně snaživý obchodník domácí, dává neprozíravý lid náš skoro pravidelně přednost obchodníku, cizímu nám národností i náboženstvím.

Řekli bychom, že není ani tak smutným znamením pro naše rolnictvo suma hypotekárních dluhů, jako spíše zjev, že veškeren — zejména vývozní — obchod s obilím, vejci, peřím a j. produkty rolnickými je výhradným panstvím židů a že naši lidé jakoby jinému své zboží prodati ani nedovedli!

Pohled to věru neradostný! Je-t však nezbytno, uvědomiti si postavení svoje, má-li se konečně přece přistoupiti k nápravě.

V čem spočívá příčina smutného tohoto postavení našeho?

V nedostatku podnikavosti a národní solidarity. My příliš dlouho z pohodlnosti a nemístného strachu nechávali jsme pracovati sousedy své v tomto království, sami se na ně dívající; kdo měl kapitál uzavřel jej do spořitelny nebo záložny na nepatrný úrok, aby si jej prostřednictvím velikých ústavů úvěrních čilejší sousedé naši k lepšímu zužitkování v průmyslu nebo obchodu mohli vypůjčiti

Idealem rodičů našich jest dosud viděti syny své nikoli na poli soutěže obchodní nebo průmyslové, nýbrž v takzv. jistém postavení, které není často než jen jistou bídou a velikou odvislostí. I jediní synkové zámožných rolníků nebo řemeslníků — kterým by dříve stavovská hrdoť rodičů ani nebyla dovolila obrati si jiné zaměstnání nežli otcovské — dnes dávají se na studia, ať mají nadání, ať nemají, a dosábl-li syn po nezdařeném třeba i dvanáctiletém pokusu studií sebe nepatrnějšího místečka ve službě státní nebo obecní, pokládají to rodiče za štěstí, neuvažující, že v průmyslu nebo v rolnictví mnohem více vydělati a sobě i vlasti k mnohem většímu pro-pěchu býti mohl. Statky se tak zadlužují, řemeslu nebo obchodu ubírá se nezbytný jemu kapitál a konec? Zadlužení rodiče, zkrácení sourozenci, a syn, který dle nadějí rodičů měl jednou býti jim všem podporou a splatiti kapitály naň věnované, dnes v nejlepšíh případě sám má jen tolik, nač přijde si každý obratnější obchodník nebo řemeslník!

Nechceme nikterak zneuznávat, že poměry stavu rolnického a řemeslnického vůbec, a nejen u nás, značně se zhoršily. Ale s druhé strany zdá se nám, že se na tuto všeobecnou tak zv. krizi u nás nemálo hřeší, a že všeobecné poměry hospodářské pokládají se za pravou a jedinou příčinu úpadku i tam, kde jest vina jediné na jednotlivci samém, jeho nedbalosti, nehospodárnosti, a stalo se již zvykem veškeré neúspěchy hospodářské prohlašovati tu za následek americké soutěže obilní nebo vysoké daně pozemkové, tam opět za účinek drahé soutěže velkovýroby kapitalistické.

Přímo hříchem národním dlužno však nazvati, vyhlašuje-li se národní vada naše, nepodnikavost, za jakousi ctnost, anebo omlouvá-li se dosavadními, pro nás národnostně nepříznivými poměry politickými. Jako politické denníky a spolky naše vyhýbají se téměř každému hlubšímu vsáhnutí do otázek hospodářských, odkazující na to, že si vše co nejlépe zařídíme. jakmile státního práva dosáhneme, tak ospravedlňuje obecné mínění u nás veškeru dosavadní téměř úplnou nečinnost naši na poli boje hospodářského naším bojem politickým, jež pokládá za výhradný na ten čas úkol náš a za jakýsi kouzelný proutek, který přinese národu našemu nejen úplnou samosprávu a rovnoprávnost národní a politickou, nýbrž který mu otevře také dokořán brány blahobytu hospodářského.

A zatím zapominají hlasatelé tito, že tytéž poměry, tytéž vysoké daně a poplatky, tytéž sazby celní, tytéž tarify železniční nebrání našim sousedům, aby v samotných krajinách našich zakládali závody a z nich kořistili,

a že nenaučíme-li se hospodařiti s málem, ani s mnohem hospodařiti nedovedeme.

Jest tedy nezbytně potřebí nikoli čekání, nýbrž okamžité, vážné práce, potřebí, aby přestal osudný předsudek proti veškerému zaměstnání ve výrobě nebo v obchodě a osudná záliba naše ve službách odvislých, potřebí, aby vedle úsilovné práce na poli politickém zavládl ještě úsilovnější snažení po osamostatnění našem v oboru hospodářském.

Potřebujeme zkrátka lidí podnikavých a lidí obětavých. Jako předkové naši jedině tím mohli vzkřísiti literaturu, že z lásky k národu svému kupovali malé neúhledné a zajisté poměrně drahé a obsahem méně hodnotné knížky české jedině proto, že byly české, jako předkové naši pomohli nám k nynějšímu „zlatému domu“, jež postavil národ sobě u mostu řetězového, jedině tím, že obětavě z čisté lásky k národu tlačívali se v odpůdne nedělní a sváteční v místnostech divadla stavovského, tak nezbude nám, než abychom s touž obětavostí z malých počátků domáhali se emancipace své od hospodářské závislosti na živlech cizích důsledným a bezohledným prováděním hesla „S v ů j k s v ě m u!“

A že k takovému obraně naší proti přemoci cizího kapitálu, nás odevšad dusícího, jest již čas nejvyšší, jsme tuším dokázali s dostatek. —r.

Jesle v klášteře.

Dle francouzského volně vypravuje A. KÖRSCHNEROVÁ.

Za mrazivého jitra probudilo ranní klekání sestru Moniku v malém beghinském klášteře. Jakmile uslyšela tlouci šestou hodinu na zvonici kostela, vždy rychle vstávala, jsouc zvyklá přerušiti násilně dobu svého odpočinku. Byla šťastna, že se již probudila, nebo noc a spánek zdály se jí býti jako zmařený čas a ztracené chvíle ve službě Boží. Nebyla ale dnes tak svěží a čilá jako jindy; byla polekána, uděšena neblahým snem. Viděla ve snu tom celé lodě naplněné hostiemi, a jiné věci nesouvislé, nepochopitelné tak trudné, jako ty mlhy kolem opuštěných zvoníc. Odkud se jen vzaly u ní, která po namahavé své práci skoro vždy takovým klidem i v noci se těšila!

Přes všechno své namahání nebyla s to, aby zapudila jakési teskno. Trapný dojem snu jí neopouštěl; a tak byla dnes sama sebou na nejvýše nespokojena.

Abyste se vzpamatovala, vyhlédla rychle jediným okněm svého pokojíku. Přesvědčila se o klidném, jednotvarném obrazení, v němž trávila své žití. Zahalila svou hlavu a šiji bílým šatem, který rád předpisuje, ale přece měla stále pocit hrozné zimy, jako od pichlavých jehel mrazu. Když byla oděna, přehodila přes sebe černý plášť a odebrala se do kostela. Zastávalať v klášteře důležitý úřad sestry sakristiánky a dnes — dnes, kde byl tak důležitý den před štedrým večerem, zbývalo jí jistě málo času k rozjímání.

Bylo jí napnutí vše síly, aby vyhověla všem povinnostem u oltáře, svatostanku, zvláště ale u jeslí, v nichž o půlnoční při slavnostném osvětlení na sta voskových svící, se objeviti má Božské dítě, na věhlasném obraze Jeana Van d'Eyka, jenž se ukazuje pouze o velkých svátcích čtyřikráte do roka ve zdejším velechrámu.

Sestra Monika byla již mnoho pracovala než se úplně rozednilo. Vzdorovala statečně tmě, která panovala v s arém kostele. Bledý svit sotva pronikal slabě chrámovou loď, a přece i v tomto nejistém pološeru proměnila obratná ruka její pozvolna oltáře v malé zahrádky kvetoucích rostlin, uspořádala celé pyramidy z voskových svíček, naplnila vásy květinami, upravila kandelabry s kadidly, z nichž měly vystupovati při slavnosti modrá oblaka vonného dýmu.

S velkou úctou vyňala ze skříně v sakristii veškeré okrasy, kterých bylo k slavnosti zapotřebí, hleděla láskyplně na tyto starožitné skříně z dubového dřeva, které měly na svých štítech vyřezaný ctilodný letopis 1650., jako na dobré své přátele. Sama přechovávala k nim klíče, jedině jí bylo svěřeno opatrování všech těchto posvátných pokladů. Jak byla šťastna! V jedné příhrádce byly uloženy: mešní prádlo, prostěradla oltářní, rochety s vějířovitými záhyby; v jiném mešní roucha, ornaty a jiné paramenty. Vybírala opatrně čeho bude třeba, počítajíc v duchu, kolik osob súčasní se služeb Božích za toho posvátného večera. Pak jala se svědomitě oprašovati v kostele ozdobné košíky a vásy s umělými květinami, které nabyly pod rukou pilné sestry brzy svěžesti barev. Vzpomněla si, že musí též obléknouti sochu Panny Marie novým rouchem z bílého atlasu se zlatým vyšíváním, a okrásliti ji drahocenným závojem z Malínských krajek. Na konec zbývalo jí ještě upravení jesli, práce to nejhlavnější a nejchoulostivější.

Již odbila desátá hodina. Sestra Monika si povzdechla. Jak mnoho ještě jí zbývalo učiniti, aby dodala kostelu dokonalé úpravy slavnostní. S novou pilí dala se tedy opět do práce. Tu zavrzly dvěře chrámové a zapadly těžce v zámku. Velebná matka kláštera, kterou sestra ihned poznala, vstoupila do kostela, jsouc doprovázena ženou z lidu. Sestra Monika poznala v žene služku své sestry. Byla bledá a celá zděšená.

„Co se stalo?“ ptala se mniška neočekávanou návštěvou polekána.

„Milá sestro, nesu vám smutnou novinu,“ odpovídala žena se slzami a nářkem, „dítko vaší sestry je mrtvo! O půl noci dostalo hrozné záchvaty záškrtu a za velikých, nepřestávajících bolestí skonalo. Nyní zaplakala sestra Monika. Smutně rozlehalo se kostelem její nařikání: „Ubohé dítě, můj andílek, je mrtev. Je to možno? - Nemůže to býti pravda! Vidíte, že nezemřelo? A má ubohá sestra, co dělá má sestra?“ — —

„Pomodleme se za ni,“ přerušila velebná matka nářek soucitným hlasem, avšak s určitým výrazem rozkazu.

Jakkoliv nejhlubším žalem sklíčena, poklekla sestra Monika, jsouc zvyklá poslušnosti okamžité, a všechny tři ženy zůstaly před oltářem matky Boží, modlice se hlasitě andělská pozdravení.

* * *

Jak ráda by byla Monika potěšila svou nešťastnou sestru, ale nebylo možno, aby zanechala své dílo nedokončeno, svícny bez svíček, mešní roucha složena, jesle prázdné! Měl-li kostel míti obvyklou slavnostní výpravu, nesměla se zbaviti této povinnosti pro starost jinou. Jediná znala každý kout zakristie, místo určené pro každý parament. Slíbila tedy služce sestřině, že přijde, jakmile bude úrad její dokončen; velebná matka jí děkovala slovy, řka, že Bůh jí odplatí tuto obětí . . . načež obě ženy opustily chrám. Zůstavší sama, cítila se sestra Monika opuštěnou a smutnou; oplakávala hořce smrt dítka, jež tak vřele milovala. Ah, jak byla nyní sklíčena! A jak smutně ucházel jí tento den, který jí býval druhdy posvátným; jak ráda meškala jindy mezi těmi poklady stříbrného náčiní, květin a jiných skvostných předmětů, které byly jí svěřeny.

Jak bývá někdy i štěstí břemenem! Jak rychle uhasne nám malé světélko radosti, s nímž se probouzíme nekterý den! Pravda, dnešního jitra byla sestra Monika trýzněna zlou předtuchou a děsnými sny. Hle, kterak se byly smutně vyjevily. —

Všecka polekána a žalostná chodila nyní sestra Monika ze zakristie do chrámu a z chrámu do zakristie; mýlila se stále. Mysl její nebyla více u práce. Neviděla již jasné pro bohaté slzy, jež zakalovaly její zrak. Avšak přece dokončila dílo. Svícny měly nové svíce, svatostánek, monstrance, určená pro slavnost, skvěly se stříbrem a zlatem, a nad oltářem se chvěla holubice, obraz svatého Ducha, ve svém diamantovém prachu na křídlech.

I na jesle bylo již připraveno místo v kapli sv. Josefa, na levé straně u krucht, na zvýšeném stupni mezi záslonami, křovím a vysokých svícňů

s nesčetnými svícemi, jež měly při slavnosti ozářiti skvěle v rovných řadách a geometrických figurách celý chrám. Nezbyvalo jí tedy již jen umístit Ježíška, rozkošnou sošku z vosku, která byla velice uměle modelována a v pravdě mistrovsky malována; vzbuzovala vždy nadšený obdiv sestry Moniky.

Bylo to novorozeňátko s růžovým tělíčkem, roztaženými prstíčky, ležíc na slámě jako na lůžku ze slunečních paprsků. Zbožně vyňala skvostné jesle ze skříně v zákristii. Zdála se jí býti soška pravým dobrým děťátkem Božím. Bála se, že by se rouhala, kdyby se dotkla svýma rukama tohoto zázračného dětského tělíčka, jsouc skličena svým žalem světským. Zahalila si tedy ruce jedním z oltářních prostěradel, aby takto odnesla posvátnou sošku. Úzkostlivě odebrala se ze zákristie do chrámu, nesouc ovinutou sošku, ale v okamžiku tomto překonal nový výbuch žalu ubohou duší; neb dítě toto připomenulo jí živě na ono druhé dítě, které bylo mrtvo, a které nepochybně více na svých loktech. Slzy zahalily její zrak, že nespozorovala malou stoličku, která jí stála v cestě. Klopýtla, prostěradlo se rozvinulo na zem. Šlápla naň, ruka její dotknula se posvátného tělíčka, pojal ji strach a leknutí, chtěla zachytit prostěradlo, ale neobratným pohybem tím posunula se soška více a v nešťastném okamžiku padla na dlažbu. Celá se rozlámala, rozdrtila na drobné kousky. Nezůstalo ničeho, než malý chumáček růžového popele.

Sestra Monika vykřikla žalostně; pak naslouchala, neslyšel-li a neviděl-li jí někdo. Kostel byl prázdný, němý. Hluboké jeho ticho zdálo se sestře jako nemá výčitka. Ale ticho a samota jsou jistými spoluvinníky, jež trpí zlo, které ochotně pohrbívají za svými nemluvnými rty. Sestra Monika sbírala třesouc se na celém těle, s planoucími tvářemi a studenými rukama jak dlaždice, kterých se dotýkala, zlámané údy, znetvořené třepy. Až na poslední prášek vše uklidila a zničila veškeré stopy nešťastného svého provinění, ponoriť vše do velkých kapes, jako stopy zločinu, jež dlužno ukryti za každou cenu.

Sestra Monika vykonala vše to mechanicky, v nejvyšším stupni rozčilenosti. Pak uděšena, jako by byla spáchala svatokrádež, opustila prudce kostel a zavřela za sebou dvěře na dva západy. Pro okamžik byla jista, jelikož ona sama měla při sobě klíče chrámové.

Když se navrátila do kláštera, ptala se jí velebná matka, je-li vše na místě a připraveno pro půlnoční pobožnost.

Sestra Monika odpověděla „ano“, neosmělivši se přiznati svou nehodu ze strachu, že snad pro svou neobratnost by jí byla odňata hodnost zákristánky; jistě, to by bylo její smrtí!

Když se byla poněkud utišila, přemýšlela klidněji o svých nesnázích. Jak vyvaznouti z labyrintu první lži? V tento večer ještě, v hodině slavnosti, zpozoruje přec každý její neblahou lež. Rozšířiti ještě pověst, že soška byla ukradena, budou-li jesle prázdné? Zkusiti novou lež? Bylo to pravdě nepodobno. Přiznat se ku všemu? Všichni jí budou opovrhovat. Bude potrestána méně za to, že rozbila sošku Ježíška, než za to, že lhala a že tvrdila, že vše bylo připraveno pro noční Bohoslužby. Tak nás zavádí lež, že se z ní nevypletem. Ubohá mniška byla v zoufalství, více a více se trásla a pozbývala smyslů. Konečně se uchopila přece realní myšlenky. Bylo ve městě více obchodníků s nábožnými předměty, kteří prodávali různé sochy světců a světic. Možno že by také našla Ježíška a vánoční jesle; koupila by ze skromných svých úspor, které snad dostačí. Přinesla by ji za soumraku do kostela, kde by pak nikdo z daleka a při plápolání světél, nepoznal náhradu. Všecka posilněna touto novou nadějí, odebrala se sestra Monika odpůlne z kláštera a nalézala se mžikem ve velké ulici uprostřed města. Na vzdor strachu, který tento zlý příběh byl uvrhl na nebohousť sestru Moniku, nepřestala přece stále vzpomínati na sestru a na smrt ubohého svého malého synovce.

Chvátala, neboť chtěla navštívit též svou nešťastnou sestru, která byla přece ještě více politování hodna, než ona sama. Chtěla se také sprostíti trosek, které, kdyby byly později nalezeny v jejím pokojíku, by daly svědectví

o její vině. Kolikrát chtěla již, přecházejíc staré nábřeží, roztráštěné pozůstatky sošky hodit do vody; ale kdyby právě někdo z okolo jdoucích ji viděl, kdož ví, jakým podezříváním by byla stíhána — nyní, kde tak mnohým působí to největší radost, mohou li podezřívati duše, nosící černá roucha církve?

Urychlila své kroky. V skutku, jak ohyzdný je život, jak smutný! Myslela mniška, rychle spěchajíc podél opuštěného nábřeží, směrem k ulicím, kde bylo nejvíce kupeců města.

Jeptiška vstoupila do několika obchodů s církevními věcmi, které byly všechny hojně zásobeny madonami z alabastru, křížů a modlitebními knížkami s veškerými potřebami k pobožnostem; celé sklady byly naplněny. Ale marně se poptávala po soše Ježíškové v jeslích. Nebylo jí. Hotovily se jen na objednávkou.

Dlouho bloudila ubohá sestra ulicemi, strachem a únavou k smrti zemlená.

Kleslá na myslí odhodlala se, že před svým návratem do kláštera navštíví ještě svou nešťastnou sestru. Dějala si již výčitky, že se sama tak dlouho zabývala svým vlastním neštěstím. Předstírala si své sobectví, které převládlo i nad nejvřelejšími city přátelskými, neb Monika milovala svou sestru, milovala malé děcko, které zlý osud jí byl tak nahlé odňal.

Vstoupivši do bytu své sestry, viděla dítě tiché a chladné, spočívající na loži. Proč ho tam položily? Což nebyla koléhka dosti velká pro ně nyní, koyž se více ani nehýbalo? Matka se rozplývala žalem v horkých slzách. Sestra Monika zmužila se, aby potěšila svou sestru, jakkoliv byla sama smutná a nešťastná. Dlouho panovalo ticho. Každý cítil hlubokou propast žalu, která zírala z oka matky, jenž hleděla zoufale na malou mrtvolu.

Jeptiška přerušila konečně ticho, žádajíc za jednotlivé zevrubnosti, jež předcházely smutnou tuto událost.

Ztratila také svého miláčka, svého malého Ježíška z jeslí kterého také již nikdy více nespatri; zemřel i on v tentýž den. Když Monika patřila na mrtvolu svého malého synovečka, zdálo se jí, jako by byl podoben Ježíškovi v jeslích. Krásné modelované ručky, zlaté vlásky, které smrtelným potem byly přilehly k čelíčku, byly jak malovány. Lehký růmének oživoval líčka, dodávaje klamně zdání života mrtvému dítěti.

Z ohrazení klášterního, které bylo celé bílé, zasněžené a ozářené měsíčním svitem, zavzněl kostelní zvon svým vážně mluvícím zvukem, vyzýváje obyvatele, aby se zúčastnily při půlnoční mši svaté. — — —

Všechny jeptišky opustily již celý své a ubíraly se v průvodu do svatyně. Chrám byl ozářen a mše svatá již započala. Jemné hlasy zbožných sester, jichž zhožný zpěv varhany doprovázely, podobaly se zpěvům labutím za měsíční záře mezi jezerními růžemi. Vše bylo tak krásné, poetické, svaté! Tajemně zářily nescíslné voskovice. Pouze jedno místo na levé straně u kruchty zůstalo tmavé — tam, kde byly postaveny jesle a kde ihned po mši se mělo objeviti po radostném uvítání vánoc zobrazení narození Páně.

Již i tam pronikaly některé z prvních rozžatých svící tmu. Sestra sakristánka odcházela od jednoho svícnu k druhému se svým rozsvěcovadlem. Trásla se, ale nikdo si jí nepovšimnul; v horlivé pobožnosti bylo celé shromáždění

Sestra Monika spěchala do úkrytu kapličky, kde brzy na to objevily se mezi záslonami, květinami, starožitnými skvostnými látkami, svícny zlatými a skvostnými reliquiáři, jesle! zářící jesle! vánoční jesle, ve kterých zdánlivě dřínal malý Ježíšek, něžný a krásný jako z vosku se zaníceným úsměvem, růžovými líčky pod plápolajícím světlem voskových svící . . .

Sestra sakristánka ustoupila, aby nekazila dojem; byla spokojena s výsledkem. Ale zatím co zaznívaly radostné zpěvy vánoční, nejradostnějšího dne celého roku, uchýlila se Monika do nejtmařejšího kouta za zpovědnici, dívajíc se se zaroseným okem na dítě, které se zdálo hýbat v jeslích.

Tento Ježíšek v jeslích nebyl nikdo jiný, než malý její synovec, mrtvé dítě její sestry, které byla odnesla v noci a uložila něžně a tiše s dovolením

jeho matky, do jeslí. Byla to vůle Boží, jasně vyjádřena. Děcko zemřelo téhož dne, aby zázračným způsobem nahražovalo Ježíška v jeslích. Obě ženy měly stejnou myšlenku, zdálo se jim, že dítě to bylo vyvoleno nebem, aby sloužilo k posvátnému tomu účelu. A potěšené svou vřelou vírou, pohlížely Monika a její sestra z dálky méně smutně na malé růžové robátko v jeslích a klidněji oplakávaly milované dítě, jež tak tiše leželo v jeslích, zatím co zpěvy vždy jemněji v bílých se ztrácely klenbách kostela, jako by duše andělků se vznášely do nebeských výšin.

Novoroční feuilleton.

Jakýsi discipulus, spisovatel, mně zcela neznámý, poslal mi novoroční vpravování, které tuto umísťuji. Není sice ani učené ani moc vtipné, ale poněvadž nic novoročního nemám a právě jest, tuším, nový rok, tak jsem se nad ním smíloval. Píše:

Milý pane redaktore!

Přeji vám a všem vašim čtenářům šťastný nový rok. Doufám, že přání mé vzácné osoby vás pohne, abyste uveřejnil, co vám tuto píše.

Bylo 31. prosince roku 1894. Dobře že už je pryč, taškář. Ještě v poslední chvíli mi vyvedl kousek, že když si na něho vzpomenu, dostávám husí kůži. Chci vám ho zrovna vypravovati.

Jako pořádný křesťan, zůstal jsem na Sylvestra doma, hledě s dvojenou pílí vynahraditi zameškané hodiny. Víím, že z každé marné hodiny, ano slova, bude člověku jednou klásti účet. Proto jsem mlčel a pracoval do půl dvanácté, kdy chodívám pravidelně spát. Nevím, kdo všechny naše myšlenky, slova a skutky zapisuje. Pro případ že by to byl někdo, kdo není zrovna vše-vědoucí, mám nařizeny hodiny o půl hodiny napřed. Jdu-li tedy denně o půl dvanácté spát, mám v knize života každý den o půl hodiny práce „gut“, a vyspím se při tom, jako bych šel spát o jedenácté. O kolika vstávám, nemusíte pane redaktore vědět, ale dejme tomu, že o šesté. Vstanu-li skutečně, dobře, mlčím. Hajám-li do půl sedmé, neopomenu si na hlas připomenouti, že vlastně teprve je šest, aby to duch-zapisovatel slyšel. A ještě různé jiné výhody znám ze své chytrosti. Bavím-li se příjemně, jdu na lůžko až ve dvanáct, vždyť jdou, myslím si, o půl hodiny napřed. O suggestci jste slyšel, pane redaktore? Každý den si v duchu suggeruju, že spaje — prosím, opravte ten tvar není-li správný — tedy že spaje dle svých hodin od půl dvanácté do šesté, spím celých sedm a půl hodiny. Jsem totiž velice pracovitý člověk. Tak získám půl hodiny, aniž bych se obával, že pro zdraví je sedm hodin spánku málo. Podobná chytrost je velice výhodná, pane redaktore. Zkuste to. Spíte-li rád hodně dlouho, můžete na př. spáti od půl dvanácté do půl sedmé. Ze jste se vlastně položil v 11. víte, ráno si zamíčíte, že vám jdou hodiny napřed, a pohajáte si s dobrým svědomím o půl hodiny déle. A co jde s půlhodinou, jde i s hodinou. Na svůj vynález chtěl jsem si vzíti patent, ale z lásky k člověčenstvu, především však z lásky k vám a vašim čtenářům toho nejen nečiním nýbrž zcela zcela upřímně tuto ho zděluji.

Než, to jen tak mimochodem. Tedy bylo 31. prosince 1894. O půl dvanácté vklouzl jsem pod peřinu, maje na nočním stolku připravenou řeckou gramatiku, jíž užívám jako uspávajícího prostředku. Někdy také čtu básně. Oboje se výtečně osvědčuje. Po nejsilnějším rozčilení bývám za deset minut v onom stavu, jež nazývají blažeností, v němž ale blaženého nenalézám nic, ale pranic. Spánek je leda blažeností vola, spící zrovna jako velkooké to zvíře, o němž Homer pěl; nic o ni neví. Tu blaženou minutu usínání nepřijemnost vstávání tisíckrátě mi ztrpčuje. Nediňte se, pane redaktore, že se pouštím do meditací; jsem filosof.

Však málem bych byl zapomněl. Musíte věděti, že jsem milovník prostorosti. Postel mám blavou u zdi, nohama v prostřed světnice, tak aby z leva i prava byl k ní volný přístup. Miluji totiž změnu. Někdy chodím do postele ze strany pravé, někdy z levé. Mimo to jsem sokol a do postele chodím různým sokolským způsobem. Jsem-li ve zvláště veselé náladě, svou milou postýlku si i přeskočím. Mám už takový rozvrh, že způsob mého chození na lůžko je teploměrem mé nálady.

Dne 31. prosince 1894. zanechal jsem všeho dětinství a uložil se pod peřinu vážně, přiměřeně k významu dne. Vidíte, říkávají, že spánek je obrazem smrti. Není to pravda, ani usínání není podobno umírání.

To říkávají filosofové, kteří všemu chtějí rozuměti, ale vlastně nic nevědí. Vždyť ani leví, co to vlastně spánek je, nedovedou vysvětliti věc tak obyčejnou a každodenní. Tenkrát dne 31. prosince 1894 ale skutečně mně bylo smutno jako při umírání. Tak tedy také musíš, milý roku, myslil jsem si. Co jsi mne namořil prací, zármutkem, horkem, zimou, deštěm, blátem, sněhem, a nyní jdeš za tmy, snad se stydiš, aby tě nikdo neviděl. Dnes asi budu nějak zvláště usíuati a spáti, myslil jsem si. Dáš pozor. Ale nespozoroval jsem nic. Ani se nepamatuju, zavřel-li jsem oči, nebo nechal-li jsem je otevřené. Teprve když jsem se probudil, pozoroval jsem, že jsem v posteli a že patrně předcházelo něco, čemu se říká spánek. Ani jsem nevěděl, jak jsem se dostal do postele. Nic, zhola nic jsem nevěděl. Ale rád jsem byl, že jsem se probudil.

Fu, až jsem si odplívl, když jsem si vzpomněl, co se mi zdálo, zcela proti obyčejí zdálo.

Před tím jsem četl Jules Vernea, jak letěl kdesi v baloně. Najednou se mi zdá, že sám pluji někde vysoko, vysoko v baloně. Ne, nezdálo se mi to, byla to živá skutečnost. V černé noci mezi oblaky netvory se vznáším. Balon vzdychá, praská. Slyším ho s hrůzou. A nesedím v koši, ale jsem přivázan k němu za nohy a ruce. To jsem den před tím svazoval knihy do provázku. Otevru oči, pode mnou úžasná černá propast otevírá svá obrovská ústa. Jsem přivázan břichem a obličejem dolů. Závrať mne pojímá, zavírám raději oči. Bože můj, zvolám, a srdce přestává mi bít a naslouchá též: provaz pravé ruky se uvolňuje, ruka klesá dolů, dolů. Cítím, jak chladne. Chci ji zvednouti, ale je těžká jako cent. Ještě štěstí, že drží druhé provazy. A dál to jde v té výši závatné. Avšak jen na chvílku. Cítím, jak uvolňuje se provaz druhý, třetí . . . Studený pot vystává mi na čele . . . Již, již padám . . . Zavírám oči, zatajuji dech, zoufalý, šílený pocit zatemňuje rozum . . . Tu se probudím. Bojím se otevřítí oči, pohnouti sebou, aby sen nebyl snad skutečností. Konečně k veliké radosti se přesvědčuji, že jsem doma v posteli; lampa ještě svítí.

Ale jak to ležím, zrovna napříč v posteli, na levo hlavou a rukama dole, na pravo nohama. Skutečně, ruce i nohy jsou stuhlé zimou, na čele pot.

Narovnal jsem se. Ó, s jakou radostí vlezl jsem opět pod svou peřinu. Ale polekaný jsem byl tak, že jsem se skoro bál shasiti lampu. Podívám se na hodiny — byla půlnoc, na mých vlastně půl na jednu.

Vysvětlete mi, pane redaktore, jak se to jen mohlo státi. Fu, takový sen. Jinak nedovedu si to vysvětliti, nežli tím, že když narazil starý rok 1894 na nový 1895, náraz byl tak silný, až mne to shodilo na přič postele. To musela býti rána, co, pane redaktore! Takhle býti v baloně 1000 m. nad zemí, a dívatí se, jak zlostně do sebe štouchnon, to by byla věru legrace, pomyslíl jsem si, ale hned mi napadl sen, a všecky kosti mi projel ten pocit, jak jsem plul přivázan k balonu. Ne, ne, za žádnou cenu, stokrát lépe je pod peřinou. A těsněji přitáhl jsem si ji k tělu.

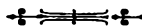
Chci znovu usnouti, ale nejde to. Pořád mi přichází na mysl to neblahé štouchnutí. Proč jen ten nový rok vždy také začíná prvním lednem! Člověk už pak o něm jistě ví, na něho vzpomíná, k němu se připravuje, a není tudíž divu, že má špatné sny. Proč není každým rokem jindy? Člověk by ho pak ani neznamenal. Ostatně je to zkosnatélost a zpátečnictví, jakého

není podobného. Neděle není ani tak stará, sotva 2000 let, a už ji liberalové a pokrokaři odstranili ve velké francouzské republice, tomuto uhelnému kameni moderního pokroku. Vrátili se sice zase k ní, ale zajisté jen prozatím pro reakcionářské zpátečnictví nevyspělého lidu. Proč jen nový rok zůstává týž. Upozorňuji vás, pane redaktore, na toto zpátečnictví. Snad máte styky s našimi novotáři pokrokařskými. Povězte jim to, ať tu učiní radikální změnu v před.

Nač máme býti každých 356 dní o rok starší? Nenahlížím, proč bych měl tak brzy zemřítí I z té příčiny odporuje se změna, kterou jistě všichni rádi uvítají, nebo těch, kteří rádi brzy umírají, je jistě málo. Chtí, aby bylo v rakouském parlamentě 400 poslanců. Tak ať má rok aspoň 400 dní. Budu-li pak 60 let stár, budu živ místo 21 900 dní aspoň 24.000 dní. Toť přec výhoda. A nejen pro mne, nýbrž pro celý český národ. Naší velicí vlastenci liberalní budou moci déle pro vlast pracovati, a tak spíše vymohou nám české státní právo. Také ono bude starší a bude tudíž míti větší cenu.

Také mne napadlo, že by paní Lína, nebo pánové Crispi, Gioliti, Bihaupt a jini, kteří ve všelijakých tajných šmejdech se výborně vyznají, mohli to zkusiti s vladařem světa a pošoupnouti tajně rafičku světových hodin o několik roků na zad. Rázem bychom na př. o deset let omladli. Pak jsem si však myslil, že by se k tomu přece nepropůjčili. To jsou liberalové a sloupy pokroku, ale vyvolati a zpět přivéstí staré, co už bylo, je zpátečnictví. Ne, k něčemu podobnému se nepropůjčí asi nikdy. Pravda, pravda, sám se priznávám, že to nejde. Starý rok, toť obraz zpátečníka; ať odpočívá na věky v bezdnu minulosti, kam se zřítíl.

Tak leccos mi ještě napadlo. A jak příjemně se mi snilo v těch prvních hodinách nového roku. Všeljaké různé opravy světa mi přišly ještě na mysl, ale nedokončil jsem o nich své rozjímání. Oči se zavřely, sebevědomí ulétlo někam, Bůh ví kam, a já upadl opět v sladké oběti spánku. Když bilo šest, ani jsem si nevzpomněl, že mi vlastně ještě půl hodiny zbývá, nýbrž vstal jsem rychle a napsal vám tyto řádky. Doufám, že najdou laskavého povšimnutí u vašich čtenářů, a že návrhy mé obrátí ve svůj prospěch. Přeji vám a ctěným čtenářům ještě jednou šťastný nový rok. Váš oddaný discipulus.

Časové zprávy.

Ve znamení korupce. Evropa stojí na začátku roku ve znamení korupce. Ať se ohlédneme kamkoliv, kde panství své drží liberalismus, všady nalézáme děsné stopy podvodu. Nejhrůznější věci dějí se ve Francii. To ovšem není divné, nebo tam liberalismus panuje od čtvrtstoletí s neobmezenou mocí. Ještě neutuchly cele podvody panamské, podvody, které obnášely miliony, a na kterých účastenství měl tak zvaný výkvět národa, ovšem liberalní výkvět, poslanci, vládní vysocí úředníci, žurnalisté, především pak ovšem židé — již opět zdělují noviny několik nových ohavných švindlů. Tak četli jsme o zatčení Felixe Martina, bývalého ředitele francouzské jižní dráhy a důstojníka čestné legie. Věru, toto vysoké vyznamenání „čestné“ legie dělá čest svému zakladateli, revoluci. Zatčený byl prý

mistr v pořádání slavnosti. Byl starostou lázeňského města. Podvody jsou obrovské a vzbuzují hrůzu svým cynismem. Dále čteme o propuštění de Lannessau, gubernera Indočíny. Byl to obyčejný radikál, jakých na sta, ale že měl ostrou hubu, bál se ho svého času Freycinet a učinil ho k úžasu celé slušné Francie gubernem. Svou neschopností, svými milionovými podvody a vydrůštvím byl by málem připravil Francii do velikého neštěstí. Dříve se mlčelo, z bázně před potupami z nevlastenectví. Dále čteme o v pravdě banditském způsobu, jakým některé liberalní listy vydíraly obnosy statisicové na osobnostech, bankách a j. Kdo zná bezohlednou moc liberalního tisku, ví, co zmůže. Ale větší podlosti asi nemůže býti, jako vydíratí výhrůžkou, že nedostane-li redakce jistou částku peněz, veřejně po-

tupí a zničí tu kterou osobu nebo společnost. Sprostý bandita, který na silnici loupi, vydává se při tom sám v nebezpečí, je proti tomu pravým kavalírem. O socialistech, kde mají moc v rukou, vypravují se den co den, jak na útraty obcí, chudinských peněz a p. obohacují se nejnestoudnějším způsobem, ta že i člověku po opravdivých reformách sociálních toužícímu maně napadne, že socialismus není, jak kdosi pravil, právo neumřít hladu, nýbrž právo na banditství. V Saint-Denis nadělala na př. socialistická městská rada přes 3 miliony franků dluhů a strčila je do kapsy. A tak to jde v nekonečné litanii. Kde liberalismus, tam sobectví, vyděračství, zlodějství, a veškerá hanebnost. Vláda francouzská činí, jak se zdá, vše možné k potlačení korupce. Nedávno sesadila ředitele sirotčince de Cempuis, ve kterémžto učelišti prováděly se nejohrožnější bezbožectví a nemravnost. Týž ředitel za liberální vlády předešlé považovan byl za světlo pedagogiky a byl všemi možnými vyznamenáními jen jen zahrnut. Nyní i tam ovoce beznáboženského svobodářství uzrálo, a nezbylo, než zakročiti Liberálové a radikálové zuří. Stydí se sice, ale zuří, nazývajíce tak dosti liberální vládu reakcionářskou. Tak o ní referují, jak známo, i naši liberálové. Ovšem pochopitelné. — Obrátíme-li zraky své do krásné Itálie, nevidíme opět nic jiného než děsnou korupci. Letos je tomu 25 let, co Itálie se sjednotila, čili, jak liberálové praví, dobytá si svobody. Jaká je ta svoboda víme. Crispi, tento ideal svobodáře a dlouholetý miláček všech liberálů, jest odhalen, a užaslý svět vidí nejohybnější figuru, jakou jen lidská matka zroditi může. V poslední chvíli, když viděl, že je zle, obrátil se k náboženství. Dal se církevně oddati a dožebraval se podpory Vatikánu. Jeho synu kynulo milionové dědictví ze zbožné strany, dal se tudíž také církevně oddati. Osvědčuje se tu opět, že náboženství má u těchto hyen jen cenu potud, pokud lze z něho vytěžit. Dle toho lze také posuzovati výroky liberálů o účtě k náboženství a p. Nejnesvědomitějším vyssáváním lidu, jež liberálové tam provozovali — jako přátel lidu, za něž se vydávají — jest známo. Uloupení milionů zb. žných nadací, když už nikde

nebylo co brátí, rovněž je v živé paměti. Nyní při šmejděch banky to propuklo. To vše nevdadlo liberálům, aby Crispiho chválili. Ještě nedávno, když posledně dosáhl nynější moci, vítali jej jako Spasitele Itálie. Naše „Národní“ kladli mu věnec slávy na čelo. Teprve po neapolské řeči, kdy v nouzi domlouval se o přízeň Vatikánu, poprvé se na něho obořily. Tu přestal býti liberálem a stal se násilníkem. O italských poměrech za posledních 25 let přineseme pojednání. — Obrátíme-li se na sever, i tam najdeme stopy korupce. I v Rusku, této říši přísné kázně a zbožnosti se objevily, ovšem že hlavními vinníky jsou židé. Ostatně i ve Francii a Itálii hrají v korupci nejhlavnější roli. Na dva miliony rublů zproneváno v Rusku podloudnictvím židů Etelsohna, Biba, Nissela, Friedberga a jiných a jiných. Přes to liberálové trvají s nimi v tuhém přátelství. U nás, kde židé mimo to jsou sloupy německví, ani jeden liberální list proti nim nebojuje a lid před jich vyděračstvím nevaruje, ano nedávno „Nár. Listy,“ které s takovou perfidií bojují proti kněžstvu, ho haní a tupí na potkáni, přinesly článek, ve kterém jim podkuřovaly. V Německu energická ruka císařova jedině udržuje na uzdě rozpoutané živly liberální a socialistické. Za to nemine den, aby těmže liberály a socialisty nebyl haněn jako reakcionář, násilník a p. U nás v Rakousku v poslední době byli jsme svědky několika velikých podvodů. V Uhersku korupce docela dostoupila vrcholu v protidynastických výtržnostech Košutových. Církevní předloha jest jen nutným následkem liberalismu a korupce. Vláda sice padla, ale dle všeho padá jen osoba, systém zůstane. Není ani jinak možné. Měl-li by přijíti skutečný obrat, musel by vymytěn býti liberalismus, to však nejde ani za den, ani za rok. U nás v Čechách jsou poměry rovněž smutné. Korupce ukazuje se tu hlavně v domácích bojích, ve zrádcování zasloužilých mužů, vítězstvím křiklounství, hnilobou samosprávy, hlavně pak v některých literarních zjevech, o nichž jindy šířeji se zmíníme. Všude, všude dozrává ovoce, které liberalismus po léta sel. Reakce proti němu stále ještě je slabá. Tu a tam vítězi lepší živly, počestnost, charakternost, nezištnost, tu a tam zvedá se boj

proti liberalismu a korupci, avšak jen málo, velmi málo. Tak není divu, že anarchismus a špatný socialismus pořád ještě stojí hrozivě na obzoru. Nelze nikterak říci, vypracuje-li se společnost pozvolna k lepší budoucnosti nebo zahyne-li v kalu a krvi revoluce. Největší vinu nese na těchto bidách špatný tisk. Dnes v žádném oboru není snad tolik mravní hniloby, korupce ducha, špatnosti, cynismu jako v tisku. Stal se živností, která zrovna tak konkuruje všemi možnými prostředky a vede boj o život, jako kterákoliv živnost nalézající se v rukou židovských. Zlo ale z ní vycházející jest hroznější, nežli sebe horší panama. Bez viny nejsou ani živly dobré. Poněvadž jest jich neskonale více, proviňují se, že ráděni liberalismu a korupci nečiní přítrž. Moc k tomu je v jejich rukou. Necht' povstanou jen a podají si ruce, a ihned padnou otrocká pouta, jež společnost svírají. A tak korupce, v jejímž znamení nastupujeme nový rok, silněji než cokoliv volá nás, abychom povstali a dali se v boj za dobro, pravdu, náboženství, mravnost, působice neohrožené na probuzení lidu. Cíl jest krásný, zájem obecný. Kéž bychom mohli, až na konci roku 1895 konati budeme roční bilanci, říci, že k cíli tomu jsme se přiblížili!

Na Sylvestra. Jeden hostinský ověnil letos na Hod Boží svůj hostinec červeno-bílými t. j. vlasteneckými draperiemi a nade vchod dal nápis: Narodil se Kristus Pán, veselme se. Nápad se vyplatil. Málokterý z jeho kolegů měl takovou návštěvu jako on. Hostinec má pochybnou pověst. A tak místo s posvátným citem u jesli, oslavovali zmínění pánové zušlechťující a tajuplnou událost betlemskou nečistými řečmi se sklepníci, místo kadidla, modlitby, vycházel z úst jejich zápach cigaret, místo čisté radosti nad láskou Boží, jež duše povznáší, dráždili se k smyslnosti. Kdyby to učinil jeden, člověk by si odplvil a tak ohydný dojem z duše své zapudil. Vidí-li tak jednati tisíce, ucítí bolest, jež se nedá vypsati. Tedy tam až jsme již dospěli, pomysli si. Ruce mu upadnou v klín, zmálomyslní. Kaž jako anděl, žij svatě jako Alois, rozdej vše co máš chudým, vydávej knihy, zakládej spolky — vše jest marné. Ná-

božensko-mravní úroveň těchto nešťastníků je taková, že vše je jim dle slov apoštolských pohoršením a bláznovstvím. Tam je zkáza, o jejíž tvrdosti rozbíjí se asi i milosrdenství Boží. Ne tak zlý ale přece velice špatný dojem činí sylvestrovské zábavy. Měli jsme několik programů sylvestrovských v rukou. Byly všechny takové, že s vážností posledního večera v roce se nejen nesrovnávají, ale že přímo uráží důstojnost lidskou. Vtipy nejhrubšího zrna, často nízké a o nevdělanosti svědčící, šaškovské tajtrdlictví, hraničící na klukovské kousky, nehezke parodie střídaly se tu s nevázanou rozpustilostí a pitkami. O radostném veselí není tu ani stopy. Případaly nám ty věci jako šibeniční humor, jako smích odsouzence před šibeníci. Jdou li účastníci těchto zábav na Nový rok také do chrámu pozdravit nový rok a Bohu se poklonit? Sotva asi, cítí asi sami, že by posvátné prostory chrámové jen znesvětili nečistotou svou přítomností. Zmíněný hostinec navštívila přece jen malá hrstka lidí u porovnání s veškerým obcencvem; sylvestrovské zábavy navštěvují tisíce. Charakter člověka objevuje se prý nejlépe v nestřežené chvíli radovánek. Co říci máme pak o duchu, který v sylvestrovských zábavách se projevuje? Jsou koruptivním znamením nábožensko-mravního úpadku, který křičí, že z ducha křesťanství zbyly u tisíců chudě trosky. Na mnohých byly přítomny i ditky, ano i — ne, ani nepovím kdo. Pořádaly je i měšťanské besedy. Snad řekne někdo, že je to škarohřídství. Nemůžeme jinak, než viděti v nich veliké zlo. Jsou to kaménky z budovy naší všeobecné miserie.

Drobnosti.

Legenda. Kdysi putoval Spasitel se sv. Petrem a jinými učedníky po zemi. Kristus Pán byl málomluvný a do sebe uzavřený. Za to Jeho učedník ustavičně hleděl zapřísti rozhovor. Patrně měl nějakou prosbu na srdci a hledal příležitost, aby ji mistru svému přednesl. Dobrý Spasitel, který četl v srdci jeho, sklonil vliďně své vševědoucí oko k učedníku a promluvil k němu: „Ty bys mi rád něco svěřil, Petře, nenilž pravda?“ Petr trochu se zapálil a sklonil hlavu. „Jen mluv, Petře,“ děl vliďně mistr,

„vždyť víš, že rád vyhovím každé tvé prosbě.“ „Jsem pozván na svatbu ku svým známým; rád bych je potěšil svou přítomností.“ Usmál se božský mistr a pravil jemně: „Jdi jen, Petře. Od tvé lásky očekávám, že si na mne vzpomeneš a dlouho tam nezůstaneš. My též na tebe vzpomínati budeme.“ Rozveselil se sv. Petr a políbil Pána a bratry, s radostným srdcem šel na svadbu. Vrátil se teprve za šest dní. „Co pak jsi tak dlouho tam jen dělal?“ přivítal jej mistr. „Ach, tam bylo krásně,“ odpovídal sv. Petr. „Stůl byl ustavičně prostřen, vína byl dostatek, vše bylo veselé, radostné, zpívalo se, smálo, tančilo. Ó, pěkně tam bylo.“ „Nu dobře,“ pravil Pán, „že jsi spokojen sám sebou. Vzpoměl-liš si ale též, Petře, za ten čas také na mne? otázal se Spasitel. Petr se zarazil. Věda, že mistr jeho v duši čte, nelhal, ale aspoň vylouval. „Věř mi, Pane, že nebylo ani možno. Nebylo k tomu ani času. Ustavičně se jen jedlo a pilo večer byl každý unaven, ráno budil jej opět zpěv a ples. Věru, nebylo kdy.“ „I vždyť já věřím,“ odpověděl mistr „a pochopuji úplně.“ Tak hovor skončen. A dále chodil Pán s učedníky svými od městečka k městečku, ode vsi ke vsi. Uplynulo několik neděl a věc snad už byla zapomenuta. Opět se stalo, že na svadbu pozván byl sv. Petr. A opět propustil jej vlídně Pán, připomenuv mu pouze, aby nezůstával přes příliš dlouho a vzpomněl si za ten čas na něho. Vydal se Petr z rána na cestu. Když blížil se večer, zvolali náhle ostatní učedníci: „Hle, hle, Petr se již vrací.“ Skutečně, Petr se již vrátil. „Co tentokrát tak brzy,“ táže se Spasitel a kolem úst Jeho pohrává opět onen božský vlídný úsměv, který všem duším pronikal. „Ach, smutná to byla svadba, Pane,“ odpovídá Petr. „Všady chudoba a nouze.“

Ve vesnici panuje mor, co chvíli vynášeli mrtvého. A pláče je tam a nářku, že to kosti proniká. Nemohl jsem se na to dívatí.“ „'ak také's ovšem neměl času, aby's si na mne vzpomněl. Já s bratry tvými ale v duchu byli jsme s tebou,“ odvětil Kristus. „Ó, mylíš se, Pane,“ zvolal tu sv. Petr, „ustavičně jsem na tebe myslel. Nebo všechen lid stále volal jen jméno Boží a jméno tvé. Ať jsme jedli nebo pili, ať doma nebo venku byli, všady, všady slyšeli jsme jen jméno tvé.“ Jemný stín zármutku a radosti střídal se na svatém čele Spasitelově. Pak ale pravil k učedníkům svým: „pojďme, navštívíme ubohou vesnici.“

Dobře odpověděl. P. Antonín Kircher, kněz řádu sv. Františka, jel po železnici se dvěma šviháky, kteří si z něho činili posměch. Konečně se ho tázali, jakým jest Antonínem? Tím s oslem, nebo se svini? (Sv. Antonín Pad. totiž se maluje s oslem, neboť dle legendy na povel jeho osel poklekl. Sv. Antonín poustevník maluje se se svini, neboť ďábel se mu ukázal v její podobě.) Pater Antonín pohleděl na šviháky a pravil k jednomu: „Mluvim-li s tebou, jsem Antonín s oslem“, pak ku druhému: „a mluvím-li s tebou, jsem Antonín se svini.“ — Z toho povstal mezi spolutcestujícími smích, který odňal švihákům chuť k dalším úštěpkům. F. N.

Kniha knih. Jednoho zbožného mnicha uvedl jakýs učenec do své knihovny a s pýchou mu ukazoval znamenitá díla domácí i cizí. Posléz, chtěje znáti jeho úsudek, tázal se ho, které dílo pokládá za nejlepší. Mnich nebyl na rozpacích. Ukázal na kříž, jenž na stěně visel a děl: To je to největší dílo. Neboť mnoho knih proto je napsáno, aby této knize (kříži) porozuměli, neboť ona je soubor všeho zákona a musí za pravidlo našemu životu býti.

Obsah „Obrany“ :

Pohled z minulosti do přítomnosti. Fr. Žák. — Postavení národa našeho v ohledu hospodářském. — r. — Jesle v klášteře. Dle francouzského volně vypravuje A. Körschnerová. — Novoroční feuilleton. — Časové zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovni ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václava **Kotrby vdova**, odpov. redaktor **František Žák**.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem. 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovni ulici, kamž předplatné budiž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperator na Král. Vinohradech.

Zemské sněmy.

Od Vánoc zasedají zemské sněmy. Pouštěti se do podrobnějšího rozboru prací sněmovních není úkolem našeho listu. My jen ve všeobecných rysech můžeme kresliti činnost tu, nebo vytknouti některý bod z ní zvláště charakteristický. Řídíce se tímto pravidlem na několik myšlének poukážeme. Na českém sněmu máme stranu Němců, velkostatkářů, staročeků a mladočeků. Jaké je jich postavení? Jaké jest postavení českého národa?

Máme tu málo příjemnou úlohu, že musíme konstatovati: jsme doma, ve své vlasti, vydáni na milost a nemilost velkostatkářům. Velkostatkáři jsou při hlasování jazyčkem na váze a rozhodují svým hlasem o každém návrhu dle toho, přidají-li se k Němcům nebo k Čechům. Je to sice v politice výhodné postavení, že by ale velkostatkářům, kteří přece jen z velké části věrně drží s národem, bylo zvláště milé, o tom dlužno pochybovati. To hlasování, při kterémž nelze vždy zachovati přesnou míru spravedlnosti, jak oni si ji představují, mezi jich zásadami státoprávními, národními a socialními, a mezi stranou Němců a Čechů, připravila jim již mnohou horkou lázeň a mnohou jim ještě přinese. Pochopujeme toto postavení a cítíme dobře nespravedlnost, jíž zakoušeti jim jest proto od mladočeků, kteří zúmyslně je vhnějí do úzkých, aby pak před národem je zostouzeli. Že tento stav věci sami přivodili, ovšem lidu neřeknou.

Než i tak želíme toho divadla zarmucujícího, které kdysi tak vzácné, nyní stává se tolik častým, divadla, že velkostatkáře vidíme na straně Němců proti mladočekům i staročekům. Tak opět posledně při návrhu na zrušení stavu výminečného a revisi volebního řádu, dne 11. ledna 1895. Smutné, přeusmutné to divadlo. To není český sněm, zvoláš, to je něco jiného.

Dlouho mluvilo se o tom, že velkostatkáři chtějí postoupiti několik poslanceckých míst členům německo-liberalním, čímž bychom na léta zůstali doma, ve vlasti, vůbec v němčině. Nikdy jsme tomu nevěřili, byla to skutečně jen pomluva od mladočeků a německých liberalů do světa puštěná. Dnes jest to

už jisté. Není to vůbec možné. Jednak mají konservativní velkostatkáři, mez nimiž mnozí zcela otevřeně hiásí se k našemu národu a bojují s ním za česká státní jeho práva, příliš vyvinutý cit pro národní spravedlnost, než aby dopustili utlačování Čechů ve vlastní zemi od Němců, ač při stálých urážkách, jež na ně od mladočechů jen jen se sypou, nebylo by nemožné, aby slabosti uražené a tupené cti povolili. Jednak ví dobře, že kdyby tak učinili, rozpoutal by se v Čechách boj, ve kterém klidná myšlénka a rozvaha byla by nemožna, boj, který ani jim nepřinesl by nic dobrého. My věříme, že více dávají se vésti důvodem prvním, nepochybující ani na okamžik, že ač necítí zcela českou duší, jsou spravedlivými zastanci našich práv a milují český lid.

Avšak přece dlužno vyznati, že český sněm poskytuje pro nás obraz smutný, obraz české bezmocnosti.

Mají-li velkostatkáři postavení těžké, mají přece moc v rukou. Hůře je se staročechy. Jsou třtinou větrem se klátící, a nemohou, nemohou, bohužel, se zmoci. Jdou-li s velkostatkáři, hrozí jim moc mladočeského tisku, že pozbudou poslední špetku popularity. Ostatně dlužno konstatovati, že s nimi často skutečně ani jíti nemohou i kdyby chtěli. Jdouce s mladočechy, s jichž málo rozvážnou činností, s jichž výstřelky vášně a socialních poblouzaění, jen s největším sebezapřením, z ohledu na ulici, mohou se spojití, jsou obrazem kocábky bez vesla v divém proudu. Rozhodujícího vlivu ovšem nemají. Na nich lze leda pozorovati, jak velice uvolnily se svazky, jež národ u šťastnější době s velkostatkáři pojily, a jak rozbit je vniterní náš život, naše síla, naše váha. Než, pokud jsou, je naděje na lepší budoucnost. Zůstanou-li?

Mladočeši činí dojem zoufalce, který hryže, kopá, kousá, křičí, na něhož ale klidně, ledově klidně pohlížejí nepřátelé jeho, nebo je spoután, bez moci. Bez šlechty ani se staročechy nemají většiny: V duši je musilo urazití a šiléným vztekem naplnití, když viděli, jak i návrh p. Jandy i Kaftana klidně je odhlasován a zavržen. To byl trpký okamžik i pro nás. Ukázal nám, jak to s námi stojí jasně, zřetelně a bezohledně. Mladočeši jsou tím ovšem vinni. Mluví silné řeči, ale bezvýsledné. Ani se jim nepodařilo probuditi živou debatu o věcech pro nás tak důležitých, jakými je výminečný stav a revise volebního práva, ba ani na ulici nevzedmul se prach, ač mluvili, jak se říká, hodně z okna ven. I obecnstvo stalo se lhostejným, apatickým, jak ukazuje úžasně slabé účastenství na volbách. Není také divu. Po marné námaze a velikém trvalém vzrušení nastává ochablost.

Jeden jediný pán se směje na sněmu českém — vláda. Nikdy neměla takové moci jako dnes. Štěstí ještě, že i přes mladočechy šlechta nás nezrazuje.

To je v krátkých rysech obraz českého sněmu, jak nám jej koalice obdařila. Mohli bychom se ještě tázati, jak z bídy lze vybřednouti. Dvojí je cesta. Konservativci vidí ji v utvoření se „mírné strany,“ o níž nedávno promluvil starý a osvědčený vlastenec hrabě Harrach, ve které opět i velkostatkáři měli by své místo. Jest na ni mdlá naděje, ale konečně musí se státí skutkem, ovšem že za drahé výkupné národa. Mladočeši vidí spásu v revisi volebního práva. Doufají pak dosíci většinu i nad Němci i nad velkostatkáři. Závisí ovšem od milosti vlády, pro divoké radilály vyhlídka malá a okolnost málo

příjemná. Ať políbí Jeho Exelenci panu hr. Thunovi ruku, mají ho beztoho tolik rádi; snad jim pak milostivě vyjde vstříc. — Než o tom jindy.

Z moravského sněmu dovolíme si upozorniti jen na jednu věc. Zemský hejtman nezná ani slovo česky. Při návrhu na oslavu panovnického jubilea císařova nedovedl promluvit ale ani slova česky v zemi s 70% českou většinou. Škandál škandální. Omluvil se, ale věc se tím nezmění. Země má vsady německé většiny. Vinen je ovšem moravský lid sám.

Ma sněm slezský veřejnost česká požadavek na rovnoprávnost ani nečiní. Je spokojena slyší-li, že tam Čechy neškrtní. Avšak díky Bohu, rostou tam vůči hledě síly jejich. Páni cyrilomethodějci, tam je vaše slovanská otázka.

Tam jděte a pracujte. Vy ovšem pracovati nedovedete, nýbrž jen štváti. Tam si zajdete, až půda bude vybojována. Jistí ptáci to tak dělají po bitvě

Fr. Žák.

Osmihodinná doba pracovní.

Požadavek osmihodinné doby pracovní stal se od socialistického sjezdu v Paříži r. 1889 heslem veškerého hnutí socialistického, heslem, pod kterým pořádány tisíce schůzí, jež prohlašováno na tisících táborů a k jehož neustálému připomínání dělnictvo každoročně slaví svůj první máj. „Osm hodin práce, osm vědy, osm odpočinku,“ hlásají tři černé osmičky na červených trojúhelnících, od navštěvovatelů táborů o 1. máji za odznak na šatě připravených, a dělnictvo chce tím naznačiti, že hodlá — aspoň ve většině své — zkrácení doby pracovní na 8 hodin užiti ve prospěch povznesení duševního nebo i mravního.

Hnutí ve prospěch osmihodinné doby pracovní, sjezdem pařížským vzbuzené, od té doby neutuchlo. Otázka, pokud jest možno a prospěšao nebo aspoň hospodářsky neškodno pracovní den, t. j. dobu denní práce (počet hodin pracovních denně) na 8 hodin zkrátiti, probrána netoliko v četných spisech, pro i proti vydávaných, nýbrž řešena i prakticky dobrovolným zavedením osmihodinné pracovní doby v četných již závodech soukromých i státních, obecních a pod.

Tak učiněny byly pokusy snížení dobu pracovní na 8 hodin v anglických plynárnách, v státním arsenále Woolwichském, v uhelách dolech northumberlandských a vestfalských, v prádelnách irských, v železářských závodech Cumberlandských a j. v Anglii, v četných odvětvích průmyslových v Australii, v Německu, ve Francii.

Zavedení zákonitě maximální osmihodinné doby pracovní žádáno bylo dále aspoň pro veškeru práci v dolech v parlamentě anglickém i rakouském. a hygienodemografický sjezd v Pešti v září roku 1894 vyslovil se v resoluci zásadně pro osmihodinnou dobu pracovní, vyzýváje zákonodárné sbory všech států moderní civilizace, aby počaly s povolným zaváděním jejím pro dělnictvo průmyslové.

Jak přišlo dělnictvo k tomuto požadavku?

Není pochyby, že v době naší, kdy prostředky kulturní stouply, kde probudila se schopnost a touha k požitkům vyšším, kde jsou poskytnuty veškeré podmínky nejen pro zábavu, nýbrž i pro zotavení, vzdělání a povznesení duše i mysli, nabyt pro každého jednotlivce tím větší ceny čas, jež starostem o denní, nezbytný chléb ujmouti a požitkům těmto věnovati může.

Na druhé straně pracovní doba dělnictva přes veškeré obrovské pokroky technické zůstávala z pravidla nezměněna, ano, čím dále tím větší kapitál ve strojích uložený nutkal podnikatele, aby prodlužováním práce denní, zavá-

děním práce noční, nedělní a sváteční strojů co nejvíce využítkoval a tím co největšího užítku docílil.

Za příkladem velké výroby a následkem soutěže s ní nastalo také v malých živnostech nemírné prodlužování doby pracovní právě tak, jako vykořisťování učňů a rušení klidu svátečního.

Zprávy našich živnostenských inspektorů ještě dnes uvádějí, že ku př. v pekárnách pražských pracuje se až 16 hodin denně, a nejsou ani řídkými kupecké krámy, kde pomocník mimo nedostatečné přestávky k snídání, obědu a večeři od 6 hodiny ránní do 9—10 hodiny večerní nepřetržitě jest zaměstnán. A jinde není lépe. Mlynáři ve východním Prusku jsou prý na osmáctihodinnou práci zvyklí, cihláři v knížectvích Lippeských pracují 16—16½ hodin denně. O okresu Düsseldorfském v Německu se sděluje, že lidé zvlášť dovední 36, 40 a více hodin bez přestávky pracují. Také v našich některých mlýnech a pekárnách není prý — aspoň dle tvrzení některých listů — nepřetržitá 36hodinná práce zvláštností, a kolik hodin bývají na některých dráhách dosud zaměstnávání strojvedoucí a topičové vlaků, než se jim dostane zaslouženého odpočinku, obecně jest asi známo.

Nezřízená soutěž podnikatelů a vždy rostoucí nabídka sil pracovních spojily se, aby zabraňovaly onomu snížení doby pracovní, jaké by pokroky technické byly umožňovaly.

Ale vždyť práce jest člověku požehnáním? Jest, ale jen pokud neničí tělesné síly člověka, nepodlamuje duševní jeho schopnosti, nerozrušuje rodinný život jeho.

A nastávají-li tyto účinky pro dělníka a jeho rodinu nemírným prodlužováním doby pracovní, jest v zájmu lidskosti, v zájmu udržení a zdokonalení lidstva ji přiměřeně zkrátiti.

Není-li pak dělnictvo s to, aby organisací svou z vlastní síly své přiměřeně zkrácení doby pracovní si vymohlo, nastává povinnost ta státu v zájmu jeho vlastním, v zájmu jeho síly hospodářské, kulturní i branné.

Odtud vzniká ono moderní snažení dělnictva o zkrácení doby pracovní, které došlo ovšem nesprávného výrazu v požadavku osmihodinné doby pracovní potud, že doba tato platiti má (dle návrhu poslance Auera na říšském sněmu německém) stejnoměrně pro veškeré závody bez ohledu na rozdílnost práce různých podniků a plemen lidských. Snad svedlo k tomu ono rozdělení dne 24hodinného na tři stejné díly: práce, věda (nebo požitek) spánek; kde je však záruka, že právě toto rozdělení jest nejsprávnější a pro veškeré poměry platné, jak lze pro všechny odbory práce stejně ustanoviti, jaká určitá doba pracovní by měla býti hranicí, až po kterou délka zaměstnání a vzdálenosti od rodiny jest ještě humanitní a kterou hodinou pracovní počíná nehumánnost, rušení rodiny, ničení sil tělesných, nedostatek potřebného odpočinku?

Práce rozdílných povolání kladou přece na člověka zcela rozdílné požadavky jak v tělesném, tak duševním ohledu, vyčerpávají naprosto nestejnoměrné síly jeho a účinkují přerозdílně na jeho zdraví. Zcela jinak působí na dělníka osmihodinná práce ku př. v dolech uhelných, sirných a pod., než třeba desíti- a jedenáctihodinná práce podavače při stavbách, metaře atd.

Jiná jest však otázka, má-li se zavrhováním úplně stejné osmihodinné doby pracovní pro všechna zaměstnání lidská zavrhovati také vůbec veškerá snaha dělnictva po nenáhlém zkrácování doby pracovní vůbec.

Že nikoli, že naopak sám stát má povinnost chrániti nejen dělníka nedospělého nebo dělnictvo ženské, nýbrž i mužského dělníka dospělého před přílišnou délkou denní doby pracovní, toho nejlepším dokladem jest samo zákonodárství četných států kulturních.

Švýcarsy a Rakousko zavedly s dobrým výsledkem jedenáctihodinnou dobu pracovní pro dělnictvo v továrnách zaměstnané, a sice Švýcarsko v r. 1877, Rakousko pak novelou k živnostenskému řádu ze dne 8. března 1885, ovšem s četnými výjimkami, pro jednotlivé závody nebo pro celá odvětví průmyslová dopuštěnými.

Německá živnostenská novela z r. 1891 udělila spolkové radě plnou moc pro živnosti, v nichž přílišnou dobou pracovní zdraví se ohrožuje, ustanoviti trvání, počátek a konec přípustitelné denní doby pracovní a přestávek, jichž zavedení lze naříditi.

Pro malé živnosti, netovární, a pro průmysl domácí nebývá z pravidla žádného obmezení denní doby pracovní; a právě v těchto odvětvích živnostenské práce poskytují zprávy živnostenských inspektorů našich o vykořisťování pomocníků a učňů přílišně dlouhou denní práci obraz nejsmutnější.

Ličiti obšírně, jak zhoubný vliv má přetěžování dlouhou dobou pracovní na tělesný, duševní i mravní život dělníků a jejich rodin, bylo by tušíme zbytečno. Vedle slušného, požadavkům zdravotním i společenským hovičeho bytu jest přiměřená doba odpočinku, v němž dělník může věnovati se rodině, úpravě svého bytu, vychování dětí, jedním z nejpřednějších podmínek socialního jeho povznesení.

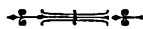
Nám jde o to, především k tomu poukázati, že za dnešních poměrů k nejlepšímu výsledkům pracovním nevede dlouhá, dělníka přetěžující práce 13, 14—16hodinová, nýbrž mírná pracovní doba 8—10hodinná, a že tam, kde množství a jakost práce závisí podstatně od vůle a síly dělníkovy, za přiměřeně zkrácené doby pracovní nevyrobí se méně, nýbrž mnohdy i více, než při dlouhodobé práci denní, jak tomu četné zkušenosti, zvláště v Anglii, nasvědčují.

K tomu přistupuje i další okolnost: moderní průmysl vyžaduje čím dále tím inteligentnějšího a obratnějšího dělnictva. Není vesměs správně, že by dokonalost stroje nahrazovala inteligenci dělníka jej obsluhujícího, to platí jen v případech výminečných, a pravidlem jest právě opak. Představme si jen, že by moderní dokonalé stroje přeloženy byly o několik desetiletí nazpět, jaké by tu byly jejich výsledky! Znamenitý jeden národohospodář německý praví v té příčině, že stroje, které vždy složitějšími se stávají, vyžadují jakéhosi laskavého zacházení, jakéhosi rozumného pochopení myšlének, technikem v nich uložených se strany dělníkovy, a že, jsouce samy obdivuhodnými díly ducha lidského, jen tam nejlepší výsledky podávají, kde dělník při nich zaměstnaný sám povznáší se k výšinám duševní práce.

K takovému duševnímu vedení složitého stroje moderního ovšem málo se hodí dělník přílišnou dobou pracovní přetížený, mzdou sotva k nuznému živobytí dostačující a veškerého duševního, mravního i společenského povznesení již napřed malomyslně se zříkající. K dalšímu pokroku průmyslu na dnešním stupni dokonalosti se nalézajícího, patří nezbytně i stoupající technické a hospodářské porozumění, rostoucí mira vzdělání, soudnosti, sebevědomí a sebedůvěry dělníka. Pokolení tělesně i duševně sešlé nebude ovšem s to, aby těmto podmínkám vyhovělo.

Moderní rozvoj průmyslu směřuje k tomu, že vyrovnávají se znenáhla vzájemně veškeré podnikatelské a věcné podmínky výroby: strojové zařízení továrny, technické a obchodní vzdělání podnikatele, podmínky tržby a dopravy atd., vše směřuje k stejnosti ve všech státech a u všech národů. Tím většího významu pak pro budoucnost nabývá živá síla výrobní, práce dělníkovy, a není prý tak příliš vzdálenou doba, kdy o výsledku hospodářského soutěžení mezi národy nebude rozhodovati nic jiného, než intelligence a zdatnost jeho dělnictva. Dnes vidí dosud stát v tělesně silné třídě pracující především záruku branné moci své pro případ války, v nedaleké budoucnosti stane se tělesně, rozumově a mravně dokonalejší dělnictvo zárukou hospodářské převahy státu nad cizinou.

Jako pečuje stát o věcné podmínky prospěchu průmyslu a obchodu, o dobré suroviny, o železniční spojení a levné tarify, o školy průmyslové atd., bude nucen pečovati i o fysické (a ovšem i duševní) sesílení tříd pracujících jako o velice důležitou podmínku hospodářské konkurence. A toto sesílení stavu dělnického jest úkolem snah po zkrácení doby pracovní (třeba i pod osm hodin denně, bude-li lze), jest úkolem socialní politiky vůbec. —r.

Jak se stali Čechové na Rusi žijící pravoslavnými.

Loni vyličil jsem v „Obraně“ str. 268 a 284 v hlavních rysech příčiny, z kterých Čechové na Volyni žijící stali se pravoslavnými. Chci i letos pokračovati ve vypravování o osudech volynských Čechů, pckud z ústního nebo písemného zdělení jsem se s nimi seznámiti byl s to. Stává sice i celé historie o nich z péra českého i ruského, avšak jest těžko je dostatí. Českou, psanou odpadlým knězem, volynští Čechové sami neradi vidí v rukou cizích, poněvadž stranický spisek vypravuje mnohé věci i pro ně nepříjemné; ruský spisek jest určen jen pro sv. Synod a jeho kruhy, i není tudíž ani v prodeji. Oba ovšem jsou nespolehlivé. Nejlépe ještě lze se domakati pravdy u volynských Čechů samých, kteří vystřízlivěše nyní, nabyvše jakéhosi klidu v položení svém a různými ohledy nejsouce více vázáni, mohou nám říci pravdu celou o poměrech za uplynulých právě 25 let, co na Volyni žijí, jakož i o poměrech svých nynějších. Z těchto zřikal jakož i ze známých českých kalendářů čerpám i já.

V těchto řádcích doplním svou stať z loňské Obrany. Privil jsem, že Čechové před 25 lety na Volyň, ležící nedaleko hranic haličských, se vystěhovavši, těšili se zprvu vzácným svobodám, a že teprve později nastala jim doba pronásledování a přinucování k pravoslaví. Dále jsem uvedl, že jednou z hlavních příčin odpadnutí celých obcí k pravoslaví bylo kněžstvo, jež je spravovalo, jakož i ta okolnost, že katoličtí Poláci o své soudruhy ve víře se nejen nestarali, ale na jich opolačení pomýšleli.

Co jsem tehdáž naznačil, tuto poněkud šířeji rozvádím.

V roce 1870 konali volynští Čechové, kteří do té doby jen jako cizinci na své pasy v Rusku žili, první přísahu věrnosti ruskému círu. Tím přestali býti příslušníky království svého doma a stali se poddanými ruskými. Přísaha kenala se slavnostně. Na Volyň přibyl tehdejší generalní gubernator kníže Korsakov-Dondukov, gubernator Gresser a mnoho jiných státních úředníků vyšších a nižších. Ustrojena slavnostní hostina pro všecky přítomné, jenže Čechům bylo pak zapraviti útraty. Než Čechové rádi přinesli tu obět, neboť si byli vědomi, že tímto okamžikem přestávají býti cizinci v nové své domovině. Mimo to dány jim zesnulým mocnářem Nikolajem Alexandrovičem některé výhody, z nichž jednou z nejdůležitějších byla ta, aby směli si povolati kněze dle vlastní vůle své a zříditi si církevní svou obec. Totéž opakovalo se ještě roku následujícího.

Čechové volynští tedy měli míti svého vlastního českého kněze z Vlasti. Naděje, že nebude jim více choditi do vzdálených chrámů polských, kde nerozuměli řeči při kázání, kde ani zpovídati se nemohli v řeči své, ani dávatí se oddávati, kde kněžstvo vidělo v nich nejen katoliky, jež za každou cenu dle nejsvětější povinnosti své měli udržovati a upevňovati u víře, nýbrž také ty, jež skrze víru chtěli přivéstí do svých řad a jimiž chtěli sesílití svůj živel, naděje, že uslyší zase v mateřském hlaholu slovo Boží a útěchu náboženskou, naplnila je radostí nevýslovnou. Srdece jejich celkem ještě lpělo na těch, kteří doma, ve škole je učí i a pak životem náboženským provázeli. Než běda, cesta, kterou k uskutečnění přání svého nastoupili, byla ta nejnešťastnější. Místo aby se obrátili na některý ordinariát katolický v Čechách, nebo alespoň na katolického biskupa volynského, svěřili věc muži, jež vyslali do Čech, aby jim nějakého kněze přivedl. Katolický ordinariát polský, který přece poměry české znáti a též o výsadě, již se katolickým Čechům dostalo věděti musel, neučinil ničeho pro své souvěrce. Aspoň není známo, že by byl jaké kroky činil. Chybili ovšem i Čechové, ale byl to lid celkem prostý, chudý, byli to namnoze nespokojenci a avantéři z různých končin přisedší, byl to lid namnoze nábožensky porušený. Jich vina jest menší nežli vina Poláků.

Chtěli mít z Čechů posilu pro svůj živel. V Češích-katolících by vždycky měli přátele; takto ale velikou jich vinou stali se z nich Rusové, úhlavní jich nepřátelé. Tak se mstí porušení povinností.

Vyjednávání onoho muže do Čech za knězem vyslaného není mi známo, ale poněvadž, jak mi řečeno, své rodáky tolik horlivě ubezpečoval, že vše k jich spokojenosti vyřídí a řádného kněze českého jim přivede, jsem toho mínění, že to nebyla čistá voda, nýbrž že zmíněný pán byl už předem dorozuměn s tím, co vykonati zamýšlel. Nepřivedeť na Volyn kněze katolického, žádného, ale odpadlíka, luteranského kazatele Václava Hrdličku.

Tím byl osud volyňských katolíků-Čechů částečně spečetěn. Každého jiného mohli si přivést, jen ne takového, který ze smyslnosti, za ženu zradil Krista. Kdo zradí Boha, nadržuje víru ani lidem. Na volyňských Češích se to splnilo.

Hrdlička byl muž vynikající mnohými vlastnostmi: řečník, básník, měl vzdělanou a krásnou paní, byl dobrý společník — ale byl zrádce. Jaký to byl charakter vysvitne z dalšího vypravování. Prozatím uvádím báseň z pera jeho, jež nachází se v pravoslavném kalendáři na rok 1889 str. 127. Psal ji muž, který vychován v církvi katolické stal se i jejím knězem a mnohonásobnou přísabou se jí zavázal, který pak se stal luteránem, pak knězem husitským, pak českobratrským, až konečně napsal tyto sloky :

Mé vyznání.

Já jsem Čech a pravoslavné
Církvě Páně živý oud;
Pamět na spojenství dávné
Nezahladil věků proud.*)
Obnoviv zas svazek starý
Tlumiti chei bratrů sváry,
Jimiž máme zahynout.

Ježíš Apoštolům pravil:
Učte všechny národy!
By pak každý Boha slavil
Materskými hlaholy,
S řečí darem blahověsty
Rozesylá na vše cesty,
do všech stran, kde lidé dlí.

A tak slyší slovo Boží
Každý ve svém jazyku.
Sbory křestanů se množí,
Rostou z věku do věku,
Až i naši praotcové,
Slovanští jimž kážou rtové,
Drží spásy nauku.

A když dále učinil děsný výpad proti své první mateřské církvi, jež uvedu při jiné příležitosti, končí:

Co nás této bídy zbaví? —
Sjednocení v pravoslavi.

Může-liž býti trpčí ironie, nežli když pje:

A tak slyší slovo Boží
Každý ve svém jazyku,

*) Činí se tu naivní narážka, jakoby Čechové byli bývali kdysi pravoslavnými. Rusové tak namlouvají Čechům.

když ani píseň česká není v chrámě ruských Čechů dovolena, může-liž býti větší hany nad tu, když takový muž mluví o slovu Božím, o svém vyznání a přesvědčení? Než chci býti úzkostlivě spravedliv, a proto uvedu dále vše dobré, co jsem jen od volyňských Čechů o zemřelém Hrdličkovi slyšel.

Čechové volynští uvítali nového kněze s neobyčejnou slávou a s jásotem. Ubytovali jej v obci „Mirohošti“. Z toho nutno souditi, že si naprosto nebyli vědomi rozdílu, jaký je mezi Hrdličkou dřívějším, pokud byl katolickým knězem, a nyníjším Lutheranem. Snad se klamali, vidouce jej, jak slouží mši sv. se změnami sice, ale celkem po katolicku, on odpadlík-luterán; užívání českého jazyka i v ritu vedlo je snad k tomu, aby zamhouřili oči. Tento zjev jest až přes příliš podivuhodný, než abychoh na něho zvláště neupozornili a k českým kněžím neučinili otázku, jak ho lze asi vysvětliti. Má zajisté hluboké kořeny, které zasahují až do Čech.

Nedlouho po Hrdličkovi přišel na Volyň jiný odpadlík, bývalý katolický kněz Jan Saska. Na zcestí přivedla jej tatáž příčina jako Hrdličku, smyslnost. I on byl ženat. Farářoval v Kvasilové, pak v Hlinsku. A aby trojlístek byl celý, přibyl ještě třetí, p. Kašpar, rovněž kněz odpadlík. Vášeň, která jej svedla na dráhu tak děsnou, zůstala mu pryč i pak. I on byl ženat. Poněvadž tito dva poslední literárně nebyli činni a ničeho tištěného po sobě nezanechali, chci i já příkrýti soukromý život jejich pláštěm milosrdenství, nezmiňuje o nich než pokud se týče činnosti jich veřejné. Mimo to žijí ještě i Saska i Kašpar. S tímto dlouho jsem rozmouval v Kijevě, kde je špatně placeným professorem na pečerském gymnasiu, jež řídí jako řiditel pověstný pravoslavný agitator Petr, čtenářům loňské Obrany dobře známý. Pocit, který mne při této rozmluvě a po ní opanoval, byl hrozný. Zdálo se mi, že mi musí srdce trpknouti, žalem a lítostí puknouti. Míti na svědomí to, co tyto tři tížilo, sešlél bych.

Tak začali zmínění pánové, všichni ovšem evangelíci, farářovati, neobmezující se pouze na službu Boží, která ostatně, jak pochopitelno, je netěšila, budíc v nich stále upomínky na to, co zapomenouti se nedalo, ale hleděli zasahovati i v život společenský. Tu dlužno dáti svědectví pravdě, že z počátku pro udržení českého ducha mnoho činili. Ale mohla-liž míti činnost ta nějaký výsledek? Byla jako okamžitý nával sentimentálnosti a dobrých předsevzetí člověka, který dávno nemá sil, aby se udržel nad povrchem zastaralých vášní. Brzy se to ukázalo. Novost postavení, nové pole činnosti, balsam to na rozervané nitro, láska osadníků, jimž byli skutečně v moři ciziny vším, žiznivost, s jakou české slovo sebe neúhledně v daleké odloučenosti od vlasti od nich přijímali, naplnily je uspokojením a smírem. Avšak ne na dlouho, Novost prchla, vznikly denní spory. A klidný život proměnil se v pole boje, kde zloba vášnivých srdcí slavila hrozné vítězství.

Zatím vláda, vidouc, jak ovoce její zraje, dala jim důrazný pokyn, aby lid český připravovali pro pravoslaví. Naši kněží zavedli husitství jako dobu přechodní. Že by již tehdáž mysleli na pravoslaví, není pravděpodobné. Co do víry bylo by jim asi jedno českobratrství jako pravoslaví, ale báli se o svou národnost, pro niž v pravoslaví tušili hrob. Na bohoslužebných obřadech ovšem nemuseli už ničeho měniti, pouze prohlásili se za husity, kdežto dříve platili stále ještě za katolíky, ačkoliv česká jejich bohoslužba katolickou se nazýváti nemohla. Vždyť sami nebyli katolíky, klamající lid jen svými obřady. Bohoslužby konali na rychle zbudovaných oltářích tu někde na dvoře, tu v některé světnici, tu v lese, ano později i v hostincích. Pak už to byl pamflet a ne bohoslužba. Ale je to jen přirozeno; není člověka na světě, jež by přetvářka a klam konečně k smrti neunavily a jemuž by se nezhnusily až do hloubi duše.

Nyní ovšem otevřely se přemnohým oči. Naši kněží stali se předmětem opovržení a nedůvěry všech, kteří víru si zachovali, ostatní drželi s nimi asi tak, jako u nás liberálové udržují shodu s kněžími vyhledávajícími činnost svou v hostincích a všelijakých spolcích. Češi volynští opět více přilnuli ku

chrámům polským, které při větších slavnostech ostatně vždycky vyhledávali, ano i dnes, když už jsou pravoslavnými, vždy vyhledávají, nechodíce do pravoslavného kostela než v případě nutnosti. Ovšem, že si už na něho také zvykli.

Tu maně přichází otázka: Což ani nyní katolická Církev nezasáhla energicky do osudu ubohých opuštěných a vnitřními bouřemi zmítaných Čechů? Nemohl jsem se o žádném takovém kroku dozvědět. Nebo snad nebyl možný?

Jeden velice vážný muž vyličil mi to takto: „Polští katoličtí kněží pohlíželi na nás pohrdlivě. Tak ostatně činí každý Polák až do dnešního dne. Katolické kostely v Dubně, v Klivání, v Rovně, v Lucku, v Ostrogu a jinde byli osadníky českými přeplněny, avšak o českého kněze nepostaral se ani jediný, sami mluvili s nimi jen polsky. Ačkoliv za vykonávání funkcí dali si dobře platiti, činili je neradi a s zřejmou neochotou. S láskou k polským kněžím upadala tak láska i ku katolicismu samému.“ K tomu dlužno ovšem podotknouti, že štola je v Polsku a Rusku daleko větší než u nás. Výčitka o neochotném vykonávání funkcí vyšla snad z hořkosti, ale pravda jest, že Poláci jsou hrdí a žádali na Češích volyňských úplné přimknutí k duchu polskému. Ostatně i tu poznal jsem šlechtného mladého kněze v Dubně, který se český učí a Čechy miluje. Dnes ovšem má svázané ruce vládou a česká kázání draze by zaplatil. Nepochybují, že byli a jsou i jiní mu podobní.

„Tehdáž,“ pravil dále zmíněný muž, „našel se mezi polskými katolickými kněžními pouze jediný, který věnoval se Čechům. Byl to ostrožský probošt (kaplan) Zaleski. Nejen že s radostnou ochotou jim sloužil, vykonáváje všechny funkce, chodě zaopatřovati ve dne v noci, jsa hotov ku všemu, on před kázáním četl evangelium též v řeči české a polské. Honoraci polskou zlé to uráželo. Za to český lid jen jen se k němu hrnul. Penězi jej zrovna zasypávali, avšak on jich neužíval pro sebe, nýbrž vydržoval za ně ditky chudých rodičů na gymnasiu. Byl však udán, snad i pomluven, a úpí nyní někde v nějakém vzdáleném klášteře jako vězeň, provinilec.“

Více pro Čechy neučiněno. Kteří nepřiučili se polštině nebo nedovedli se uspokojiti mrtvou přítomností v chrámě, stali se pak časem vydáni různým vlivům pravoslavným, mezi venkovskými obcemi všickni až na jednu malou vesničku a několik jednotlivců v každé obci. Jediný řádný kněz katolický „Čech“ byl by jich dobrou polovinu zachránil. Avšak nechci obviňovati jen Poláky. Osud Zaleského odstrašil asi mnohého. Zrovna on utvrzuje mne v přesvědčení, že ruská vláda dávno již rozestřela své sítě na volyňské Čechy. Okolnost, že dáni byli tajně pod péčí protojereje české řeči mocného a s českými poměry dobře obeznámeného, že tiskli se pro ně zvláštní knihy, že sv. Synod vedl proti nim akci tajenou sice ale dobře promyšlenou, dávno mne přesvědčila, že povolení husitství, jež na pokyn s hůry čeští kněží odpadlíci zavedli, byla promyšlenou cestou k získání Čechů pro pravoslaví již tehdáž. Dost možná, že vláda tak činila více z příčin politických, aby Čechy jako katolíky nebyl sesílen polský živel, jelikož jen v pravoslaví vidí pravé rusství, ale akce tu byla již tehdáž, v době svobody a privilegií. Jest to patrné z toho, co následovalo. Sotva že na tala tato náboženská nedorozumění, otočila ihned.

Uplynula tři léta; přišel rok 1874. Od té doby pohroma za pohromou valila se na ubohé volyňské naše rodáky. Výhody, již dříve jim dány, náhle jsou opět vzaty i Čechové vřadění do stavu selského. Vláda vložila se poprvé zřejmě do náboženských záležitostí českých na Volyni. Dávám opět slovo muži, který o věci mne zpravil.

„Mezi našimi faráři nastaly otevřené rozmlísky a s nimi i stranické boje. Jak může i jinak býti! kde Čech, tam nesvornost. Husitské vyznání nebylo vládou potvrzeno, ale vyslán na Volyň vládní zástupce, který by náboženskou věc přivedl k rozřešení. Jaký byl jeho cíl, nemůže ovšem nikoho býti tajno. Také páni faráři to cítili, ano snad i věděli, a zařídili své kroky, aby něco ulovili. Každá obec musela zvoliti ze svého středu staršího, který by ji za-

stupoval a ve jménu jejím vyjednával. Mimo něj vyslala každá obec ještě jiných pět zástupců. Sjezd konal se v Kvasilově. Pěkný to zajisté církevní sněm, který měl ustanoviti nové definitivní vyznání víry! Vládu zastupoval státní rada Veronin. Z farářů každý chtěl něco jiného a každý měl své přívržence; nejvíce jich měl Hrdlička. Mluvil první. Poukázav na rozkol a jeho následky žádal, aby všichni přidali se k němu. Řeč jeho potkala se také s výsledkem, jsouc přerývána hlučným souhlasem a voláním „na zdar“, kdežto, jakmile začal mluvití Saska, shromáždění zúmyslně kašlali, mluvili, nohama šoupali, že nebylo slova slyšeti. Hle český sněm! Na to vybrání „církevní otcové“, lidé, jak můj informator výslovně dí, známí špatnými svými mravy, aby nové vyznání víry vypracovali. Možná dost, že tu můj informator mluvil z opodstatněné pro něho nepřízně, ale že „noví církevní otcové“ ducha svatého neměli, je jisto. Tam ostatně musí nutně vésti každý rozkol, dějiny o tom tisícere podávají svědectví.

Jaké to nové vyznání bylo, ani nikdo nevěděl. Nestaral se už o to. Náboženská anarchie a pocházející z ní lhostejnost dávno už s logickou nutností se dostavily. Čechové z velké části pozbyli víry vůbec. Saska vyznání víry nepodepsal. Proč tak neučinil, bylo zcela jasné. Celá ta komedie nebyla než touhou za první místo. Každý z pánů chtěl býti biskupem obce, jež se měla utvořiti. Saska, maje dosti silnou stranu, nikterakž nechtěl se podrobiti vítězi, Hrdličkovi. Z tří farářů stali se úhlavní nepřátelé, jeden sočil na druhého, udával, pomlouval, bojoval za přízeň lidu. Dovedeme si to dobře představit, majíce denně o tom doma příkladů dost a dost. Vláda si zatím mnula ruce, pšenice jí dozrávala. Už tenkrát mohla rázně zakročiti a byla by se dodělala výsledků, ale chytře vyčkávala. Jednak byla liberálnější era, pak nemohli jí Čechové více uklouznouti. Dřevadlo, jaké pánové svým osadám poskytli, jest tak hnusné, že ho opět přikrývám pláštěm mlčenlivosti, ač mnoho, velmi mnoho z různých stran mi bylo o něm vypravováno. Bylo ovšem jen důstojné a přiměřené osob, jež ho hrály.

Saska si myslil, že když to nejde touto cestou, dojde biskupského klobouku snad jinak: obrátil se ku „starokatolíkům“. K čestnější straně se už zajisté obrátiti nemohl. Našel ovšem nejprívětivějšího přijetí, vždyť se k nim tak pěkně hodil. Obrátil se na švýcarského starokatolického biskupa, který mu poslal kněze, ano kněze Čecha, Je to ironie! My katolíci doma řádného kněze pro své spolubratry jsme neměli, starokatolíci ano. Avšak ačkoliv Saska nového svého kolegu na poli církve morálně a hmotně podporoval, musel tento přece brzy utéci. Spory dostoupily totiž zatím svého vrchole. Hospody, kterých ovšem i na Volyni mezi Čechy je dost, noviny, veřejná ohlášení, ano i kazatelna sloužily za rejdiště vášni. Místo slova Božího, ač lze-li vůbec tak mluvití, chrlily se z místa posvátného řečnictví nadávky, pomluvy, štvance a p. Utvořily se dvě strany, Hrdličkova, které přidržel se i Kašpar. a Saskova. — Ona byla vyznání československého, tato starokatolického. Rozumí se, že náboženství při tom bylo co nejméně, a že vyznání, které ostatně ani nikomu nebylo jasno, bylo jen paporem, pod který jednotlivci dle toho, k jaké straně se klonili, se stavěli. S touze oprávněností bylo by je lze nazvati staro a mlado, nebo konservativce a pokrokaře. Byly to krátce strany, obraz pravé české nsvornosti v malém. Měli své hostince, nadávali si, rvali se, škodili jedni druhým. Strana „českých bratří“ měla jakés takés vědomí o bývalé církvi československé v Čechách, nebo všichni volynští Čechové byli a jsou horlivými čtenáři Národních Listů, ale strana druhá dlouho neměla o tom, co je to starokatolictví, ani ponětí. Teprve až jí objednal Saska katechismus „svobodné církve švýcarské“ dověděli se o tom, avšak pamflety na papeže a jezuitu, jež tvoří hlavní bod starokatolicismu, málo je zajímaly v místě, kde od světa odloučeným musely se zdáti takové věci směšnými. Podlehli. Saska starokatolickým biskupem se nestal, jeho kolegové bylo utéci.

Dlouho přihlížela vláda, nyní však viděla, že přišel čas: chopila se věci

do opravdy. Vládní úředníci, nižší a vyšší, jen jen se střídali. Vyšetřovali, vyšetřovali. V pivovare se pravidelně najedli a napili, a tak vyšetřování přece podařilo se protáhnouti. Páni faráři ale ucítili jasně nový vítr. Saska vida, že úředníci přejí více straně česko-bratrské, mocnější a bohatší — patrně úplatky byly tu větší — domyslíl se, že by to s jeho starokatolictvím mohlo dopadnouti bledě, hleděl si získati přátele v kruzích vyšších. Tak činil ostatně i Hrdlička, avšak Saska jednal rázněji. Osobně odebral se do Petrohradu, maje odporučení od paní Gerardové, dcery po jeneralu Ušakovi, a zjednal si audienci u ministra zahraničných záležitostí, knížete Kata Kuzeny. Orodoval za své vyznání starokatolické, avšak žádost jeho, jak samo sebou se rozumí, odmrštěna. V Rusku je mnoho sekt, řekl prý k němu ministr, povolených i nepovolených, nové na žádný způsob potvrditi nemohu. Tím byl Saska zničen. Smutně se vrátil zpět. Co teď? Těžká byla cesta z nesnází, avšak Saska dovedl si pomoci. Nepůjde li to se starokatolictvím, půjde to s pravoslávím. Saska pojal úmysl, že stane se pravoslavným knězem. Podal příslušnou žádost k pravoslavnému biskupovi. Tak dlouho už žil v Rusku a ještě nevěděl, že ženatý kněz v luno pravoslavné církve přijat býti nemůže. Kdyby byl svobodným, dostal za odpověď, byl by přijat s otevřenou náručí, takto ale nelze. (Světský kněz v Rusku nejdříve se žení, pak je vysvěcen. Více ženiti se nesmí. Katolické svěcení na kněžství ruská církev uznává, jako i my uznáváme svěcení pravoslavných kněží. Svobodný katolický kněz, nebo katolický kněz, který před svěcením by se oženil, jako v uniatské církvi se děje, může se státi knězem pravoslavným, ale kněz kterýkoliv, který by po vysvěcení se oženil, tím samým ztrácí v pravoslaví svého kněžství. U nás ovšem přestoupení ze stavu kněžského do stavu laického není možné, jelikož v posvěcení vtiskuje so duši nesmazatelné znamení kněžství.)

Saska neztratil proto hlavy. Ačkoliv dříve brojil jako jeho ostatní kolegové proti pravoslaví, vida v něm jistou zkázu české národnosti, jal se ho nyní vychvalovati. Vybízal ku svěcení pravoslavných svátků, navštěvoval hojně okolní pravoslavné kněze, hledě učiniti si z nich přímluvce a přátele, a vůbec agitoval pro pravoslaví. Všichni Češi volyňští jsou přesvědčení, že tak jednal za veliké peníze; za konečné převedení Čechů na pravoslaví dostal ještě zvláštní odměnu peněžitou. Neodpustí mu tuto poslední zradu nikdy.

Živě mi popisoval můj informator poslední bohoslužby Saskovy v Uharovské škole. Když oznámil, že více žádných bohoslužebných výkonů konati nebude, a nám radil, abychom se dali k pravoslaví, bol a rozhořčení byly všeobecné. Padlo mnohé trpké slovo, mnohá spravedlivá výčitka. Horoucí druhdy vlastenec omlouval se, že dlužno mu především hleděti si chleba vzdějšího. Ostatně už dříve, dokud byl ještě starokatolíkem, dal svou dceru na pravoslaví a do pravoslavného kláštera na vychování. Tenkrát ovšem to popíral, avšak pravda brzy přišla na jevo. Ostatně došel i trestu. Právě když dcera ukončovala své vzdělání v pravoslavném klášteře Ostrožském, jsouc pod naddozorem dvorní dámy kněžny Bljudové, onemocněla tyfem a zemřela, aniž by více rodiče své spatřila. Lid v tom viděl trest Boží.

Sobě chtěl Saska pomoci, druhé straně uskoditi. Ale sobě nepomohl, Čechy zničil.

I česko-bratrská strana brzy zhynula. Přišel ruský úředník, vzal farářům matriky, zakázal bohoslužby a oznámil jim, že jsou propuštěni. Tím byl též zpečetěn osud ruských Čechů i v ohledu národním. Zaplakali vlastenci nad zprávou tou, pozdě přišedše k poznání, že zrada na víře má všelikou kletbu v zápětí. Saskovi kladou vše za vinu, zapominajíce, že sami nejsou čisti. Kterak můžeme udržeti se my málo vzdělání, praví, když takto chovali se naši pastýřové? Mají ovšem pravdu, ale sami je přijali a si je odchovali, to smetí, jež církev jejich mateřská sama vyvrhla ze středu svého. Marně provázejí Sasku kletbou svou, ovšem zaslouženou. Toto bylo mi o něm ještě řečeno: Saska byl onou zprávou spokojen. Když nemohl zvítěziti on, byl aspoň rád, že padla i strana druhá. (Zrovna jako u nás mezi staročechy a

mladočechy. Nemůžeme-li zvítěziti mi, ať zhynou i oni. Tam ruská vláda, zde Němci mají z našich sporů radost a prospěch.) Byl naznačen missionářem, a konal výborné služby, jen že nikoliv Čechům. Udavačem byl dobrým. (Nejsou to slova má, pozn. spis.) Běda těm, kteří se mu protivili.

O posledních osudech katolictví mezi volyňskými Čechy psal jsem, ovšem dle nejisté synodální zprávy ruské ve Vlasti; na př. o tom, jak Čechům nejprve povoleno zpívati české písně — ovšem jen na čas, aby přechod nebyl tak těžký, jak čeští kněží museli je ustrojiti v církevním obleku přemlouvati k přestupu, jak Čechové plakali, nechtěli, se hájili a p. Odkazují čtenáře tam, nechtěje věc opakovati. Některé opravy oné zprávy čtenář snadno si učiní. O Kašparovi zmínil jsem se v loňské Obráně. Trpěl mnoho. Vede i nyní život trudný. Utrpením mluví jeho tvář. Ač pravoslavným, nenávidí pravoslaví přece.

O Hrdličkovi se praví, že nejdéle vzdoroval. Bylo proti němu proto zavedeno vyšetřování pro pobuřování rovněž jako proti Kašparovi, prý na udání Saskovo. Hájil se prý před soudem slovy: Vytrhněte mi srdce z těla a uvidíte, že jest čisté a neporušené (!!), že v něm není klamu ani falše proti vládě. Tenkráté napsal báseň, z níž vyjímáme šestou a osmou sloku. Zní:

Já zřel ty miliony nás —
A mně tak bylo volno;
Já zřel tu naši nesvornost —
A mně tak bylo bolno.
Já vkročil ve tvou svatyni,
Jí slzami jsem rosil,
Já o jednotu Slovanstva
Jsem vroucně Boha prosil.

Nezní-li slova ta jako výsměch v ústech toho, který byl jednou z hlav rozkolu českého na Volyni a jedním z vůdců vášnivě se potírajících stran, jež přivodil rovněž k pádu jako Saska?

Jindy napsal báseň, z níž vyjímáme tuto sloku:

Kde kdo Slovan, milujme se!
Druha druh vždy bratrem zdrav!
Cizím svědcům nedejme se!
Hajme jazyk svůj i mrav!
Vybijme se vrahův davy
K zdrojům nehynoucí slávy!
Plňme číše, na zdar v plese
Napijme se.

Soudě dle toho, co tuto jsem vypravoval dle zaručených zpráv součastníků, mají slova ta o lásce a vlastenectví asi takovou cenu, jako vlastenecké cinkání našich domácích svobodomyšlníků. Vzpomenuto pak ještě slov básně jeho, z níž ukážu hned napřed jsem uvedl, a v nichž oslavuje pravoslaví, těžko je mi uvěřiti, že byl lepší ostatních svých kolegů. Slova — voda. Avšak nechci zamlčeti, že památka po něm ještě je na Volyni nejlepší. Byl prý lidumilem, výborným řečníkem. Brzy zemřel na svém statku. Bože, jak smutný to konec člověka patrně od Boha velice nařádaného!

Tak stali se Češi pravoslavnými. Dlouho odpírali, avšak konečně se podali, jak ve Vlasti jsem ukázal — vinou, ne ovšem jedinou, avšak velmi značnou českých kněží odpadlíků a opuštěností od mateřské církve. Co za to mají, ukážu jindy. Ku cti jejich musím říci, že aspoň v ohledu národním všemožně vzdorují, ale marně. Porušení jich činí valně pokroky; v dětech už většinou jsou Rusy. Ostatně o tom jindy. Zde jen ještě přidávám, že do českých osad dosazují se nyní za kněze Čechové vychování v ruských pravoslavných seminářích. Bylo mi o nich řečeno, že jsou horší ruských. Český

mluviti nechtějí, a začne-li i Čech, přišedši k němu prositi jej za nějaký církevní výkon, česky, odpoví mu jen rusky, ačkoliv třeba sám ruštiny není dokonale mocen. Opět jako u nás. Spíše prý ruští kněží. ustanovení mezi Čechy, učí česky a mluví s lidem v jeho mateřštině. Polští kněží považují Čechy ovšem za zrádce; že však mnoho viny i na nich leží, zapominají. Čechové ale to dobře cítí. Já to mám mimo vlastní pozorování též z jejich vlastních úst.

Hleděl jsem věc vypravovati nestranně a pravdivě dle toho, co z různých ne ovšem vždy zcela stejně znějících zpráv jsem se dozvěděl. Že je to smutný obrázek, je pravda; nemohu za to. Zakončiti nemohu jej opět jinak, nežli voláním, aby aspoň byly zachráněny zbytky, jež zachrániti se dají. Nevím ovšem, pokud je to dnes ještě možno, ale za nejvyšší dobro ani pokus neslibující žádného výsledku neměl by býti opomenut.

Discipulus.

Časové zprávy.

Oslava Gustava Adolfa. V roce 1629 již již zdálo se, že Ferdinand II. revoluci proti němu pod zástěrou náboženství vedenou povalí. Vydal restituční edikt, kterým katolíkům uloupená práva a jmění měly částečně aspoň vráceny býti zpět. Ještě dnes soptí protestanté hněvem nad „drzostí“ Ferdinandovou, kdykoliv vzpomenu na tento jeho skutek, kterým něco málo z loupežné kořisti mělo býti katolíkům vráceno, aniž by protestantismu tím se křivdilo. Tu povstal král švédský Gustav Adolf. Vlastizradě a velezradě dávno zvykli protestantští stavové a města uvítali jej jako spasitele, ovšem jen vůdcové, kteří se báli o svou kořist, nikoliv protestantský lid, který každé nové války se bál. U víře byl dávno už otupělý a jen „proctví a vidění“ lstivě šířená byla s to, aby na chvíli probudila pověrečného a stisněného jeho ducha a fanatismem víry ho naplnila. Když přistál na březích Německa, modlil se k Bohu v tom smyslu, jakoby přišel bojovat za církev protestantskou. „Ty víš“, pravil, „že toto válečné tažení nekonám k vůli sobě, ale ku potěše a přispění protestantské církve.“ Pod touto vlajkou začal své výbojné tažení po Německu, to tažení, o němž i takový nacionalní a protestantský list jako „das XX. Jahrhundert“ str. 325 napsal, „že kdyby Gustav Adolf byl zvítězil, postavení německého národa jako nositele kultury by bylo bývalo zničeno.“ Hrubší výtka může Gustava Adolfa asi sotva stihnouti a horšího lze o jeho tažení „k po-

těše protestantské církve,“ sotva říci ústy německými a protestantskými, nežli to, že by vítězství jeho znamenalo zničení kulturního postavení německého lidu. Proto také oslava 300leté památky jeho narození na den 9. prosince 1894 připadá byla v Německu mezi osvícenými a nezaslepenými protestanty slabá, „stydlivá“. — Jaký význam má jméno tohoto Švédy u nás Čechů, jest známo. Dvě věci se k němu poji: památka na Švédy v Čechách a působení Gustav-Adolfs-Vereinu. Gustav Adolf sám padl v památné bitvě u Lycenu r. 1632, ale následníci plnili jeho dílo dále. Přišli několikrát do Čech, vedeni českými protestanty, známými exulanti, u nás na úkor vši historické pravdě a všemu vlasteneckému a lidskému citu zidealizovanými v obrazech, povídkách, sochách, ale jak dílo osvobození protestantů a zničení „pověř“ (t. j. katolicismu) vykonávali, je strašné. Jen s hrůzou lze čísti, co i tak zdrženliví spisovatelé, jako na př. Dr. Rezek o tom píší, vězící pořád ještě pod nátlakem vypěstovaného veřejného mínění české bratry idealizujícího a ve směru protestantského způsobu psaní dějin v Němcích do nedávna ještě jedině panovavšího. Dějiny ty nelze bez úžasu čísti, a myslíme, že srdce nedím vlasteneckým, ale jen lidským citem naplněné vůbec nesnese četbu těchto černých stránek naší historie. Jen několik ukázek tu podáme z Rezkových dějin „Čech a Moravy“ str. 209 a násl. Píše: „Také Baněrovi dostalo se něco posil, ale cel-

kem byl proti císařskému vojsku slabší. A přece právě v této době děly se ve království nejstrašnější věci dlouhý čas téměř bez odvety. Neboť po ústupu od Prahy nastala loupežná válka v nejdoslovnějším slova smyslu a krásné povolání o „vysvobození“ Čech bylo zapomenuto. Právě se, že 6000 mist bylo úplně vypáleno; švédský plukovník Adam Pful chlubil se, že sám 800 vesnic podpáliti dal. Číslo tato zajisté jsou přehnaná, ale ukazují, že ještě po mnohých letech s hrůzou bylo vzpomínáno doby, kdy třetina Čech zdrancována úplně, zbytek částečně. Švédové z Brandeburska rozbíhali se po celých východních Čechách. S lidem nakládali velmi zle, jakmile ve všem jim nebyl po vůli. Sedláci bývali bití až jim oči vylézaly, hnojná voda byla jim do úst nalévána, což se zvalo „švédským truňkem,“ mnozí přivázání ke koním a museli s nimi zároveň běžeti, ano mnoho lidu selského vázáno k bidlům a slamou podpalováno. Ženy mladé i staré, vdané i svobodné przněny způsobem zhovadilým. Proto také, zvědělo-li dříve o příchodu Švédů obyvatelstvo celých vesnic přechalo do lesů a hor, ba daleko na mnoho hodin a zejména také až na Moravu. Ne o mnoho lépe vedlo se kněžím katolickým. Zajatý jeden vikář vypravuje, že nakládáno s nimi lůže nežli se psy, že přivazování k řetězům a bez vysokého výkupného nikdo nepuštěn na svobodu. Mnohým zdálo se, že vrátili se časové prvního pronásledování křesťanů za císařů římských. Všeobecné tyto nářky doplňují se pak ještě zprávami z jednotlivých měst a míst.“ A nyní vypravuje prof. Rezek všecko to loupení a vraždění podrobněji, které však je příliš děsné a příliš dlouhé, než abychom ho vypravovati mohli. Podotýkáme jen, že násilně zaváděno v Čechách luteránství. Avšak byli-li dříve Čechové novot žádostiví, nyní je přijímali s nechtí. Jak by ne, když osvobození „z pověry“ doprovázely plameny vesnic a měst, rozkotání klášterů, mučení, nevyslovitelné utrpení. Exulanti se se Švédy spojovali (p. 217). Zarytí protestanté, kterým na ničem nezáleželo, jásalí Švédům vstříc. Když 30letá válka se skončila, Komenský psal r. 1648 Oxenstjernovi (citujeme zúmyslně prot „Husa“): Již dříve krajanům mým, pro evangelium sklíče-

ným, radostno bývalo slyšeti, co vznešenost tvá po mně a po jiných kázala oznámiti, že nebudeme opuštěni; a tak smutné jest nyní slyšeti, že jsme již opuštěni. Nebo budeme-li z účastenství míru vyloučeni, co nám platno, že jsme po vás, jakožto svých po Bohu vysvoboditelích se ohlíželi? — Co svatě smlouvy evangelické s našimi předky učiněné i svatou krví (!) mučedníků stvrzené, když se o to nestaráte, aby království naše k vyznání evangelia (k protestantismu) se navrátilo? . . . Shlédněte na národ, na něhož mezi národy evropskými Kristus nejdříve ráčil shlédnouti, vyrvav jej z temnot Antikristovy“ (katolické církve). Tak na kolenou Komenský prosil — A tohoto Gustava Adolfa, který hordy své k nám přivedl a z české země učinil poušť, ne sice osobně, ale přece on, nebo „Hus“ str. 12 výslovně dí, že smrti jeho nezahynula „věc“, t. j. osvobození z temnot Antikrista, pravíme tohoto muže oslavovali i naši čeští protestanté jako vyvolený nástroj Boží, jako Davida. Zvláště ovšem luterané. A titíž protestanté nám vytýkají, že jsme „římští“, t. j. že především pracujeme pro Řím, ne pro vlast. Než na tom by nám nezáleželo. Zajímavější jest, že po nich ustavičně to opakují i naši liberálové. O Gustavu Adolfu mlčí. Žádný nepřinesl ni řádky. Nezdá-li se tu člověku, že vlastenectví jejich podobá se vlastenectví oněch dávno zkozmpolitizovaných exulantů, kteří psali horoucí, planoucí listy vlastenecké — a konali „svatě smlouvy evangelické se Švédy jakožto svými po Bohu vyvolenými vysvoboditeli.“ Vzpomeňme na příklad na ubohého Koniáše. Tak daleko to přivedly protestantské a spojené s nimi liberální pamflety, že žádný pes nezval by z jeho ruky kurku chleba. A přec to byl muž svatý, horlivý, který byt i spálil pár set špatných a fanatických traktátů náboženských, svou činností kazatelskou, spisovatelskou, svými modlitbami a svým utrpením prospěl tak znamenitě vlasti své — jako málo kdo jiný. A tato vlast věčnou pomlouvačností protestantů přivedla to k tomu, že házela po desetiletí blátem opovržení a hany po tomto svěcti a nyní — mlčí při oslavě „věci“, která se pojí ku jménu švédského krále Gustava Adolfa. Uvá-

díme to jen proto, abychom ukázali, jak mnoho, velmi mnoho schází české veřejnosti k tomu, aby se vybavila z otroctví stranicví ku svobodě ducha v posuzování věcí náboženských, historických a vlasteneckých. Co Švédové nedovedli mečem a ohněm, má peníze vykonati spolek, jenž nese jeho jméno: Gustav-Adolf-Verein. Vznikl za příležitosti 200leté památky smrti švédského krále r. 1832. Účelem jeho je boj proti „temnotě antikrista“ penězi. Proto podporuje také všechny sekty, které mezi „římskými vynikají,“ nabízí podporu kněžím katolickým, o nichž se domýšlí, že by odpadli a p. Protože není ani v pravdě protestantsky věřící, nýbrž rationalistický a bezkřesťanský bylo proti němu i z protestantské strany bojováno. Hlavně dr. Hengstenberg v „evangelických církv. novinách“ upozornil na to, z čehož vzešel zuřivý boj. Duchem proniknut je spolek německým. Než rostl ustavičně. V r. 1884 měl 44 hlavních spolků, 1761 vedlejších, 393 ženských, 11 studentských, roztroušených po městech německých. Do Čech zaslal 142 obcím 1,567.132 marek, na Moravu 76 obcím 581.675 marek. Všecky evangelické listy české jsou za jedno, že bez podpor tohoto spolku polovinu toho by nevykonaly, co jeho pomocí jim bylo možno vykonati. Pravda ovšem, veliká jest jeho činnost, škoda že my katolíci čeští nemáme podobného spolku na podporu zájmů katolicko-českých, avšak je-li požehnána? Švédský král Gustav Adolf, Bannér v Čechách — a pak peněžitě podpory Gustav-Adolf-Verein! Není to ironie. Snad chce nyní protestantismus peněžitými podporami zacelit ty rány ze sedmnáctého století národu našemu zasazené. — A pozorujeme, jak se česká veřejnost k tomu všemu chová, zdali nestane se člověku smutno v srdci? Ostatně ale nemusíme se bát konverzí spolkem učiněných, je na ty veliké prostředky a námahy málo, několik set. Že se staly tyto konverse „z přesvědčení,“ o tom není pochyby. — My tedy s oslavou Gustava Adolfa nemůžeme souhlasiti. Chování pak se české veřejnosti dává nám na poučenou, že ještě mnoho vody uplyne, než národ český na některé stránky své historie bude hleděti okem jasným a nepředpojatým. — Časopis „Hus“ pohazuje blátem též

Kristinu, dceru Gustava Adolfa, „nezdárné dítě, Absolonku,“ jak ji jmenuje. Zvláštním řízením Božím Kristina zřekla se trůnu a stala se katoličkou. Byla jednou z nejvzdělanějších dam svého věku, mluvila mnoho jazyky, kolem ní byli mužové nejslavnější, jako Hugo Grotius, Issak Vossius, Cartesius, s nimiž konala svá studia. Cestu ku katolicismu, mimo Boha ovšem, ukázal jí jezuita Antonio z Macedo. Velké činy spojeny jsou s jejím jménem, ale málo kdo o ní ví co jiného, než že byla „nezdárné dítě, Absolonka“.

Drobnosti.

Mravenci. Uvykli jsme považovati mravence za vzor pracovitosti, spřádanosti a rozumnosti. Jsou však učenci, kteří o mravenci mají náhledy zcela jiné. Tak n. p. Mark Twain — Napsal o mravencích tyto rozkošné řádky, které vyjímáme ze „Živý“ r. 1893. str. 55.: „Pozoroval jsem mravence v Černém lese. Neshledal jsem na něm nic nového, aspoň nic takového, abych změnil o něm své smýšlení. Zdá se mi, že, co se rozumu týká, mravenec musí býti pytlkem praštný. Po mnoho let pozoroval jsem ho, co bych byl měl dělati něco lepšího, a nesetkal jsem se ještě s živým mravencem, jenž by byl měl na pohled víc rozumu než mravenec mrtvý. Mám na mysli obecného mravence, to se rozumí; nemám žádných zkušeností o oněch obdivuhodných švýcarských a afrických mravencích, kteří volí, mají vycvičené armády, drží si otroky a hádají se o náboženství. Tito zvláštní mravenci jsou snad takoví, jak je přírodnici vyličují, avšak já jsem přesvědčen, že průměrný mravenec jest švindl. Připouštím jeho pracovitost, to se rozumí; jest to stvoření pracující nejtrudněji na tomto světě — dívá-li se naň někdo; ale co proti němu mám, jest jeho pítomost. Vyjde za potravou, uloví cosi, a co potom udělá? jde domů? Ne, jde kamkoli jinam, jen ne domů. Neví ani, kde jest doma. Jeho domov může být jen tři stopy vzdálen, a nemůže ho najíti. Uloví cosi tedy; jest to obyčejně něco beze všeho užitku pro něho i pro kohokoliv jiného. Jest to obyčejně věc sedmkrát větší než on sám; vyhledá si nejnepříhodnější místo, zač by to po-

padl; zvedne to celým tělem do výše, a vykročí — ne domů, ale kamsi jinam; ne zvolna a moudře, nýbrž v splašeném spěchu, jenž pustoší jeho sílu; tu přijde k oblázku, a místo co by jej obešel, přeleze jej pozpátku vleka svou kořist za sebou, svalí se s něho na druhé straně dolů, vyskočí vztekle, opráší si šat, nasliní si ruce, a popadne svůj majetek zas chybně, strká tím tam, strká tím sem, tlačí to chvíli před sebou, obrátí se a táhne to chvíli za sebou, rozčiluje se víc a více, konečně vyzvedne to na rameno, a nese to upachtěn dále zcela novým směrem. Přijde ke stěblu trávy; nenapadne mu nikdy obejít ji. Nikoli, musí na ně vylézt i a vyleze na ně, vleka svou bezcennou věc za sebou až na vrchol, což jest právě tak věhlasné dílo, jako kdybych já nesl pytel otrub z Heidelbergu do Paříže cestou přes Strasburkskou věž. Když mravenec vyleze na vrchol stébla, shledá, že to není tam; rozhlédne se zběžně po krajině, a sleze buď zas dolů aneb svalí se dolů, a vyrazí znova, ovšem opět novým směrem. Koncem půl hodiny octne se několik palců od místa, z něhož prvotně vyšel, a postaví na zem své břemeno: Za tuto půl hodiny slezl celý prostor kolem v obvodu dvou sáhů, vylezl na všechna stébla a oblázky, jež mu byly v cestě. Teď setře si pot s čela, a tu jde přítel kolem; tento ptá se, kde našel tak vzácnou kořist. Majetník patrně dobře se nepamatuje, ale myslí, že to našel tu někde v okolí. Patrně přítel smlouvá se s ním pomocí mu dopravit to domů. Na to popadne každý břemeno na opačném konci a začnou tahati vší silou v opačném směru. Tu odpočinou si a radí se pospolu. Rozhodnou, že něco není v pořádku, ale nemohou nalézt, co. Dají se do toho zas

jako prve. Týž výsledek. Následujou vzájemné výtky. Patrně obviňuje druh druhá, že překáží při práci. Rozhorlí se a dají se konečně do pračky. Sevrou se do křížku a kousají si na vzájem chvíli čelisti; na to svalí se na zem a válejí se, až jeden ztratí tykadlo nebo nohu. Potom zas se dají do práce a zas týmž bláznivým způsobem; ale zmrzačený mravenec jest slabší, ať si tahá jakkoliv, druhý odvléče kořist i jej. A místo, co by se pustil, drží se, otlouká si kosti o všechny oblázky. Konečně přivlečena kořist na místo, kde původně ležela. Oba zpocení mravenci prohlížeji ji rozvážlivě se všech stran, a rozhodnou, že konečně stará seschlá žabi holeň jest zcela chudobný majetek a nestojí za to, a každý vyrazí novým směrem, není-li kdes nějaký starý hřebík neb cos podobného dost těžkého, aby stálo za zaměstnání, a dost bezcenného, aby to stálo za to, by to mravenec chtěl mít. Věda nedávno objevila, že mravenec neshledává zásob pro zimu. To jej vyloučí z literatury v jistém smyslu. Mravenec nepracuje, leda když vidí, že ho lidé pozorují, a to jen tenkrát, má-li pozorovatel zelený, přírodnický pohled, a zdá-li se, že si dělá poznámky. To jest skoro podvod, a poškodí to mravence vzhledem ke školním knihám. Jeho vychvalovaná pilnost jest čirá ješitnost a beze všeho úspěchu, poněvadž nikdy nepřinese domů, s čímkoliv se na svých toulkách vypraví. To odnímá mu poslední zbytek reputace, a úplně ničí jeho hlavní užitečnost, totiž býti mravní pobídkou, ježto lenoch nebude více chtít k mravenci jíti. Jest nepochopitelné, že tak patrný humbug jako mravenec, mohl poblázniti tolik národů a udržeti se po tak dlouhé věky, aniž by byl kdo na to přišel.“

Obsah „Obrany“ :

Zemské sněmy. Fr. Žák. — Osmihodinná doba pracovní. — r. — Jak se stali Čechové na Rusi žijící pravoslavnými. Discipulus. — Časové zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace : Ostrovní ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václava Kotrby vdova, odpov. redaktor František Žák.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádvkem. 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovni ulici, kamž předplatné budíž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperator na Král. Vinohradech.

Naše vyhlídky.

O tom nepochybuje asi nikdo, že ideal českého státního práva ještě dlouho se neuskuteční. Po pětiletém boji mladočeském nepřiblížili jsme se k němu ani o krok. Nelze uvést ani jeden zákon, o kterém by se dalo říci, že jest aspoň začátkem k němu. A co jsme zatím ztratili? Naše smutné nynější poměry nám to jasně ukazují. Místo abychom šli v před, ztrácíme půdu na všech stranách. Mladočeši ovšem praví, že to jsou jen nutné malé ztráty, které uskutečnění práva vyžaduje a tisíckrát vynahradí. Ale dobudeme-li ho skutečně?

Za dnešních poměrů je jisto, že pokrok k němu nestane se tak dlouho dokud nebude zjednaný dokonalý smír s Němci, a oni neučiní boj za ně věci s námi společnou. Poněvadž ale Němci v nynějším centralismu mají nejlepší ochrauu své národnosti, ano nejen ochranu, nýbrž přímo nadvládu, poněvadž jim dává svrchovanou moc v celé Cislajtánii, větší moc, než jakou by jim dal kterýkoliv útvar federalistický na hranice jistých zemí ohraničený, od nynější ústavy tak snadno neupustí. Vždyť hrají v Cislajtánii skoro tutéž úlohu jako Maďari v Uhrách, nač by tedy sami obmeziti chtěli vliv svůj jen na země koruny české, když tentýž vliv mají na zem celou. A není dosud žádného nebezpečí, že by ho měli pozbyti.

Historické právo zemí koruny české nemá tedy pro ně dosud žádného významu. Ano, hrozí jim přímo, že by pozbyli z valné části toho, co už mají, vždyť i my bojujeme za ně, ne k vůli starým pergamenům, nýbrž proto, abychom zaručili českému národu samostatný a od okov ústřední vlády vídeňské neodvislý život a pokrok. Proto je vždy trochu naivní, když mladočeští řečníci dovolávají se spojenství Němců za české státní právo, vykládajíce jim, že přece je to oběma národnostem věc společná. Kdyby na krásně zaručila se jim rovnoprávnost, nejen taková, která by živlu německému dávala volnost rozvoje a vliv v poměru k jeho číselnému počtu a jeho váze, nýbrž naprostá, s národem českým, byť i četnějším a kulturně vyšším, zcela totožná,

jak to bylo asi v intencích punktac, jest přece otázkou, jestli by i pak vstoupili s námi na pole našeho historického práva. Na takový smír ale národ český nikdy nevstoupí. nebo bojuje historický boj, domáhá se právě oné samostatnosti a platnosti, jež všestranná jeho převaha mu vykazuje, nechťe při tom ovšem své německé sousedy nikterakž znásilňovati.

Zbývá tudíž jen jediná cesta k cíli, cesta přes Němce. Jak ale je daleká, vysvítá z toho, že dnes nemáme ještě ani své vlastní rovnoprávnosti. Nemáme vnitřní úřední řeči, nemáme dostatek škol, nemáme nad ně národohospodářské a průmyslové převahy, ba nemáme na sněmích zemí koruny české ani platné většiny. To jsou podmínky, bez nichž asi sotva na dobytí historického práva mysliti lze. Jsme příliš ještě slabi, než aby přes Němce vláda nám ho dala.

Jedině ve spojení se šlechtou máme na sněmu českém převahu nad Němce. Historická šlechta hlásila se vždy k historickým právním našim, a hájila je několikráte velmi zdatně. Jak dovedla na př. postavit se za práva svého sněmu proti byrokratii vídeňské! Kdo by to dnes řekl, že ta nynější šlechta je tatáž (viz der böhmische Landtag im J. 1847). A i později mužové ze šlechty stáli v čele hnutí, jež rozpomínajíc se na minulost, postavilo se na půdu historickou. Ještě dnes hlásí se k němu i přes slova, že ústava se vžila, avšak zatím jiná stala se změna: národ staví se dnes proti šlechtě, vlastně ne národ, ale naše česká opposice. Na dobytí historického práva tedy není zatím ani pomýšlení, nebo se zástupci našimi, kteří tak okázale rozvinují prapor socialistický, v němž pro rovněž historická privilegia šlechty není místa, tak hned se nespojí. To není ostatně divné, od bývalého stavovského sněmu, na němž byli pány, hned k obrazu budoucnosti, jak mladočeši si ho přejí — skok tak náramně veliký.

Proto ozývá se tak často volání po nové, umírněné straně, ve které celý národ byl by sloučen. Ani pak ovšem naděje na brzké uskutečnění historického práva nebyla by valná, ale aspoň možnost byla by tu k němu dána, a nebylo by tolik citelných ztrát pro náš jazyk. Volnějším, ale stále stoupajícím klidným pokrokem národa našeho, utvořovaly by se ony podmínky, které by pak samy sebou přivedly nás k cíli. Že by to mohla býti bývalá strana staročeská, pochybuje se ovšem všeobecně.

Mladočeši vidí východiště z neblahých pro nás nynějších poměrů v opravě volebních řádů a v přímém všeobecném hlasovacím právu. K oné zajisté musí přijíti, ale dojde-li též k tomuto? Šlechta postaví se tu na rozhodný odpor, poněvadž vidí v něm své zničení. Houževnaté trvání mladočechů na na něm nutně vhnání ji do tábora, českému národu protivnému, poněvadž na české straně vidí boj přímo proti své existenci. Dne 13. ledna psal Vaterland výslovně, že celá volební reforma mladočeská nemá jiný úmysl, nežli zničení kurie velkostatkářské. Bezohledný a ustavičný boj Nár. Listů proti šlechtě dává mu za pravdu. A tak není divu, že ji nyní vidíme tak často v protivném táboře. Naivní je při tom, když česká opposice, zatím co pracuje na zničení kurie velkostatkářské, volá tuto ustavičně k společné akci za historické právo, které jí má přivésti po smyslu mladočeském, zahynutí. Snad je to upřímné, ale politické to jistě není.

Uskuteční-li se všeobecné přímé hlasovací právo, je přece jen otázkou náramně pochybnou. Tím ale zůstává i pochybná naděje, že cestou mladočeskou dospěje národ k svému historickému cíli. Vypočítává se sice, kolik

mandátů český živel by pak získal, ale ani to není jisté, stačilo-li by to k dobytí historického práva přes Němce a přes šlechtu. K opravě volebních řádů musí dojít a dojde; že to bude ale přece jen malý krok v před je jisto.

A tak cesta, kterou národ vede mladočeská delegace, odůvodňují jej pouze tím, že říše nemůže mít na vždy první národ rakouský v opozici, zdá se býti hazardní hra, jejíž výsledek je tolik nejistý, že musí naplňovati nejvážnějšími obavami. Není ani logická. Žádá historické právo, aby dosáhla spravedlivých podmínek existence českého národa, a domáhá se těchto podmínek k vydobytí historického práva. Dnes rozvíjí se na sněmu historický prapor v debatách skutečně vši úcty hodných, zítra prapor všeobecného hlasovacího práva a práv českého jazyka. A vždy utrpí porážku, již nemůže býti hroznější a úplnější. Vzpomeňme jen debat z posledních dnů. Za tím porušuje se ovšem právní a mravní vědomí národa, jeho síla ochabuje, ztrátami zmalomyslnuje. Jak směšný je tu pak demonstrativní návrh Vašatého o ruském jazyku v době nejvážnějších státoprávních bojů? Z takové opozice stává se legrace a mravní váha strany klesá pod nulu. Ne, naše státoprávní opozice, která tak je vedena bez programu, nahodile, dle toho, co den dá a té které hlavě napadne, se svým socialistickým programem sotva dojde cíle.

Jedině logická byla by cesta umírněné strany, všechny vrstvy národa spojující a velkou mravní vážností se vyznamenávající. Zároveň by hájila to, co už máme, ničeho z toho nepozbývající, nynější smutné poměry rázem by se změnily, ustavičným vnitřním sesilováním a jistým, byť i pozvolným vzrůstem na venek rostouc, šla by v před, až by dospěla tam, kde by pak energické zahájení konečného boje vedlo ku konečnému vítězství. *Fr. Žák.*

Nebude nikdy klid?

Podává FRANCESCO VERIDICO.

Těžko jest najít nějaké číslo některého časopisu protestantského, v němž by nebylo skrytých nebo zjevných útoků na církev katolickou nebo některou její instituci, tak že možno říci, že se aspoň v této příčině velmi málo změnilo od dob, kdy psal kritik Lessing bojovnému hamburskému pastorovi Goezeovi: „Říšského fiskála (státního zástupce) nebude nesnadno přesvědčiti o tom, že jste jenom vy a lidé vám podobní takovými hašteřivci, kteří nevraživost, již by strany náboženské, v německé říši trpěné, konečně přec jednou musily odložit, podněcují a udržují, a to tím, že všecko, co jest katolické, jako nekřesťanské zatracují“.¹⁾

Ano v Německu si založili protestanté docela i spolek, jemuž dali jméno „Evangelický bund“ a vytkli za účel: boj proti Římu! V čele bundu jsou prof. Dr. Beyschlag, popírač Kristova božství, Nippold, Lipsius, pastor Bärwinkl, pastor Thümmel, Fricke etc. etc. Zástupcům a náčelníkům tohoto bundu jsou proti mysli „zásady parity a tolerance“ a mnohem milejší byl by jim nový kulturní boj; jedna věc však je velice trápí a věcí tou je, že mají sice bojovné generály, těmto však že schází — protestantské vojsko.

¹⁾ Dr. Einig: Goliath-Beyschlag čili: Zweite Antwort an H. Prof. Dr. Beyschlag str. 58.

Že pak tito pp. generálové ve zbraních proti církvi katolické, katolickým biskupům, zvykům, obřadům, nejsou vybíraví to dokázal před nedávnem prof. Dr. Beyschlag svým otevřeným listem, zasláným biskupu trevirskému Dru. Korumovi, pro který si naň katolický prof. Dr. Einig ve třech brožurkách tak řádně posvítíl, že mu zrak i sluch přecházel, když byl usvědčen z nepravdivosti, nelogičnosti, z nevědomosti ve věcech, o kterých v listě psal, a z překrucování pravdy. Ač se brožurky ty netýkají přímo věci českých, přec by zasloužily všechny — zvláště pak druhá: „Goliath Beyschlag“ — aby byly rukou dovednou přeloženy do češtiny a rozšířeny; neboť jsou psány s ohem britkým, s neúprosnou logikou a při tom se zvláštní elegancí a jemnou satyrou, tak že jejich účinku není lze odolat. Prof. Dr. Beyschlag na ně bude zajisté dlouho pamatovati. — Zbraně ještě méně čestné chopil se protest. kazatel Thümmel, jenž se také za to octnul před soudem, kdež se o jeho zbraních a útocích státní návladní takto vyslovil: „Průvodním řízením, kteréž se musilo delší dobu zabývatí tvrzeními obžalovaného, bylo zjištěno, že to, co tvrdil od A až do Ž bylo smyšleno. Tam, kde házel do světa pomluvy, podezřívání, denunce, tam opomenul — člověku by se skoro zdálo, že z úmyslně — pravdu anebo aspoň pravděpodobnost toho, co tvrdil, zjistiti . . . Proto nemohu ani dost ostře precisovati výtku, kterouž činím obžalovanému, že v z a l n e p r a v d i v o s t d o s v ý c h s l u ž e b. Obžalovaný si libuje v tom, že věci nesprávné, pomluvačné všemožným způsobem a za každou cenu sbírá, by jimi při nejbližší příležitosti tupil ty, od kterých se domnívá býti zasaženu.“²⁾

I takových zbraní užívají tudíž někteří naši nevlastní bratři v Německu proti katolíkům a přec by měli příčin dosti, by zametali před svými dveřmi a pečovali o protestantské cirkve své. Nebo, že církev protestantská není právě v stavu nejlepším, vyznal před dobou ne příliš dávnou bojovný professor protestantské theologie Dr. Beyschlag, když napsal takto: „Nynější církev protestantská s její konfessionální rozštěpeností, s jejími zeměpanskými hraničními šranky, s jejími věčnými hádkami o náuku, s jejími trhlinami a skulinami, kterýmiž fouká se strany jedné duch kriticky rozkladný, s druhé strany pak duch reakcionářsky zákonitý, není budovou, jež by těm, kdož stojí venku (kdož nejsou údy jejími), mohla se zdáti zvláště hostinnou a mile vábivou. Protestantismus jest dům bídny a sešlý (kümmerlich und baufällig). Nesmírná většina našeho lidu evangelického chová se k církvi evangelické cize a lhostejně³⁾ . . . Německé reformaci se nezdařilo, dáti církvi skutečné a její zásadám odpovídající zřízení . . . Druhá pak velká svízel jest rozdrobenost a rozštěpenost naší cirkve. Ale ještě mnohem horší jest naše roztržiténí se v strany, kteréž proti sobě válčí ba kteréž si upírají právo existence. Trhlinou však nejnebezpečnější jest se strany cirkve vypěstovaná nedůvěra mezi církvi a theologií.“⁴⁾

Že jest nedůvěra mezi církvi protestantskou a protestantskou theologií, není věru divu. Nebo jakou důvěru mohou míti cirkve protestantské k takovým svým theologům, kteří zavrhuji už i apoštolské vyznání víry a Kristovo božství a při tom všem ještě chtějí slouti křesťany, chtějí vychovávat protestantské kazatele? Jak nemá být nedůvěra mezi církvemi protestantskými a jejich theology, kteří pěstují na místě křesťanské theologie rationalismus, kriticismus, skepticismus, pantheismus etc.? Ano, nynější protestantská theologie jest z veliké části taková, že učený protestantský theolog Pavel Lagard nebál se o ní napsati: „My nemáme více žádné protestantské theologie“; k tomu pak dodal: „Lid není více protestantský; protestantismus je nyní v Německu úplně v koncích.“⁵⁾

²⁾ Process Thümmel-Wiemann str. 162—176; Dr. Einig l. c. str. 48.

³⁾ Geht fremd und gleichgültig an der evangelischen Kirche vorüber.

⁴⁾ Viz Dr. Einig: Oftene Antwort an Dr. W. Beyschlag str. 35.

⁵⁾ Dr. Einig: Goliath-Beyschlag str. 57.

O katolicismu však, kterému již Lutr neodvratnou prorokoval smrt, vyznávají nyní sami protestanté, že stojí pevně. Tak byla na př. v Kolíně nad Rýnem dne 12. října roku lonského při slavnosti protestantské rozdávána brožurka,⁶⁾ v níž stojí mimo jiné: „Církev katolická rozvíjí nyní mnohem větší lesk, než kdykoli jindy . . . stát se před ní pokořil; (!) biskupům se dostává úcty jako bohům. (!) Králové a ministři utíkají se nyní právě tak jako v dobách dřívějších o radu k papeži (!) . . . My evangelíci měli bychom se skutečně před katolíky stydětí.“⁷⁾

Ano, ano, katolicismus stojí pevně. Jako vznešený gothický dóm pne se do výše budova naší sv. církve. Vše na stavbě té jest pevně spojeno; štíhlé a přece pevné sloupy pnou se k nebesům, skvostné malby zdobí okna, vnitř pak stojí kazatelna, z níž se vždy a ode všech hlásá totéž slovo Boží, tam stojí též oltář s nekrvavou obětí, zahalený kouřem kadidla a — tam uvnitř je tak blaze, tam se to tak dobře modlí . . . Což divu, že souseď, v jehož budově jsou trhliny a skuliny vyhlodané zubem času, jimiž fičí vítr nevěry, což divu, že souseď, v jehož budově vítr času zvyrázel skoro všecka okna, jimiž zlodějové odnesli všecken vzácný nábytek, což divu, že souseď, jemuž bydliti jest v budově tak chatrné, vida krásnou budovu církve katolické bývá snadno pojat závistí, z níž se snadno plodí nenávisť, která ho pak svádí, by do oken souseďových a na střechu jeho házel kamením potupy a urážek?

Rozvázní a moudří protestanté jsou ovšem proti tomu, jelikož vědí, to že není cesta ku smíření, ani k odstranění vlastních chyb a nedostatků. Tak píše známý bývalý dvorní kazatel Stöcker. maje na mysli bojovný bund evangelický, jemuž není žádným přítelem: „Že stojíme k bundu evangelickému v poměru takovém, možno vysvětliti tím, že bund až dosud pracoval skoro výhradně negativně proti Římu, nikoli však pozitivně k sesílení církve evangelické. Právě v otázkách nejdůležitějších se bund neosvědčil. Nehájil ani návrhu školního zákona Zedlitzova, ani apoštolského vyznání víry. Otázkou hlavní, již jest nezávislost evangelické církve, se vůbec ani nezabývá. Proto se k němu chováme chladně. Pouhé štvání proti Římu, jakéž pěstují mnozí národně liberalní, jest nám z té duše protivno.“⁸⁾

Pakli však rozvázní protestanté takto smýšlejí a mluví, mají k tomu vážné příčiny, jež nemají kořen svůj v lásce k církvi katolické, nýbrž v lásce k církvi vlastní, kteráž by nemohla nikterak obstát bez církve katolické. V době, kdy se jednalo v říšské radě německé o vojenské předloze, kteráž hrozila způsobením krise v kalolickém středu na říšské radě, uveřejnila v čísle ze dne 24. měsíce prosince r. 1893 „Westfälische Volkszeitung“ list faráře protestantského, z něhož tuto klademe: „Události v katolickém středu rmoutí mne velmi. Nyní, kdy nadešla chvíle, na kterouž jsme čekali plných 23 roků, nyní snad se rozpadne jednota a svornost středu a to vinou lidí takových, od nichž by se to nikdy nebylo očekávalo. Já jsem všecek zkormoucen, že se mohlo státi něco takového a to právě nyní, v době tak velice vážné, rok po té, co vláda bez nutnosti vzala zpět zákon školní a kdy v protestantské theologii božství Kristovo patrně klesá a se podrývá. Tím se stala doba nyníjší, nemýlím-li se, pro církve katolickou pojednou mnohem nebezpečnější, nežli byla doba vlastního, tak zvaného boje kulturního, jelikož jest nepřítel v táboře vlastním. Co z toho vzejde? Já mám za to, že bude veta po všem, nevykoná-li nyní každý katolík při volbách svou povinnost. Zcela správně zpívá se: „Německo, Německo nade všecko“, ale křesťanské Německo, a to-li ne, pak by nebyla též Německa škoda. Křesťanské pak Německo budeme míti jenom za

⁶⁾ „Reformations-Festgedanken und — Festbitten.“

⁷⁾ Dr. Einig: Offene Antwort str. 34.

⁸⁾ Dr. Einig: Goliath-Beyschlag str. 58.

pomoci nezdočné svornosti centra. Té-li nebude, pak třeba říci: „S Bohem Německo!“ Konservativci trpí klidně popírače božství Kristova na protestantských učitelských stolicích universitních a kazatelnách⁹⁾ a dvornímu kazateli Stöckrovi nepřijde ani na mysl, aby vystoupil z církve zemské, ačkoli opětně ujišťuje, že jsou v ní poměry, co se týče nevěry, nesnesitelná a že klesla do stavu tak zvaných „divokých“. Padne-li (katolický) střed ne-svornosti, pak zvítězila nevěra i v protestantismu. Zůstane-li střed, budou v něm aspoň protestanté věřící míti oporu“.¹⁰⁾

Podobně se vyslovil v roce 1891 v Lipsku vycházející protestantský „Gränzbote“ ve článku ze dne 24. prosince. Článek má nápis: „Jak náboženská vyznání jedno druhé potřebují“. V textu pak stojí: „Přede vším jest protestantský svět církvi římské zavázán díky za to, že si vůbec mohl zachovati až do dnes víru křesťanskou nebo v protestantismu jest víra tato ve stálém nebezpečí zhytnout na souchotě“.¹¹⁾

Je to tudíž to rozumné, je to dobře pochopený prospěch vlastní, když listy protestantské církev katolickou stále osočují a pomlouvají, stále obviňují z nějakého bludu, stále na ni útočí? V tomto nerozumném počinání svém podobají se na vlas člověku, jenž se s těžší zachytil na větvi stromu, by neklesl do propasti, ale sotva že se na ochranné větvi trochu ulebedil, počal ji podřezávat; nebo v té chvíli, kdy by zanikla církev katolická, zaniknou nutně a neodvratně i všechny ty různé církve protestantské.

Jak konají Rusové bohoslužbu.

Nikdo neupře, že způsob, jakým koná se bohoslužba, jest dosti citlivým měřítkem živosti nebo lhostejnosti u víře, zbožnosti, lásky nebo chladnosti ku chrámu.

Podle tohoto měřítká soudě, musím ruské církvi, kněžstvu i lidu, dáti po zkušenostech, jichž jsem pobýtem na Rusi nabyt, svědectví velmi dobré. Navštěvoval jsem ruské bohoslužby pilně, v různých městech, při různých příležitostech, a vždy jsem byl povzbuzen. Na některé věci v těchto řádcích poukážu.

Ruský kněz slouží pravidelně jen jednou za týden. To ovšem nelze schvalovati, ale poměry jsou už takové. Jednak je ruský světský kněz ženat, takže častější „objedná“ není možná z příčin manželských, jeduak přípouští pravosláví jen mši sv. slavnou, již bez diakona a pěvců nelze odbývati. Délka bohoslužby, množství zpěvů a říkání jsou duševní a fysickou námahou tak velikou, že i z té příčiny častá služba je velice obtížná. Ve městech a větších místech je však při jednom chrámu více kněží, takže přece mše sv. slouží se v něm téměř denně. Mimo to konají se dlouhé a slavnostní bohoslužby jiné, které ovšem, nejsouce nejdražší obětí, nemohou nahraditi naše tiché denní mše sv., ale u lidu jsou oblíbené. Často se mi zdálo, že lid obrovského tohoto rozdílu mezi „objednou“ a jinou bohoslužbou dobře není si vědom. Nejoblíbenější jsou večerní bohoslužby sobotní a před svátky.

⁹⁾ A právě tito lidé píší o nás katolicích, že prý nejsme křesťany, nýbrž modláři.

¹⁰⁾ L. von Hammerstein: Katholicismus und Protestantismus str. 168.

¹¹⁾ L. von Hammerstein l. c. str. 169.

Vzpomeneme-li ještě rozmanitých obřadů při neobyčejně četných svěceních, zvláště pak pobožností s obrazy, s tímto národním kultem pravoslavným, dlužno vyznati, že ruský kněz různými způsoby bohoslužby jest zaneprázdněn cele. On také se považuje především za vykonavatele bohoslužby. Udiveně by otvíral oči, kdyby viděl, jak my odslouživše ráno svou mši svatou po hodinové pobožnosti spěcháme do škol, do kancelářů, jsouce namnoze více učitelé, úředníci, správci matrik. Ruský kněz, vykonav svůj úkol v chrámě může věnovati se své rodině, svému hospodářství. Také lid na něho patří jedině jako na vykonavatele bohoslužby, božího „činovníka“.

Obraz takový ovšem je daleko od ideálu kněžství dle našeho smyslu, dle něhož má býti solí zevně, avšak má jednu znamenitou výhodu: ruský kněz musí na důstojné a oslňující vykonávání bohoslužby klásti největší váhu. To, jak za to mám, je velmi správné. Nikdy nemohl a nemohu se srovnati s tím, který na zevní lesk bohoslužby, na puntičkářskou správnost a zevní uhlazenost ritu u nás klade malou váhu, ceně nade vše působení jiné. Snad je v tom i trochu mrtvého formalismu, ale věci dodává ceny i u sloužícího i u přítomného. Nikdy mi nešlo dost pod rozum, proč by i u nás v každém chrámě, kde jsou dva kaplani, nebo kde snadno lze najíti výpomocného kněze, nemohly se konati každou neděli služby boží slavnostní, s assistencí, proč zvláště tak zvané požehnání a podobné pobožnosti nekonají se způsobem slavnostnějším, zvláště když mohou se konati v řeči lidu srozumitelné.

Chování se kněží při bohoslužbě bylo téměř vždy důstojné, každý krok patrně dobře naučený dle předpisů obřadních, ano někdy, jak se zdálo, až příliš vypočítaný na vnější uhlazenost a dojem. Jakási okázalá důstojnost v pohledu, držení těla, odměřenosti je, tuším, vůbec charakteristickou známkou ruského kněze, zvláště má-li vyšší stupeň hodnostní. Zaujatost k předmětu pozoroval jsem vesměs náležitou. Jen jedenkrát viděl jsem v Moskvě v uliční kapli tlustého mnicha, jak odříkáváje své modlitby s rychlostí supící lokomotivy, ustavičně se ohlížel po ulici. Budil také pohoršení.

Důležitou úlohu má diakon. Rusové si libují v ohromných basech. Vypravovali mi o mnohých diakonech, že některý bohatý kupec přivezl si diakona pro obrovský jeho bas třeba až z uralských hranic. Veliký bas je pýchou kostela. Však když takový hlas začne své čtení někde na h'ubokém g a pomalounku stoupá a stoupá a púltonem skončí, myslíte, že to není hlas člověka, nýbrž hlas lva, či lépe snad, burácení bouře. Pak je nábožný ruský kupec ale také blažen. S těmito basy a jich majiteli, diakony, provozují ruští kupci prý někdy pravou konkurenci, chtěje jeden svým diakonem vyniknouti nad druhého.

Usmál jsem se, když mi o tom vypravovali a když pro naše ucho nezvyklý ten zpěv jsem slyšel, avšak nelze neuznati v tom drahocennou péči o slávu při bohoslužbě dle ruského způsobu. Ostatně i cizinec přizná, že ku, řekl bych, hrubší grandiosnosti ruských chrámů dobře se hodí. V našem štíhlém gotickém kostele byl by hrubým porušením harmonie. Nemusím podotýkati, že v lepším a bohatším chrámu nezpěvák diakon není možný. Hudebních nároků jeho zpěvná úloha ovšem velkých nečiní. Však tím chvályhodnější je vynakládána na ni péče.

U nás ovšem zaspívati správně praefaci, pater noster, ite missa est vyžaduje zpěváka vyškoleného, i není divu, že lze nalézti nedostatky, avšak nebojím se vysloviti své přesvědčení, že na tuto stránku bohoslužby tolik důležitou daleko neklade se ta váha, nevěnuje se jí ta péče, již by zasluhovala. Tu a tam i osobní poměry farního duchovenstva jsou takové, že nedostatky v lidným dorozuměním mezi prvním a druhým kaplanem daly by se odstraniti. Díky našemu uměnímilovnému arcipastýři aspoň obřady konají se u nás nyní správněji dle pravidel. Nekladl-li jsem sám dříve někdy na nejpřesnější jich vykonávání patřičnou váhu, nyní po své ruské cestě horuji pro ritus. Stal jsem se pravým pedantickým puntičkářem a zůstanu jím. Mnohý čtenář se

mnou snad nesouhlasí. Doporučuju mu cestu do země kaceřovaného východního formalismu.

Důležitou částí bohoslužby je zpěv. Že ruská bohoslužba není bez pěveckého choru vůbec možná, že tedy, jak Poláci se smějí, pravoslavná mše závisí od pěvců, je asi jen vtip, snad trochu i pomluva, ale pravda je, že Rusové bez pěveckého sboru nikdy bohoslužbu nekonají. To, prosím, už je velká chvála. V Haliči se zavedením tiché pravoslavné mši mezi Uniaty poklesl církevní zpěv na dobro. Církevní sbor je tam vzácnost. Šťěstí, že lid je velice zpěvný a sám zpíváje zastupuje chor. V Rusku nikde lid nezpívá, jen poslouchá, oddávaje se snění, k němuž jednotvárná lahodnost akordů vybízí, jindy upadá v jakési fanatické nadšení, jež projevuje stálým horečným se pokřizováváním, padáním na kolena a dotýkáním se zemi čelem.

Úvahu o církevním zpěvu ruském a různé ukázky z něho podám jindy, zde mluvím jen o tom, s jakou péčí se koná. S velikou. Každý kostel má svůj sbor, pro obyčejné dni menší, pro slavnosti větší. Proslavený sbor Archangelskago čítá asi 60 mužů, nejlepších hlasů to z celého Petrohradu, a asi 30 chlapců, ano snad více ještě. Stojí vždy ve svých modravých bohatých uniformách po obou stranách oltáře. Musí státi obrovské peníze. V klášterích část mnichů živi se zpěvem. I ženské kláštery mají své ženské sbory mnišek. často na 50—70 členek čítající. Je to smyslný zpěv, ale vždy krásný svým provedením. Cvičení církevního zpěvu tvoří nejvážnější povinnost farních škol. Ovšem že není nesnadno naučiti se těm prstonárodním věčně stejným recitativům z několika jen akordů se skládajícím, avšak nejlepší chvály hodná je okolnost, že i na věc tak snadnou klade se taková váha a vynakládá tolik peněz. Jest charakteristické, že Rusové, tážíce se po bohoslužbě, táží se vždy jen po sboru. Platí-li diakonův bas za vzácnou znamenitost, kterou ten který kostel se vyznamenává, jeho sbor jest jeho slávcu. Věčně zpívá své „Gospodi pomilui“, a věčně to zpívá s pietou, láskou a úctou. Církev a lid nad ním bdí. Žádná obět jim není velká.

Když jsem pak vstoupil do polského kostela bylo mi líto a bolno u srdce. Poláci mají jistě drahocenné zpěvy církevní, staré a nové, s nimiž co do ceny hudební pravoslavné zpěvy vůbec nelze nesrovnati. ale leží patrně zaprášeny ve skříních. Lid polský v Rusku málo zpívá, nejvíce jen litanie, a tak hrají pravidelně jen varhany. Jak chudě na mne taková ticha mše sv. polská působila! Než o tom jindy. U nás zdá se, kráčíme, co se církevního zpěvu týče, vsíric krásné budoucnosti. — Nemluvim tu o ceně různých zpěvů, nýbrž jen o zevním způsobu a nákladu, s jakým se konají.

Vstoupíš do ruského chrámu. Bohoslužba začne. Nasloucháš táhlým zvukům chorů, jak ve výšce obrovské klenby se ztrácejí, patříš na bohatost mešních rouch, zlato a stříbro, jež ve světle se leskne a září, pozoruješ drahocennou stěnu, jež dělí lid od oltáře, k němuž vedou neméně skvostná „carská vorota“. Náhle cítíš, jak vlny líbezné a jemné vůně na tebe dorážejí a tě opojují jako dobré víno. Zapálili v malých kaditelničkách, jež drží a jimiž houpají jednu rukou, kadidlo a vykuřují kolem celého kostela uvnitř všechny sv. ikony, některé více, jiné méně. Tak stalo se i mně. Žasl jsem. To musí býti tresť z ceder na Libanu, pravil jsem si v duchu. Je to snad maličkost, to kadidlo. ale i v něm projevuje se láska k věci. Vůně kadidla a vůně modlitby, jejíž má býti obrazem, jsou v úzkém spojení. Někde Pán Bůh má v ní zalíbení, někde mu smrdí. Jestliže ruská modlitba je Bohu tak líbezná, jak ruské kadidlo je libovonné, pak mohou býti šťastni.

Jednou jsem vykládal ve škole, v šesté třídě dívčí, že kadidlo je obrazem modlitby, že modlitba čistého srdce je Bohu tak milá, jako nám příjemný dým kadidla. Dívky z tak zvaných lepších domů bezvědomky si při tom zapaly nos, ušklíbajíce se jakoby měly nepříjemný pocit. Tato poznámka sice k vypravování o ruské bohoslužbě nepatří, ale já v Rusku mnohokráte jsem si na tuto událost vzpomněl.

Vůní kadidla opojen stál jsem i já v kazanském soboru (katedrale) petrohradském, grandiosním, ale ve své grandiosnosti surovém, obdivoval jsem bohatství a krásu jeho vnitřku, naslouchal zpěvu, kleru a sboru. Na zvláštních svícnech zlatem se lesknoucích, před ikonami na trianglech hořelo tisíce a tisíce svíček malých a tenounkých, velikých a tlustých. Divil jsem se, že po kouři a zápachu z nich není ani stopy. Tu klepe mi někdo ze zadu na rameno. Divám se, klepe mi na rameno svíčkou. Co asi mi chce, přemítám. Obrátím se k němu, ale on mechanicky klepe mi svíčkou na rameno dál, upíraje svou pozornost zcela jinam. Nu, tak vezmeš svíčku brachu, myslím si; uvidíš, co z toho bude. Nevěda co s ní mám dělati, prohlížím si ji. Je průhledná jako křišťál, voní jako nejjemnější mandlové mýdlo, vosk leptá na prstech. Ach, takové vy, Rusové, máte voskovice? Nu, ovšem, nyní pochopuji, proč připodobňuje se v staré církvi svíce ku Kristu, čistý vosk včel Jeho čistému tělu. Zatím jsem spozoroval, jak muž vedle mne stojící muži před ním stojícímu klepe svíčkou na rameno. Aha, nyní se doviš, co je s tou svící. Muž onen ji vzal a podal ji dál, poklepaje opět svému předstojícímu na rameno. Tak vandrovala až k oltáři. I já ovšem učinil jsem ihned podobně. Od té doby mi to podávání dělalo radost a vždy jsem se zaradoval, když jsem na rameni ucítil známé klepnutí. Ochotně jsem podal svíci dál, neopomenuv k ní povoněti a občerstviti se čistou její vůní. Při tom často jsem si vzpomněl na naše funebracké svíčky a zarmoutil jsem se, vida, jak to, co k slávě Boží má sloužiti, jest předmětem surového a sprostého výdělkářství. Mizernějších svíci kostelních nad naše české ale také není v celém světě širším.

Snad mi opět někdo řekne, že to maličkost. Snad. Na mne i ta maličkost činila dojem povznášející. Dlužno ovšem podotknouti, že výroba kostelních svíci je privilejem církve. Jen Petrohrad má z ní ročně na 3 miliony rublů čistého důchodu. Věnuje se opět církevním potřebám, na vydržování sv. synoda, kostelů, sborů a pod. Krásné to zařízení, u nás bohužel nemožné. To by byla pastva pro naše liberály, podobný privilej. To by se navrcheli a nacenili zubů a naštěkali na církev „jako na království tohoto světa,“ na „výdělkárku“, přebírající živnosti.

A tak ještě na leckterou stránku ruské bohoslužby mohl bych poukázati, jež pro zbožnost církve ruské a ruského lidu svědčilo by krásně, a nám mohlo by sloužiti k povzbuzení. Snad jindy udá se k tomu příležitost.

Tím nechci říci, že by i v Rusku nebylo dost a dost liberálů, kteří i pro tyto věci mají, ne-li potupu, tož hlostejnosť a opovržení. Těmto vlastencům zrovna jako u nás ani není to svato, co je čistě církevně ruské. Obědval jsem jednou na terase před hostincem. Vedle u stolu sedělo asi šest občanů z lepší třídy. Tu šel nedaleko od nás kněz nápadný ovšem ihned svými dlouhými vlasy a vousy, klerikou a kloboukem. „Hleďte,“ zvolal jeden z páků. „jak si tam vykračuje náš „Gospodi pomiluj“. Všichni se chechtali. Slyšel jsem to již dříve jednou volati za ruským knězem v Berlíně od berlinských pepiků. Tenkrát bylo mi pochopitelné, že si pamatovali větu, která při bohoslužbě několikasetkrát se opakuje, a užívají jí ku skotáctví. Ale nyní slyším totéž z úst Rusů. — — To mi bylo nepochopitelné. — —

A podobně parodují i jiné částky obřadů se známým ruským realismem.

Ale smáti jsem se musel přec. Vzpomněl jsem si na jeden český vtíp. Smím-li ho přidati na konec? I přidám, však je beztoho všady znám. Kaplan a učitel šli někam do vzdálené vesnice za velikého vedra. Cestou se zastavili na občerstvení. Neměli peněz, zůstali dlužni. Hostinský, neznaje jich jména, napsal si nade dveře: dominus vobiscum dvě láhve, et cum spiritu tuo jednu láhev. Není to trochu podobné uvedenému „Gospodi pomiluj“?

K o r u n a.

Dějepisná črta. — Napsal Alois Dostál.

I.

Noční dobou jeli dva jezdcí po širé pláni, tu a tam planými hrušemi a jeřáby osázené. Hrbolatá cesta se vlékla úvozem, po krajích krytým křovinami a mlázím. Koně šli zvolna a opatrně, muži pak rozmlouvali mezi sebou většinou šeptem a pouze ob chvíli hlasněji proneseno některé slovo, když se mluvčí rozhorlil.

Po nebi táhla mračna a jenom časem vynikl kus modrého, hvězdami posetého blankytu.

Celá krajina byla ponořena do spánku a ve vsích, jež míjeli, jako po vymření.

Až dosud rozmlouval starší jezdec, sedící na grošovém hnědáku. Soudruhu svému něco velmi důležitého kladl na srdce a zhusta se k němu naklonil a rukama řeč svoji doprovázel. Mladší muž hluboko skláněl hlavu na ryzáka, jemuž zcela volně uzdu popustil. Byl to muž asi třicetiletý, statný, urostlý, v tváři zarostlý. Meč se mu houpal u pasu, za nímž byla dýka a pistole. Plášť mu splýval až na koně a čapka s volavčím pérem byla hodně vražena do vysokého, klenutého čela. V tmavých očích mu ob čas blýsklo a ruka se zachvěla. Starší, téměř celý do pláště zaobalený muž, mluvil asi věci velice dojemné a uchvacující. Hlas jeho zněl dutě, vážně, až hrobově.

„V tebe vzkládáme své naděje,“ mluvil, k soudruhu se obrátiv. „Tolik let už čekáme, že se navrátíme do Čech a dosáhneme moci, jíž jsme požívali. V poddanství a v milosti císařově nechceme žítí, ale teď nám zase zasvitla hvězda, po níž jsme toužili. Gustav Adolf nás v Čechách usadí. Nenávidí jako my katolíků a podrobí je naší moci.“

Starší muž nelíčeným způsobem na jevo dal svou radost. Soudruh posud neodpovídal. Zrak jeho zabloudil k temným lesům, k nimž se blížili.

„Vyhnal nás bez milosrdenství, když jsme ztratili vládu a naši byli poraženi,“ pokračoval jezdec; „ať zakusí opět naše panství a už nyní chystají se na cestu z království! Švédí nám pomohou, jenom až se připojí Waldštejn. Na tom nyní všechno záleží a ty máš za úkol, generála nakloňovati pro švédské spojenství. My přijdeme s Gustavem a na první novel jsme připraveni. Než Waldštejn posud kolísá a se zdráhá povolati Švédy na pomoc. Nemůže zapomenouti na císařovo přátelství, třeba se toto poslední dobu velice trhalo. Císař Waldštejnovi nedůvěřuje a má proč.“

Muž se zasmál, až se mladší společník vytrhl z myšlének a na mluvčího černé své oko upřel, jakoby se tázal na onu tajemnou příčinu, která napjala poměr mezi císařskou milostí a vévodou Fridlandským, po tu dobu nejvyšším generálem vojsk rakouských.

„Inu viš, císař se Waldštejna bojí a má proč,“ pokračoval po chvíli jezdec, samolibě se usmívaje; „nejvyšší velitel — generallissimus — má moc; vojsko jest mu nakloněno, vévodství by také bylo mocným postavením krále, jemuž bychom my dovezli korunu. Ale musilo by to býti království protestantské, naše.“

„Waldštejn by se neudržel,“ poznamenal mladší soudruh.

„Proč ne, když by mu byli souvěrci naši v Němcích a Švédsku mocnou oporou? Ostatně nám o Waldštejna právě neběží. Dlouho by žezla v ruce netřímali. Jenom kdyby království založil. Jsou tu Waldštejnovi švakři a to našinci: Trčka z Lipy, Kinský a jiní. Vrátíme se všichni my emigranti a pak jest vláda v našich rukou.“

Jezdec se zasmál, kolem se rozhlédnuv.

„Běží nyní o to, by se Waldštejn dal pohnouti k rozhodnému kroku. Nikomu nedůvěřuje a stále jest na rozpacích. Gustav Adolf se obrátil opět

na nás a my vybrali tebe, protože jsi u Waldšteina dobře zapsán a jako poctivý muž znám. Musíš na generála naléhati, by přijal švédskou pomoc a na hlavu si dal vsaditi královskou korunu. Ale spojenci jeho budou mítí vrch a v Čechách se obnoví protestantský řád. O to se už naši příznivci postarají. Vyličíš Waldšteinovi moc švédského vojska, povíš mu, kolik nás čeká na hranicích, jenom až bude dáno znamení, a jak se všichni těšíme i Gustav Adolf až bude králem povolán.“

Řečník pohlédl k nebesům, kde se třpytilo několik zářných hvězd. Zvláštní ho napadla myšlenka. Zasmáv se, řekl: „To snad víš, že Waldštein příliš hvězdám věří — každý slavný muž má nějakou slabost —; prohlás se hvězdářem a čti generálovi šťastnou planetu na nebi.“

„Bylo by to zahrávání si s tak důležitými věcmi, s tak vzácnými statky jako jest vlast naše —“

„A mnohdy právě z nepatrných počátků, z nahodilých událostí věci veliké se stanou. Věří-li Waldštein více lesku hvězd, než mečům a potřebujeme-li mu trochu pošimrati slavomamem, proč bychom jeho korunu královskou na nebi neviděli? Jsou tam jiné věci. Z hvězd na nebeské báni lze rozličné podoby složití. K tomu patří pouze trochu obrazotvornosti a chuti. Uživej všech prostředků . . .“

Jezdci přijeli na kraj lesa a u rozložitého dubu se rozloučili. Starší opakoval ještě jednou některé své rady, ku smělosti a opatrnosti vybízaje, mladší byl posud tak málomluvný a zasmušilý. Pouze hlavou přikyvoval.

„Zde tě budu čekati; pod tímto dubem mně dáš správu a po případě dopis. Pamatuji si tento dub a teď jeď s Bohem!“

Podali si ruce a pobídnuvše koně, každý jel opácným směrem. Na nebi se vyjasnilo, mračna odtáhla a báh vesmíru byla pokryta nescetnými jasnými hvězdami, jež měly hráti úlohu v obrazech, jaké království českému hrozily.

Jezdec, který zabočil do lesa, často k nim obrátil svůj zrak. Byl to Jaroslav Václav Sezima Rašín z Riesenburku, jež čeští emigranté zvolili za jednatele mezi Waldšteinem a králem Švédským, a jež kus cesty za hranice vyprovázal strýc Jan, aby mu ještě dal některé pokyny a naučení. Jan pro odpor k císaři a rebélii již se činně zúčastnil, měl zakázanou do Čech cestu ale Sezima se mohl vrátiti směle. Byl ještě velice mlád, když příbuzní jeho musili opustiti zemi a vypovídající dekret se na něho nevztahoval. Šel k vůli rodičům a přátelům a teď osiřev, u strýce trávil, až nadešlo ono jednatelství, jež bylo na jeho bedra vloženo.

Sezima znovu pohlédl k nebesům a na mysl mu přišla rada, by hvězd užil k zaměření svým a jako věhlasný hvězdář četl z těles nebeských vojevůdci slavnou budoucnost.

Pan Jaroslav Václav dávno si přál a toužil podívati se do Čech do rodné země své, ale strýc Jan mu zbraňoval, odkazuje ho stále do budoucna, aby počkal až se vrátí všichni emigranti s mocí ne jako podrobenci, ale jako vítězové.

„Nač budeš žebroňiti o milost,“ říkal strýc, „počkej, až nalezneme spojence a pokoříme katolíky. Doba ta nadejde, nadejiti musí.“

A emigranti vyjednávali zatím na rozličných stranách, prosíce o pomoc a spojili by se s kýmkoliv, jenom kdyby mohli překročiti hranice a poraziti moc císařskou. Teď se nabídl Gustav Adolf . . . Někteří radili k opatrnosti Švédům nedůvěřující, ale jiní hned přijali pomocnou ruku a Sezima neprodleně za Waldšteinem do Čech vypraven.

Mladý muž se nikdy nenadál, že za takových okolností do Čech se vrátí. Lnul ku strýci, byl by rád uvedl všechny emigranty zpět, ale Švédům nedůvěřoval. Myslí to král do opravdy? Nechce užiti českých protestantů pouze k tomu, by se vymstil císaři, by rozšířil své panství a kořistmi se obohatil? Rašín slyšel mnoho o Švédech a proto se strachoval, aby vpád jejich nebyl zemi na záhubu.

A zase zrak mladého jednatele zabloudil ku hvězdám, jež počínaly

blednouti. Rozednívalo se. Pan Václav uvažoval, možno-li dle třpytu hvězd poznati budoucnost a zdali v nich viděti královskou korunu, kterou by byli protestanté tak rádi vsadili na hlavu Waldšteínovu. Zrak jeho marně bloudil po nebi. Divil se krásě hvězd, nyní před paprsky slunečními hasnoucích, pozoroval blednoucí kouli měsíční, ale ničeho odtud nevyčetl a nevyzkoumal. A přece mu mají hvězdy pomahati! — —

Skloniv hlavu, popustil úzdu koni a myslel na svůj úkol a své poslání. Zdali mu dostojí a naděje emigrantů bude splněna? To posud tam v těch hvězdách zabaleno rouškou neproniknutelnou . . .

II.

Na Opočně, starém zámku pánů z Trčků, bylo veselo a hlučno. Selské povstání bylo zatlačeno a místo válečných starostí čisté rodinná slavnost všech mysl zaujala. V rodině Trčků byly totiž slaveny křtiny.

Obojetný pán na Opočně ušel šťastně neblahým následkům vzpoury proti císaři třeba že r. 1618 holdoval vzdorokráli Friedrichovi a když přišel rozkaz, přistoupil k víře katolické, ale manželka jeho, syn a dcera, provdaná za Viléma Kinského, nadále nadržovali nepřátelům, kteří za hranicemi tropili vzpoury a války proti církvi a vlasti.

Sem na Opočno byl ku slavnosti pozván Waldšteín a zde se měl setkati s Jaroslavem Sezimou, který by ve prospěch protestantů s generálem vyjednával.

Zámek byl plný vzácných hostů a i Kinský se dostavil, věda, že bude nejenom oslavován nový potomek, ale že se bude též vyjednávat o dalekosahajících věcech. Oba švakři se dříve poradili, jakou cestou a kterými prostředky by bylo nejlépe cíle dosáhnouti. Trčka mladší radil k opatrnosti, kdežto Vilém Kinský by byl nejráději rázem všeho dobyl.

„Prostředníka již máme,“ usmíval se Trčka, bradku si hladě a ostruhami zvoně; „a zda se býti nějak dovedný a prozřetelný. Pozval jsem ho na Opočno a zde se s generálem sejdou.“

„Slyšel jsem,“ odpověděl Kinský, bystře upíraje zrak na švakra a mečem si pohrávaje. „Jaroslav Sezima Rašín.“

„Ano ten; Waldšteín mu uvěří, i kdyby se slova jeho hned s pravdou nesrovnávala. Má tak poctivou tvář, přímé vzezření a,“ tu se Trčka naklonil až k uchu švakrovi, „umí čísti planety.“

„Co díš?“ vyskočil Kinský vesele, až meč o podlahu zazvonil.

„Čte ve hvězdách a to nám bude k velikému prospěchu,“ smál se Trčka, hlavou pokyvuje. „Znáš přece Waldšteínovu slabou stránku. Hledá hvězdáře, který by ve hvězdách našel tak něco jako korunu. Otec též hvězdám věří, já ne. Zdali pak jsi slyšel, že si Waldšteín volal i hvězdáře Kepplera?“

„Nevím o tom ani slova,“ odvětil s úsměvem Kinský. „Vypravuj mně tu historku.“

Švakři se posadili zase do křesel a Trčka ujal se slova. Rozmarně vypravoval, jak Waldšteína znovu chytila horečka, vyčísti svůj osud v planetách. Keppler nazval takové jednání pošetilostí a komediantstvím, ale Waldšteín se nedal odstrašiti. Zaslal slavnému hvězdáři dary, by mu přece pověděl, co v planetách četl. Keppler jsa v nouzi, dary vzal a Waldšteína nějak upokojil. Však nám sám poví, co mu bylo odpověděno.“

„To mu náš Sezima přijde velice vhod,“ mínil Kinský. „Musíme ho na to připraviti.“

„Má už asi dobré instrukce od svého strýce,“ hádal soudruh, který pana Jana znal a věděl, koho působením byl Sezima do Čech vypraven.

Švakři se ještě dlouho radili, jak by Waldšteína se Sezimou sblížili a ku svým záměrům generála pohnuli.

Při hostině po křtinách na zámku Sezima před Waldšteínem vypravoval o českých evangelicích za hranicemi a králi švédském. Mluvil opatrně, jakoby při tom neměl žádného zvláštního úmyslu.

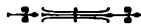
Waldštejn, předsedající stkvělé tabuli, pozorně naslouchal. Tvář generála byla zasmušena. Churavěl a pak vnitřní bol ho tísnil. Byl totiž s generálatu císařem právě složen bez udání příčiny. Ten nevděk vojevůdce mrzel a za takových dojmů se na Opočno vypravil.

První mu vyslovil soustrast Švéda Gustav Adolf, připomínaje lichotně, že císař nevděkem splatil služby mnohé a těžko že sněsti hrdinnému muži toto pokorení. Waldštejna spolu ujistil o své lásce a přízni.

To všechno generálovi vyřizoval Jaroslav Sezima dříve, než zasedali ke stolu. A teď Trčka mladší stále s otázkami na Švédy se obracel, vyptává se Sezimy, co a jak se děje za hranicemi.

Emigrant vykládal, jakou moc Gustav Adolf má, co vojska se k němu hrne v domnění, že brzo zbuduje velkou říši, v níž se jim výhodných míst za pomoc dostane

Při těch slovech se Waldštejn usmál pohrdavě. Myslí si asi, že by dovedl Švédy odraziti, jak to už často nepřátelům říše učinil. Než úsměv zmizel z vážné jinak tváře vůdcovy, když Sezima vypravoval, jak se švédský král o české protestanty zajímá, s jakou ochotou je do vojska vřaduje, je povyšuje za důstojníky a stesky jejich přijímá. (Pokr.)

Časové zprávy.

Z českého sněmu. Rozháranost v mladočeské straně jest veliká. Je tím asi vinen nedostatek programu, nedostatek uvědomění o prostředcích k cíli a nedostatek jednotného vedení; kdysi veden boj „Nár. Listy“ proti auktoritářství ve straně Riegrově. Mluvily o otroctví a křivých hřbetech, o ne-svobodě mínění. Možná, že dlouholetým trváním těchto podmínek strany jakási nemístná posvátnost k vůdcům se vyvinula, za to vedení na venek bylo celistvé, klidně moudré, důstojný v prostředcích, zároveň však měla strana velikou mravní váhu. Nečinila návrhů na ten čas nesmyslných, které ale podala, pro ty zabezpečila si podporu a zjednala jim takovou úctu, že nebylo ani vůbec možno, aby a limine mohly býti zavrhnuty. Činěny požadavky menší, za to však byly dosaženy a každým novým „drobečkem“ získán nový terén, nová síla, takže přece jednou jsme zmohtnuli, rozšiřující poznaňhlu moc svou na vše strany. I malý úspěch nebyl jen úspěchem sám o sobě, ale byl více tím významný, že posice naše stále se sesilovala; vyplnění konečných přání by bylo jednou samo sebou spadlo jako zralý plod, prostý následek vyvinuvších se praemis, nám do klína. Na této dráze ovšem třeba klidu, železné vytrvalosti. ustavičné bdělé svědomitosti u plnění

poslaneckých povinností. Český lid nemá k tomu ovšem dost vytrvalosti v povaze. Možná, že příčinou obratu byly i chyby. Nyní tedy máme opposici, která vymoci chce nám české státní právo jinou, různější cestou. Poslední dobu viděli jsme ji ve sněmu při plné, živé práci. Den co den nějaký návrh, který by rázem o sto loket přiblížil by nás k ideálu zemí koruny české. Tu je to návrh na zřízení nejvyššího soudního dvoru pro Čechy, Moravu a Slezsko, věc to v podstatě zajisté zcela dobrá, jejíž uskutečnění všichni jednou očekáváme tu zase návrh zodpovědnosti místodržitele sněmu, tu zas nějaký jiný. Všecky jsou dobré, nutné části našeho historického práva, ale osud jejich? Některé jsou zamítány a limine jako takové, o nichž ani diskutovati nelze, jiné odhlasovány s takovým klidným chladem, že to až zebe. Než to není to nejhlavnější. Mladočeši sami vědí, že při stávajících poměrech ani jeden z jich návrhů neprojde. Důležitější je, že tyto návrhy ukazují bezmocnost opposice naší, na celé čáře. Ukazovati vlastní slabé stránky, nemůže přec býti dobrým způsobem bojování. Kdyby se tak aspoň vláda a protivné strany uváděly v těžká a kritická postavení, v nesnáze, z nichž by bylo lze těžiti, ale ani toho není. Naopak, protivné strany velice chytře, ano prý i podloudně na-

strojenými návrhy stále se jen otužují, jako návrhem na rozmnožení a nové rozdělení zemského výboru. A přidáme-li k tomu některé návrhy svou náhlostí směšné, čistě demonstrativní, jako návrh na zavedení ruské řeči na školách, jimž se poslanci neopposiční smějí, ano i vlastní přátelé navrhovatelé usmívají, je to čistá anarchie, bezhlavost, jež patrným nedostatkem pevného vedení nás jen poškozují. O mravní váze opozice nemůže tu býti ani řeči. Bylo i hlučno v ty poslední dny sněmu, ale po mohutném, velicím proudu opozičním není tu ani slechu. Ano vůdcové opozice nejsou ani ve sněmu, nýbrž pracují ve svých kancelářích místo na národa poli dědičném, na vlastním dědictví. A národ při tom je klíden, zcela klíden. Nikde ani známka veliké nespokojenosti a velikého rozhorčení. A při tom — ta ironie — pracuje sněm zcela klídně na mnohých vážných otázkách. A tak sněm se skončí a národ český nebude nejen o nic blíže ku svým státoprávním cílům, nýbrž bude nad to ještě poškozoven na svém právním vědomí, svém sebevědomí a svém mravním charakteru. My ovšem nemáme nadšení pro bývalou stranu staročeskou, ale i to víme, že přítomné poměry nejsou k ničemu.

Ve znamení korupce. Tak jsme nazvali první časovou zprávu, s kterou jsme vstupovali do nového roku, podávajíc některé příklady evropské korupce liberalních kruhů. Dnes mohli bychom k různým těm defraudacem a důkazům mravní porušenosti všech kruhů, ve kterých liberalism se zahrnil, dodatí mnohé příklady nové, ale omezíme se jen na jeden. Je v živé paměti, s jakou uznalostí oslavovali naši čeští liberalové z „Nár. Listů“ svobodářství Wekerlovo, nyní ovšem již padlého. Ještě nedávno pálili mu kadidlo s lítostí berouce jeho pád na vědomí slovy „že za dvě krátká léta 1893 a 1894 vykonal práci dvou století. V jakém směru bude se bráti nový minist. president baron Banffy a jeho ministerstvo nelze dosud určitě říci. Bude se prý řídit pravidlem „co je císařovo císaři“; o tom, co k této větě nezbytně patří, o tom „co je Božího Bohu,“ nedí se nic. Ostatně se zdá, že nežidům, neliberalům, katolíkům, slovanům bude to brzy lhostejno: nová tvořící se kat. lidová strana vstupuje

v život s úspěchy, které oprávnějí k nadějším největším. A opět je to korupce liberalismu, jeho vždy ničící a bořící díla, jež k tomu přispěla. Jest to věru podivuhodné, jak zrovna s falešným liberalismem jde ruku v ruce sice nepřátelství k církvi, ale i bezcharakternost, mravní porušenost, sobectví, násilí, krátce právě opak toho, než co zrovna liberalové hlásají do světa bombasticky za své zásady a cíle. Dosud všady se to osvědčilo, u nás v letech pověstných chabrusů, u nás v letech pověstných chabrusů, v Itálii, ve Francii a jinde právě se to osvědčuje. Z Uher, kde liberalismus za Wekerleho jen jen kvetl a bujel, mohutněl a se šířil, nebylo dlouho nic podezřelého slyšeti, tak že jsme se až divili. Tu, abychom snad své mínění o svobodářství nemusili měniti, konečně vnikl první paprsek ze zákulisí bývalé vlády. Není to zrovna francouzská panama, co jsme slyšeli, ale smrdí to zle dávaje tušiti, že tam v úkrytu je hniloby dost a dost. „Budap. Hirlap“ píše mezi jiným, že vládní strana žije po většině v nejdůvěrnějším poměru k bankám a jiným akciovým podnikům. Jest to hlavní prostředek trvalé výsadnosti liberalní vládní strany. Ve společnostech a správních radách železnic od státu podporovaných zasedají osobnosti z vládního tábora. Čelní poslanci zasedají v podnicích, o jichž subvencionování se sice zasazovali, ale o jichž pracích nemají ani ponětí. Poslanec Moric Mezei je prý správním radou patnácti od státu podporovaných železnic. Každý obchoduje jen v akciích, shání se po dividendách, tantiémách a vymáhá subvence od státu „pro rozkvět domácího průmyslu a obchodu.“ Dále budí sensaci odhalení o důvěrnosti, jaká ve finančních věcech panovala mezi Košutem a uherskou vládou. Wekerle zakoupil rukopisy Košutovy za 100.000 zl. pode jménem položky „příspěvek na archiv“ a napřed peníze synu Františku Košutovi vyplatil. Z toho pak vyvinuly a vyvinují se další obtíže. — Kratičké tyto zprávy z liberalní kuchyně uherské by nám byly zcela lhostejny, kdyby nebyly opětným stvrzením našeho stálého tvrzení, tisíc-krátě ovšem už dokázaného, že falešný liberalismus a korupce jsou dvě věci nerozlučitelné. Tento falešný liberalismus šíří se i u nás. Bůh nás chraň, aby dospěl k neobmezené vládě. Vlastně

je to nemístné volati, aby Bůh nás před ním chránil, nebo na nás především záleží, abychom všestrannou a vytrvalou práci proti němu byli činní a neponechávali mu prázdné a svobodné pole činnosti. Nár. Listy č. 31. vyjmenovaly, kolik tisíc zlatých němečtí liberálové ještě dnes věnují na volby svých kandidátů. Obnosy jdou do statisiců. Že je nadarmo nevyhazují, rozumí se samo sebou. Kdo asi platí agitaci našich liberálů? Jak se mají vydáje ty asi oplátniti? Či jsou u nás liberálové jináčtí a platí agitaci z čistě idealnosti a z vlastenectví? Zajisté, že později se jednou o tom dovíme.

Drobnosti.

Čech a Němec o Bismarkovi.

Když dr. Vašatý odůvodňoval na sněmu dne 30. ledna 1895 svůj návrh na zavedení řeči ruské v našich gymnasiích jako obligátního předmětu mimo jiné také těmito slovy: „Ti, kdož si tak velice na němčině zakládají, měli by aspoň respekt míti před německým velmistrem knížetem Bismarkem. Veliký tento Němec pojal předsevzetí a naučil se důkladně jazyku ruskému — byv vyslancem v Petrohradě —, a takovému příkladu velikého státníka a vlastence německého mohou se pánové i nyní smáti (Posluchačstvo se totiž p. dru stále chechtalo, což při návrhu tak s nebe spadlému, s jedním sněmovním nijak nesouvisicím a patrně demonstrativním, ač jinak zcela dobrému a chvalitebnému, jest pochopitelné.) — Snad bude zajímati naše čtenáře, jak o velikém muži a vlastenci soudí Němci. Že má Bismark stranu naprostých ctitelů, lokajů, jichž plazení se před ním činí dost odporový dojem, je známo; ale jest také známo, že tento entusiasmus není z veliké části nic jiného, nežli demonstrační duch lidí, jakých je všady. Jinde tito duchové tímtež způsobem plazí se před lidmi nebo ideami třeba zcela opáchnými Nerozhoduje tu přesvědčení, nýbrž státi v odporu a přivésti svou osobu k platnosti. Přesvědčení se pak utvoří dle potřeby samo. Dr. Vašatý, radikál a liberál, zastance historických práv zemi a bojovník za autonomii atd. atd. v táboře ctitelů Bismarka absolutisty, cen-

tralisty, ničitele autonomie, strůjce válek atd. atd. jest jedním z těchto paradoxních zjevů a důkazem našich slov. Než to jen mimochodem. Jeden z německých bismarkovských lokajů, knihkupec Minde z Lipska, chce vydati album posudků o Bismarkovi. Za tím účelem obrací se na vynikající osoby s prosbou za krátkou sentenci o železném muži. Něco podobného učinil, jak známo, jeden francouzský učenec o Lvu XIII.; p. Minde ho chce následovati, maje při tom jako knihkupec patrně za lubem i vlastenectví své kapsy. Mezi jinými obrátil se s podobnou žádostí k věhlasnému německému historikovi Onno Klopovi, dnes přednímu badateli na poli novějších dějin, listem začínajícím: „Velectěný pane! kníže Bismark — náš Bismark, největší Němec mezi současníky, slaví letos své 80leté narozeniny.“ V podobných bombastických frazích jde to dále. My ušetříme čtenáře dalších citátů o největším Němci, abychom mohli uvéstí celou odpověď, již panu Mindeovi od Onno Klopova, nejslavnějšího historika mezi současníky se dostalo. Zní takto: Velectěný pane! Váš dopis naplnil mne podivením. Nebo ani mé historické práce ani osobní osudy neopravňují domněnku, jako bych byl cti- telem Bismarkovým. Avšak poněvadž mé mínění o něm si míti přejete, nechci ho zamlčeti. Jakožto hesla, jež bych vepsal v album pro Bismarka, užil bych slov sv. Augustina: Sine justitia quid sunt civitates nisi magna societas latronum? (Bez spravedlnosti nejsou státy nežli velká sdružení lupičská). Dovolte mi k tomu delší objasnění. Válka z r. 1866 byla porušením práva a miru, jehož vina především, co se týče Německa jediné, na kn. Bismarka padá. A nejen války jako takové s jejími rozpoutanými vášněmi, nýbrž poněvadž výsledek a prospěch byl na straně nespravedlnosti, též hlubokého otřesení právního vědomí mnohých lidí až do dnes trvajících, on jest vinen. Pak přišla válka s Francií. Přesvědčení, že jedná se o ochranu vlasti, táhli Němci do boje a bojovali jako snad nikdy před tím. Teprve mnoho let později dozvěděli se od kníž. Bismarka samého, že jen on, on jediný, tyto dva národy na sebe vešval, poněvadž se mu podařilo několika škrty změnití poselství na vyzvání. Cit,

jež přinášíme vsříc představiteli takové politiky, není cit úcty, ale něčeho jiného. Následky obou válek, jež způsobil týž jeden muž, jest ten, že národové ztratili vědomí jistoty pokoje a vědomí práva v životě národů, že vzdychají pod tíhou militarismu, jenž jako nikdy před tím se opakuje a stoupá — do nekonečna. A dále byl kníže Bismark příčinou neblahých zmatků, jež slovou kulturní boj, jako by to byl boj, když tělesně silnější se slabším nemilosrdně nakládá. Přehmaty všemohoucí moci státní do pole církevního, do majetku spolků, do práv jednotlivců — všecka mučení nevinných lidí, všechny bídý oněch dob ukazují na knížeti Bismarka. Když na trpném odporu mravních sil síla hmotné převahy konečně se zlomila, přestal sice kníže Bismark, avšak ne proto že chtěl, ale že musel. Konečně je kníže Bismark negativně vinen na vzrůstu socialní demokracie. Vůdcové její často poukázali na příklad z r. 1866. Tázali se, má-li pro cíle, jež zovou ideálními, majetek býti pevnou překážkou, když pro cíle z r. 1866, jež kníže Bismark rovněž nazýval ideálními, stola práva knížat a národů nebyla ničím. On sám pravil jednou o jednání z r. 1866 a o jeho následcích, že přes právnické subtilnosti neklopýtne. Tak u vědomí své moci mluvili kdysi i Ludvík XIV. a Napoleon I. Za podobné výrazy dostalo se jim jásavého potlesku velkého zástupu, který, jak se zdá, vždy se klanivá balu okamžitého výsledku. Později šlo to ale jinými cestami nežli myslely ony hlavy. Zapomněly krátkých slov sv. Augustína, chovajících v sobě dávnou výstrahu: Mene, tekel, phares. Proto bylo by si jen přát, aby ona slova knížeti Bismarku a jeho škole ustavičně byla držána před očima. V úctě

oddaný Onno Klopp. — Jak veliký tento Němec Onno Klopp, který loupeže a násilnictví Bismarkovo nebojí se nazvati pravým jménem, nečině správně dle božských a lidských zákonů práva rozdílu mezi loupeží malou na silnici a loupeží velikou, jak veliký je tento muž, který svému přesvědčení dá výraz, ač ví, že jej za to stihne hana a výtka nevlastenectví, který nahodilý úspěch dobytí nových území, poněvadž nespravedlivý, nevitá, nýbrž přímo označuje jako příčinu porušení vědomí práva, mravnosti, spravedlnosti v národech a a tudíž i jako zdroj a sesílení příští revoluce. Jak báječně malinký je tu teprve velebitel jeho v českém radikálním, liberalním, lidovém, autonomistickém táboře našem. Mysliteli a věřícímu ve věčné zákony pravdy a mravnosti tu maně připadá na mysl, mohou-li vůbec naši zástupcové, hlásící se k zásadám velikého německého liberála, získati nám, nepravíme okamžitý úspěch, ale trvalý pokrok k právu a k dobru?

Dobrý vtíp. Světácký člověk tropívá si často z katolického kněze smích. Je-li kněz hubený, nebo jest-li mu slouží zdraví, nikdy není jemu vhod. Hlavně jsou to horliví a vzdělani kněží z Tovaryšstva Ježíšova, o které se ledakdo otře. Tak se stalo také knězi důst. pánu Roheovi. Tentýž byl tělem i duchem mohutný, vynikaje postavou svou nad ty duševní trpaslíky. Důst. pán Rohe procházel se nádražím, čekaje na vlak. Tu se pojednou přidruží k němu jakýsi floutek a táže se ho: „Velebný pane, co pak to jen v tom soudku (roz. v břiše) máte, pivo nebo víno?“ — „Holečku,“ dí důst. pán P. Roh, „to já sám nevím; ale chceš li to věděti, musíš si ke špuntu čuchnouti . . . Zpražený floutek pak na to odpláchnul. F. N.

Obsah „Obrany“ :

Naše vyhlídky. Fr. Žák. — Nebude nikdy klid? Podává Francesco Veridico. — Jak konají Rusové bohoslužbu. Discipulus. — Koruna. (Dějepisná črta.) Napsal Alois Dostál. Časové zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovni ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václava Kotrby vdova, odpov. redaktor František Žák.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádvkem. 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendář“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovní ulici, kamž předplatné budiž zasláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperator na Král. Vinohradech.

T ř i k n i h y.

Na sněmu burácela bouře rozpočtové debaty. Těžké mlhy sočivých vášní a vlasteneckého rozhorlení, výkriky uražené spravedlnosti a rozhněvané protože kompromitované moci, vzrušující nadšení slabších a ledový klid sebevědomé nadvlády, zářivá výmluvnost a farizejská zběhlost v argumentaci, křik, nadávky, podezřívání naplňovaly českou sněmovnu, co tyto řádky jsme psali. Půl dne je zapotřebí jen ku přečtení novin, a hlava z nich bolí. Zajděme si tedy za tím na jiný vzduch pro občerstvení. Vždyť nic se nezmění z toho, co bychom nebyli už pravili.

Dávno už leží na našem stolku tři literární plody poslední doby: Ma-charova „Magdalena“, Čechovy „Písně otroka“ a Laichtrova „Sychrova éra“. Sešly se tu nahodile, ale je mezi nimi skutečně jisté pojitko, pojitko, o němž nelze říci, že by bylo pouhou suggestcí, vytvořenou nahodilým sousedstvím. Přes různost autorů a jich básnického tvoření, přes různost plodů i formální i věcnou, je mezi Magdalenou, Písněmi otroka a Sychrovou érou dokonalé švakrovství. Magdalena je báseň z českého socialně-politického života, a byla přímo využitkována stranou socialně-politickou. Písně otroka mají býti rovněž písněmi socialně-politickými; byly aspoň za takové prohlášeny a opět jinou stranou využitkovány. Sychrova éra je přímo kus českého moderního života, opírající se hlavně na politickou a socialní jeho stránku. Všecky tři chtějí býti kritikou nynějších poměrů politicko-socialních, voláním po nápravě, povzbuzením a školou. Nebyla-li „Sychrova éra“ žádnou stranou využitkována, ačkoli má zřejmé socialně-politické známky, a zůstala-li vůbec méně povšimnutou, má to své charakteristické příčiny — rovněž socialně-politické.

V tomto smyslu dovolíme si o nich několik slov pověděti.

Obsah Magdaleny je asi všem znám. Z povinnosti a z poslušnosti k spustlému otci oddala se Lucy, jeho dcera, domu ohavností. Zde najde jť Jiří, dávný navštěvovatel. Zdá se mu, že sem nepatří. Hnut šlechetností vezme jí k sobě, pak odjede s ní do venkovského města. Nad tím veliké rozčilení a

rozhořčení, pro Lucy mnoho pokoření. Chce žítí jiný život. Souchotinářský student, pokrokař, ukáže jí špatnost Jiřího i špatnost společnosti, která nedovolí, aby Lucy v ní žila jako jiná žena: „Buržoa to nedovolí, utepe vás“, mluví k ní. Jiří a Lucy žili čistě, až Jiří pozná, že je vlastně osel. Chce si to vynahradiť, ale Lucy, čistou, hlubokou Lucy, Lucy s jejímá vážnýmá a smutnýmá očímá a s tím skromným účesem, pojme hnus — a ona jde do kláštera nebo se utopit? i ne — jde k staré kuplířce zpět. Aby dojem byl úplný, ukazuje titulní obrázek elegantní dámu kouřící cigaretu, dámu, jež sedíc, pravou rukou po jistém francouzském způsobu kasá si vrchní šat a levici drží před očímá lidskou lebku.

Nebudíž nám vytýkáno, že uvedli jsme obsah tak stručně a proto ovšem nedokonale; chtěli jsme v čtenáři jen oživit vzpomínku na děj, jež zajisté zná. Je ostatně věcí vedlejší; hlavní stránkou eposu je malování a tepání současných politických a socialních poměrů.

Macharova Magdalena je bez odporu vynikající epos, přihlížíme-li ku stránce jeho formální. Jeho rozměry, jeho formální spojitost a sjednocenost, elegantní konvencionální ton, živá, případná a umělecky umírněná líceň, a mnohé jiné jeho stránky svědčí zřejmě o péře nad prostřednost dávno se vyšinuším. Ač látka sama je svrchovaně choulostivá, není náš epos ani nemravný v tom smyslu, jakoby obsahoval místa, jež by smyslě rozčilovala. Neobsahuje také přímých útoků na náboženství. Nazývá-li spisovatel kuplířku a majitelku „salonu“ zbožnou a nechává-li ji při večerním Ave se modliti, je v tom sice farizejství a žlučí dost ale nerozčiluje. Je to konečně možné; a pak, kdo se trochu poohlédl, ví, že podobné názory jsou obvyklou, snad i nutnou náplastí na mnohé liberalní svědomí. Ba ani útoků a hany na kněze a katolíky tu není. Mimo pomluvu, že starobylá St. Boleslava je místem vysávání lidu, pomluvu neznalosti ne sice omluvitelnou, ale konečně odpustitelnou, nikde nic. Neruda, nebo jiný z téhož tábora sotva by si byl dal ujiti příležitost k výroku, že je to místo k zblbování lidu. Dále tepé tu spisovatel poměry, nad kterými i my tisíckrátě vyslovili jsme své politování, a o nichž bychom si přáli, aby se zlepšily. Ano to je přímo účel a tendence jeho nejhlavnější.

To jsou tedy okolnosti, které by nám „Magdaleu“ příznivě doporučovaly a s p. Macharem častečně nás sblížovaly. Díme-li ale, že kniha přece je zhoubná, jest to důkazem, že chtěli jsme býti spravedlivými.

Magdalena byla přirovnána k Písemského „rozbouřenému moři“, jehož hrdina má s Jiřím jistou podobnost. Myslíme, že neprávem. Písemský má při vši realnosti a satyře vroucí a něžnou lásku ku svému lidu a jeho tradicím. V Magdaléně jsou to dutky napité žlučí a odpuzujícím hněvem, jimiž spisovatel se ohání a mrská vše naporád. Písemský řeže a pálí, ale proto, aby rány hojil; Machar naplňuje čtenáře šibenčním cynismem. I slova a řeči studenta souchotináře, který na Lucy takový učinil dojem a který má býti hlasatelem spisovatelových dobrých, opravných ideí, jsou ledovým šibeničním humorem a odpuzují. Písemský líčí rozmanité stránky společenské a socialní, a do bré charaktery jsou příjemným světlem v mlhách zla — vzpomeňme jen na ženu jeho hrdiny; Machar obmezuje se na trošek politických agitací a temných socialních zásad. Teta Jiřího je příliš pasivní a bezvýznamná, než aby mohla nedostatek nahraditi; ostatně je líčena skoro jako stařena slabo-

myslná. Výtky jsou upřílišněné, často nepravdivé, stranické. Takový náš venkovský život není. Jimi se nikdo nepolepší, nýbrž jen rozhněvá. Zostudit, nasekat, směšným učinit — zdá se účel spisovatelův. Písemskému mohlo by se vytýkati, že je nemravný; líčí tak všelicos. A přece na konec vyznáš, že jedná správně. Magdalena je vrchovaně nemravná, ničíc pojmy dobra a zla. nevěříc v mravní dobro, neznajíc nebo neuznávajíc cit a pojem studu nebo lépe snad, líčíc ho jako pojem šosácký, buržoaskou tvrdost. Pro jistá místa hříchu a spojenými s nimi hrůzami mravními a socialními nemá slova pokárání, líčíc je prostě jako společenský — snad oprávněný? — zjev. Pro Lucy žádá hned společenské postavení a uznání s odůvodněním jen čtenáři známým a psychologicky sotva možným. Čtenář trne a lituje zrovna spisovatele, který klade zmíněnému studentu do úst slova: za dvacet let byla byste tady šťastna. — To že jsou socialní problémy? To je matení věkovitých pojmů a základů společenských.

Pro čtenáře křesťanských zásad je báseň psychologické monstrum. V tom smyslu je ovšem klassickým dítkem své doby, realistickým nejen v tom, že líčí — ovšem upřílišněně a se zlobou — současné poměry, nýbrž i proto, že samo je realizováním mravních a společenských bludů naší doby.

Víme, jaký blahý vliv měl realismus ruských vynikajících spisovatelů na ruskou společnost. Vítali bychom ho i u nás, ale Magdalena jím není. Mluví z ní přes příliš blučně pokrokář, socialista a stranník, člověk, který při vzpomínce na své hříchy, příčinu své vyžilosti, ulehčuje si klením a úšklebky. Nám jsou především drahé posvátné naše tradice. Dobrého nevykoná nic.

Magdalena byla politicky využitkována realisty. Výtečně se jim to podařilo. (Viž Čas r. 1894 č. 44 a 45.) Je to skvostný komentář. Jak šikovný je na př. manevr na str. 708 v 2 sloupci nahoře. Abychom mu tak dali jméno!

Druhou knihou jsou „Písně otroka“. Jsou zuámy všeobecně, můžeme tedy psáti ještě stručněji.

Po stránce umělecké nemají hned sobě rovných v celé světové literatuře. Píseň XV. vyniká tak oslňujícím líčením, že čtenář žasne nad tím, co všecko dovede pero lidské. Nebo píseň III., VII., IX., pověstná XII., a jiné a jiné jsou zajisté výtvozem tak mistrným, že každý jat je udivením. Dvakráte, třikráte si opakuje každou a nemůže zmoci své rozčilení. Českou veřejností byly přijaty „Písně otroka“ s nadšením dosud u nás nevidaným, a využitkovány byly politicky hlavně stranou mladočeskou. „Šípy“ přinesly přímo obrázky staročeských osob s nápisy se zcela otevřenou dedikací. Realisté počínali si nadmíru zdrženlivě. Básníku činí kde kdo ovace — snad aby nepadlo na něj podezření, že je také otrokem. My vyznáváme, že to nadšení je nám trochu nevysvětlitelné. Či mají býti prostě mladočeským, stranickým elaboratem? Církvi věnoval básník píseň XVIII. Překvapila všeobecně. Spravedlivou výtku z péra tak povolaneého, jakým vládne Svatopluk Čech, od nás ctěný, vždy ochotně bychom přijali, ale co v této písni se hlásá, naplňuje úžasem. Ostatně stejným úžasem naplňují vůbec zásady tu hlásané. Rozumný realismus je konečně požadavkem každého plodu tohoto směru, co ale tu slyšíme, je naprosto nerealistické, nepravdivé, upřílišněné. Ne, sborem otroků, rabů, prodajných chamů, zmijí a p. český lid není. A socialní nauky v písních hlásané? To je pravý Bellamyho pohled do budoucího ráje. Takové věci neomlouvá ani poesie, ani plamenná láska k národu. Nezbyvá, než že musíme přijati výtku,

když Nár. Listy psaly na naši adresu dne 3. ledna 1895: Před velikostí knihy Čechovy dovede se rouhat v Čechách již jen hlouček lidí, národně otrlých — ale i utrhačná slova lidí těchto přispějí k tomu, aby bylo jasno, jasněji než kdy před tím, mezi námi.

To jest také příčina, proč nevěříme, že Písně otroka vykonají úkol, který se jim přikládá. Schází pravda, řekli kdysi v podobném případě veliký Louis Veuillot. Jeho slovo platí i zde. Vzpomeneme-li n. p. na písně Arndtovy. Rückertovy a jiných nadšenců, jež na začátku našeho století probouzely německý národ z jeho poroby k vlasteneckému nadšení, k obětavosti, ano smrti, pochybujeme tím více, že by Písně otroka mohly při vši básnické genialnosti konati úkol podobný. Stanou se spíše pramenem citatů k odsuzování politických odpůrců a povznesením praporu socialistického. Ostatně se tak už stalo. I na sněmu se tak stalo v povšechné debatě p. drem. Heroldem, tedy na místě, kde se mluví s celou opravdivostí, v Čáslavi dr. Pecákem velmi směšně. Jaká veřejná hanba to pro český národ. Svůdnost tu sami jsme už pocítili.

Třetí politickou knihou nazvali jsme Laichtrova „Sychrova éru.“ Třídílný ten román je první větší prací spisovatelovou. Pochopitelně, že po stránce umělecké nemůže se rovnati Magdaleně nebo Písním otroka. Než i tak je to práce zralá, dovedně sestavená, formálně správná. Kdyby ji byl spisovatel doynil charakteristickými podrobnostmi venkovského života rodinného, sociálního, mravního, společenského, kdyby byl své postavy všestranně prohloubil, asi tak, jak to činí Dostojevský, Tolstoj, Turgeněv, Gogol, a po způsobu jejich kdyby byl vnikl hlouběji do nejintimnějších stránek okolí, jež líčí, byl by podal práci, která na vždy zůstala by cennou a nesmrtelnou památkou jeho péra. Žel, že si vedl více žurnalisticky, ač bychom si troufali tvrditi, že psal částečně pod vlivem uvedených spisovatelů.

Nemůžeme zde podati rozbor Laichtrova románu, ale doporučujeme ho co nejvřeleji. Nebudíž nikoho, kdo by ho nečetl a nedával čísti. Dejž Bůh, aby p. dr. Laichter zůstat na cestě, kterou svým prvním románem začal. Je to román především český, kus českého života kus v pravdě realistického českého života s jeho chybami a vadami, s jeho stránkami dobrými a spanilými. Při částečné své prázdnotě všímá si přece života celého nestranně a věcně. A jaké úchvatné scény obsahuje na př. třetí díl. Jaká tu hloubka v mravních názorech, jaké zářivé vlastenectví, jaké něžné šetření posvátných českých tradic. Ani kapky pokrokářského cynismu tu není; naopak i náboženská stránka je tu oceněna v pravé své podstatě. Věru, tu i z té které výtky nic bychom si nedělali. Jaké teplo vane z těchto nadšených stránek, jaké dobro, jaké mravní a vlastenecké povznesení a povzbuzení! Člověk musí tak čísti uvedené námi tři spisy za sebou, aby pocítil ten obrovský rozdíl, který mezi nimi je.

Nepamatujeme se, že by byl býval román Laichtrov od politické strany využitkován, ač příležitost je tu svůdná, svůdnější nežli při Magdaleně nebo Písních otroka. Snad nestalo se proto, že „Sychrova éra“, aniž by ovšem byla a chtěla býti tendenčně staročeskou nebo konservativní, přece jen je bližší starým českým tradicím a zásadám, u nás, kteří samým zbrklým pokrokem jen jen se požíváme, bohužel tak málo váženým a ctěným. A socialistický, nebo husitský román to ovšem není. Pro jiné tradice, jiné češství, jiné idealy mimo socialní a husitské, dnes naše veřejnost uznání skoro ani nemá.

Poněvadž Laichter svým dílem postavil se na realní půdu českou, poněvadž tepaje naše neduhy, naše šosáctví, naši malichernost, činí tak s mravní hloubkou, s láskou k lidu, poněvadž je pravdivý, spravedlivý, nestranný a dobrého, ideálního srdce, protože hledí poznati a vylíčiti i dobré stránky lidu, hlubokou jeho povahu, poněvadž ne v pozlátku moderních revolučních zásad ale v práci, vytrvalosti, uvědomění, lásce a mírném zdravém pokroku vidí spásu, proto, máme za to, je kniha jeho veliké ceny, razí novou cestu, vpravdě vychovává a polepšuje, je politicko-socialní prací nad první dvě, námi vzpomenuť, vysoce vynikající.

To je asi ta cesta, kterou dlužno pracovati na zvelebení role národní, ne Magdalenou ani Písněmi otroka. Podobnou cestou brali se ruští lidoví spisovatelé, dnes tak slovuťní. Svatý byl jim národ s jeho národně-lidovou kulturou, s jeho tradicemi, s jeho způsobem života. Co našli hleděli polepšiti, zlé vykořeniti, dobré upevniti, prohloubiti. Zvláště hluboký názor mravní a náboženský byl jim nedotknutelný. Doufáme, že tyto naše řádky stačí, aby výborné té práci naši přátelé věnovali svou pozornost. Pana spisovatele neznáme než z této jediné práce, ale stal se nám sympatickým; gratulujeme mu. Pochvala, uznání a nadšení nenáviděných dnes klerikalů snad ho nezmění a neodvede od nastoupené cesty. Může býti ujištěn, že není vlastenců, kteří by horoucněji milovali svou vlasť a svůj národ, nežli tito kaceřovaní klerikalové; jen když to vlastenectví se podobá tomu, jakéž jsme našli v knize Laichtrově.

Fr. Žák.

O příčinách atheismu.

Napsal fil. dor. EUGEN KADERÁVEK.

Zda jste slyšeli, že by oběžnice, naše země, zamýšlela nezávislou se učiniti na stálici, slunci, jemu válku vypověditi a od něho se odtrhnouti? Zda jste slyšeli, že by hrnec proti hrncíři, svému původci, povstal, volaje: „Ty jsi mne neučinil?“ Zda jste slyšeli, že by hoblík se protivil truhláři a nechtěl mu sloužiti? Co nedokáže země, hrnec a hoblík, to učiniti se odvažuje člověk, an Boha uráží těmito slovy rouhavými: „Chci býti nezávislým na Bohu; Boha neuznávám svým stvořitelem; Bůh není mým pánem, abych mu sloužil.“ Ano, člověk dále pokračuje ve své pošetilosti a zlobě volaje: „není nejvyšší bytosti takové, která by mne byla stvořila, na které bych závisel celou bytností a jsoucností svou, které bych měl sloužiti Není Boha. A kdyby Boha bylo, musili bychom jej zastřeliti. Lumpem jest, kdo uznává Boha.“ Takové výroky nejblažnější a nejrouhavější nejsou vymyšleny. Abychom ještě lépe poznali pošetilost atheismu, považme, že marná jest revoluce atheisty proti Bohu. Neboť Bůh byl, jest a bude; Bůh nepodléhá žádné škodě, žádné změně, byť i sebe více člověk Jemu odporoval; Bůh se nikdy nezřekne panství, jež Jemu jako stvořiteli, zachovateli a řediteli nad člověkem přísluší, tak že člověk atheista Jemu sloužiti musí, byť i nechtěl, aby na jevo vyšla spravedlnost Jeho trestající. To vše nám zaručuje zdravá-filosofie.

V tom záleží atheismus, pyramidální lež, kterou atheista nejvíce pravdě se vzpírá, nejhorší zlo, kterým atheista sebe a jiné okrádá o pravou blaženost.

Každému člověku rozumnému a šlechetnému musí na tom velice záležeti, aby nejen sám obětí se nestal atheismu, ale také u jiných této rakovině zhoubné bránil. Za tou příčinou jest potřebí věděti, odkud atheismus vzniká. Principiis obsta.

Hlavní příčinu ateismu nalezáme ve slovech Goethe-ových: „Jakým je člověk, takovým jest jeho bůh.“ Je-li tedy člověk, jakým býti nemá, jest jeho bůh, jakým býti nemá; avšak takový bůh není pravým, není žádným. Je-li tedy člověk, jakým býti nemá, nemá Boha, jest ateistou. Avšak člověk jest, jakým býti nemá, 1. když rozum svůj nepřirozeně vyvinuje. Přirozenost lidská vyžaduje, aby na základě zkušenosti rozum hledal podle zákonů logických příčiny, aby když nalezl příčiny nejbližší, na nich nepřestal, nýbrž na jejich základě postupoval k příčinám vyšším a opět vyšším až by dospěl k příčině nejvyšší, Bohu. Kdo tedy jedná proti tomuto požadavku přirozenosti lidské, ten se stane ateistou. Takovým jest ku př. Comte, zakladatel pozitivismu, který dokonce zakazuje a to výslovně, aby se po příčinách pátralo, poněvadž k Bohu ani přijíti nechce. Jemu podobá se mnoho jiných: kteří rozum zabeďňují, zby jen k Bohu nepřišli.

Člověk jest, jakým býti nemá, 2. obrátí-li svou vůli svobodnou k zlému, na něm zalíbení má a jeho zřící se nechce. Přirozenost lidská vyžaduje, aby svobodná vůle dobré volila, na dobrou a původci dobra, Bohu, zalíbení měla, k Bohu jako poslednímu cíli mířila. Kdo důsledně a vytrvale tohoto požadavku své přirozenosti nešetří, ten se stane ateistou. Příkladů je dosti.

Oba prameny ateismu vespolek se provázejí; neboť rozum dobrovolně bloudící svádí svobodnou vůli k zlému a svobodná vůle zlá zatemňuje rozum, aby nazýval pravdu nepravdou a nepravdu pravdou.

Než nestačí znáti pouze příčinu ateismu poslední a hlavní; musíme pátrati po příčinách bližších a jednotlivé případy vyšetřiti, ve kterých se člověk stává ateistou.

1. Nepravdivé náboženství lidové. Muž vědecky vzdělaný nepravdivé náboženství lidové, pohanské, mohamedánské, židovské, jakým nyní jest, kacířské, ku př. protestantské nemůže nepovažovati nepravdivým, nemůže je nezavrhnouti, a nezamění-li je za náboženství jediné pravdivé, katolické, musí přilnouti buď k pantheismu, jenž bláto proměňuje v boha, anebo k materialismu, jenž z Boha dělá bláto, anebo k deismu, podle něhož Bůh sice stvořil svět a jej silami a zákony obdařil, avšak jej naprosto opustil, aby mimo svět naprosto trval, o něj se nestaral. Avšak pantheismus a materialismus jest čirý ateismus, deismus pak přivádí k němu. Anebo musí muž vědecky vzdělaný o Bohu pochybovati; oddá se tedy skepticizmu a brzy ocitne se v ateismu. Novověké židovství učinilo z Bernharda Bauera, syna bohaté rodiny židovské, ateistu; ateismu se zřekl a stal se katolíkem. D. M. Witt, pruský úředník vysoce postavený, z protestanta stal se ateistou; avšak jako jej neblažil protestantismus, tak jej neblažil ateismus; poklidu nabyl, když se stal katolíkem. „Buď katolíkem, anebo nihilistou“ (či ateistou), volá filosof Ed. z Hartmannů; sám volil býti nihilistou.

Ovšem stává se také mnohý katolík ateistou. Ale proč? Kdo pilně a nestranně bádá, přesvědčiti se může, že jediné náboženství katolické jest pravdivé. Proto nemůže náboženství katolické vésti k ateismu, jako vede důsledně novověké židovství a protestantsví. Katolík se stane ateistou, když zapomněl, čemu se byl naučil o víře katolické, anebo se v ní nevzdělává, když nekoná povinnosti, jež mu víra katolická ukládá, úmyslně, vzdorně a důsledně, když se oddal nějaké nepravosti, kterou zapovídá víra katolická, a od ní nechce nikterak se odloučiti.

2. Nehodní kněží církve katolické. Nekoná-li kněz katolický svých povinností, anebo koná-li je nedbale, netečně, povrchně, anebo vede-li život nekněžský, nemravný, říkají někteří katolíci: „Poněvadž jsou kněží katoličtí špatní, jest i víra katolická špatná“; proto zavrhuji viru katolickou a s ní také Boha, stávají se ateisty. Ovšem takoví katolíci soudí nepravě; neboť 1. kněz katolický je také člověkem, k chybě nakloněným, a potřebuje také prostředků spasitelných od církve katolické podávaných; 2. nejvíce jsou pomluvě a podezření vydáni kněží katoličtí, tak že nepřátelé církve katolické počet kněží špatných a jejich chyby přehánějí; 3. nepřátelé nepohlížejí na

kněze dobré a vzorné; 4. z některých kněží špatných soudí na veškerý stav kněžský; 5. ze stavu kněžského soudí na celou církev.

3 Nepravdivá věda o tvorstvu přírodopytná a filosofická. Z tvorstva se soudí na původce; je-li tedy věda o tvorstvu nepravdivá, musí také závěr o původci býti nepravdiv. Takovým závěrem nepravdivým jest atheismus. Mnohý přírodopytce, jemuž přísluší zkoumati tělesa a zjevý smyslné, domnívá se, že jako přírodopytce jest oprávněn rozhodovati, zdali jest Bůh, zdali má člověk duši nesmrtelnou, a poněvadž Bůh a duše lidská nejsou tělesa, nenalezá je svými smysly a proto hlásá, že není Boha ani duše lidské nesmrtelné. Tak praví Moleschott: „Nic pochopiti nemůžeme leč poměry těles ke smyslům.“ Zda tedy nebyl Moleschott atheistou? Podobně pravil hvězdář Lalande: „Teleskopem prozkoumal jsem veškerá nebesa, aniž jsem Boha nalezl.“ Jako tento hvězdář atheista, mohlo by dítě nerozumné říci: „Prohlížím hodiny, ale hodináře v nich nevidím.“ Věru, starý pohan Cicero zahabuje přírodopytce neznabohy říká: „Boha nevidíš, ale poznáváš z jeho díla“. Drzost přírodopytců atheistických přísně kárá za našich dob Schleiden: „Od přesného zkoumatele přírody nejprve se žádá, aby věcmi, kterých zkušenost zevnější přímo neposkytuje, se nezanášel. Zkoumati o duchu, svobodě, Bohu, na zkoumatele přírody samé nepřipadá; kterak tedy o nich může mluvit? Buď že tyto vidy klade, buď že zapírá, vždycky nedůsledným se prokazuje. Avšak mluví-li o nich jsa člověkem, rozpomenouti se ma na druhé pravdě, které žádá, aby nesoudil o věcech, kterým důkladně nerozumí, aby dříve než soudí o videch filosofických, filosofii důkladně se vzdělal, nechce-li strážpati smíchu.“ Proto platí o přírodopytci atheistovi: „Ne sutor ultra crepidam“, t. j. ševče, mluv pouze o kopytu.

Než atheistickou nazvati sluší také filosofii nového věku protikřesťanskou, buď že ji v Německu hlásal Kant a ještě posud hlásají Kantovci, anebo ve Francii Comte, v Anglii Herbert Spencer. Mohutnými prameny atheismu jsou nového věku soustavy odporující filosofii křesťanské čili aristotelicko-křesťanské, jako skepticismus a filosofické rozumářství, sensualismus a filosofický idealismus, materialismus a pantheismus. A že tyto soustavy jsou nepravdivy, dokazuje křesťanská filosofie s plnou jistotou. Že ku př. Kant rozšířil atheismus, dokazuje Kantovec Schopenhauer, říká: „Po Kantovi nauky o Bohu a duši nesmrtelné z německé filosofie vymizely, aniž kdo mýlit se nechej od toho, jenž slovo podržel, ale věc zamítnul.“ Také Herbart podporuje neznabožství. Neboť z účelnosti souditi chce, že Bůh jest. Ale účelnost nemá v jeho metafysice místa. Proto přiznává sám, že jeho metafysika se boří, chce-li ji užiti, aby z ní čerpal učení o Bohu. A jestliže se připoustí Herbartovi, že Bůh jest, neliší se nikterak Herbartův bůh od kteréhokoli bytce jiného, jaký se shledává v tělese, anebo jakým jest duše lidská. Aniž zná ethika Herbartova Boha, bez něhož jest vymyšlena. Kdo tedy se oddá Herbartismu, je-li důsledným, státi se musí atheistou. A co mám říci o Comte-ovi, jehož positivismus, čili spíše materialismus nalézá u mnohých oblíbenosti? Comte všeliké náboženství v první době naprosto zavrhoval, tak že je považoval za slabost a mdlobu, vyznavače pak náboženství zjeveného a deisty nazýval otroky božími, zpátečníky a rušiteli pokoje, ba i řekl, že náboženství brzy bude toliko pro psy. V druhé době svého života upadl do druhé výstřednosti, an položil na místě Boha lidstvo, an úctu k lidstvu prohlásil za pravé náboženství, ve kterém na stupeň nejvyšší postavil ženy. Příčinou této změny byla jeho láska hříšná a narušivá k paní Clotilde de Vaux kterou nazýval svou družkou, ač nebyl jejím manželem, světicí, jejíž památku způsobem náboženským slavíval, k ní se modle a k jejímu hrobu každý týden chodě. Vede tedy Comte své přívržence k čirému atheismu.

A nyní si představme muže, atheistickým přírodopytcem, atheistickou filosofii proniklého, an mládež vychovává ve škole obecné, měšťanské, střední a vysoké. Zda mládeži nevštípi simé atheismu? Slyšeli jste tu a tam výroky učících: „Učte se raději počtům, než náboženství; matematika vám prospěje

více.“ „Člověk povstal z opice.“ Odtud posluchači snadno se dovtipí, že není náboženství, že ani není Boha pro člověka. „Psychologie se musí vykládati darwinisticky.“ „Filosof nemůže uznati nadpřirozené zjevení Boží.“ „Není z mrtvých vstání.“ „Není trestů věčných.“ „Křesťanství jest pouhá filosofie.“ „Chcete-li rozuměti Kristu, čtěte Renanovo dílo Vie de Jésus.“ Ale také nepřímou se rozsvěťá atheismus ve školách, když učící moha a maje mluvit z příčin vědeckých o Bohu buď nechce anebo se stydí.

4. Polovičaté vzdělání. Pravdu měl Bako Verul., že hluboké vzdělání k Bohu vede, polovičaté od něho vzdaluje. To by si měli pamatovati oni studující, kteří sotva že vzdělanosti okusili. ač by teprv měli do vědy se ponořiti, již hlásají atheismus. Chtějí býti vůdci národa; jsou však svůdci.

5. Špatné vychování. Učitel nedůstojně si vede, když žáci se modlí, aneb jsou přítomni službám Božím. Katecheta vzbuzuje v žácích odpor k náboženství. Rodiče metlou dítěti vtloukají náboženství do srdce; nedávají dobrého příkladu řečmi anebo skutky; dítě své nevedou k Bohu. Co bude z takové mládeže?

6. Nemravnost. Kdo se prohřeší proti Bohu a Jeho zákonu přirozenému a nadpřirozenému, kdo ve svém hříchu vědomě a úmyslně setrvá, ten brzy odporovati bude Bohu zákonodárci, proti němuž vytrvale a zlomyslně hřeší, Bohu, spravedlivému soudci, ten Boha brzy bude zamítati, aby udusil hlas svědomí. Nejvíce svádí k atheismu smilství. Ale i pýcha, která netrpí, aby člověk byl Bohu podroben, aby Bohu byl vděčným za vše dobré, co má, veliké má účastenství na vzniku atheismu. Nemírné bažení po statcích ve zdejších působí, že člověk na Boha pro samé starosti časné zapomíná, za zbytečné a neužitečné pokládá, na Boha mysliti; zda z toho se nemůže vyvinouti atheismus? Sem náleží hnusné vydělkářství těch, kteří aby si lehce vydělali, vydávají spisy atheistické, o kterých vědí, že jdou na odbyt.

7. Opičení se po jiných. X. vida, že Y., ačkoli žije bez Boha, přece u lidí požívá vážnosti, že jest bohat, že život vede pohodlný a rozkošný, neuváží, že čest světská, bohatství hmotné a rozkošný život na zemi vedený, není hlavním a posledním cílem, ku kterému má člověk směřovati, aby byl v pravdě blažen, nýbrž lehkomyšlně následuje příklad atheisty od lidí vážného, statky pozemskými oplývajícího a rozmarně žijícího, a stává se také atheistou. Věru, špatný příklad mocně působí na ty, kteří nemyslí, zvláště je-li atheista představeným, vysoce postaveným, velký vliv na jiné majícím.

8. Tajné společnosti. Aby spojenými silami lid vzdalován byl od Boha, utvořily se spolky zednářů, jež se halí rouškou tajemnou a předstírají cíl šlechtný. Aby mohly bezpečněji bořiti, vlákají také jisté rodiny panovnické do svých tenat. Tajemství zednářů jest sice odkryto; než lehkomyšlnost těch, kteří by měli jim odporovati, je tak veliká, že jejich spolky dále trvají bezpečně a společnosti lidské škodí.

9. Nepečlivost státníků. Poněvadž atheismus ohrožuje státy, tu povinnost mají státníci, aby proti němu bojovali. Než liberálové vymyslili zásadu opácnou, že povinností státu jest nepečovati o náboženství, t. j. nebrániti atheismu. Tak napsal právník Bluntschli: „Der Staat ist rein weltlich menschlich. Die Politik, nicht die Religion, ist daher der Geist seiner Wirksamkeit. — Der Staat ist nicht verpflichtet, selbst die christlichen Sittengebote als Staatsgrundgesetze einzuführen. — Die Freiheit des Staates von religiösen Bestimmungen und selbst von religiösem Einfluss ist sogar eine Grundbedingung seiner Wohlfahrt. — Eine ernste und aufrichtige Religiosität kann vom Staate wegführen, und ein warmes Gottesgefühl kann den Staat verwirren.“ Je-li tedy stát liberalismem řízen, podporuje atheismus

Známe-li tedy příčiny atheismu, bojujme proti němu, jak nám víra katolická prikazuje.

K o r u n a.

Dějepisná črta. — Napsal Alois Dostál.

(Pokračování.)

„Rád by uvedl všechny emigranty do Čech a obnovil vládu jejich, jenom kdyby měl zde spojence, v jehož ruce by pak zemi vložil . . .“ končil Sezima.

„A lze Švédům důvěřovati?“ zeptal se Kinský.

„Vším právem.“ po malé chvílce řekl jednatel. „Tak se nás ujímá, nám přeje a ne sobě, nýbrž někomu jinému všechno vydobýti chce. Jemu záleží pouze na rozšíření víry protestantské v tomto království a rád se ujímá utiskovaných.“

Waldštejn posud ani slova nepromluvil, bystře pohlížel na Sezimu. Ten se stavěl, jakoby na druhém konci stolu pouze s Trčkou a Kinským rozmlouval.

„A že v tomto království co nejdříve změna nadejde,“ pokračoval emigrant, „to i ve hvězdách jsem pozoroval.“

„Ty's hvězdářem?“ rychle se zeptal Waldštejn.

„Planetářem pouze,“ uklonil se Sezima a ani sval v tváři se mu nepohnul. Trčka s Kinským významně na sebe pohlédli a z očí jim šlehl blesk radosti. Ani se nenadáli, že to emigrant tak obratně zaonačí a hvězdy do rozmluvy přivede.

Starý Jan Rudolf Trčka z Lípy, který se též hvězdářstvím zabýval, upřel na emigrauta zrak. Ani syn ani zeť nebyl s ním téhož náhledu, že by ve hvězdách proroctví nějaká byla patrna, a pouze s Waldštejnem si mohl volně o tom oboru pohovořiti. Spolu také nebeskou oblohu prohlíželi a po planetářích se sháněli. Waldštejn byl v tom náruživější, neboť se snažil ve hvězdách nalézt, co mu jeho protestantští spojenci a přátelé stále našeptávali a ukazovali.

„A myslíš, že lze dle nebeských těles čísti osudy jednotlivých lidí?“ tázal se Trčka starší.

„V Německu umění to velice kvete,“ odvětil poněkud nepřímou Sezima. „Měl jsem příležitost za strýcova vyhnanství s mnohými hvězdáři mluvit a přiučil jsem se do jisté míry umění tomu. Známý Jan Keppler čte ve hvězdách a jiní ho následují jako Dán Tycho de Brache, Galileo z Pisy, Toricelli a jiní.“

„A koho ty's žákem?“ tázal se Waldštejn.

„Kepplerovým, generallissime,“ uklonil se Sezima. „Poznal jsem ho ve Wirtenberku, kde se právě zabýval soustavou sluneční. Čtení osudů lidských ve hvězdách bylo jako vedlejším jeho zaměstnáním. Vyměřoval právě dráhy hvězd, aby dokázal, že se nepohybují v kruhu, ale v elipsách, při tom přišel na zvláštní znamení v lesku hvězd, která se časem mění a určitých tvarů nabývají. Vyhledati a sestaviti znaky ty jest právě oným uměním.“

Všichni napjatě poslouchali, obracejíce zrak k mladému muži. Jen mladý Trčka mrkal na švakra a v tváři obou mužů pohrával ústěpačný úsměv. Rozuměli si. Ještě několik otázek položili Sezimovi, ale planetář byl v odpovědích skoupější, buď že jeho vědomosti byly vyčerpány nebo Waldšteina chtěl dráždit.

Když bylo po hostině, dal si vojevůdce zavolati Sezimu k soukromému slyšení. Netrpělivě přecházel komnatou a meč zvonil o podlahu.

Jaroslav Sezima Rašín se uklonil před generálem.

„Jsi volný a svobodný? Mohl bys vstoupiti do mého vojska?“ otázal se Waldštejn.

„Každou chvíli, generallissime,“ uklonil se Sezima.

„Už jím nejsem,“ odvětil vůdce s trpkým úsměvem na ústech. „Dobře, budeš mým pobočníkem.“

„Veliká čest,“ řekl Jaroslav a blesk radosti mu šlehl okem. Na to byl propuštěn. Na schodech čekal Trčka s Kinským.

„No jak?“ tázali se z daleka.

„Jsem přijat do služby,“ oznamoval Sezima.

„Znamenité! A nyní hvězdy na pomoc! Koruna a žezlo v nich bude stále a naše věci rychleji půjdou k cíli Jenom opatrně!“ radil Trčka.

„A nejpřímější cestou,“ dokládal Kinský. Pak všickni tři zašli do jizby, kde ne jeden pohár obrátili na zdraví — českého krále.

III.

Dlouho kolísal Waldštejn, nemoha se rozhodnouti. Snad sám by byl zůstal věren císaři, ale byl obklíčen protestantskými rádci, kteří nenáviděli katolického císaře.

Podruhé bylo vyjednáváno v Dymokurech a když Waldštejn odpíral přímo jednati se Švédy, navrhoval Trčka, by se jednalo s Gustavem Adolfem ne hned jménem Waldštejnovým, ale na účet jeho, Trčkův. Nadál se, že by dlouho nespočívala koruna na hlavě starého a churavého vojevůdce, ale přešla na někoho z přízně, snad i na — pana Adama Trčku z Lipy.

Tak se stalo, a Sezima spěchal s Thurnem do Špaudavy, kde švédský král prodléval. Gustav uvěřiv, že jest Trčka švakrem Waldštejnovým, přijal poselství a nad tím prvním krokem nemálo byl potěšen.

Když se Sezima navrátil do tábora ještě u večer byl přijat od Waldšteina. Rozmlouvali spolu dlouho a pouze Trčka mladší byl přítomen. Emigrant přinesl důležité a závažné zprávy. Gustav byl nakloněn a mluvil také o Sasích, kteří jako spojenci by statečně pomahali. Od kurfirsta už měl Trčka drívě radu, aby byl „Waldštejn vezdy muži evangelickými obstoupen.“

Sezima vyřídív své poselství, vyřídív své poselství, vyšel ven a usadiv se na terase, uvažoval. Mluvil se svým strýcem Janem, který mu domlouval, že se vyjednávání příliš vleče, že se málo rázně pokračuje. Emigranté už byli netrpěliví a také Gustav Adolf by byl pro rychlejší postup. Švédům se již stýskalo po kořisticích na české půdě.

Sezima se namahal jak mohl, ale nešlo to. Waldštejn nabízejícím se spojencům a Trčkovi nedůvěřoval.

Když tak chvíli švédský jednatel seděl a uvažoval vyšel Waldštejn a chorobné oko jeho zazářilo. Prál si ještě mluvit se svým pobočníkem. Na nebi právě počaly hvězdy probleskovati. Sezima poznal, jaký mu zase nastane úkol. Snad nyní více by mohl způsobiti než poselstvím, kde každé slovo bylo tak odměřeno, by hlavní účel spíše byl zamíčen než prozrazen.

„Co čteš ve hvězdách?“ tázal se Waldštejn.

„Právě pozoruji jejich lesk a běh,“ odpověděl Sezima tvář k nebi obrátiv. „Ještě před týdnem jsem viděl jasnou hvězdu nedaleko Jupitera a ta se mně zcela ztratila.“

„Co díš? To byla přece moje hvězda,“ řekl Waldštejn a oba se zadívali na nebe. Po hvězdě opravdu nebylo ani památky. Třpytilo se jich a lesklo kolem Jupitera dost, ale Sezima žádné z nich neprokázal cti, by vojevůdci osud věštila. Potřeboval toho.

„Co z toho soudíš? Povědej!“ doléhal Waldštejn.

„Musím ještě vyčkati, pane můj, bych se s úsudkem neukvapil,“ opatrně prohlásil Sezima. „Snad přece hvězda tvé milosti vyjde a věštbu, jakou bych ti měl oznámiti, napraví.“

Waldštejn byl spokojen. Uvykl čekati a Sezima zatím dle okolností věštbu upravoval.

„Už se ukázala naše hvězda?“ po chvíli se tázal Waldštejn, k nebi hvězdnatému pohlížeje.

„Už, už třepetá se; ale nějak nejistě bliká, jakoby váhala a kolísala. Mráček se k ní přibližuje, by ji zastínil,“ ukazoval Sezima vojevůdci. Ten příkyvoval, ale pravou hvězdu znamenal sotva v tom nesčetném množství nebeských těles. Než na tom nezáleželo; jenom když planetář hvězdu viděl.

„A co věští dnešní úkaz?“ tázal se Waldštejn podruhé. „Odpust, pane, že pravdu ti povím nepokrytou,“ odpověděl Sezima. „Koruna, která se ti přímo skláněla na hlavu, odstupuje od tebe, vlastně ty sám ji unikáš —“

Vůdce mávnul rukou, jakoby nechtěl o tom slyšeti, ale přece si toho nezakázal. Vždyť ochotně naslouchal.

„Musíš se chopiti štěstí oběma rukama, dříve než se nám hvězda ztratí s okrsku,“ radil více než věstil emigrant. „Nedávno tak krásně zářila a tak jasně vydávala světlo!“

Hlava Waldštejnova se sklonila na prsa. Ještě nedávno platil Keplerovi věštbu hvězd zlatem, a teď se mu prorocství přímo vnucují. Naslouchal jim, ale nevěřil tak ochotně jako dříve. Sezima přímo Waldštejnovi českou korunu vnucoval a švédskou ruku nabízel jako svou vlastní. Vojevůdce třeba hvězdám mnoho důvěřoval, přece nemohl neznámenati málo krytých úmyslů.

„Zase se ukáže v bývalém lesku,“ odpověděl Waldštejn.

Sezima vážně zatřásl hlavou.

„Některé hvězdy svítily dlouho, ale pak uhasly pojednou,“ řekl planetář. „Marné by je nyní člověk hledal na nebeské báni.“

„A víš, ty hvězdáři, čím to jsou ony ztracené hvězdy?“ pojednou prudce se ptal Waldštejn.

Sezima s podivením se obrátil a s otázkou v tváři podíval se na svého pána. —

„To jsou hvězdy ničemných lidí, zrádců víry, vlasti, svatých povinností,“ odpověděl Waldštejn, prudce odcházejce.

Dlouho za ním hleděl emigrant všecek strnulý a udivený. Waldštejn mu dal rádnou zdrcující odpověď, sbořiv pojednou všechny plány protestantův.

Sezima se mrzel na sebe, že se ukvapil; ale později usmáv se uštěpačně, řekl sám u sebe: „Však ty přijdeš ještě rád.“

Ale Waldštejn si už nedal čísti ve hvězdách a Jaroslav Sezima nebyl volán do komnat vévodových. Z Vídně došel list, jímž koncem r. 1631 Waldštejnovi opět svěřeno nejvyšší velitelství armády císařské. Gustav Adolf nemoha dostati na svou stranu vévodu Friedlandského, spojil se s vojskem Saským a pak společně bojovali proti Rakousku. V táboře švédském bylo mnoho emigrantů, kteří se nadáli, že s vítězem do Čech se navrátí. Ale nestalo se tak. Bitva byla svedena u Lützenu a Gustav Adolf padl.

Tam také bojoval strýc Sezimův a po nešťastné bitvě jest nalezen mrtev. Sezima se bojů těch nezúčastnil. Když ustalo vyjednávání, odešel záhy za hranice. Waldštejn v tu dobu nečetl ve hvězdách a planetáře nepotřeboval.

(Pokrač.)

F E U I L L E T O N .

Vážený pane redaktore!

Discipulusa už znáte, není-liž pravda? Vždyť jste uveřejnil od něho ještě nedávno novoroční feuilleton. Pěkně si zafeuilletonoval!

Pamatujete se zajisté, jaký malheur tenkrátě o půl noci se mi stal. Hned jsem si myslil, že ten nový rok začíná ve špatném znamení. A vyplnilo se. Víte, co se mi stalo? Dali mne do novin. A jak mne zkrēsali! Fu, ani pes by ode mne kůrky nevzal. Styděl bych se podívati do zrcádka; dobře, že žádného nemám. I jídlo se mi zošklivuje, poněvadž si ho musím podávati vlastní rukou. A jak mně bylo! Považte, že sotva jsem vzal péro do rukou a začal zabývati se spisováním. Povím Vám o tom krátce; chcete-li, můžete to uveřejniti.

Mám dobrého přítele, redaktora, ku kterému někdy docházím. Vy pane redaktore, který tak někdy mi něco uveřejníte, jste ovšem mým přítelem nejprvnějším a nejvzácnějším právě „já“, avšak onoho mám také rád. Je to

takový starý rozstřílený zajíc; jediného poctivě celého chlupu na něm není. Někdy tak ten jeho zcuchaný kožich prohlížím a se divím, jak z těch patalií přece jen vždy šťastně vyváznu. On mi říká: Jen se směj, ty zajíčku; však dlouho feuilletonovat nebudeš a budeš bit. Já se jen usmíval jako ten janek v básni „než odešla zaječice, navštívit své sestřenice, řekla svému synkovi, ušatému jankovi“, kterou jako kluk jsem jednou recitoval, a říkával, o já jsem chytrý, mně se tak hned nic nestane. Ale dlouho jsem se neusmíval, vite: pýcha předchází pád.

Nedávno přijdu k svému příteli. Přijímá mne neobvykle laskavě, bratrsky, kdežto jindy jednával se mnou jen otecky, tak otecky, že když jsem ho někdy dlouho zdržoval, otecky mně podal ruku se slovy: No, tak s Bohem, příteli.

Gratuluji, gratuluji, povídá. Tak co ten váš kožich? Schází mu mnoho chlupů?

Co pak? tážu se.

Což nevíte ještě? Jste v novinách.

Pro pána krále! volám, v novinách? To mne vám to bodlo, pane redaktore, strašně bodlo. Byl jste někdy vyvolán z řečtiny nepřipraven? To není nic, povídám. docela nic proti úderu, který jsem ucítil přímo v srdci. Až mne to posadilo na židli.

Co pak, co pak, zajíčku; jste celý bledý. Svrbí kůže?

V kterých pak, prosím Vás, to jsem?

V kterých? V Českých Zájmech a v Národních

Pro všechny svaté! V Národních? A co je tam pro Bůh o mne?

No, pěkné to není. V Národních to ještě ujde, ale v Zájmech je to hanebné, asi takové, jako když mne nejhůře řezali.

Můj ty Pane! A co jsem vyvedl?

Je tam něco z Volyně.

Ach, z Volyně. Už jsem byl doma. Očekával jsem to Čtou „Obranu“. Dostal ji patrně do rukou někdo z těch, kteří tam dělají pravoslavnou agitaci.

No, nic si z toho nedělejte, chlácholil mne přítel; to už jinak nejde. Na každého spisovatele někdy dojde. Malá to útěcha, pomyslíl jsem si, taková asi, jako když kuchař těšil raka, že až ho uvarí, bude pěkně červený.

Koupil jsem si tedy příslušná čísla a spěchal domů. Znáte asi ten trapný pocit nejistoty, který člověk v podobném případě má. Jako kdyby měl na srdci uzel nebo kus olova. Nejhůře trápila mne nejistota, nenapsal-li jsem něco nepravdivého, takového, z čeho bych si musel činiti výčitky. Proto přišed domů vzal jsem nejdříve svůj nešťastný feuilleton a četl ho od a až do z, pozorně s rozvahou, pozorněji než když jsem ho psal. V prvním leknutí najde člověk tak leccos. Tu zdá se mu slovo trochu prudké, tu věta nejasná, připouštějící falešný smysl, tu mezera, již dlužno bylo vyplniti.

S vědomím, že jsem jednal správně, vrátil se mi klid. Podívám se na osudná čísla novin, leží přede mnou; ale schází mi kuráž, abych si je přečetl. Chodím Vám tedy po pokoji, a tak po chvílce do nich vždy trochu nahlédnu, a zas chodím dál. Žrak padne na sprostou nějakou urážku. Fu, odhodím list. A zas ten uzel na srdci, nebo ten kus olova. Tak jsem si na to zakouřil. Nyní to snad půjde.

Konečně je to odbyto, přečteno. Nejdříve rychle, v rozechvění, pak klidně, zvolna, s rozvahou. Takové je to tedy? Vída, uzel ze srdce je ten tam. To jsem si Vám, pane redaktore, odplivl. Zřídka kdy jsem tak učinil s takovým gustem. Tedy takové je to. Poťouchlý jezovita jsi, milý discipuluse, lhář, ničema, bidák, sprosták, utrhač, klerikal, a Bůh ví co ještě. K nesmrtnosti máš už jen krok. Příjemný to pocit! Dvacet tisíc čtenářů, kteří o tobě nic nevěděli, najednou mají o tobě pěkné vědomosti. Velmi příjemné! A co vědí o tobě, generalisují na všechny. Věru, velmi příjemné. Štěstí ještě, že jen na 24 hodin.

Vzpomínáš, jak to napraviš. Kuráž má člověk v tu chvíli k nevypsání. Se Zájmy byl jsem ovšem brzy hotov. Myslíš si, že si s nimi; než přece rozhodl jsem se pak jinak. Ale Národní! Cítíš, že tu stojíš před velmocí, před níž jsi bez moci. Jakž takž jsem to spravil.

Uklidniš se. Nikdy nepocítils, jakou sílu má čisté svědomí a utrpení za pravdu a povinnost. Tu někdo zaklepe. Hrome, co to, uzel na srdci tu. Unaven prací si lehneš. Už dřímáš, náhle odkud se vzal tu se vzal, uzel je tu zas. Rozsvítíš lampu znova. Vystřídáš desately básně, ale marně. Vezmeš dogmatiku — marně, neusneš. Sáhneš po osvědčené řecké gramatice — marně: uzel je tu. Bože, uchovej, myslíš si, aby tak člověk měl na svědomí skutečný tajný delikt; to by bylo peklo. Porozuměl jsem, proč se zločinci sami udávají. Ten uzel na srdci je k tomu nutí.

Četl jste, pane redaktore, Čechova „člověka, který vydal první básně“? Podobně mi bylo, ovšem v špatném smyslu, když jsem poprvé vyšel na ulici. Ty úsměvy známých, kteří neosmělují se věci dotknouti! Neviš; máš-li jim nafackovati, nebo jim vše vysvětliti. Konečně necháš obojího.

Pak přišli známí důvěrní. Jeden jakoby nic, s novinami v náprsní kapse ukrytými čekaje na příležitost, aby ti věc oznámil a tě potěšil. Druhý přijde s úsměvem, o němž neviš, máš-li ho zařaditi mezi farizee a zákonníky, nebo k těm, které pravi, vždyť to nic není. I takový se našel, který mi gratuloval řka, jste moderní člověk, pane discipuluse, a znáte svou dobu. Jen tak může se člověk státi známým a obrátiti na sebe pozornost. Děkuju pěkně. Ba jeden složil na mne hned báseň. Tu je:

Nová píseň pro národ o discipulusovi, potměšilem jezovitovi.

Národe náš! viz tu září,
na Východě jež ti svítá —
„Obranu“ jen nečti, prosím,
píše tam — sám jezovita.

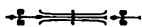
Moje jen Vás, voličové,
politika v ráj uvítá,
ne ta v „Obraně“ již píše
potměšilý jezovita.

Lide český! Státní právo
naše nese ruka hbitá —
„Obranou“ tě jistě nikdy
nezachráni jezovita.

Lide český! viz jak z dále —
z Východu — ti světlo kmitá,
spasen jsi! — to zásluha má! —
zatracen však — jezovita!

Ještě leccos mohl bych Vám, pane redaktore, pověděti o tom, jak jsem poprvé učenichal „prach a broky“, ale sděluji Vám jen zatím, že už nejsem zajíček, ale ostrílený zajíc. Žádal-li byste, abych se ospravedlnil, jelikož ve Vašem listě můj feuilleton byl uveřejněn, učiním tak milerád. Zatím se Vám klaním a poroučeje se do další přízně, znamenám se jako Váš

oddaný discipulus,
t. č. potouchlý jezovita.

Časové zprávy.

Dr. Rieger Veliká řeč Dr. Riegra ze sněmu je známa, nám netřeba se o ní zmiňovati. Její socialní část byla odsuzována. Způsob argumentace proti všeobecnému přímému hlasovacímu právu nebyl ovšem zrovna šťastný, poněvadž vhodný k zneužití, jeho volání po smíru s Němci v době výminečného stavu a

různých jiných palčivých poměrů bylo rovněž hořkou vzpomínkou, ale přes to ukázal se Rieger opět ve své velikosti. V pravdě veliký muž, veliký charakter, veliký vlastenec, veliký křesťan je náš dr. Rieger. Opět jsme se o tom přesvědčili z přátelského večera na počest jeho dávaném a elitou šlechty a staro-

české strany navštíveném. Jak skromně přijal zaslouženou oslavu hr. Boquoya. Jaký veliký je duch, který pravil: „Takou radost (totiž že něco dobrého mohl učiniti vlasti a spoluobčanům) nekazí nevděk, neb ten, kdo pracoval k vůli věci a nikoliv k vůli cti, slávě a významání, ten když věc se podařila, nemůže se zklamat; tu radost nekali ani závist, nebo ta je ohavný hřích a otravuje jen závistníka samého.“ A jak oddaně do vůle Boží nese své veliké neštěstí! Tu člověku maně napadá, aby činil porovnání s jinými vlastenci a jejich chladnou, žlučovitou láskou k vlasti. Kdysi dána byla otázka, kdy ukázal se býti největším. Jeden odpověděl, tenkrát, když dr. Rieger vida klesati svůj vliv a rozpadávati se stranu, mohl odstoupiti do zátiší zahrnut láskou všeho národa, zahrnut uznáním, poctami a slávou. a když toho neučinil, nýbrž vzal na sebe z věrnosti k zásadám a v přesvědčení, že jen způsob, jež on zastupuje, prospěje vlasti, nepřizeň. boj, nevděk, potupu, hanu, vzal je na sebe na konci života pro národ. A ještě tu není ani kapky hořkosti v tom zlatém srdci jeho. Tak dovede jednati veliký muž a křesťan, jací jen zřídka se rodí. V pravdě veliký je dr. Rieger i na konci života svého, pravý zářivý vzor svému lidu.

Ze sněmu. Bouře rozpočtové debaty přešla. Byla to pravá bouře. Řeči bylo jako deště; není možná v našem listě je registrovati. Některé byly velice věčné jako Pacákova, Dvořákova, jiné nad mru šťastné, jako Heroldova generalní. I kroupy padaly — hlavně na hlavu českého místopředsedy. A výsledek? Vyčistila bouře vzduch, zúrodnila pole, nadělala škod? Dlužno ovšem teprve vyčkati. Poněvadž všechno točilo se hlavně kolem politiky, bylo by nutno u posuzování povšechné debaty zaujati prozatím určité stanovisko některé strany, čehož my učiniti nemůžeme. — Byl to sice boj státoprávní, boj za zásady, ale více ještě boj strany proti straně, ba někdy boj pouze osobní. Hlavními účastníky byli mladočeši a šlechta; staročeši stáli stranou ovšem ku šlechtě. Němci, proti nimž vlastně bojujeme za svá práva, měli pěkné postavení třetího, který z dvou bojujících se raduje. Jich věc učinila vláda záležitostí vlastní. Z úst šlechty slyšeli jsme

pěkné řeči vlastenecké a spravedlivé ve smyslu politickém. Škoda že byly často pronášeny v řeči německé, často i ve špatné češtině. Historický místopředseda království českého vůbec ani česky neumí. Co je pak všechno vlastenecké, státoprávní a rovnoprávné mluvení platné! Na okamžik tě rozraduje, ale den na to dostaneš od hejtmanství německý přípis v ryze českém městě a dojem je ten tam. Řeč dra Gregra byla jistě divoká, s jejím hrubým bombastem a s její nepravdivostí nikdo souhlasiti nebude a nemůže, ale přivésti skrze ni mladočeskou opozici v českém lidu ad absurdum dnes, kdy národ český svou kulturní vyší každému jinému se vyrovná a stůj co stůj chce míti svou rovnoprávnost v zemi, rovnoprávnost, jež mu patří, jejíž nedostatek ho rozčiluje a uráží — to je marné namáhání. Je to železný muž, ten náš místopředseda, a jeho slova byla jako údery, zasloužené údery kladiva na kompromitující řeč Gregrovu; my nemůžeme nesouhlasiti s tím, že se mu podařilo, potlačit jisté sociální hnutí, byť krutost prostředku nás bolí a zarmucuje, poněvadž jsme přesvědčeni, že se to stalo k mravnímu prospěchu národa. ale co je to platné. Snahy českého lidu za úplnou rovnoprávnost nedají se tím utlumiti. Možná, ano mnozí praví jistě, že počínání mladočechů k nim nás nepřivedlo, nýbrž od nich vzdánilo, na dlouho vzdánilo; jisto je, di souhlas všeobecný, že budoucí volby budou pro ně jediným vítězstvím, vítězstvím, jehož konec, neupadnou-li zatím, což vzhledem k mnohým demonstračním návrhům z posledního zasedání je velmi možné, do výstřednosti socialistických a jiných, je nedozírný. V očích lidu je koalice, Němci a vláda jeden pojem, a hájiti koalici, která znamená zastavení českého národa v spravedlivé jeho touze po rovnoprávnosti, je velmi nebezpečné: Znamená jistou ztrátu popularity, znamená nedůvěru. Staročeši počínali si velice správně. Ale hájí koalici šlechtu. To dnes k pádu stačí. Vykládejte lidu, že koalice je přechodní, nutná vládní forma, které lid volbou mladočechů sám byl příčinou, vykládejte lidu, že bez šlechty ničeho nemůžeme, že šlechta má postavení, jehož choullostivost dlužno slušně respektovati — lid je příliš rozčilen, než aby klidně uvažoval. Ani

krásný večer Riegrův, na němž šlechta tak ostentativně jednala, na věci nic nezmění. Lid smýšlí tak: na rovnoprávnost mám práva, je to potupa že ji nemám ve vlastní zemi, a proto nechce strany, která by se práva jeho doprošovala, na ně čekala. Zbývá tedy jen naděje, že v daleké budoucnosti vrtkavý lid vystřízliví, když se přesvědčí, že nějaký pozitivní výsledek pro národ při nynějším složení sněmu je nemožný; že uražená spravedlnost, uvědomění práva je sice pěkná věc, ale jeho příslušného počtu hlasů ve sněmovně nic neplatí. Ale ani pak to neučiní z důvěry a lásky. Možná ovšem, že do té doby pozmění své stanovisko též šlechta. — Němci vedli si na sněmu veice konsekventně, sebevědomě a s farisejskou láskou. Při plných mísách je to arci snadné. A tak vyhlídky, které otevřela debata posledního sněmu, zatím uzavřeného, je smutná. Lid více nežli jindy je v rukou hráčů va bank, v rukou frakcí bez zásad nebo zásad, s nimiž my po stránce náboženské a kulturní nikdy souhlasiti nebudeme a nemůžeme. a ti, kteří by nás vytrhnouti mohli a chtěli, sevíni jsou sami svým choulolistvým postávením a snad i vinni jsou svou nerozhodností, dvojakostí. Při uzavření sněmu mladočeši důsledně dle svého celého jednání nepřidali se k projevu díku místodržiteli; za to tleskali maršálkovi, tomu zlatému našemu knížeti Jiřimu, všemi ctěnému a milovanému. Vládou bez svolení sněmu zřízenému okresu Teplickému, dáno volební právo. Teplice před nedávnem byly ještě městysem smíšeným, městys dvojjazyčný a p. Nyní je ovšem po české straně vera. Police utrpěla tím takové ztráty, že brzy bude popelkou v okrese, ve kterém byla jediným českým městem. Za 10 nebo 20 let bude tento kraj kolem Teplic mít pro nás smutnou tvářnost. Je velenutno. aby Police přidělena byla k hejtmanství jinému, snad Novoměstskému.

Ctěné redakci „Času“. Na nezaslouženou zmínku o mé nepatrné osobě v č. 6. ctěného listu odpovídám. Jednatelská zpráva platí pro celý spolek, z kteréžto příčiny se ve Vlasti otiskuje. Byl jsem tedy nejen oprávněn, nýbrž přímo nucen, mluvití s „reverenci“. Slova má nebyla jen zdvořilou frází. Spolek Vlast má mezi svými členy

muže, kteří patří k nejlepším v českém národě. Ba i na valné hromadě byl člen akademie, učenci a spisovatele, jako dr. Horský, Pohunek, Svoboda, Brodský a j. Kdysi dostala se jedna kniha Pohunkova do rukou vynikajícího člena akademie, a ten žasl nad velikostí erudice „kaplana“, i na universitě vzácné. Redakce „Času“ libuje si vyslovovati jméno kaplana a katechety s despektem, snad dle známého buržoastického, že člověk začíná teprve farářem. My kaplani, mezi nimiž jsou lidé 40 - 50letí, jsme si ovšem s bolestí vědomi svého trudného, společenského, materiálního, právníckého postavení, které nepřívětivě nynější poměry nám vykazují, avšak u „Času“, listu, který hájí rovnost všech, podobný názor trochu podivuje. Nazval-li jsem dp. Konečného slovným — nikoliv proslulým —, nemá „Čas“ práva k výtce. Dr. Masaryk, největhlasnější realista, do dnes zůstal tomuto „katechetovi kutnohorskému“ dlužen odpověď na jeho spis; několik řádek v „Atheneu“ může snad stačiti k obhájení u vlastní strany, ale nikoliv u těch, kdo znají i spisy Marykovy u Konečného. O spolku „Máj“ nenapsal jsem slovo „pověstný“. „Čas“ měl čekati na oficiální zprávu (na kterou, jak mimochodem podotýkám, „Čas“ neměl vlivu; byla už vytištěna.) Ostatně i k tomuto epithetu byl bych měl právo, vzpomenu-li, že, jak se po celé Praze vypravovalo, známá jeho agitace proti „Vlasti“ inzenována byla za účelem rozšíření spisů Nerudových. Tím jeví se nemravnou z dvojí příčiny. Kdybych chtěl hájiti vdp. dr. Lenze, dopustil bych se věru neskromností. Díln jen: kdo píše, že dr. Lenz odvolal ze svého spisu o Husovi, co v něm bylo snesitelného, lidského, ukazuje, že dotýčného spisu nezná. Ohražení dr. Lenze, aby několik jeho slov nebylo zneužíváno, týká se jen jediné stránky, vzhledem k obsahu díla bezvýznamné. Celé dílo jedná o věci veskrze jiné. Nepředpokládám totiž, že „Čas“ chce jen haněti. O vědecké nestrannosti páňů z kruhu realistického ve věcech česko-bratrských a p. máme své mínění. Odkazujeme ct redakci „Času“ na př. na 4. číslo „Vlasti.“ O Bulantovi jsem řekl, že básně jeho v „katolickém“ českém básnictví nemají rovných. „Čas“

vynechal slovo „katolickém“ a činí podle toho své úsměšky. Je to podivná věc! Že ho nezná, rád věřím; ale pak nesmí psáti, že má katolická strana jen dva dobré mladší básníky, Dvořáka a Boušku. Mám a znám také básně těchto a vážím si jich. U Dvořáka líbí se mi náboženská vroucnost a velmi slušná technika; před básněmi Bouškovými mám přímo úctu, poněvadž jich často ani nechápu. Nestydím se to říci. Líbí li se mi ale nejvíce Bulant, je to individuální můj náhled, za který může „Čas“ mně se vysmáti, až si Bulantovy básně přečte, nikoliv však básníku. Odporuji mu n. p. básně: Listí padá, Lednáček, nebo genialní píseň otřoka. Právě-li „Čas“, že by Bulantovi přál lepšího doporučení, nežli mu může dáti kruh nesmrtelných z „Vlasti“, nejsem uražen; vyznávám ochotně, že mám o sobě mínění velice skromné. Básně Bulantovy naplňují mne vždy rozkoší a štěstím, čítávám je často. Ublížil-li jsem tedy jeho „básnickému světlu“ vyjádřením svého obdivu, odpusti mně to; mluvil ze mne cit a vděčnost za mnohou šťastnou chvíli, kterou jeho básně mi připravily. Mohl bych nyní splácejí rovné rovným říci, že Dvořákovi a Bouškově přáli bychom zase my lepší doporučení, nežli demonstrativní vychvalování, které je kompromituje, ale nečiníme toho. Dále poopravuji jen ještě jedno nedopatření. „Čas“ píše, že Bouškově bylo vysloveno „opovržení“. To není pravda. Skoro jsme se rozpakovali politovati jeho nepřátelské vystoupení proti vlastnímu spolku v liberalních listech, abychom jen jen neporušili svatý zákon lásky. Jisto je, že způsob lokalky „Času“ č. 6. nejen nevyhovuje pojmu o lásce, ale nevyhovuje ani poctivé spravedlnosti. Než, poněvadž se to mne ne-

týká, přestávám na tom, co jsem napsati považoval za slušné.

Protestantismus a socialismus.

Kdysi projednávána byla velmi živě otázka, které vyznání chová v sobě více síly a způsoblosti k potření anarchistického živlu v nynějším socialním hnutí, katolicismus nebo protestantismus. Někteří protestantští vůdcové upírali církvi katolické blahodárný vliv na rozbouřené mysle lidu vůbec a odbývali ji jen posměchem; sebe ovšem prohlašovali za spasitele moderní společnosti. Z polemik bylo však patrné, že více jim jde o útoky na sv. Otce a na jezuitu, nežli o klidný rozhovor ve uvedené otázce. Katolíci němečtí — je tu řeč o poměrech v říši bohabojnosti a dobrých mravů — méně polemisovali, ale ukázali na tu jistotně významnou událost, že právě krajiny protestantské mají nejvíce poslanců socialistických, kdežto krajiny katolické vykazují jich málo. Nyni učinil dr. Stöcker, bývalý dvorní kazatel a první muž v církvi výrok, který nemůžeme necitovati. Napsal ve své „deutsche evangel. Kirchenzg.“ tato vysoce významná slova: „národ německý je, aspoň ve své protestantské části národem nejne církevnějším a zároveň nejsocialnědemokratičtším na celém světě.“

Tak ostře, dodává k tomu Vaterland č. 18. z něhož zprávu citujeme, nevyslovil se ani žádný katolický list; patrně zná p. Stöcker poměry svého tábora lépe. — Zde zároveň dodáváme, že č. 86 a 87. brožurek, jež vydává Germana, obsahují hlasy protestantů, kteří uznávají mnohé vypovídací zákony proti jezuitům za nespravedlivé a nedůstojné říše, za nesouhlasující s pojmem o svobodě, spravedlivosti a lásce, za násilnické a kruté. Jsou mezi nimi i hlasy protestantských duchovních.

Obsah „Obrany“ :

Tri knihy. Fr. Žák. — O příčinách ateismu. Napsal fil. dr. Eugen Kadeřávek. — Koruna. (Dějepisná črta.) Napsal Alois Dostál. (Pokračování.) — Feuilleton. Discipulus. — Časové zprávy.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovní ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václava Kotrby vdova, odpov. redaktor František Žák.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem. 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendář“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovni ulici, kamž předplatné budiž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperator na Král. Vinohradech.

Hmotný blahobyt národů a náboženství.

Roku 1875 vydal národohospodářský spisovatel belgický, Emil Laveley spisek „protestantism a katolicism ve svém poměru ke svobodě a blahobytu národů,“ který se nyní — po dvaceti letech — předkládá také nám v českém překladě.

Chceme krátkým rozbořem spisku tohoto ukázati čtenářstvu svému, spočívají-li tvrzení spisovatelova na pravdě a bylo li vhodné (a tím méně potřebno), vydávati z přčetných plodů Laveleyových právě tento spis, jednostranný, nekritický a zastaralý.

Mluví-li se dnes mnoho o úpadku národů romanských, (tedy Španělska, Portugalska, Itálie, Francie) a náleží li budoucnost kmeni germánskému a slovanskému, není prý toho příčinou jejich národnost, (krev moderních národů je prý již nadmíru smíšená, tak že plemeno nerozhoduje), nýbrž jejich katolictví; z historie prý zdá se vyplývati, že národy katolické pokračují méně rychle než národy nekatolické. Osudy Francie a Anglie staly se dle spisovatele úplně rozdílnými teprve od 16. století, kdy puritáné (v Anglii) přemohli Stuartovce a kdy naopak ve Francii Ludvík XIV. vypudil reformované.

Škotové a Irčané jsou stejného původu; od té doby, co Škotové přijali reformaci, předstihli prý i Angličany, zatím co Irsko jest chudé, bídné a duchem vzpoury zmítané.

Nehledě ani k rozdílu mezi Spojenými Státy severoamerickými a státy jižní Ameriky, nebo mezi národy severní a střední Evropy, spisovatel uvádí příklady ze Švýcarska, kde prý v samých jednotlivých kantonech jest neobyčejný rozdíl co do vzdělání, literatury, krásných umění, průmyslu, obchodu, bohatství, čistoty dle toho, jsou-li katolickými nebo protestantskými, třebas tyto byly plemene románského a ony germánského.

I v jednotlivé vesnici švýcarské jest prý zcela dobře na zevnějšku (čistotě, blahobytu atd.) patřno, která část obydlena jest katolíky, která protestanty.

Protestanté z Francie vypuzení přinesli ducha podnikavosti a hospodárnosti do Anglie, Pruska a Hollandska a obohatili tyto země. Laveleye ukazuje na kursy státních papírů, které prý jsou vesměs vyšší při státech protestantských a nižší při katolických, ukazuje na úlohu, kterou mělo v dějinách 16. a 17. století Hollandsko odbojem a válkami proti Španělsku a Švédsko válkou třicetiletou, a na vynikající postavení Anglie a Spojených Států severoamerických u přítomnosti a budoucnosti. Ve dvou stoletích budou prý Amerika, Australie a jižní Afrika náležeti kacířským malorusům a rozkolnickým Slovanům.

Národové katoličtí nezakládají prý již ani osad, není žádné síly rozpínavosti. Postavíme-li na jednu stranu Francii, Rakousko, Itálii, Španělsko a jižní Ameriku, na druhou pak Rusko, Německo, Anglii a Severní Ameriku, převaha prý zřejmě přešla na kacíře a rozkolníky.

Spisovatel vykládá pak příčiny, proč katolicism a protestantism mají takový rozdílný vliv na pokrok národů katolických na té a nekatolických na druhé straně, a uvádí také následky tohoto poměru mezi působením dvou náboženství na blahobyť a civilisaci lidstva. Bude-li však možno dokázati, že rozdíl v blahobytu a kultuře národů nikterak nelze výhradně přičítati vlivu náboženství jednoho nebo druhého a tím méně, že lze mluvit o výhradně dobrém vlivu jednoho a špatném vlivu druhého na veškeré národy bez rozdílů, odpadne tím i potřeba, zabývati se vůbec příčinami a následky do-
mnělého tohoto zjevu, Laveleyem uváděnými.

Způsob dokazování spisovatelova jest asi takový, jaký nastínil právě Pesch (Stimmen aus Maria Laach leden 1895): Itálie, Španělsko, Portugaly, Irsko atd. nalézají se v hospodářském úpadku a jsou zeměmi katolickými — tedy jest zkázou jejich vinno katolictví. Anglie, Holandsko, Prusko atd. těší se velikému hospodářskému rozkvětu a jsou zeměmi protestantskými — tedy jest protestantismus příčinou a pramenem pozemského blahobytu.

Takové dokazování jest však možno jen, neznáme-li nebo nechceme-li znáti historii a zeměpis.

Uvádí-li se pro blahodárné působení protestantismu historie států severních (Anglie, Škotska, Švédska, Německa) od 16. století jako doby vzniku protestantismu, musí se pro katolicism připustiti za podklad zkoumání doba veškerých devatenácti století. A tu nelze popřít, že katolictví nejenom k rozkvětu přivedlo, nýbrž přímo založilo veškeren blahobyť a pokrok ve středověké Evropě, že jím byly položeny ony základy hmotného rozvoje národů, na nichž potom protestantism dále stavěl.

Kláštery 7. až 10. století byly dle doznání samého Schmollera zároveň školami technického pokroku, protestantský spisovatel Arnold výslovně uvádí, že veškerý hospodářský pokrok po celá století vycházel od biskupství a klášterů, a že bez církve by ani města nebyla možna bývala.

Karel Veliký ve svých kapitulariích „de villis“ pečoval o nejvýhodnější vzdělávání půdy a rozšiřování nových plodin, zabýval se myšlénkou zřízení velikého průplavu mezi Dunajem a Rýnem a podporoval utváření se nových styků obchodních mezi svou říší a cizinou.

Severoněmecká města přímořská mohou býti dnes třeba spisovateli do-
kladem prospěšnému působení protestantismu — ale základ k bohatství a moci jejich položil spolek německých měst středověká „hansa“ německá.

Veškero řemeslo středověké, po několik století takým blahobytem sly-

noucí a takovým politickým významem vynikající, organisováno bylo na základě hospodářsko-náboženském; každý cech měl svého patrona, své korouhve, své slavné výroční bohoslužby a své předáky, nařizující přísně mistrům i tovaryšům svčení neděle a návštěvu kostelů. Není dnes již vůbec o tom pochybnosti, že uvolnění tohoto náboženského rázu cechů v pozdějších stoletích bylo také jednou z příčin úpadku, živoření a neslavného konce jejich.

U nás v Čechách by mělo býti právě dobře známo, jak povznesla se výrobní činnost hospodářská za Karla IV., jak stoupal blahobyt za jeho panování, a že již tento veliký král obíral se myšlénkou, která ještě dnes jest zbožným přáním naším, myšlénkou zříditi průplav mezi Dunajem, Vltavou, a Labem.

Co v Německu hansa, byla v jižní Evropě města severoitalská. Benátky Janov, Pisa, Florencie, Milán, byly dle Pesche Itálii tím, čím Athény, Théby a Korint starému Řecku; městy nejenom velikého bohatství, průmyslu a obchodu, nýbrž i shromaždištěm nesmírných pokladů děl literárních a uměleckých.

Jestliže nyní katolický jih Evropy netěší se takému blahobytu jako protestantský severozápad, dlužno příčiny toho hledati zcela jinde než v působení náboženství.

Dokud nebyla objevena Amerika, a nebyl v obecném užívání kompas, veškerá plavba námořská obmezovala se na plavbu pobřežní a moře středozemní bylo rejdištěm tisícerych lodí států při něm ležících, které bohatly a rozvíjely se obchodem mezi Evropou, Malou Asií a Severní Afrikou. Dnes je tomu jinak. Dnes obchod rozšířil se na všechny díly světa a plavba na všechna moře. Čím bylo kdysi „světovému“ obchodu moře středozemní, tím je dnes Atlantický oceán; největší část lodí prostředkuje spojení mezi Evropou a Amerikou, a Anglie bohatne z toho dneš, jako před stoletími bohatly republiky severo a stredoitalské z obchodu středomořského. Kdo ukazuje pak na veliké kolonie anglické, z nichž Angličané po desetiletí a staletí tuk a mizu vyssávali, necht ukáže i na ukrutnosti, jakých se vůdci domorodému obyvatelstvu dopouštěli, na to, že každý styk plemene anglosaského s polobarbárskými divochy měl pro tyto v zápětí znemravnělost, bídu, vyhynutí. Průmyslové bohatství dnešní Anglie vykoupeno jest z nemalé části potem a krví zbídačelého dělnictva, jehož historie ještě před půl stoletím připomínala doby nejkrutějšího otroctví starověkého.

Po Anglii jest mezi velikými státy zemí dosud nejbohatší a nejprůmyslnější právě katolická Francie. I kdyby byl zárodek nynějšího průmyslu býval položen Hugeny (historie ovšem učí, že tomu vesměs tak není) jak to přijde, že při té neschopnosti katolicismu k plodné práci hospodářské nepozbyla katolická Francie své výrobní dokonalosti, že v přečetných odvětvích Francouzi dosud jsou nepřekonatelnými mistry, že právě největší průmyslný rozvoj Francie datuje se od století sedmnáctého.

Proč sama vlast spisovatelova, katolická Belgie, patří k nejpodnikavějším a nejzámožnějším státům evropským, proč v samotné Itálii, tolika bouřemi politickými a socialními zmítané, v mnohých krajích doposud kvete průmysl četných odvětví, proč s druhé strany puritánští Skotové přes mnohé výtečné vlastnosti své dosud málo projevíli vlastní energie v podnikání průmyslovém, jsouce větším dílem jen řediteli, dílovedoucími závodů anglických?

Malé příklady, Laveleyem z jednotlivých kantonů nebo vesnic švýcarských

uvedené, nedají se co do správnosti kontrolovati a jakožto ojedinělé vůbec by nemohly býti rozhodujícími. Chtíti však veškeré rozdíly v průmyslovém rozvoji, bohatství a kultuře jednotlivých národů a států vysvětlovati jediné příslušností tu k protestantismu, tu ke katolicismu, a nedbati veškerých jiných rozdílů plemene, zeměpisné polohy, historického vývoje, vnitřních poměrů politických, čili jinými slovy popírati veškeré tyto vlivy, nesvědčí nikterak pro vědeckost spisovatele, aspoň pokud tohoto spisku se týče. Rozdíly, které staletí nestejných osudů politických, kulturních a hospodářských a po staletí trvající vlivy podnebí, půdy, moře atd. vryly mezi jednotlivé národy, nedají se nikdy jedinou šablonou vysvětliti.

Dokázali jsme, že vývody Laveleyovy nejsou správné, že nespočívají na přesných základech vědeckých.

Naskytuje se nyní otázka, proč právě tento spisek jeho, nekritický a zastaralý, překládá a rozšiřuje se v našem jazyce. Kdyby vývody Laveleyovy měly býti pravdivými, museli bychom se my Čechové jakožto národ ohromnou většinou katolický, úplně vzdáti naděje na veškeré naše povznesení hospodářské, na osvobození naše od cizího kapitálu, cizího průmyslu a obchodu, protože si přec nelze mysliti, že by lid náš snad jen právě proto, aby nabyl oné schopnosti výdělkové, k protestantismu přestupoval. Když však každý nepředpojatý na první pohled uznati musí, že vývody spisovatelovy jsou jednostranné a libovolné, že tvrzení jeho od r. 1875 dávno událostmi byla předstížena, když ku příkladu u nás nikdo nevidí rozdílu mezi přičinlivostí katolíka a protestanta a když konečně se uráží, že cílem činnosti naší není jen vydělávání, jen aby se vydělávalo, nýbrž co možná nejdokonalejší rozvoj tělesný i duševní, myslím, že lze s plným oprávněním říci, že mezi tolika hospodářsko-politickými spisy světové pověsti, jež dosud nám jsou neznámy, překlad právě tohoto spisku jest v našich poměrech nevhodný a zbytečný.

— r.

Jsou-li stopy kultu mariánského v evangelích.

Podává V. O. TŘEBSKÝ.

Často, ba přecasto slyšíme od nepřátel Církve katolické, že tato Církev, vlastně Její kněží, vynalezli a pak v lidu rozšířili kult¹⁾ mariánský. Kult mariánský jest tedy dle jejich domněni pouhým vynálezem lidským a proto má býti odstraněn. A úsilí jejich také k tomuto cíli směřuje.²⁾ Nemohou sice

1) Kult je latinské slovo, česky znamená úcta, pocta. Výklad tento kladu pro katolíky, kteří jazyka latinského jsou neznali.

2) Jak nepřátelé naši, zejména evangelíci helv. vyznání, by rádi kult mariánský úplně potlačili, dosvědčuje následující skutečná událost. V osadě smíšené, kde „helveté“ mají většinu a drží přední úřady, sebrali si katolíci na sochu Rodičky Boží. Lid je velice chudý a proto tím větší byla obětavost katolíků. Než, když již vše bylo připraveno, podali „helveté“ řekneme „žádost“ k politickému úřadu, aby postavení sochy katolíkům bylo zapovězeno. Ovšem, že marně. Socha Rodičky Boží stojí na „náměstí“, avšak každý „helvet“, jde-li kolem a vidí-li, že jej pozoruje katolík, jaksi okázale přitlačí si „beranici“ na hlavu a jde se zrakem vzdorovitým dále

neprátele naši: protestanté, jansenisté, rationalisté³⁾ a těm podobní, popříti ono všeobecné faktum na koncili efesském r. 431.⁴⁾, kdy celému světu Církev Kristova neostýchala se prohlásiti to, co smýšlí o Rodičce Boží, to, co tvoří základ Jejího kultu v Církví naší, avšak ačkoliv toto popříti nemohou, přece duch jejich vzpurný jinam hledá cestu, aby hanobiti mohl tu, již tak nadšené a slavně uctívá Církev katolická. A proto hlásají všeobecně, že kult mariánský nemá základ svůj v evangeliích, ale že jest pozdější⁵⁾, teprve po době apoštolské do Cirkve úsilím a schytralostí kněžží uvedený.

Ba naši nepřátele jsou tak naplněni záštim proti Církví katolické, že zapomenuvše se nad tím, co jest povinností každého člověka, hledati totiž pravdu a poznané neodpíráti, chtějí, ačkoliv v srdci docela jistě o opaku přesvědčeni jsou, v rouše beránčím pravdu zapuditi a hlásati lež, blud. Pravit: nikdo popříti nemůže, neboť dějepis to jasně dokazuje, že reformace vznikla z příčin na mnoze správných a pravdivých, jež opravy a pokárání zasluhovaly.⁶⁾ Reformace pak jen proto zavrhlá každou autoritu, aby k nejstarší a největší autoritě totiž k evangeliu se vrátila a jí se řídila. Tedy evangeliem jest jedinou naší autoritou a co není v evangeliu nemá pro nás závaznosti. Kult mariánský není v evangeliích (tak totiž tvrdí), tedy nemá pro nás závaznosti, jest pozdější, vymyšlený kněžstvem. —

Výčitka tato, jež zřejmě před celým světem katolické Církví v tvář se metá, jest veliká, neboť Církev, jež v definování pravd jest neomylná, obviňuje se tu z podvodu, klamu, ze lži. Proto nemůžeme námitku tu jen ledabyle přejíti, nýbrž povinností naší jest, ji, pokud síly naše stačí, vyvrátiti a zamítnouti.

První větu v námitce nám učiněné nechceme nikterak vyvracet a popíráti, neboť zajisté každý dozná, kdož historii poněkud se obíral, že něco pravdy v ní jest.⁷⁾ Než při větě druhé se pozastavujeme a tážeme se nepřátele našich, by nám laskavě řekli, které evangelium tu míní, zda Luterovo či Zwinglovo, zda Kalvínovo či Jindřicha VIII, zda Socinovo či dokonce Straussovo nebo Renanovo?⁸⁾ Neboť pravdou jest jistou a nezvratnou, že tolik jest u nepřátele našich různých evangelií sobě odporujících, kolik jest různých v reformaci sekt, ba přívrženců jednotlivých sekt. Dále popíráme rozhodně, že by evangelium bylo jedinou autoritou, jíž ve všem vyznavači víry Kristovy jediné řídití měli. Důkazu tu netřeba. Lichost tohoto principu dokázána byla již bezpočtukrát. Při následující větě opět se pozastavujeme a ji vyvrátiti chceme. Protestanté a ostatní nepřátele kultu mariánského předvolávají tento, jak každému zřejmo jest, před tribunal evangelia. Nuže nechť se jim stane po vůli! Protož chceme my, kteří tradici nezavrhujeme, ale ji zároveň s evangeliem uznáváme a hájíme, my, od nichž protestanté evangelium přijali a jímž proti nám bojují,

³⁾ Slovo protestant netřeba vykládati, u nás v Čechách jsou dobře známí. Jansenisté mají jméno své od Kornelia Jansena, nizozemského theologa, nar. 25. října 1585. Učení jeho bylo r. 1642. a opět r. 1713. (všeobecně známou bullou „Unigenitus“) zapovězeno. Rationalisté (od latinského slova ratio čti ratio = rozum) jsou ti, kteří vše, co rozum jejich z viry pochopiti nemůže odstraňují a tak rozum prohlašují za nejvyššího soudce ve všem.

⁴⁾ Krásně toto vyličuje Dr. Frt. X. Kryštůfek ve svém dějepise.

⁵⁾ Velice dobře útok tento, že úcta mariánská jest pozdější, odrazil a nepravdivost jeho dokázal ve svém spise: „Jak píše prof. Dr. Massaryk o katolické vědě a víře“, P. Frant. Filip Konečný, O. P. (p. 174 ssq.).

⁶⁾ Kdo se chce blíže o tom poučiti, přečti si „Dějiny vzdělanosti v Evropě“ od Fr. Guizota, přeložil Dr. Jan Palacký str. 173. a nn. Jak z celého díla patrné, hleděl výtečný spisovatel tento býti nestranným. Reformace objevuje se tu v jiném světle, než jak obyčejně u nás liberálové píší.

⁷⁾ Viz nejnovější dílo: „Kde jest reformace?“ od Dr. Karla Lva Řeháka.

⁸⁾ Všichni zde vyjmenováni učili rozdílně od katolické Cirkve a čtenářům odjinud alespoň poněkud známi jsou.

podrobiti se rozsudku evangelia o kultu mariánském, než prosíme zároveň. aby i nepřátelé naši byli spravedliví a poznavše bludnost, lichost a falešnost svého tvrzení, zanechali cesty bludné a o pravdě přesvědčení jsouce, uctívali Rodičku Boží jak ji uctívá a oslavuje jedině pravá Církev — Církev Kristova.

Sv. Lukáš v 1. kapitole svého evangelia vypravuje nám o poselství Gabrielovu k Panně Marii, a mezi jiným praví toto: „A vešed k ní anděl, řekl: Zdráva buď milosti plná, Pán s tebou; požehnaná ty mezi ženami“ (verš 28..) „Neboj se, Maria, neb jsi našla milost u Boha. Až počneš v životě, a porodíš Syna a nazúveš jméno Jeho Ježíš . . . I řekla Maria k andělu: Kterak se to stane, poněvadž muže nepoznávám? A odpovědév anděl řekl jí: Duch svatý sstoupí v tě a moc Nejvyššího zastíí tebe; a protož i co se z tebe svatého narodí, slouti bude Syn Boží . . . Slovy pak těmito jest vyznačen celý kult mariánský katolické Církve!

Který zajisté kult mohl by více evangeliem odůvodněn býti, nežli kult mariánský, který počátek celého evangelia tvoří a spočívá na vznešeném oslovení posla nebeského ku Panně Marii: „Zdráva buď milosti plná . . . požehnaná ty mezi ženami“ (Luk. 1, 28), nežli kult mariánský, který představuje nám Pannu Marii, kterak tato spolupůsobila ku prvnímu tajemství křesťanskému tím, že úplně jedná podle vůle Boží a do ní se odevzdává?⁹⁾ Tu zjevuje se její vira, panenství a zbožnost, neboť zastíněna jsouc Duchem svatým spojuje se s Ním a v lůně svém počíná Syna Božího. Který zajisté kult mohl by evangeliem více odůvodněn býti, nežli kult mariánský, který představuje nám Pannu Marii jak ona jsouc Matkou Boží se samým Bohem sdílí každý dech, každý úder srdce svého, kterak Boha samého v lůně svém majíc zvěstuje to sv. Janu Křtiteli a jeho matce Alžbětě a tito poznávajíce vznešené postavení její úctu jí prokazují — neboť svatý Jan Křtitel obdržuje prostřednictvím Panny Marie milost, aby Spasitele světa hlásati mohl. a Alžběta naplněna jsouc Duchem svatým hlasitě volá: „Požehnaná ty mezi ženami, a požehnaný plod života tvého (Luk. 1, 42), ba ona i prokazuje Panně Marii, jakožto Matce svého Pána hlubokou úctu,¹⁰⁾ přispisuje jí onu nesmírnou milost, již jest naplněna a nazývá ji blahoslavenou, protože poslu andělskému uvěřila (Luk. 1, 45) a tím otevřela mu cestu, aby své milosrdenství vykoupením lidstva na jevo dal? Který zajisté kult mohl by více evangeliem odůvodněn býti, nežli kult mariánský, který samo Slovo Boží své Matce a Duch svatý nevěstě skutečně vzdávají v onom vznešeném chvalo zpěvu Magnificat,¹¹⁾ jimž všickni národové povolání budou, tímže kultem, který započala sv. Alžběta¹²⁾ uctívali Rodičku Boží, protože jí „Ten, Jenž mocný jest, velké věci učinil“? Který zajisté kult mohl by více evangeliem odůvodněn býti, nežli kult mariánský, ježž Panně Marii vzdali již pastýřové betlémští a magové, židé a pohané tím, že dítě, jež spočívalo na loktech jejích se klaněli, ježž Panně Marii vzdal stařeček Simeon tím, že předpověděl jí útrapy, jež se Synem svým zakusí, obzvláště pak, že při smrti Krista Pána pronikne duši její bolestný meč? Který zajisté kultus mohl by býti více evangeliem odůvodněn, nežli kult mariánský, nejlepší to kult důvěry, synovské něžnosti, oddanosti a lásky, ježž Svě Matce Sám Syn Boží prokazovati chtěl, když její panenské lůno zvolil Svým trněm, v němž přebýval a z něhož Sve lidské tělo vzal? Který kult mohl by více evangeliem odůvodněn býti, nežli kult mariánský, pravý to kult poslůsnosti a pokory, neboť Sám Syn Boží Matce Svě až do třicátého roku Svého věku úplně byl poddán, jak toho krásný důkaz podal ve chrámě,

⁹⁾ „Až děvka Páně; stadiž mi se podle slova tvého.“ (Luk. 1, 38)

¹⁰⁾ „A odkud mi to, že Matka Pána mého přišla ke mně?“ (Luk. 1, 43.)

¹¹⁾ „Velebí duše má . . .“ (Luk. 1, 46.)

¹²⁾ Sv. Alžběta nazvala ji „blahoslavenou“, a Rodička Boží sama volá: „nebo až, od této chvíle blahoslavenou mne nazývati budou všickni národové . . .“

když mu bylo dvanácte let? Který kult mohl by více evangeliem odůvodněn býti, nežli kult marianský, nejvýtečnější to kult ochotnosti a úslužnosti, neboť Syn Boží na pouhé slovo Své předrahé Matičky činí zázrak první v Káni galilejské a tím dokazuje, že za počátek zázraků Pána Ježíše, za viru svatých apoštolů a celého světa předné a hlavné Rodičce Boží děkovati musíme? Který zajisté kult mohl by evangeliem více odůvodněn býti, nežli kult marianský, jež Panně Marii prokázala ona žena v evangeliu, a jež Spasitel Sam odůvodnil, když jako na potvrzenou slov sv. Alžběty: „Blahoslavená jsi, že's uvěřila“ a slov evangelisty „Maria zachovávala všechna ta slova, skládajíc je v srdci svém“. dodal: „Blažení jsou, kteří Slovo Boží slyší a následují je?“ Který kult posléze mohl by více evangeliem odůvodněn býti, nežli kult marianský, jež Panně Marii vzdáti povinno jest celé pokolení lidské již z pouhé vděčnosti a lásky za to, že je stojíc u paty kříže při smrti Krista Pána zrodila, an Kristus Pán celé pokolení lidské jí doporučil slovy: „Synu, hle matka tvá?“

Chce-li se tedy někdo, (jako činí protestanté) odvolávati pouze na Písmo svaté a zejména na evangelium, (neboť odtud jejich ovšem nepravé jméno evangelíci: vždyť ve všem evangeliem se neřídí jak z nauky jejich a života patrně!), pak musí také tímto rozhodnutím evangelia se řídit. Neboť katolický kult marianský jest kultem z evangelia vyprýšťujícím a v něm se zakládajícím. Kult marianský, záleží, jak všickni katolíci dobře vědí, z Anděl Páně, Magnificat ze svátků: zvěstování, navštívení, narození, očistování, obětování a utrpení Panny Marie s Kristem, dále ze všech těch stránek sv. evangelia. na nichž Maria se oslavuje a velebí! To jest veškerý kult marianský, tak krásný a vznešený!

Kdož tedy na tomto kultu podílu bráti nechce, kdo jím pohrdá, aneb dokonce i proti němu brojí, ten vlastně nechce podílu bráti na sv. evangeliu, ten sv. evangeliem pohrdá, proti němu brojí, evangelia svatého neuznává v celé jeho platnosti, Kristu nevěří, křesťanství se zřiká a tedy nikterak není hoden, aby evangelíkem slul! Spíše snad taký nazývati by se měl nevěřící! Při takovém počínání nejedná se o to, či ono vyložení Písma svatého, ale o viru v Krista Ježíše.

Poslyšme v této věci protestanta Bayleho!¹³⁾ Ten ve svém Dictionnaire pod článkem Juno praví, že kult marianský teprve ve IV. století zaveden byl a to podvodem kněží atd. — avšak tentýž Bayle ve článku Nestorius¹⁴⁾ píše následovně: „Vše, co o Marii velikého a neobyčejného pověděno bylo, vyplývá docela přirozeně z titulu Matka Boží; a kdybychom se též toliko na význam Matka Ježíšova omezili, jak tomu chtěl Nestorius, tu zcela jistě z téhož významu podobné konsekvence (důsledky) bychom dovodili.“ Pohlédme k těmto slovům blíže!

Filosoficky vše pojato má Bayle pravdu, neboť vše neobyčejné, jež v kultu blahoslavené Rodičky Boží přichází, vyplývá docela přirozeně z názvu Matka Boží. Skutečně křesťanství přineslo v osobě Ježíše Krista o Bohu tak vznešenou ideu svatosti, moudrosti, lásky, moci a důstojnosti, tak nedostižný ideál a pojem Boha, že postačí o Panně Marii říci, že byla Matkou Boží, aby jí největší úcta ode všech vzdávána byla. A proto praví sám Lutr:¹⁵⁾ „Toto jediné slovo, Rodička Boží, obsahuje veškeru její úctu. Žádný člověk

¹³⁾ Čti Běl nar. 1647. v Carlatu, zemřel 1706. v Rotterdamě. Byl synem reform. kazatele. Přestoupil ke katolicismu (stal se katolíkem), avšak po roce zase navrátil se ku vyznání reformovanému. Hlavní jeho dílo jest: Dictionnaire historique et critique (historický a kritický slovník), Rotterdam 1695.—97. 2 díly.

¹⁴⁾ Nestorius byl patriarchou cařihradským (428 31.) avšak pro své kacířské učení o přirozenosti Kristově byl sesazen r. 431. Učil též kacířsky o Rodičce Boží.

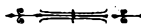
¹⁵⁾ Luther Super Magnificat Comment., tom. V. pag. 85. Wittenbergae 1554.

nemůže ku její chvále a slávě nic většího přidati než jmenuje-li ji tímto jménem, byť i měl více jazyků nežli jest květin a travin na zemi, hvězd na nebi, písku v moři.“

Kdybychom chtěli tedy, jako Nestorius, pouze na význam Matka Ježíšova se ohraničiti a tím vyrozumívali, že Maria jenom člověka porodila, s nímž Bůh v lůně mateřském se spojil, tu musili bychom jí vždy ještě tak velikou úctu prokazovati, že by jí docela zvláštní kult přináležel. A nejlepším důkazem tohoto tvrzení jest to, že skutečně Nestoriané takovýto kultus jí vzdávali a posud vzdávají.¹⁶⁾ Vše, co tedy jest neobyčejného v katolickém kultu mariánském, pochází z evangelií; neboť evangelium samo nazývá Rodičku Boží Matkou Páně¹⁷⁾ ústy sv. Alžběty, jež tak promlouvá z vnuknutí Ducha svatého. Ovšem takovýto pozdrav jest neobyčejný a proto i mariánský kult katolický jest neobyčejným, ale nikdy není přehnaným! Co tedy budeme souditi o těch, kteří kultu mariánskému odpírají? Ti jsou na tom hůře nežli Nestoriané, musí popřítí evangelium, ba musí úplně se vzdáti křesťanství!

Proto ať se nedomnívají nepřátelé kultu mariánského, že jsou ještě pravými křesťany! Chtějí-li býti důslednými pak se zavrhnutím kultu mariánského musí zavrhnout i evangelium, tak jako zavrhli tradici. Ať tedy neříkají nepřátelé Rodičky Boží, že kult mariánský povstal ze ctižádostivosti, výmyslu a podvodu kněží teprve ve IV. století, ale ať raději vyznají to, co vyznal Bayle, že kult mariánský docela přirozeně vyplývá ze jména Matka Boží nebo Matka Ježíšova a z evangelia se vyprýštíje, v evangeliu má základ. Chtějí-li tedy evangelici býti pravými evangeliky, musí připustit kult mariánský, neboť ten v evangeliu zřejmě se nachází!

Konečně dejme si otázku: „Kdo zachovává čisté evangelium. ta nenáviděná Církev římská či „národní“. Němci praví a seriosně tvrdí, že protestantismus je charakterem svým německý, viz na př. Bayschlaga církve evangelické zejména reformovaná helvetského vyznání?“ Ze čtenářů tohoto článku si odpověz každý sám! A poznáš-li, že Církev římská. pak buď jejím věrným synem, miluj ji, zachovávej její učení a přikázání a nedopouštěj, aby jiní ji tupili a snižovali!

K o r u n a.

Dějepisná črta. — Napsal Alois Dostál.

(Pokračování.)

IV.

Ani po bitvě u Lützenu protestanté Waldšteina nenechali na pokoji. Oba švakři nadále vyjednávali za zůdý císařského vojevůdce. Trčka zase povolal Jaroslava Sezimu a s ním přijel jiný emigrant, hrabě Bubna do Čech. Oba už byli nedočkaví a přímo rozpálení. Mrzelo je, že se věci tak prodlužují a vyjednávání k žádným koncům nevedou.

„A co hvězdy?“ s úsměvem se ptal svého soudruha hrabě Bubna.

¹⁶⁾ Tedy nynější odpor nekatolíků (resp. „helvetů“) k účtě mariánské nedá se ničím vysvětliti a ničím odůvodniti, jest úplně bezpodstatný.

¹⁷⁾ Sv. evangelium tímto slovem nejlépe odůvodňuje kult mariánský. Zajisté, že i nekatolíci tímto Pánem jedině (!) vyrozumívati mohou Ježíše Krista, který byl Bůh a slovem Matka pouze a jedině (!) Pannu Marii. Panna Maria porodila Ježíše Krista Ježíš Kristus jest pravý Bůh — porodila tedy Panna Maria pravého Boha, jest tedy Rodičkou Boha, Rodičkou Boží! Či snad již čeští „helveté“ nevěří v Božství Ježíše Krista, jako jejich bratři v Prusku a v Německu vůbec?

„Právě ty nám uškodily,“ hněvivě odpovídal Sezima. stáhnuv obočí.

„Jak to?“ divil se hrabě. „Vždyť přece nám hvězdy do nedávna tak pomahaly! Ty sám jsi byl vévodovým hvězdopravcem.“

„Pravdu díš,“ přisvědčil emigrant, pokynuv hlavou; „pokud jsem byl hvězdářem a Waldštejnovi četl na báni nebeské, co mně Švédi a Trčka napovídali, udržovali jsme ho v domnění, že koruna česká se nad ním vznáší a pouze by stačilo po ní sáhnouti; ale mé místo zaujal planetář jiný, katolík, Římského papeže služebník, a hned bylo něco jiného psáno ve hvězdách“ dokládal s posměchem Sezima.

„Koruna se ztratila —“

„Na dobro. Ale to se nehodilo Trčkovi a Kinskému. Švakrova koruna by spočívala poněkud na jejich hlavě. Planetář pozoroval pouze na krátko pro Waldštejna hvězdy; vypudili ho rozličnými intrikami a vůdce čeká pouze na mne.“

„To jistě se zase koruna ve hvězdách ukáže,“ uštěpačně řekl Bubna.

„Musíme opatrně. Waldštejn jest velice nedůvěřivý a to vším právem. Má kolem sebe podivné lidi.“

Emigranté se radili, jak by postupovali k žádoucímu cíli. Sezima spolehl na hvězdy a Bubna nesl poselství švédského kancléře Alexa Oxenstjerna, který převzal jednání po Adolfu Gustavovi. Kancléř psal Waldštejnovi, touží-li po české koruně, že mu bude nápomocen a to tím ochotněji, an ví, že nebožtík král podobného úmyslu býval.

Emigranté opět převzali vyjednávání a ne rok po bitvě znovu útočeno na Waldšteina, by přijal pomocnou ruku, zradil císaře a vsadil si korunu na hlavu. Tím že pomůže protestantům do Čech a bývalé jejich panství obnoví.

Vyslanci byli přijati od Trčky s velikou ochotou a hned k Waldštejnovi uvedeni. Mladý Trčka čekal před komnatou. Chtěl zvědět, jakou dá vrchní velitel odpověď. Nepřicházeli dlouho. Posléze zavzněly kroky.

„No jak?“ rychle se tázal Trčka.

„Zase jsem přijat za pobočníka,“ oznamoval Sezima. „Generál pochválil moudrost švédského kancléře, projevil potěšení nad přízní, ale odpověď dal vyhýbavou. Že prý ještě věci ty nedozrály.“

Trčka pronesl hněvivě slovo nad nerozhodností švakrovou. Hrabě Bubna odejel a Sezima zůstal poblízku generála, jemuž nadále četl ve hvězdách, ale opatrněji než dříve, kdy byl tak odmítnut.

Zatím nové kuli Waldštejnovi přátelé plány s Francouzi. Když Sasíci učinili vpád do Čech, dal se od nich schválně zatknouti Vilém, hrabě Kinský, který měl Trčkovu sestru za manželku a jako Trčka o to stál, aby Waldštejn českým králem byl. Ten vyjednával s Francouzi a pojednou za generálem přijel z Drážďan do Plzně.

Ale Waldšteina pojednou povolnost přešla.

„Nic nám nepomůže než hvězdy,“ řekl Trčka švakrovi, když si tento stěžoval, že marně cestu konal. „Jejich lesk musí ukazovati korunu a pak Waldštejn posléze povolí.“

Ani staré Trčkové se nedařilo u zetě. Bylo o ní známo, že katolickému náboženství nepřije a protestantům nadrzuje. Paní Magdalena podněcovala syna i zetě Kinského, dopisy odesílala, tajné pikle kula a Sezima emigrant často byl k ní volán, aby od ní přijal instrukce a dopisy.

Jednou náhodou otevřel list, ale čísti nemohl. Papír byl zcela čistý. Obrátiv list k ohni, s úžasem pozoroval, jak písmo černalo. Psáno bylo citronovou šťávou, by nikdo nezasvěcený do obsahu nevnikl.

Na Waldšteina útočeno se všech stran, ale posud se nepoddával a nepovolil.

V Trčkově rodině se mluvilo o Waldštejnovi jako o českém králi a starý pán z Lípy ukázal Volfu z Vřesovic podobiznu Waldštejnovu, rka: „To jest náš český král.“

Trčkové třeba že drželi statky emigrantů. tyto volali do Čech, těšíce

se, že za Waldšteina ještě více dostanou. Už napřed si rozdělovali katolíkům jmění a pro mladého Trčku byly ustanoveny statky kardinála Olomouckého. V té naději nelitovali peněz na zdar svých účelů, přemlouvajíce kde koho, by se k nim připojil.

Ačkoliv byly plány tajně osnovány, přece nezůstalo císaře Ferdinanda tajno, co se v Čechách chystá a zvláště Volf z Vřesovic pověděl a písemně dosvědčil, co na zámku ve Žlebích u Trčků slyšel, jak ho sváděli, před ním plán rozvinuli, když se Trčka vínem rozjařil a jazyku dosti na úzdě nedržel.

A Waldštejn sotva věděl o polovičce. Churavěl. I Sezima zřídka s ním mluvil, nemoha tak jednati, jak ho nutili a nabádali bratři za hranicemi a rod Trčkův. Zvláště paní Magdalena usilovala a Trčka od jakéhosi egyptského kouzelníka zvěděl, že se Waldštejn stane velkým pánem, přečká-li tento rok. Ale ať se má na pozoru, by mu neublížili, nebo ho snad nezabili.

Takovým tkanivem intrik a domyslů byl Waldštejn obetkán. Rada generála Arnima docházela plnosti, by byl kandidát českého trůnu „vezdy muži evanělickými obstoupen.“

Waldštejn odtrhl k Plzni, odkud řídil celou sobě svěřenou armádu. Mluvílo se už mnoho mezi vojskem i po Čechách a císařovi nepřátelé počali směleji vystupovati. Ti, kteří se tajili s vírou protestantskou, zřejmě se k ní hlásili. Také hranice mnoho emigrantů překročilo.

Ačkoliv císař poroučel, kam položiti jednotlivé oddíly armády, přece Waldštejn a především Trčka stahoval vojsko do Čech, obsazuje pomalu celou zemi.

Jaroslav Sezima se vrátil s novým poselstvím a od Waldšteina byl přijat s větší ochotou než dříve. Thurn a Trčka nadále vyjednávají se Švédy, Kinský s Francouzi.

Emigrant byl dlouho v komnatě Waldšteinové, až se osobní lékař o generála strachoval. Churavěl starý vojevůdce dál a dále a také stáří se hlásilo. Ale přece posud se dával oslepovati leskem koruny, jsa hříčkou v rukou švakrů, jimž běželo o statky a nadvládu.

Když Sezima odcházel, Waldštejn ho doprovázel, až oba stanuli na balkoně. Byla světlá noc podzimní. Mrazivý vál vítr, ale muži toho nedbali. Lahodilo jim, když studený vítr rozpálené líce jejich ovíval. Byli rozčileni a zvláště na Waldšteina zprávy Sezimovy účinkovaly.

„Ty že jsi s ním mluvil?“ pokračoval Waldštejn v rozmluvě, již dříve uvnitř vedli. „S Keplerem?“

Sezima ukloniv se řekl: „Několik nocí jsem u slavného hvězdáře trávil v Magdeburce. Poučoval mne a nové hvězdy označoval. Též si vzpomněl na tebe, generalissime —“

„Na mne?“ divil se Waldštejn.

„Žádal jsi ho kdysi o věštbu. Tehdy odpověděl poněkud nejasně.“ pokračoval Sezima. „Teď Kepler objevil hvězdy nové a mezi těmi dávno hledanou Korunu.“

„Kde, kde?“ tázal se rychle Waldštejn, k nebi pohlédaje na tisíce hvězd.

Oba přistoupili k zábradlí, odkud bylo možno celou baň nebeskou přehlédnouti.

„Rač se, pane, postaviti sem,“ ukazoval Sezima. „Zde naproti viděti Malého Medvěda, dále jest jasně svítící Mizar. Pozoruješ? Za Mizarem Asterion a v pravo od Psa souhvězdí Mirac, Gemma a Koruna, kterou hledáme.“

„Kde? Opakuj to ještě jednou,“ vybízel Waldštejn.

A Sezima opakoval, čemu se naučil, co mu bylo namluveno, by to vojevůdci přednesl.

„Za Korunou jest souhvězdí Had, v pravo Herkules a dále Býk. Plno jasných a krásných hvězd. Koruna jim vévodí. Do nedávna ani pozorovati jí nebylo. Když jsi se ptal Keplerera, ani jí ještě neznal. Až teď zazářila zvláštním leskem. Krásná hvězda a nadarmo se neukázala,“ narážel Sezima.

Při těch slovech Waldštejn nápadně sebou trhl. Nechtěl prozraditi my-

šlénky své před pobočníkem, ale ten mu vyrozuměl zcela dobře. Rada zemřelého strýce Jana, léčky protestantů přinášely větší ovoce než všechny sliby Švédů a Francouzů.

Waldštejn důvěřoval svým šťastným hvězdám.

„Hle, opět zazářila!“ ukazoval Sezima. „Ostatní hvězdy před Korunou blednou.“

General odvrátiv po chvíli zrak od nebeského blankytu, sklonil hlavu. Jaké asi myšlenky vířily hlavou sešedivělého válečníka? Tak dlouho odporoval, kolísal, na váhách byl, až teď, když i hvězdy na nebi mu přejí . . .

Znovu se ohlédl k nebesům. Ta hvězda, Korunou zvaná, ho vabila a lákala. Může po koruně podobné jenom sáhnouti, dá rozkaz svým věrným vojínům a rázem opanuje zemi.

Sezima pozoroval hodnou chvíli svého velitele. Už dávno ustal mysliti na to, byl-li by ten veliký krok k užítku a prospěchu české zemi, nebudou-li opět Čechy vevelečeny do válečné vřavy a neprodlouží-li se válka do nekonečna. Emigranti Sezimu pobízeli, duch strýcův jakoby ho obletoval a v ruku Trčků a Kinského byl celý. Krok za krokem se bral ku předu odhodlaně a neúnavně.

Waldštejn vytrhnul se z myšlének, propustil pobočníka a sám ještě dlouho hleděl k nebesům. Hvězda Koruna mu nedala pokoje a zpráva Keplerova zmítala jím. Nitro jeho se bouřilo a ve hvězdách jakoby se mu jevila slova, jichž smysl byl — zrádce.

Vojevůdce ulekl se slova toho a celé tělo jeho se zatřásl. Nyní teprve ucítil zimu a mrazivý vítr mu pronikal až na kosti. Rychle spěchal do teplé komnaty, však mrazení ho neopouštělo.

„Zrádce!“ slyšel za sebou, „zrádce“ jakoby bylo napsáno na stěně. Maně mu připadla na mysl síň, v níž babylonský vladař Baltazar hodoval dlouho do noci a na stěně tajemnou rukou se objevila napsaná slova — mane, thekel, fares.

Waldštejn dlouho nemohl usnouti a ráno byl sláb a všecken přepadlý. První do komnaty přišel Trčka, by dal zprávu o plucích vojska, jež sám naverboval a vydržoval s nemalými obětmi. Ulekl se bleďého Waldšteina, po zdraví hned se poptáváje.

„Jsem stařec nad hrobem,“ pronesl vůdce. „Nechme toho!“

„To nemůže už býti,“ zvolal Trčka mladší. Tolik jsme peněz vynaložili, takovými sliby se zavázali a všichni čekají jenom na rozhodné slovo, na tvůj pokyn.“

„Ale budu zrádcem“ — uamítal Waldštejn.

„Císař se chystá složití tě opět s vůdcovství, jakmile bude mír zajištěn. Učinil tak už nedávno. A to není zrada na tobě, který máš v ruce veškerou moc? Rovné jenom rovným oplatiš.“

Waldštejn skloniv hlavu, poddával se.

V.

Nevalně žehnal český národ za to Waldšteinovi, že tolik vojska v království zbytečně zdržoval a nikdo také nemohl pochopiti, proč se tak děje. Těžké rány dopadaly na zemi českou; po válkách přišla léta neúrodná a čeho nevyloupili Sasici s emigranty do země vtrhnuvší, to strávily veliké kontribuce na vojsko. Lid úpěl pod břemenem a nová válka hrozila. Proto nikdo nebyl nadchnut pro nového českého krále. Dalo se čekati, s jakými by se to stalo obtížemi a obětmi.

Nárky a prosby docházely na příslušných místech ohlasu, ale Waldštejn a rádcové jeho nedbali. Císař psal, aby „bylo dbáno úpěnlivých proseb věrných zemí a věrného poddaného lidu,“ ale Waldštejn nepovolil. Se Švédy bojovati nechtěl a vojsko z Čech odvolati se zdráhal. Všechny kraje, všechna města byla obsazena a Trčka sám své regimenty položil do Prahy a na hranice.

Lid úpěl, prosil, plakal; před nejvyšším purkrabím na kolenou Pražané klečeli, císař poručil a Waldštejn zavolal jedenáct nových regimentů do Čech.

Rádcové se chtěli ujistiti věrností k posavadnímu vojevůdci. Do Plzně byli svoláni všichni přední generálové. Waldštejn se omluvil nemocí. Jménem jeho jednali Trčka a Kinský, kteří se právě vrátili z Dráždan s důležitými zprávami. Waldštejn vzkázal, že se vzdá vojevůdství, když mu po tolika letech nedůvěřováno a Trčka žádal, aby mu generálové podepsali věrnost ve službách válečných.

„To bude jenom akt zůvůli a náhrada za to, co jest Waldštejnovi snášeti z Vídně,“ mínil opatrně Kinský a Trčka ke slovům těm mával mečem. vyhrožuje každému smrti, kdo by byl proti vévodovi z Friedlandu.

Generálové podepsali, až na Gallasa, Colloreda a jiné, kteří do Plzně nepřišli. Když pak jeden z dvačtyřiceti podepsaných vyzradil, že Waldštejn chce býti králem, i ostatní mrzelo, že podepsali. Ale Waldštejn brzo je ujistil, že po osmadvacetileté službě nechce podniknouti ničeho proti císaři ani proti církvi katolické.

Ale nebylo tomu tak; vyjednávalo se nadále a Waldštejnovi ve hvězdách Koruna jasněji a jasněji svítila. Sezima už donesl emigrantům poselství, že se navrátí se Švédy do země, již musili opustiti. Sám pak nemocného Waldštejna udržoval ve víře, že mu hvězdy přejí, že se uzdraví a jako král císaři se vymstí za nedůvěru, která mu byla už několikrátě ukázána.

A Waldštejn věřil, o hvězdách vypravovati si dal i když nemocen na loži ležel a ven vyjítí nemohl. Sezima pak úkol svůj plnil svědomitě a kde nestačil, tam pomahali švakři Waldštejnovi. Všechno se dařilo a i zimní počasí záměrům přispívalo. Waldštejn se vmlouval, nyní že nemůže proti Švédům vytrhnouti.

Poslední z generálů, kteří Waldštejnovi věrnost sibovati a který pásmo těch intrik znamenal, byl Gallas, jemuž Trčkové málo důvěřovali. Stálo to také práce, než se k vojevůdci dostal Waldštejn byl obklíčen protestanty, nebo jimi vydržovanými lidmi a nikdo neměl k němu přístupu, jemuž Trčkové nedůvěřovali. I Gallas dostával odpovědi, že generallissimus nemocen, že nikoho nepřijímá, nesmí se rozčilovati a podobně.

„Může-li za sychravých nocí nebe prohlížeti,“ odpověděl generál, „a přijímá-li nejspíše zprávy hvězdářů a planetářů, přijme i mne.“

Při těch slovech ostře pohleděl na pobočníka Jaroslava Sezimu, že týž sklopil zrak a generálovi z cesty ustoupil.

Za chvíli už stál Gallas před Waldštejnem, který se právě z choroby probíral

„Byl jsi ve Vídni?“ tázal se Waldštejn netrpělivě.

„Byl,“ odpověděl generál přímo, „a nesu ti vzkaz od císaře.“

„Znáš už předem obsah jeho,“ usmál se vojevůdce. „Chce, abych rozptýlil vojsko, ihned vytrhl proti Švédům nebo něco podobného.“

„Chce,“ řekl rázně Gallas, „aby se rozptýlily především pověsti, které z Čech do Vídně přicházejí poslední dobu co nejčastěji a aby se vyjasnil poměr mezi rakouským a švédským vojskem.“

Waldštejn poznav kam generál bije, vyskočil z křesla, ačkoliv byl chorobou stížen.

„Jaké pověsti, jaké poměry?“

„Upokoj se, vrchní náš generále.“ klidně řekl Gallas; všichni jsme ti slíbili věrnost, ale ne nadarmo všichni jsme dali do záruky svá slova: „Dokud Jeho Knížecí Milost trvá ve službě císařské.“ A na té podmínce stojíme. Vedle sebe jsme nejednou bojovali, budiž jasno mezi námi; přáteli Waldštejne, jsi hrozně podváděn. Vyslyš mne jako svého věrného přítele! Ani Švédům, ani Francouzům, ani Sasům, především pak ani emigrantům o to nebeží, by's byl za českého krále provolán, ale aby's těm všem do Čech bránu a volnou cestu otevřel. Když se do země nemohou Švédi dostatí násilím, užívají lsti. Svedli emigranty, staví se za jejich ochránce, užívají francouzských peněz a ty jim máš pomoci k nadvládě.“

Waldštejn mávnul rukou odmítavě.

„Ale uvaž, co se stane s touto beztoho už nebohou zemí. Ještě se nezpamatovala, ještě si neoddechla a už nová válka jí hrozí. Císař si nedá Čechy snadno vytrhnouti, ale napne všechny síly, aby zemí vyrval protestantům. Se Švédy se vrátí i emigranté, kteří nemohou posud katolíkům zapomenouti, že byli ze země vypuzeni; obnoví se bratrovražedná válka a stěhování nové nadejde a to utiskovaných a pronásledovaných katolíků. Budou to hrozná zmatky, dlouhá krveprolití a Čechy přijdou na pokraj zkázy. To záleží všechno na tobě, pane můj.“

Waldštejn chtěl dáti odmítavou odpověď, ale než tak učinil, Gallas ho předešel.

„Jeho Milost císařská pak o všem má důkladné zprávy. Wolf z Vřesovic písemně i ústně potvrdil, co od Trčků slyšel. Císař proto chce vojsko z Čech odvolati a proti Švédům vytrhnouti. Mluvím s tebou zcela upřímně a otevřeně.“

„Jak ty, tak císař špatně jste zpraveni. Moji závistníci a osobní nepřátelé mne osočili. Víím, proč udržuji zde vojsko a vyčkávám vhodný okamžik.“

Waldštejn mluvil pomalu s námahou, jakoby sám sobě nedůvěřoval.

„Nevěř těm, kteří tě obklíčili a jedinými jsou tvými rádci,“ pokračoval Gallas. „Nemysli to dobře s českou zemí, jde protestantům o nadvládu nad katolíky. Vzenou tě do cizoty, odkud nebude vyváznutí. Nedůvěřuj planetářům, kteří ti čtou ve hvězdách, co si sami vymyslili.“

Tu Waldštejn nápadně sebou pohnul. General se dotkl slabé jeho stránky.

„Ty nevěříš hvězdám?“ rychle se otázal.

„Ani já, ani Keppler, ani tvůj pobočník Jaroslav Sezima,“ řekl Gallas.

„To všechno jest mam a klam.“

„Že by mne podváděli?“ vyrazil ze sebe Waldštejn.

„To jest mínění nás všech. Sezima jest za tím účelem sem poslán a páni švakři tě v té víře udržují. Nevěř hvězdám! Jejich lesk jest klamný. Aby tě nepodvedly a nesvedly!“

Waldštejn přiloživ ruku na čelo, uvažoval a sám v sobě zápasil. Tolik let si dával ve hvězdách čísti, tak důvěřoval těm nebeským tělesům a teď že by měl tu víru vyrvatí ze srdce svého? A hvězdy mu prorokovaly slávu, moc, královskou korunu — —

Nejslavnější hvězdáři důvěřují hvězdám, čtouce v nich osudy národů, Králům východním hvězda neobyčejné velikosti a zvláštního lesku oznamovala příchod Spasitelův, zrození nového Krále,“ namítal Waldštejn.

„Ta hvězda byla znamením Krále nebeského, pozemčanům pouhým Bůh takových milostí nepřipouští. Kolik se narodilo od té doby králů ve všech zemích a kterého byl příchod tak neobyčejným zjevem oslaven? Žádného. Také tvoji planetáři ničeho nevědí a z hvězd nevyčtou. A kdyby se tak domýšleli, obelhávali by sebe i tebe.“

Gallas umkl a Waldštejn posud byl ponořen ve vážné myšlénky.

„Těší mne,“ řekl posléze, „že máš o mne takovou starost a že mně zachováš věrnost. Buď ujištěn, že proti císaři a církvi katolické ničeho nepodniknu.“

„A nejvíce by mne potěšením naplnilo,“ končil Gallas, „kdyby tvoje knížecí milost ani hvězdám ani jejich vykladačům nevěřila. Hvězdy klamou —“

Waldštejn kynul na znamení, že jest audience skončena. Byl unaven a podivnými myšlénkami naplněn. Znal generála jako upřímného muže, který to myslí s ním dobře, ale nemohl se zhostiti naděje, již mu hvězdy dávaly, že totiž koruna nad hlavou jeho se vznáší.

Toho večera ani následujícího dne Waldštejn k sobě nevolal Sezimu a na hvězdy se netázal. Všichni tušili, kdo toho příčinou a Trčka si přede vzal Gallasa před Waldštejnem očerniti, by setřen byl dojem, jaký na vojevůdce rada Gallasova učinila, ale dlouho se to rádcům Waldštejnovým ne-dařilo. Ani uvěřiti nechtěl, že Gallas má býti nástupcem vrchního generála, což se za krátkou dobu skutečně vyplnilo. (Pokrač.)

Časové zprávy.

Znalost němčiny. Známo, že moravští Němci podali na letošním moravském sněmu návrh, aby na zemských středních školách moravských vyučování druhému zemskému jazyku stalo se obligátním, povinným. Čechové téměř všichni hlasovali pro něj také. Podobný zákon byl kdysi v Čechách dvě léta v platnosti, totiž r. 1866 a 1867. Tenkrát byli Němci strašnými jeho nepřáteli a ostouzeli nás pro něj velmi dlouho. Na moravský zákon lze z různých hledisk pohlížeti. Jako krok k umírnění národnostních třenic je snad dobrý. Má se za to, že znalostí obou zemských jazyků národní protivy se zmenší. Stane-li se tak skutečně, je však otázka. Z praktického stanoviska znalost obou jazyků je jistě výhodná, jakož není bezvýznamná v ohledu vzdělávacím. Říká se: kolik jazyků znáš, tolikrát jsi člověkem. Že by toto pořekadlo bylo pravdou pravdoucí, nutno ovšem pochybovati. Z ohledu národně-českého je to zákon jistě nešťastný. Dr. Grégr vydal o tom kdysi brožurku, nazvanou „slovo osudné.“ Byla ovšem více agitační, ale obsahovalo mnoho pravdy. My dlouhou zkušeností nabyli jsme toho nezvratného přesvědčení, že při naší povaze a centralistických poměrech, které k Vidni nás svírají, znalost německého jazyka je největší překážkou, která dokonalému a všestrannému uplatnění českého jazyka je nevíce na závalu. Známe české město, které hlavně proto bylo veskrze rázu českého, neutrakvistického, kde ve všech komisích a různých schůzích, na nichž pravidelně i Němci byli přítomni užívalo se se strany české vytrvale a houževnatě češtiny, kde i všecko dopisování vedlo se jen česky, poněvadž v kompetentních kruzích byla znalost němčiny jen částečná, nedokonalá. Jen praktická neznalost němčiny dá nám úplný český ráz uvnitř a zevnitř, a učiní i vnitřní úřední řeč nutnou, požadavek to na ten čas snad nejdůležitější. Čím více pak odkázání budeme na sebe, tím méně budeme se starati o cizí, a tím více učiti se po znávati sebe. Tak zároveň vezme jednou pak konec ta ohyzdná a zahanbující naše vlastnost, že jsme národem, který všade hned zdomácňuje a svůj český

ráz ztrácí. Praktická dvojjazyčnost paralisuje a stírá energičnost našeho českého typu a naše odnárodňování usnadňuje. Z národního ohledu nelze tedy moravský návrh nikterak schvalovati. Kdybychom všechny důvody pro a proti, jak různá stanoviska, z kterých na návrh lze hleděti, je podávají, podle sebe položili, stal by se konečný soud o něm snad dosti nesnadný, a nebyl by jistě stejný ani u rozhodných vlastenců, nebo řečneme národních šovinistů. Proto my nechceme žádný názor propagovati. Své mínění soukromé, kterého z praktické zkušenosti jsme nabyli, ale otevřeně vyslovujeme. Zní: Učme se německy co nejméně, dokonce pak tak ne, aby v praktickém životě byla nám němčina tak zběžná jako čeština.

Z říše mravnosti. Nemůžeme si odepřít, abychom necitovali několik řádek ze známé řeči dr. Grégra, proslovené na sněmu dne 12 února 1895. Mluví o porodnici, pravil: „Nač porodnice? Beztoho se každý cudný člověk zapýří při pouhém pojmenování těchto ústavů. Půl milionů zlatých vydává království české na to, aby padlým ženštinám opatřilo zdravý a bezpečný útulek. Toť není přece dle mínění jistých „ctnostných“ kruhů nic jiného, než podporování nemravnosti z peněz poplatníků. Pryč tedy s porodnicí.“ Slova jsou míněna ironicky. Cítíte ten cynismus bohaprázdný, který z nich vane? A dodal dále: „Ono by pak ovšem bylo několik set novorozenátek ročně více zavražděno, a několik set zoufajících žen by si vzalo život — ale co na tom, zemský fond ušetřil by půl milionů zlatých ročně.“ Hned před tím ironisoval naše výtky, které moderní škole činíme. „Lid je příliš zkažený,“ pravil se žlučovou ironií, „a vinu té zkaženosti má hlavně moderní škola.“ Více charakteristických slov bylo asi zřídka kdy promluveno. Jestliže se zdržujeme kritiky, činíme to proto, že řečník a jeho věty kritikuji se samy. Štěstí, že slova zůstala českou veřejností nepovšimnuta nebo nepřinesla by po stránce mravní čest ani moderní škole, ani řečníku, ani porodnici, ani společnosti.

Z literatury. „Náš Domov.“ Obráz-

kový čtrnáctidenník pro lid. Vychází v Olomouci, Nová Ulice Ročně 2 zl. 40 kr. Loni referovali jsme o výborném tomto listu (viz loňská „Obrana“ str. 76.). Náš posudek byl na výsost příznivý. Letos můžeme říci, že „Náš Domov“ svému programu vyhovuje v míře svrchovane. Je to skutečně náš Domov. Vše, co v něm čteme, dýše láskou k domovině, svědčíc zároveň, že redakce naši otčinu zná. Dnes, kdy časopisy zrovna konkurují, aby do nás vstěpily cizé proudy, cizé názory, vědomosti o cizích, často bezcenných ano špatných věcech, list, jako „Náš Domov“ jest pravou útěchou a radostí. Stojí na půdě čistě národní, bavě výborně v duchu v pravdě lidovém a českém, poučuje znamenitě o tom, co nám má být drahé, stojí zároveň na půdě katolické a tak vydatně přispívá k tomu, aby právě české tradice, ty dobré tradice národní a náboženské razily si opět mezi námi cestu. Bylo nejvýše na čase, aby se něco v té věci stalo, nebo působení pražských kosmopolitů a liberálů jednou vtlouká do nás moderní názory francouzské, pak ruské, a zase jiné, jako kdyby český národ neměl své vlastní půdy, na níž vyrostl a jež je jeho jedinou pravou duší. Gratulujeme redakci. Nemůžeme se šířit více, ačkoliv bychom rádi. „Náš Domov“ co nejvšeleji doporučujeme. Redakci jsme radou, aby nezůstala státi na tom, kde je, ale hleděla i velikostí a formou učiniti ze svého listu jeden z nejprvnějších. „Sbirky historických příkladů z dějin českých a slovenských“ vyšly sešity 4. a 5. Výborná tato kniha je v první řadě určena pro kazatele a katechety, ale skytá každému poučení a zábavy. V drobnostech ale významných a drahocenných lze tu nahlédnouti jednak do tajemného řízení Božího, kterým jednotlivci i celé národy jsou vedeny, jednak lze vidět malé obrázky stavů duše nejpodivnějších. „Zdárné děti,“ kniha vydaná rovněž jako předešlá knihkupectvím Cyrillo-Methodějským, obsahuje sedmero postních řečí. Úprava je skvostná, hodna výborného obsahu. Kniha stojí 70 kr. „Povzbuzení ku kajicnosti“ je sedmero postních řečí, které vydal redaktor „Obrany“ nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny. Stojí 40 kr. Jako zvláštnost lze o nich říci že pracovány jsou

na základě plodů ruské homiletiky, okolnost, jaké u nás ještě nebylo Vřele doporučujeme svým čtenářům časopis pro děti „Rajskou zahradku.“ Můžeme o něm říci, že je výborný, skytá výborného poučení a pobavení, má krásné obrázky, a že vliv jeho náboženskomyravní musí být velmi dobrý. Dítkám náramně se líbí. Vydává ji knihtiskárna Cyrillo-Methodějská (V. Kotrba) za roční předplatné 80 kr. Výtečnou „Vlast“ nemusíme doporučovati, každý zná náš nejlepší veliký měsíčník pro vzdělanější třídu Nemělo by být rodiny, kde by se neodebíral Cena její, ročně 4 zl., je vzhledem k velikosti v pravdě nepatrná, tak že vzhledem k výbornému obsahu nikdo by neměl litovati malého obnosu, za který dobře se pobaví, o nejdůležitějších otázkách vědeckých a literárních poučí. „Vychovatel“, list pedagogický, stojí pod výtečnou redakcí páně Pohunkovou stále na znamenitě výši a bude jednou ctí naší nemalou. V poslední době stává se ještě tím cennější, že vedle všeobecných a časových otázek školských všimá si také historie českého školství Kež zvláště v tom pokračuje, nebo není hned tak zanedbaného pole jako toto. „Dělnické Noviny,“ časopis katolických dělníků, je nejvzácnější sociální a dělnický list český. Nevyrovná se mu žádný jiný. On a kruh mužů, kteří ho vydávají, to budou, kteří u nás navrátí svedené dělnictvo opět státu, církvi, společnosti a sobě.

Drobnosti.

Severní Amerika. *Apošt. vikariát Alhabasku-Mackenzie.* (Nejsv. Svátost Oltářní v dalekém severu.) Nikdo nepocíti útěchyplná slova Spasitelova: „Jděte, učte všechny národy a já s vámi jsem po všechny dny“, jako misionáři, kteří žijí až na konci světa, sami v nekonečné poušti, v smutné samotě. Útěchou a posilou jest jim Ježíš Kristus, kterého beřou sebou v Nejsvětější Svátosti do svého dalekého vyhnanství. O tom nám vypravuje misionářský biskup z dalekého severu v Americe který v záležitostech misíi nějaký čas v Evropě dlel: Když vycházejí Otcové oblati neposkvrněného Početí do brit. severní Ameriky, aby tam novou misii založili, beřou sebou stan, který obývají, než si z hrubého dřeva nějakou chatrč vystaví. V této

vyhledají koutek, který za pomoci prken neb latí a několika záclon v jakousi alkovnu přemění. V té sídli potom Ježíš Kristus v Nejsvětější Svátosti, známý první dobu, daleko, široko jen samotnému misionáři. Z počátku váhal jsem Spasitele v takový stánek umístit, ale když jsem rozvážil, jak velice má misionář té útěchy potřeby, zmizela má obava. Na své pastorální cestě přišel jsem až k ústí řeky Mackencie. Bylo to v říjnu. Misionáři byli o mém příchodu zpraveni, a jeden z nich přišel mi vstříc. Právil mně, že jeho soudruh přijde též, ale pomalu, poněvadž jest nemocen Brzy přišel ubohý invalida, podepřen o hůl; sotva 30 let stár, trpěl velice zádechou. Následoval jsem je do příbytku, do jakési dosti malé, dřevěné kůlny. Hned jsem hledal očima malou kapličku, totiž výše podotknutou alkovnu Neviděl jsem ničeho. „Neměli jsme prken. bisk. Milosti, a proto jsme nemohli kapli zařídit.“ Okázali na hrubě zdělaný stůl, podepřený o stěnu, na niž byly dva obrazy připevněny. „Zde sloužíme mši svatou, ale Nejsvětější nemůžeme uschovati.“ Zamtlčel jsem se a s nimi jsem zaplakal. Poznal jsem, že to nemůže tak zůstat i proto řekl jsem k zdravému knězi, aby šel do lesa a přinesl několik kůlů, které by až ke stropu dosáhly, který nebyl příliš vysoký. Když jsme si nejlepší kout vyhledali, zatloukli jsme kůly do země, místo mezi nimi spojili jsme starými rybářskými síťmi, vyčalounovali starými novinami, pokryli bavlněnými záclonami a malá svatyně byla hotova. Na to posvětil jsem lepenkový, hedbávím potažený stánek a ubytoval jsem zde Pána pánů, Útěchu misionářů. Když jsem se po dvou měsících s nimi rozloučil, opustil jsem je s vědomím, že jsem jim stálou

přítomností Ježíše Krista v nejsvětější Svátosti největší službu prokázal. Jak hluboce i nově obrázení Indiani tajemství nejsvětější Svátosti pojmají, vypravuje tentýž biskup mnohé dojemné události. Naši divoši nazývají Svátost Oltární dobrým lékem, který sílí srdce. Tak pojmenovali misionář svátost sv. břimování, ale divoši přenesli to pojmenování na sv. přijímání. Otázal jsem se jedné staré Indianky, proč se stala křesťankou? Odpověděla: „Poněvadž jsem neměla ničeho, čím bych své srdce v soužení silila.“ Nalezla posilu v nejsvětější Svátosti. Naši Indiani přicházejí na jaře a na podzim k našim missiim. Rozloží se táborem kolem našeho sídla, zůstanou zde několik týdnů, aby posílili svou duši přijímáním sv. svátosti a nasloucháním slova Božího. Při té příležitosti poznáme vždy snadno, koho nějaký zármutek tíží. Takový přistupuje častěji k sv. svátostem, v čemž nalézají útěchu i sílu. Jistý Indian ztratil svého jediného syna. Po přijetí sv. svátosti tiskl misionáři s pláčem ruku. „A proč ještě pláčeš?“ otázal se jej tento; „víš přece, že tvůj syn jen na polo umřel, a že s ním brzy v nebeské blaženosti se shledáš! — „Ano, otče,“ odpověděl, vim to; „a co jsem tvá slova slyšel, a dobrý lék, který srdce sílí, přijal, pláči sice mé oči, ale mé srdce více nepláče.“ Jak krásná slova v ústech divocha. Bezděčně zpomeně si na slova Spasitelova: A poslední (ubozí divoši) budou prvními, a první (tak mnozí křesťané) budou posledními.

Dle kath. Missionen *Jana K.*

Dobrá odpověď. Jeden vyžilý důstojník vysmíval se knězi, jenž s ním jel po železnici, že je tak tlustý a on od namáhání tak hubený, načež mu kněz zcela klidně odpověděl: To dělá šesté Boží přikázání. F N.

Obsah „Obrany“ :

Hmotný blahobyt národů a náboženství. — r. — Jsou-li stopy kultu mariánského v evangeliích Podává V. O Třebský. — Koruna. (Dějepisná črta.) Napsal Alois Dostál. (Pokračování.) — Časové zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovni ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václava Kotrby vdova, odpov. redaktor František Žák.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádatkem. 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovni ulici, kamž předplatné budíž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperator na Král. Vinohradech.

Berní oprava.

Důchody z vlastního majetku státního v dobách našich daleko nedostačují, aby uhradily výdaje státní, rozšiřováním úkolů státu, vojenstvím atd. neustále rostoucí. Uhrazuje tudíž stát vydání svá z největší části daněmi, přímými (jako jest daň gruntovní, domovní, výdělková a příjmová), a nepřímými (jako jsou daně z piva, cukru, kořalky, vína, petroleje), poplatky kolkovými, mýtními, cejchovnými a pod., důchodem z monopolu solního a tabákového, z loterie, cel atd.

Dle toho pak, jaké vrstvy obyvatelstva dostávají se v jednotlivém státě ku vládě a v jaké míře mohou vlivem svým působiti na rozdělení břemen státních, budou břemena tato nestejnou tíží doléhati na jednotlivé stavy a třídy národa. V Rakousku na př., kde právo volební dosud velice jest obmezeno a kde tedy v parlamentě tvoří většinu zástupcové tříd majetnějších a nejmajetnějších, shledáváme, že na 80% (čtyři pětiny) veškerých příjmů státních plyne z dávek nepřímých, právě nezámožné vrstvy obyvatelstva tisících a veškeré jejich potřeby nesmírně zdražujících, dále že také daně přímé mnohem tíže doléhají na třídy nemajetnější a že největší kapitál movitý dosud bezmála úplně daní jest prost.

A jako jest Rakousko státem centralisujícím v politice, správě, soudnictví, školství atd., tak jest i centralisačním ve finančnictví; veškeré prameny příjmů zabírá pro sebe stát, a zemím a obcím ponechává pro výdaje, které jim i on sám ukládá, nedostatečné přírážky.

Potřeba nápravy těchto poměrů od let se uznávala a na uskutečnění její se naléhalo. Naše daň pozemková na př. trpí vysokou sazbou, některé země platí poměrně až čtyřikrát více než jiné (nejvíce poměrně Morava), menší pozemky platí 10 až 100krát (poměrně) více než velké. Daň domovní tlačí zejména stav rolnický, daň výdělková pocházející z dob válek napoleonských (r. 1812) byla snad přiměřena hospodářským poměrům z počátku tohoto století, nehodí se však na průmyslové a obchodní velkopodniky nynější.

Když sebe nepatrnější hokynář, kramář nebo řemeslník platí ročně (nejmenší sazbu) 3 zl. 15 kr., jest nejvyšší sazba 1575 zl. přímo směšná pro velkopé moderní velkozávody, jejichž roční obraty čítají do milionů zlatých.

Daň příjmová zavedená r. 1849 prozatímně (tato prozatímnost trvá tedy dnes již 45 let), vyměřena byla z podniků živnostenských takovým procentem, že kdyby byl poplatník svůj důchod ze živnosti dle pravdy přiznal, nebyl by při sebe menším zadlužení živnost vůbec ani provozovati mohl. Sám ministr Steinbach dozal, že sotva třetina toho bylo vybráno, co by se po náležitém vyšetření dle zákona bylo vytěžiti musilo. Čím nedokonaleji se tedy do poměrů poplatníkových mohlo nahlédnouti, tím lépe s ním bylo; přirozeně i zde velcí se měli a mají lépe než malí, a tak samo nesprávné upravení berní pomáhalo bohatým a mocným závodům ubíjeti malé.

Návrhy na opravu berní vyskytují se tedy v Rakousku od r. 1856 za každého skoro ministerstva. Kdežto však každá taková oprava mlčky v sobě zahrnovala i značné zvýšení přímých daní, přísluší zásluha o to, že hleděno bylo ke spravedlivějšímu rozdělení břemene berního a k odstranění nynějších křiklavostí, teprve ministru Steinbachovi, témuž, jehož dílem byl také známý Taafův návrh na rozšíření práva volebního.

Po pádu ministerstva Taafeova zdělili návrh opravy berní Plener a koalice (t. j. velkostatkáři, velkotovárníci, velkoobchodníci a pod., v německé levici zastoupení, a Poláci), kteří osnovu Steinbachovu „opravili“, ovšem tak, aby zájmům jejich bohatých příslušníků co nejméně byla na ujmu.

V čem záleží však tato berní oprava?

Dosavadní daň výdělková a příjmová mají se úplně zrušiti a na jejich místo nastoupiti

a) všeobecná daň výdělková, kterou bude platiti každý, kdo provozuje v Rakousku nějaký výdělkový podnik nebo kdo vykonává zaměstnání, jemu za výdělek sloužící, vyjímajíc rolnictví, lesnictví, zahradnictví, honbu a rybářství, vedlejší zaměstnání rolnická, lidový průmysl, soukromé vyučování studujících, spisovatelství, je-li vedlejším zaměstnáním a j.;

b) výdělková daň z podniků, které jsou zákonem zavázány k předkládání veřejných účtů (společnosti akciové, pojišťovací, úvěrní ústavy, horní těžářstva, záložny, výrobní a pod. družstva, spořitelny, státní železnice a pod.);

c) daň rentovní, kterou budou platiti všichni, kdo přijímají platy z pramenů kapitálových. nejsou-li platy ony podrobeny již dani gruntovní, domovní, výdělkové, nebo ze služného. Takové platy jsou úroky a renty ze státních papírů, zemských nebo obecních půjček, z některých zápůjček veřejných nebo soukromých (ať na dlužní úpisy nebo směnký, zástavní listy atd.), z nedoplatků kupní ceny, dále pachtovné ze živnostenských práv, roční renty z ústavů pojišťovacích nebo zaopatřovacích, pensijních pokladen a pod. Vyňata jest však celá řada takovýchto platů, zejména stát a země, dílem i okresy a obce, ústavy humanitní a dobročinné, úroky ze vkladů do poštovních spořitelen, vůbec platy pod 300 zl. ročně, dále příspěvky na výživu, jež přijímá manžel od manžele, děti od rodičů, rodiče od dětí atd.

d) tak zvaná osobní daň důchodová, daň to nejdůležitější, která má časem státi se hlavním způsobem veškerého zdanění přímého. Daní touto budou povinni všichni rakouští občané státní, a sice bydlí-li v Rakousku, z veškerého důchodu svého, a bydlí-li v cizině, z toho důchodu, jež

berou z Rakouska, dále cizinci, kteří buď v Rakousku bydlí nebo se zde za výdělkem nebo přes rok zdržují, nebo zde nemovitosti mají, výdělkové zaměstnání provozují, z rakouských státních pokladen platy dostávají atd. Od této daně budou osvobozeni císař a členové císařského domu, vyslanci a úřední konsulové cizích mocností a jejich cizozemské služebnictvo, dále důstojníci a mužstvo armády co do jejich platů ve službě aktivní (privilegium to dnes za doby všeobecné branné povinnosti naprosto bezdůvodné) a konečně všechny osoby, jejichž úhrnný roční důchod nepřesahuje obnos 600 zl. Daň bude platiti hlava rodiny, k jehož osobnímu důchodu připočítá se důchod členů jeho domácnosti (manželky, děti, rodičů), jestliže důchod jejich do společné domácnosti plyne.

Za důchod počítají se veškeré příjmy poplatníka ať v penězích, ať v přírodninách; tedy i hodnota bytu ve vlastním domě, hodnota dříví z vlastního lesa spotřebovaného, deputáty a pod. Od toho se však odpočtou všechny režijní výdaje v živnosti, pojistky (proti ohni, na případ smrti a j.), příspěvky k pojištění úrazovému, nemocenskému, daně i s přírážkami, veškeré úroky z dluhů obchodních a soukromých, nesrazí se však ovšem výdaje, které se činí k zlepšení nebo rozmnožení majetku (k rozšíření závodu, splacení dluhů), ani výdaje za nájemné a za výživu poplatníka nebo jeho příslušníků.

Budou tedy dani této podrobeni všichni státní občané (mimo uvedené výjimky) s čistým ročním důchodem přes 600 zl.; tedy i rolníci dle čistého výnosu jejich hospodářství nebo z pachtovného, které ze svých pozemků dostávají, majitelé domů dle čistého výnosu činže, majitelé podniků všeobecné dani výdělkové podrobených dle čistého ročního důchodu z těchto podniků, všechny osoby se stálým platem nebo mzdou dle důchodu ze svého platu, příspěvků osobních, stálých remunerací, (duchovní ze všech příspěvků, jim od státu, veřejných fondů nebo obcí k výživě přikázaných, zejména tedy z doplnění kongruy, dále ze štoly a j.), dále ze mzdy, provisi, naturálních bytů a pod. Kdož berou jakýkoli služební plat v obnosu nejméně 3200 zl., budou mimo tuto osobní daň důchodovou platiti ještě zvláštní daň z platu.

Přesahovalo by místo, přehledu tomuto vyměřené, kdybychom uváděti měli, kolik jednotlivé sazby daní těchto obnášejí, jak se vyměřují, kdy se platí atd. Uvedeme tudíž jen některé věci všeobecnější.

Veškeré tyto nové daně mají dle výpočtů vlády vynést v roce 1896 nejméně $57\frac{3}{4}$ a nejvíce $66\frac{1}{8}$ mil. zl. Jelikož dosavadní daň výdělková a příjmová v témž roce vynesly by jen něco přes $46\frac{1}{8}$ mil. zl., má se přebytku nových daní (11—20 mil. zl.) užití k tomu, že se sleví na dani gruntovní (a sice nejméně 10 a nejvíce 15%), domovní (10—12 $\frac{1}{2}$ %), výdělkové (jejíž úhrnná suma nynější sníží se o 20%).

Z toho, co ještě přebude, rozdělí se nejvýš 3 miliony ročně zemím, ale ne dle toho, kolik poměrně na daních těchto zaplatily, nýbrž kolik země ty platí na státních daních reálních (gruntovní, domovní); budou tedy průmyslné země, jako země koruny České a Dolní Rakousy, připlácti na Halič, Tyroly a jiné země s malým průmyslem a velkým hospodářstvím poľním.

Jen ty země obdrží však podíl na této dani, které se zavazí neukládati na důchodovou daň žádné přírážky. Patrně, že podíl tento je ku př. pro Čechy zhola nedostatečný. Poněvadž se dále předpokládá, že výdělků a důchodu obyvatelstva ročně přibývá, bude stát i z daní těchto bráti každoročně obnos

o určité procento vyšší; definitivně určí se výnos všech těchto daní v r. 1907.

Z výdělkové daně bude stát každoročně požadovati určitý obnos (kontingent) stanovený pro první dvouleté období obnosem 17,732.000 zl. a zvyšovaný pro každé další období o 2·4% až do roku 1907. Tato suma měla se rozvrhnouti na jednotlivé okresy, ve kterých měly dle návrhu Steinbachova příslušné okresní kontingenty na jednotlivé poplatníky rozvrženy býti komisemi, složenými z polovice volbou ode všech poplatných živnostníků, z polovice volbou obchodních komor a jmenováním ministerstva. Protože však byla obava, že by v komisích těchto měli převahu snadno menší živnostníci, koaliční berní výbor rozdělil všechny poplatníky nové daně výdělkové ve čtyři berní společenstva dle toho, platí-li kdo přes 1000 zl., nebo 150—1000 zl., nebo 30—150 zl., nebo méně než 30 zl. daně, a pro každé společenstvo vyměří se daň tím obnosem, který dosud členové jeho platili. Mali poplatníci nebudou tedy moci nahlédnouti do hospodářských poměrů velkých podnikatelů a nebudou míti pražádného vlivu na vyměření jejich daně. Nutným živnostníkům může komise vůbec osvobození od daně poskytnouti, a le dle toho, co právě řečeno, na útraty ne státu nebo velkých podnikatelů, nýbrž na útraty svého vlastního berního společenstva, z kapes ostatních malých spolupoplatníků, kteří tyto slevy dosaditi musí, má-li se kontingent určený skutečně vybrati.

Podobným způsobem pečováno o to, aby nepoškození zůstali větší poplatníci, i při složení komisí pro daň důchodovou.

A tak bylo by lze i mnohé jiné námitky činiti proti jednotlivým ustanovením berní reformy, jako že přes všechno ujišťování směřuje ke zvýšení příjmů státních, že při slevách daně pozemkové poskytuje veliké dary právě největším velkostatkářům, (kdo platí ku př. 40 zl. daně gruntovní, sleví se mu nejvýš 6 zl., kdo platí 200.000 zl., sleví se mu ročně 30.000 zl. — u onoho rovná se sleva kapitálu 150 zl. na 4%, u tohoto kapitálu 750 000 zl. = $\frac{3}{4}$ milionu), že zdaňuje manželství (vydělá-li ku př. dělník 450 zl. ročně a dělnice 300 zl., neplatí žádný z nich daně důchodové, jsou-li svobodni; vezmou-li se, sečte se obojí důchod a budou platiti ročně 5 zl. 40 kr.), že snížením daně výdělkové připraví velké massy občanstva o právo volební, že větší výnos daně důchodové z průmyslných měst (Praha, Vídeň) a zemí bude využit na dary velkostatkářům haličským a alpským atd.

Jest však jisto, že nová reforma berní přes četné vady své parlamentem bude přijata a že i v nynější způsobě své znamená pro bernictví naše značný pokrok, ne sice proto, že by o sobě byla ku př. aspoň tak dobrá, jako berní reforma v Prusku r. 1891 provedená, nýbrž prostě proto, že dosavadní poměry přímých daní našich jsou tak bidné a na další dobu neudržitelné. —r.

J a n L o h e l i u s .

(1612.—1622.)

Příspěvek k životopisu Jana Lohelia.

Napsal Josef J. VESELÝ.

Po smrti arcibiskupa pražského Karla z Lamberků byl půs. jšen na stolec arcibiskupský Strahovský opat Jan Lohelius. Jmenováním tímto dostalo se Janu Loheliovu odměny za všestranné působení jeho a za neocenitelné zásluhy,

kterých si byl získal o stát a církve. Již roku 1604. jmenován byl suffraganem pražského arcibiskupství.

Není účelem těchto řádků do podrobně vypočítávati a vypisovati zásluhy, kterých si Lohelius získal o církev a stát, chci toliko zřetel obrátiti k Loheliovu jako horliteli o kázeň a mravnost duchovenstva za jeho panování na stolci opatském a arcibiskupském.

Jako převor kláštera premonstrátského v Teplé všechnu svou péči věnoval, by obyvatelstvo tohoto městečka do lůna Církve katolické přivedl. Většina obyvatelstva neodolala též jeho srdečné a vroucí výmluvnosti a vrátila se zpět k mateřské církvi.

Pole působnosti jeho ovšem se zvětšilo, když zvolen byl r. 1586. opatem Strahovským.

V úřadě tomto nepůsobil ani celý rok, když r. 1587. jmenován byl od generálního opata v Premontré Jana de Pruetis generálním vikářem pro Čechy, Moravu, Slezsko, Uhry, Polsko a Rakousy a v tomto úřadě neleželo mu nic tak na srdci jako povznešení ducha řeholního a kázně kněžské. Za tím účelem visitoval kláštery a kde shledal sebe menší odchylku, jež neshodovala se s duchem řádu, káral a kde pokárání mnoho nepomáhalo, trestal bez milosrdenství.

Znaže z vlastní zkušenosti pokleslou kázeň v klášteře Tepelském, povolal tamějšího professa Adama Rudiše do kláštera Strahovského, by zařízení i pořádek kláštera tohoto poznal. Po nějakém čase poslal Adama Rudiše zpět a učinil jej převorem kláštera Tepelského, dav mu zároveň navedení a prostředky, jak by měl skleslou kázeň povznést.

Po zemřelém opatu kláštera Zabrdovického ¹⁾ Ambroži Telocenovi zvolen byl za opata Šimon Forkas, jenž však pro svou mladistvost nevbuzoval u Lohelia valné důvěry, a proto nemůžeme se diviti, že se zpečoval Šimona potvrditi v jeho úřadě. Teprve na opětovné prosby konventu Zabrdovického a po slavném ujištění opatově, že valně skleslou kázeň v klášteře obnoví a dle pravidel řádových řídití bude, obdržel potvrzení ve svém úřadě.

Ale ani tehdá nedal si pokoje Lohelius a chtěje úplné nabýti jistoty, že se skutečně stane, co bylo slíbeno, poslal do Zabrdovic velezasloužilého převora Strahovského Jana Schiesslera s podjáhmem Matějem, aby byli nově zvolenému opatovi k ruce.

S větší ještě přísností obrátil se proti proboštovi panenského kláštera Novoříšského ²⁾ Šebastianovi Chotěborskému, proti němuž se byla převorka opřela, vedouc si na něho stížnost až u samého císaře. Lohelius vybidl převora, by opět v klášteře zakročil a když se tak nestalo, byl na radu i doléhání Loheliovo klášter panenský přeměněn na mužský. Převorka, jež ani rozkazů Loheliových všimati se nechtěla, byla z převorství svého sesazena a dopravena nejprvé r. 1596. do Prahy a pak do Chotěšova, ³⁾ kdež i zemřela.

S tímto Šebastianem Chotěborským setkáváme se ještě na jiném místě. Když totiž zvolen byl v Loukách opatem, odepřel přijati do kláštera svého jistého Lukáše, jenž poslán byl do kláštera onoho Loheliem. Šebastián zašel ve své neposlušnosti tak daleko, že odvážil se i neuctivý list Loheliovu poslati. Ale trest následoval v patách za skutkem tímto. Po přísném pokárání byl suspendován od služeb Božích do úplného se podrobení, jež také v brzku se stalo.

A jak horlil na obou synodách pražských r. 1599. a 1605. pro kázeň církevní, jest známo, kde vroucí a nadšená slova jeho shromážděné otce až k slzám pohnula a zjednala mu jména muže apoštolského, a to vším právem.

¹⁾ Zabrdovice, opatství kláštera Praemonst. na Moravě. Založeno r. 1200., vyzdviženo r. 1784.

²⁾ Nová Říše klášter Premonstrátek na Moravě. Zal. r. 1211. Na opatství mužské přeměněna r. 1641. Trvá dosud.

³⁾ Chotěšov taktéž klášter Praemonstrátek. Zal. r. 1196., vyzdvižen r. 1782.

Větší odměny nemohlo se dostat Loheliovu za všechna namáhání a horlení o kázeň v klášterích jemu podřízených, než jaké se mu dostalo z úst jeho nejvyššího představeného, totiž generálního opata řádu Praemonstrátského, Františka de Longo Prato.

Chtěje z vlastní zkušenosti nabytí přesvědčení o blahodárném působení a vzorné kázni, jež v klášterích, Janu Loheliovu svěřených, zavedena byla, navštívil osobně několik klášterů a mimo jiné též Strahov. Pobyt na Strahově dva dny, s radostí vydal generální opat pravdě svědectví, že nenalezl druhého kláštera, který by se podobal Strahovu co do vzorné správy i bezúhonné kázně řeholní.

Dokázali jsme několika málo příklady, že se Janu Loheliovu ne nedostávalo odvahy spojené s pevnou vůlí v horlení o kázeň řeholní. Kdybychom chtěli vypočítavati každý skutek, jež Lohelius vykonal, bylo by nám napsati celou knihu, ale chceme přestat na několika těchto příkladech, jež jsme o Loheliovu již uvedli, jako o opatu Strahovském a generálním vikáři.

Byla-li činnost Loheliova, jako opata Strahovského vydatná, byla tím vydatnější a intenzivnější jako arcibiskupa Pražského, kterým se stal r. 1612. Dvě léta po svém nastoupení na stolec arcibiskupský, kázal Jan Lohelius zapečetiti kostel Hrobský a nedovolil, by se v něm služby Boží konaly. Po tři léta nechal kostel onen zavřený, až r. 1617. poručil, by kostel Hrobský byl zbořen a se zemí srovnán.

Byl to malý důkaz energie, kterou dal Lohelius na jevo? Ve třech dnech, od 11.—13. prosince byl rozkaz arcibiskupův vykonán a ni jediná ruka se nezvedla, by zabránila práci té. Lohelius dobře věděl, že padající zdi kostela Hrobského budou slyšány nejen v Čechách, ale v celé Evropě. Kdyby byl býval Lohelius slab a bojácen, zdaž by byl se odvažil čehosi podobného? Ale arcibiskup Lohelius byl si vědom důležitosti svého postavení a maje stále jen čest a chválu Boží na zřeteli, odvažil se skutku tak velikého, neboť věděl, že Bůh ho neopustí.

Žádný skutek nezpůsobil většího zděšení, mimo shození místodržících z oken hradu Pražského, jako skutek tento.

Jan Lohelius dobře věděl, že stav, jaký panoval před válkou třicetiletou a v jakémž nacházelo se duchovenstvo, dále trvati nemůže. Boj musil nastati a to krutší všech předešlých, ježto povstal v Čechách syn proti otci, bratr proti bratru. Bůh dal Loheliovu ještě tolik milosti, že ušel, jak církev katolická zvítězila a k novému spěje vítězství.

Druhým svědectvím, neméně závažným, jest Šebast. Vojt. Berličky. Arcibiskupovi, jenž učinil si úkolem svého života napraviti kázeň mezi duchovenstvem svým, přeje Berlička, by úmyslu svému dostal a šťastně jej dokončil. Neboť jen mravním životem a kázní bude mocně odpírati roztržkám církevním v Čechách nastalým. „Tuť silnou naději ku dobrotivému Bohu mám,“ píše Berlička, „že k tomu, milostivé kníže, s Boží pomocí církev svou sobě svěřenou přivesti . . . ráčíte“

Jak z uvedených příkladů vidno, měl Lohelius energie i síly duševní dostatek, kde se jednalo o zájmy duchovenstva. Jest ovšem pravda, že se nevyznačoval Lohelius tak zatvrzelou energií a železnou vůlí, jako nástupce jeho na stolci arcibiskupském Arnošt hrabě z Harrachu; ale vůle slabé mu vytýkati nelze. Byl od přírody povahou mírnou, myslí šlechetnou a jemnou. Jaký tedy div, že spíše užíval prostředků zprvu mírnějších, než přísnějších. Přátelským, upřímným napomenutím, laskavým slovem chtěl více zmociti, než tresty sebe krutějšími.

Lohelius byl v nejkrásnějším slova smyslu „anima candida,“ duše čistá, ničím nezkalená, Bohu oddaná, neb jak pěkně Berlička praví, „až do sešlého věku, do těch uctivých šedin, na světlý zdržlivosti kněžské příklad, a jako svíce všelijakou čistotou v domě Božím svítící.“

Že kněžstvo bylo tenkrát znemravnělé, nenese viny arcibiskup, nýbrž ona pohnutivá doba, kteráž se neutvořila v onom desítiletí, ve kterém byl

Lohelius arcibiskupem, nýbrž o mnoho dříve. Kdyby se měla Loheliově připisovati vina, bylo by jí přičísti a to větším právem, bezprostředním předchůdcům Loheliovým, Karlu z Lamberka a Zbyňkovi Berkovi z Dubé. Ale ježto se těmto mužům ničeho nevytýká, nemůže se ani Janu Loheliově vytýkati. Nesou arcibiskupové Arnošt z Pardubic, Očko z Vlašimi a Jan z Jenšteina vinu, že svým jednáním, svou mírností zavinili úpadek kázně kněžské před válkami husitskými? Nikterak.

Ale ani bezprostředně před válkou třicetiletou nebyl stav kněžstva tak černý, jak se všeobecně líčí. „Větší statečnost i větší mravní váha nalézala se v oněch dobách rozhodně při kněžstvu katolickém,“ praví výtečný znalec doby tehdejší, Dr. Ant. Gindely. ⁴⁾ Kněžstvo katolické bylo si vědomo, co chce, kdežto protestanté nalézali se v době přechodu. Tuto dobu přechodní musilo i kněžstvo katolické si odbyti a to v prvé polovici 16. století, ač ne bez nebezpečí, že se úplně rozpadne. Ale po sněmu Tridentském věc se obrátila úplně. Kázeň se čím dále, tím více přituzovala a kněžstvo doby Loheliově mohlo proto s tím větší jistotou a neohrožeností podstoupiti boj a očekávati, že ono se nebude nalézati mezi poraženými a že vítězem bude v onom boji, který s prudkostí nikdy neslýchanou započal.

Bylo by mohlo kněžstvo onen strašný boj podstoupiti, s arcibiskupem svým v čele, kdyby nekázeň takou silou mezi ním řádila, jak se všeobecně píše?

Můžeme tudíž výsledky svého bádání v jedno shrnouti: osobní povahou jsa mírný a laskavý, jevil Jan Lohelius takovou energii v konání svého úřadu, že vytýkati mu její nedostatek, bylo by nespravedlivé. Jan Lohelius dostal plně všem povinnostem, jež mu postavení jeho ukládalo.

K o r u n a.

Dějepisná črta. — Napsal Alois Dostál.

(Dokončení.)

VI.

Oproti dané výstraze Waldštejn pokračoval ve svém obojetném jednání. Trčkové zničili dojem výhrůžných slov Gallasových a ke straně jeho přidával se vévoda Saský František Albrecht. Se Švédy bylo ujednáno, že přitruhnou s vůdcem Výmarem na hranice a přidají se k Waldštejnovi. Jednalo se jim o to, by „mohli v kalných vodách lovit.“

Zase volal Waldštejn k sobě do Plzně generály, by mu věrnost slibovali, ale někteří přímo odjeli a jiní se nedostavili. Generallissimus je ujišťoval, že nechce ničeho podniknouti proti císaři.

Uvěřili, ačkoliv tak mnohá věc jim byla záhadnou.

V tu dobu také učinil Adama Trčku vrchním velitelem, uloživ mu, by stahoval vojsko ku Praze. V tom již byl patrný krok ku předu, neboť v Praze byly položeny nejvěrnější pluky Trčkovy.

Třináct kurýrů mezi Švédy a Waldštejnem poslední dobu se vystřídalo. I Jaroslav Sezima odjel, ač by byl rád do rozhodného okamžiku u vojevůdce vytrval. Waldštejn mu tak zvykl a zprávy o hvězdách s takovou ochotou přijímal. Koruna se posud leskla na nebes báni a všechny věštby byly nad míru příznivé.

Waldštejn nemohl se pro chorobu posud vypraviti ven, neboť mu únorové mrazy vadily, ale už zase si dával vykládati a vysvětlovati o hvězdách

Sezima musil odejeti, by spořádal emigranty a jim zvěstoval, že nadejde co nejdříve den, kdy se vrátí do Čech. Ale i ti musí Waldštejna podporovati a přijdou ruku v ruce se Švédy.

⁴⁾ Antonín Gindely. Dějiny českého povstání 1618. díl I. 124.

Místo jeho zastupoval u Waldšteina zatím jiný protestant hrabě z Bubna, jež Sezima na rychlo poučil, co a jak má činiti a jaké by zprávy vůdci přinášel. Nadál se Sezima, že se navrátí dříve než zima uleví, a Waldštejn komnatu opustí.

Teď jel cvalem ke hranicím. Dokud byl ve službě a poslouchal co mu jiní našeptávali, ani si toho tak k srdci nepřipouštěl. Teď jsa ve volné přírodě, vzpomínal na pásmo všech těch úskoků a intrik, na všechno, co se poslední dobu v Čechách dalo. Věděl předobře, kam to směřuje a že Waldštejn po koruně touží.

„Nemocný, neduživý staroch!“ téměř na hlas pronesl mladý muž. „Ale ať!“ Jenom když budou naši opět panovati. Dost dlouho snášeli vyhnanství. Teď ať tam jdou papeženci!“

Sezima i hrabě z Bubna i jiní měli nejvíce na paměti protestantské emigranty.

Než tu mu na mysl přišli Švédí, úhlavní nepřátelé Čech, kteří už tolik spousty v zemi natropili, tolik neštěstí způsobili. Jak ti se zachovají?

Sezima se domýšlel, že ani s těmi to Waldštejn nesmýšlí do opravdy. Výmar generálu do nedávna nedůvěřoval. Jeden chce oklamati druhého. Jak to skončí, jak to dopadne?

Emigrant se bál pomysliiti na zemi, na vlasť, v níž věci takového dosahu mají se odehrávati poslední dobu. Nová válka — krvavá válka.

Sezima pobídl koně, aby v prudkém letu zapomněl a svědomí mu výčitek nedělalo

Koncem února hnul se Waldštejn z Plzně k Chebu. Na to chtěl jeti do Prahy, kde by se dal za krále provolati. Aby se zajistil penězi, vzal s sebou pokladnu, v níž bylo na 20.000 tolarů, 6000 dukátů a jiných zlatých věcí, Plzni pak uložil kontribuci na 30.000 tolarů. Nejinak si počínal Trčka, který domnívaje se, že už má švakra králem, plnil na statcích katolických velmožů. I generál Gallas při tom přišel o mnoho stříbra a koní.

V Chebu ubytován nemocný Waldštejn v domě lutheránského lékárníka Pachhelbla a poslední rozkaz generálův byl, aby císařské vojsko odvoláno bylo od hranic a nepřekáželo Sasům a Švédům vkročiti do Čech.

Než vykonavatelé rozkazu toho byli utvrzeni v domněnce, že se kuje zrada a o půl noci dostal Waldštejn zprávu, že jest císařem sesazen a na jeho místo komandantem Gallas ustanoven.

Ale Waldštejn se nerozhněval. Pouze úsměv přeletěl tvář jeho.

„Teď budu jednati zcela zřejmě a otevřeně,“ řekl poslu a okolo stojícím do očí.

Noví poslové tryskem jeli na hranice k Sasům a Švédům. —

Spikienci se radili na hradě, jak by Waldšteina a jeho důvěrníky odklidili.

Nebezpečí hrozilo největší a každá minuta byla drahá. Císařovi důvěrníci se radili, mají-li zrádce pouze zatknouti, nebo hned usmrtiti a komandant chystal osudnou masopustní hostinu

Waldštejn nepozoroval co se děje, jaké se chystají přípravy na všech stranách. Myslí na Korunu a zase si vzpomněl na hvězdy, jimž tolik důvěřoval. Ani důvěrníci vůdčovi ničeho neznamenal. Byli o zdaru podnikání svého tak přesvědčeni. Trčka se již těšil na statky arcibiskupa Olomouckého.

Sesazený vůdce si dal zavolati zástupce svého pobočníka. Hrabě z Bubna, emigrant, byl uchystán na zavolání.

„Poroučí generallissimus?“ uklonil se hrabě.

Waldštejn usmáv se trpce, řekl: „Pan hrabě ví přece, že už nejsem vojevůdce —“

„Tedy královská výsosti . . .“

Waldštejn pouze ruku na ústa přiložil.

„Podíváme se na hvězdy —“

„Nebude na závalu třeskutá zima?“ ptal se emigrant.

„Musíme všemu zvykati. Rozumíš snad hvězdám jako můj pobočník? Sám jsi mně přinášel za jeho nepřítomnosti příznivé zprávy —“

„Kepplerovým jsem vyučencem jako Sezima,“ rozpačité odpověděl pán z Bubna.

„Znáš mou hvězdu?“

„Zcela dobře. Co den ji pozoruji,“ lhal emigrant.

„Dobře, podíváme se na ni,“ řekl Waldštejn, přímo kráčeje na balkon.

Bylo 24. února roku 1634. Hned z večera se pokrylo nebe četnými hvězdami, jimž měsíc vévodil. Ani mráčku nebylo na obloze. Na nebi miliony jasných světél, neznámých a neprozkoumaných to světů.

Jako zavedou bludičky, tak i cesty bání nebeskou pro oko smrtelníkovo nejisty. Člověk se tu musí kořiti velebnosti Tvůrcově.

„Kde jest Koruna?“ dychtivě se tázal Waldštejn.

Společník nějak nejspíše prohlížel nebe. Generál bedlivě ho pozoroval.

„Korunu chci viděti,“ opakoval Waldštejn netrpělivě. „Záleží mně na tom, jak se trpytí, jaký má lesk . . .“

„Zdá se mně, že tamhle svítí,“ ukazoval pán z Bubna.

Waldštejn napjal zrak. Pozoruje často nebe a maje styky s rozličnými planetáři, znal mnohé hvězdy.

„To jest Kastor a za ním Pollux,“ odpověděl mrzutě.

Planetář byl v rozpacích. Hledal znovu na nebi. Neměl o hvězdářství ani zdání. Sezima aspoň něco od starého Trčky pochytil. Pán z Bubna vůdci oznamoval, co mu bylo napověděno.

„Ještě ji nevidíš?“ tázal se Waldštejn.

„Už ji mám!“ zvolal zástupce emigrantů. Svítí jasně, krásně, přímo září“

„Kde, kde?“

„Zde nad námi,“ ukazoval hrabě.

„To že jest Koruna? Kam jsi dal zrak?! Toť přece hvězda Sirius v Psím souhvězdí.“

Ačkoliv studený vál vítr, emigrantovi pot vystával na čele. Nevěděl si rady. Waldštejn znal mnohem lépe hvězdy než on — planetář.

„Zdá se mně, jakoby to byla tamhle ta hvězda.“ ukazoval zcela v opačnou stranu, než jak Sezima Waldštejnovi Korunu značil.

„Tam, tam? Tam že jest Medvěd, Mizar, Gemma a jiné sousední hvězdy Koruny?“ rozkřikl se rozhněvaný Waldštejn. „Sezima mně tamto ukazuje Persea, Algola, Plejady . . . Už vím, že mne klamete a podvádíte. Přinášel jsi zprávy o hvězdách a sám jich neznáš. Mlč. lžeš! Upadl jsem do vašich léček. Jak mnohá věc teď se mně vysvětluje! Všichni jste stejní, lháři a podvodníci. Udělali jste ze mne zrádce a krivopřežníka.“

Hrabě z Bubna se chtěl omluviti.

„Jsi stejný jako Sezima. Nepouzej mne, sice stopím meč ve lživém hrdle tvém. Pryč se mně klič odtud a děkuj mé chorobě, že jsem tě neskolil na místě. Ale trestu neujdeš ani ty, ani Sezima, ani emigranté, ani protestanté, kteří jste mne obklíčili. —“

„Páni švakři,“ koktal pán z Bubna. „Trčka z Lipy, Kinský, tajemník Neumann —“

Všichni jste stejní. Nechci býti králem, ale co nejdříve potrestám vás za podvodné jednání, za šalbu a pokrytectví. Měl jsem vám pomoci k panství a pak byste churavého starce odstrčili. Ale ještě včas jsem poznal vaše pikle a prohlédl vaše plány. Všechno odvolám —“

„Už jest pozdě,“ usmál se vítězoslavně emigrant, odcházeje z balkonu.

„Pozdě?“ opakoval Waldštejn táhlým hlasem. „Bylo by možné?“

Hlavou generálovou prolétly události posledních měsíců. Viděl, na jaké srázi se nalézá. Zbaven důvěry, zbaven velitelství. Stal se zrádcem. Zpět nemůže, pozdě poznal nebezpečí.

Chytil se za hlavu a div nepadl.

„Pozdě, pozdě,“ opakoval, hlavou přikyvuje. „Musím ku předu za nejistou budoucností. Mé koruny není na bání nebeské! Hvězdy, hvězdy, jak jsem vám důvěřoval?“

Ještě chvíli postál, pak si vzpomněl na komandantovu hostinu. Byl by nejraději doma zůstal, ale musí jíti, by nevbudil podezření. Vrávoravým krokem se bral po nádvoří na masopustní zábavu. S Trčkou si promluví ráno. Jest všeho strůjcem.

Waldštejn se posud na ničem neustanovil, Byl nerozhodným jako dříve. Odhalený podvod s hvězdami a jich věštbami mu dodal. Posledně se ohlédl k nebesům, tam, kde tušil, že jest jeho — koruna.

Taková ho chytila závrať že nemohl dále. Vrátil se do lékárníkova domu, a zatím na hradě tekla krev. Kinský, Trčka, Neumann a Illov padli pod rukou irských dragounů. Nejděle se bránil Trčka a v poslední chvíli chtěl dáti výstrahu Waldštejnovi. —

Než bylo všechno marné

O desáté hodině vrazil rytmistr Deveroux do ložnice Waldštejnovy se slovy: „Jsi ty ten, který chce císařské vojsko převésti k nepříteli? Císaři pánu korunu s hlavy strhnouti? Za to umřeš!“

Waldštejn neodpověděl ani slova, ale rozpráhnuv ruce, nalehl na rytmistrovo kopí. —

A na nebi stejně plálo na tisíce hvězd, a jedna střemhlav spadla k zemi, by se očistila.

F E U I L L E T O N .

V následujících řádcích chci podati několik ukázek o ruské censuře. Předem podotýkám, že nic mne není tak daleko, jako úmysl, říci o ruském národě, jež ctím, něco hanlivého. Chci prostě podati ukázkou, kterak ruská vláda soudí o prospěchu „svobody slova“ pro svůj lid, otázka to vždy zajímavá, u nás dokonce při projednávání trestního řádu zrovna časová. Je-li někde v koutku duše mé skryt nějaký vedlejší úmysl, je to leda ten, že bych chtěl zároveň svým feuilletonem napsati některým našim svobodomyšlníkům a zároveň pro ruskou vládu nadšencům skromňoučký listeček do památníku.

Měl-li bych říci, co o censuře jsem soudíval, pravil bych, že rozumná censura je pravé dobrodiní pro lid, znamenitým prostředkem, kterým nemravnosti, bezbožectví, politickým vášním, společenskému ohrubování a se-sprostačení kladou se meze velice účinné. Ba, měl jsem přesvědčení, že bédám naší moderní společnosti jinak se neodpomůže, než rozumnou censurou. Umravnění veřejného mínění, po němž jako po spasiteli se volá, zdálo se mi vždy bezcennou frazí idealistů a optimistů, ne nepodobnou radě na otázku zahradníka, jak lze vyplniti koukol. Zněla: potlačiti koukol je škoda, zušlechtěte ho, aby stal se bylinou dobrou.

Že rozumná censura je dobrá, souhlasili by asi všichni přátelé mravního pokroku; ale spor jde o to slovo „rozumná“. Která censura je rozumná? Jak najíti hranice pro to, co dlužno potlačiti, co možno propustiti? Tu je ta Achillova pata, o níž není dohodnutí, leda snad jen o několika málo věcech a zásadách stěžejních. Jakmile se jde dále, stává se nebezpečí blížkým, že se staneme obětí nedostatečného rozhledu. Co u nás chtěli bychom potlačiti, jinde způsobí hněv a bolest.

Vida, kterak jina země, řídic se podobnými zásadami dle svého přesvědčení, zase tobě ubližuje, stáváš se v obmezování svobody slova opatrným.

Ruská vláda jedná tu dle svého uznání s naprostou bezohledností, nic se neohlížeje ani na levo ani na pravo. Řídí se prostě zásadou, co nemusí lid věděti, se škrtne nebo zamaže; který list nehodlá se řídití jejími intencemi, prostě se zastaví. Toto nebezpečí hrozilo už mnohým ruským listům, ačkoliv ani jeden z nich ani zdaleka nerovná se n. př. vídeňské Neue Freie Presse, Bohemii, o našich socialistických listech ani nemluvě. Ruské vědě to ale neškodí. Tak na př. znamenitému a seriosnímu časopisu „Vjestnik Evropy“.

Ruská censura je vesměs praeventivní t. j., ani noviny, ani knihy nemohou spatřiti světlo světa, nejsou-li censurou propuštěny. U nás jen při politických listech stává této censury, při knihách nikoliv; ani nyní v době výmínečného stavu. O přisnosti její může si učiniti každý pojem, řeknu-li, že ultraklerikalní a slavjanofilské spisy Chomjakovy nemohly dlouho vyjítí v ruské řeči.

Spisy Tolstého všechny smí vycházeti jen v jeho sebraných spisech.

Socialní kniha „Dělnická otázka na jihu Ruska“, psaná v nejlepší smyslu, zabavena celá a zičena, jediné z té příčiny, aby poměry ty nepřišly v širší známost a neroztrpčily. Snad zatím vláda sama zakročí. Mně dostal se výtisk jediné prostřednictvím tiskaře v tiskárně zaměstnaného. Knihy, které o ruských věcech o Rusech v ruské řeči vycházejí v cizině, je na tisíce. Hranice ruské nesmí ovšem překročiti nikdy. O mnohých věcech, o nichž celá Evropa ví, o věcech ruských, nezví nikdy Rus jen na Rusi žijící. O krožské affěře dlouho nikdo mimo několik zasvěcenců neměl na Rusi ani tušení, ačkoliv se o tom psalo všady. O prázdninách minulého roku i Poláci ruští věděli o tom jen z doslechu.

O ruských poměrech zví cizina jen tolik, kolik ráda připustí, a jak si toho přeje.

Naše biblická dějeprava, která byla nedávno poslána panu Posejpalovi, Čechu petrohradského semináře, nebyla censurou propuštěna, rovněž ne kalendář, který obsahoval báseň na P. Marii Čenstochovskou. Knihy, které jsem poslal volyňským Čechům, od Vánoc leží v censuře. Podotýkám opět, že to vypravuji jen jako zvláštnost; za Bacha nebylo u nás o nic lépe. To je ta temná stránka censury.

Než to jen tak mimochodem. Chci vlastně podati ukázky. Navštěvuje ruské hostince podivil jsem se, vida naše české listy se začerněnými celými sloupci. Ani naše Národní Listy, které přece ve slovanských věcech piší zcela dle programu vládního „Novoje vremja“, nejen příznivé o Rusku, což je správné a chvalitebné, ale veskrz officiosné, neunikají tomuto osudu. Tomu jsem se divil, a hledal, jaké rubriky to jsou, které jsou stíhány. Moje udivení stouplo: pravidelně byly to zahraničné zprávy, ano i zprávy z Bulharska a Srbska. Nedovedu si to vysvětliti, vždyť referentství Nár. Listů i tu vede se ve smyslu ruském, ano ve smyslu slavjanofilském, řekneme, Danilevském, přibližujíc se jeho idealu o veliké slovanské federaci. Ztratil jsem bohužel čísla, které jsem si žádal, chtěje pak doma koupiti si zmíněná čísla nezačerněna a zkoumati závadná místa.

Zbylo mi jen několik „Čechů“. Čech odebírá redakce varšavského „Przeglądu katolickiego.“ Dochází jí ovšem ze šesti týdenních čísel vždy asi dvě nebo tři. Než i tak „Čech v Rusku“ je zvláštností. V Moskvě odebírá se také „Vlast“; dochází bez závady. V nitru Ruska jsou vůbec i náboženské i politické poměry zcela jiné nežli na polské hranici. Svoboda panuje tu v každém ohledu nepoměrně větší.

Z čísla ze dne 7. dubna 1894 byla silnou černou kolomazí, patrně štětcem, začerněna na př. následující místa „Čecha“:

Poláci a encyklika. K návrhu posl. Popowského vyslal polský klub říšské rady k papežskému nunciu ve Vídni msgru. Aguardimu deputaci, aby papeži za poslední encykliku k polským biskupům jménem klubu vyslovil dík. V odůvodnění svého návrhu poukázal posl. Popowski na význam papežského projevu, ježto byl zaslán všem polským biskupům v Rakousku, Rusku i Prusku; Poláci jsou povděční papeži také za projev sympatie k polskému národu. K papežskému nunciu odebírali se posl. ryt. Zaleski a Abrahamovicz. — Meškající v Římě kardinál Dunajewski ve své audienci u papeže vyslovil mu jménem národa polského nejhlubší dík za péči Polákům věnovanou, jaká se v encyklice jeví. Sv. Otec pak vyslovil v odpovědi své naději, že Poláci úmysly jeho spravedlivě uznají a snahy jeho po zlepšení církevních poměrů mezi Poláky v Rusku ocení

Sv. Otec a církevní politika maďarská. Z Říma oznamují, že rakouský vyslanec u sv. Stolice hr. Revertera donese J. V. císaři vlastnoruční list papežův, jenž promlouvá o církevně politických kalvinských předlohách uherských.

Vídeň. Vídeňské noviny oznamují, že se císař před-městským radním Schneiderhahnem, kterýž děkoval za udělený řád, byl vyslovil takto: „V obecní radě se příliš mnoho mluví; mělo by se tam raději více pracovati.“

Kosciuszko. Demokratické noviny polské vykládají, že ostentativně nesúčastnění se polské šlechty při Kosciuzzkové slavnosti přispělo platně k vyjasnění v socialních poměrech haličských. Polská šlechta bude prý teď proto ve Vídni i Petrohradě dělati nároky na úřady a hodnosti. Za to polské občanstvo může se osvětě nižších vrstev lidu nadále věnovati tím horlivěji. — V Krakově byl zatčen dr. Josef Orłowski, bývalý chefredaktor „Kuryera Polskiego“. Zatčení jeho souvisí s výtržností při slavnostech Kosciuzzkových. Orłowski byl roku 1891 vůdcem první výpravy na českou jubilejní výstavu roku 1891.

— Německý velevyslanec v Římě hrabě Solms odcestoval do Benátek. Na zpáteční cestě z Benátek odebere se král Humbert bezpochyby do Florencie k uvítání královny anglické.

Protestantismus a pravoslaví. Před trestní soud v Rize byl postaven pastor kokenlinsenský Gotthilf Hilner, proto že vykonával ev.-luthe-ránské obřady nad osobami pravoslavného vyznání a oddal i jednoho pravoslavného s luteránkou dříve, než byli oddáni duchovním pravoslavným. Pastor byl v obojím směru uznán vinným a za trest byl zbaven na 6 měsíců úřadu.

Ze Srbska. Sensaci způsobuje přípis býv. ministra Simiče, zasláný radikálnímu časopisu „Odjek“. Simič prohlásil, že utvoření ministerstva nepřijal z nařízení Milanova, nýbrž z nařízení krále Alexandra. Milan není prý pro něho žádnou zákonně oprávněnou k tomu osobou.

Některá čísla „Čecha“ uschoval jsem si na památku.

Trudné má postavení redaktor katolického listu polského. O mnohých věcech ani vědecky nesmí psáti, ačkoliv toho na utvrzení ve víře katolické je svrchovaně třeba, kdežto ruské náboženské časopisy mají proti katolické víře úplnou volnost, jak z obsahu jejich každý se může přesvědčiti. Že takovým způsobem pravoslavná propaganda je snadná, rozumí se samo sebou. K tomu pak přistupuje v pravdě šeredné denunciantství, jehož nejsou prosty ani takové knihy jako oficiální zprávy sv. synoda caru. Ve Vlasti podal jsem o tom ukázky, přeloživ několik takových denunciací z „Otčetu“ za rok 1888—1889.

Při knihách, u nichž nezáleží zrovna na dni, kdy mají vyjít, to ještě ujde; ale u periodických časopisů je tato censura tísní strašnou. U zmíněného již časopisu polského „Przegład katolicki“, časopisu nepolitickém a věcném, musí redaktor vždy aspoň polovičku čísla vynechat nebo přepracovati, někdy i několikráte. Za nic bych nebyl za takových poměrů jeho redaktorem. Stůjtež zde ukázky co censura z kartáčového otisku vyškrtává. Překládám do slova místa shledána závadnými. Redaktor dal mi jich plnou hrst, z nichž některá i ahodile, jak se mi namanuly, vybírám.

Tak jako závadná neprošla a musela býti vynechána zpráva následující: „Rouhavé etikety“. Jeden z našich čtenářů sdělil s námi, že francouzská firma Aisquil, mající v našem místě několik skladů koňaku, má na láhvích znak hlavy Krista Pána s aureolou a dvěma písmeny S. M. (Salvator mundi?) Podávajíc o tom zprávu do veřejnosti nadějeme se, že někdo řekne obchodníku, že u nás v Rusku dosud ještě není zvykem, aby obraz Krista Pána figuroval jako znak na láhvích. To je možné u zednářů ve Francii, ale u nás ještě ne.

Ze zprávy z Tomska, dlouhé na šest sloupců, zbyly sotva dva sloupce. Závadna shledána mimo jiná tato slova: Z dvou set kněží v Tomsku zbyli

jsme tři. Dále: každý, kdo sem přijde, těší se, že byt po sebe delším pobytu zde přece složí kosti své v rodiuném kraji. Kolik jsem poznal lidí různých vyznání a národností, všichni toužili umřítí mezi svými. A není to nic divného, tak Bůh to do nás vložil, a tak musí zůstatí do konce věků. Dále: Kněz Vitkowski zaujímal dříve místo učitele náboženství. Modlívali jsme se s ním co neděli růženec přede mší sv., a konali lidu výklad. Z popisu o hřbitově dlužno bylo vypustítí slova: Lidé jiných vyznání divili se pořádku a ladu našeho hřbitova. Když jsme ho zřizovali, ptali se nás, nemá-li to býti sad k procházkám? Ne, hřbitov pro mrtvé, odpověděli jsme. Jaký hřbitov, vždyť to aleje, cesty vysypané pískem, toť sad. A neuvěřili, než až jsme začali pochovávatí. Dlouho čekali zemřelí, nežli jsme jim připravili pěkné místo odpočinku Ale neohražený hřbitov stal se místem trhu. S bolestí patřím léta na tyto profanace hrobů, v nichž odpočívají lidé dobří a čestní, a kde snad i mé kosti jednou odpočívati budou. Dále shledán závadným popis cesty do Tomsku, ač vypravuje jen o cestovních obtížích, nebo zpráva, že v Spasku těžko mohou najítí místo pro konání bohoslužby, dále popis, jak katolíci buďovali si kostel, s knězem svaželi písek, kámen, popis zcela prosty, jak jest jich na tisíce. Vynechán musel býti popis, jak jinde v malé komnatě bylo lidu se shromažďovati na služby Boží, jak tam bylo těsno a trudno, jak ale lid všecko to rád trpěl a z daleka se scházal, radostně zpíval, jak jednou při té příležitosti málem byl by spadl na ně strop a podobné.

V jiném čísle bylo vypustiti skoro celý dopis z Lužice, zpráva o tom, že mnichům sv. Ducha dovoluje se návrat do Německa a j.

Chtěl jsem více míst přeložítí, ale přestávám na uvedených; stačí asi úplně, českému čtenáři dlouho asi bude přemýšletí jakými důvody dal se censor při své práci véstí; mnohý jich ani nenajde. Že psátí při takovýchto poměrech je právě mučednictví, snadno pochopí, kdo jen poněkud s některou redakční prací se seznámil.

Censurní úřady jsou ovšem rozděleny dle různých kategorií, tak že každý oddíl má svůj odbor. Náboženské spisy podléhají výhradně censure církevní.

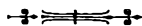
Rusové sami nejsou ovšem se svou censurou spokojeni, o spokojenosti Poláků nemůže tedy býti ani řeči. Bolestně dojmá při takových poměrech pohled do výkladních skříní, na př. na velekrásném a živém Něvském prospektě na pamflety o jesuitech, na obrazy o Husovi, Galileovi — è pur si muove, o Kolumbovi, jak inkvisice jeho návrhům na výzkumnou cestu na východ se směje, na pálení čarodějnic. při nichž ovšem jsou i vyzábli mniši a p. Než musím dátí svědectví pravdě, že nezdají se býti čestné. Lid ruský je dobrý a nezkažený, a nebaží po pamfletických pikanteriích. V přísném ovzduší ruském vyjmají se skutečně špatně, nepřírozeně.

Je pravda, že ruská vláda svou censurou chrání svůj lid od mnohých bludů, sociálních a mravních zel, od literatury, která u nás tak zle působí, ale možno-li cenzuru tu přece schvalovati? Myslím že nikoliv. Býval jsem rozhodným přítelem rozumné censure. Zkušenost mne poučila, že je stěží možná. Jako v každém oboru, i tu vašeň a stranickost zjednají si platnost.

A tak skutečně nyní se kloním k přesvědčení, že nápravu dlužno očekávati především od rozšíření vzdělání, společenské slušnosti, veřejné mravnosti, jež by samy činily plody fanatismu, stranickosti, nevěry a p. ne-možnými. Že u nás nejsme dále, jsme asi také sami trochu vinní, nekonajíce v publicistice daleko tolik, kolik bychom konati mohli a měli. Ostatně těžko učiniti si tu pravý soud; možná, že se mýlím.

Co se ruské censure týče, jsem přesvědčen, že i poměry časem se změní; nesmíme zapomenouti, že Rusko prožívá periodu, kterou my na západě dávno máme za sebou.

Discipulus.

Časové zprávy.

Národopisná výstava československá. Všichni, kdož měli dosud příležitosti nahlédnouti do prací výstavního výborní, jsou v tom za jedno že výstava bude velkolepým kulturním obrazem národa československého. Zprvu zdálo se nemožné a pravdě nepodobné, že by za tak krátký čas, co o výstavě se pracuje, bylo lze vytvořiti jen poněkud úplný obraz české národní práce, že by zvláště bylo možno znázorniti lidový život v různých jeho stránkách. V mnohých odborech bylo jen málo pracováno, mnohé významné typy národní se v moderní době setřely, nebo zůstávaly nepovšimnuty. Avšak zájem stal se tak všeobecný, že vykonáno nad míru mnoho. Podiví se mnohý, až najde na výstavě věci, o nichž třeba už jen někde v zákoutí vypravovali lidé staří jako o lidové zvláštnosti dávno se vytrativší. Jestliže obraz, který výstava podá o kulturní práci národa českého vědecké, osvětové, literární a p. bude velkolepý, který naše české sebevědomí povznese, utuží a ukáže, že stojíme na výši rovné všem národům vzdělaným, i největším: obraz národního života lidového bude nejvšej zajímavý a poučný, který k naší radosti nám jistě ukáže, že i národ český má něco určité svého, že i v lidu smýšlí, cítí a pracuje duch zvláštní, český, slovenský. Od posledních čtyřiceti let tak mnoho, velmi mnoho z toho, co bylo lze nazvat částí národního, lidového typu, se z nás setřelo, setřelo vinou hlavně liberalismu, ode všech pěstovaného a chvalořečeného Kousek po kousku drtilo se a vypadávalo z této budovy národních a lidových zvláštností, slavností, zvyků, obyčejů. Jako kdysi humanismus hleděl s opovržením na lidový jazyk a prosté, neklasické stránky lidového života, tak liberalní spisovatelé, nmělci, politikové kaceřovali tu něco jako po věru, tu jako věc nedůstojnou osvíceného věku. To, co měli zušlechtovati, co mělo jim býti pramenem ku všeliké činnosti, a co mělo jim ukazovati cestu jako k idealu českému, zvláštnímu, zavrhovali a zaměňovali liberalním kosmopolitismem, cizou fantasií, napodobuje a zaváděje ducha cizího, ne-

českého. Mís o mezi lid chodili se učiti do cizích salonů. Šťastná reakce přinesla opět v poslední době blahodárnou nápravu. Jak daleko dospěla, uvidíme právě na národopisné výstavě. Bude to nejen potěšení pro české srdce, ale, jak s jistotou lze očekávati, zároveň novým podnětem ku studiu tajuplných stránek života lidového. A toto dokonalejší poznání dá blahé naděje do budoucnosti. Nemáte, co byste proti Němcům postavili svého, rozdílného, zvláštního, mluví k nám ruští slavjanofilé, naladující nás ku pravoslaví jako prý významné stránce slovenského typu; ovšem falešně. Ukáže se, že máme toho svého mnoho, a že bude zapotřebí jen to vzdělávati, zachovávat, šlechtiti, abychom se stali významně svými, českými. Tak zajisté vezme také jednou za své tak neblahá naše vlastnost, že se lehce odnárodňujeme. Sesílí se náš národní byt, který přechod a odpadnutí naše učiní nesnadnějším, těžším. Co tuto jsme načrtli, jindy rozvedeme. Prozatím jsme uvedli těchto pár řádků, abychom projevili svou vlasteneckou radost nad dílem, které již již blíží se ku svému uskutečnění, a jež pak ovšem často bude nás zabývatí.

Liberalismus. Co je liberalismus? Kdyby chtěl někdo dáti výměr liberalismu dle různých praksí, které dnes liberalismus nám ohlašují jako své heslo, musel by se zblázniti, nebo by mu jistě změkl mozek z toho, co všechno za liberalismus se vydává. Máme liberalismus židovský, liberalismus německý, liberalismus německožidovský, liberalismus uherský, mladočeský, staročeský, realistický, liberalismus pokrokářský, socialistický, anarchistický, liberalismus vědecký, literární, církevní, katolický, protestantský, národohospodářský, politický, a Bůh sám ví, jaký ještě. Kdysi pravil kdosi, že kdyby příroda měla tolik a tak spletených zákonů, jako stát, ani sám pán Bůh nedovedl by ji řídití. A tak jistě ani v liberalismu by se dnes nevyznal. Kdybychom tak aspoň věděli, který je ten pravý, abychom se k němu přidali, a nemusili si dávatí líbiti stále nadávky tmářů, reakcionářů, zpátečníků, černých bratří, studených

občanů, raků, co lezou na zpátek, havranů a vran a jiných zvířat z říše čtvernožců, dvojnožců, okřídlenců, zeměplazů a j. Ale vyznejte se v tom, můžete-li. Kdysi platil liberalismus francouzských zednářů za ten pravý, dnes už ne, dnes smrdí panamou. Jeho bývalí chvalofečníci nazývají ho nyní falešným, zpronevěřilým. Pak byli italští Garibaldienci a jich liberalismus ve floru. Nyní vinnou nebo zásluhou pana Crispiho a jeho kolegů vyklubalo se z něho rabství a hnětení lidí. Jindy zase byl to německo-židovský liberalismus rakouský, s kterým naši liberalní vůdcové se hubičkovali, jak všichni mají ještě v živé paměti Stačí vzpomenouti jen na školskou řeč jistého doktora a na pana Süsse. Dnes je i tento liberalismus koaliční, opelichané zvíře, jak ho Šipy namalovaly, a jeho bývalí velebitelé ne mají dosti slov na jeho kaceřování. náš český liberalismus, jehož repraesentanty byly Národní listy, dlouho se prezentoval jako dítko s nebes. Dnes je zpátečnictvím. Professor dr. Masaryk napsal o něm ve své „České Otázce“ str. 164: „Žurnalistika svobodomyšlná sloužící pokroku stala se zpátečnickou.“ A realistický liberalismus? Ne to není liberalismus, řeknou nám Nár. listy, či vlastně Šipy, nebo namalovaly ho jako „nehet, který se právě hotoví zamáčknouti jisté nevinné zvířátko.“ Pokrokářský liberalismus, nebo chcete-li, dekadentní, také není ten pravý, nebo má rýmu, a to rýmu v duši, nebo ku charakteristice tohoto směru složili báseň „rýma duše“. Socialistický liberalismus je zase strannický, anarchistický praská v bombách A tak, prosíme, se vyznejte, co je liberalismus, ten pravý, svatý liberalismus, to opravdivé dítko francouzské revoluce. Že každý z uvedených liberalismů je dítkem velké revoluce, je známo. Musela to býti samice, ta francouzská revoluce, tolik děti! A dle toho, jak samy o sobě soudí, patrně samé nezdárné děti! Nebo snad se to právě ztratilo, a všechny tyto liberalismy jsou podloženými nestvůrami? Pak bude nejlépe, když se k žádnému nebudeme hlásiti, a zůstaneme při starém, které dí: liberalismus = věc svobodného muže křesťanského hodná.

Nové vydání lichtenšteinských dragounů. Co jsou lichtenšteinské drago-

nady je asi každému známo. Dějiny sice dávno ukázaly, že na pověstném tomto strašidle je pravdy velmi málo, ale může o nich přece slyšeti u p. když je nouze o důvody, nebo hněv nedá se utajiti a p. Lichtenšteinské dragony nevytýkají nám jen protestanté, nýbrž i liberalní katolíci. U oněch bylo by to konečně pochopitelné, že nechtějí pustiti z ruky prostředek proti katolické církvi a katolickosti bývalé vlády rakouské tak vítaný a vhodný, nemajíce zrovna nového po ruce; ale u katolíků taková zaujatost je k podivení, ukazující, v jak smutné a žalostné nalézají se závislosti duševní, jak málo jsou uvědoměli ve věcech, jichž neznalost tolikerou přináší jim hanbu a tolikeré ponížení. Zdálo se v poslední době, že emancipace konečně nastává; avšak nezdá se, že by mimo nucené uznání některých křivě pojímaných dějinných fakt měnil se duch. Aspoň je na výsost charakteristické, že v sousedních Uhrách dějí se věci, proti kterým naše protireformační přehmaty nejsou ničím, že však o nich naše listy ani nemukají. Vláda uherská je, jak známo kalvínská, a takovým duchem také se běře. Nedávno byly volby. U nejd. biskupa Bendy a u kanovníků byli ubytováni vojáci, po 10 mužích. Biskup a kanovníci chtěli, jako jindy, složiti jistý obnos, na ubytování jejich a vykázati jim jiný příhodný byt. Vláda ale letos návrh nepřijala. To je má učiniti povolnými nástroji kalvínskými. Dále se sděluje, jen v katolických obcích bylo umístěno vojsko, a to v takových, které pro liberalního kandidata nehlasovaly. Toto ubytování vojska, zcela libovolné a neodůvodněné, je právě v této době bolestné a obtížné, poněvadž dlouhou zimou zásoby jsou vyčerpány. Dále čteme, že jak vojsko tak i stráž bezpečnosti, stojící pod vládním správním organem, způsobuje zúmyslné provokace, k. př. dají židovskému chlapci nebo ošklivě židovce nositi potupný prapor na církevní manželství, na kněze, zpívají v průvodu potupné písně a tak houfně sebraný gsincl vrazí do katolické volební místnosti. Kandidat nemůže mluvit, povstanou hádky, pračky, a tu dle receptu ministerského užije se zmatku k zakročení: policajti a vojsko sekají a střílí do katolického

shromáždění, až toto se rozpráší. To jsou dragonady, do kterých pověstné dragonady lichtenšteinské, ostatně většinou vybájené, mají hodně daleko. Že se nestanou historickým heslem, dá se snadno uhodnouti; vždyť nejsou katolické.

Literatura. Jedním z nejuadanějších a nejpilnějších našich mladých spisovatelů je dp. Rudolf Vrba. Vybral si velice časový obor sociálně politický. Vydal už několik pozoruhodných spisů, totiž: „O zachování stavu rolnického“, „Dělnictvo v boji za svá práva“, „Povaha moderního kapitálu“, brožuru „Hříchy společnosti“ přeloženou do němčiny, „Sociálně demokratická společnost“ a „Boj proti klerikalismu“. Již z titulu vidno, že jsou to knihy buď vědecké, buď apologetické. Spisovatel zaujímá stanovisko křesťanské a lidové, stanovisko jediné správné. Kdo chce nabyti nestranný rozhled o sociálně-politických prouděch moderních, tomu je nezbytno, aby také znal spisy z této stránky, z které o nich pojednává dp. Vrba. Jeho spisy mají ještě tu péknou stránku, že jsou populárně, všem srozumitelně, psány a vysoce zajímaví. Poučení poskytují tolik prohloubeného, že nemají hned sobě rovných. Jedním z nejvíce časových je poslední jeho spisek „boj proti klerikalismu“. Měl by býti v rukou každého. Ujišťu jeme každého, že neodloží ho, až ho ho přečte do poslední stránky. Některé nejpálčivější otázky prombrány tu jsou s takovou řízností a za pomoci tolika velezajímavého materialu, že si nelze nic lepšího přátí. Pan Vrba nebojí se zasáhnouti smělou rukou i tam, kam tak hned nikdo se neodvází. Odporučujeme všechny spisy jeho co nejvřeleji. Katolik má přímo povinnost, aby se s nimi seznámil, a tak nabyl samo-

statného úsudku v babyloně moderních sociálně politických proudů — Psychologie od dr. E. Kadeřávka, profesora při české theologické fakultě v Praze. Cena 2 zl. To je ovšem spis učený, avšak nikoliv takový, aby vzdělaný katolik nemohl ho bez užítku čísti. Na 388 stránkách podává nám křesťanské učení o duši, učení jediné správné. Nemůžeme ovšem podati o spisu kritiky; ostatně stačí, řekneme-li, že prof. dr. Kadeřávek patří k nejvynikajícím učencům českým. Vydal už několik znamenitých učených prací, napsal mnoho pojednání, a napíše zajisté mnohých. Mladá naše česká theologická fakulta může si gratulovati; dr. Kadeřávek slouží jí zajisté ku cti. — Bible a nejnovější objevy v Palestině, Egyptě a Assyrii nazývá se dílo prvního učence francouzského, řid. F. Vigourouxa, jež v českém překladě dr. Ant. Podlahy vydává po sešitech Cyrillo-Methodějská knihtiskárna v Praze. Může-li takové dílo v české řeči vycházeti, je to radostným důkazem, že dospěli jsme už hodně daleko. My ho vítáme nejen pro jeho epochální vědeckou cenu, ale také jako slibný úkaz, nasvědčující tomu, že i vědecká theologie česká začíná zapouštěti své kořeny. Vliv takových spisů, jako dušesloví Kadeřávkovo a dílo Vigourouxovo nezůstanou bez znamenitého vlivu na další vědeckou produkci katolickou. Odporučujeme co nejvřeleji.

Z r n k a.

Zbožnost nemá nic slabého, smutného, obmezeného; zbožnost rozširuje srdce, jest prostá a milá. Království Boží nepozůstává v úzkostlivém zachovávaní malých formalit, ale pozůstává u každého v konání ctností přiměřených svému stavu. (Fenelon).

Obsah „Obrany“:

Berní oprava. — r. — Jan Lohelius. Napsal Josef J. Veselý. — Koruna. (Dějepisná črta.) Napsal Alois Dostál. (Dokončení.) — Feuilleton. Discipulus. — Časové zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovni ulice č. 1508—II

Majitel, vydavatel a nakladatel Václava Kotrby vdova, odpov. redaktor František Žák.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádatkem 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendář“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovní ulici, kamž předplatné budiž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperator na Král. Vinohradech.

Palackého rakouská federace.

Svými dějinami položil Palacký základní zásady v pojmání českých dějin, zásady, s kterými jako katolíci vesměs souhlasiti nemůžeme, které však, byť ještě třeba dlouhá desetiletí zůstaly v platnosti, přece jednou uvedeny budou v souhlas s náboženskou pravdou dokonalý. Stane se to, až národ český nabyv zabezpečené samostatnosti a kritičnosti, jež prosta bude národního šovinismu, klidně a bez vášně bude moci pohlížeti na dějiny své. Ručí nám za to naše víra v konečné vítězství dokonalé pravdy. Rovněž vytvořil Palacký hlavní body programu politického: jeden věčný, druhý dočasný, ale neméně důrazný. Onomu dal výraz, když na konci života vyslovil přání, „aby Čechové, necht v jakémkoli postavení se octnou, nikdy nepřestali býti věrni sobě, pravdě a spravedlnosti.“ Je to důstojný odkaz muže, který zahrnut láskou a slávou vděčného národa a volán na křeslo ministerské, odmítnul vyznamenání slovy: „Nebažím po jiné cti, leč po té, abych byl a slul mužem poctivým.“ (Promemoria z r. 1848).

Druhý bod českého jeho programu, a vlastně nejen českého, nýbrž i rakouského, je požadavek „rakouské federace.“

O federaci jakožto ideji rakouského státu psal ve svých politických spisech ustavičně, jednou, v roce 1865 v „Národu“, uveřejnil o tom, jak známo, osm delších pojednání, pojednání znamenitých jak svou upřímností a jasností, tak i svou všestranností a důkladností. Byly výmluvným, ale, bohužel, marným výstražným hlasem v době, kdy připravoval se rakouský dualismus, jež považoval za horší, nežli despotismus panovníčí, za skutečnou smrt Rakouska.

Ideal rakouského federalismu měl Palacký ovšem dávno před tím, hned tehdy, když povolán byl k činnosti politické. Máme za to, že tehdy nebyl ještě výsledkem jeho historických studií a požadavkem z historického práva českého se vyvinuvším, nýbrž že zakládal se více na současných poměrech rakouských, najmě národnostních, na požadavku a právu rovnosti všech národů. Aspoň ve článku „o centralisaci a národní rovnoprávnosti z r. 1849“

líčí svůj rakouský federativní ideal více na podkladě etnografickém, národnostním. Píše o něm takto: „Jednota říše Rakouské, má-li býti neklamná a nezvratná, požaduje pro své centrum nutně a naprosto jen následující záležitosti: 1. císaře a dům jeho; 2. záležitosti zahraničné; 3. vojenstvo pozemské a námořní; 4. finance říšské; 5. záležitosti obchodu; 6. a tudíž i orgány čili prostředky komunikační v říši vůbec. Všecky ostatní záležitosti státní a národní měly by býti ponechány sněmům zemským čili autonomii národův, ovšem též pod řízením moci exekutivní, která výhradně jen mocnáři přísluší.“ Obmezení moci panovníkovy Palacký nechtěl.

„Říšská ministerstva by se musela obmeziti, a všechna jich běžná řízení odbyvala by se ve zvláštních ministeriích zemských čili národních. Každý větší komplex nebo každá národní gruppá zemí korunních měla by v čele veškeré administrace své jednoho ministra, jenž by přebýval ve hlavním městě zemí sobě podřízených, maje pod sebou rady ministerialní pro všecky větve administrací zemských a jsa kolegou ministra říšského. Takových ministrů muselo by býti nejméně sedm, a sice pro země německé, česko-slovanské, polsko-rusínské, maďarské, rumunské, jihoslovanské a italské; vedle nich pak tolikéž sněmův zemských a soudů kasačních. Říšská rada byla by pak sice také nutná, ale byla by jen nejvyšším poradním sborem.“

V sedmém článku pojednání „idea státu rakouského“, založeném již i na říjnovém diplomu, čínícím rozdíl mezi vládou říšskou a vládami zemskými, formuloval Palacký své federalistické idee takto:

Pod centrální vládou říšskou náleží výhradně, dle zásad federalistických i dle diplomu, záležitosti týkající se 1. panovníčího domu, 2. poměrů říši zahraničných, 3. války a tudíž i vojenstva i námořstva státního, 4. financí a dluhů říšských, 5. obchodu jak zahraničného tak i domácího mezikrajného. K vyřízení jejich bude třeba ministerií říšských a ústředního sněmu říšského. Ostatní záležitosti veškery, zejména ku př. politická správa zemí, školství vyšší i nižší, soudnictví veškero atd. náležejí dle těchto zásad do podruží vlád a sněmův zemských.“ To pak ještě šířeji rozvádí a odůvodňuje.

Zde, tušíme, Palacký více nežli na národnostních „gruppách“ stál již na stanovisku státních práv jednotlivých zemí, rozuměje vládě zemské ve smyslu politických ústav, ústavy uherské, ústavy zemí koruny české, jihoslovanské.

Tento program zůstal nezměněn, leda že vědomí historického práva českého stalo se ještě širším a uvědomělou podmínkou, pod kterou jedině Čechové mohou myslet na všestrannou rovnoprávnost s národy druhými.

Čteme-li naše nynější státoprávní debaty a spisy Palackého o federalismu, podíváme se, jaký je mezi nimi, řekl bych, mravní rozdíl. Prostě, až makavě prostě psal Palacký, ale ze slov jeho jde síla, jakou nevyniká žádná z našich sebe elokventnějších výkonů řečnických. Pravda je prostá, praví přísloví; na Palackém se osvědčuje. Má ale zároveň všechnu sílu a moc pravdy.

Kdybychom měli seřaditi důvody, které Palacký pro federaci jako ideal rakouského státu a jedinou podmínkou jeho bytí uváděl, řekli bychom, že je lze rozdělit na troje: obecné, rakouské a české.

Takový obecný důvod pro nutnost federace vyslovil na př. ve své odpovědi Boleslanu, vykládaje o polské otázce. „Doba, čteme tu, v níž by mohli tvořiti a udržeti se státové druhé nebo třetí třídy v úplné neodvislosti a samostatnosti, za zmáhající se co rok více centralisace světové, jest aspoň

v Eypopě na věky ta tam.“ Tuto myšlenku často opakoval, ona byla také jednou z příčin k nesmrtelnému dopisu jeho frankfurtskému. Myšlenku tu bral všeobecně, nemysle při tom jen na Čechy a ostatní slovany rakouské, jak patrně z výstrahy, kterou dával Maďarům ve své řeči ze dne 27. srpna 1861, pravil: „že by měli uznati, že nyní čím dále tím více vše jednotlivé tratí hodnotu, že jako osoby a korporace, tak i národy i státy čím dál tím více hledati musejí spásu v asociaci ve spolcích, ve federacích, a že tedy Uhry právě tak jako Čechy na příští osudem k tomu hnány jsou, aby se státně připojily k většímu celku a podrobily se podmínkám života tohoto většího celku.“ Podobně jim hrozil v Doslovu Radhoště, že nebudou-li uznávati poctivě a spravedlivě zásady federace a rovného práva, zahynou: „já ručím za to,“ pravil, „že při druhém tisíciletí nezbude ani potomka, jenž by ještě oslaviti mohl a chtěl jejich památku;“ myšlenku tu vykládal i v zájmu humanity a mravnosti, žádajících ochranu malých národů.

Tak když byl vylíčil v dopisu svém ku sněmu Frankfurtskému hrozící nebezpečí universální monarchie Ruské, strašák to, jehož se později po své ruské cestě ovšem vzdal, píše dále, že taková universální monarchie nemá odhodlanějšího protivníka a odpůrce nad něho, poněvadž by tím trpělo dobré lidské a vědecké. „Víte,“ pokračuje, „že na jihovýchodní straně Evropy podél hranic říše Ruské přebývají národové mnozí, původem, jazykem, dějinami a mravem znamenitě rozdílní — Slované, Rumuni, Maďari a Němci — z nichžto žádný sám o sobě není dosti mocen, aby přemocnému sousedu svému na východě odporovati mohl . . . Zajisté, kdyby státu Rakouského nebylo již ode dávna, museli bychom v interesu Evropy, ba humanity samé přičiniti se co nejdříve, aby se utvořil.“

Dále měl Palacký pro požadavek rakouské federace důvody rakouské t. j. takové, které zájem Rakouska žádá. Palacký byl rozhodný vlastenec rakouský a oddaný přítel panovnického domu. Vždyť Palacký Rakousko vlastně zachoval; nebýti jeho nesmrtelného dopisu frankfurtského, kdož ví, co by se bylo stalo v době, kdy „Drang zur Vereinigung“ byl tak veliký, že nejen Videňáci, ale i mnozí mladíci čeští snili o sbratření národů v republice. V těchto těžkých dobách federaci prohlásil za jediný spravedlivý způsob vlády, jediný zároveň, který zaručuje Rakousku jeho trvání. Nejen spravedlnost, i trvání Rakouska kategoricky si žádá federace. „My považujeme federativní zřízení Rakouska, mluvil jménem poslanců českých v Kroměříži, za nevyhnutelný a nutný následek velké rozdílnosti národů jeho a zásady úplné stejného jejich práva.“ V „idei státu rakouského“ končí sedmou stať: „Hlavní ale zásluha a známka federalismu je ta, že jen on sám jediný mocen a způsoben jest uvéstí u nás v úplnou platnost zásadu rovného práva všem, kteráž jakož jest nejušlechtlejším ovocem osvěty novověké a křesťanské pospolu, tak i vítězně klestí sobě dráhu do budoucnosti u všech národů vzdělaného světa.“ Tyto myšlenky rozvíjel často.

Že ale rovné právo všem a federace jediné zaručují trvání říše rakouské, že jsou podmínkou, bez které jí trvalého pokoje, ano trvání vůbec není, vyslovil neméně rozhodně. Jen federace, ochrana malých národů může býti ideou říše rakouské, ideou, která přirozeně udržuje díly její a spojuje v organický celek, co jinde samo sebou je spojeno řečí, jednotnou národností a p. Kdysi bylo přirozenou ideou, z níž Rakousko se zrodilo, obrana proti Turkům.

Když minulo toto nebezpečí, stalo se hrází proti náboženské revoluci Luthe-rově a chránitelkou autority. I to pominulo. Co má Rakousko spojovati a udržovati dnes, kdy idea národnostní přichází všady k platnosti? Jedno jedině: ochrana malých národů ve federaci. Proti centralisaci mluvil nesčíslně-kráté a napsal zvláštní pojednání, z něhož vyjímáme nahodilé tyto citáty: „Všichni znatelé souhlasí v tom, že to jest vlastně hlavní a životní otázka říše Rakouské, od jejíhož více nebo méně zdárného rozřešení především zá- viseti bude vnitřní její pokoj, a tudíž i veškeren prospěch i všecka její v Evropě moc vůbec.“ Jinde dí: „Rovnoprávnost při centralisaci je rovnoprávnost s nadvládím němčiny.“ Nebo: „Pokudkoliv národové budou míti příčinu, báti se o národnost svou, potud nebude v Rakousku nikdy spokojenosti a míru.“ Ještě více odsuzoval dualismus Před ním varoval jako před otcem pansla- vismu (Idea VIII.) a v „Doslovu“ pravil výstražná slova: „Já bohužel nyní již (totiž po zavedení dualismu. (Pozn.) i sám pouštím naději o trvalém za- chování říše rakouské: ne proto, že by ona nebyla žádoucí aneb sama v sobě byla nemožná, ale že Němcům a Maďarům dáno zmocniti se panství a založiti v ní jednostranný despotismus plemenný, jenž ve státě různojazykovém a kon- stitučním, co politický nesmysl, nemůže míti dlouhého trvání; Němci pak a Maďaři nechtějí Rakousku jinak, nežli co despotii takové. „To pak nazýval „diktaturu cizího plemene,“ mnohem krutější nežli absolutismus panovníka.

Přestáváme na těchto ukázkách. Bez rovnoprávnosti, která jen ve federa- lismu je možná, není idej rakouské, není důvodu pro Rakousko, není pro ně žádné raison d'être. Může nějaký čas trvati, může trvati i celá desetiletí, ale nemá života, je mrtvo. Prorokoval Palacký dobře?

Že pro svůj rakouský federalismus měl též důvody výhradně české, rozumí se samo sebou a plyne už z řečeného. Měl-li při tom na mysli hlavně český jazyk, jeho planost a zvelebení, není při smutných jazykových poměrech před 40 lety stávajících divno. Zušlechtění jazyka bylo všem podmínkou ušlechtlej- šího života duchovního (Idea, II.) požadavkem na ten čas prvním. Avšak dovedl věc pojímati i širěji. V Idei státu rakouského II. čteme na př.: „My Čechové žádáme sobě jistě upřímné zachování Rakouska i jednoty jeho: neboť máme za to, že nemohouce silami svými doufati ve zbudování vlastního su- verenního státu, nemůžeme historicko-politickou individualitu, svou zvláštní vzdělanost i život autonomický, nikde a nikterak zabezpečiti lépe než v Ra- kousku, — t. j. v Rakousku svobodném i autonomicky a rovnoprávně zřízeném. Řekne-li nám kdo, že jsme jen z egoismu přátelé Rakouska, přisvědčíme ochotně: ale politikové, kteří nejsou právě naivní, přiznají nám, že právě takoví přátelé bývají nejvěrnější a nejspolehlivější.“

Nechtíce hromaditi citáty, poukážeme jen ještě na jednu zajímavou okol- nost. V prvých letech měl Palacký za to, že národ český bez Rakouska, ovšem bez Rakouska ku všem spravedlivého, bez panství jednoho kmene nad druhým, není možný. „Svobodné Čechy nejsou možné bez mocného a silného Rakouska“, psal v promemoriu, avšak přidal: „a naopak. Mně nebude zde žádná osobní oběť těžká, pokud se jen nějak snáší s poctivostí ve svrchu naznačeném smyslu“ (rozuměj „federaci“). Tuto svcu myšlenku často opakoval, když rozprádal svou theorii o nutném spolčování se malých národů, aby ne- zahynuli. Později pozměnil své mínění snad na základě zmohutnění a rozkvětu českého národa. Již roku 1865 (idea III.) napsal: „nemůže-li neb nechce-li

Rakousko nám jí, — totiž rovnoprávnosti, jež jest spravedlností před Bohem a před lidmi — dopřáti a pojistiti, pak nám na zachování jeho nic nezáleží, neb spravedlnosti se nám dostane i kromé Rakouska dosti, a to gratis.“ A na jiném místě pravil jistě veliké slovo: „byli jsme před Rakouskem a budeme i po něm,“ které je snad trochu fatalistické, ale v ústech Palackého má svou váhu.

Mnohým z našich čtenářů jsou tyto věci snad známy z Radhoště; avšak v době koalice není snad nevhodné, oživit jimi znovu svou paměť.

Fr. Žák.

O českých učednicích ve Vídni.

V prosinci 1892 a lednu 1893 konala se ve Vídni živnostenská anketa, svolaná dělnickými spolky vídeňskými. Předmětem jejím bylo vylišení poměrů dělnictva a učednictva v továrnách i při maloživnostech, soutěže malé výroby s velkou, zaměstnávání necvičeného dělnictva na úkor dělníků odborně vycvičených atd. Protokoly ankety této byly teprv nedávno vydány, a protože obsahují ledacos i pro nás Čechy zajímavého, chceme i my dnes krátce jimi se zabývat.

Ačkoliv svolavatelé ankety patřili vesměs a vyslyšení experti z většího dílu k socialní demokracii, dlužno dle pravdy doznati, že není v protokolech ani stopy po přehnaných stížnostech nebo ultraradikálních požadavcích, že výsledky jednotlivých znalců pohybují se v mezích úplně věcných a že projevují-li se tu a tam nějaká přání, jsou to jen stesky na přílišné týrání učňů, požadavky pro zkrácení doby pracovní zejména v malovýrobě, rozšíření působnosti živnostenských inspektorů na domácí průmysl, zavedení státních dílen cvičných na místo anebo vedle dosavadního učení u mistrů řemeslnických, nebo aspoň přeložení vyučování ve školách pokračovacích na dopoledne dnů všedních a pod. — tedy vesměs požadavky věru neupřilišené a z nemalé části plně oprávněné.

Především poskytují však protokoly tyto nanejvýš sytý a výmluvný obraz poměrů pomocnických a učednických zvláště při maloživnostech. Nechceme ovšem rozhodovati, nebylo li snad zde onde nadsazováno na úkor pravdy, podotýkáme však, že aspoň co do postavení učednictva výroky dělnických expertů jsou jen živou ilustrací ke zprávám svědků jiných, naprosté důvěry hodných živnostenských inspektorů státních.

Nás zajímá hlavně, co delegáti dělničtí vypovídají o učednicích vídeňských, protože převeliká část politování hodných tvorů těchto pochází z krajů našich, jest krev z krve naší.

Učeň dnes v četných případech není u mistra k tomu, aby se něčemu pro budoucí své povolání naučil, nýbrž slouží mu za lacinou sílu pracovní, které on do krajnosti hledí využítkovati.

To plnou měrou platí o Vídni. Dle výpovědí četných delegátů jsou ve Vídni mistři truhlářští, kteří na 2—3 tovaryše mají 12 učedníků, jiní (na př. kováři, kloboučníci) pracují nezřídka pouze s učni, opět jiní zaměstnávají 20—24 učňů, třeba úplně bez tovaryšů atd. A pramenem, z kterého čerpá se toto množství laciného pracovního materiálu pro Vídeň, jsou bohužel jižní Čechy a Morava, kde následky odlidňování tohoto spatřujeme v úžasném úbytku obyvatelstva posledním sčítáním zjištěném.

Jak provádí se toto dodávání českých učedníků do Vídne?

V četných případech jsou tu ovšem prostředníky příbuzní ve Vídni usedlí, kteří krajany své k posílání dětí do vídeňského učení svádějí. Že na tom nemalou vinu nese nešťastná ona touha nám stále a stále vštěpovaná: naučiti se německy i tam, kde toho vůbec nikdy nebude potřebí, zbytečno by bylo doličovati.

Avšak ve skutečnosti největší část učňů dodávají Vídní živnostenská podnikatelé, kteří jedině za tím účelem po jižních Čechách (a dílem i Moravě) cestují a děti pod záminkou, že je ve Vídni do učení k některému mistrovi uvedou, sbírají. „Dítě — vypravuje dotyčný dělník — obdrží raneček s chlebem a pár šestáků peněz a (sběratel) cestuje dále. Čím blíže přichází k Vídni, tím více roste počet. V noci najde s chlapci útočiště u sedláka ve stodole, zač ovšem nic neplatí. O stravování musejí se chlapci sami starati; když dojde do Vídně, najde již někoho, kde se svou tlupou může se ubytovati. Potom chodí od mistra k mistru. Znáám případ, kde by se byl chlapec rád dal na zámečnictví, „pantáta“ (dětí svých patronů obyčejně dle jména ani neznají a říkají jim „pantáta“) nalezl však jenom soustružníka a hoch musel k soustružníkovi.

Ovšem musí mistr za přivedení učně dodavateli platiti; čím silnější chlapec, tím více dostane za něho sběratel. „Znáám případ — praví týž delegát — kde pantáta k mistrovi pravil: „Tak velký a silný chlapec je to a vy mi dáváte jen 50 kr. Dejte mi za něj zlatku“. To je pravý obchod otročí. —

Toto dodávání četných učňů do Vídně děje se hromadně, zejména pro obuvnictví, truhlářství, kovářství, podkovářství a pod., a bylo prý již proti nesvdomitým agentům těmto dokonce u místodržitelství zakročeno.

Jak se těmto ubožákům, města ani jazyka neznalým ve Vídni vede, snadno si pomysliti. Osud živnostenských učňů ve Vídni dle souhlasného líčení dělnických delegátů i živnostenských inspektorů jest vůbec trudný, tím hůře jest tedy s učni českými. Domácí učeň má aspoň u koho si postěžovati nebo v nejhorším případě ke komu utéci, ale učňové čští, kteří mají daleko domů nebo se v městě nevyznají nebo německy neznají, jsou úplně vydáni na milost a nemilost největšímu trýznění se strany mistrů nebo surových, nevzdělaných pomocníků.

Pracovní doba pro tyto děti sotva škole odrostlé obnáší 14—16 hodin denně; ztráví li několik hodin týdně ve škole pokračovací musí to buď v noci nebo v neděli doháněti. V malých mlýnech dolnorakouských lze nalézt nejvíce jen učně 12—13leté a nanejvýš dělníky 18—20leté, a pracovati se musí až 36 hodin nepřetržitě. „Znáám jich sto, z nichž ani jednoho nenajdete, který by se byl těžkou prací nestal polovičním mrzákem.“ Často je zavedena jen dvoji (vždy 12hodinná) šichta, avšak učeň nočním bděním znavený musí ulehnoti do lůžka, z kterého právě vstal jeho soudruh k šichtě denní, a ještě během dopoledne pomáhati opět při jiných pracích výrobních nebo domácích. Učňové truhlářští a pekařští spějí v dílnách na lavicích nebo na hadrech u pecí, veliké procento učňů truhlářských umírá souchotinami. Po vykonání prací v dílně učeň místo odpočinku roznáší hotové výrobky nebo s nimi přímo hauzíruje, vykonává i polní práce atd.

Jaký tedy div, že dle výroku jednoho delegáta dělnického poměry učenictva u obuvnictví ve Vídni tak jsou známy, že by žádný Vídeňák chlapce svého na obuvnictví nedal a že všechen potřebný dorost z Čech se musí rekrutovati!

Opakujeme: jest možno, že poměry tyto v tom či onom směru poněkud příliš černě jsou líčeny; avšak i to, co po nejprísnejší a nejstřízlivější kritice z nich pravdivého a nepopíratelného zbývá, jest tak smutné a dokonce hrozné, že pokládali jsme za povinnost svoji, na ně tuto upozorniti.

Vídeň jest neštěstím naším; ona pohlcuje nejenom peníze naše, nýbrž ona vystřebává krev a síly našich jinochů, otravuje a ničí mravnost tisíců našich děvčat a hází nám potom tyto mrzáky tělesné i mravní, abychom je živili a o ně se starali. Její opotřebovanou rozkoš a její využitou sílu pracovní platíme my svými penězi, a co nám nezničí, to nám z největší části aspoň odnárodní.

V našem venkovském lidu posud panuje veliká záliba pro Vídeň přes všechny její úskali a neřesti. Nuže, chtěli jsme ukázati jakým přímo zlo-

činným způsobem této záliby jeho se zneužívá a jakému trudnému osudu podlehá tam tisíce našich příslušníků. A přispějeme-li článkem svým k tomu, že počet těchto ubohých bílých českých otroků ve Vídni se zmenší, bude nám to upokojením největším. Svě čtenáře pak prosíme, aby v kruhu působnosti své k odstranění tohoto dodávání českého zboží lidského dle možnosti napomáhali — v zájmu naší národnosti i v zájmu lidství. —r.

Je pokrok v dogmatech Církve?

Katolické Církvi se předhazuje, že je pokroku nepřátelská, že sama jsouc ve svých dogmatech zkostnatělá, nepřeje volnému rozvoji lidského rozumu.

Je to tvrzení přímo směšné. Lepšího příznivce pokroku nad Církev není, ani nebude. Poctivec to dávno již uznal, kdo však před pravdou zavírá oči, toho je marně přesvědčiti. Nechceme tuto mluvit o pokroku všeobecném, nýbrž chceme zodpověditi jen výše položenou otázku.

Roku 434 napsal sv. Vincenc Ierinenský: v Církvi Kristově je pokrok, ale není změna. Pokrokem stává se věc větší, ale zůstává tatáž. Změnou však věc mění se v jinou. A ukázav, jak člověk prošel všemi fasemi vývoje zůstal člověkem pokračuje: právě tak musí dle zákonů analogického pokroku křesťanská dogmata, třebaž zůstala vždy ve své integritě rozfalšována a nezměněná, časem mocnějšími a většími býti.

Dekrety koncilů chtěla jen Církev, aby to čemu jednoduše starý věk věřil, věřilo se časem s větší zevrubností; ona chtěla dogmata, která dostala od předků ústním podáním, autenticky písmenem zachovati svým potomkům, odic mnohé a důležité věci do několika slov a často k důkladnějšímu označení volíc nové slovo, ale nikoliv dogma.

Jestliže Církev dekretuje dogma netvoří novou víru, nýbrž vtiskuje na ten neb onen apoštolský článek víry neporušitelný znak své autority, nebo svůj neomylný výklad, podle toho jak to žádá zájem náboženské pravdy.

Tím způsobem se může počet článků víry v katolické Církvi rozmnožit, aniž by se cos nového k víře přidalo. Během století vyvinula se tak katolická věrouka a ještě dále se vyvine — ale víra zůstala tatáž, nezměněna.

Tento vývoj, tento pokrok ve víře za podržení identity je docela správný. Tím se ozařuje skvěleji božský charakter původu našeho náboženství. Neboť je-li katolicismus od Boha (a on je), potom je rozumno tvrdit, že on, totiž katolicismus a jeho původce je vždy tentýž a dále, že on světelné paprsky svého nezměnitelného učení posílá, svou jasnou a přesnou interpretaci zamezuje při tom přehmaty mnohých novotářů nebo je potlačuje.

A tento pokrok není jen v dogmatech Církve on se jeví i ve výkladu, důkazu vývoji zjevené pravdy, ve vyvrácení bludu v řešení obtíží, ano i v jistých propositích, které se z počátku zdají sporné a teprve diskusi se vyjasňují, aniž by Církev svou autoritou zakročila.

Pakli tedy katolicismus legitimní pokrok připouští chráníc při tom totožnost svého učení, tak zavrhuje veřejně a hlasitě, jak to je jeho svatou povinností, onen zdánlivý zákon tak zv. humanitního pokroku.

Neboť tento pokrok cílí tam, že klade člověka na místě Boha. Podle něho je božské náboženství produkt lidského ducha, jenž dlouho trval, až vládě racionalismu musel ustoupiti.

Jestliže katolicismus tento pokrok zavrhuje, pak je jen konsekventní. Neboť on se uvádí do světa jako dílo Boží nezměnitelné, které potrvá tak dlouho jako lidské pokolení. On vyslovuje, že je božským zákonem víry a mravu, který člověka neomylně k nadpřirozenému cíli vede.

To je tedy — nehledě na jeho v Bohu spočívající autoritu — docela logicky, když vatikánský koncil vyobcoval z Církve ty, kteří tvrdí: že člověk sám sebou ustavičným pokrokem k držení pravdy a všeho dobra přijíti může a musí.

*Vinc. Drbohlav. *)*

Sociální úloha státu.

Řeč prince Al. Lichtensteina. Volně zpracoval Rudolf Vrba.

Jak čtenářům „Obrany“ známo, zahájen byl 12. listopadu 1894 sjezd katolíků dolnorakouských ve Vídni. Stal se totiž všeobecný katolický sjezd rakouský, který měl právě o prázdninách r. 1894 se sejíti, obětí vlády koaliční, která dle známého receptu, aby vlk se nazytil a koza zůstala celá, chce prý náboženskému poměru přát, ale i liberální straně nechce ublížiti a proto musí býti potlačen všeliký veřejný projev katolíků.

Než někteří energičtí vůdcové strany křesťansko-sociální ve Vídni uspořádali právě řečený sjezd, který se stkvěle vydařil. Jsouť katolické sjezdy trnem v oku všem nepřatelům našim a náramně nepohodlné těm, kteří se vyhřívají za pecí a myslí: však ono to nějak půjde, svět nepředěláme.

Jak velice se mylí přívrženci tichošlápské politiky ze strany naší! Odumírající liberálové bojují na všech stranách, ustupují přesile strany sociálně demokratické. Jako sociální vendetta, jako krevní pomsta řádí sociální demokracie a mstí se na společnosti, která doposud požívá moci.

Anarchie jest dítkem mravní a náboženské anarchie, jak správně Dr. Horský na sjezdu brněnském vytknul. Angličan Barry praví v Nineteeth, Century (květen 1894): jsem pevně přesvědčen, že jádro otázky společenské sluší hledati v tom, že bezbožecká „věda“ (atheistická) začíná nyní pronikati široké massy lidu, které všady po vládě dychtí. Smýšlení demokratické mezi lidem se šíří a s ním zároveň nevěra. Staré náboženské přesvědčení v lidu mizí a na jeho místě bujní hmotářský, rozkošnický duch. Staré společenské řády tomuto duchu podlehnou a padnou. Jako na universitách a mezi studujícími zmizela víra a nábožnost a začíná anarchie, tak budou věci pokračovati nyní v lidu. Co pak následovati bude, prohlédne kde kdo.

Při takovém nebezpečném stavu věci zdá se však, že rozhodující činitele, vlády, na mnoze ranění jsou duševní slepotou. Jak v písmě sv. stojí, koho Bůh zničití chce, slepotou jej raní. Tak mnohé vlády v Evropě pomáhají si policií a vojskem, to jest násilím, při tom však bezstarostně dají bujeti i nadále anarchii na poli vědeckém, náboženském, hospodářském. Ba zdá se, že bandité ve fraku, panamité v cilindru mají všady vrch. (Viz Maďarsko).

Proti této naprosto pochybené politice vlád a chybnému názoru o poslání a úloze státu mluvil princ Al. Lichtenstein na sjezdu dolnorakouském.

I zajisté nebude od místa, jestliže obsahem této řeči se obeznámíme. O sociální úloze státu dalo by se mnoho mluviti. Vždyť jest stát k tomu účelu zde, především dnes, kdy budoucnost jeho závisí od rozřešení otázky sociální. Toto rozřešení vyžaduje však tolik duševních a hmotných prostředků, jakých jen státní moc poskytnouti může. Jest tedy na bílé dni, že o rozluštění záhady společenské státní moc dbáti musí. Někteří byli dříve toho názoru, že pouze církve povolána jest, aby sociální otázku rozřešila. Avšak co církve činiti může, to již činila a činí, stará se o chudinu, káže křesťanskou spravedlnost, mluví lidem do duše aby nebyli ani vlky a žraloky, nýbrž spravedlivými lidmi. Posléze sám Sv. Otec Lev XIII. vydal světoznámou encykliku, v které národům zvěstil, jakými prostředky sociální záhada rozluštěna býti může a má. A právě tato encyklika výslovně praví, že státní moc v první řadě

*) Ze spisu: E. Barthe: Der kath. Glaube vor dem Richterstuhle der Vernunft. Mainz 1882. Str. 183.

k nápravě společenských neduhů pracovati povinna jest V této encyklice mluví Sv. Otec k vládám a připomíná jim povinnosti jejich. Ovšem mluví papež k vládám křesťanským. Tam, kde u vesla jsou svobodomyšlní, tam ovšem jest encyklika hlasem volajícího na poušti Liberalism není s to, aby obrodil společnost na zásadách křesťanských; on právě jest proti nim. Liberálové žijí a tyjí z nynějších zkažených poměrů, krev a tuk jejich jest moc kapitálu. Z vlka nebude nikdy vegetarián.

Když liberálové byli u vlády v oné zlopověstné době netušeného hospodářského rozkvětu, říkali ministři, že v Rakousku není otázky sociální, ta že u Podmoklí přestává. Ovšem páni tehdaž pravili, že státní moc do záležitostí hospodářských plésti se nemá. Jen tenkrát jest povinen stát starati se o pořádek, když se jedná o to, aby ukrotil stávkující dělnictvo, aby bylo po ruce vojsko a bodáky, a pak, když několik vyřídichů a švindlů na burse zkrachuje, má jim stát z kapes poplatníků poskytnouti pomoc.

A přece již tehdaž válčily celé pracující třídy s nadmocnými kapitalisty. Lidská společnost hraje nyní velikou truchlohru. Hrdinové, kteří poctivě se životem plahočí, padají a zmírají vysílení bezvýsledným bojem. Chytráci však, intrikanti vítězí, zlato přikryje všecky jejich břichy.

V této truchlohře nesmí si stát sednout do přízemí, do parteru mezi diváky pohodlně do křesla, hezky blízko u vchodu jako skromný policejní komisař, který tam je, aby snad některému náhle do mdlob klesajícímu ku pomoci přispěl

Nikoliv, takovou podrízenou úlohu, jak mu ji liberálové před 20 lety vnutili, stát bráti nesmí. Veřejné mínění se obrátilo proti liberálům.

Co můžeme očekávati od státu křesťanského v příčině otázky sociální? Ne vše, mnoho jest na rodině, na Církvi, na společenstvech obcí a zemích, tito činitelové všichni mají se míti k dílu.

Že soukromá píle, sporihost, spořádaný život v státě křesťanském nebude věci vedlejší, jest zřejmo.

Majetek soukromý nesmí zmizeti, ale jak jim zacházeti, hospodařiti, to má se ve společnosti křesťanské zlepšiti a zušlechťiti. Stát nemůže zastupovati prozřetelnost Boží ve věcech hospodářských; nemůže býti sám obdávatelem polností, podnikatelem továrním a maloživnostníkem neb obchodníkem; on nemůže na miliony dělnictva — armádu pracující — dohlížeti prostřednictvím milionů dohlížitelů, armádou to písařů a úředníků, nemůže veškeré obyvatelstvo stravovati, šatiti. Stát není ani všemohoucím, ani vševědoucím, ani všudy přítomným. Lépe jest, abychom my řídili stát, než aby řídil stát nás. Sny budoucího státu socialně-demokratického, kde prý stát bude všem vším, nikdy se nesplní.

Na papíře ovšem psáti se může, papír vše snese, na schůzích řečníci červení o budoucím státu mluvíti mohou, aby strádajícím vymalovali lepší budoucnost; ale nikdy sliby tyto se nesplní, ani nikdo pokouseti se nebude, aby splněny byly. Nejšťastnější je stát, kdy široké vrstvy lidu těší se majetkem soukromým.

Přes to není na závadu, ba v pořádku, aby stát podniky veřejné, jako dráhy, doly, paroplavbu sám spravoval. Co my od státu křesťanského chceme, to jsou především dobré zákony k tomu účelu, aby lidu majetek zachován byl, aby nemajetným dělníkům zlepšení mzdy umožněno, aby i oni majetku se dopracovali, aby za třetí přesila kapitálu zlomena byla sestátněním úvěru. Běží o to, aby stav rolnický, řemeslný a obchodnický zachráněn byl; aby dělnictvo domohlo se majetku, aby práce platila víc než pohodlné broňadění majetku pánů kapitalistů. Stát promeškal mnoho a diktuje zákony, kterými se mají zachrániti, jimž není pomoci více, chce assekurovati pohorelé.

(Pokrač.)

F E U I L L E T O N .

Vážený pane redaktore!

Zase Vás obtěžuji jednou svým feuilletonem. Jste ostatně sám vinen. Vy jste to, jenž mne nakazil. Uveřejnil jste mi několik prací a spisovatelská vášeň při mé vznětlivé povaze byla tu. Přemozte ji, můžete-li! Já nemohu; jsem a zůstanu už věčným kandidátem spisovatelské slávy. Celé večery vysedím, čekaje na myšlenky, které bych mohl zčerniti na papír. Jde to špatně. Ani nejlepší voňavky nechťi přivábí mou muzku.

Vidíte, jaké trápení ducha jste mi připravil. Věru, měl bych se hněvati na neprozřetelnost, s jakou jste pustil do veřejnosti plody mého ztýraného ducha.

A ta sláva! Málem bych se byl skutečně nesmrtelně zvěčnil. Je mi jako před omdléváním, když si na to vzpomenu. Chci Vám o tom vypravovati, avšak prosím Vás snažně, neuveřejňujte to tentokráte. Píši Vám o tom jen soukromně na důkaz své úcty k Vaší ctěné osobnosti

Že jsem to šťastně přivedl na potměšilého jezovitu, víte. Už tenkrát mi bylo jako člověku, který na lačný žaludek musí užívatí memortiku, nebo jak se to thé jmenuje. Jak jsem k té cti přišel, víte rovněž, jakož Vám není neznámo, co následovalo. Slyšte, co se stalo dále:

Bylo to ku konci února. Sedím Vám tak po obědě doma a zírám bez duše na vyložené přede mnou listy, které právě ten den jakoby se byly proti mně spikly. V svorné harmonii zasypávaly mne — spisovatelskou slávou. Zmalátněle visely ruce mé dolů, srdce tížil uzel větší uzlu gordického, líce byly vpadlé, oko bez ohně, tělo kleslé, nehty zbledlé, hlava skloněná, prsa vpadlá. Vesta visela na mně volně jako na stojánku: ejhle obraz spisovatelské slávy, Vámi, pane redaktore, rovněž zaviněný. A tak sedě rozjímal jsem, tuším, o ničem, nebo k ničemu nebyl můj duch schopen.

Štěstí, že mám dobré přátely. Tušice můj stav, sešli se u mne k večeru všichni návštěvou; někteří bydlí přímo v mém domě, to jest v témž domě mého pana domácího. Nedali mi, až jsem jim slíbil, že k rozveselení půjdu s nimi do Národního domu. Jak víte, bydlím na Vinohradech. Máme zde skvostný národní stánek společenský. Stál na devětkrát sto tisíc zlatých, ale to není mnoho, povážíme-li, že jako druhý chrám slouží především k umravňování naší vinohradské společnosti. Však můžete jeho blahodárný vliv pozorovati na stále uslechtilěji se utvářujícím se mém stylu.

Do národního domu jsem tedy šel. Bylo nás asi šestnácte. Bohužel, nemohl jsem dlouho těšiti se z veselé společnosti; bolení hlavy mne přinutilo k brzkému odchodu.

Záhy šel jsem spát. Okna mého pokoje, nalezajícího se v prvním poschodí, jdou na ulici. Brzký spánek jako dobroděj přijal mne do svého objetí a dal mi zapomenouti všecko trápení.

Tu náhle probudí mne strašný bluk — šlo k půlnoci. Bum bum, slyším údery na okna. Pohlédnu k oknu měsícem ozářenému — bum, bum, slyším zas a vidím, jak pod údery zmrzlého sněhu řinčí okna.

Bože, demonstrace, myslím si. Na mysl padne mi známá demonstrace proti bývalému mému žižkovskému příteli. Cítím, jak palčivý žár rozčilení projíždí mi všemi údy.

Co mám učiniti? Pískot a křik z ulice se stupňuje k pravé kočičině. Slyším, jak ve vedlejších bytě polekáni všichni vstávají a se táží, co to. Vyskočím a chápu se revolveru, jsa odhodlán, že některému z demonstrantů vpálím kuli do žeber. Na štěstí dříve, než jsem hotov, umkl hluk, přestalo bombardování. Bylo skutečně všemu konec.

Jdu k oknu. Je to skutečnost nebo sen? Nebyl jsem si jist. Prohlížím okno měsícem osvětlené. Od hůry až dolů je plno sněhu a špíny. Což je-li rozbité? Od sloupu vedle okna padal do půli tabule stín, stín nestejný, vlnitý a zoubkovaný dle vyvýšenin a prohlubin sloupu. Půl okna je temné, půl

osvětlené. Ano, tabule je rozbitá, pravila mi temná její v stínu se nalezající část. Vmyslete se v mé postavení, pane redaktore. To bude kost pro noviny! To se budou chodití dívat na slavné okno slavného spisovatele! Tak rozjímaje jsem Vám chodil po pokoji, studeným ručníkem přemáhaje rozčilení. Po spánku ovšem nebylo ani památky. Tak někdy k šesté hodině smiloval se nade mnou anděl polosnění, ale ne ten útrpný, nýbrž ten, kterého jsem poznal tenkrát na nový rok, jak se asi pamatujete.

Tak někdy k deváté se probudím a vstávám. Posluhovačka šuká už v prvním pokoji, patrně netrpělivě čekajíc na mé probuzení. Vstoupím tam a patřím na ni. Tak útrpná se mi zdá její dobrá tvář. Případá mi jako věrný psík, který právě byl bit od svého pána, a na jeho zavolání nyní neví, má-li se radovati nebo očekávati nový výlev zlosti. Ví to už, napadá mi; jsem zoufalý. Patrně už to je v „Politice.“ Přijde paní s kávou. Týž výraz. Ach, také to ví; už o tom patrně mluvily.

Co dělat? Na ulice jíti? Za žádnou cenu. Dva dni si dám arrest, zatím se na to zapomene.

K jedenácté dostaví se opět moji přátelé. Aha, jdou tě potěšit, myslím si. Čekám tedy až začnou, nemaje sám kuráže, abych se jich zeptal. Vidí můj strhaný bledý obličej, litují mne; ale o demonstraci nic.

Dodám si tedy sám zmužilosti a tážu se: „Tak co, je z toho veliký škandál?“

„Z čeho?“ na to oni.

„Z té včerejší noční demonstrace,“ zase já sklíčeně odpovídám.

„Z které demonstrace?“ zase oni.

„Což nečetli jste ještě noviny?“ povídám a začínám vypravovati smutnou událost.

Sotva jsem začal. Homerický smích otrásá mou komnatou. Po kanapi, po posteli, po zemi se to válí. Slzy jim tekou z očí, někteří nebezpečně se zajíkají hysterickým kašlem.

„Tak vy tak, páni kamarádi?“ dím uražen, „z ostudy přítele máte radost?“

Nový záchvat smíchu, hroznější prvého.

„I to my,“ vyleze z nich konečně trhané a v přestávkách ne smíchem, ale řevem přerývaných, „vracejíte se večer domů, nemohli jsme se dovolati domovníka. Chtěli jsme vás zbudit, abyste nám otevřel.“

„S... a!“ zaklel jsem tenkrát, ač to nemám ve zvyku, a odplivl si. Letím k oknu, na které jsem se dosud nechtěl ani podívati — na mou duši, okno celé. Stín mne večer oklamal.

To se povedlo zasmál jsem se také a cítil jsem, jak smutné tahy obličeje se mi narovnávají.

„Bože, to je štěstí, že jsem po vás nestřelil,“ zvolám. „To by byl teprve škandál!“

„Co? Co? Vy jste chtěl střeliti?“

„Na mou duši, chtěl, revolver měl jsem už v ruce.“

Teď jsem ale už myslil, že mi bude jíti pro doktora, aby mým kamarádům pustil žílou, nebo jsem se bál, že se mi smíchem zblázní.

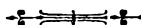
Tak jsme pak tu legraci zapili mělnickým. Kolikrát jsem ji už musil vypravovati, sám nevím. Ale spisovatelství už nechám, jistě nechám. To je, pane redaktore, poslední můj feuilleton. Ale rád jsem byl přec, že to tak dopadlo. Bylo mi asi tak, jako těm zachráněným z nedávno utonulé lodi „Elbe.“

A jak se Vám, pane redaktore, ta historie líbí? Jen prosím, abyste to neuveřejňoval. Až budu míti trochu pokdy, přijdu se Vás na to zeptat. Do té doby zůstávám

Váš upřímný ctitel

discipulus. *)

*) My jsme, jak zřejmo, pokušení, uveřejnění zajímavou tu historii, neodolali. Známe dobrou povahu páně discipulusovu a víme, že nám to odpustí.

Časové zprávy.

Z říšské rady. Na říšské radě zuřila rozpočtová debata. Vlastně nezuřila; tak bývalo tomu jiná léta. Letos šlo to klidně. Vyjma několik nehezkých osobních potup ze soukromého života, které ovšem padají spíše na hlavu dorážejících, celkem nic. Skoro měl Lueger pravdu, když pravil, ovšem ironicky (Vaterland 29. března): „Dobromyslnější opozici nežli opozici mladočeskou a mou, nelze si ani mysliti. Dáváme si předpisovati délku řeči, dovolujeme, aby rozpočtová debata obmezena byla na dobu dvou dni; všecko klidně trpíme.“ On jediný také to byl, který udržoval sněmovnu v napjetí a dobré náladě, tak že síň byla plna — zjev to nyní vzácný. Slova jeho dopadala na koalici jako rány, jež bolí a páli. Jestliže někdo povalí koalici, bude to on. Největší řeč měl posl. Eim; trvala tři hodiny. Pracný jeho elaborat neměl za hlavní účel útok na koalici a kritiku vlády, nýbrž byl okázalým literárním osobním vystoupením pro domo sua. Z každé řádky lze cititi, že pan Eim, pracuje svou řeč, především o to se snažil, aby postavil svou žurnalistickou dovednost na odiv. Tak svým cenným výtkám sám ulomil ostří, živost a ráznost. Vtipy a slovními hříčkami jen jen sršel, ale bylo cititi, že jsou připravované; snad tímto zjevným bažením po vtipnosti a po slovních hříčkách si to pokazil. Aspoň ty stokrátě ošepané o manželství a manželské posteli už nejsou ani dost málo vtipné! Nájezd jeho na místopředsedatele byl sprostý, ale zcela důstojný liberalního smýšlení. Tu se v něm pan Březnovský sešel v pěkném souladu Bacquehem o ní řekl, že byla feuilletonistická a že těžko z takové sbírky apercus najíti rozdíl mezi žertem a opravdivostí. Je to sice úsudek odpůrce, ale jisto je, že s Palackým a Riegrem veliká mravní váha českých řečí se ze sněmovny vystěhovala. Plener nazval ji uměle a pracně sestavenou. Ačkoliv mluvili čtyři ministři, vedli si jen tak tak; asi ani sami se nenadáli, že to půjde tak hladce. Řeč Biankiniho byla hrubá, čímž sám všecku její váhu jí vzal. Výtečně mluvil Lueger, řečník z boží milosti, který každý okamžik dovede výborně a vtipně použiti.

Hájil p. Eima, ujal se Čechů. Jedno jde bohužel z jeho řeči jasně na jevo, totiž smutná pravda, že spojení vlády s levicí přivádí říši stále víc a více v podruží židů. „Když Plener stal se ministrem“, pravil dr. Lueger, „byla jeho první cesta k Rothschildovi. Ptali jsme se ho, co tam dělal, odpověděl, že může jíti kam chce. Ale když ministr financí jde napřed k Rothschildovi, potom smíme se my také ptáti, proč tam chodil. Při konversi renty, kterou Plener zadal skupině Rothschildové, vydělala tato přes pět milionů. Po druhé zadal rentu opět téže skupině, aby zůstala věrným stoupencem ministerstva. Postátňovací akce užito bylo k největším švindlům na burse vídeňské. Řečník čte jednotlivé zahraniční časopisy o věci té a praví: Jest povinností vlády proti takovým pověstem rozhodně vystoupiti, neboť jsou pohanou Rakouska a větší porážkou nežli jakou kdy utrpělo. Neboť ministr financí v Rakousku jmenuje se sice Plener, ale ve skutečnosti je tento jenom loutkou a všechny nitky se sbíhají v rukou Rothschildových. Ministr obchodu jmenuje se sice Wurmbrand, ale také je loutkou jenom a nitky drží pan Taussig. Pan posl. Menger pravil dnes, že počínají se zacelovati rány německého lidu, které hr. Taaffe a dřívější vláda jim zasadili. Jak mohou býti zaceleny rány, když se nic nezměnilo? To je které rány se zacelují? Za hr. Taafu byli páni vyloučeni z jistých míst, musili hleděti, jako Toggenburg na svou milou, na lavice ministerské a na místa dvorních radů. Tyto rány počínají se zacelovati. Z toho vyvozoval, že postavení kabinetu je nečestné, kteréžto své tvrzení ještě takto dotvrzoval: „Jeden člen levice pravil kdysi: S Hohenwartem nikdy! S černými klerikály nikdy! A teď? Teď sedí liberálové a klerikálové pěkně pohromadě a mají se rádi. A ukončil svou řeč takto: Levice inscenovala cestu hr. Schönborna do Říma proti křesťanským sociálům. To učinila strana, která v době nedávné vyčítala katolíkům, že jsou ultramontány, to jest, že jdou za hory, aby svatosti papežské se dovolávali jako rozhodčího, to učinila strana, která ve svém orgánu v „Neue

freie Presse' sv. Otce porovnávala s bílým slonem, to učinila strana, která kydala hanu a potupu na sv. Otce v Římě, to učinila strana, která vřdv stála na straně nepřátel papežské stolice. Tato strana jde nyní ultra montem, anebo tam posílá za sebe jiné. (Že by cesta p. kardinala byla namířena proti křesťanským socialům, popírá se z kompetentních kruhů velice rozkladně Pozn. red.) Zodpovědnost za tuto akci mají liberálové. My jsme klidni. Máme klidné svědomí, že jsme neučinili nic, co by odůvodňovalo obžaloby a přijdete-li, pánové, ještě jednou proti nám s výčitkami, že pleteme do vniterních poměrů zahraničné moci, potom vzpomeňte si, co jste sami nyní vyvedli Vládě, jejížto ministr financí činí, co dělá Rotschild, protože ministr obchodu dělá, co chce Taussig, vláďě, která však nic nedělá pro rolníky a vůbec pro třídy pracovní, vláďě, která má ve svém středu ministra, jenž pro vozuje protekci, já i moji soudruhové nemůžeme a nechceme povoliti žádné předlohy.“ Zruřivý antisemita professor Schlesinger mu v tom ovšem výborně sekundoval. O výminečném stavu řekl ministr Plener: Er wird hoffentlich eine nicht allzu lange Dauer haben, und ist begründet in gewissen Verhältnissen, die — wie es scheint — heute noch nicht ganz beseitigt sind. Bacquechem mluví o témž předmětě v ten smysl, že prý vážní lidé v Praze dozvědí se o jejím výminečném stavu jen tehďáz, když je o něm debata, a dodal, že bylo povoleno v Praze 25.145 schůzi, zakázáno 228. K čemu tedy výminečný stav? Že prý je v Čechách mnoho radikalismu. (Vaterland ze dne 30. března.) Přestávajice na těchto par slovech, zaznamenáváme jen ještě, že se jednalo jen o rozpočet na čtvrt leta. Dne 31. března prohlásily Nár. Listy, že koalice se drtí, Vaterland z téhož dne zase, opakoval slova Plenerova, že výtky opposice proti vláďě stále víc a více se scvrkají — K tomu ještě přidáváme, že za židovský Leopoldov Vídeňský zvítězil křesťanský social. S Neue Freie Presse, která je celá pryč, hořekují též naše Národní Listy a dávají v úvodníku ze dne 30. března liberálům své rady. Píší: „voličstvo vás opustilo proto, že nesouhlasí s vašim slabým malomocným se chováním vůči proudům zpátečnickým; a tak

se může státi, že generalní její štáb zůstane bez vojska.“ Dle N. L. pomohlo by liberálům, kdyby byli ještě židovštější. Ažkoliv tedy němečtí Luegrovcí jdou s mladočechy a jich se ujímají, nemůže to Nár. Listům vyvážití volání Luegrovců po konfessijní škole, která v očích jejich je zpátečnictvím. Zrovna tedy asi tak, jako v církevních předlohách uherských zničení slovanských menšin nemohlo v Nár. Listech potlačití sympatie k proticírkevní politice. — Místodržitel Thun vydal čtyři školské výnosy, kterými byrokratismus středních škol se opět utvrzuje. Co se týče rakouského vlastenectví, měl by si hrabě Thun prostudovati polit. spisy Palackého; pak by věděl, kde je k němu zdroj. Tak se věci nepomůže. Obavy před duchovním znemravněním následkem nezdravého byrokratismu stávají se tak dost vážnými.

Plener a petrolej. Když nynější finanční ministr Plener byl ještě bojechtivým a urputným oposičnickem, charakterisoval jednou peněžní hospodářství rakouské slovy: „petrolej, (z něhož měla býti právě daň zvýšena) a dluhy.“ Pan Plener bude pomalu dvě léta ministrem, ale teprve poslanci Schlesinger, Dr. Scheicher, Lueger, Lichtenstein a j. musili mu připomenouti, aby, když za Dunajevského odstranily se státní deficity, snížil zase on daň petrolejovou. Jest věru charakteristickou známkou veškerého našeho systému finančního a vůbec státního, že světlo petrolejové, jehož užívání miliony lidí nejchudších (řemeslníci šičky, domácí tkalci, celý venkov v rodinách), zdrazeno jest daní o 6 1/2 krejcarů na každém kilogramu, kdežto světlo plynové a elektrické, „světlo bohatých,“ jest úplně daně prsto. Poslanci tito učinili tudíž ve sněmovně návrh, aby daň z potřeby petroleje, která vynáší dnes na 7 mil. zl., byla zrušena a aby vůbec těžení oleje minerálního i veškerý obchod s ním, byl převzat do vlastní správy státní. To ovšem pan Plener panu Rotšildovi sotva udělá.

Státní dráhy a státní úřednictvo. Státním úředníkům nižších tříd, mají býti co nejdříve zvýšeny platy, které byly posledně upraveny v roce 1873. Je to spravedlivý požadavek a nad to se provedením jeho vláda malému úřednictvu pro příští volby velice zavděčí —

a to není málo, povází li se, že dnes pomalu snad všichni budeme nejenom státními občany, ale dokonce úředníky (v státních úřadech, dolech, továrnách, železnicích atd.). Ale peníze k tomuto zvýšení potřebné (3 miliony zl.) nevezmou se z přebytků státních pokladen, (kde plných 220 milionů zl. ladem leží), nýbrž to zaplatí musejí pasažéři státních drah a to ne snad cestující I. anebo aspoň II. třídy, nýbrž především cestující III. třídy a sice opět ti, kteří cestují na kratší vzdálenosti. V roce 1893 jelo po státních drahách 85 mil. lidí, z nichž plných 32 milionů jelo na vzdálenost kratší než 100 kilometrů. A v tomto nejdůležitějším stupni vzdálenosti (od 1—100 km), bude činiti zvýšení jízdného pro III. třídu plných 27⁰/₁₀₀, ve II. třídě jen 14⁰/₁₀₀ a v I. třídě jen 10⁰/₁₀₀. Čím dále vzdálenost, tím poměrně levnější sazba za kilometr — ovšem malí lidé zřídka jezdí na veliké vzdálenosti, budou tedy z této výhody těžiti jen vyšší třídy (I. a II.), obchodníci a jejich cestující a pod. Vždy a všude jsou to tedy právě střední a nejnižší vrstvy občanstva státního, které na úkor nejnnutnějších potřeb svých, musejí z měšce svého hraditi čím dále tím více rostoucí výdaje státní.

Danilevský o Rakousku. V úvodníku podáváme mínění Palackého o rakouské federaci. V poslední době propaguje se spis Danilevského „Rossija a Evropa“, a překládá se prý do češtiny. Objemná tato práce považována byla dlouho za naivní extravaganci nepolitika, dnes ale čítá už páté vydání, tak že všim právem lze hlas Danilevského považovati nyní za hlas mající svou váhu. Mluví v něm ovšem též i o Rakousku a postavení jeho k slovanstvu. Snad nebude tedy vzhledem k našemu úvodníku nezajímavo zvědět i též některé názory o Rakousku z úst váženého cizince. Napřed ovšem podotýkáme, že Danilevský jako ruský slavjanofil, ovšem více politický, nežli náboženští jeho předchůdcové, nejen vůči neslovanským, ale i vůči neruským kmenům zaujímá stanovisko úzkoprseho egoismu. My vybíráme tedy některé jeho myšlenky (str. 300—500). Východní otázka je mu boj slovanstva proti germanstvu, nebo proti Evropě vůbec. Palacký také předvídal boj Evropy se slovanstvem. Jaké postavení má Rakousko

většinou slovanské v této východní otázce, čili v tomto boji? Abychom mohli dáti na to odpověď, dlužno dříve věděti, jaká je idea dějinná a idea trvání Rakouska? Nejdříve byl boj proti Turkům formálním principem života a podmínkou ustavení se a trvání rakouské říše. Toto poslání její skončilo se r. 1740. S tím Palacký částečně souhlasí, zná ale ještě jiný, historický úkol Rakouska, boj proti revoluci Lutherové v sedmáctém století. Nyní je, dle Danilevského, Rakousko bez idee, bez účele, nesmysl. Palacký ideu Rakouska viděl v ochraně malých národů na základě rovnoprávnosti všech. Dle Danilevského může Rakousko trvati leda jen při centralisaci, germanisaci a maďarisaci. Palacký je, jak jsme ukázali, tedy náhledu zrovna opačného. Rakousko dle Danilevského prý ví, že, kdyby dalo Slovanům rovnoprávnost, stalo by se slovanským Tvořic nyní duchovní a kulturní jednotu se světem evropským, západním germansko-romanským, nesmí dopustiti, aby jeho slovanské národy vzaly převahu nad živly evropskými, nebo pak by chovalo v sobě přirozenou náklonnost k Rusku. Palacký učí zrovna opak, udávaje právě zachování historického typu českého, srbského atd. za přirozené a samo sebou nutné pojítka, které každé odstředivé snahy by v zárodku ničilo. A nyní zcela neelogicky činí Danilevský skok myšlenkový v ten smysl, že všechny Slované musí učiniti slovanskou federaci pod hlavenstvím Ruska. Slovanské Rakousko tedy dle něho ochranou Slovanů býti nemůže — Palacký vidí ji už dostatečně v Rakousku ku všem rovnoprávným. V zájmu slovanstva musí tedy býti Rakousko zničeno. Jak se to má státi, když Evropa a Rakousko nedovolí ani Rakousko necentralistické, neněmecké a nemaďarské? Danilevský líčí hned i výhody, které z toho jednotlivé kmeny slovanské budou mít. Maďari pak na př. zahynou v moři slovanstva. Federace rakouská, ideal to Palackého, je dle Danilevského nemožná, nemající žádného reálného základu. Ani získání Bosny, Bulharska a Srbska a rozmnožení Slovanů ve federaci té nebylo by nezpomohlo, jsouc bez síly a chovajíc v sobě moře odstředivých snah. Slovanům rakouským a Slovanům vůbec tedy nezbyvá, nežli vejíti v sjednocení s Ruskem a utvořiti

federaci všeslovanskou. Utvořiti ji, je úkol Ruska, bez něhož říše ruská nemá smyslu. Přidati se k této federaci všeslovanské znamená pro rakouské Slovany a pro Slované vůbec jedinou podmínkou trvání; jinak v boji s Evropou zahynou. Kritisovati tyto ideály bylo by zbytečno. Stačí, když uvedeme slova Palackého (Radhošť str. 305 a násl.), jež napsal při dokonalé zralosti věku a rozumu. Zní: „Pokládám si to za nemalý zisk, že již nenacházíme příčiny báti se budoucí nějaké universalní monarchie Ruské. Kdokoliv jen pováží, za jakými podmínkami by ona uskutečniti se dala, nebude se jistě diviti, a tím méně mne to zazlí. Že spatřoval jsem v ni, a spatřoval bych i podnes, „zle nevyslovitelné“, „neštěstí bez konce a míry“ atd. Poněvadž národové stateční postavili by se jí na odpor — a to s nasazením posledního groše i poslední krůpěje krve — neznamenala by ona nic jiného, nežli násilné přemožení, dokonalé porobení a zotročení celé vzdělané Evropy, potlačení a udušení všech svobodných a ušlechtilých myšlének i snad v pokolení lidském. Žádný universalní monarcha, Ruský neb jakýkoli, nemohl by ani při nejlepší vůli státi se Titem nebo Trajanem, protože nekonečné a nesčíslné tu i tam vypukající vzpoury a odboje, co pokusy k opětnému osvobození sebe, donutily by i sebe upřímnějšího lidumila konečně ku přisnostem a krutostem, kterýchž by jináče i sám byl se zhrozil“ „Jakkoli veliký a prostranný jest obor národnosti Ruské, přece uzavření sebe v pouhém ruském vědomí mohlo by vésti nejen k úplné obmezenosti a jednostrannosti, ale i k neušlechtilému národnému sobectví . . . Úplné sjednocení slovanstva byl by pak panrusismus. Rozdilu mezi fanatiky panrusismu a fanatiky německými a maďarskými nenacházím: jedni jako druzí chtěli by nás zničití co národ.“ (Slovanská federace pod Ruskem by ovšem nutně vedla k pozvolnému mizení jednotlivých typů slovanických, jak v Rusku nyní zřetelně je viděti Pozn.) „I odpovídám jim, že Čechové více nežli tisíciletí ne proto hájili a uhájili národnost svou zápasy a obětmi nesčíslnými i nevýslovnými, aby pak odřekli se jí za jakékoliv dobré slovo.“ — Čechové buďte pod poddanstvím ruským

nebo pruským nikdy by se nespokojili s osudem svým, nikdy by jim nevyšlo z paměti, že dle práva mají odjakživa poddáni býti jen sami sobě, t. j. vlastní vládě, vlastnímu panovníku.“ — „Co do vlády ruské, nelze tuším posavad mluvití ani o platonické její k Čechům lásce; aspoň já nevím o skutečích, kterými by jí byla osvědčila“ (Volynské Čechy a jich porušování. Pozn.) diplomacie ruská netoliko neztratila ještě ani slovíčka pro nás, ale hledí pořád všemožně vděčiti se našim nepřátelům“ A tak mohli bychom pokračovati. Čím člověk Palackého více poznává, tím více se mu obdivuje. Ostatně je kniha Dani levského vysoce zajímavá a mnohé její kapitoly stály by za rozbor, ovšem ne takový, jaký učinil p. Holeček v rusko-českých kapitolách; v těchto je zrovna opak toho, co vyslovil Palacký vzhledem k Rusku. Slovanstvu a Rakousku za program českého národa.

Znamení doby. Nedávno konalo se kdesi porotní přelíčení, při kterémž jako svědkyně vystoupila také ženština stojící pod kontrolou. Byla li věc sama choulostiva, stávala se tím ještě choulostivější. President proto povstal a pravil vzhledem k četným dámám v sále přítomným, že během přelíčení mohou padnouti poznámky, které pro uši „slušných dam“ se nehodí. Nechtě tedy přítomné dámy toto uváží a po případech na okamžik odejdou. A kolik z přítomných dam se vzdálilo? Ani jedna. — Z Francie sdělují se nové příklady o mravní zkaženosti liberalní žurnalistiky. Věc týká se pověstné herny v Monaku. Senzaci už nebudí, ba ani pozornost. Panamička uherská, o které nedávno jsme sdělovali dosti se rozvínuje. — Že máme též svou panamičku českou, ale malinkou, malinčičkou, je známo; týká se diet některých mladočeských pánů. Tomu všemu se říká moderní náboženský liberalismus. O Štýrsku jo známo, že je sídlem liberalismu židovsko německého, toho pravého, původního, nesfalšovaného. Jižní Štýrsko obydleno je většinou Slovinci. Tak městečko Celj, mající asi 7000 obyvatelů, je většinou slovinské, ale jak už při slovanské národní nevědomelosti bývá, v rukou zastupitelstva německého a skrz na skrz liberalního. Slovinci žádají slovinské paralelní třídy,

při tamním německém gymnasiu. Mělo by se rozuměti samo sebou, že páni liberalové, svobodomyšlní, budou respektovati spravedlivou žádost svých spoluobčanů, a že spíše ti reakcionáři a zpátečníci postaví se proti ní. Vidíme zrovna opak. Odpor německých svobodomyšlníků je přímo pohanský. Jediní z Němců, kteří požadavek shledávají spravedlivým, jsou katolíci. Opět jeden důkaz z tisíců, že pravá svobodomyšlnost, účta před právem, je u katolíků. A tak jednají nejen katolíci rakouští, ale i němečtí katolíci z říše. Tak psala Germania, ústřední list všech katolíků německých dne 1. března, když byla nezřízenost a terrorismus německo-židovských liberalů po zásluze odsoudila, mezi jiným takto: „Nic není spravedlivějšího, nežli požadavek celjských Slovinců. Štýrsko má 847.923 obyvatelstva německého a 400.480 slovinského. Z 8 gymnasií a 3 realek štýrských všechny jsou výhradně německé, jen jedno německo-slovinské. Počet 442 slovinských žáků při malém průměrném počtu 193 žáků, jimiž střední školy štýrské se vykazují, jest dost veliký, aby oprávněval požadavek slovinského gymnasia. Nelze tedy pochopiti, jak tento spravedlivý požadavek může býti Slovincům s takovou silnou politickou vášnivostí odprávn.“ A nyní jděte po pražských českých kavárnách a hleďte v nich neřím německou Germanii, ale rakouský „Vaterland“ nebo jiný spravedlivý list rakouských německých katolíků. Naleznete všechny židovské a liberalní plátky Čechům sebe nepřátelštější, ale ony hledáte na nepatrné výminky marně. Ba ani v českých listech nenajdete je citovány, nebo jen zřídka. Také znamení doby.

Drobnosti.

Vhodná odpověď. V době, kdy darvinistické učení o původu člověka z opice silně se rozšiřovalo a mnoho mělo zastanců, mluvilo se o věci ve společnosti, kde byl přítomen muž známý svým klerikálním smýšlením. Mladý jeden pán rozebíral učení to, uváděje známky, které se zdají svědčeti pro lidský původ z opice. Já shledávám toto učení právě podobným, pravil na konec; kterak vy o tom soudíte, tázal se s ironií svého klerikalního protějšku. Myslím, odpověděl tento, že u nás, kteří nejsme odborníky v této části vědy, rozhodne nejvíce osobní náhled a přesvědčení, jehož nabýváme pozorováním vlastní přirozenosti. A tu vyznávám, že v sobě známky opičího původu neshledávám. A poněvadž dobrý vtip je lepší nežli nejpádňější důvod, měl smích společnosti na své straně.

Stará filosofie. Více než slova všech mudrců na světě, ovšem těch, kteří s Bohem v míru nežijí a kteří ve všem hledají přirozenou příčinu — vážím si slova stařeny jedné, jež promluvila když prožila strašlivé zemětřesení.

„Ach, můj pane,“ děla, „jak pak může náš milý Bůh s námi býti spokojen? Vždyť nikdo skoro na něho již nemyslí. Naši mužové pracují v neděli a ve svátcích, klejí, jako zatracenci v pekle! Naše dcery nejsou více zbožny, bohobojny, již neposlouchají, nemilují nás, ale za to parádu a fiflenství. Tu je ovšem dobře, aby s námi milý Bůh zatřásl a pořádně zatřásl, abychom se probudili.“

Po těch slovech stařena odcházela. Mně však příčina toho o zemětřesení byla srozumitelnější, než všechny výklady mudrců.

Obsah „Obrany“ :

Palackého rakouská federace. Fr. Žák. — O českých učednicích ve Vídni. — r. — Je pokrok v dogmatech Církve? Vinc. Drbohlav. — Sociální úloha státu. Řeč prince Al. Lichtensteina. Volně zpracoval Rud. Vrba. — Feuilleton. Discipulus. — Časové zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovní ulice č. 1508—II

Majitel, vydavatel a nakladatel Václava Kotrby vdova, odpov. redaktor František Žák.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem, 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovní ulici, kamž předplatné budiž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperator na Král. Vinohradech.

K Velikonocům.

Smutná by byla tragika sv. týdne, kdyby nenásledoval po něm rychle den vzkříšení. Nejen zůstala by nepochopitelnou, ale byla by zároveň svrchovaně žalostnou a bezútěšnou.

Učedníci jdoucí do Emaus smutně rokovali o událostech tohoto týdne. Nerozuměli jim. Teprve vzkříšení Páně otevřelo jim oči. Vzkříšení dalo událostem smysl a snálo z nich tragiku beznadějnosti.

Život národů před Kristem živších podobal se sv. týdnu bez následujícího vzkříšení: byl smutnou a žalostnou tragikou, tragikou nemající smyslu. Ti nejlepší vyznávali, že mu nerozumí.

Život křesťanů zůstává také tragikou, nebo zákony, jež ho určují, se nezměnily, zlo trvá dále, smrt a utrpení nepominuly; vina prvotního hříchu v následcích svých zůstala na přirozenosti lidské. Ale život křesťanů je tragikou, která má smysl: dává jí ho vzkříšení.

„Poněvadž pak se káže o Kristu“, píše sv. Pavel ku Korintským, „že z mrtvých vstal, kterakž někteří mezi vámi praví, že není vzkříšení z mrtvých? Nebo není-li vzkříšení z mrtvých, tedyť jest marné kázání naše a marná jest i víra naše, a byli bychom shledáni i křiví svědkové Boží; nebo svědectví jsme pověděli proti Bohu, že vzkřísil Krista z mrtvých, kteréhož nevzkřísil, jestliže mrtví z mrtvých nevstávají. Nebo jestliže mrtví z mrtvých nevstávají, ani Kristus nevstal. A nevstal-li Kristus z mrtvých, marná jest víra naše, nebo ještě jste v hříších vašich. Tedyť i ti, kteříž zesnuli v Kristu, zahynuli. Jestliže toliko v tomto životě naději máme v Kristu, bídnejší jsme než všichni lidé. Ale nyní Kristus vstal z mrtvých, prvotiny těch, kteří zesnuli. Nebo zajisté skrze člověka smrt, skrze člověka i vzkříšení z mrtvých. A jakož v Adamovi všichni umírají, tak i skrze Krista všichni obživeni budou.“

Víra vzkříšení vyrovnává tragedii lidského života. Nepochopitelnou a nevysvětlitelnou zůstala by smrt, hrůzný tvořila by přízrak zoufání nad krutým a neodůvodněným ukončením života hmotného a duchovního, kdyby víra

vzkříšení nečinila z ní přechod trpký sice, poněvadž vinou člověka odůvodněný, ale usmířující, vítězný přechod k jinému, věčnému životu. Jaro přírody, do níž památka vzkříšení padá, jest k tomu krásným obrazem. Zima bez jarní obnovy života, toť by byl život bez vzkříšení: nejsmutnější tragika beznadějnosti.

Jestliže ale víra vzkříšení dává smysl lidskému životu, pak dlužno na něho patřiti ne z úzkého obzoru přirozeného, sociologického, rozumového, ale z vyššího stanoviska života věčného. Neskonale harmonický a ladný je pohled na povrch zemský z ptačí perspektivy; tak i ptačí perspektiva z věčnosti na svět ukazuje obraz lidského života ve všech směrech vyrovnaný.

Je-li plná neshod a plná rozervanosti společnost nynější, patrně schází jí onen střed, k němuž směřujíc, uvedla by zájmy své ne proti sobě do věčného boje o život, ale v jedny koleje vedle sebe za společným cílem.

Je velmi charakteristické, že obmezený a zpátečnický obzor filosofů, nejsoucích s to povznést se k tomuto společnému cíli všech, vymyslela heslo boje o život, heslo boje jedněch proti druhým, heslo darvinistické výchovy. Neznajíc jedno společné všem, vymyslela zahynutí slabých, silnějším trvání nemohouc též zabezpečiti. Jak smutná a žalostná to filosofie života! A vymyšlena již po Comteovi, positivistovi, vyznavšímu a pěkně vylíčivšímu harmonii, kterou do celé bytosti jednotlivce i celé společnosti ve středověku dal vzhled na život z té ptačí perspektivy věčného života.

Odtud pak všecken rozvrat společnosti. Dejte jí opět jeden společný, vznešený cíl všem, a ostré protivy ve smrtícím boji proti sobě postavené, zmizí; uhladí se vedle sebe, majíce střed, který silnější jest nežli ony, nejsouce řízeny jedině k boji o život proti sobě, ale vedle sebe k věčnosti. Síly protikladné budou míti aspoň jeden směr, byť i ne zrovna jeden bod východní.

Co theorii bylo za posledních dvou století vymyšleno na vyrovnání protiv společenských! Až k tomu i došlo, že ze společnosti chtí tvořiti veliký socialistický stroj, násilně sestavený a jednou jedinou, věčně jednotvárnou silou naprosté odvislosti a mechanickosti hnané, aby tvořila jednotu a urovnaný celek. Lze si mysliti ještě něco více nepřirozeného, násilnějšího, krutějšího?

A přece není nic bližšího, jako uplatněním jednoho velikého cíle nadpřirozeného uvésti přirozené a s uchráněním osobní svobody v jednotný soulad i smýšlení člověka jedince, i organisaci společnosti.

Cílem, který by nestál vysoko nade všemi zájmy jednotlivců i celých tříd, který by nebyl všem společný, který by nezabíral všecky stránky všech, nikdy nelze urovnati neshody. Cíl takový bude vždy napraven proti jiným. Jiný musí býti tento cíl.

A jestliže celek je spojení a sloučení částek, musí pronikatí nejen částky, ale býti programem celku.

Hle, vzkříšení, jež každoročně vede mysl naši k tomuto cíli. Jdi duchem za Kristem až do výše neznámé, a pohleď zpět. Jako nepatrný je ten svět, jenž z výše se tvému oku naskytuje, a jen veliký celek v harmonii oku tvému lahodí; tak z té perspektivy života věčného jsou nicotné a přecházející ty boje člověka, jeho vášně a stranickosti; život a smrt je všecky slučuje a spojuje v ten věčný cíl nadpřirozený.

Vzkříšení! Hle, rozluštění hádanek, výklad života a smrti, spojující střed pro všechny, urovnávající i nitro jednotlivce, i dávající harmonii a smysl celku. — —

Až bude opět řídit i pronikat i duše lidí, theorie na vzkříšení a zreorganisace společnosti stanou se zbytečnými. S ním přijde společností obrovská síla, jež jaro přináší přírodě.

Fr. Žák.

Postavení našeho rolnictva.

Rolnictvo naše od let sedmdesátých nalézá se v postavení čím dále ne-utěšenějším, v krizi, jejíž konce do budoucnosti dnes dohlédnouti nemožno. Obilí, které pro poměrně těžkou dopravitelnost svou bylo druhdy předmětem obchodu toliko v nejbližším okolí toho místa, kde bylo vyrobeno, stalo se vynálezem železnic a parolodi předmětem tržby světové, takže dnes o ceně jeho nerozhoduje skoro vůbec úroda domácí, nýbrž celková úroda světová.

Levné prostředky dopravní dovolují státům a zemím zámořským zaplavovati trhy evropské obilím americkým, východoindickým i australským, také Uhersko a Rusko posílají na trhy středoevropské i naše massy obilí, znesnadňující našemu zemědělství odbyt jeho výrobků a soutěžící s ním i ve vlastním jeho domově.

Státy severoamerické vyvezly v roce 1850 za 124 mil. dolarů, v roce 1880 však již za 748 mil. dolarů obilí. obrovská zdvihadla v přístavních městech amerických naloží denně až 200 000 metr. centů obilí pro Evropu, zemědělská velkovýroba tamější používá všeobecně parních strojů pro veškeré skoro práce rolnické.

Jsouť náklady, s nimiž vypěstění jistého množství obilí jest spojeno, přirozeně mnohem vyšší u nás (při vyčerpané půdě, nákladném vzdělávání jejím, vyšších daních atd.), nežli u farmářů amerických, statkářů ruských, australských atd., a hromadný dovoz cizího obilí do střední Evropy měl nezbytně v zápětí nebývalé klesnutí ceny zemědělských plodin domácích.

Metrický cent pšenice, který na př. na Pražském trhu v roce 1873 stál nejméně dne 18. ledna 13 zl. 6 kr. a nejvíce (dne 9. července) 19 zl. 93 kr., pohyboval se v roce 1884 již jen mezi 8 zl. 74 kr. a 12 zl. 37 kr. a v roce 1894 stál dokonce již jen nejméně (dne 11. září) 7 zl. 40 kr. a nejvíce (17. dubna) 9 zl. 20 kr. V roce 1889 (dne 2. července) stál metrický cent pšenice na Pražském trhu dokonce jen 6 zl. 60 kr.

Podobně ač ne vesměs stejně klesly také ceny ostatních plodin zemědělských, mimo oves, jehož hlavně k vojenským dodávkám neustále bylo potřebováno.

Charakteristickým jest pro dnešní postavení našeho rolnictva projev Alfonsa Štastného, jež dle výtečného spisu Horáčkova „Příspěvek k otázce agrární“ uvádíme: „I úroda stala se dnes místo požehnáním kletbou rolníků, a hospodáři v roce úrody volají: Běda, máme úrodu!“

Naproti tomuto klesnutí ceny domácího obilí rolnictvo naše vždy více tísněno jest vzrůstáním břemen veřejných. Daň pozemková jest ovšem nutna a oprávněna, ale zlo její spočívá v tom, že jest poměrně velmi značná, že se vyměřuje stejným obnosem, ať jest úroda jakákoli, ať statek vynese v tom kterém roce více či méně, ať je zadlužen či nezadlužen, a konečně veškeré tyto vady ještě nepoměrně se zvětšují obrovskými přírážkami obecními, okresními, školskými, zemskými, které dosahují obyčejně 60–80%, někdy i 200 až 300% samotné daně gruntovní.

Také četné a vysoké daně spotřební (daň z piva, líhu, cukru, petroleje, solní monopol) zdražují rolníkovi ukojování jeho potřeb a ztěžují jeho existenci.

Jestliže již klesnutím cen obilních a zvyšováním břemen veřejných výtežek rolníkova přičinění velice se zmenšil, jest dalším spolupříčiněm dnešní krise rolnické i stoupání mzdy dělnické, která v posledních 20 letech bezmála se zdvojnásobila a dle všeho ještě dále notně bude zvyšována, v témž poměru, v jakém také veškeré živobytí se zdražuje. Jest zajisté i dnes ještě mzda dělnictva zemědělského u přirovnání s platy dělnictva továrního nebo ženského služebnictva ve větších městech velice nízká a poněvadž s druhé strany vymizely z největší části mezi rolnictvem ony starodávné mravy, za kterých čeledi jsoucí částí hospodářovy rodiny s hospodáři pracovala i stolovala, na statku se rodila i umírala, zájem hospodářův za svůj vlastní pokládala a jako svůj hájila. Dnes i tyto mravní svazky po většině přervány a čeledi nevidouc mezi sebou a pány svými jiné pásky mimo bídný plat a čelední knížku s přesně vytčenými právy a povinnostmi oboustrannými, přirozeným způsobem vždy u větším množství obrací se mužská k závodům průmyslovým a ženská k posluze do rodin obyvatelstva městského.

Krise rolnická má však i vnitřní hluboké příčiny, a ty spočívají v nynějším platném zřízení právním.

Za starověku byla půda — pokud známo — u všech národů po celá tisíciletí ve vlastnictví společném (státu, rodu, obce), později — když obytná a hospodářská stavení s ornou půdou přešla do vlastnictví soukromého — byly aspoň lesy a pastviny ponechány v majetku obecném, a po všechny skoro doby bylo zcizování půdy nemovité rozličným obmezením podrobena.

Teprve doba nejnovější přičkla jednotlivým vlastníkům půdy právo s ní neobmezeně nakládati, ji volně zadlužiti, dle libosti dělití a z ní cokoliv a komukoliv odprodávati. Práva tato stala se však osudnými rolnictvu. Stav rolnický vysvobozen byl z poddanství panského, vyvazen byl z roboty desátku a jiných břemen doby nevolnické, ale vydán byl v šanc přemoci kapitálu movitého; na místo šlechtice-pána nastoupil nyní po většině pán-kapitalista, a lze velmi důvodně pochybovati, že by výměna tato byla rolnictvu k dobrému.

Zákonná volnost daná rolníkovi, aby své pozemky zcela nebo v libovolných částech prodati mohl, vedla k rozprodávání (parcelaci) středních usedlostí selských, čímž vznikala na jedné straně přečetná drobná hospodářství, sotva na výživu majitele stačící, na druhé straně obrovské velkostatky, přecházející nad to z valné části do rukou velmožů kapitálu velkopřemyslového. V Čechách patří šestina veškeré půdy třiatřiceti velkostatkářům a 36 osob drží plných 36% všech pozemků. V pruském Pomořansku zabírají velkostatky dokonce skoro 2/3, v pruském Slezsku přes polovici vší půdy.

Že ani malý počet obrovských velkostatků, ani veliký počet drobných parcel v zemi není zdravým stavem hospodářským, netřeba dokazovati; již Plinius pravil, že latifundia zkazila Itálii.

To jest však jedna stinná stránka moderního zákonodárství zemědělského. Jsou však ještě další.

Právní řády dřívější, a sice slovanské i germánské, snažily se o to, aby zděděná po otcích půda neztenčena zachována byla potomkům. Ve statek měl nastoupiti jediný dědic, při prodeji statku měli příbuzní předešlého majitele právo předkupní, statek selský byl vůbec jakýsi druh fideikomisu, svěřenství. Doba nejnovější (v Rakousku rok 1868) i tyto předpisy odstranila a zavedla pro statky selské totéž právo dědické jako pro veškeré věci movité, totiž rozdělení majetku rovným dílem mezi potomky. A to pak vedlo k rozbití statku nebo jeho zadlužení, které jest nejsmutnějším zjevem novověkého zemědělství našeho.

Zadlužení rolnických statků v Čechách, které v roce 1868 obnášelo 514 milionů zl., stoupl do r. 1892 na 854 1/2 mil. zl., tedy o 341 mil. zl., na Moravě v téže době o 98 1/2 mil. zl., ve Slezsku bezmála o 40 mil. zl. V roce 1892 obnášelo zadlužení na rolnických statech v zemích koruny české přes 1205 1/2 milionů zlatých a zadlužení všech deskových i rolnických statků dohromady bezmála 1400 milionů zlatých.

Nových exekučních pohledávek bylo vloženo od roku 1878 do 1892 na rolnické statky v Čechách 74 $\frac{1}{4}$ mil. zl., na Moravě 3 $\frac{1}{2}$ mil. zl. a ve Slezsku 19 $\frac{1}{2}$ mil. zl. a v letech 1868 až 1892 bylo v samotných Čechách prodáno 73.777 rolnických usedlostí, jejichž trhovou cenou bylo uhrazeno 167 mil. zl. pohledávek, při čemž ještě přes 131 mil. zl. pohledávek na prázdno vyšlo.

Ohromné toto břímě dluhů hypotekárních má jen z menší části příčinu svou v osobním zavinění hospodářově, v jeho nedbalosti, lenivosti, marnotratnosti, nebo v pohromách živelních; největším dílem znamenají dluhy tyto buď nedoplatky kupní ceny (statek z části již na dluh se kupuje), buď knihovně vtělené podíly dědické.

Často sama nízká míra úroková jest příčinou nepoměrného zadlužení nemovitosti. Vynáší-li statek na př. čistých 900 zl. ročně, znamená to na př. při 3%ním zúročení cenu jeho 30.000 zl., a může tudíž býti statek do 20.000 zl. ($\frac{2}{3}$) pupilárně zadlužen. Užil li však majitel skutečně úvěru do této výše, tedy každým pozdějším zvýšením míry úrokové kapitalisovaná cena jeho statku klesá (při 4%ním úroku byla by cena hořejšího statku již jen 22.500 zl.), až konečně statek jest předlužen a zkáza majitelova neodvratna.

Smutný stav zemědělství našeho přiměl theoretiky i praktiky k uvažování a podávání návrhů, jimiž má se předejiti dalšímu upadávání středního a malého rolnictva. I vláda rakouská předložila k tomu účelu sněmovně v roce 1893 návrhy zákona o rolnických společenstvech a statcích důchodových, aniž návrhy tyto dosud byly projednány; věci ku prospěchu středních tříd směřující. jak známo, ani u vlád, ani u parlamentů našich dosud na spěch neměly. U nás jest ostatně také sporno, nepatří-li zemědělské záležitosti k oboru působnosti nikoli říšské rady, nýbrž sněmu zemského.

O návrzích těch a podobných promluvíme jindy; jen tolik dnes ještě podotkneme, že i při sebe lepších zákonech největší část nápravy musí provésti na sobě rolnictvo samo a že bez jeho vlastního spolupůsobení ani nejlepší státní předpisy nic mu nepomohou. —r.

Sociální úloha státu.

Řeč prince Al. Lichtensteina. Volně zpracoval Rudolf Vrba.

(Dokončení.)

Stát doposud jest hluchý všem požadavkům našeho živnostnictva a pracuje tak sám, že živnostnictvo padá do rukou sociální demokracie. Jest zřejmo, že tovaryši a dělníci zaměstnaní v dílnách mistrů drobných, stávají se nihilisty, když vidí, že majetku si nikdy nevydobudou. Kdyby za včas hospodářské župní spolky a řemeslná výrobní společenstva zřízena byla, tu by tyto ušlapané stavy obživly, okrály.

Sociální demokraté nás ujišťují, že drobná výroba rukodílná s malými stroji ustoupiti musí velkovýrobě. To však není pravda. System velkovýrobní ani technicky ani národohospodářsky není ten nejlepší.

Odstraňme z našeho živnostnictva ony nepovolané živly, jako jsou konfekce, výprodeje atd., zaveďme přísný průkaz způsobilosti a řemeslnictvo naše započne nově žíti.

Řemeslná výrobní společenstva opatřená úvěrem státním, vyvazení pozemkových dluhů a utvoření nezadlužitelných kmenových statků rolnických by stát co nejdříve na zřeteli míti měl. Chce přece vojskem chrániti majetek občanů, život svůj vlastní a nechává ony stavy lhotejně zahynouti, které mu nejvíce rekrutů a chleba dodávají. Nevím, zda synové bankovních židů krev prolévati budou na bojištích, anebo synové našeho rolnictva.

Chce-li stát slouiti křesťanským, jest se mu starati o životní osud našeho dělnictva v továrnách a v dolech. Řekněme bez obalu, že dělnictvo hmotně i morálně hyne. Každý člověk touží po skromném blahobytu. Ptejme se však,

kdo z dělnictva obývá vlastní domek se zahrádkou, kterého dělníka vdova a ditky jsou zaopatřeny, kde má sestárly dělník zaopatřené stáří? Příjem našeho dělnictva začíná nulou a nulou končí. Jest to národohospodářské nirvana.

Následkem toho bujní sociální demokracie, jest to ona strana, která protestuje proti třídám majetným, které zabraňují dělnictvu, aby si majetku vydobylo. Proto chce, aby soukromý majetek odstraněn byl. Stát jest proti ideám sociální demokracie skorem bezbranný.

Časem se stane, že i vojsko se zdráhati bude proti tomuto vnitřnímu nepříteli bojovati. Jest v pořádku, postavíme-li stráž ke skladišti prachem naplněnému, ale věděti nám třeba, že tato stráž jest spolehlivá. Donucováním, policií, vojskem a bodáky sociální demokracii stát nepotlačí, neodstraní-li ve společnosti příčiny, kterými ona roste a se rozšiřuje.

Příčiny vzrůstu strany sociálně-demokratické stát odstraní opravami. Stát má upravití mzdu, má sprostředkovati mezi podnikatelem a dělníkem, a kdyby nesprostředkoval, alespoň má spory vzniklé jakožto nejvyšší soudce rozhodnouti. Stát se musí zdravou celní politikou postarati o to, aby domácí výroba vynášela, musí dohlížeti úředně na kartely. Co dělnictvo následkem lepší mzdy sobě uspoří, za to si má koupiti domky a půdu. Každý dělník jsa majitelem domku a zahrádky stane se žandarmem pořádku a křesťanské kázně. Majetek soukromý jest ten nejblahodárnější prostředek, zjednati mír, jen když nejširší massy lidu na něm podil běrou a jej sobě prací vydobýti mohou.

Vlády a státníci velmi se mýlí, jestliže jsou toho rozumu, že dělnictvu zpomoženo pojišťováním pro případ úrazu, nemoce a neschopnosti k práci; hlavní úlohu ale zanedbávají, starati se o to, aby dělnictvu mzda zlepšena byla, by majetku, byť i skromného dopracovati se mohlo.

Křesťanský stát konečně má zlomiti přesilu kapitálů, to pak zameziti, aby jedni žili z práce jiných, požívajíce z majetku peněžitého jistý roční důchod ve formě úroků, dividend a tantiém.

Nejdříve jest třeba, aby stát vymanil sama sebe z područí kapitalistů, on jest jejich největším dlužníkem. Náš stát hrozné chyby učinil zavedením zlaté měny, podporováním špekulačních zlotřilých družstev (Lloyd atd.), zde vidět přesilu finančních mocností nad vládou.

Moc kapitalů vidíme v hrozné porobě zadlužení celých států a národů, jakého dějiny neznají a neznaly. Na mincích našich vidíme obraz císařův. My proto chceme, aby tento obraz nebyl pouhým stínem, by stát dohlížel na úvér, by veškeré pracující třídy podělil potřebnými peněžitými prostředky, kdekoliv pilné ruce k práci se mají. Ne do žoků kapitalistů a do wertheimek má řinouti se proud zlata, nýbrž do lidu, kde práce, píle a um úvěrem podporovati a rozvíjeti se mají. Liberálové oloupili, kde mohli, církev o staletý majetek ten nejpoctivější, který na světě jest, liberálové a kapitalisté zničili na sta historických rodin, majetek těchto rodin octl se v ruce kapitalistů. Nuže, proč bychom nemohli sekularisovati wertheimky židů a kapitalistů?

Kdy se dočkáme kýžených těchto pravd? Zdá se, že strana liberální u nás zase vládně, dožila se na stará kolena babího léta. Nestará se na sněmu o žádné vážné nápravy, rokuje jen o dvoujazyčných tabulkách. To jsou ty nítě babího léta, jak poletují po strništi politického života. Avšak blíží se bouře blízkého podzimu. Čím dříve nastanou a liberalism smetou s povrchu země, tím líp.“

Z krátké této řeči dovedeme sobě učiniti názor o sociálním poslání státu, jak si jej strana křesťansko-socialní představuje. Jest to ohromný rozdíl v názorech liberálů a sociálních demokratů. Čím dál, tím víc kvapí čas a potřeba, aby idea křesťanského státu obživla. Hluboká zkaženost vrstev těch nejvyšších, panamité, lotři u banky „romana,“ vydřiduchové v parlamentech neustále se množící dokazují, že jest nejvšs na čase, aby vlády vrátily se k zásadám křesťanským.

Ubozí katoličtí svatí.

Čítával jsem, že ruští duchovní rádi se zabývají církevní archeologií, a že jí už v seminářích a akademiích věnují nějaký čas studii. Chválili mi archeologické museum kijevské akademie jako jedno z nejlepších. Umínil jsem si, že si ho prohlédnu. Přišed do Kijeva, ihned vyhledal jsem si na Podolí budovu akademickou, bývalou jezuitskou kolej. Tvoří grandiosní čtverec uprostřed s kostelem těšícím se živé návštěvě poutníků. Na levé straně nalézá se archeologické museum.

Odporučení jsem neměl. Procházaje se širokým a dlouhým dvorem, čekal jsem, až pán, který procházel se ve společnosti jakéhos mnicha, štíhlého, přibledlého, s intelligentním obličejem vkusně krášenými dlouhými vrkočemi temných vlasů hluboko na ramena spadajících — pravý to model k obrazu Krista — bude sám, abych se mu představil a o povolení zažádal. Byl mi naznačen jako ten, k němuž bych se měl obrátiti. Přednesl jsem svou žádost, ale byla odmrštěna. Teprve později, když zjednal jsem si zatím osobní odporučení jednoho professora z kijevského duchovního učiliště, povolen mi zdvořile a ochotně přístup, ano žádán jsem byl za odpuštění. Aby katolický duchovní žádal si viděti bývalou jezuitskou kolej a nejnovější duchovní akademií, nestalo se prý dosud nikdy. Z tohoto udivení vzešly asi také ty dlouhé pour paroles, než jsme se k museu vypravili, a ty nevěřící úsměvy a podivující se pohledy.

Konečně jsme se do něho dostali, jen že správce musea nebyl doma a vůdcem byl nám professor archeologie neznalý. Procházím se různými sály. Sběrka mincí je veliká a zasluhuje pozornosti, jinde ornaty a jiné církevní věci vzbudí tvou pozornost. Nejvíce se ale podivíš velikému množství věcí katolických, které tu chovány. Madony, kalichy, starožitnosti katolické leží a visí tu v takovém množství, že se ti někdy zdá, že nejsi v museu pravoslavném. Jsou to věci ze zrušených katolických a uniatských kostelů a z jiných konfiskací. Smutně na mne hleděly tu obličje bl. Panny a kat. světců, kterým v studených místnostech kijevského akademického musea v neobvyklé společnosti obrazů pravoslavných, i zevnějškem i vniterní tendencí od našich zcela rozdílných, musí patrně býti cize a nezvykle. Mnohé svaté naše ctí ovšem i církev pravoslavná, jsou tedy aspoň duchem sjednoceni; ale ti mladší, z doby po r. 1000!

V koutě, na polo rozbita, zaprášena leží za zábradlím nějaká socha, která zdá se mi známou. Přistoupím blíže. Jaké je mé udivení: sv. Jan Nepomucký místo u vody u hromady haraburdí drží svou stráž. Žádná lampička, žádná svička, žádné kvítí, nekrášlí oblíbeného a národního světce českého, žádná modlitba nevznáší se k nebesům před sochou svatého patrona. Přišlo mi maně na mysl: Hle, jako ty tu pohozen ležíš, tak odhodili nehodní tvoji rodáci víru svou a prodali ji za čočovici. Pod tvou ochranou mohli veliké věci vykonati pro vlasť a církev. sloužíce za nástroj vznešené myšlence sjednocení. Zavrhli tebe. Ale tebe sem pohodila ruka nepřátelská, chladná, která nemá citu pro to, co je Čechu katoliku svato; oni, zavrhše tebe, sebe sami zavrhli a odhodili mezi bezvýznamné, opovrženi hodné haraburdí. I zvolal jsem v duchu: sv. Jene, veliký světce český, sám jsa tu v zajetí, oroduj za nebohé rodáky své nalézající se v zajetí náboženské slepoty a duchovního poblouzení!

Ubohý katolický svatý český!

V Dubně také se mu vede dost zle; musel z chrámu do farní zahrady. Ale je za to u lidu velice ctěn.

Mimoходом podotýkám, že jsem ho leckdes našel i v Rusku i mimo Rusko. Ve Věličce, v solných dolech, asi 300 m. pod povrchem pozemským stojí na břehu důlního jezera.

V Moskvě působí veliké pohoršení a mnoho zlosti sv. Petr, ovšem ono pohoršení, o němž dí morálka, quod oritur non ab activo, sed unice ex malitia peccantis. Také ne všichni se pohoršují, zvláště lid ne, jako spíše státní a církevní policie.

Ale jak to, lážeš se, milý čtenáři, že zrovna sv. Petr jest kamenem úrazu, když uznáván je oběma církvemi?

Ovšem, že je uznáván; ale v jedné jako hlava, v druhé jako každý jiný apoštol. U sv. Matouše 16, 19 čteme slova, jež řekl Kristus Pán k Petrovi a jedině k Petrovi: „Tobě dávám klíče království nebeského: a což bys koli svázal . . .“ Proto církev katolická vyobrazuje sv. Petra s klíči v pravé ruce. V Moskvě v chrámě sv. Petra a Pavla má sv. Petr skutečně klíče v ruce. A to je to pohoršení. Ty nešťastné klíče upozorňují na Mat. 16, 19. Na pravoslavných obrazech nemá nikde klíče v ruce, nýbrž hůl. Vyobrazuje se také vždy ve společnosti sv. Pavla. Aby úmysl nebyl tak průzračný, vynechává se u sv. Pavla také meč. Na Rusi i klíče ku království nebeskému i meč jsou nejspíš uloženy při sv. synodu. Možná, že tento poslední nosí pan Pobědonoscev při parádění uniformě. Poněvadž katolický sv. Petr chce míti takovou zvláštnost, totiž ty klíče, musí si ovšem dáti líbiti všelijaká opletání.

Ale ze všech nejhůře se má sv. Antonín Paduanský. S ním už to je věru k nevydržení. Dávám nyní slovo úplně Rusu, *) vyhražuje si jen tu a tam malé poznámky nebo zkratky. Píše:

„Uplynulo téměř sto let od sloučení volyňských uniatů s pravoslavím, avšak dosud zachovalo se dosti četných pozůstatků unie, jevících se tu ve způsobě bohoslužebných obřadů, tam ve zvláštních slavnostech a svátcích, onde konečně v uniatských liturgických knihách a obrazech. O věci té píše jistý p. S. Chraněvič v záříjové knize „Kyjevských starožitností“ (Kyjevskaja Starina) ve článku „Spor o divotvorném katolickém obraze.“ Podotýkáje, že přes častá nařízení, aby opatřeny byly knihy nové, četné chudé kostely nemohly předpisu splniti a z nedůstatku prostředků byly nuceny užívati starých knih uniatských, dodává, že děje se tak dosaváde. Však obzvláštní „trvalost“ jeví prý v tom obledu obrazy uniatského, ano i katolického rázu.“

„Ve mnohých církvích toho kraje (Volyně), přeměněných „z kostelů“ (tak vida Poz.) naskytá se prý nemálo obrazů katolických, na př. obrazy „Neposkrvněného početí“, Madonny různých typů a t. p. A s krucifixem (Pravoslavi nezná soch, tudíž ani křížů s tělem Spasitelovým. Poz.) (rozpjetím) katolického typu setkáváš se prý nejen v odlehlejších dědinách, nýbrž i v řádných farních kostelích. Co ale nejvíce pozoruhodno — že v týchž chrámech nachází se katolické obrazy, které ode dávna slynou za divotvorné a podnes požívají u lidu úcty povšechné (dle vyjádření autora: „jsou u lidu neobyčejně „populární!“) K nim náleží zejména obraz katolického Svatého Antonína Paduanského, o němž autor vypráví mnoho zajímavého.“

„Obraz řečený“ — dí on — „nalézá se v pravoslavném kostele sela (městečka) Podliscy, v Zaslavském újezdě (okresu). Stojí za oltářem ve vysoké masivní „kioťe“ čili rámci o několika oddílech, starožitné práce, a svou vážnou úpravou působí hluboký dojem. Hořejší část rámce tvoří čtyřhrannou kobku, ozdobenou po obou stranách 75. pozlacenými hvězdičkami. V této kobce umístěn obraz v kovové, vypuklé zlatené říze, s množstvím stříbrných devotionalií po stranách. Antonín Paduanský vyobrazen tu jak obyčejně stojí, s klidnou, blahým pocitem zářící tváří; na pravém lokti drží Ježíška. Jeho roucho skládá se z obvyklého u katolických mnichů habitu, přepásaného provazem. Na kolik lze souditi z části obrazu, nezasoněné řízou, jest to práce dosti pěkná, umělecká.“

Vyjádřuje takto dojem, jaký učinil naň obraz řečený, dodává pisatel, že jest velice ku podivu setkávati se s katolickým obrazem v pravoslavném

*) Moskov. Vědomosti ze dne 2. října 1893. č. 271.

chrámě, zvláště pak nad oltářem. Co však prý nejvíce padá na váhu, jest okolnost, že obrazu toho nikterak nechováno zde co jakési starožitnické nebo historické památky, nýbrž co velice ctěného předmětu posvátného, o jehož divotvorné síle široko daleko hlásá pověst ústy zbožného lidu.

Vyniká z toho — pokračuje autor článku — celá řada protiv, jež nelze hrubě řešiti. Odevšad hrne se k obrazu lid pravoslavný — a obraz jest (nastojte!) katolický. K svatému, jenž na něm vyobrazen, vysílá kněz pravoslavný své modlitby a přece církev pravoslavná toho svatého nezná: jeho kanonizace dala se v Církvi římské, jest tedy závaznou pouze pro její vyznavače. I naskytá se tudíž otázka: „ku komu se modlití či jméno vyzývati?“ Dle dávného obyčeje konají se různé pobožnosti („akáthisty“ a „molébný“) k Ježíši, sedícímu na rukou Antonínových. Avšak lid, neznalý dogmatických subtilností, vi prý a dbá pouze o to, že obraz ten jest zázračný, že na něm zobrazen svatý Antonín, jenž vnímá prosbám jej vyzývajících. K němu to vlastně chce se lid modlití, jeho jméno přeje si výslovně slyšeti při konání pobožností řečených.

Různé tyto nesrovnalosti a protivy seznány prý už dávno, než všeliké úsilí odstraniti je minulo se dosud s výsledkem. Ještě v minulém století vyjednávalo o přenešení obrazu do blízkého katolického chrámu, jak svědčí o tom zachované dosud objemné listiny, avšak vyjednávání to nepřivedlo k cíli. Z listin dotyčných průvodno, že obraz byl věnován jistým účinným dárcem na začátku minulého věku, kdy zbudována byla nová církev (ovšem uniatská), zázračným pak uznán a proslul r. 1777, jak stvrzují dokumenta. Po uplynutí asi dvou let po sloučení uniatů s pravoslavy zasadil se kněz sousedního kostela o to, aby obraz byl vrácen katolíkům.

Z té příčiny započalo k rozkazu podolského (pravosl.) biskupa Joannikije podrobné vyšetřování, jehož výsledkem bylo rozhodnutí konsistoře (ovšem pravoslavné) v ten smysl, že „ačkoli obraz Antonína jest katolický, však slyne v lidu za divotvorný a jest od něho velice ctěn; pročež nesluší nedávno navráceným osadníkům působiti zármutek a vzbuzovati v nich nelibost. Ustanoveno tedy, aby obraz byl ponechán v kostele, ale umístěn v říznici (sakristii.)

Katolický kněz pokusil se tehdy o vrácení obrazu prostřednictvím knížete Sangušky, v jehož panstvích nacházela se i církev s obrazem sv. Antonína, i kostel, kamž jeho přenešení přáli si katolíci. Kníže Sanguško nabízel zaň i výkup. Věda, že obraz následkem návalu zbožného lidu, stal se pramenem velikého důchodu toho kostela i její sluhů, slíbil, že značně zvětší farní pozemek, pakli vyšší duchovní správa svolí vydati obraz. Než tu vmísila se v záležitost onu celá obec čili „hromada“, kteráž klíče od církve vzala pod svou ochranu a divotvorný obraz hájila tak rázně, že „protojerej“, jenž přijel, aby „ikónu“ odvezl, musil hledati spásu v útěku.

Důtklivé námítky knížete Sangušky přiměly místní diecesální správu obrátiti se konečně do Petrohradu k svatému synodu, jenž r. 1798 zaslal v záležitosti té zvláštní „úkaz“. Synod káže, aby obraz byl ponechán v kostele Podliseckém „v přístojném místě“, neboť „ačkoli — prý — církev řeckoruská*) Antonína Paduanského neuznává za svatého, avšak nedávno připojeným uniatům nutno všemožně shovívati aby jim nebyl poskytnut původ navrátiti se opět k jejich dřívější víře.

Tímto způsobem byla sice věc ta zdánlivě řešena, ve skutečnosti však zůstává až dosaváde otázkou, opět a opět na novo přetřásanou. R. 1860 při-

*) Terminologie „ruské církve“ doznala v běhu jediného století různé modulace; nazývání jí „gréčesko-russkaja“, „pravoslávno vostócnaja“ (východní), „vostóčno katoličeskoja“, až konečně v posledním čase ustanoveno se krátce působením slavjanofilů na „pravoslavnaja.“ — Výrazu „katoličeskaja“ vyhýbáno se co nejvíce, neboť nejvlastnější ten název církve povšechně připomíná Rusům Církev katolickou. Proto i v „symbolu“ užívá se výrazu „věruju v cerkov sobornuju“, na místo „katoličeskiju.“

byl na Volyň arcibiskup Antónij (Pavlinský) co samostatný správce diecese, která dosud byla částí diecese Varšavské. Na svých visitačních cestách přibyl kdysi též do obce Podlisecké, kdež spatřiv nad oltářem katolický obraz velice se rozjířil. Projeviv hlasitě svou nelibost a uděliv přísnou důtku provázejícímu jej „blahočinnému“ (duchovnímu vikáři) a spolu visitatoru jakož i místnímu popu, osvědčil shromážděnému zde lidu, že „ikóna“ Antonína, jakožto katolická, nemůže na dále býti trpena v chrámě. Tu vystoupl z davu vesničan a řekl: „Může Antónij i ně svjatyj; — togo my ně znajem, no u něgo na rukach Jisus Christós, a Jesus Christós ně tolko Svjatyj, a ještě i Boh — to my dobre znajem. To móže i čudeša tvoryť sam Jisus Christós, sidšačij na rukach Antónija. Něchaj toj obraz, vše preosvjaščenstvo, taki tam budě.“ (Snad Antonín i není svatý, to my nevíme, ale na rukou jest u něho Ježíš Kristus, a Ježíš Kristus nejen že jest Svatý, rýbrž ještě i Bůh — to my dobře víme. Tož snad i zázraky činí sám Ježíš Kristus, sedící na rukou Antoninových. Nech ať ten obraz, veledůstojnosti, tak tam zůstane.“)

Arcibiskup Antónij, nenalezna čím vyvrátiti námitku prostého vesničana, vyslovil se v ten smysl, že ikónu přec jen třeba sníti z nad — oltáře a postavit ji v střední lodi chrámu; tam — prý — aspoň bude lépe vidíno od lidu, který ji ctí co zazračnou. Vycházeje z církve, opětoval místnímu knězi toto své nařízení. Avšak nazejtří, před samým odjezdem, týž arcibiskup Antónij jenž byl včera tak důrazně rozkázal, aby obraz byl uklizen z oltáře, k velikému podivení všech osvědčil nenadále:

„Nechť Antonín zůstane na svém místě — on mi celou noc nedal usnout.“

O tomto vyjádření odjíždějícího arcibiskupa kolují zprávy ústní i tištěné a pravdivost jeho ztvzuje zvláště ta okolnost, že obraz skutečně ponechán na dřívějším místě, ačkoli arcibiskup Antónij byl znám co muž přísný a neúprosný, aby se byli odvážili nešetřiti jeho rozkazu. Tvrdí se dále, že následkem dotčené příhody zůstaly bez výsledku též pokusy pozdějších volyňských biskupů o odstranění obrazu. Tak domáhal se téhož nástupce Antónija, biskup Agathangel (Solovjev) a když mu byl sdělen případ s jeho předchůdcem, jal se dopisovati si s ním o té záležitosti. Jaký byl výsledek toho dopisování není známo, jen tolik jisto, že za jeho biskupování obraz sv. Antonína Paduanského byl zakryt jiným, na němž Spasitel vyobrazen v říze kněžské a v dolejší části namalováno „korunování Panny Marie.“ *)

Tímto způsobem jest tedy nyní obraz sv. Antonína zastřen. Avšak v dni „odpustu“ čili poutě odsouvá se obraz Spasitele, aby nábožní poutníci mohli viděti obraz sv. Antonína, s Ježíškem na rukou.

„V nynější době“ — dodává autor — „považováno přec jenom nemístným chovati katolický obraz v pravoslavné církvi, ale kterak jej odstraniti, o tom dosud není rozhodnuto. Do času zamýšlí ponechati jej v prostřední části chrámu, poněvadž přímé vyklizení ho z chrámu vyzvalo by nezbytně rozhořčení u osadníků a zarmoutilo by též katolíky, kteří po čas poutě hromadně navštěvují pravoslavný chrám, aby vzdali poctu sv. obrazu.“

Jakou úctu chovají katolíci k obrazu tomu a jak vysoce jej cení, toho důkazem jest mimo jiné i to, že kníže Sanguško, jak ujišťováno, jest i nyní ochoten získati jej pro kostel katolický, nabízeje zaň výkupného pět tisíc rublů.“ — — —

Jak to konečně dopadne? Jak by to dopadlo! Museli náš sv. Jan Nepomucký do musea a do kouta, půjde tam sv. Antonín také. Dříve prodělá snad ještě nějaké sakrestie a půdy, ale přijde tam přece.

Než i to má svou dobrou stránku. Co nezmůže síla jednoho, zможou snad síly spojené. Až sv. Jan a sv. Antonín, a ti ostatní společně budou orodovati, pak už to něco vydá. Pak už ani nespomůže ten pravoslavný sv. Petr s hůlkou v ruce.

*) Obraz rovněž katolický — pravoslavní ho nemají. Bylať to opět jen taktika k vůli nedávno „obráceným“ uniatům. (Pozn. překl.)

Také Kristus, má-li typ katolický, hlavně kříže s tělem jeho, musí do musea. Pak ovšem ale jedná se s ním uctivě a šetrně jako s obrazem Spasitele, a ne jako s Janem nebo Antonínem.

O veliké úctě některých katolických svatých mezi Rusy — bývalými uniáty — mnoho jsem už psal. Jména jejich si ovšem dátí nemohou, to není možné. Za to tím více je ctí navzdor tomu, že jsou nyní pravoslavní a mají za to mrzutosti. V jednom kat. kostele, kde mají oltářní obraz sv. Antonína Paduanského, dostal jsem 100 rublových intencí — od pravoslavných Rusů, totiž pravoslavných dle matriky.

Ale nic nepomůže. Církevnímu věstníku nedají ty věci spátí. Mluví o nich stále. Sv. Antonín co nevidět bude v museu. Jak ho ale odstraní z katolických kostelů? Nejsnazší by ovšem bylo, kdyby se hned celý kostel zavřel; však by sv. Antonínu přesla chuť dělat pak zázraky a pohoršovati pravoslavný lid.

Ubozí katoličtí svatí!

Je čas, abyste se vy ostatní nebeští kollegové ujali svých trpících bratří!

Discipulus.

Legenda ze života Kristova.

Podivuhodné jsou výmysly prostého lidu. V očích jeho skály, stromy, moře, zem, nabývají života. Neznají mezi místa a času, přes zákony, logiky a přírody vznášejí se jeho bohatá fantasie. Povahou-li především zbožný, zvláště události z utrpení Páně, bez ladu a skladu sice, ale vždy poeticky vměšuje ve své fantastické výtvořky.

Kdesi v daleké zemi při břehu mořském žije chudý sice a nevzdělaný, ale dobrý, zbožný a ctnostný lid rybářský. Na jedné straně ocean, na druhé vysoké pohoří dělí ho a uzavírá od ostatní společnosti lidské. Těžký je život jeho, plný práce, tvrdého lopocení a strádání ale on nese kříž svůj statně a odhodlaně. Nikdy není slyšeti z úst jeho nářků, nikdy netouží jinam, dále do kraje, kde snazší a veselejší je život lidí. A jestliže někdy vzdech dere se z mohutných prsou mužů, jestliže v době zlé zapláče ditko hladem na klíně matčině — okamžik, a klid vrátí se jim oběma. Oko jejich vzhledne tam, kde Kristus, jak vypravuje dávná jejich legenda od nepaměti stále se udržující, postavil jim na útěchu a posilu v kraji pustém a málo úrodném znamení věčné, znamení velkolepé, — písmo z kamene, jež k nim dí: Chce-li kdo za mnou přijíti, ať zapře sebe sama, vezme kříž svůj a následuje mne.“ Na věčnosti očekává jež za to koruna s ávy věčné.

A jaké je to znamení?

Z mohutného pohoří vystupují ještě mohutnější, tak že z daleka a široka spatřeny býti mohou, dvě obrovské skalní rozsedliny, jež prorývají tak ostrými hranami horu kolmo a vodorovně, že tvoří obrovský kříž. Jestliže při stínu pohled na ještě tmavější se šklebící temnotu rozsedlin naplňuje úžasem a hrůzou a zachvěje srdcem i méně přístupným dojmům přírodním, paprsky sluneční rázem změní podobu hory. Odrážejíce se od věčné sněžného vrcholu oslňujícím leskem, tvoří jakoby mohutnou, grandiosní korunu, korunu zlatem slunce a stříbrem ledu se lesknoucí. A tak nad hořejším ramenem, kříže, znakem utrpení, vznášejí se znak jiný, zářící, znamení slávy věčné.

Fantasie lidu, vždy vnímavá a tvořící, v hoře, lidské noze nepřístupné, vidí věčného kazatele a těšitele, jež zanechal mu Spasitel v lásce své, věda, že tu na úpatí hory bydletí bude lid dobrý, zbožný, pracovitý. K němu tedy vzhlíží v době dobré a zlé, před ním pracuje, u něho se modlí, trpí, snášejí, věří, doufá a miluje. A za tím účelem báj si vytvořil, báj naivní ale poetickou.

Když Pán Ježíš, dí tato legenda, na zemi dlel, aby modlitbami, kázáním, utrpením a smrtí vysvobodil lid z moci ďábla a otevřel mu nebe, přišel i sem se svými učedníky před smrtí svou, aby blahou zvěst přinesl i otcům

našim. Byl nevýslovně dobrý, nevýslovná dobrota zářila z očí jeho, tak že hned srdce všech pojala k němu nevýslovnou důvěru a lásku. Putovali za ním otcové naši, kamkoliv šel, aby jen mohli patřiti do svatě jeho tváře a slyšeti zvuk jeho hlasu, ani ve dne, ani v noci jej neopouštěli.

Často se stalo, že viděli jej smutného, sklíčeného, zrovna k slzám blízkého. A tu i duše jejich se skormoutily. Byli by rádi zvěděli příčinu zármutku jeho, byli by rádi jej potěšili, ale v takové chvíli báli se k němu blíže přistoupiti a k němu promluvit. Tu tedy zanechávali jej o samotě a smutně vraceli se do domova svého.

Jednou ale přece dodali si zmužilosti a setrvali při něm. Pod horou ve večerním stínu skláněl opět Kristus hlavu svou hluboko na prsa svá. Opět stín nevyslovitelného bolu a zármutku vryl se do očí a na tváře jeho. Poklekli i oni a uděšeně, v bázní a bolesti patřili na něho.

Aj, tu nad horami vzešla stříbrná luna a v plném jase lila své paprsky na údolí. Když prohlédly na okamžik zaslepené oči jejich, aj stín, jako mrak černý, táhl se od nohou Spasitelových k hoře. Pohlédnou — a vzkřiknou úžasem, stín má podobu kříže, kříže temného, děsného, kříže, který jakoby se ryl v horu od zdola nahoru a od leva k pravu.

Tu zašla luna. Tvář Spasitelova nabývá opět bývalé milostnosti. On blíží se k nim s tím výrazem tváře tolik vděkupným, ale oni vrhají se k nohou jeho a volají: „Ó rei nám, proč jsi byl tolik smuten, že pohled na tebe rozrýval duši naši? Co znamená toto děsné znamení kříže?“

I zvlhlo oko Ježíšovo láskou a on otevřev ústa svá jal se jim vypravovati o kletbě hříchu. v níž vězí od tisíciletí člověk, o království ďábla nad dušemi lidskými, o lásce otce jeho v nebesích, který nechce, aby kdo zahynul, ale chce, aby všichni spaseni byli, o té lásce, která tak milovala svět. že syna svého jednorozeného vydala na spásu lidstva. Vypravoval jim o lásce tohoto Syna Božího, který z Panny se narodil a na svět přišel, který postoupí hořkou smrt kříže, aby vykoupil pozemčany, kteří skrze člověčenství jeho stali se mu bratřími, a že za to vezme nevyslovitelnou, nehynoucí odměnu v nebesích u otce svého. Vypravoval jim, že utrpení, sebezapření a práce v poctivosti a bázní Boží je ta cesta, která i lidi světem vede k tomu světlu věčnému.

A mnoho podobného vypravoval jim, kteří klečící u nohou jeho. viseli očima svýma na jeho rtech. A když končil a naposledy pravil: „Kdo chce za mnou přijíti, zapři sebe sám, vezmi ten svůj kříž a následuj mne.“ tu znovu vrhl se k nohou jeho, líbali jeho ruce a nohy, ubezpečující se slzami a planoucími tvářemi, že oni tak učiní, že zachovají se dle slov jeho, že v poctivosti, bázní Boží a bez reptání budou nésti břímě svého těžkého života, a že tak smýšletí a jednati budou učiti dítky a vnuky své.

I pohnula se duše Spasitelova při tomto nadbytku důvěry a lásky, a on pravil: „Viděli jste ponížení, jež vezme na sebe Syn člověka, viděli jste jeho kříž, a poděsili jste se. Nuž, vizte tedy i jeho oslavu, kteréžto milosti vaše věrnost vás činí hodnými“. Odstoupil Spasitel — — opět ukázala se stříbrná luna nad horami, a kolem hlavy jeho utvořila z paprsků svých věnec slávy. Patřil naň lid, a cítě něco z toho, co vyjádřil sv. Apoštol řka, že ani oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, aniž na mysl lidskou vstoupilo, co připravil Bůh těm, kteří ho milují, omdlával v blaženosti.

A opět stalo se šero. Ho zdálí bylo viděti světla pochodní a třesk mečů a zbraně. Utecte, velel Kristus, přichází ten, který mne zradí. Utrpení mé se blíží. A Jidáš přistoupiv, políbil mistra.

Vzkřikne lid a prchá, více před hrůzou zločinu, nežli před vojáky, více pod silou rozkazu Kristova, nežli z bázně. Nikdo z nich neklade se na tvrdé lůžko, ale naslouchá s úžasem, jak venku zuří bouře, jak hora, ze všech nejvíce vystupující, se otrásá. Když bouře přestává, vyhlédnou k hoře, ale zpět pádí do příbytku svého a uzavírají dvěře: obrovský kříž utvořený jakoby s hustoty temnot šklebí se na ně z mohutné hory.

Ale když druhý den zlaté slunko vystoupí nad obzor a paprsky jeho padají na horu, aj, nad křížem, roklinami utvořeným, zatřpytí se na vrcholi koruna ze zlata a stříbra, koruna zářící, obrovská.

I padá lid na tvář svou a do duše jeho na věčné časy ryje se to slovo Spasitelovo: „Kdo chce za mnou přijíti, zapři sebe sám a vezmi kříž svůj a následuj mne,“ a v duši jeho je jasno, že zanechána mu tu památka, která nesmazatelně a věčně ukazovati mu bude cestu životem, cestu kříže ku koruně slávy, již viděli na skrání Spasitelově o včerejším večeru.

Prostý je ten lid rybařský, mozolovité jsou jeho ruce, těžký jeho život jako chmurný je ten obrovský kříž před zr. koma jeho, málo vzdělaný jeho duch; ale srdce jeho je zlata ryziho, jako ta koruna, jež čistým svým jasem denně na ně září.

Časové zprávy.

Z výstaviště. Skutečný český a národopisný ráz budou mít budovy za fontanou. Hlavní tři pavilly při vstupu na výstav ště stojí, tak že celkový typický dojem nebude ten pravý. Teprve až za ochutnávárny pohlednete v pravo ve krásný hrad Kokořín, již nyní vábící oko návštěvovatele, bude pohled na budovy před vámi podávati vám něco neobvyklého, typického, národního. Stará Praha vedle hradu zůstane asi nejvábnejší budovou celého výstaviště. Již dnes je dojem velkolepý; jestliže na okamžik nechtívání jste stojíce, na malém rynečku, poetickým kouzlem, jež odevšad vane, ihned pocítíte také majestátnost, auktoritu jakous a hlubokou vážnost, s kterými k vám dobře nápodobené stavby mluví. Škoda, že ze strany od ochutnáváren není možný pohled do ulice Staré Prahy; stál by za to. Ostatní budovy statně pokračují. Některé statky jsou již hotovy. Jsou pěkné ty české chalupy a dvory, ladné a svědčící o vkusu našeho lidu; škoda, pravil kdosi, když jsme si na nich polibovali, škoda, že je na nich tolik hypotekárních dluhů. Přispěje-li výstava také k jich odstranění? Také americká česká čtvrt, ležící blízko při vchodu na pravo, blíží se k svému ukončení. To vše ale je zatím jen mrtvá kostra. O svátcích velikonočních navštívilo výstaviště na 35.000 lidí, a všichni byli uspokojeni. Jak bude, až v těchto kostrách uloženy budou poklady, drahoceňné poklady lidové práce a lidového umění? Jeden tísnivý dojem zůstává. Vše je z lehýnkého dřeva. Jedna jediná jiskra, jen malý vítr, a vše lehne popelem. Ovšem opatření jsou taková, že

nemohou býti lepší. Než i obecnostvu bude užívati nejprísnejší opatrnosti.

Školské epístoly. Že beru od p. Bačkovského všelijaké pamflety, žaloval na mne slovně p. doktor u českého kleru sám. U jiného je bráti nemohu, poněvadž se v nich jen p. Bačkovský vyzná a mně je opatřiti může. On si to pokládá za zásluhu, poněvadž pak kněží mají proti čemu psáti. Ten dobrák. Jedná asi jako ten darebák, který před soudem takto mluvil: „Páni porotcové, račte povážiti, že máme já a moji kolegové o slavný soud největší zásluhu. Nebýti nás darebáků, nebylo by koho souditi a společnost byla by o znamenitou a prospěšnou instituci soudcovskou chudší.“ Než jednou se p. doktor přece zmýlil, a místo pamfletu mi poslal dobrou věc. Vlastně i já jsem se zmýlil. Pošle mi tu brožurku nadepsané „sokolské epístoly.“ Aha, kamaráde, myslím si, to bude zase kost pro tebe. Ale dej pozor — sokolové: národní klenot — pozor na ústa. Díky Bohu, tenkrát jsem se důkladně zmýlil, k své radosti zmýlil. Sokolské epístoly páně Vaničkovy nejsou nejen boucharonské pamflety, ale dobrými literárními drobnostkami, které vlastně vzbuzují podivení, vzpomene-li, že věnovány jsou sokolstvu, tedy spolkům, nepoživajícím co do náboženství a mravnosti vždy pověsti bezúhonné, aspoň mezi námi ne. Sokolské epístoly páně Vaničkovy i tak o náboženství nemluví, ale co do mravnosti obsahují mnoho dobrých povzbuzení. Povzbuzují k střidmosti, sebezapírání, čistotě pohlavní, k vytrvalé práci. Důvody uvádí ovšem jen čistě laické, řekl

bych lékařské, avšak i tak jsou zjevem velmi dobrým. Důvody tyto nemohou sice míti velkého přesvědčujícího vlivu, ale už to je událostí, že brožury takového obsahu nalézají odbyt. A nalézají, jinak by nevycházely. Jako zvláštnost uvádíme, že téměř každá začíná citátem nebo příkladem ze sv. Písma. A nezdá se, že by spisovatel Písma zneužíval, ač příležitost a způsob užití nelze vždy schváliti. Podivný to sokol, ten p. Vaníček, ale sympatický. Kdyby takový duch v českém sokolstvu se ujal a dostoupil až k mohutnosti a výši nejen — řekněme — lékařsky moudré a prospěšné, ale i mravní, křesťansky mravní, mělo by to jistě dobrý vliv na celé toto združení a toto neodpuzovalo by pak jistě jisté kruhy. — Ale pan dr. Bačkovský ztratil u mne takto skoro všecku reputaci. Jak se jen tak mohl zmýliti, on, takový znalec a odborník v „nejkrásnější literatuře.“ Či dal se na pokání?

Nár. Listy psaly dne 14. dubna 1895 do slova takto: „Avšak sněmovna poslanecká (francouzská), již musel býti rozpočet vrácen, nesdílela nikterak toto stanovisko konservativního ministrpresidenta — tak prosím jmenuji Ribota!! — ku klerikalům tak ochotného, nýbrž setrvala...“ Jednalo se o návrhu kterým na řády a kongregace katolické uvaluje se neslýchaná daň, čtyřnásobně, ano i desateronásobně větší než na jiné občany a instituce francouzské. Poslanecká sněmovna proti vládní předloze ještě ji zvýšila. Poněvadž lupičství, které tu panamisté pod rouškou zákona provádí, je příliš zřejmé, chtěl Ribot, aby senát toto dodatečné zvýšení daně od sněmovny zamítl. A Nár. Listy nazývají ho proto ku klerikalům tak ochotného!! Co nevidět bude tedy klerikalem, kdo nebude okrádat fary, kostely, ničit jich majetek a p. Daň z přírůstku záleží v tom, že řád musí platiti daň při smrti každého člena. Když byl v Marseillu mor a nikdo tam nechtěl jíti za nejvyšší obnosy, vybidli panamisté jeptišky. Přihlásilo se jich ihned dobrovolně z jedné kongregace 60. Dvanácte jich tam bylo posláno, z nichž nevrátila se ani jedna; zemřely nákazou. Na to vláda diktovala kongregaci daň tak vysokou, že kongregace byla zničena. I nářadí musela prodati, aby mohla za-

platiti lupičskou daň. To je dle Nár. Listů také tedy svobodomyšlné, neklerikalní.

Drobnosti.

Víra ve středověku byla prý slepá. Nuže maličký obrázek k tomu. Když opravený kostel sv. Jiří na Hradčanech znova byl svěcen (r. 1100. 2. října), přinesena také mezi jiným skříinka se sv. ostatky. Mezi nimi byla část závoje považovaného za Ludmilin (sv. Ludmily.) Aby se přesvědčili o jeho pravosti, vrhli jej na řevavé uhlí. Když neshořel, vystaven k uctívání věřícím. Očitým svědkem této zkoušky byl Kosmas. Dudík k tomu dodává; „Také již věk XI. měl své pochybovače i nebylo lehkomyšlně považováno za ostatek, co jim nebylo; ale za to prokazována byla pozůstatkům po svatých mužích a paních za pravé uznaným počta v pravdě dojemná.“ (Dudík, D. M. IV., 260—261.) Viděti z toho, že nelze generalisovati případů, v nichž lehkověrně přijímány všelijaké věci za ostatky svatých. —

Biskup olomucký Robert (1202—1240.) svým jednáním jest důkazem, že nevěřilo se všemu hned jen tak bez rozmyslu. Dáloť to dosti přesvědčování než uvěřil stigmatizaci sv. Františka. Ba i z obyčejných kněží kázali někteří otevřeně proti tomu, jako na příklad dominikán jehož jméno se neudává. Nešlo to tedy tak lehce „balamutiti“, jak naši „přátelé“ říkají, ani v temném středověku. (Dudík.)

Ve středověku mohl prý se také, kdo jen chtěl, z hříchů vyplatiti, nečině pokání. Že někteří kněží udělovali příliš lehká pokání, dopouštějce je po většinou odbýti almužnami a pod., jest sice pravda. Ale jak jednaly tu úřady církevní, které měly věc na starosti? Poslyšme, co dí o té věci syn Kosmův, olomucký biskup Jindřich Zdik (Rukopis v kapitole Olom. č. 24. sermo 16.) — „Jsou hříšníci, kteří zasloužili pět roků pokání a vy jim ukládáte třídní půst,“ a dále zase: „Posty a almužny nikdy nemohou hříchu sprostiti, pokud člověk ve hříších setrvá. V hříších setrvati a almužnu udělovati jest tolik, jako podpláceti soudce, aby tím bezpečněji mohlo se dále hřešiti.“ — Toť přece dosti zřetelné, k tomu netřeba ani poznámky. (Dudík IV. 297.)

(Dudík VIII. 199—200.)

V nynější době mluví se mnoho a mnoho o humanitě, ale jen mluví. Zvláště v bohatých liberalních třídách je právě křesťanské lásky velmi málo. Jak mile však dojmá nás, čteme-li na př. o Eberhardovi, Dětmaru a Jindřichovi, mincmistrech království českého, tedy jistě o boháčích toto: Přidělujice špitál v Jihlavě klášteru Želivskému pravi: „... ten, koho Bůh v životě tomto bohatstvím obdařil a hodnostmi vyvýšil, má bližnímu svému nejen v nedostatku přispěti, nýbrž zvláště o zaopatření chudých a utištěných pečovati.“ Často se s úsměškem vzpomíná, jak šlechtici a jiní boháči za hříchy v mládí spáchané činili pokání, zakládajice kláštery a špitály. Což nebylo by to dobré, kdyby tak nyní všelijací ti Rothschildové, Gutmanni et tutti quanti, ať už „křesťani“ či jiní, založili každý ve stáří aspoň chudobinec pro ty, které za života odřeli? Nebylo by to aspoň něco? Což teprve kdyby aspoň dle jména křesťanští Kroesové řídili se zásadou „omezeneých“ mincmistrů středověkých! — ik.

Dobrá odpověď. Jistí rodiče, jižto jinak o milého Boha a o svaté náboženství se mnoho nestarali, ztratili své jediné dítě. Tu se dali do žalostného nářku, reptali na Boží prozřetelnost, jak to obyčejně bývá, že právě ti lidé, kteří nejméně na Boha myslí, požadují, aby Bůh tím více na ně myslel a je všechny i pokrevné a domácí, jako zřítelnicí oka choval. I tázali se svého duchovního pastýře, je-li Bůh, jakož Pismo dí, láska, proč jim jejich jedináčka a miláčka vzal? Duchovní, pravý to muž Boží odpověděl: „Vy chcete ode mne zvědět, proč Bůh vaše dítě k sobě vzal? I odpovídám: On chce z vaší rodiny také někoho v nebi mít. Vám, starým se do nebe nechce, a dítě, kdyby bylo vašim zůstalo, byste tam také nepustili, proto si ho Pán v pravý čas k sobě vzal. Máte-li otcovské a mateřské srdce, chvátejte za dítětem a hledejte je na cestě ctností a bohabojnosti, opět je naleznete a více je neztratíte.“

Pravý užitek. Jistý mandarin liboval si velmi ve skvostném oděvu; i byl šat jeho opravdu drabým kamením téměř celý pokryty. Jda jednoho dne po ulici, spatřil za sebou starého bonze, který se mu hluboce klaněl a děkoval

za drahé kamení. „Co to praviš, příteli,“ táže se udivený mandarin, „vždyť jsi ode mne žádného kamení neobdržel.“ „Ovšem že ne,“ odpověděl bonze, „ale dovolil jsi mi na ně se dívat i to jest jediný užitek, jež sám ze svého kamení máš; není tedy rozdílu mezi námi, jen že ty máš starost, aby ti je nikdo neukradl, a takové starosti si hrubě nepřeji.“

Znatel umění. Jakýs francouzský hrabě chvástal se, že malbám dobře rozumí.

„Od koho pochází tento obraz Kristův?“ ptal se ho jednou král Ludvík XIV.

„Vaše královská Milost ráčí žertovati se mnou,“ ozval se hrabě.

„Nikoliv, jen to řekněte,“ děl vážně král, „kterému mistru obraz tento přispisujete.“

„Nuže, vaše královská Milost, zde přece stojí jméno umělcovo napsáno, a musel bych býti slepým, kdybych od zdaleka jeho jméno I N R I, nepřčetl.“

Všecko kolem něho dalo se do hřmotného smchu.

U kasy. Jeden duchovní poněkud prudčeji domáhal se lístku na nádraží u kasy.

„Jen pomalu,“ volal na něj jakýs vousáč, „jste za mnou, já tu byl dřívě.“

„Možná,“ odvětil kněz, „ale já myslím přece, že já z nás dvou, stál tu dřívě.“

„Ne, ne, ne — já to byl a tady to jde jako u zpovědnice, každý jde po řadě zaplatit.“

„Jak, vy jste ve zpovědnici platil?“

„Arciže, arciže.“

„Ó to je pro vás žalostné. Já pokud vím,“ vysvětloval duchovní, „platí se ve zpovědi tenkrát, má-li se něco vrátiti, nebo nahraditi, co bylo dřívě ukradeno. Pakli jste tam platil, musíte zajisté věděti, proč jste platil?“

Překonání posměváčkové. Za starých časů přišel jednou prostý rolník do university v Lipsku. Právě byla disputace.

Učenci poznali hned v sedláku katolíka. Vyčínal mu totiž z kapsy křížek a medalionek marianský od růžence.

Zablýsklo se jim v očích a jich protestantské srdce zaplesalo radostí, jaká to bude švanda nyní.

Ihned jeden z mistrů tázal se sedláka, zdali chce také disputovati.

Tento odvětil zkrátka: „Pakli se pániům líbí, tedy ano“

„Dobře,“ pravil jeden z professorů, „musíte však tolar vysadit. Potom budou kladeny otázky vzájemné, a kdo neodpoví prohraje.“

Sedlák bez dlouhého rozmyšlení vyňal kožený měšec z kapsy a položil potom tolar na stůl a děl: „nu, snad páni také tolar vysadí?“

Stalo se

Rektor Magnificus nyní posměšně pohlédl na růženec, tázal se: „Řekněte mi jak vlastně jmenovala se matka Boží?“

Sedlák radostně s nábožným nádechem zvolal: „Maria se jmenovala“ a hned vysoceučenému rektorovi dal nyní následující otázku: „Řekněte mi nyní vy — jak se má matka jmenovala?“

Všichni ztichli. Na všech bylo znáti nemilé rozpaky. Zatínali pysky — rudli. Nic naplat, žádný z těch protestantských učenců to nevěděl.

A náš venkovan shrabuje dolary se stolu zcela chladnokrevně a dobrácky pravil: „Až zase bude jednou disputace, draží páni, buďte tak dobří a oznamte mi to,“ a byl pryč.

Odbyl je. Jakýsi rolník vezl do města obilí na trh a když je prodal, zašel si do lepšího hostince, aby poobědval.

Rolník se neostýchal před jídlem pomodliti.

Spůsob jeho vzbudil u vedlejšího stolu, kolem něhož sedělo několik hejsků, bujný smích.

Venkovan si toho nevšímal a pokojně obědval. Po jídle pomodlil se opět.

„Vidíte, pantáto,“ ozval se jeden po dobrácku, „že se tak krásně všickni doma modlite?“

„I ne, panáčku, ne, dokonce ne, všickni se nemodlí. Mám doma několik telat, volů a vepřů, a ty o modlitbu nestojí.“

Rádné odbytí. Do jednoho vozu železničního chystal se právě vstoupiti katolický duchovní.

Jakmile ho spatřil v něm sedící občan budoucího státu štěstí, nemohl se zadržeti, aby květy socialistické vědy z úst jeho nepršely.

A divno, v ostatním obecenstvu nabýly „vtipy“ jeho ohlasu. Leč duchovní tímto vřelým přivítáním nevyšel z rozpaků.

Dobrácky, s vřelým úsměvem, prodil: „Odpuste pánové. Musil jsem se zmýlit. Chtěl jsem usednouti do vozu pro lidi a zatím vstupuji do dobytčího. Odpuste . . .“ Obrátil se a usedl do jiného vozu.

Z r n k a.

Láska, charitas, ve všeobecném slova smyslu jest dar sebe sama. Nese-li se k Bohu, jest to dar sebe sama Bohu; nese-li se k lidem, jest darem sebe sama člověčenstvu. V jak velikém stupni měl sv. Vincenc z Pauly tuto dvojí lásku!
(Lacordaire.)

* * *

Nic není krásnější než Bůh; po Bohu duše, po duši myšlénka, po myšlénce slovo. Nuže, čím podobnější jest duše Bohu, tím podobnější jest myšlénka duši, tím podobnější slovo myšlénce, a tím vše je krásnější.

* * *

Kdo slouží Bohu, povznáší se; kdo slouží penězům, snižuje se. Jaká hanba a pošetilst kolisati mezi bídným kovem a tím, který jest věčné a nekonečné dobro.

Obsah „Obrany“ :

K Velikonocům. Fr. Žák. — Postavení našeho rolnictva. — r. — Sociální úloha státu. Řeč prince Al. Lichtensteina. Volně zpracoval Rud. Vrba. (Dokončení.) — Ubozí katoličtí svatí. Discipulus. — Legenda ze života Kristova. — Časové zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovni ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václava Kotrby vdova, odpov. redaktor František Žák.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem, 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendář“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovní ulici, kamž předplatné budiž zasíláno. — Redakce: F. r. Ž á k, kooperator na Král. Vinohradech.

Před volbami.

Naše dvě velké politické strany, hotovíce se k volebnímu boji, vydaly už svá hesla. Mladočeši postavili se pod prapor všeobecného rovného hlasovacího práva, staročeši pod znamení všeobecného hlasovacího práva zájmového. Mladočeši bojovali dosud hlavně jen pod praporem důraznějšího domáhání se státního práva. Stojí při něm ovšem dosud, ale jednak nevykazuje docela žádných úspěchů, jednak sevšedněl — ne ovšem v tom smyslu, jakoby pozbyl něco na své váze a opravdivosti; docela ne, vždyť je to náš jediný politický program, program celého národa. Ale byv zneužit často k osobním bojům, a stotožněn opozicí, opozicí dosud bezvýslednou, ztratil na své působivosti a přesvědčivosti. Nutno bylo tedy sesílití vliv strany novým časovým heslem; stalo se jím všeobecné právo hlasovací.

Mladočeši, vysadivše se pro ně tak rozhodně, domnívali se zajisté, že získají tím široké massy lidu, na jehož rozjařenosti založena je jich síla. Mimo to poznali, co v bezmyšlenkovité a nesamostatné masse zmůže blýskavé heslo lidovství, humanity, pokroku. Než tentokráte se poněkud zmylili. Dělnictvo, zorganizované a důmyslné vedené, přijme ovšem tuto pomoc v boji svém za práva čtvrtého stavu, ale s mladočechy více nesplyne. Ví, že právě v svobodomyšlném táboře zastoupena je ona buržoasie, která ho uvedla v moderní otroctví kapitálu, ona buržoasie, která ve francouzské revoluci nabyví rovnoprávnosti, brzy nabyla obrovské převahy nade všechny stavy ostatní. Národ — to jsem jen já, hlásala a podivuhodně brzy provedla jako kdysi Ludvík XIV. Vlastenectví, pokrok, spravedlnost byly jen při ní; ona určovala jich výměr. Poněvadž jediné jmění považovala za pramen politických práv, moc kapitalismu brzy děsně zkvetla. Plutokracie, penězníci z liberalní buržoasie stali se novou šlechtou. Nejhanebnější korrupce, v zájmu strany jsouc dovolena, nemohla zůstat bez vlivu na jednotlivce. Zlaté tele israelské znovu bylo postaveno. Je zajisté charakteristické, že ona to byla, jež provedla emancipaci židů a národy dala jim na pospasy z bídného kramářství a ze ziskuchtivosti.

A tak liberalní buržoasie ohraničila se brzy nejkrutším a nejnesvobodomyšlnějším stavovským egoismem a vytvořila nový feudalismus, tisíckrát horší feudalismu středověkého, feudalismus frází, hesel, feudalismus kapitálu. Feudalové středověcí měli na tom svůj zájem, aby lid jim podmaněný byl zdravý, silný, spokojený, měli též svůj zájem na vlasti, s níž byli svázáni; feudalismus moderní tohoto zájmu nemá. Vyssává a ničí vše bezohledně, jeho despotismus není mírněn ohledy na lid, jenž není jeho, ani na vlast, kterou co chvíli může opustiti, ničím.

Socialisté to vědí. Poznali se, tvoří již svůj vlastní čtvrtý stav, který má svůj vlastní stavovský egoism, své vlastní zájmy stavovské. Jeho neblahý náboženský nihilismus zblížuje ho sice s náboženským liberalismem svobodomyšlné buržoasie, ale to je spojitost mezi nimi jen časová, nikoliv základní. Buržoasie má za svůj princip peněžní despotismus, založený na bezohledném vyssávání lidu; liberalismus sloužil jí zhusta jen za působivé heslo k oslepení neprozíravého lidu. Strana našich německých liberalů spočením se s konservativci ukázala, že za tyto své hlavní zájmy v nouzi dovede snadno činiti ústupky v ohledu náboženském a zapřítí kus své minulosti. Socialismus za hlavní svůj program má právě vymanění vyssávaného lidu z této moci, z tohoto despotismu. Protináboženský bod svého programu může beze škody odložit a bude dále trvati. vždyť máme i křesťanský socialismus, který, byť i jinou cestou, nepracuje pro nic jiného, nežli za práva čtvrtého stavu, dělného lidu; ale svůj programový bod, jenž ho staví proti kapitalistické buržoasii, odložit nesmí a nemůže, nechce-li zahynouti. Ano, v ten den, kdy zřekne se socialismus svého protináboženského směru, nabude teprve mravní síly a nové moci, jelikož získá pod svůj prapor znamenité síly z tábora křesťanského.

A tak úsilí Mladočechů, získati sobě, totiž liberalní buržoasii, dělný lid, je marné, poněvadž nepřirozené. Může se to státi na čas při úpadku uvědomělosti strany čtvrtého stavu, nikdy trvale, leda ovšem úplným úpadkem socialistického programu této strany.

Uvědomělost čtvrtého stavu ale spíš stoupá nežli klesá. Pozorujme ty májové slavnosti dělnického lidu, dávají o tom svědectví jasně. Účastenství na nich členů strany liberalní buržoasie je dost směšné. Že je svrchované farizejské, rozumí se při buržoasům vědomé neslučitelnosti zájmů obou samo sebou. Vůdce dělníci se asi usmívají, vidouce pomocníky odtud, odkud by se jich nejméně nadáli. Jistý poslanec prý sice řekl, že pro rovné hlasovací právo ještě není jen ten, kdo nevězí po krk ve dluzích, ale takoví členové liberalní buržoasie jsou jen elefanty a s celou stranou nesmí se stotožňovati, leda že jsou pro ni špatnou známkou z mravu.

I socialistické dělnictvo je štváním sváděno a přiváděno pod cizí vlivy, jako pod vliv židovský nebo proticírkevní; ale tvoříc již čtvrtý stav, uvědomělou třídu s jistým programem, trvale pod vliv liberalní buržoasie přivedeno býti nemůže.

A tak strana mladočeská svým heslem po rovném hlasovacím právu trvale nezískala ani u dělníků.

Bylo-li by to bývávalo dříve možno, nyní po francouzských zkušenostech to více možno není. Co tam získal čtvrtý stav, že přišel do vleku liberalních radikalů? Nic, ale ztratil mnoho. Liberalní buržoasie zůstala tatáž, ano, bez- trestně směla se zvrhnouti až na panamisty, ale socialisté museli jíti ještě

dále, až se z nich stala strana sprostých revolucionářů, strana, jež sama se ubíjí svou nemožností.

Také u konservativní buržoasie, zvláště pak zemědělců nezískala strana mladočeská svým požadavkem rovného hlasovacího práva. Ba zdá se, že to nemyslela zcela do opravdy, ale že byla do toho vehnána. Snad si ani nepomyslela, že by Staročeši v době, kdy heslo rovného hlasovacího práva, jsouc prozatím jen „theorií“ o lásce k lidstvu, kteroužto teorií liberalové si tolik oblíbili, — ovšem zase jen v theorii — zdálo se býti tolik populární, že osmělili se proti němu rozhodně vystoupiti. Vždyť všeobecná rovnost odporuje nejzákladnějšímu pojmu „třetího stavu“, který stotožňuje se s národem, jiných stavů a jiných práv vedle sebe nezná. Snad to byla jen extravakance organu strany „Nár. Listů“, obchodnická extravakance. Ale stalo se, oni pak se už tak engažovali, že nemohou dobře zpět. Setrívajíce tedy při něm, těší se, že to dopadne jako Francii, že socialisty dostanou do své moci, aniž by se svého kapitalistického despotismu liberalní buržoasie museli vzdáti, že jim dopomůže k dalšímu oslabení a pokoření druhých stavů šlechty a církve; ale rázné vystoupení Staročechů nahání jim strachu dost, zvláště když znamenají, že čtvrtý stav svého stavovského egoismu proti ostatním stavům je si vědom. Vydali se nebezpečí, že buržoasie přilne raději ku straně, která jsouc konservativní má sice úctu před právy jiných, i dělníků, ale trvá pevně při buržoasistických zásadách. Ti svrchu zmínění elefanti ve straně mladočeské, socialismu blízke, zdají se jí asi dost nebezpečné.

Soudíme z toho, že vítězství Mladočechů není tak jisté, ačkoliv do poslední chvíle ode všech, ano i od Staročechů samých, nebylo bráno v pochybnost. Přijde na to, s jakým důrazem své heslo zájmového zastupování čeští konservativci budou obhajovati. Několikrát si ovšem zbytečně uškodili, ale není pochyby, že odpor jejich proti všeobecnému rovnému právu dal jim reelní podklad, kterého dříve postrádali, tak že už nejeví se více stranou jen negativní.

My i tak ovšem věříme z různých nedostatků strany staročeské ve vítězství Mladočechů, aspoň ještě pro nejbližších pár let, ale o tom jsme přesvědčeni, že heslo rovného hlasovacího práva k tomu nepřispěje. Zvítězí ještě na základě ostřejšího uplatňování programu státoprávního a jazykového a převládajícího dosud přesvědčení o nutnosti opposice. Že jim heslo rovného práva hlasovacího již nyní nezláme vaz, mohou děkovati jen tomu, že v Německu a ve Francii zájmům strany neukázalo se ještě dosti zhoubným, u nás pak hlavně domnělým výhodám, kteréž vyplynou z něho pro národ v ohledu četnějšího zastoupení na sněmu a říšské radě. Až i tyto výhody ukážou se nedostatečnými, a objeví se v celé nahostí jeho veliké stinné stránky, bude po illusi. —

Tímto článkem nevyslovujeme se ani proti všeobecnému právu rovnému ani zájmovému. Registrovali jsme prozatím jen, jak se nám jeví postavení našich politických stran v době před volbou, a v době dělnického prvního května.

Frant. Žák.

„Hus“ a Laveleye.

Neočekávali jsme věru, že veskrze klidný a věcný náš článek o poměru náboženství ke hmotnému blahobytu národů (čís. 5. t. r. „Obrany“) zavede podnět k jakékoli polemice se strany náboženských časopisů evangelických. Oč vlastně šlo nám při spisování onoho článku? Byla v českém jazyce opět vydána a rozšiřována brožura, ve které tvrdí se, že národy katolické opožďují se ve svém pokroku naproti národům nekatolickým, že příčinou pokročilosti jedněch a opožďování druhých jest jediné jejich náboženství protestantské na oné, katolické na této straně, že národové Římu podrobení odsouzení jsou k chudnutí, k bouřím politickým a sociálním atd. Jako příčiny toho vykládají se větší podporování vzdělanosti náboženstvím protestantským, lepší mravnost veřejná i soukromá v zemích evangelických než katolických, příznivý vliv protestantismu na formu vládní (přirozená vláda národů protestantských jest prý vláda reprezentativní, národů katolických vláda despotickejší), silnější náboženský cit u inteligence evangelické než u katolické, nepřátelství katolicismu naproti moderním myšlénkám o škole, svobodě tisku a spolčování, volebnímu právu atd. Nepokládali jsme za svou povinnost uveřejnění na spisek tento odezvu v š e s t r a n o u ; bude-li toho potřebí, najde se k tomu zajisté síla povolanejší. Šlo nám především o to, abychom ukázali, že nelze mluvit o jakési kategorii národů bohatnoucích a rostoucích na jedné a národů nezbytně chudnoucích na druhé straně a že nelze nikterak rozdíly v průmyslovém a obchodním bohatství národů vykládati jediné působením náboženství, nýbrž že působily tu vlivy historické, zeměpisné, plemenné a j. Omezili jsme se na provedení tohoto důkazu, protože kategorická tvrzení Laveleyova zběžnému a nemyslicímu čtenáři na první pohled mohou se zdáti pravdivými a protože třeba by po názoru našem spisek nemohl zvíklati náboženské přesvědčení i jen malé části příslušníků našeho národa, mohl by přece státi se pohodlnou záminkou naší národní nepodnikavosti a ohrožovati tak slibný ruch našeho hospodářského osamostatnění. To zvláště patrné jest z odstavce závěrečného.

Přes to věnoval předmětu tomuto a článku našemu pozornost „Hus,“ časopis věnovaný zájmům církve evang. reformované, v dubnovém sešitě tohoto ročníku. — Dle „Husa“ pisatel článku v „Obraně“ popírá prý tvrzení Laveleyova všeobecnými frasemi, bez dat statistických a bez podrobného vyvrácení důkazů národního hospodáře belgického, naproti spisu s takovou zdrcující přesilou důkazů mluví prý „Obrana“ jen tak všeobecně, neudávajíc důvodů pro svá tvrzení, chloubu katolicismu spatřuje prý ve středověku, a odbývá vůbec vše 26 řádky.

Pročetli jsme znovu Laveleyovu brožuru a nenašli jsme v ní (mimo okrouhlé číslo otyvatelstva Spojených států Severoamerických a kurs státních papírů anglických a francouzských — číslice tedy obecně známé a přístupné) ani jediného dokladu statistického a ovšem naprosto ne žádného důkazu tvrzení Laveleyových, tím méně tedy zdrcující přesily jejich. Laveleye staví národy a státy protestantské (Anglii, Sev. Ameriku, Holandsko, Švédsko i pravoslavné Rusko) naproti katolickým (Francii, Rakousku, Itálii, Belgii, Španělsku a již. Americe), vylučuje vzdělanost a blahobyt jedněch, a nedostatky politické a sociální boje druhých. Ličení jeho jest jednostranné a žádnými důkazy nedoložené.

Naproti tomu my snažili jsme se dovoditi, že nelze mluvit o náboženství jako výhradně příčině hospodářských úspěchů nebo neúspěchů (pak by nejlepším náboženstvím byl judaism), že k nynějšímu hospodářskému blahobytu národů evropských položil základy katolický středověk, že vynikající nyní postavení národů severoevropských má své příčiny historické a zeměpisné, že i četné katolické země dosud a pořád vynikají nejen blahobytem, ale i v kultuře. Pro tvrzení svá neuvedli jsme o nic méně dokladů, než jich poměrně uvádí Laveleye. Středověku věnovali jsme při tom méně místa než přítom-

nosti. Nemohli a nechtěli jsme ovšem napsati o předmětu tom opět celou brožuru; šlo nám o stručné charakterisování a vyvrácení základní metody Laveleyovy v onom spisku, hledíc především k hospodářskému postavení našeho národa. Dle požadavků „Husových“ musel by každý kritik o knize napsati opět knihu. „Hus“ cituje pak obšírně Drapera, aby ukázal špatnost, zpátečnictví, nečistotu a bídu středověku. Nesvědčí pro Drapera, že ještě ku př. po Comteovi a j. mohl psáti o středověku tak, jak skutečně psal, a nesvědčí pro „Husa“, že Drapera zcela zbytečně proti nám citoval. Můžeme ovšem i my „Husovi“ citáty posloužiti. Dle Masaryka (Konkr. logika, § 139) podařilo se středověké církvi přivést k platnosti obecný názor světový a sjednotiti na jeho základě národy; ve sbírání a připravování sil spočívá veliká civilisatorní zásluha církve středověké. Papežové do r. 1400 založili neméně než 43 universit. Z úsudků Comteových o středověku a katolicismu uvedeme jen, že „vědecký vliv katolicismu byl tak blahodárný, jako jeho filosofická působnost“ (Sociologie, čes. překl. 248), že dále estetický vliv středověku projevil se pokrokem hudby a stavitelství; „obdivuhodné ty náboženské budovy (středověké) vždy budou v pravých myslitelích i po utuchnutí víry buditi milý dojem hluboké socialní sympatie“ (tamtéž). „Vlastnosti středověkého zřízení ukazují nespravedlnost oné povrchní filosofie, která barbarstvím a tmářstvím nazývá onen věk, v němž zářil: na různých bodech katolického a feudálního světa sv. Tomáš Akvinský, Albertus Magnus, Roger Bacon a Dante“ (str. 249). Jak vzácnou jest a může býti katolicismu jeho minulost, i protestanté doznávají. Katolicismus představuje již ve svém vnějším vzezření stálost historického rozvoje, a jest nositelem tradice, jež ozaruje „nimbus ctihodného stáří“, praví sigmaringský superintendent Gallwitz (Preuss. Jahrb., 80. sv., duben 1895, str. 9.), vzácným jest témuž hodnostáři úctyplný smysl sklánějící se před ostatky, těmito zbytky veliké minulosti (str. 9.), a jako s obdivem patří na výrobky uměleckého průmyslu 15. a 16. století, jich nápodobí a upotřebuje, tak přichází i k poznání, že v „mravech, rádech, názorech, učeních a formách jak občanského, tak církevního života po všechny doby vládl hluboký, vzácný smysl, do něhož jest třeba se láskyplně pohržíti, abychom mu rozuměli a jim se oplodniti mohli“ (str. 13). Od katolicismu, který témuž spisovateli dnes ještě dává „z bohatého pokladu své 1800leté minulosti“ (str. 16), převzal by Gallwitz i muže jako jsou Athanasius, Ambrož, Bonifác, Řehoř VII., Innocenc III., sv. Bernard, sv. František, Karel Boro-mejský, kteří „třeba stáli ve službách hierarchie, vykonali přece v křesťanské církvi více, než t. zv. reformátoři před reformací“ (str. 12). Jak viděti, není to se středověkem tak zlé přes útoky Draperovy.

A ještě jeden citát. Největším dokladem spisku Laveleyova jest průmyslové bohatství Anglie. Podáme tedy obrázek z dějin anglického továrnictví. Když zaváděny v první pol. tohoto století nové stroje do továren textilních, hledali továrníci především laciné síly dětské. Protože poměry v továrnách platily za tak hrozné, že se rodiče ostýchaly děti tam posýlati, dodávali do nich správce chudobinců děti jim svěřené. „Vytvořil se pravý obchod s dětmi. V umluvený den dozorce chudinský shromáždil děti a továrník si vybral, které se mu zdály schopnými. Děti platily za učně, nebraly mzdy, nýbrž toliko stravu a obydlí, ale vše to tak špatné, že úmrtnost jich byla neobyčejná. Denní doba pracovní obnášela obyčejně 16 hodin.“ Protože dozorce nad dětmi tím více platu dostával, čím více děti vyrobily, byly tyto až k úplnému vyčerpání sil k práci poháněny. Byla-li obava, že děti následkem tohoto zacházení budou toužiti po úniku, dozorce „neostýchali se, děti jako zločince okovy spoutati. Smrt byla jedinou záchranou“, a vyskytovaly se mezi dětmi skutečně samovraždy. Z největší části nebylo jim přes devět let, některým ani ne sedm. Pro únavu chodily na lůžko bez jídla, ani šatů neodkládající. Jak bylo s tělesným i duševním jich rozvojem za těchto okolností, snadno si pomyslíti. „V též čas byli angličtí filantropové plni péče o osvobození černých otroků západoindických“ (Herkner Arbeiterfrage str. 32—34). Továrníci

ovšem přivedli to k milionům liber šterlinků. „Hus“ by však zajisté od protestantismu odmítl zásluhu o nabytí těchto milionů, a my také.

Na konec malou poznámku. „Obrana“ prý ani v třístránkovém článku nemohla neudělit českým evangelíkům něco na památku, totiž větu: „U nás nikdo nevidí rozdíl mezi příčinností katolíka a protestanta.“ Přiznáváme přece evangelíkům co do příčinnivosti úplnou rovnost s katolíky. Jak jest nad tímto výrokem „Husovi“ možno se pozastavovati, ponecháváme na uvážení veškerým svým čtenářům.

—r.

Páně Pelíškova samospasitelná církev.

Napsal Filip Jan Konečný.

Od té doby, ve které nejdůstojnější pan biskup Brynych obhajovati se jal katolické církve proti protestantismu u nás v Čechách výbojně postupujícímu a nikým nezadržovanému, zachtělo se několika dvojjetihodným pánům vítězných vavříků. Pustili se proti němu ruče do boje a „oslavili“ jméno svoje. Nejvíce se v tom vyznamenali páni pastoři Novák, Kozák a Dušek. Sláva jejich nedala spáti čilému panu pastoru Janu Pelíškovi, proto chvátal rychle za nimi a vrhl se na celou katolickou církev, „Brynych“ téměř ani se nedotýkaje. Aby čtenář poznal, jaký obr Goliáš pustil se do katolické církve, seznámíme ho s páně Pelíškovým útočným traktátkem, jenž světlo světa v Čáslavi spatřil, dnes už čtyř let se dožil a na osmašedesáti stránkách (maličkého formátu) o „církví samospasitelné“ pojednal.

Hned na prvním řádku v úvodě vykládá pan pastor, že Pán Ježíš řekl (Jan 3, 16): „Tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal, aby každý, kdož věří v Něho nezahynul, ale měl život věčný.“ To my katolíci také dobře známe, proto nemálo se divíme když čteme, že „k této radostné novíně a pravdě, kteráž jest jako sluncem křesťanství všeho, nepřestává pokukovati svět církve evangelická.“ Pan pastor zajisté ví, že církev katolická hlásala tak patnáct set let před církví evangelickou a že tak hlásá jednostejně a jednomyslně po všem světě až na naše časy. Nač tedy povídati tak o církví „evangelické“, která nejen později v pravdu tu uvěřila, ale se jí také věrně a jednomyslně nepřidržela? Aby mně rozuměl pan pastor, pravím mu následovně: Naše století usvědčuje nejučenější evangelíky z nevěry v Ježíše Krista, jakožto Syna Božího. Na důkaz toho připomínám spisku „Christ und Widerchrist“, kterýž nedávno vydal pověstný odpadlík hrabě Hoensbroech v Němcích. Ve spisku tom vypočítává a vlastními jejich citáty usvědčuje Hoensbroech celou řadu profesorů protestantských (učících budoucí pány pastory), z nevěry ano i z tupení Ježíše Krista. Aby uražený pan pastor Jan Pelíšek nevolal zděšeně: „jmenujte!“ hlásím se hned o slovo a jmenuji mu z auktorů, kterých sám ve svém spisku se dovolává, prof. dr. Haase a prof. dr. Baura Bude-li chtíti pan pastor těchto nevěrců více a téměř z každé protestantské university německé, mohu jimi posloužiti i ruhavými texty, kterými dotýkají se zle nejen božství, nýbrž i člověčenství Syna Božího. Kde je u nás katolíků něco podobného? Kdo se tedy hlásí ku Kristu, a která církev má právo, aby se na ni ukázalo, že se drží radostné zprávy, zvěstující víru v Pána Ježíše, Syna Božího a Spasitele našeho?

Pan pastor Pelíšek však nikterak si nezoufá a citě, že ta první chvála církví „evangelické“ jaksí nechutná, novou přidává. „Ona říká člověku, — tak chválí pan pastor „církev“ svou, — nemůže tebe spasiti ta neb ona církev viditelná, ať evangelická, ať katolická, ne papež, Hus, Cvingli, Luther nebo Kalvin, ne kříž nebo kalich, nýbrž spasiti tebe může jedině On — Kristus — dáš-li Mu srdce své.“ Je li tomu tak? tážeme se pana pastora. Proč tedy jste služebníkem církve evangelické když o ní prohlašujete, že nemůže žádného spasiti, že to dělá jedině Kristus? Proč nepostavíte se proti každé

církvi vůbec a proti evangelické jakožto sobě nejbližší proč nepostavíte se zvláště? Proč držíte lidi v církvi, o které pravíte, že jim ku spáse pomoci nemůže? Kdybyste věděl, že vám všichni pekaři stříbrných korun ani zlatých dukátů nedají a kdybyste právě a hlavně peněz potřeboval, zdaž byste se jich přidržoval, či od nich k penězoměnci pryč se odebral? Proč neučiníte tak s církví, o které prohlašujete, že nemůže „dátí spásu“?

Dvojtíhodný pán sice prohlašuje, že spásu dá nám Kristus Pán, „dáme-li Mu srdce své, ale zapomíná pověděti, jak a kdo Mu srdce to odevzdá? Sami, to jest osobně dáti srdce Pánu Bohu nemůžeme, to je fysicky nemožno; vezme-li se to obrazně, tu znova tážeme se, jak, to jest, chceme býti poučeni o tom, jakým má býti naše srdce a jak se Bohu odevzdává? Kdo nám to poučení dá? My? Kdo nám však za to ručí, že jsme se nemýlili pečující o své srdce tak a ne jinak? My katolíci máme zde lehkou práci: nám to řekne neomylná církev. Kterak pomohou si však protestanté? Kdo jim pomůže, kdo jim to poví? Proč tak různě a nestejně o Kristu učí, proč tak různé nauky do srdce věřících vlévají? Která jejich společnost učí pravdě? Jsou to helviti, aukšpuráci, kalvíni, balcaráci atd.? Lehko se řekne, „dáš li Mu srdce své“, ale kdo poučí, jak se Kristu srdce libé zachovává a dává? Obtíže ty citil asi pan pastor Pelíšek, proto se jich ani nedotekl a hned, jakoby pozornost od neblahé věty odvrátiti chtěl do katolické církve na novo se dal. Než ho následovati budeme, ještě mu připomeneme známého výroku souvěrce jeho, prof. Masaryka který v „Selbstmordě“ myslil, že by žádoucným náboženstvím našim mohla býti „irgend eine protestantische Secte“. Pane Pelíšku poraďte, která sekta protestantská naučí nás správně a dobře dávatí Pánu Bohu srdce? Ku první tedy nehodě páně Pelíškové přidružuje se nová: Pan pastor Pelíšek upírá církvi své dávatí někomu spásu a zároveň neumí pověděti, kterak srdce naše Kristu odevzdati, aby se Mu líbilo! Z toho jasně viděti, že se panu pastorovi církve své obhájití nepodařilo a že sláva jeho na té straně bledne.

Pojďme nyní za ním, ženoucím se na katolickou církev, a vizme, kterak zde pochodil, jaké slávy zde si dobyl! Pan Pelíšek začíná: „Církev římskokatolická mluví jinak.“ To ovšem, poněvadž by si dala takové vysvědčení neoprávněnosti a zbytečnosti, jaké dal pan Pelíšek církvi své! „Ta učí, — pokračuje horlivý pan pastor, — sama o sobě, že ona jest samospasitelná, to jest, že mimo ni v nižádné jiné náboženské společnosti žádným způsobem spasení dojíti nelze. Extra Ecclesiam non est salus, mimo církev není spásy!“ Odezíráme zatím od neúplnosti, kterou v definici páně pastorové spatřujeme — pan Pelíšek dotýká se totiž jen stránky negativní a nikoli pozitivní, — a posloucháme trpělivě, co proti tomuto „hroznému“ učení římskému poví. Pan Pelíšek domnívá se, že odkryl bolavé místo církve římské, na němž pytevním nožíčkem britkého rozumu svého hluboké rány způsobiti může, s nímž však opatrně zacházeti chce. Toť asi smysl jeho slov: „S tímto učením chceme se tuto stručně sice, ale přece poněkud blíže — a potom prý se nepsává českými slovy po německu! — obeznámiti, aber dennoch etwas näher bekannt machen!“ Aby čtenář prozíravý nemyslil, že pan pastor útočí proti náboženství jeho čili proti víře, a aby se nebál, že zaútočí si slovy neslušnými a bezohlednými, napovídá pan auktor ihned, že „kdykoli mluvíme o „Římu“ a o „církvi římskokatolické“ . . . máme při tom na mysli hierarchickou soustavu učení a snah*) a nikoli víru jednotlivců, kteříž jsouce lidé dobré vůle dle svého římsko-katolického přesvědčení klidně živi jsou a také jiným klidného bytí ochotně přejí.“ A jako by povídání toho nebylo dosti, dokládá úzkostlivý pan bojovník, „že si ukládáme (totiž on) ve věci i mluvě všemožnou mírnost.“ (Strana 4.). Jakou „mírnost“ si pan pastor ukládá, viděti hned z nápisu následujícího pojednání. Slíbiv totiž, že si „vše-

*) S dovolením, pane pastore! Co je to „hierarchická soustava učení a snah“? Nevíte? Neznalost, poněvadž pojmy ty k sobě nepatří.

možnou“ mírnost uloží, pokračuje pan Pelíšek v ten způsob, že píše v prvním odstavci o „neblahém učení“ a „dokazuje“ tuto všestrannou a všemožnou mírnost tím, že hned z počátku připomíná, kterak papež Bonifac VIII. prohlásil, „že pro všecko lidské stvoření jest nevyhnutelno, aby poslušno bylo římskému papeži pod ztrátou spasení.“ Nehledě k tomu, že poslušnost a samospasitelnost nejsou stejné pojmy, dlužno posvítiti na vyhlášenou páně Pelíškovu „všemožnou mírnost“, jelikož sotva s hora uvedenou větu pronesl, hned v závorce připsal: „Zvláštní jest ovšem, že právě tomuto náměstku Kristovu samému (wieder deutsch?) veliký básník Dante viděl přisouzeno peklo a nikoli nebe.“ Tak pro „všemožnou“ mírnost nemůže pan pastor pomínouti ani vášnivého a ničím nedokázaného projevu básnického. Víme, proč tak činí! „Hierarchická soustava“ měla tím citátem dostati kopanec, a zatím povalena páně Pelíškova „všemožná“ mírnost! Není nad sliby, které bývají „chyby“, abychom neřekli lžemi a ostouzením.

Pana pastora velice bolí slova papežské bully: „Vyhostujeme a zatracujeme ve jménu Boha všemohoucího . . . všechny Husity, Wiclefity, Lutherany, Zvingliany, Calvinisty, Hugeny, Anabaptisty, Trinitary a odpadlíky od víry křesťanské a všechny jiné kacíře, ať jakkoli se jmenují a jakékoli sektě přínaležejí“ atd. Útlocitný pan Pelíšek volá na straně 5. „Jaká to slova děsná v ústech mužů zovoucích se náměstky Ježíše Krista, který o sobě řekl: „Syn člověka nepřijde zatracovati duši lidských, ale jich spasiti“. Při vši možné mírnosti, kterou si pastor hned na počátku velkomyslně uložil, zajisté nebude mu těžko pochopiti, že smysl zmíněné bully a věty Páně není takový, jaký se mu zdá. Po pravdě, třeba i bez mírnosti, vyznati sluší, že „církev římská“ všemi slovy těmi nic jiného nechtěla a nechce než odsouditi bludy rozličných sektářův a kacířův, nestarajíc se o osoby čili jednotlivce těchto vyznavačů. Soud o jednotlivcích čili o lidech náleží Bohu; soud o učení čili o víře jednotlivců náleží církvi dle příkladu Spasitelova: „učte všechny národy.“ Proto také napomíná sv. Pavel Timothea, „aby střehl pokladu“, čímž všichni vyznávají „víru neboli učení“. Jako písmák ví zajisté pan Pelíšek, že stojí psáno, aby nikomu jinak učícímu se nevěřilo i kdyby andělem se zdál, jelikož jest antikristem. Tak posoudil, vlastně zavrhl a odsoudil, jinak učící než pravda bylo, tedy bludaře sám sv. Pavel, který o sobě vyznal, že všem vším se stal. Co tedy spáchala hrozného nenáviděná „církev římská“, když „jinak věřící“ než pravda zní, zavrhla a odsoudila? Jaký jest rozdíl mezi Pavlovým „Antikristem“ a mezi papežským „Vyhostujeme a zatracujeme“? Kdo z obou užívá významu přísnějšího? Proč tedy sápe se pan Pelíšek na církev a proč nazve i Pavlovo učení „neblahým“? Na výkřik tedy páně Pelíškův „Jaká to mluva v ústech křesťana!“ — odpovídáme: pavlovská, a byl-li sv. Pavel křesťanem, je to mluva křesťanská. Ostatně víme, že pan pastor zná, co Pán Ježíš pronesl o těch, kteří „neslyší církev“. Jak, pane pastore, mluví požehnaný Spasitel o neposlušných? Odsuzuje a zavrhuje je, užívaje slova, které všech církevních odsouzení jest nejhorším, totiž anathema sit! A tu tážeme se útlocitného srdce páně pastorova: jsou tato slova také „děsná“? Proč tedy hubujete na „církev římskou“, když vlastně jen opakuje, co řekl požehnaný Spasitel?

Víme ovšem, že pan pastor neuznává „církev římskou“ učitelkou a sloupem pravdy, jak ji nazývají svatí Otcové a nejlepší staří spisovatelé; víme také, že pan pastor vykládá zmíněné místo o neposlušnosti církve v ten smysl, že prý Pán Ježíš „zde mluví ne o nějakých proviněních proti učení a řádům církve, . . . nýbrž o proviněních jednotlivců mezi sebou.“ (Pelíšek na straně 9.), přece však tvrdíme — a to hlavně pro výklad páně pastorův! — že římská církev nemluví ani nejedná „děsně“, jelikož zavrhuje a vyobcuje ze společnosti své jen zatvrzelé bludaře, tedy takové, kteří předložené pravdě zúmýlně odpírají, kdežto Kristus Pán, dle výkladu páně pastorova, kázal vyobcovati a zavrhnouti jako pohana každého, kdo by dopustil se „proviněních proti jednotlivci“. Kdo hlásá tedy „neblahé učení“ a kdo má v ústech „děsná slova“

pan Pelíšek nebo „římská“? Ne, pane pastore, zde jste sedl na lep a marně se třepetáte, abyste s vějičky uletěl. Vy učíte „neblahé učení“ a vy dáváte Písmu svatému „děsný“ smysl, když provinění, kterých dopouštějí se jednotlivci mezi sebou, trestáte vyobcováním a pohanstvím! Církev římská nikdy a nikoho nevyobcovala proto, že se dopustil nějakého provinění proti jinému křesťanu neb vůbec bližnímu: na taková provinění má církev římská zpověď, lítost a přiměřené pokání, které v tom záleží, aby uraženému stalo se právo a spravedlivá náhrada.

Kollega páně Pelíškův, pan pastor Kozák v Čáslavi učí ve spise „Co jest pravda?“ že prý evangelík, který dá revers katolickému faráři ve příčině křtu dětí ze smíšeného manželství, sám se vyobcuje z evangelické církve. Z toho je viděti, že 1. „církev“ evangelická „neblahé učení a děsná slova“ o vyhostování a zatracování zná a má, a za 2. že je prakticky provádí, když jednotlivec (evangelík) pochybil proti řádu jejím. Kde je v Písmě svatém, pane Pelíšku, mistečko, na němž by se o reversích mluvilo a vám právo dávalo vyobcovati někoho za to z církve? Sudťe tedy sám, jaká to „děsná“ praxe a jak „neblahé“ má učení pan pastor Kozák, když na straně 138 píše: „My ho (totiž podepsavšího revers) za úda církve nepočítáme“. A na straně 139.: „My se o reversanty pak už nestaráme. Máme je za odpadlíky. Jaká jsou to slova v ústech křesťana? Jaké je to učení v ústech církve, zovoucí se „evangelická“ a hrozící se vyhostování a zatracování, jehož užívá o kacířích a bludařích tvrdošijných církve římská? Že „církev“ protestanská v těch věcech je daleko „děsnější“ než církev „římská“, vysvítá již z toho, že katolického snoubence, jenž pro nedostatek záruk jen „passivně“ byl oddán, církev nevyhostuje čili neexkomunikuje, nýbrž jen za veliký hřích mu skutek jeho považuje. Že by se nějak „děsné“ na stranu katolickou působilo, zvláště ve zpovědi, jak pan Kozák chce na straně 139, je nejen lež a pomluva, nýbrž nevědomost „děsná“, jelikož takový katolík ani k zpovědi jíti nesmí uzavíraje nedovolený sňatek svůj, a kdyby přišel, kněz by ho nezpovídal a ovšem ani rozhřešení nedal. Tak se mají věci po pravdě a bez „všemožné mírnosti“ Pelíškovy a Kozákovy. Až se proto po druhé zazdá panu Semtešskému pastorovi psáti o „neblahém učení“ a v „děsných slovech“, — ať si rozpomene svých bolestí a napraví v církvi evangelické, — co kárati chce, — nejša volán — v církvi katolické. Aby celá tato kapitola písmácky uzavřena byla, pravíme: Medice, cura te ipsum! Lékaři, uzdrav sebe sama!

Z dosavadního patrno, že α) učení církve katolické o vyobcování srovnává se s Písmem svatým, hlavně s učením Pavlovým, a že β) učení církve evangelické jest 1. „děsnější“ a přísnější než učení katolické, že 2. nesrovnává se s Písmem svatým, hlavně s učením Pavlovým, tak že jemu sluší páně Pelíškův název: neblahé učení! (Pokr.)

Bez domova.

Jihočeský obrázek. — Napsal Boh. Brodský.

I.

„Tak jen mějte, pantáto, rozum, holka jiného nechce nebudeme ji dělati nešťastnou. Vy se pořád lekáte toho, že je to onačejší člověk. Ale můj ty Bože, což pak nemůže býti hodnějším, než ta venkovská chasa? Podívejte se jen o muzice, jak to huláká a křičí. Naše Kristinka by si takového žádného nevzala.“

„Jen mějte vy, panímámo, rozum,“ rozvázně povídal Dočkal a schoullil se do koutka u pece. „Jste s Kristinkou za jedno a hledáte v Tomáši všecko dobré. Já, když tak tuze o to stojíte, brániti vám nebudu. To ne. Já se vdávati nebudu, zaháleti neumím a vydělám si živobytí vždycky. Ale o ni,

o tu holku mi jde. Víte, že máme jen tu. Co máme, dáme jí a kdybych měl více, všechno bych dal. Jen abychom jí i peníze nevyhodili.“

„Vždyť ho také znáte,“ popuzeně vykládala panímáma. „Je z vesnice, z hodných lidí a pořádný člověk. Já se ho už sama ptala, myslí-li to s Kristinkou dobře. Maminko, povídal mi, vždyť bych byl nehodný člověk, kdybych jí nebo vám ublížil. Svět se mi sprotivil, rád bych na vesnici se usadil a Kristinku mám rád od malička. Tak vidíte, že to není žádný větroplach.“

„Není, není, možná věc,“ krčil se Dočkal. „Kdo ale ví, jak se choval ve světě? To já znám, jak to chodí, formanil jsem s nebožtíkem otcem a byl v Praze, v Plzni, Budějovicích. Panečku, takoví hoši jsou ve městě jinak živi. Kdyby šlo po mém, nechali bychom toho ještě aspoň rok. Holka nemá zmeškáno a za ten čas bychom se dověděli, jak to je.“

„Prosím vás, už mě nezlobte,“ rozkřikla se panímáma zlostně. „Vám kdyby člověk povídal celý den, stále jen povídáte své. Já sama dám krk na to, že je to hodný člověk. Jsem také matka a mám právo mluvit o tom, co se s dítětem děje. Kristinka si vezme Tomáše a dost.“

Při tom uhodila nůžkami, které v rukou držela do trubly, na níž seděla a cosi spravovala. Zakývala sebou rozčileně a poslala na pantátu tak zlostný pohled, že raději oči sklopil. Usmál se kysele a vyndav krátkou dýmku z úst, zastrčil ji do kapsy.

„Jak myslíte, panímámo, jak myslíte,“ povídal třesoucím se hlasem. „Bránit nebudu a když jinak nedáte, ať je to tak. Ale chalupu jim upsat nedám, to ne. Nebudu prodávati zajíce v pytlí.“

„A komu to všechno dáte? Snad nechcete sebou vzít do hrobu, co máte?“ satanila se panímáma.

Bůh chraň, srdce mi k penězům nepřiřostlo. Ale také nevyhodím, čeho jsem za živobytí nadřel. Počkám, až jak to dopadne. Vy se tuze do té svadby ženete a já musím mít rozum. Možná, že budou děti. Budou to Kristinčiny. A na ty ať něco zbude.“

„Vy jste mudrlant, že mu není v světě rovno,“ vrtěla sebou panímáma zlostně. „Ani s vámi nebudu o tom více mluvit. Jako byste byl malé dítě, točíte se kolem svého umínění a ne a ne povolit.“

„Tak, panímámo, jen mi hodně vyhubujte,“ usmál se Dočkal trpce a vstával. „To mám k staru, když se bojím o dítě. No, uvidíme, uvidíme.“

A šel klidně ven. Dřeváky ná nohou mu klapaly a ruce si na záda přehodil. Nedbal již, co panímáma hučela. Bylo mu to hanba, déle ji poslouchati a proto šel ven. Zašel si na sýpku ke včelám a posadiv se za několik špalků včel, dal se do přemýšlení.

Včeličky hrnuly se z úlů a do úlů jak živý, nepřetržitý řetěz. Ta nesla plné nožičky pelu, ona zase chvátala, aby nasbíraný med do buňky uložila a pro novou kořist spěchala. Bylo tu bzukotu a chvatné, pilné, sporádané práce! Pantáta rád sem chodíval. Udělal si tu lavičku a na té vyseděl zvláště v neděli třeba celé odpoledne, pokuřuje při tom ze své dýmky a pozoruje čilý život včelí.

Dnes mu bylo smutno a ačkoliv měl co dělati, zapomněl na práci. Potřeboval býti trochu sám, aby si všechno rozmyslil. Doléhala na něho zlá starost, nedala mu spáti a nepopřála mu ani doma oddechu.

Dočkal byl právě v té vesnici narozen. Otec měl tu, v Klenči, statek, tamhle nahoře ono dlouhé stavení nejdále vystrčené do polí, již na svahu, který se táhl odtud dále až k lesům. Byli tři bratři. Otec byl dlouho živ a chtěje sám hospodařiti, nedal nejstaršímu, Frantikovi statek. Koupil mu za tisíc zlatých dole ve vsi chalupu se čtyřmi strychy pole. Druhý, Toník, oženil se přes pole do Čekova a teprve třetí, Josef, dostal statek. Dostal ho zadlužený a jen to, že se dobře oženil, ho zachránilo. Vzal si holku z daleka, bohatou, ale ne tuze zdravou. Stále postonávala, byla zamlklá, nemluvná a Josef velkých radostí neužil. Byl s ní už dvacet let, ale neměli dětí. Povídal se, že to všechno bude děditi Kristína Frantíkova.

Tomuto bylo z bratří nejhůře. Měl sice své „místo,“ ale to mu velkého pohodlí nepoprálo. Aby mohl býti živ, musel dřít den ode dne, od noci do noci. A dřel také. Ten když ruce ukázal, bylo viděti, co zkusily. Měl dlaně jako podešev, samou rýhu a mozol tvrdý jako kámen.

Také se nehrubě dobře oženil. Vzal si dceru šafáře z nedalekého dvora, Bětušku. Chodila si po panksu a dlouho se nevdávala. Myslíla si stále, že si ji některý ten svobodný pan správce nebo písař, kteří s ní tak rádi žertovali a k vůli nimž ona strojila se nákladně, přece vezme.

Když však jí bylo osmadvacet roků a žádný neměl chuti učiniti ji paničkou, ohlížela se po jiných ženiších. Protože měla jenom čtyři sta, musela se spokojiti s Frantikem. Tomu bylo, když si ji bral pětadvacet roků a chytil se pouze na její pěkné šaty, neboť krásy tuze na Bětušce nebylo. Vzal si ji tedy z marnivosti, ale za půl roku by jí byl vracel. Poněvaž to již nešlo, učil se snášeti její vrtochy a skrýval před lidmi své sklamaní.

Jak živ se bál pomluv a výsměchu. Byl ke každému ochotným, usmíval se stále a před ženou utíkal. Ta se zmocnila vlády v domě a jelikož se při práci mnoho nenamahala, svědčilo jí. Byla širší než delší a vypadala právě tak, jak její matka šafářka.

Dlouho neměli dětí, až po šestiletém manželství narodila se jim dceruška. To bylo pro Frantika radosti. Smál se, mnul si ruce a byl by ženu na rukou nosil. Dřel-li se dříve hodně, dřel se nyní ještě více. Bětuška seděla doma a hrála si s dítětem, muž pak jezdil s kravami, obdělával pole a jakmile byl se svým hotov, pomahal jiným. Ve žních sekával od dvou hodin ráno a přicházel domů až po klekání.

„Kdyby měl dolejší Dočkal statek, byl by z něho boháč,“ říkali lidé a Dočkal se tomu radostně usmíval.

„Prosím vás,“ povídal vždycky na to, „děti jsou děti a kdo má cit, ten se o ně musí starati.“

Smáli se mu, že má jen jedno, ale on vrtěl hlavou.

„Čím je jich víc, tím lépe,“ hájil se. „Aspoň některé z nich se vydaří, pomohou si pak navzájem, ale jak je jen jedno, je jako osiřelé ptáče.“

A se skrytou radostí ukládal zlatku ke zlatce. zahospodařuje malé jmění, o němž žena jeho nevěděla. Až když statek jeden v Klenči přišel na buben a ten, kdo ho koupil pole rozprodal, vytasil se pojednou Dočkal s penězi a přikoupil pět strychů. Něco ovšem na to zůstal dlužen, ale to bylo záhy splaceno.

Měl nyní devět strychů a domníval se býti bohatým. Opatroval svá pole s něžnou pečlivostí, obdělával je úskostlivě, že byla jako zahrádka. A proto také rodila. Sotva byl dluh doplacen, šetřil Dočkal znovu, ukládal tím horlivěji, čím více Kristina rostla.

Pro tu holku by byl do vody skočil. Díval se na ni jako na obrázek, hladil ji, stále nové šaty kupoval a lekal se, kdykoliv poněkud jen zastonala.

„Panímámo, dejte na to dítě pozor,“ říkal skoro přes den ženě. „Zdá se mi, že je nějak přepadlá. Tuze špatně vypadá.“

„Ale, ale, snad vím jak s dětmi zacházet,“ durdila se panímáma. „Roste, bude silná a v jejich letech každé dítě tak vypadá.“

„No, dej Pán Bůh, aby nám vyrostla. Snad jí bude lépe než nám.“

„Také nám není zle a mohlo by býti lépe, jen kdybyste tolik nelakotil. Teď už živobytí máte a co dále chcete? Až se bude holka vdávati, přinese ženich také nějaké věno a nebude míti nouze.“

Pantáta neříkal sice ničeho, ale šetřil dále. Což pak, kdyby se holka zakoukala na chudého? myslil si. A on by jí nebránil, kdyby i chudého chtěla. Jen když bude hodný! Bože, bude to pak starost. Raději kdyby se ani vdávati nechtěla. Jsou teď na světě lidé zlí a mohli by ji oklamati. Ubohá Kristinka, jen aby ji žádné takové neštěstí nestihlo.

Kristince bylo devatenáct roků, když její otec přikoupil nových šest strychů.

„Teď se už můžeš, holka, vdávat,“ povídal blaženě. „Máš patnáct strychů polí a každý stojí za víc než za dvě stě. Stavení je v pořádku, světničku na výměnek také máme připravenou a hledej si ženicha. Jen dej pozor, abys se nezmátla. Oddavky nejsou žádné hračky, musíš být opatrná.“

Kristinka si tuze mnoho z řeči otcovy nedělala. Ne, že by snad otce neměla ráda. Milovala ho upřímně, ale neměla k němu úcty. Naučila se tomu od matky. S tou byla stále doma a ta dceru k sobě připoutala. Panímáma ráda před dcerou povíдалa, jaký byl Dočkal v mládí ostýchavý a nehezský, jak se děvčat bál a jak ona sama musila ho vodit k muzikám a jeho se ptát, chce-li si ji vzít či ne.

Podobnými řečmi ztrácel otec v očích dcery na vážnosti a byl považován za osobu sice dobrou, ale v domácnosti vedlejší. On si také dle toho počíнал. Doma se choval zdrženlivě, téměř bázlivě, nerad ženě odporoval a když přece někdy toho se odvážil, činil tak nesměle. Na konec zvítězila panímáma vždycky se svými návrhy a pantáta upadl v hluboké mlčení.

Když tenkrátě při opětné koupí polí žertoval s Kristinkou, aby si teď našla ženicha, netušil že se tak brzy stane. Do statku k Zachařům přišel host, bratr hospodářův, Tomáš. Byl v Praze krejčím a občas na několik neděl domů přijíždíval. Jak lidé povíдалi, měl u bratra podíl patnáct set zlatých a schovával je u něho, až si bude svou dílnu zařizovati.

Byl to slušný chlapík, hezky vysoký, ramnatý a lišil se od obyčejného vzezření krejčích. Nosil se po městsku, uměl „spůsobně“ mluvit a tancoval jen milo se na něho podívatí. Klenečská děvčata říkala, že se mu v tanci žádný z celé vsi nevyrovná a byla tady chasy hodná řada.

Rád sice také s bratrem do hospody zašel, karty hrál a pil více než dost, ale to mu neměl nikdo za zlé. Ať si dopřeje, když na to má. Beztoho při tom krejčovském řemesle je potřebí, aby se člověk posilnil. Sousedé s ním rádi hovořili, přednost mu dávali a jedněmi ústy chválili.

Také Kristinka ho chválila. Tancovala s ním o muzice a ona všecka blažená vzpomínala si, jak s ní mile hovořil, na všecko se vyptával a ji chválil, že umí nejlépe ze všech děvčat tancovati a zcela jinak že vypadá, než jak venkovská děvčata.

„Kdybyste si klobouk na hlavu vzala, byla by z vás krásná slečna,“ pochleboval Kristině a ta jen hořela radostí i ostýchavostí.

Povíдалa vše doma matce a ta se na ni s mateřskou pýchou podívala.

„No, jen co je pravda, hezká jsi,“ řekla vážně, „a máš také jiné chování. To je po mně. Byla jsem dlouho mezi pány a naučila se něčemu jinému, než leckterá holka ze statku. Za to od tatíka byla bys málo pochytíla. Je takový vesnický bubák, který neví co je svět. Dobrý je, ale nezkušený. Vidíš, jsem ráda, že si tě Tomáš všiml. Kdo ví, co z toho nebude.“

Usmála se významně a Kristinka byla blažená. Neměla dosud rozvahy, rozumu, jí byla matka ve všem řiditelem a rádcem. A panímáma naplněná vybledlými vzpomínkami na pány, kteří s ní za svobodna žertovali, uhýčkaná dobrotou a ústupností svého muže v domácí samovládce, nepozorovala ve své zaslepené ješitnosti, co se před dcerou mluvití sluší a co jí škodí. Byla marniva na svou dceru a viděla na ní ještě více předností, než jakých skutečně měla. A netajíc se svými úsudky před dcerou, otravovala nevědomky její nitro.

Kristinka od té doby toužila mluvití opět s Tomášem. Nepotřebovala k tomu velkého namáhání. Pole, které Dočkal koupil, nalézalo se právě vedle pole Zachařova. Tomáš, jak říkal, rád se pohyboval na čerstvém vzduchu a jen tak pro zábavu pomáhal bratru v polní lehčí práci. Kristinka pospíšila si, aby také na poli pracovala a setkání bylo hotovo.

Tomáš přiskočil mez a byl u ní. Vyptal se nejprve, jak se po muzice vyspala, jak se jí tam líbilo a niť hovoru byla navázána. Ona ve své prostnosti a upřímnosti povíдалa, co za nejlepší pokládala. Smála se, upejpala, zardívala a Tomáš viděl, že by k dobytí jejího srdce nepotřeboval žádného

namahání. Nejprvé, mysle jen na žert, vyptal se, kam a kdy chodívá a smí-li tam přijít také. Ona všechna blažená dovolila a cestou k domovu ulevila rozradostněnému srdci zpěvem.

Dobře dávala pozor, aby skutečně přišla tam, kam Tomáši slíbila. Našla ho, jak sám povídal, šťastného, že ji opět vidí. Dnes byl odvážnější. Osmělil se vzít ji za ruku. Vyškubla se mu, ale jaksi váhavě. Smáli se tomu a Tomáš počal pronášeti rozličné narážky, kterým Kristina velmi dobře rozuměla, ale rozuměti nechtěla. Jen její stydlavé usmívání, pokukování skrývání tváře do rukou svědčilo, že je ji to milým.

Tomáš nebyl hloupý. Vyptal se, jak si Dočkal stojí a uváživ vše, uznal, že by zle nepochodil, kdyby si Kristinku vzal. Řemeslo ho beztoho tuze netěšilo. Tu v Klenči měl by slušné živobyčí. Starý Dočkal je ještě zdravý jako buk, pracoval by, vydělával a pro dceru všechno snášel. Kristina není opravdu ošklivá. Je slušná dívka, příjemná, ne příliš hloupá a on byl přesvědčen, že by ji všemu tomu, co ji ještě hyzdilo, odnaučil. Považoval se za chytřejšího a vzdělanějšího všech Klenečských a na každém nějakého nedostatku nalézt musel.

Počal tedy vážně přemítati, jak nejlépe by si získal dokonalé přízně nejen dívčiny, ale i jejích rodičů. To také věděl, že u Dočkalů vládne panímáma a Dočkal sám že je jen domácím „tahounem.“ Proto hledal příležitosti, jak by se panímámě zalíbil.

Netušil, že tato jest již zcela jeho. Kristinka neopomenula se pochlubiti, že Tomáš sám za ní přišel a tuze krásně s ní hovořil. Chválila ho také, že se nestydí za práci a že na poli s lidmi pohrabuje a váže.

„Je viděti, že je hodný člověk,“ rozhodla panímáma důrazně. „Takový člověk se mi líbí. Když je čas, aby pracoval, ať pracuje, a když je po práci, ať ukáže svého pána. Vidíš, holka, sama jsem na něho zvědava. Musím ho k nám jednou pozvati na svačinu.“

Následující neděle obcházel Tomáš chalupu Dočkalovu. Kristinka viděla ho hned. Přiběhla k matce a všechna rozradostněna táhla ji k oknu.

„Koukejte se, chodí okolo,“ šeptala chvatně, „mám jít ven?“

„Napřed se přistroj. Já zatím seberu trochu smetany a umelu kafe. Až se ustrojíš, vezu desetník a jdi pro rohlíčky. On beztoho půjde s tebou a pozvi ho dále.“

V chalupě nastal ruch a běhání jako před posvícením. Panímáma sama oblékla rychle vlněnou sukni, květovaný život a novou zástěru. Kristinka se vyšnorila jako k muzice. Byla jako růžové poupátko a všechno na ní jen šustělo. Když byla hotova, šla se ukázat matce. Ta ji prohlédla znaleckým okem a spokojeně kývla hlavou.

„Můžeš jít, všechno máš v pořádku.“

Kristinka odeběhla a stará začala připravovat svačinu. Při tom jí ovšem zbylo času dost, aby se oknem podívala za dcerou. Viděla jak již s Tomášem stojí. Ten se k ní kloní, něco povídá a ona se rdí a usmívá.

„Z těch by byl hezký párek,“ povídala sama k sobě a oči jí jen zářily hrдостí, že má tak hezkou dceru a že za ní chodí tak hezký člověk. Viděla, jak se oba hnuli a šli k židovskému krámu. Rychle tedy odskočila od okna a přiložila do plotny, aby se vše brzy vařilo.

Za chvíli se podívala opět oknem. Už se vraceli. Okamžik váhala. Pak vyšla ven na dvorek. Tomáš s Kristinkou stáli u vrátek a Kristinka ho právě zvala dále.

„Pojďte jen, pane Zachari. dále,“ ozvala se panímáma. „Něco nového nám povíte a posedíte si chvíli u nás. Beztoho jste ještě v naší chalupě nebyl.“

„Když dovolíte, milerád,“ povídal Tomáš úslužně a smekl hluboko klobouk. „Beztoho mimo vašeho domu není v Klenči slušného místa, kam by člověk zvyklý na město, vejítí mohl.“

Vešel do světnice a podal panímámě ruku.

„Ach zde je to krásné,“ zvolal s líčeným obdivem. „Všude tak čisto a volno. Tu si rád posedím. Jen prosím vás nedělejte si se mnou žádných nepřijemností.“

„Ale, ale, to by bylo pěkné,“ vykládala panímáma se široka a batolila se kolem plotny. „Takového vzácného hosta vidíme jednou za mnoho roků. Aspoň trochu té bryndy s námi vypijete.“

„Prosím, jste příliš laskava, paní Dočkalová,“ klonil se Tomáš. „Kde pak je pan Dočkal?“

„To víte, někde na poli,“ povídala panímáma s jakýmsi úsměškem. „Je tak tomu venkovskému životu zvyklý, že když nemůže pracovat, aspoň chodí se dívat, jak to roste. Já ho doma nedržím, není s ním žádná zábava. Pořád by jen o polích a hospodářství povídal. A když to člověk stále slyší, omrzí ho to.“

„Pravda, pravda, čeho moc, všechno škodí,“ souhlasil Tomáš. „Slyšel jsem také, že je pan Dočkal dobrý hospodář.“

„To je. Ale my se musíme také přičinit. Zvláště Kristinka. Ta je do práce jako oheň. Bude z ní dobrá hospodyně.“

Kristinka stála stydlivě u kamen a přikládala. Z uzardění ani nevycházela a po očku se na Tomáše dívala.

„Přesvědčil jsem se o tom, paní Dočkalová, sám,“ dosvědčoval Tomáš. „Je to dobře a kdo jednou Kristinku dostane, bude šťasten.“

„No, má dobré vychování, dala jsem si s ní práci, tak snad Pán Bůh dá, že s ní žádný muž nechybí. Sedni si, Kristinko, ke stolu. Musím vařit a ty si odpočiň.“

Kristinka si upýpavě sedla na proti Tomáši a ten počal s ní hovořit. Široký obličej panímámy zářil radostí. Podepřela si boky a s úsměvem pozorovala mladý párek. Kristinka záhy odložila ostýchavost a smála se vesele žertům Tomášovým. Ten stále jí i panímámě lichočil, ukláněl se a házel cizími slovy, jež ve městě slyšel. Někdy ovšem se slova ta nehodila, ale toho ženské málo dbaly. Nerozuměly tomu a považovaly je za výron moudrosti. Tomáš vykládal o zábavách v Praze, o svých příhodách, lhal jako když tiskne a viděl, že vzbuzuje tím nelíčený obdiv.

Když byla káva vařena, usedli všichni ke stolu a jedli.

„Výtečná káva,“ chválil Tomáš. „Švakrová sice také dobře vaří, ale takové kávy jsem ještě u ní nejedl.“

„Prosím vás,“ pokrčila panímáma rameny, „kdo nebyl nikdy mezi lidmi, nezná desáté. Já musela vařit pro pány a tak jsem se všeličemu naučila. Ach, ty časy jsou pryč. Bývala jsem také hezká, jako Kristinka a mladí správcové se jen o mne drali. Mohla jsem být paní, ale nechtěla jsem. Mně se líbí na vesnici lépe, než ve městě.“

„Svatá pravda, já bych také hned nechal řemesla a šel na vesnici,“ ujišťoval Tomáš. „člověk je tu zdravější, volnější, svobodnější.“

„Což, když budete chtít, najdete na vesnici nevěst dost,“ popichovala panímáma. „Vás by si mnohá ráda vzala.“

„Ale já si nechci vzít ledajakou,“ vykládal Tomáš. „Chci, abych měl přeče domácnost trochu lepší. A takových děvčat je málo, snad mimo Kristinku v Klenči, žádná.“

„My také bychom ji nerady leckomus dali,“ vzdychala panímáma a malá očka jí v tlustých tvářích tékala z Tomáše na Kristinku a naopak. „Je také naučena jiným způsobům a potřebuje spořádanějšího muže.“

„Což pak Kristinka, ta se snadno vdá, jen když bude chtít,“ žertoval Tomáš.

Panímáma se usmála. Věděla, co to znamená a už měla na jazyku, říci Tomáši, aby on si ji vzal. Ale pak si rozmyslila, že to není slušné tak náhle o tom začínati. Odkašlala si významně a počala hovořit o něčem jiném.

(Pokr.)

Časové zprávy.

Z říšské rady. Říšská rada zasedá od 23. dubna. Ze všech stran se ohlašuje, že koalice se rozpadává. Nejvíce otřeseno je postavení ministra obchodu Wurmbranda, který slíbil postátnění některých drah, ale postátnění neprovedl. Páni velkokapitalisté a bursiáné využítokovali ministerského slibu k agitaci s akciemi, jež vyhnali do veliké výše. Kdyby se nyní postátnění provedlo, vydělali by židé 100 milionů na státu. Poslanci čeští užili této příležitosti k velice účinnému útoku, který však neměl výsledku; avšak bez mravního pošramocení ministra ovšem nezůstal. Větší je ovšem nebezpečí, které koalici hrozí proto, poněvadž s volební opravou nemůže v před. Pro německé židoliberaly největším nebezpečím tvoří stále vítězné volby křesťanských sooiálů a antisemitů, a pak stále stoupající nespokojenost radikálnějších živlů ve straně, kterým umírněnost, jež spojenství s ostatními koaličními stranami činí nutnou, není vhod. Přísná disciplína strany však dosud má vrch. Debata o školských výnosech českého místopředsitele zůstala ovšem též bez výsledku avšak řeč Heroldova nepostrádala míst velice účinných. Odhaleny byly děsné poměry vídeňských cihlářů, jež tvoří nový list v „slávověnci“ ukrutností a bezohledností kapitalistické liberalní buržoasie. Projednávání berní opravy zvolna pokračuje; zvýšením daně při spofitelkách utrpí země na úkor státu značně. Pohromy, způsobené v Lublani strašným zemětřesením vyvolaly všady živé účastenství, nikoliv však takové, jak by bylo žádoucí.

Věda a víra. Brunetièrův článek ze dne 1. ledna 1895 v Revue des deux Mondes natropil tolik hluku, že se i my několika slovy o něm zmiňujeme. Brunetière je redaktorem zmíněného prvního akciového žurnálu světového, a sice liberalního, který však připouští do svých sloupců statě z pera kouservativců. O náboženství zřídka kdy v něm čteme něco rozumného. Pan Brunetière ale dáblem slepého antiklerikalismu čili pokrokařství posedlým není, aspoň není, jak z dalšího sporu pro článek povsta-

lého, slepým vůči společenským zlům, jež věda protináboženská natropila. Cestu k článku, v kterém prohlašuje naprostou bezmocnost a bezkompetenci vědy v otázkách náboženských a i společenských, připravila mu ne filosofie, studium náboženství, ale otevřené oči jeho, jež viděly, že přes všecko hubaření o pokroku, svobodě, humanitě a p. nikdy nebylo tolik tělesného a duševního otroctví, tolik vyssávání lidu, tolik úžasné a hladem mroucí chudiny, tolik zel mravních, jež přímo hloďají na tuku společnosti, jako dnes, za panství vědy. Že exaktní věda, která zkouší jen hmotu a síly její, nikdy nemůže dáti odpovědi na otázky nadsmyslné, náboženské, rozumí se samo sebou; nyní konečně začíná se to uznávatí všeobecně. Ostatně v pravdě velicí vědové vyznamenávali se v té věci zdrženlivostí a opatrností co největší. Článek Brunetièrův má tři oddíly: v prvním ukazuje, jak věda nedodržela, co slibovala, nýbrž jak učinila skutečný bankrot; v druhé maluje velikou osobnost papeže Lva XIII. a mluví o otázkách socialních; ve třetím se táže, proč by věda neměla církvi raději podati ruky nežli ji pronásledovati. K prvnímu citujeme tuto několik slov v překladě. Brunetière praví: „Věda přírodní slíbila, že odstraní všecka tajemství. Avšak nejen že je neodstranila, my dnes vidíme jasněji než kdykoliv jindy, že je nikdy neodstraní. Věda přírodní je neschopna, nepravím: rozluštití, ale i jen slušně zodpovědětí otázky, které na nás doléhají: otázku o původu a cíli člověka o životu. Neproniknutelnost nás obestírá, nás halí, a my ze zákonů fysiky nebo z rezultatů psychologie nemůžeme bráti prostředku, z toho něco poznati.“ A nyní o těchto otázkách, odkud jsme, co jsme, kam jdeme promlouvá obšírněji dle nauk vědy přírodní, ukazuje, že žádná na ně nemůže ani odpovědětí. Na to vykládá, co všecko jiné vědy učinily, aby zničily náboženství, jako linkvistika, historická kritika, srovnávací theologie a p. To pak tím více utvrzuje ho v božství víry, Víra na tyto otázky odpověď dává a to s auktoritou nejvyšší. A svůj první díl končí, pravě, že věda dlouho řídila

mravní život člověka. To právo jí pak naprosto popírá. Dí na př. velmi pěkně: „Pravda, Taine pokusil se řešiti otázky mravní vědou přírodní; avšak tento pokus, — „loin d'être un progrès, na été qu'un recul — místo pokrokiem ukázal se býti krokem nazpět. A dodává: „kdybychom žádali pravidla mravnosti na Darwinismu, nemohl by nám jich dáti leda špatných — — Avšak dlužno přece žiti životem, ne pouze zvířecím, ale věda, žádná věda k němu nedovede nám poskytnouti prostředky. — V druhé části se tedy táže: co dlužno učiniti, a odpovídá: vrátiti se ku křesťanství. Než ku protestantismu nebo katolicismu? táže se dále slavný učenec. Ku katolicismu, odpovídá resolutně, katolicismus má pevnou vládu, má auktoritu víry, je sociální mocí. Na to následuje vylíčení církve katolické přeskvostně, při čemž osoba milovaného papeže Lva XIII. vyniká v pěkném světle. Snad jindy uvedeme některá v pravdě unášející místa, V třetím dile je závěrek z obou prvních. Nechtě tedy, zní obsah, věda podá církvi ruku a následuje její hlavě; tak řeší sociální otázku. Je možné toto řešení, nebo sociální otázka je hlavně otázkou mravní, mravní otázka má za základ boj proti sobě, z vědy nedá se pak dovoditi. Svoboda vědy budiž zaručená, jak chce Lev XIII. — Páni vědátoři à la Zola, od nichž dal se i svěsti Berthelet učinili proti článku Brunetièrovu, který byl ihned přeložen do všech řečí (u nás, jak z našeho přehledu patrnó, byl předveden mnohými listy špatně i datum článku bylo falešné v některých) banket! Tak „přes“ vědu pili a hlasovali. Pan Brunetière nezůstal odpověď dlužen a dal pánům velebitelům vědy jako spasitelkyně některé otázky ku př.: „O kolik, za posledních 40 let vzrostl

v celém světě následkem pokroku věd rozpočet válečný? A hned jí pěkně demonstroval. Dále: Není-li dílo lidské bídy v dolech, jak Clémenceau sám vylíčil, dilem páry a elektřiny, dilem téhož pokroku vědy? Není-li za cenu této roboty tolika tisíců našich bližních trochu drahý ten pokrok vědy, umožňující skvělé osvětlení pařížské Velké opery. A takových oříšků položil pánům několik. Myslíme, že to je ta pravá cesta, kudy na ty kazately humanity v theorii vědy při plném stole

Drobnosti.

Kde není Boha. Katecheta ve škole poučoval dítky o všudy přítomnosti Boží, a končil řeč svou otázkou: „Víte snad nějaké místo, kde by náš milý Bůh nebyl?“

Děti mlčely. Tu konečně nesměle zvedá ruku jedno děvčátko.

„Nu, yiš děvčátko, skutečně o místě kde by Bůh nebyl?“

A dítě odpovědělo: „Ano, v srdci zlého dítěte.“

Zkouška svatosti. Sv. Filip neregský byl jednou poslán od sv. Otce do blízkého kláštera vyšetřit „zázraky“, které jedna řeholnice tam činiti měla.

Neobyčejně rychle byl náš světec s vyšetřováním hotov. Když se tomu sv. Otec divil, pravil mu Filip: Svatý Otče, jeptiška tato nečiní divy, neboť jí schází první křesťanská ctnost: pokora. Přišel jsem do kláštera pobláčen a dal jsem si dotýčenou zavolati. Objeví se. Místo pozdravu podávám jí svou botu k vyzutí. Rozloženě ustoupí: Zač mne máte, zvolá, já jsem služka Páně, ale ne každého, který na mne služebnou práci žádá. — Já jsem vstal, posadil jsem se opět na mezka a soudil jsem, že další zkoušky žádati nebudete.

Obsah „Obrany“ :

Před volbami. Fr. Žák. — „Hus“ a Laveleye —r. — Páně Peliškova samospasitelná církev. Napsal Filip Jan Konečný. — Bez domova. (Jihočeský obrázek.)
Napsal Boh. Brodský. — Časové zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovni ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václava Kotrby vdova, odpov. redaktor František Žák.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem, 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendář“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovni ulici, kamž předplatné budiž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperátor na Král. Vinohradech.

Otevření národopisné výstavy.

*V před národ musí, dál! Jen zachová-li
v tom proudu světovém svůj vlastní byt,
od vlastní podstaty se neoddálí,
své jádro nedá za plev cizích třípyt,
když dědictví, v němž reků práce leží,
v brak vetších pohrdavě nehodí
než co tu dobré, krásné, pilně stráží,
než v duchu vlastním nově obrodí,
když lidstvu prospívá, své slouží době
leč dbá, by předem věren zůstal sobě.*

Sv. Čech.

Kdo byl ještě 14. května odpoledne na výstavišti, nebyl by ani uvěřil, že den na to má býti výstava otevřena: tolik tu bylo nehotového a neuspořádaného. Ale nutnost zdvojnásobila patrně všechny síly. Nebylo ovšem ještě ani dne 15. května vše hotovo, ale den otevření výstavy poskytoval přece už pohled, který o zdaru díla velikého a na nejvyšší branného nedopouštěl pochybnosti. Již najde ten, který chce vnímavěji pozorovati různé typy českoslovanského lidu, látky ku studiu dost a dost. Komu bude možno navštívit ji jen jednou nebo dvakrát, udělá ovšem dobře, když návštěvu svou ještě na nějaký čas odloží.

Otevření dělo se ovšem způsobem slavnostním. Četné žerdi s prapory, nepřehledné řady kočárů zvěstovaly velký den, ale slavnostní ruch nebyl zrovna ten největší; za to vnitřní radost byla tím hlubší a procítěnější. Je to tak dobře a přirozeno. Výstava je výsledkem dlouhé a namahavé práce, rozsáhlých studií a vytrvalé snahy, ku kterým hlučná okázalost, bývajících pravidelně jen chvilkovým výronem okamžitého vzplanutí, dobře se nehodí. Tu trvalé vnitřní uspokojení, vážný projev radosti, je případnější známkou sebevědomé zralosti a uvědomělé síly.

Slavnost otevření nesla se tímže duchem: činila dojem mohutný a radostný, ale vážný a klidný. Byly i bouřlivé projevy souhlasu, ale nepřestoupily naznačenou námi mez.

Národopisná výstava stojí, řekli bychom, pod protektorátem sv. Václava. Mohutná socha českého patrona stojí uprostřed objemné prostory bývalého

průmyslového paláce. Chorálem svato Václavským výstava též zahájena. Cítili jsme uchvacující sílu, již mohutná její melodie lila do žil všech. Cítili jsme, že jest nejzákladnějším programem národa československého. Je náboženská — národa katolického, je vlastenecká — národa vlasteneckého, je historická — národa historického, je, slučujíc všecky příslušníky jednoho jazyka, statoprávní — národa na poli státoprávním bojujícího, je národní — národa za jazyk svůj se trudícího. Národopisná výstava je k němu výklad.

Jen jedno jsme postrádali: před sochou sv. Václava a pod dojmem jeho písně mluvili řečníci, ale na motiv svato-Václavský, na motiv národa svato-václavského zapomněli.

Hrabě Lažanský mluvil velmi krásně. Lesklých frazí nebylo slyšeti díky Bohu! Za to vlastenecká vřelost, prohloubená věcnost a široký obzor přednášky uchvacovaly. Kéž by to byl počátek nových proudů v lidu českém, proudů, jež by o zmožnění jeho charakteru šťastné dávaly svědectví. A už by věru mělo a mohlo býti tomu tak. Kde velkolepé výsledky práce, ducha a píle mluví, tam marná slova stávají se zbytečnými, plané horování nedůstojným. Hrabě Lažanský velmi dobře ocenil a vyložil ve své přednášce význam národopisné výstavy. Byl za to hlučně odměněn. Potlesk proměnil se v hlubokou ovaci, když jemně ale důmyslně na to poukázal, že národopisná výstava je obrazem celého českého národa, všech zemí koruny české a jich celistvosti historické, jazykové a kulturní. Škoda, že tu zapomněl na ten motiv svato-václavský, jež pění a vyznávají všechna ústa československá; jak by se tu byla zatřásla od bouře souhlasu ta koruna svato-Václavská nad výstavou se skvoucí; jak by se tu ta naše jednota byla objevila nejen jako skupina zemí, předmětů a jedinců, ale jako celek velkou, svatou ideou posvěcený a svázaný. Než i tak ovšem zahořelo srdce všech při významných slovech, která před velkolepými výsledky národopisné práce nabývala kovového zvuku a pádné mohutnosti, a proto tím živější našla ozvěnu v prsou všech.

Za krátké odpovědi starosty města Prahy zpívána rakouská hymna. Vyslechli jsme ji s účastenstvím nejen z tisíckrát osvědčené a opravdové loyality, jež hluboko v srdcích našich tkví, ale i proto, že bez ní není českého programu. Slávu králi českému hřměli jsme s nadšením. Že jsme si pak po svolání slávy lidu českému, kterým starosta trochu frázovitě svá slova ukončil, zapěli „Kde domov můj“, není se co diviti; my Češi jsme už takoví. Proč se zpívala prvá sloka dvakrát, těžko uhodnouti; či nestalo se tak jen nahodile? snad neu . . . ?!

Charakteristickou známkou zdálo se nám valné účastenství kněžstva. Ale mohlo-liž býti jinak? Výstava je z veliké části výstavou působení katolické víry v lidu; klerus byl tedy na ní zcela na svém místě. Ano klerus má všecky příčiny, aby z výstavy se radoval a pilně ji navštěvoval. Ona jest plastickým důkazem, že národní typ český vytvořil se v rámci náboženství katolického, že náboženství katolické bylo tou úrodnou půdou, na níž vzklíčil a vypěstoval se duch česko-slovenský. Národopisná výstava je důkazem, že české tradice národní kotví ve vzdělanosti a osvětě, která z Říma přišla, v lidu se vžila, a tvoří jeho bytost. Klerus může se z výstavy radovati, poněvadž zřejmě svědčí, že mezi ním a lidem, mezi jeho duchem a duchem lidu není diferencí, není přehrad a mezer, nýbrž že je tu něco, co tisícerými, dávnověkými a ustálenými svazky oba spojuje. Bude-li to pro něho novou

pobídkou, aby s tímto lidem žil vždy v nejužším sjednocení, i u laiků vymizí nyní snad kus onoho nedorozumění, které byvši liberalismem a cizinským kosmopolitismem k nám zavlečeno a vypěstováno, způsobilo nám tolik zla, vytvořilo přehradu, kde jich není, rozdvojilo, co má býti spojeno, setřelo, co právě nejvíce mělo a má se pěstovati. Kéž národopisná výstava je lidu českoslovanskému novým zdrojem občerstvení a obrození ku sjednocení ve smyslu té písně svato-Václavské, kéž navždy umlknou ty různé snahy odstředivé porušující tu historickou budovu našeho bytu nábožensko-národního!

Na to jsme si prohlédli, co už je hotovo. Ač to není vše, mluví to jasně, že národ českoslovanský je zvláštní kulturní typ slovanský, vyznačující se svou určitou národní svérázností. Postavený mezi národy cizí, od věků s nimi bojuje, pravil dobře hr. Lažanský, zachoval si národ český mnoho z toho, co je jeho a jen jeho. Národopisná výstava je k tomu důkazem. Nemáte, co byste proti Němcům postavili, nejste Slované, píší o nás Rusové, nabízejíce nám svou kyrilici a svůj řecký obřad, jako by ony z nás Slovanů měli nadělati. Jakýsi nový všeobecný humanismus nabízí nám domácí reformator ve své české otázce. Ne, po výstavě národopisné tyto neurčité hlasy marně budou nás lákati. Máme svůj český historismus, svůj národní byt: ten budeme vzdělávati ve smyslu písně svato-Václavské, na jeho půdě budeme bojovati za svá práva, za osvětu a pokrok. Jsme svými, jsme od staletí svými, a zůstaneme jimi. Ten svůj kmen budeme štěpovati, obřezávati, okopávati a vzdělávati, nevybočujíce ovšem ze zahrady slovanství: toť náš ideal, náš program, naše úloha, naše otázka českoslovanská, naše cyrillo-methodějská idea. Od památek posvátného Velehradu, od doby svato-Václavské a Karlovy až k sv. Janu Nepomuckému a domu svatovítskému můžete stopovati, kterak český lid, přijímaje zárodky osvěty a vzdělanosti dle věčného pravidla osvětového pokroku odtud, kde se nalezaly, si je osvojoval, je zažíval, svým duchem pracoval a si zachovával. Má-li jeho národní byt, jeho svérázný charakter se ustáliti, má-li utužiti tak, aby tvořil žulový a ocelový kmen, jenž by vzdoruje všem vlivům cizím a kosmopolitickým, zároveň usiloval vniterní silou všechny proudy národního života v jeho zvláštnostech, dlužno na této půdě kulturního historismu dále kráčet. Není pochyby, že přípravná studia k národopisné výstavě, jakož i ta, jež ji budou provázeti a následovati, valně k tomu přispějí, otevrou nám oči, a politický program Palackého prohloubí novými živly národními. A že se tak bude museti díti na základech osvěty katolické, je patrné; každé jiné snahy čelili by proti duchu národa staletími se vytvořivšímu, byly by nebudováním, ale bouráním té mohutné stavby, již národopisná výstava nám znázorňuje.

A tak radost nás katolíků z výstavy národopisné je dvojnásobná, kterou ani památky husitské a bratrské nemohou kaliti; i ony nebyly než časové zjevy přechodní, nepřiléhající sice k celkové budově bytu nábožensko-národnímu úplně, ale mající přece tytéž kořeny. Ty bratrské kancionály mluví samy, že původ jejich dlužno hledati tamže, kde vznikaly kancionály katolické. S protestantismem nemají nic společného. Jiný, římský je v nich duch, římská vzdělanost.

Nechť tedy český lid jen putuje k tomu prameni, v němž jeho národní byt se zrcadlí a pije z něho pilně ku svému občerstvení ve smyslu té písně sv.-Václavské.

Fr. Žák.

Živnostenští inspektoři a zpráva o jejich činnosti za rok 1894.

Živnostenští inspektoři naši, jejichž zavedení stalo se zákonem ze dne 17. června 1883, započali rokem loňským druhé desíletí své působnosti a předložili právě veřejnosti zprávu o výkonech svých za rok 1894.

Nebude tudíž snad nezajímavo, poohlédnouti se po významu této instituce vůbec a po výsledcích činnosti jejich za rok loňský zvlášť.

Dokud stát dle liberalních názorů hospodářských považoval za svou povinnost, nevměsovati se do poměrů živnostenských a dělnických, aby nerušila se tím domnělá svoboda jednotlivců, nebylo ovšem v úředním organismu místa pro živnostenské inspektorství, a to, co se dříve tovární inspekcí nazývalo, byl vlastně dozor pro podnikatele a proti dělnictvu směřující — jakýsi druh nynější policie.

Teprv když stát nemohl neviděti, že domnělá svoboda hospodářská znamená vykořisťování slabých silnými, že jednotlivci nad míru bohatnou na úkor bezpečnosti, zdraví, tělesné síly a mravnosti širých mas obyvatelstva, že tento rozpor vede nejenom k oslabení vojenské síly jeho, nýbrž i čím dále tím hlubší a oprávněné nespokojenosti těchto vykořisťovaných tříd, která na konec samými základy státu by mohla otrásti, uznáno za nezbytné, postarati se o zákony, jež by zamezovaly přílišné přetěžování sil dělnictva, ohrožování jeho života a zdraví, a jež by k tomu účelu upravovaly nedělní klid, nejvyšší dovolenou dobu pracovní, opatření bezpečnostní a zdravotní v dílnách, vyplácení mzdy, zaměstnávání pomocných sil mladistvých a ženských, sdělení přiměřených řádů pracovních atd.

Aby pak dle staré zkušenosti provádění těchto zákonů, podnikatelstvu z počátku tím nemilejších, nezůstalo na papíře, musela zároveň vláda postarati se o úřední orgán, který by ochranu předpisům klesl dráhu od papírové existence ke skutečné platnosti a závaznosti a který by jinými pracemi nejse přetížen, mohl bděti nad přesným jich prováděním.

Orgány těmi jsou živnostenští inspektoři. Oni jsou dle zákona oprávněni, kdykoliv při práci navštívit dílny a prohlížeti i byty, dělníkům od zaměstnavatele propůjčené, vyslychati všechny osoby při živnosti účastněné, žádati za odstranění zlořádů a dovolávati se k tomu účelu zakročení úřadů živnostenských, péčovati o vzájemnou shodu mezi podnikateli a dělníky atd. Ovšem musí inspektoři zachovávatí tajemství tovární nebo obchodní, která jim při prohlídce ve známost vešla, nesmějí zkušeností svých sdělovati finančním orgánům k případnému snad zvýšení daně, ani přijímati pohostinství od podnikatelů nebo dělníků, ani konečně sami nebo s jiným společníkem míti nějaký závod tovární nebo obchodní.

Přes to, že první obsazení míst inspektorských nešlo se veřejným konkursem, že odstrčení uchazeči odborně znalí, scestovalí, postavením i smýšlením neodvislí, a že vybrání úmyslně lidé, od kterých se čekalo růžovější vyličení nedobrych tehdy poměrů dělnických, ozvědčili se tito na samém počátku znamenitě, a otevřená, upřímná jejich líčení dělnické bídy, jemný takt jejich, sdružený s hlubokým porozuměním úkolu, k jakému byli povoláni, i konečně úspěšná jejich činnost prostředkovatelská zjednaly rakouským živnostenským inspektorům jak důvěru dělnictva a vážnost podnikatelstva, tak i chvalnou pověst v cizině.

Ministr Bacquehem nazval je druhy nejpoblárnější z našich institucí a jejich činnost povznesla rakouské ochranné zákonodárství dělnické na jedno z předních míst evropských.

Dokud byla vláda v nepřátelském poměru s levicí, v níž zastoupeny jsou nejvyšší vrstvy průmyslového a obchodního boháctví mohli inspektoři jakž takž přesně hověti své povinnosti zakročovací i zpravodajské. Čím více

však vláda přibližovala se k levici, tím nesnadnější stávalo se jejich postavení. Zůstal sice i dříve vždycky bohatý továrník u okresního hejtmana i ministra velemocným člověkem, ale nyní shledávalo se najednou, že pravdivé vyličení poměrů příliš prý rozčiluje veřejnost, zprávy jednotlivých inspektorů musely býti před uveřejněním posílány do Vídně a tam v ústředním inspektorátě pečlivě oklestovány od každého slova, jež by mohlo vzbuditi nelibost továrních velmožů.

Nepodajný liberecký inspektor Málek byl k žádosti tamnějších továrníků do Olomouce a později k ústřednímu inspektorátu přeložen a tak i se svou nepohodlnou opravdovostí neškodným učiněn.

Od té doby pozorujeme také, že se inspektoři zabývají poměrně více postavením dělnictva a učednictva u maloživnostníků, a od skvělého obrazu a překypujících pochval, jaké věnují každému jen trochu lepšímu zařízení nebo humanitnímu opatření velikých továren, velikou protivou se odrážejí podrobná jejich líčení trudných poměrů v maloživnostnictvu.

Ovšem u maloživnostnictva se může vše vypisovati věrně dle pravdy, to nejezdí a netelegrafuje do Vídně, jakmile se mu v zakročení inspektorové něco znelíbí.

Tím ovšem neříkáme, že by nepříznivé zprávy o maloživnostnících nebyly pravdivy. Ale jest rozdíl mezi továrníkem, vládnoucím miliony a těžícím z tisíců rukou dělnických a mistrem řemeslnickým, který často sám jen s bidou své živobyti protlouká

Obraťme se však již k samé zprávě za rok 1894. Živnostenských inspektorů je dnes v naší polovici říše 18 a mají k výpomoci 19 asistentů, z toho jest v Čechách 5 obvodů se sídly v Praze, Liberci, Plzni, Budějovicích a Hradci Králové (tento utvořen teprv r. 1893), na Moravě 2 obvody se sídly v Brně a Olomouci, ve Slezsku 1 v Opavě.

Roku loňského vykonáno v 9666 podnicích 10.829 inspekci, z nichž však jen 237 ve dny nedělní a jen 106 v noci, ačkoli je známo, že právě předpisy proti nedělní a noční práci přečasto se nezachovávají. V jedné přádelně na len se přes desítileté trvání inspekce pracovalo plných deset let denně 12 místo 11 hodin denně. 4636 podniků těchto zařízení jest na práci ruční, ostatní na strojovou. Ve všech prohlédnutých podnicích zaměstnáno bylo celkem asi 450 000 dělníků a pracovaly v nich hybné stroje v počtu 300.000 koňských sil. Polovina prohlídek připadala na malé živnosti.

Přes to, že inspektoři celkem velice chválí humánnost velkých podnikatelů, bylo přece učiněno v 1965 případech oznámení pro různé přestupky živnostenským úřadům, tedy skoro v pětině všech inspekci.

Stávek bylo v roce 1894 celkem 166; při všech intervenovali inspektoři k žádosti stávkářů, podnikatelů nebo živnostenských úřadů. Na obvod liberecký a královéhradecký připadá celkem 25 stávek, tedy plná sedmina všech. Stávky většinou skončily pro dělníky bezvýsledně, nebo dokonce se ztrátami hmotnými.

Předpisy o mladistvých pomocnících (do 16 let) a o ženských se v továrnách celkem zachovávají; přece však bylo zjištěno, že užíváno bylo tu a tam dětí a mladistvých osob ku práci noční, nebo k pracím příliš namáhavým, nebezpečným a nezdravým, že šestinedělky byly připouštěny ku pravidelné práci před uplynutím zákonné doby čtyř neděl po slehnutí a pod.

Také denní doba pracovní v některých odvětvích průmyslu neustále se zkracuje, zejména v textilním, na 10 $\frac{1}{2}$ 10, nebo jen 9 hodin denně. V ojedinelých případech zaveden byl i 8hodinový den pracovní. Často bylo shledáno, že při zkrácené době pracovní udělalo se více a lepších výrobků, než při maximální pracovní době 11hodinné. Ostatně stroje četných odvětví tak se zdokonalují a takové nároky činí na inteligenci a duševní čilost dělníkovu, že dle mínění mnohých podnikatelů bude nutno, pracovní dobu denní samým zákonem ještě více zkrátiti.

Na zachovávaní přestávek v práci dělníci málo váhy kladou; i když v továrně pohodlné jídelny jsou zařízení, není dělník srozuměn s prodloužením přestávky polední. Za to tím více záleží mu na dřívějším skončení denní práce, by co nejdříve dostati se mohl ku svému bytu, k rodině.

Na nezachovávaní nedělního klidu u podniků továrních málo jest si stěžováno; patrně proto, že nedělních inspekci celkem jen dost málo bylo předsevzato.

V některých továrnách dějí se při výplatě mzdy srážky za všelijakými záminkami; v cihelnách vídeňských, kde stávka teprv letos vypuklá na bídné poměry dělnictva ostré světlo vrhla, sráží se dělníkům z každého tisíce cihel určitý, dosti značný obnos, který mu podnikatelé vyplatí teprv na konci sezony. Vystoupí-li z práce nebo je-li propuštěn, ztratí tuto „premií“; je tedy dělník po celou dobu správe podniku vydán na milost i nemilost. Jinde zase plná mzda vyplácí se jen za tak zv. práci bezvadnou; při sebe menší vadě, která přechoasto dělníkem ani zaviněna není, se mu ze mzdy strhuje.

Celkem však, jak řečeno, zprávy inspektorů (patrně ústředním inspektorem „upravené“) oplývají chválou humánních zařízení dělnických se strany velkopodnikatelů, zdravých příbytků dělnických, vzdušných nocleháren, knihoven, kuchyní, dětských zahrádek, kuchařských škol, lázní, pensijních fondů pro dělníky choré, invalidní, pro jejich vdovy a sirotky atd.

Nechceme popíratí vesměs šlechetného úmyslu a zásluh, kterých si mnozí podnikatelé v té příčině zjednali, a je dobře, povedou-li příklady živnostenskými inspektory uvedené k tomu, že také další a další podnikatelé věnují část výdělku svého ve prospěch dělnictva z jehož přičinění výdělek onen vyplynul. Uvádějí-li se však plným jménem podnikatelé humánní, neměla by se ani zakrývatí jména těch, kteří neslušným a nelidským způsobem z dělníků svých kořistí.

Méně uspokojivými jsou zprávy inspektorské o malých živnostech.

Pomocníci spávají obyčejně v dílně, na půdě nebo ve sklepních místnostech, v pekárnách spí dělnictvo na pytlicích s moukou nebo na stolech, v některých dílnách jsou umístěny postele nad sebou jako v lodních kajutách. O čistotě se rovněž nemůže všude mluvití.

Pracovní doba, kterou zákon u malých živností vůbec neobmezuje (teprve nyní zavdala přílišná pracovní doba u pekařů a cukrářů v Německu podnět k návrhu na zákonné stanovení maximálního dne pracovního), obnáší u malých živnostníků nezřídka 14, 15, někdy až 17 a 19 hodin denně. Přestávky v práci denní jsou jen nepatrné, pokud jich právě k jídlu jest potřebí; hned po jídle práce znovu se počíná.

Nedělního klidu se nešetří, zvláště v obuvnictví a krejčovství, obyčejně se v neděli práce dodává nebo dodělává. Naproti tomu dosud není vyplněno svěcení modrého pondělku, a tiž řemeslníci, kteří po celou neděli co nejpilněji pracovali se noostýchají, zahálejí potom přes pondělek nebo i úterek.

Velmi smutně dopadá to s učednictvím. Většina mistrů učně pokládá jen za levnou sílu pracovní, učěň je buď služkou v domácnosti nebo vpraví se mu několik lehčích prací na výpomoc ostatním dělníkům, a tím se pak učěň zabývá po všechna léta svého učení. Chápe-li se učěň jiných prací, aby se jim pro život přiučil, bývá propuštěn a vandruje od mistra k mistru. Návštěva škol pokračovacích — kde jsou — nemá zpravidla valného významu; jak by mohl učěň po 15hodinné denní práci v dílně nebo v domácnosti ještě s prospěchem sledovati učení? Jaký div, že k řemeslům obracejí se jen děti chudších tříd s nedostatečným vychováním a vzděláním, a že řemeslnictvo trpí nedostatkem kapitálu?

Rovněž o společenstvech jen málo potěšitelného se dovídáme: společenstva se ke schůzím nescházejí, o učně se nestarají, o návštěvu škol nepečují, zákonů živnostenských neznají.

Jsou ovšem čestné výjimky mezi mistry i mezi společenstvy, ale jsou to právě jen výjimky.

A přece náprava bídných poměrů řemesla bude spočívat v osobách, v jednotlivcích, ne v paragrafech.

—r.

Páně Pelíškova samospasitelná církev.

Napsal Filip Jan Konečný.

(Pokračování.)

Podivně vyznívají slova páně Pelíškova, že „Syn člověka nepřišel zatracovat duši lidských, ale je spasit“, jelikož pan pastor užívá jich v tom smyslu, aby jimi odsoudil jednání církve katolické vyhostující ze svého lůna zatvrzelé bludaře a tvrdošijné rozkolníky. Pan pastor Pelíšek může býti přesvědčen, že „římská“ Církev tolik z Písma zná, aby věděla, že účelem hlavním příchodu Kristova nebylo zatracovati, nýbrž „hledati, co bylo ztraceného“. To jsme také vždy učili a učíme. Jako pismák měl však pan Pelíšek věděti, že uvedený text sv. Lukáše (9, 56.) nikterak nebral Kristu Pánu a nebere možnost neposlušné a nehodné zatratiti. Ano, to jest, co neustále a důtklivě evangelium hříšníkovi před očima drží, čím mu po smrti hrozí. Sám Kristus Pán prohlásil zavrženým každého, kdo by nevěřil v Syna Božího a to proto, že nevěří. Víra tedy, vlastně nevěra a zfalšovaná víra jest dostatečnou příčinou, aby někdo byl zavržen. Co tedy činí církev katolická zlého, když pro nevěru a zfalšovanou víru vylučuje a zatracuje zatvrzelé bludaře, rozkolníky a kacíře? Každá církev hlásící se ke Kristu Pánu jest povinna následovati i v tom Krista Pána; která církev bludaře a kacíře v sobě trpí nebo jim spásu slibuje, jasně ukazuje, že bloudí ve víře a nevede ku spáse. Pan Pelíšek o své církvi evangelické prohlásil na stránce třetí, že spasiti nikoho nemůže, čímž vyřkl nad ní nejhorší soud. Kdyby totiž byla církev evangelická dílem Ježíše Krista, dílem ustanoveným na skále, které brány pekelné nepřemohou, přemáhala by peklo, to jest: vedla by lidi ke spáse. Tak hluboko jsme my katolíci nikdy nepoklesli, abychom své církvi upírali způsoblost pomáhati a vésti nás ku spáse. O které církvi platí, že nepomáhá a nevede a není způsobilá vésti lidi ku spáse, o té platí, že jest dílem zbytečným, a pokud lidi k sobě mámi a v sobě je drží, že jest dílem lidstvu škodlivým. Ať si pan Pelíšek vybere z toho, co chce, — hrobařem své církve evangelické vždycky zůstane, dokavad neodvolá, že církev jeho ku spáse nepomáhá. Odvolá-li však, bude hrobařem sám sobě a učenosti své, nehledě ani k tomu, že odvoláním tím přisoudí církvi evangelické hroznou vlastnost církve římské: spasitelnost! A poněvadž jako pravý helvita musí pan Pelíšek všem jiným církvím křesťanským popírati pravou víru, přiznáváje ji jen církvi své, jelikož pravda jest jen jedna a víra pravá také může býti jen jedna, vyjde z toho na jevo, že pan pastor Pelíšek odsoudí všechny církve a přisoudí jedině církvi své (helvitské) způsoblost pomáhati lidstvu ke spáse, čímž prohlásí ji samospasitelnou! To bude aspoň důsledně mluveno i když ne samo v sobě pravdivo, jelikož pravou víru „církvi“ helvitské nejen my, nýbrž i ostatní křesťané (dokonce i protestanté) upíráme a dosti závažných důvodů proto máme.

Výtka páně Pelíškova o samospasitelnosti církve římské a přiznání o církvi evangelické nevedoucí ke spáse, jen tehdy jsou oprávněny, vede-li každá víra v Ježíše Krista ke spáse. Tomu ovšem není tak, a pan pastor zřejmá neopovázá se tak mluvit, jelikož tím postavil by se nejen proti křesťanství, nýbrž i proti zdravému rozumu. Ostatně sám Kristus Pán učinil podobnou řeč nemožnou, jelikož víru, které jest ku spasení třeba, omezil čili určil, jak viděti ze slov „poněvadž nevěří Synu Božímu.“ Požehnaný Spasitel vyžaduje tedy více než víru; požehnaný Spasitel žádá pravou víru čili víru

„v Syna Božího.“ Této pravé víry, víry v Syna Božího nemá, kdo na příklad nevyznává, že Pán Ježíš sám církve své nezaložil a jí až do skonání světa trvání nepřislíbil, jelikož Pán Ježíš výslovně to řekl — „vzdělám církve svou a brány pekelné jí nepřemohou“. Kdo se tedy opovždí buď toho neb onoho popírati, nemá víry v Syna Božího, jelikož popírá Kristu božské vlastnosti pravdomlupnost a ve sľibech věrnost!

Panu Pelíškovi dovolíme si předložit otázku: Kdy Kristus Pán církve helvitsko-reformovanou založil?“ Sestoupil snad Kristus Pán k vůli tomu zvláště po svém nanebevstoupení ještě jednou s nebes? Dle písem není tomu tak, jelikož hlásají, že pozeňnaný Spasitel přijde až na konci světa. Založil snad církve evangelickou, dokud mezi lidmi na zemi dlel? Kdy se tak stalo a čím toho pan Pelíšek dovodí, když Luther, Zvingli a Kalvín každý sobě právem dilo to osobí? Je-li církve „helvitsko-reformovaná“ pravou církví Páně, proč chtějí ji „páni“ předělati na konfessi česko-bratrskou, proč pošilhávají po Husovi, s nímž v tak mnohém a podstatném se nesrovnávají? Je-li církve helvitská pravou církví Kristovou, proč ji páni nahoře „reformovali“ a proč ji právě tak sreformovali, jak ji sreformovanou mají? Může pan Pelíšek ujistiti, že tato reformace potrvá, že jí budoucí pokolení nezreformuje a nepředělá? Nemůže! V tom smysle ovšem pravdu má, když církvi své spásodárnosti upírá. Nikdo nemůže jiného položití základního kamene než jest Ježíš Kristus, zakladatel a základ pravé církve; všecko a každé stavení založené na lidech a lidmi, rozpadává se, potřebuje oprav, čili reformy, podobajíc se onomu domu, o němž Písmo praví, že byl postaven na písku a že se zboril, když bouře naň přišla. Pamatuje se pan Pelíšek, jak vyhlížela prvotná církve evangelická resp. helvitská? Zná podstatné rozdíly v učení nynější reformované církve helvitské a staré cizinské církve helvitské? A co vlastně ještě „helvitskou“ církve čeká jen u nás v Čechách? Bude „bratrskou“ dle vydání Komenského nebo dle Lukáše, nebo dle Augusty? Bude „husitskou“ dle vydání starého nebo moderního? Uzná Chelčického nebo Rokycanu nebo Jakoubka ze Stříbra? A což aby napadlo pánům oprávcům zapěstovati si „pravoslaví“? Pékné to vyhlídky pro církve, kterou ve třech stoletích již zreformovati byli přinuceni, a u nás v Čechách kdo ví, jak ještě reformovati budou přinuceni.*) Pan Pelíšek proto dobře činí, když takovým církvim upírá způsobilost dáti lidstvu spásu; ještě lépe by však učinil, kdyby až do konce důsledným byl a tvrdil: poněvadž církve naše, Hus, Cvingli atd. nemohou nám spásu dáti, jsou zbyteční a naši povinností jest, z pout jejich se vymaniti dle sv. apoštolu, jenž káže všecko zkoušeti a jen nejlepšího se přidržeti!

Ať dělá pan Pelíšek co dělá, církvi Kristově spásodárnosti čili samospasitelnosti upříti nesmí, chce-li býti věřícím „v Syna Božího“, jelikož jediný Kristus jest spásodárným čili samospasitelným a to celým dílem, učením, utrpením, ustanovením i přislíbením svým. Každému věřícímu „v Syna Božího“ věkopamátnými zůstanou slova: „Aedificabo ecclesiam meam, já si církve svou založím a brány pekelné nepřemohou jí“, čímž se právě označuje a to velmi významně, učení o spásodárnosti čili samospasitelnosti církve, proti němuž pan pastor tak velice se rozhorlil.

Podiv, vlastně úsměv budí páně Pelíškova snaha, dokázati, že církve naše skutečně příkládá si samospasitelnost. K čemu tolik strachu a pily? Vždyť snad panu pastorovi známo, že není vůbec katolika, jenž by o církvi své tak nesměšlel. Lépe byl by pan pastor učinil, kdyby se byl vynasnažil dokázati aspoň svým souvěrcům, reformovaným helvitům českým, že jejich církve není spásodárná. To by bylo — aspoň podle mého — před Bohem i před lidmi záslužné dilo, a neznamenalo by dokazovati, že ve dne jest světlo a v noci tma.

*) V protestantském časopise „Jednota“, vydávaném J. z Kraiců vykládá se o měnění helvitské konfesse a obviňuje se ze zločinu toho právě nejvyšší správa. Viz článek „Historie se neopakuje“. Auktor článku toho jest rozhodný helvit český, a zasluhuje za svou otevřenost a ráznost všechno uznání!

„Zvláště národ český ať nikdy nezapomíná,“ horlí pan Pelíšek na stránce 6., že pověstná bulla vyhostující církev všecky zatvrdelé kacíře, schismatiky a bludaře „zrušena nebyla a není!“ Naši čtenářové z předchozího vědí, že tyto nářky a slzy jsou krokodilovy, jelikož každá církev, která chce býti církví Kristovou, musí dle Jeho příkazu tak jednati a ovce prašivé od ovcí čistých oddělovati, dokud prašivými budou a čistoty nenabudou. Má-li pan Pelíšek za to, že církev helvitsko-reformovaná má za účel shromážďovati věřící i nevěřící, pravověřící s bludaři a jinověrci a že všichni, ať si věří co věří, ať jí pravou církví uznávají nebo neuznávají, stejné v ní zůstávají právo mají, litujeme ho i ubohé církve jeho, které dle takového učení nepřibude vážnosti a úcty u věřících ani nevěřících. I evangelická církev, pane Pelíšku, musí na tom státi, aby jinak věřící než její učení velí, nebyli považováni evangelíky, ale vyobcovanými a od ní odpadlými, jak zcela správně učí Váš kollega pan pastor Kozák. Ký tedy div a jaká hrůza, že katolická církev počíná si podobně, že proti bludařům a kacířům hájí práva a povinnosti své? Ať si to jen moderní Češi pamatují a ať o tom před Bohem a neporušeným svědomím uvažují — katolické církvi taková úvaha a pamět nikdy neuškodí. Právě tato Vámi kaceřovaná houževnatost a jednostrannost v učení katolické církve otevřela oči mnohým protestantům a přivedla je do lůna katolické církve. Chcete-li příklad, uvádím známého Eversa, druhdy protestantského kazatele a nemáte-li na něm dosti, uvádím slavného Manninga, druhdy anglikána a později slavného obhájece a kardinála katolické církve. Proto jen přemýšleti, před Bohem a na své svědomí o těch věcech uvažovati a brzy splní se touha Kristova, „aby byl jeden ovčinec a jeden pastýř“! Přejeme Vám a všem jinak věřícím milost Pána našeho Ježíše Krista, abyste poznali pravdu a poznavše vyznali ke cti a slávě Boží, jakož i ku věčnému svému prospěchu a spasení. Toto přání pochází z hloubi naší katolické duše a ze srdce nejupřímnějšího, z čehož vidíte, jak „hrozné ovoce“ přináší v nás učení o „samospasitelnosti“ naší církve!

Na stránce 7. hrozí se pan Pelíšek, že „toto učení (o samospasitelnosti) . . . již mladistvým srdcím vštěpováno bývá“, a že „již dítky v obecných školách učí se“ Skočdopolovu katechismu, v němž totéž učení přichází! Milý pane pastore, buďte o katolické dítky a o naše katechismy bez starosti! Práví a upřímní katolíci dábly na vás nepošlou ani dynamitem do nebe vás nevyhodí. Práví a upřímní katolíci hlavní zřetel k tomu mají, aby přede vším sami zachovávali, k čemu je samospasitelná církev vede, dobře vědouce, že jim o vás a jinověrce starati se není. aspoň v ten způsob ne, aby vás proklínali, tupili, učení vaše překrucovali. Právý a upřímný katolík děkuje Bohu, že mu v samospasitelné církvi víru poznati dal a prosí Všemohoucího, aby mu milost dal, aby podle vůle Boží živ byl a šťastně skonal. Právý a upřímný katolík nenaplnuje srdce svého nenávistí ani opovržením proti vám, o kterých ví, že jste mimo pravou víru; právý a upřímný katolík modlí se za vás, aby Bůh dal vám poznati pravdu a přijal vás na milost! Tak učíme my kněží náš lid v kostele, tak učíme katolické dítky ve škole, nikdy jich proti vám neštvouce a vždy k tomu majíce, aby za neocenitelný dar, za nevyslovitelné štěstí, kterého se jim dostalo, že v pravé čili samospasitelné církvi se zrodily a vychovány byly, aby za dobrodiní to Bohu děkovaly, církev a její ustanovení v uctivosti měly a ve všem jako „služebníci Boží“ se chovaly. Tak vyhlíží naše „hrozné“ učení!

Že církev vaší pravou a spásudárnou neuznáváme, tomu se věru diviti nebudete, vzpomenete-li třeba jen svého přiznání, že vám nemůže církev evangelicko-reformovaná dáti spásu. Že se ke své náuce hlásíme a že pravd ani dítkám nezatajujeme, nemůžete nám znova ve zlou bráti, jelikož tak káže nám naše víra a poctivost lidská. Zlobíte-li se na nás, že si s naším lidem od malička poctivě vedeme, a že ho nebalamutíme — jak prý se to děje dle protestantské „Jednoty“ páně Kraiczovy (článek: „Historie se neopakuje“) ve vaší církvi české, — zlobte se, — my od pravdy nemůžeme a poctivými

čili upřímnými v náboženství býti chceme i když je dítkám vykládáme: U nás má každý právo slyšeti pravdu, u nás každého od kolébky až do hrobu stejně učíme. Vedle tohoto všerozhodujícího důvodu máme ještě jiné, které nás nutkají, abychom již ve školách obecných dítkám katolickým do srdce vštěpovali učení o samospasitelnosti církve své. Abyste se, dvojetihodný pane, dlouho a daleko kolem sebe neohlížel. poptáváje se po důvodech těch, povím vám upřímně, že právě vy, evangelíci, býváte příčinou, pro kterou dítkám katolickým zvláště důkladně vykládá se článek víry o církvi vůbec a o samospasitelnosti zvláště. Buďte vám za to díky! Tážete se, jak se opovažuji tato „děsná slova“ říci? Zcela jednoduše, poněvadž jsou pravdiva. Mně samému přihodilo se, že když jsem byl na obecných školách v Praze, přicházely mně katolické dítky žalovat, že evangelické dítky nedají jim pro náboženství pokoje, že se jim posmívají a mým výkladům — trpíval jsem totiž některé dítky evangelické ve svých katechésích, — odporují. Nevěřili-li mi pan Pelíšek, mohu mu jmenovati dosud žijícího ředitele, jemuž jsem případ sdělil a s nímž jsem se na tom ustanovil, že kdyby se takové věci opakovaly, že by bylo třeba zakročiti a katolických dětí chrániti. Tato nevráživost evangelická bývá příčinou, že se sporné články důkladně již dětem do srdcí vštěpují. Ujišťuji pana pastora, že žádné katolické dítě, zvláště ty ne, které se dobře náboženství učily, ačkoli jsem jim článku o samospasitelnosti důkladně vykládal, nikdy ve víře neznepokojovalo dítek protestantských a nikdy mně ani třídnímu učiteli příležitosti ku stížnosti nedalo, a byl jsem na škole u sv. Jiljí po sedm let a měl jsem v různých třídách na sta dětí. Podobné vysvědčení ze svého působení dají panu Pelíškovi přečetní jiní katoličtí katechéti a učitelé, kdyby snad mně nechtěl věřiti. — (Pokr.)

B e z d o m o v a .

Jihočeský obrázek. — Napsal Boh. Brodský.

(Pokračování)

Když dojedli kávu, vešel Dočkal. Byl pomalý, suchý, tvář měl vráskovitou a chodil trochu nahrbený. Jeho plavé vlasy, na temeni prořídlé, hodně již šedivěly. Česal si je stranou, ale málo kdy mu držely. Sotva smekl, rozlétly se na všechny strany a padaly mu do čela. Obočí měl dlouhé, svislé přes velké, šedivé oči, které nepokojně sem a tam tékaly. Chodil si vždy po selsku a nějakých nákladných šatů si nikdy nepořídil. Dost stály ženy a dceriny, proto šetřil na sobě. V obcování byl nesmělý. Stále se nucen usmíval a dlaněmi po kolenou šoupal. Snad proto, že mu panímáma vytýkala, že nikdy nebyl mezi pány a neví jak se slušně chovati.

Spatřiv Tomáše, zarazil se pantáta a v duchu litoval, že se již vracel domů. Proto však šel přece k němu, podal mu ruku a druhou si rovnal vlasy.

„Jak je, jak?“ ptal se, zakývav hlavou a usmívaje se svým suchým smíchem.

„Děkuji, dobře, pane Dočkale,“ řekl Tomáš.

„Eh, jaký pak pán“ povídal pantáta a tahal se za vestu, nevěda co má s rukama dělati. „Jsem jen baráčník, tak malý chalupník a do pána mám daleko.“

„Prosím vás, pantáto, co to zase pleskáte?“ okřikla ho panímáma ostře a podívala se na něho tak přísně, že se lekl.

„No, já nechtěl nic zlého říci,“ omlouval se polekaně a oči mu tékaly po podlaze. „To já jen tak, aby řeč nestála.“

„Raději mlčte, když neumíte nic moudřejšího,“ kárala ho panímáma neúprosně. S vámi aby si člověk zoufal. Mluvíte, jakobyste byl v ratejně.“

„Už nic, panímámo, nic,“ prosil Dočkal úzkostlivě. „Vždyť jsem už ticho.“

„To je od vás nejmoudřejší,“ sekala panímáma jednou již rozlobena dále.

Chtěla ukázati Tomáši, jakou moc v domácnosti má. „A podívejte se do chlíva, zdá se mi, že se tele odvázalo.“

„Možná, možná,“ přisvědčoval pantáta a hrnul se ze světnice. Bylo mu tam úzko a pospíchal, aby byl venku. Tu se zastavil, usmál se nějak smutně, přejel si rukou ústa a šel ke chlívu. Tele odvázáno nebylo. On to věděl a zase se usmál. Popleskal dobytek, pověděl každému něco hezkého a šel zase ven. Ale do světnice už nešel. Sedl si na lavičku před chalupu a sehnuv se, zadíval se do země.

Za chvíli mu panímáma přinesla trochu kávy ven a postavila ji vedle něho. Rohlík nedostal, jen skývku chleba. Podíval se na ni ustrašeně a počal chvatně jísti.

„Hrnek dejte v síni na almárku,“ povídala panímáma a vracela se do světnice.

Pantáta se zakuckal. Stoupla mu najednou nějaká lítost do hrdla, že musel na okamžik nechat jidla. Už ho ani ve světnici nechtějí, myslil si. To proto, že tam mají hosta. Jedli rohlíky a jemu dají chleba. Vidíš, napadlo ho, to máš za to, že se na ně dřeš. Obě jsou naporáděné, smějí se a na něho se utrhují jako na čeledína. A kdo ví, proč ho tam nechtějí. Ten Tomáš sedí proti Kristince, ta je celá červená jak mák. Aby tak vyjednávali něco bez něho.

Toho se lekl. Vždyť snad Kristina k tomu ještě ani není, aby se vdávala. Počítal, jak je stará. Ba, vždyť jí táhne dvacátý rok. Panečku, už to bude takové. Ale co je to jen s Tomášem napadá? Ten přece do hospodářství není! Snad by chtěl, aby holka šla s ním do Prahy; jen to ne. Jak by tady byli bez ní živi? Ne, ani panímáma by bez ní nevydržela.

Padal na něho strach. Najednou viděl dceru již velkou a před očima možnost, že se vdá. Opustí pak rodiče, a co zbude těm? Vždycky jen k vůli ní se lopotil a dřel. Snad se to nestane. Nedej Pán Bůh.

Neměl už stání. Dopil vešel tiše do síně a postaviv opatrně hrnek na určené místo, šel na zahrádku. Měl tu samé pěkné stromy. Vlastní rukou je sázel, orýval, bílil a věděl, jak je který starý, úrodný, jaké má ovoce a kdy toto zraje. Díval se plaše po stromech, pokrytých dospívajícím ovocem. Ale myšlenky jeho bloudily jinde, byly u Kristinky a zabývaly se jejími vdavkami.

Pravdy se dnes nedověděl. Panímáma byla na něho rozlobena a Kristinka šla s Tomášem na procházku. Sama panímáma je poslala.

„Ať vás lidé vidí, jak vám to sluší,“ povídala a podepřevši si boky, se samolibým úsměvem dívala se na ně, jak jdou přes ves do poli.

Pantáta se panímámu na nic neptal. Byl rád, že ho zase nehubuje a počal šukat po domě. Blížil se večer a protože byla Kristinka pryč, musel se sám o všechno postarati. Ale přes tu chvíli se zastavil, zadíval se zamýšleně před sebe a kroutil hlavou. Nemohl zvyknouti myšlénce, že by se Kristinka již vdávala a že by si mohla vzíti Tomáše. —

Ale každý den ho poučoval, že snad k tomu přece dojde. Viděl, jak Tomáš Kristince nadchází, jak ona s ním brzy před stavením, brzy někde v poli stojí. Smějí se na sebe a když je panímáma vidí, sama k nim jde a s nimi žertuje a se směje.

Už ho to do opravdy lekalo. Každého dne měl již na jazyku, že se zeptá, proč ten Tomáš nedá Kristince pokoje, ale jediný pohled na panímámu vzal mu veškerou odvahu. Trápil se tedy sám u sebe a pohlížel na Kristinku tak smutně, jakoby byla již pro něho ztracena.

Až najednou panímáma sama o tom začala. Po obědě, když Kristina šla někam do vsi, zavolala na něho a řekla mu, že má Kristina před od-davkami.

Do pantáty jako když blesk udeří. Otevřel ústa, ale nebyl s to něčeho říci.

„Co tak podivně koukáte?“ spustila panímáma ostře. „Holka je již k tomu dost stará a udělá štěstí. Chce si ji vzíti Tomáš. Včera se ptal holky, může-li k nám přijíti. Vzkázala jsem mu, aby jen přišel. Přijde tedy

dnes odpoledne. To vám povídám, ať zase před ním nevyvádíte hlouposti,“ dodala výstražně.

Pantáta odporoval, ale odpor byl marný. Proto vyšel ven a šel ku včelám.

Když teď tam seděl, byl všecek zdrcený. Už je to tady, už tomu nezabrání. A koho si to dítě jen chce vzíti? Jak si může vzíti krejčího, který hospodářství nerozumí. Ožebračí ji, jistě ožebračí. A panímáma nemá rozum. Sama holku do toho cpe, nadhání ji, jakoby se jednalo o ni samu. A jeho, tatíka, se žádný ani neptá. Inu, je ve stavení tím posledním, jen pro smích a dření. Panímáma všecko sama vyjednává a neptá se, bude-li to dobře. Bože, Bože, jak je člověku úzko, když vidí k stáru, že je sám a že ten, na koho se nejvíce těšil, také se od něho odvrací.

Pojala ho opravdová bolest a div neplakal. Pořád mu něco povídalo, že bude zle a nemohl si pomoci.

Jen kdyby aspoň k tomu sám nemusel. Ale oni ho také vtahnou do světnice, aby řekl, co on tomu říká. To už vědí napřed, že musí souhlasiti a kdyby ne, že se do něho pustí a vyhubují mu, až uteče. Ale ať. To řekne Tomášovi hned, že stavení teď z ruky nedá. Jiný než Kristinka ho nedostane, ale on pantáta, chce ještě býti pánem. Vždyť je na výměnkáře ještě mladý a kdož ví, co Pán Bůh dá? Kdyby tak, chraňž Rodička Boží, Kristinka umřela, dostal by všechno Tomáš a pak by bylo teprve zle. Kdo ví, jakou ženskou by si pak přivedl, a on s panímámou by byli odstrčeni.

Pantáta u včelíček vydržel, až ho volali. Lekl se a pomalu vstával. Celé tělo ho bolelo a nevěděl, jak do světnice dojde. Pomalu se šoural a vešel do světnice, sotva pozdravil. Byl tam Tomáš s bratrem. Na stole stál džbán s pivem a buchty. Kristinka vystrojená a zrůměněná posluhovala a panímáma seděla mezi oběma muži, jak královna po vítězství.

„Tak pojďte, pantáto,“ volala vesele. „Tuhle si přišli pro Kristinku. Slíbila jsem již, že proti tomu nejsem a vy také nebudete.“

„Když chce, když chce, ať je to takové,“ povídal pantáta zmateně. „Já jí v ničem nebráním a do ničeho nenutím. Jen aby to bylo šťastné. Máme než tu.“

Zajíkl se a přejel si rukou oči. Kristinka k němu skočila a chytila ho okolo krku.

„Já budu šťastna,“ šeptala mu do ucha.

„Dej Pán Bůh, dětátko,“ hučel chvějícím se hlasem a žmolil v rukou čepici. „A mohu snad jít, ne? Mám venku práci,“ povídal nahlas.

„Ale, pantáto, mějte rozum a počkejte,“ spustila panímáma ostře. „Posaďte se, však vám práce neutuče a povězte, jak to chcete udělati?“

Pantáta se přišoural k lavici a sedl si na kraj. Rukama šoupal po kolenách a díval se před sebe.

„Jak bych to udělal?“ řekl trhaně, ale jaksi ostře. „Co mám, bude jednou Kristinčino. Teď to však z rukou nedám. Až jak Pán Bůh dá za rok. Je to jedno. Budu hospodařit jako dosud a nerozházím nic.“

„S vámi není řeč,“ čepýřila se panímáma. „Proč to nedáte hned? Je to jedno, kdy to bude v knihách. Vás nebude nikdo od hospodaření odhánět.“

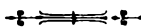
„Vždyť já vás chci, pantáto, ctít a poslouchat jako syn,“ přidával se Tomáš.

„Věřím, věřím, ale nenutte mne. Jsem už starý a mám z toho radost. Udělejte si všechno, jak chcete, tohle ale nepovolím. A teď musím do opravdy jíti.“

Vstal a ani se nedotkl skleničky s pivem, již mu Kristinka postavila na stůl.

„Vždycky to říkám, že s vámi není řeč,“ volala za ním panímáma ostře. „Opravdu je lépe, když půjdete.“

(Pokr.)

Časové zprávy.

Z Uher. Liberalismus uherský začíná vydávati své plody. Kam zavedl veřejnou mravnost, je všeobecně známým tajemstvím. Pešť, jeho sídlo a Jerusaleým patří dnes už mezi města, která co do mravnosti stojí hned za Hamburkem. O různých panamičkách měli jsme už několikrát příčinu referovati; nyní přistupuje k nim značný státní deficit v rozpočtu. Bývá tak vsády, kde se liberalismus zahnízdí. To je to jediné dobré na něm; nebýti ho, panství jeho nebylo by konce, nebo dovede ho udržovati hesly a prostředky, které s hlásanými od něho na venek zásadami jsou nejen v přímém odporu, ale které činily by čest nejhoršímu despotovi. Ničeho se neštití. A tak na nich konečně zhyne. Že je vždy spojen s tendencemi protilidovými a proticírkevními, víme. V Uhrách jakožto v zemi z veliké části kalvinsko-protestantské vystoupil zcela bezohledně. Patrně kulturní boj protestantského Německa nedal mu spáti. V posledních dnech slavil pravé triumfy v aféře s papežským rakouským nuntiem Agliardim. Nebudeme ji vypravovati, jeť známá z denních listů; toliko malou kritiku si dovolíme. Kdo událost pilně stopoval, maně přijde k tomu závěrku, že byla liberalní vládou uherskou nastrojena. Vláda o cestě nuntia do Uher nejen věděla, ale k n. přímo ho vyzvala. Že by nuntius se zasazoval o přijetí církevních předloh, nemohlo jí ani na mysl přijíti; soudila tedy zákeřnický asi tak: pozveme sem přátelsky nuntia; on učiní někde nějaký projev, který budeme moci využítkovati proti kat. církvi, odpůrkyni církevních předloh, mnohé katolíky zmate me tvrzením, jakoby nuntius mihal se do vnitřních záležitostí domácích, a možná, že i proti Vídni se něco najde. Tak jednou ranou zabijeme mouchy dvě. Úskok se zdařil, jak se zdá. Nuntius neměl asi o farizejství vlády ani tušení, ale dobrý takt zkušeneho politika uchránil jej přece, že neřekl nikde ničeho, co by proti němu mohlo sloužiti za opravdovou záminku. Aspoň ani jeden list nesděloval nic určitého. Kdo chce psa býti, lhl si vždy najde. Promluvití, t. j. odpovědění na oslovení musil, také nemohl jinak mluvití, nežli utvrzovati katolíky v lásce

a pevnosti k víře a sv. stolici, a tak oko slidiče už něco našlo. Ostatné výtky vlády jsou čistě všeobecného rázu a neurčité, neuvádějice ničeho pozitivního. Nejen Agliardi sám, ale i Vaczary, který proti nuntiovi byl štván, prohlásili mnohokrát, že ničím nebyly překročeny meze práva a povinnosti. I zdá se býti patrné, že celá věc byla zákeřnickým úskokem kalvinů. Vysvitá to i z následujícího. Baron Banfy ihned učinil z celé věci škandální aféru, počítaje patrně na vášně lidu. Nastrojenou interpelací a uveřejněním soukromého listu ministra zahraničních záležitostí učinil z věci mimo to nástroj vlády politiký a státoprávní. List Kalnokého nebyl ovšem zcela správný, ale neodůvodňoval nikterakž selské a sprosté vystoupení Baufyho proti sv. Oci. Byl to soukromý list diplomata, který chce zachovati rovnováhu mezi dvěma stranami, mezi vládou uherskou a svým postavením zahraničního ministra. Ostré jeho vystoupení a odsouzení beztaktnosti Banfyho v Pol. Corr. ukazuje zcela zřejmé, že psal svůj list více pod vášnivým nátlakem mínění vládního. Z celé věci vyvinula se pak krise ministerská, již panovník sice dosud zamezil, která však zůstává palčivou. Že se stala předmětem žurnálů celé Evropy, rozumí se samo sebou; jednat se tu nejen o postavení Rakouska ku sv. stolici, ale též o otázky státoprávní. Pro církevní předlohy úskok, jak se zdá se nezdařil; podrobné o nich rokování přijato bylo jen většinou jediného hlasu. Učiněna z něho tedy otázka proti cislajtanií. Vláda uherská chce neodvislost v záležitostech zevnitřních, žádajíc právo neodvisle o nich rozhodovati. Nyní máme Rakousko-Uhersko, či vlastně Uhersko-Rakousko, kdyby se to stalo, měli bychom Uhersko proti Rakousku. Doufáme, že Pán Bůh nedá růsti stromům do nebe. Znamenalo by to onen konec Rakouska, který Palacký svým věstícím důmyslem předpověděl; zároveň by to znamenalo zničení Slovanů uherských. Naše Národní stály a stojí na straně uherské vlády, což není divu, obě jsou liberalní a nic než liberalní. Program Palackého a uherští Slované jsou hadr před třpytem a jasem židov-

ského liberalismu. Nuntius Agliardi dosud nemůže pochopiti, co a která jeho slova zavdaly příčinu k aféře; neví jiný výklad, nežli kalvínský fanatismus Banfyho; patrně není ani s to, aby svou něžnou duši mohl pojmáti všecku tu ohavnost. Je předmětem ovac a projevů soustrasti za učiněné pohany; Nár. Listy s gusem a tendencí namlouvají svým čtenářům, že vycházejí jediné od konservativní šlechty. Jak celá věc skončí, nelze dosud říci. Bude tím bodem, o němž platí quousque tandem? Nebo je to jen další krok na cestě k uvolnění Uherska od společného státu?

Z politického ovzduší. Svatopluk Čech byl téměř jednohlasně zvolen za poslance za okres karlínský, ale mandátu se vzdal. My dosud této demonstraci nerozumíme; také Národní Listy ji nevyšvětlily. Je to nejspíše zase jednou projev té české povahy. Některému starostovi venku ta myšlenka napadla. zalíbila se, rozlétla se, a věc byla hotova. Rozum zůstal na peci. Provedli jsme své, máme útěchu a sebevědomí, a dost; víc také není třeba. My ovšem nejsme proti volbě Čechovů za poslance, jen celé věci nerozumíme a výkladu k ni nikde jsme se nedočeti. — Utvořila se nová strana politická s programem hospodářským, pod vedením pp. Rataje, Štastného a Juna. Jednu mladočeskou schůzi už rozbili; před rokem by každý něco podobného považoval za nemožné. Strana se utvořila před nebezpečím mladočeského všeobecného hlasovacího práva, kterého rolníci se bojí. Zajímavý je věcný důvod, který proti straně byl uveden od Mladočechů. Zní (N. L. 122.): „Jeden stav potíral by druhý (kdyby totiž volilo se dle zájmů) a na místě války proti škůdcům cizím, rozpoutal by se nejhnsnější boj stavovský, boj o chléb, v němž by nezbytně myšlenka národní vzala za své a jehož jistý konec byla by zkáza národa našeho a triumf stavu socialně nejsilnějšího, triumf těch, kteří stojí jako režiséři za panem Junem a Štastným. (Míni se velkostatkáři, avšak bezdůvodně). Ubili bychom se navzájem národně i hospodářsky.“ Tak vida, jak umí malovat čerta na zeď ti, kteří v čerta nevěří. Nám ovšem také nemůže býti sympatická strana, ve které je vůdcem filosof starý padařovský. — Nad koalici zpívají de profundis stále,

dělají kříž, píší úmrtní lístek, a ona pořád nic. Radnice vídeňská je dobytá antisemity, liberálové jsou zoufalí. Volají na vládu, k sv. Otcí se utíkají, Pána Boha volají na pomoc, hrozí koncem světa, snad i na modlení dávají, ale nic to nepomáhá. Mají ti Mladočeši z pekla štěstí. Co se k nim nadolízali! Teď jsou rádi, že je nepřijali. Tak snad uvidíme v Rakousku opět lepší dny. — Nedávno se kdosi ptal, co je to koaliční poslanec, a dostal za odpověď: Koaliční poslanec je bytost, která má diety a rozum, ale svobodné vůle nemá.

Haličtí Rusové. Uniáté v Haliči slaví v r. 1896 třistaletou památku sjednocení s Římem. Přípravy k slavnosti jsou v plném proudu. Zvláštní poselstvo odeběře se do Říma k sv. Otcí, jemuž dá dar na řeckoslovanskou kolej, kterou právě zřizuje. Ku všemu lidu píší se provolání a vydají se slavnostní spisy. Na slavnost pozvány budou všechny sjednocené církve. Trvatí bude tři dni: 11., 12. a 13. srpna. Veškeři církevní hodnostáři řecko-katolického, latinského a arménského obřadu se jich účastní, rovněž i školy, semináře, akademie, kláštery, úřady a lid. Snad konati se bude i zvláštní synoda, a položí se základ k novému chrámu uniátskému ve Lvově. Ruské listy tento jubilej náramně mrzí, poněvadž bude strašnou výčitkou onomu jubileu, který konal se na Volyni v letech 1885 a 1888 na památku popravení a porušení podmaněných národů. Jako na povel vrhly se všechny na církve sjednocené a přinášejí ustavičné články proti ní. Nejmenují jubilej jinak, nežli jezovitskou agitací. Mají patrně před ním strach, poněvadž v něm ukazuje se, že Rakousko a Řím ponechává haličským Rusům dosti svobody k vytvoření se svobodného typu národa maloruského. Víme ovšem, že není vše, jak by mělo býti, ale přece je haličským Rusům stokrát lépe, nežli Malorusům v Rusku. Jediný skoro důvod, který mohou uváděti, je ten, že prý se v haličské Rusi provádí latinisace. Není ovšem větší lži. Tři sta let jsou s Římem sjednoceni a mají vše své, řeč, ritus, jsou bez coelibatu a p. Jedině nenosí klerus vousy, zločin to strašný! Mluvíli jsme s mnohými ruskými kněžími; žádný z nich o latinisaci nic neví. Vždyť vůbec ani není dovolena. Nedávno chtělo ně-

kolik obcí armenských přijati latinský ritus, a Řím nepřijal jich nabídku. Haličská Rus není na konci světa a každý se může o tom přesvědčiti. To ale přece nevádí našim svobodomyšlným Národním Listům, aby neopisovaly ruské listy. Ruský jubilej oslavovaly, tento nepřestávají haněti. K jakým až lžím se snižují, o tom může sloužiti jich zpráva za důkaz, kterou přinesly v čísle 129 z letošního roku (11. května). Napsaly, že provolání, vybízející haličské Rusy k oslavě 300letého jubilea, sepsáno je v jazyku polském, kdežto i ruské listy jako církevní věstník č. 16. r. 1895 vyznávaly, že sepsáno je ve čtverém jazyku, ruském, latinském, německém a polském. V téžže čísle přinesly tento citát z Haličanina: „Není to dlouhá doba Deset roků. Zvláštní poměry, které provázely nastoupení metropolitů Sembratoviče se nezměnily, za to však velice se zhoršily celkové poměry naší církve ruské a našeho národa. Na západě trpí církev od liberálů, u nás útisku doznává od samých křesťanů jen za to, že jest řecko katolická a ne římská. „Haličanin“ vyličuje po té útisky a křivdy, kterých Rus haličská doznala za metropolitů Sylvestra Sembratoviče. Vedle jezovitské reformy Baziliánův i plánu, zavést pro duchovenstvo ruské také celibát, připomíná „Haličanin“ i zavádění fonetiky. Politické ohledy vnášeji demoralisaci ve sféru duchovenstva ruského, neboť necení se dle zásluh v povolání jich duchovním, nýbrž podle toho, k jaké straně politické se hlásí. Je přirozeno potom, že lid ztrácí důvěru k svým duchovním pastýřům a vrhá se v náruč agitace proticírkevní. A aby nebylo lépe, stará se pečlivě Sembratovič“. Proti fonetice byla to zrovna církev, která se ozvala. Než bylo by marné, tu polemizovati. Zde působí zúmýslnost a snad i něco jiného, a tak nezbyvá, než poukázati tu a tam na podobné zprávy, když stávají se přes příliš okatými. Jen bychom si dovolili otázku: Co bude z neruských a nepravoslavných národů na Rusi za 300 let? Co z tamních 100.000 Čechů?

Drobnosti.

Ze statistiky Prahy. Z právě vydané statistiky Prahy a předměstí za rok 1892 dovídáme se, že Praha měla

4347 domů, předměstí pak 2633 domů, a to Žižkov 763, pak Vinohrady 771, Smíchov 710 a Karlín jen 389. Všeho dohromady má Praha **6980** domů. Obec s tolika obyvateli na venkově tvoří už hezké město. V těchto domech bydlelo 316.705 obyvat., v Praze samé 180.420, v předměstích 136.285, nejvíce na Žižkově 45 tisíc, pak na Vinohradech a na Smíchově 37 a 34 tisíc, v Karlíně 18 tisíc. Dnes ovšem počet obyvatelstva v předměstích se více jak zdvojnásobil. Vojška je tu přes 8 tisíc. — Sňatků bylo vůbec 3146, z nichž na Prahu připadá 1896. Nejstarší ženich, mající slušný počet let 91, byl z Vinohrad. Nejvíce sňatků bylo v únoru, totiž přes 600. Katolických sňatků bylo 2734, evangelických 86, židovských 312, civilních 14. Střední trvání manželství obnášelo 21 let. — Dítěk narodilo se **11.506**, totiž 7606 manželských a 3900 nemanželských, tedy nemanželských více jak polovici z toho. Katolických dítětek se narodilo 10.783, evangelických 207, židovských 506, bez vyznání 10. Největší počet nemanželských dítětek připadá ovšem na porodnici, totiž 3007. Nejvíce dítětek narodilo se v květnu, totiž 1114. Dvoječet bylo v 246 případech, troječet v 6 případech. Do pěti let zemřelo 3603 dítětek, nejvíce v dubnu, nepočítaje dítky přespolní, všech úmrtí vůbec bylo **7704** domácích a 1460 cizích, mezi nimi jedna pohanka z Dahomeje, 9 bez vyznání, 7210 katolíků, 1 řeckosjednocený, 1 pravoslavný, 127 evangeliků a 356 židů. Na neštovice zemřelo 331 osob, mrtvici 226, na tuberkule 1286, zavraždilo se 80 osob. Nejvíce osob zemřelo dle polohy bytů v přízemí a prvním poschodí. Sebevražď bylo nejvíce v květnu. — Dluhů hypotečních měla koncem roku Praha 61 milionů, Vinohrady 10 milionů, Karlín a Smíchov po 5 mil., Žižkov 7 milionů. Nejvíce jich přibývalo v Praze a na Vinohradech. Výnos činže obnášel 17 milionů, největší byl na Novém Městě. Bytů bylo 75 tisíc a to 135.783 pokojů, 56.561 kuchyň, celkem jednotlivých místností 228.783. Prázdnych bytů bylo přes 500, což reprezentuje přes 100 tisíc zlatých činže. Nájemného přes 1400 zl. ročně platí v Praze jen 3 partaje, 1 v Karlíně a jedna na Smíchově. Přes 900 zl. platí 2 partaje v Praze, přes 600 jedna na

Vinohradech. — Dobytko bylo v Praze 2.126 koní, 391 hovězího dobytko, 3619 vepřů. — Nových staveb nebo přístaveb bylo v Praze 171, v předměstích 229, nejvíce na Vinohradech, totiž 100; celkem o 147 více než r. 1891. Ze stavebních míst stál v Praze jeden čtvereční metr nejvíce 500 zl. na Smíchově 132 zl., na Vinohradech 109 zl. Spořitelny a záložny v Praze a v předměstích měly vlastního jmění přes 27 milionů, vloženo bylo do nich přes 52 milionů, vybráno přes 50 milionů, ku konci roku bylo uloženo v nich přes 175 milionů zl. Největší úrok obnášel 8 procent, nejmenší 3 procenta. Všecka passiva obnášela přes 206 milionů zlatých. Výtěžek jejich obnášel 1,339.626 zl. — Koňská dráha zaměstnává přes 200 osob, a má délku přes 18 tisíc metrů. Má 310 koní, 116 vozů a dopravila přes 7 milionů osob. Přijala 486.724 zl. a vydala 425.544 zl. Za jízdu zaplatili only osoby přes 481 tisíc zlatých. Nejvíce osob jelo v květnu. Veřejných posluhů má Praha 391 osob, předměstí 33 osob. Na Vltavě jelo 597.478 osob. — Dopisů vypraveno přes 20 milionů, korrespondenčních listků přes 8 milionů, časopisů přes 14 milionů. Zásilek peněžních cenných přijato bylo v ceně 337 milionů zl. Peněžní obrat na poště obnášel přes 418 milionů zl. Telegramů bylo celkem 2,918.764 kusů v ceně 162 170. Telefonováno bylo celkem 2,455.049krát. — Cena hovězího masa byla od 30—64 kr., vepřového od 46—63 kr. Kopa vajec stála od 1 zl. 30 kr. až 3 zl. 70 kr. Snědlo se přes 9 milionů kilogram. hovězího masa, 3 miliony vepřového, 1 milion teleciho a přes 1/2 milionů kilogram. ostatního, celkem přes 15 milionů kilogram. Na jednu osobu z toho připadá 89 kilogram., vypilo se 76 milionů litrů piva a 1 mi-

lion litrů vína. Na jednu osobu připadlo 235 litrů piva. — Pohlavních nemocí bylo přes 12 tisíc, jimiž stíženo bylo mimo jiné 90 bednářů, 63 čalouníků, 179 drožkářů, fiakristů a dopravního personalu, 53 holičů, 804 hostinských a výtěpníků, 345 koželuhů, 280 kamnářů a sochařů, 107 klempířů, 164 klekotníků, 254 knihařů a sazečů, 385 kočů a povozníků, 351 krejčí, 254 nádeníků, 922 z obchodního personalu 371 obuvníků, 636 pekařů 366 rnkavičkářů, 174 řezníků, 340 služebných, 268 továrních dělníků, 511 truhlářů, 832 zedníků atd. — Zločinců bylo (odsouzených) 1055 (krádež 629 rušení náboženství 9), přečinů 145 přestupků 114. — Duchovenstva bylo: světských kněží 198 mnichů 283, jeptišek 355. Profesorů na vysokých školách 417, študujících přes 4000, a to 3515 kat. 111 evang. 13 pravosl. 529 židů. tři jiné. Professorů gymnasiálních a reálních přes 400, žáků přes 6.000. Na obecných a měštanských školách 282 učitelů a 14.000 žáků českých, německých 65 a 3790. Žáků na školách soukromých bylo 3201. — Vyhledali jsme věci a dáta, o nichž jsme se domnívali, že naše čtenáře budou zajímati.

Cesta k míru. Jeden světského smýšlení člověk ptal se opata Pastora: „Co mám činiti, abych v tomto nepokojném světě plném sváru, nalezl klid duše, bych potom na onom světě do obydlí věčného míru byl přijat?“

Opat odpověděl: „Především už se sám sebe znáti, zpytuj vnitro své, abys přišel na kořen všeho nepokoje a zlých náklonností; modli se, bdi, zapirej sebe, abys je vyhladil. Dále nepátrej po chybách jiných, které se tebe netýkají, nemíchej se do cizích záležitostí — pak najdeš pokoj na světě, budeš pokojně mysle — můžeš tam věčný pokoj nalézt.“

Obsah „Obrany“ :

Otevření národopisné výstavy. Frant. Žák. — Živnostenští inšpektori a zpráva o jejich činnosti za rok 1794. — r. — Páně Peliškova samospasitelná církev. Napsal Filip Jan Konečný. (Pokr.) — Bez domova. (Jihočeský obrázek.) Napsal Boh. Brodský. (Pokr.) — Časové zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovni ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel **Václava Kotrby vdova**, odpov. redaktor **František Žák**.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem. 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovní ulici, kamž předplatné budiž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperator na Král. Vinohradech.

Z v ý s t a v y.

Výstavní práce jsou skončeny. Schází-li tu a tam ještě něco, je toho tak málo, že otáletí s návštěvou, bylo by nemístné. Ze slabší návštěvy prvých čtrnácte dní, zaviněné jednak nehotovostí výstavy, jednak velice špatným počasím, škarohlídcí činili hned nepříznivé důsledky pro úspěch naší výstavy. Není pochyby, že se tito proroci ukáží proroky veskrz falešnými. Není naprosto možné, aby národopisná výstava neměla, ne-li většího, tož aspoň takového úspěchu, jako výstava z roku 1891. Obraz, jež podává, je tak sytý, tak mnohostranný, tak do nejintimnějších stránek života našeho zasahující, že není naprosto myslitelné, aby celičký národ do ní neputoval, často neputoval. Vlastně svátky svatodušní už ukázaly, čím nám výstava bude. Ačkoliv tytéž dny konala se jiná veliká slavnost, bylo návštěvníků výstavních do sta tisíců — velkolepý to úspěch. Také lze doufat, že návštěva cizinců bude hojná, hojnější nežli r. 1891. Soudíme tak z toho, že cizinec poskytuje něco zcela cizího, zvláštního. Co ukazovala výstava z r. 1891., mohl cizinec z větší části viděti též doma nebo kdekoliv jinde; nebo neobsahovala, než co vykazuje moderní pokrok všady jinde. Výstava byla více jen důkazem, že národ český stojí na výši moderního pokroku, že svou inteligencí, že svou prací nestojí za žádným z kulturních národů jiných. Ten důkaz ovšem podala měrou vrchovatou. Získala národu českému uznání doma, kterému i nepřátelé naši v listech svých, ano i na říšské radě, několikráte dali výraz, přispěla k zmohutnění vlastního sebevědomí i úcty u jiných, stala se novým zřídlem k pokroku. Národopisná výstava ale poskytuje něco, čeho jinde viděti nelze. V moderní době, kdy myšlenka národnostní tolik zmohutněla a všady se pěstuje, musí tedy výstava, jež znázorňuje národní samobytnost celého národa, výstava k tomu toho druhu téměř jediná, míti zvláštní kouzlo přitažlivosti nejen pro vlastní národ, ale hlavně též pro cizince. Vidíme, že v umění, literatuře a v jiných odvětvích ducha zvláštní přízni se těší v moderní naší době ne díla všem společného kosmopolitismu, ačkoliv právě cizinec pro tuto všeobecnost-

nejednodušší přístupná, ale díla národní samobytností prosycená. Patrně vábí nový svět, který z nich mluví, nezvyklost a zvláštnost, jimiž vynikají. Naše národopisná výstava není jen národní operou, národním obrazem, národní písní, naše výstava je celé moře národních zvláštností tvořící zároveň uzavřený logický celek jedné bytnosti, i musí tedy patrně zrovna cizincům býti předmětem, jenž ji vábí. A pak je to živel slovanský, západní Evropě dosud málo známý, jež tu lze spatřiti u národa slovanského, inteligentně nejvýše stojícího. A tak lze právem doufati, že návštěva cizinců bude velmi četná. Proto ale mělo by za včas na to býti pomýšleno, aby se cizincům dostalo poučení o různých těch našich specialitách. Jestliže i našinci je ho často zapotřebí, čím více jim ve světě pro ně úplně cizím. Mohlo by se díti v řeči německé. Ukázati Němcům, našim nepřátelům, kteří nám stále praví, že kulturu máme od nich, a ostatním národům, kteří za Němce nás často mají, naši veskrz českou národu v řeči německé, mohlo by pro nás býti sladkým zadostiučiněním.

Že nepřeháníme, pravíme-li, že i nám je vysvětlení až příliš zhusta zapotřebí, nikdo neupře. Spočítejte ty, kteří, nedíme o celé výstavě, ale i jen o některé její části, mohou podati zevrubnější zprávy; najdete jich velmi málo. A dnes jsme už přece tam, kde bychom sami sebou mohli se zabývati více než dosud. Dnes, kdy podmínky ku vzdělanosti a k pokroku v nás samých jsou už dostatečné, mohli bychom se už omeziti trochu sami na sebe, přijímající z ciziny jen právě tolik, co nevyhnutelně nutno. Pěstovati, rozšiřovati a popularisovati národního ducha, — nemyslíme ovšem politiku —, jak jeví se v historii, v umění, ve zvycích, ve způsobu zařizování domácího a veřejného života, mohlo by se už státi úkolem naším jsouc zároveň vděčným polem, které by nás združovalo a sílilo uvnitř a na venek. Zajisté, že se tak stane.

Dovolili bychom si otázku, může-li i klerus podílu bráti na této práci? Ano, odpovídáme. Tvrdíme dokonce, že právě národopisné pole, kulturní stránka lidu, současná a historická, měla by vedle vlastního jeho úkolu především ho zajímati. Dříve, nežli svá slova odůvodníme, ještě několik slov.

Praví se, že kněz vedle svého povolání musí míti ještě nějakého koníčka. Tohoto koníčka měl by vlastně tvořiti nějaký obor theologický a žádný jiný, avšak nelze toho provésti. Také slouží církvi ku cti a ku prospěchu, vykazuje-li i v jiných oborech dobré pracovníky. Pak ale má to býti obor, který s náboženskou stránkou je v těsné souvislosti. V naší době mluví se tu hlavně o socialním a národohospodářském působení kněze. V letech probuzení bylo to prý vlastenecké působení kleru, které vykazovalo mu účinnou úlohu na národu poli dědičném, a tvořilo ty praktické svazky jeho s národem; nyní, kdy tato práce vzala zcela jinou tvárnost, má hlavně obracet pozornost svou k socialnímu působení. Není pochyby, že tomu tak; klerus také to pochopil a pracuje. Jestliže dnes stům revolučních socialistických spolků byly nohy podraženy, má on o to hlavní zásluhu. Ale poněvadž otázka socialní je hlavně otázkou mravní, otázkou spravedlnosti, otázkou náboženskou, a nikoliv jen otázkou vědeckou nebo politickou, spadá socialní činnost kleru v jedno s jeho činností nábožensko mravní. Tytéž poměry socialní, jaké panují dnes, panovaly v dobách úpadku říše římské, pouze s tím rozdílem, že kapitalismus tvořila ne výroba, ale latifundie; a křesťanství svou nábožensko mravní povahou socialní ty poměry vyhojilo. Totéž stane se dnes, dovedeme-li

opět k vítězství přivést v národech tytéž zásady křesťanské. K tomu ovšem je zapotřebí též znalost moderních poměrů, avšak to je nutno každému knězi, který účinně proti zlům své doby chce působiti; nabyvá ji prostě denní četbou a pozorováním života kolem sebe, jako každý jiný intelligentní člověk. Vědecká stránka této otázky upadá buď do fundamentální theologie, nebo do dogmatiky, nebo morálky. Několik stránek v každé k tomu stačí. Kathreinová výtečná práce o tom tvoří malou brožuru. Ostatní, nejdůležitější část sociální otázky spadá do působení praktického šířením zásad křesťanských.

Nuže, my tvrdíme, že k prohloubení nábožensko-mravního působení kleru a tudíž i k praktickému řešení otázky sociální znalost národopisná výtečně přispívá a že by kulturní historie česká měla býti velice důležitým předmětem našeho studia. Poněvadž právě národnostní moment nabyt takové platnosti v moderní době, právě on — opět pravíme, ne ten politický — je s to, aby nám otevřel cestu do srdcí lidu. Víme ovšem, že víra svou vlastní silou musí působiti, a že kde není víry, ani sebe větší vlastenčení nebo pluti s moderními proudy nedá lidu důvod k plnění zákonů Rožích a církevních, avšak z toho neplyne, že by bylo bezcenné, vyhledávati ty cesty, které k srdcím lidu vedou.

Kněz má býti prostředníkem mezi nebem a zemí. Stojí tedy povoláním svým uprostřed mezi svým národem a tím věčným osudem všem společným. Vlastně ani ne uprostřed, nýbrž v lidu, mezi ním, jež k onomu vyššímu cíli má vésti. Život národa je mnohostranný a rozmanitý, jak výstava o tom podává skvělý důkaz. Má-li tedy víra celý život pronikati a k vyššímu vésti, má-li ho prohlubovati a povznášeti idealy náboženskými, je třeba, aby kněz tento život znal ve všech jeho stránkách. Je třeba, aby ho znal historicky, poněvadž i historie každého národa je zvláštní a má své koleje a tradice, jako rodina má své individuální tradice, jež se dědí. Je-li historie vůbec učitelkou, musí jí býti zvláště knězi, aby věděl, kterými tradicemi účinně na lid může působiti. Všeobecné dějiny i církevní mu k tomu látky poskytnou jen ve velkých rysech v některých hlavních otázkách; zdárný a účinný prostředek, vděčný svým obsahem a všestranný, celé duše lidu se týkající, musí mu poskytnouti jen užší historie domácí a takové působení, jež děje se v kolejích národní individuality, dějinami v národě se utvořivší. Dokonalá znalost kulturních dějin národa ukáže mu nejen dobré stránky historické povahy lidu, to, k čemu dobrému lid lne, a čehož prohloubení dá mu nad ním moc ale ukáže mu i bludy a úskali, jež jsou nebezpečné a ukáže mu prostředky proti nim. Že se nepřátelům církve podařilo, nedím dobu husitskou, ta kulturně je ještě česká a katolická, ale českokobratrskou a protestantskou tak úžasné vzdělati a do národa vštípit, je naší vinou, poněvadž jsme v čas nenašli pozitivní proti tomu protiváhu, kterou by n. p. český humanismus byl nám podal, nebo že v pojímání mnohých stránek dějin jsme pochybili, dovolivše učiniti z nich zbraň proti nám, bezdůvodně a stranicky. Dali jsme se ve znalosti a práci v dějinách předstihnouti nepřáteli. Nebýti toho, hlavní zásady v podávání dějin českých, dávno mohly býti jiné, nám příznivější.

A což ta staročeská literatura katolická? Co by mělo býti naší stravou, naší knihou, kterou bychom se vzdělávali, z níž bychom ustavičně čerpali, leží neznámo v archivech. Po cizích luhách chodíme a sbíráme. A pracujeme-li

na domácím poli, je to více práce obranná, ne pozitivní, v otázkách, na něž nepřátelé chytře nás svedli. Nevýhoda je tu patrna. A co církevní archeologie, v níž český a katolický duch nejplastičtěji vystupuje, kde zůstává? Kolik je mezi námi znalců, kteří by se vyznali jen v tom, co se ve výstavě spatřuje? A přec každý seminář měl by míti své církevně archeologické museum, kam by se chodilo do názorné školy. Kde zůstává znalost té slovansko-katolické stránky našeho života, jež nás váže s ostatními slovanskými národy. nás, na něž církev klade naději, že skrze ně, jak nedávno Pierling napsal, uvede rozkolníky do jednoho ovčince? A tak mohli bychom pokračovati do nekonečna, a ukázati, že zrovna po stránce národně-katolické naše vzdělání vykazuje hrozné mezery.

A to bychom měli všecko znáti, především znáti. Na kazatelkách měl by býti slyšán nejen nejryzejší jazyk český, ale mluvíce o věcech věčných z té studně národního života historického a současného, lidu nejsrozumitelnějšího a nejmilejšího, měli bychom čerpati, vědecky a literárně v tomto oboru v první řadě pracovati. Kterak by tu celé naše působení bylo věčně přijímáno, působivo, záslužno a úrodné. Kterak by byl těsný ten náš svazek s národem, a kterak snadné naše působení náboženské. Ale naše vychování neliší se ničím od vychování Němce nebo Vlacha; není divu, že pak řeč naše je často řeč planá, působení naše netrvanlivé. Štěstí, že máme kus českého života v sobě, že vyšedše z lidu, ssáli jsme jej s mlékem mateřským do sebe. Ale více je třeba. Nejen naše další vzdělání se, i základové bohoslovného vzdělání měly by býti zcela jiné, individuálně české a slovanské. Církev nestaví se nám tu v cestu, jak jindy ukážeme zevrubněji.

A tak procházejíce se výstavou a vidouce tu spoustu věcí církevně českých, musíme naplnění býti zármutkem, že to vše je nám věcí cizí, neznámou nebo málo známou. Naříkáme na snadné odpadlictví Čechů. Sami jsme vinni. Kdybychom národně-katolickou individualitu více pěstovali, stalo by se neseznáním i v době, kdy liberalismus otrásl pevností víry. Yýtky, které se nám činí, jakobychom nebyli dost vlastenečtí, jsou jistě nepravdivé; v lásce k vlasti nedáme se nikým předstihnouti. Ale pravda je, že bohoslovné naše vzdělání nestojí v tak těsném svazku s tradicemi národními, jak by tomu mělo v zájmu víry a církve býti. *Fr. Žák.*

Státní železné dráhy v Rakousku.

Zájem obecnstva našeho na státních drahách doznal v poslední době povzbuzení zejména následkem dvou událostí, nás hlouběji se dotýkajících.

První jest, že Česká západní dráha z Prahy přes Plzeň k Bavorům převzata byla po dlouhém váhání a vyjednávání ve správu státní, že však dosavadní vysoké sazby na této dráze, které byly hlavním podnětem nesečetných petic postátnění této dráhy se domáhajících, ponechány byly úplně v platnosti a že tudíž úleva, obyvatelstvem krajů západní a středočeských po léta toužně žádaná, ani po sestátnění jejich nenastala.

Druhou událostí jest ohlášení vlády, že dnem 1. srpna t. r. má nastati zvýšení osobních cen jízdních na veškerých c. k. státních drahách v Rakousku, aby se prý nabylo peněz potřebných ku zlepšení platů nižších státních úředníků.

Obě události tyto nejsou věru s to, aby systému státních drah u nás

zjednaly valných příznivců, a dnes nikdo již není nadšen pouhou myšlénkou, že ta ona dráha ze soukromého vlastnictví nějaké kapitalistické společnosti přejde do rukou největšího kapitalisty — státu, nýbrž každý bedlivě uvažuje, kdy a za jakých podmínek dráha se postátňuje a zdali z toho lze očekávat nějaké výhody pro stát, poplatnictvo nebo obyvatelstvo krajů při ní ležících.

V železniční politice Rakousko vůbec nikdy valného štěstí nemělo.

Stavba prvních drah ponechána v Rakousku docela soukromým společností — vláda nedůvěřovala novému tehdy vynálezu a udělovala koncesse v tom přesvědčení, „že se něco podobného tak jako tak udržeti nemůže.“

Budoucnost ovšem poučila o jiném, a severní dráha císaře Ferdinanda, při jejímž koncesování slov právě uvedených bylo užito, nyní při dividendě 144³/₄ zl poskytuje 13³/₄ procentní zúrokování akciového kapitálu.

Od let čtyřicátých nastal systém státních drah. Stavěly se nové dráhy nákladem státu samého a zakupovány vystavěné již železnice, které následkem špatné úrody v několika tehdejších letech a krise obchodní velmi málo vynášely (zejm. v Uhrách a Itálii).

Přes patnáct let udržely se dráhy tyto ve státním majetku a správě. Avšak doba absolutismu — politicky i hospodářsky neblabá — ve třech letech zničila dílo, jež miliony nákladů vyžadovalo.

Smlouvou z 1. ledna 1855 prodal stát severní a jihovýchodní státní dráhu (rakouské a uherské linie nynější společnosti dráhy státní) družstvu francouzských kapitalistů, v pozdějších třech letech prodány veškeré ostatní linie, a sice tak, že na místo základního kapitálu jejich v obnosu přes 376 mil. zlatých, obdržel stát toliko 153 mil., ztrativ tedy daleko přes polovici kupní ceny (223¹/₂ milionů zl.). Peněz získaných užito k úhradě deficitů v rozpočtu státním (vměšování se Rakouska do krimské války, četnická vláda v Čechách, Uhrách, Itálii.).

Po tomto fiasku zbyly státu jenom dva železniční úseky pohraniční (Podmokly—Sasko, Kufstein—Bavory, celkem ani 2 míle), a tehdejší princip hospodářské svobody zamítal jak veškeré vlastní provozování železnic státem, tak i veškerý státní dozor nad drahami soukromými, jakožto zbytečné omezování svobody individua.

Avšak stát nemohl přece nezúčastniti se v železničním ruchu. Pokládánoť za nezbytné podněcovati stavební ruch osvobozením od daní, slevami cel při dovozu materiálu železničního, zaručováním jistého minimálního čistého výtežku, čili t. zv. garancí, v té naději, že až dopravního ruchu přibude, podpory této nebude potřebí a že naopak společnosti budou s to, udělené jim příspěvky opět splatiti.

Tim však otevřely se švindlu dvěře dokořán. Stavěny dráhy, jejichž výnosnost nebyla pochybna leč pro zakladatele, akcie s nominální hodnotou ku př. 100 zl. prodávány za 75 až 60 zl, polovici veškerého základního kapitálu pohltily zisky finančníků, stavba prováděla se ledabylo, zařízení drah bylo naprosto nedostatečné. Hleděno k tomu, aby kapitál, z něhož stát garancii poskytoval, co možná byl zveličen; na rozvoji dopravy neměla společnost zájmu, protože vše, co se do zúročení kapitálu nedostávalo, hraditi musel stát. Od roku 1866 mělo ³/₄ soukromých drah garancii a stát do konce roku 1877, kdy vydány zákony dovolující státní sekvestraci železnic nejméně výnosných, zaplatil přes 172 milionů zlatých garancí železničnických.

Udělené jim podpory splatily jen dvě větší dráhy a to česká západní a severní dráha císaře Ferdinanda; u ostatních musely se garancie úplně odepsati, prominouti, když dráhy tyto později státem byly převzaty. Úhrnná pohledávka státu z garancí, které budou se muset odepsati časem i u drah dosud nesestátněných při jejich přechodu na stát, obnášela koncem roku 1893 na 500 milionů zlatých.

Za ministerstva Taaffeova stát nejenom sekvestroval dráhy, které příliš těžily ze zaručených podpor, nýbrž i kupoval jiné dráhy soukromé a stavěl sám četné linie, aby doplnil síť železniční v krajích dosud hospodářsky za-

nedbaných. Tak přešlo se u nás po druhé k soustavě drah státních a dnes přes polovici veškerých drah rakouských nalezá se ve vlastnictví a provozování státním.

Avšak finanční úlevy mnoho tím nezískáno. Ledacos draho bylo kupováno a draho stavěno. Ve státních drahách uloženo jest na 1100 milionů zl. kapitálu, který zúrokuje se dnes toliko $2\frac{1}{2}$ — $2\frac{3}{4}$ procenty. Vláda zavedla t. zv. pásmový tarif pro osobní dopravu a snížila před několika lety sazby pro dopravu zboží, tak že se dráhy státní zhola nevyplácely a že nastal veliký nepoměr v konkurenci mezi závody na drahách státních a závody na drahách soukromých, které ovšem k takovému snížení odhodlati se nemohly. Ještě dnes, ačkoli sazby nákladní opět byly zvýšeny, doplácí stát na své dráhy ročně na 30 milionů zlatých, tedy skoro tolik, co činí roční výnos veškeré daně gruntovní v Rakousku, protože bere ročně pouze, jak řečeno, $2\frac{1}{2}$ — $2\frac{3}{4}$ procenta z kapitálu, z něhož sám mnohem více platiti musí úroků.

A dokud uvaleny jsou veliké daně na veškeré potřeby denní výživy a obživy obyvatelstva (sůl, cukr, pivo, líh, petrolej — v městech maso, mouka atd.), dotud není příčiny, aby dráhy, jichž dle zkušenosti z největší části co do dopravy nákladů používají lidé zámožní (obchodníci, továrníci), na své útraty získávaly o tolik méně, co činí valná část celé daně pozemkové. Stát není něco neosobního, z čeho by každý mohl těžiti, aniž by druhému uškodil; naopak co stát jednomu dá, musí vzíti z kapes druhému. Miliony našich venkovských lidí, kteří buď jakživi po dráze nejezdili, nebo jen velmi zřídka jí užívají, musí ve své dani gruntovní a domovní, dani z piva, cukru, petroleje atd. nahrazovati to, co statu se nedostává na železnicích, protože statisíce vagonů zboží továrního vozí se laciněji, než by se voziti mělo. A mnozí lidé, kteří bydlí u drah soukromých, musejí nad to i při nahodilých svých cestách nebo zásilkách platiti vyšší sazby drah soukromých a nad to ještě připláceti na deficity drah — státních.

Z toho stanoviska hledíme také na nové upravení, t. j. zvýšení sazeb pro osobní dopravu. Není vadným již proto, že se jim doprava osob vůbec zdražuje, nýbrž že se jim zdražuje především pro třídy nemajetné, pro obecnost III. třídy a pro menší vzdálenosti, kdežto ti, kteří jezdí na velké vzdálenosti (zpravidla za obchodem pro výdělek nebo pro zábavu) jim postižení býti nemají. Dříve platila II. třída dvakrát a I. třída trikrát tolik jízdného, co třída III. (na stejnou vzdálenost ku př. 10, 20, 30 kr., ovšem s 1 kr. kolkem), nyní zvyšuje se základní sazba pro pásma do 100 km. na 1·4 kr. ve III., 2·4 ve II. a 3·4 v I. třídě, pro vzdálenosti od 300 do 600 km. zůstává základní sazba dosavadní nezvýšená, od 600 km. výše se sazba dokonce snižuje. Od 1—10 km. bude obnášeti zvýšení při všech třídách 3 kr., od 11—20 při I. třídě 6 kr., při III. 7 kr., od 40 km. do 100 km. při I. třídě 34 kr., při II. 36 kr., při III. 38 kr. Při jízdě z Prahy do Vídně budou platiti cestující v III. třídě více o 73 kr., v II. třídě jen o 66 kr., v I. třídě jen o 59 kr.

Závody, které vypravují nebo přijímají ročně sta a tisíce vagonů všelikeho zboží, uhlí atd., budou moci na státních drahách i na dále tak lacině činiti, ale mají-li se zlepšiti platy nejnižších úředníků státních, musí to zaplatiti zvýšenou osobní sazbou právě zase menší rolníci, živnostníci, obchodníci, kteří v III. třídě a na menší poměrné vzdálenosti cestují. —r.

Páně Pelíškova samospasitelná církev.

Napsal Filip Jan Konečný.

(Pokračování.)

Učení katolické církve o samospasitelnosti „musí zajisté zarážeti každého myslícího křesťana, i kdyby bylo pouhou teorií, pouhým slovem na papíře, nemajícím v praxi života následků prázdných. Nebo každý zdravý rozum

řekne si, — ujišťuje bystrozraký pan pastor ze Semtěše — aspoň tolik: Vede-li slepý slepého, upadnou oba do jámy. Dopadne to jinak, pakli by chtěli hříšní spasiti hříšné? Nuž a není každá církev na tomto světě, byť měla od Boha svěřeno darů nejlepších, a byť byla sebe věrnější, společnost lidí, t. j. bytostí hříšných, byť i — dejme tomu — vesměs s Bohem v Kristu smířených? A tu že bylo nezbytnou podmínkou spasení člověka, jeho příslušenství k té jisté viditelné církvi? Jestliže Mohamedáni na příklad tvrdí, že nepřijde do ráje, kdo nenosí turbanu a nenechá si růsti vousů, ať si to tvrdí. Mluvte s nimi, když jsou Mohamedáni! Avšak, že by která církev křesťanská, je-li skutečně věrnou pokladů Kristových dědičkou, ochránkyní nejčistších, nejvznešenějších na tomto světě ideálů, myšlének a snah, — že by ta spasení člověka na tom činila závislým, je-li kdo jejím údem podrobuje-li se papeži atd., lze to mysliti? Lze to — a na tom hlavně záleží — odůvodniti, ospravedlniti z učení Kristova, z evangelia?“

Na to odpovídáme: Milý pane pastore, zde jste tal do živého ale sobě samému tak že se na vás plní přísloví: Kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá! Abyste nám rozuměl, obracíme na vás vaše vlastní slova a tážeme se: Nemusí zarážeti každého myslícího helvitu reformovaného, když mu jeho pan pastor prohlašuje o církvi, že není spásodárnou? Nemusí zarážeti každého myslícího křesťana, když slyší, že již ani páni pastoři nedoufají spásy od té církve, které slouží a již se zastávají? Ano, pane pastore, i když vaše theorie „pouhým slovem byla na papíře, nemajícím v praxi následků pražádných, ano i tenkrát musí zarážeti každého myslícího člověka. „Nebo každý zdravý rozum řekne si,“ — abychom pokračovali vašimi slovy, — proč z té církve všichni neutekou, proč jí nezavrhnou, proč se s jinověrci prou. když prohlašují, že církev helvitsko-reformovaná spásy nedává? Čini-li všecko Kristus Pán, nač církev? Mně se zdá, že toto vaše učení o církvi helvitsko-reformované, „pánům“ se nezalíbí a vy sám, že se zaškaredíte, až poznáte, jak „děsná“ řekl jste slova, jak „neblahé ovoce“ a jak hrozné „učení“ rozséval jste o církvi své!

Dalším důvodům páně pastorovým jen se usmíváme a čtenáře laika na to upozorňujeme, že pan pastor Pelíšek nemá o církvi Páně ani ponětí a že v církvi vidí jen lidi a dílo lidí, což zajisté myslícího křesťana katolického i helvitsky-reformovaného musí zarážeti. Chce-li se pan pastor Pelíšek poučiti, jak o církvi Krista Pána smýšleti sluší, ať si přečte spis, který napsal protestantský theolog švédský Dr. Krogh-Tonning a jenž i v němčinu byl přeložen. Nápis toho spisku zní: Die Kirche und die Reformation. Vyšlo r. 1893 v Mohuči u Mainze.

Vy učíte, pane pastore, na stránce 8., že každá církev na tomto světě jest společně bytostí hříšných a že proto není potřeba, aby k jejímu viditelnému svazku někdo náležel. Proti tomu učí protestantský bohoslovec švédský velebně a pravdivě následující: Církev (ovšem pravá, proto píše se „Die Kirche“, scil. Christi), jest institucí božskou, skrze niž Bůh ku spáse naší milosti a dary své spravuje. To jest základní pojem o církvi. Z té příčiny, tak píše proti vám protestant Dr. Krogh-Tonning, dlužno vyhlásiti základním poblouzněním domněnku neboli mínění, že církev není ustanovena pro naši spásu, pane Pelíšku, nebo že není zde proto, aby prostředkovala mezi lidmi a Bohem, jelikož prý každý člověk oprávněn jest vyjednávat s Pánem Bohem sám beze vsí lidské pomoci čili beze všeho „lidského“ se vtírání. Kdo dokázal by, že církvi nepřisluší prostředkovati mezi lidmi a Bohem, — a vy, pane pastore, tak učíte o své církvi hned na první stránce, pravě, že jedině Kristus dává nám spásu, — dokázal by, praví Krogh-Tonning, — že církev ta není církví! Ano, — pokračuje týž učenec, a věru správně pokračuje, — takové učení vedlo by nutně k „náboženství přirozenému,“ jehož nejhlavnější stránka právě v tom záleží, že jen lidské činnosti se dovolává a všechno nadpřirozené zprostředkování popírá. Kdo tak mluví, snad ani neví, že popíraje všecko „lidské“, popírá vlastně všeliké sprostředkování božské a nadpřirozené. Nikdy

nesmí se církev v tom smyslu bráti, jako by záležela jen z částek lidských. — Pane Pelíšku, slyšíte to? A vy jste napsal že každá církev záleží nejen z lidí, nýbrž dokonce z hříšných lidí! — Jíti po cestách církve znamená jíti po cestách Božích. Kdo po cestách těch nejde, — pane Pelíšku, pozor! — nepřijde k Bohu. Úplně správně jest říci o církvi, že jest (institucí) ustanovena k naší, vlastně pro naši spásu, že Bůh všecko mluví i činí skrze ni. — Tak mluví o církvi protestant Dr. Krogh-Tonning na stránce 1. a 2. Souvěrcům páně Pelíškovým dáváme na vůli posouditi oba tyto výklady o církvi, výklad Tonningův i výklad Pelíškův a kojíme se blahou nadějí, že jim nebude těžko poznati, kdo z obou protestantských theologův o církvi mluví důkazně a Písmu přiměřeně. Posudek, který vynáší o názoru Pelíškově Dr. Krogh-Tonning jest rovně správným jako spravedlivým a zdrcujícím. Smysl jeho krátce zní: Kdo nevidí v církvi částky Boží a má na zřeteli jen částku lidskou, a kdo neuznává církev za tím koncem ustanovenou, aby prostředkovala mezi lidmi a Bohem, či aby vedla ku spáse, nemá o církvi ani ponětí a dělá učení křesťanské o církvi učením pouze přirozeným, což žádný věřící křesťan učiniti nesmí. Těší mne velice, že s učením protestantského Krogh-Tonninga úplný souhlas vysloviti mohu a radosti dme se mi hrudí, když vidím, že pozhnaný Spasitel vzbuzuje dovedné obhájce choti své (církvi) i mezi protestanty, kteří tolik proti církvi pochybili a chybuji. Dvojetihodnému panu Pelíškovi připomínám jen ještě vzácného a v pravdě apoštolského slova Tonningova: Kdo jde po cestách církve, jde po cestách Božích, a kdo nejde po nich, nepřijde k Bohu. Je ve slovích těch obsažena „samospasitelnost?“ A co třeba mysliti o tom „zdravém rozumu“ a prozíravému „křesťanu?“ Je třeba po takové sprše na hlavu páně Pelíškovu, je třeba vyvraceti jeho „důvody?“ Dle Dra Krogh-Tonninga i dle pravdy nikoli, poněvadž pan Pelíšek o církvi ponětí nemá, a tu mohli bychom mu říci jeho vlastní slovo: Mluvte s ním, když je „Mohamedánem!“,

Na stránce 9. 10. a 11. bojuje pan Pelíšek proti důvodům, kteréž uvádívají římsští theologové (v jich popředí P. Perrone, jehož Pelíšek výslovně jmenuje), pro samospasitelnost katolické církve. Pan pastor Pelíšek obrací se přede vším proti důvodům z Pisma — vynecháváje úplně důvody z tradice i ze svatých Otců, — a jak se ví, vyvrací je všechny. Nás to nikterak nepřekvapuje. Člověk, jenž podle protestantského theologa nemá o církvi ani ponětí, musí téměř věcem přece lépe než kdokoli z „římských“ rozuměti, proto je musí „vyvrátiti.“ Dr. Krogh-Tonning je sice také písmák a to na slovo vzatý nejen ve Švédsku a Norsku, nýbrž i Dánsku a Německu, ale což takový „pidimužik“ vyřídí proti panu Pelíškovi, zvláště když souhlasí s římskými theology a vidí v těch místech Pisma svatého, které uvádívají římsští theologové, totéž co oni, vidí to proti panu Pelíškovi, jenž vše to popírá, aby ukázal, že samospasitelnost z Pisma dokázati se nedá. Aby pan pastor ze Semtěše nemyslel, že Dr. Krogh-Tonning je nějaký zakuklený „jezovita“, připomínám, že zmíněný protestantský spisovatel švédský není katolického smýšlení a že i ve spisku, z něhož cituji neboli uvádím, má různé věci proti katolickému učení. Smím snad také připomenouti, že i pan pastor Semtěšský nemůže aspoň jednomu místu z Pisma upříti důkaznosti a že je nucen „vykládati“ jeho pravý (!) smysl, aby nemusil připustiti, že církvi dal Pán Ježíš moc, právo a povinnost zavrhovati neposlušné. Je to známé místo u sv. Matouše 18, 17., na němž stojí psáno: „Jestliže pak i církve neuposlechně, budiž tobě jako pohan a publikán.“ Místo patrně mluví ve prospěch církve, proto třeba bylo „zmírniti“ je, aby se nezazdalo, že se na něm přisuzuje církvi zvláštní moc vyhlasovati někoho pohanem a publikánem, kterýmiž slovy zajisté dotýká se věroučné stránky, jelikož pohanství a publikánství nebylo a není záležitostí dotýkající se ustauovení a řádů právních a disciplinárních, nýbrž bylo a jest zvláštní odrudou náboženství, ovšem nijakého a bludného. Tak o tom soudí všichni rozumní a nepředpojatí lidé, vyjímaje snad jediného pana Peliška, jenž upírá, že by se tím řeč činila o učeních církevních a myslí, že se zde na-

ráželo jen na řád disciplinární, proti němuž chybili jednotlivci mezi sebou, a v tom smyslu a v té záležitosti že se dávala církvi moc prohlásiti je za nekřesťany, respektive za pohany a publikány. Buď si tomu jak buď, měj si za tím na vrchu třeba pan pastor Pelíšek, mně vždy podivným zůstane, kterak mohl Kristus Pán dáti církvi, „která spásu ti nedá“, moc exkomunikovati čili vyhostovati někoho a zatracovati za to, že pochybil proti jednotlivci a nezachoval předpisu disciplinárního; kterak mohl jí dáti moc vyobcovati někoho z církve a pravé víry, když církve té neustanovil učitelkou lidstva, neustanovil sloupem pravdy, a nespověřil jí moci jednati o věcech víry. To jsou věci, které ve mně učenost páně pastora budi. Zatím katolická církev aspoň to má, že jí pan Pelíšek moc soudcovskou a trestní ve věcech disciplinárních neupírá. Děkujeme! Není to všecko, ale je to více, než co by z evangelického stanoviska pan pastor připustiti měl. Církvi, jež „z hříšných lidí“ se skládá, neměl pan pastor připustiti ve věcech disciplinárních zrovna tak žádné moci, jak jí nepřipustil ve věcech věroučných. V té příčině ovšem dobře by udělal, kdyby zmíněný text Písma svatého byl — vymazán! Pana Pelíška snad potěším, řeknu-li mu, že svým učením stává se nás katolíků katoličtějším a všech papeženců papeženěčtějším. Jak to? Zcela jednoduše. My katolíci theologové kdybychom jako pan Pelíšek nepřipouštěli katolické církvi moc učitelkou a její božské poslání od Krista. nepřipustili bychom jí ani moc soudcovskou a trestní, jak učinil pan Pelíšek, a z té příčiny zoveme ho papeženěčtějším než jsme my. Ano, pane pastore, protože Bůh ustanovil církev učitelkou národů a prostředkyní mezi Bohem a lidmi, proto dal jí moc soudcovskou a zákonodárni. Tyto stěžejné dva body vy však popíráte, proto nedůsledně jednáte, když církvi moc soudcovskou dáváte a moc učitelkou jí popíráte!

(Pokr.)

Bez domova.

Jihočeský obrázek. — Napsal Boh. Brodský.

(Pokračování)

Přidal do kroku a vyběhl ven. Dusilo ho to tam, a byl rád, když se octl na zápraží. Tu se zasmál. Tak jim to řekl, jak chtěl, a teď ať si dělají, co chtějí. On bude ještě pánem, nedá si vzíti hned všechno z rukou. Však ona panímáma jednou uvidí, jak dobře udělal. Teď sama nevidí do budoucnosti, ale on, pantáta, není tak hloupý, za jakého ho mají.

Vzal motýčku a cupal na pole. Bylo mu volněji a veseleji. Když se holka chce vdávati, ať se vdává, ale pánem v chalupě nebude Tomáš, ale on. Chodil kolem polí a s jakousi pýchou patřil na ty záhony, které sám zoral přihrabal, osel a sám na nich obilí seká. Byl opět spokojen. Spřátelil se s myšlénkou, že se bude Kristina vdávati, ale že on bude hospodařiti, že se nedá ošiditi. těšilo ho a upokojovalo.

Když přišel domů, byli hosté již pryč. Panímáma mu suše oznámila, že v neděli bude první ohláška, aby se postaral o nějaké peníze, by si mohla Kristina koupiti na šaty a aby bylo sehnáno něco na svatbu.

Přikyvoval souhlasně hlavou. Měl ještě několik desítek uschováno a ty milerád přinesl. Vždyť se mu bude jediné dítě vdávati. On sám nerozumí, co bude potřebovati, ale ať si koupí sama, co chce.

A tím si odbyl všechny starosti. Více se neptal, co a jak. Jen v neděli, když šel do kostela, nesedl si na obvyklé místo v lavici. Zůstal státi v sinci. Sotva zaslechl, jak kněz počíná od oltáře čísti: V stav svatého manželství vstoupiti míní, utíkal ven a pokřizovav se, chvátal domů. Bylo mu úzko u srdce a zdálo se mu, že si celý kostel šeptá o něm.

Nejhůře mu bylo, že musil jíti také k oddávkám. Bylo potřebí, aby se podepsal, že dává povolení nezletilé dceři k sňatku a to ho činilo nešťastným.

Proč to neodbude panímáma? Vždyť ou tomu sňatku nechtěl, jeho přinutili, aby ničeho nenamítal. Teď, když písemné své svolení stvrdí, může jednou dcera na něho nařikati. Ruka se mu trásla, když klikatým švábachem podpisoval své jméno.

Do kostela šel až za všemi. Ani veselá hudba, ani výskot svadebčanů ho nerozveselil. Stále viděl před očima Kristinu, jak ji před odchodem do chrámu žehnal, křížek na čelo udělal. Od té doby se mu zrak nevyjasnil. Měl oči zavhlé, velké, zamodralé rty se trásly a hlavu měl mezi ramena sraženou.

Přes oddávky byl v sakristii Všecko se odtud vyhrnulo ven, aby vidělo obřady. Pantáta podepřel se o zeď a přitisknul čepici k ústům, dusil pláč.

Doma si mezi svatebčany nesedl. Řekl, že bude posluhovati a přinesl také několik skleniček piva hostům. Ale jak se na Kristinu podíval, dělaly se mu mžitky před očima. Nepozorovaně vytratil se ven a zalezl ku včelám. Včeličky bzučely, lítaly kolem něho, jakoby ho těšily. Ale dnes o ně nedbal. Zahmouřil oči a přemítal, že už nemá dcery. Je již jiného a jemu nezůstal nikdo, než ty upracované ruce, které tiskl ku skráním.

Ve světnici o pantátu nedbali. Nikdo si nevzpomněl, že ještě nejedl. Zpívalo se, výskalo, pilo a panímáma rozehráta radostí, pobíhala kolem svatebčanů a přes tu chvíli hladila Kristinu na znamení, že je s ní úplně spokojena.

II.

Pak to šlo v chalupě obyčejným krokem. Aspoň se tak zdálo. Pantáta běhal po polích, pracoval, dřel se ještě s větším chvatem, než před tím. Kristinka s Tomášem se libali, panímáma se jim smála a popřávala jim času, aby mohli užítí svého štěstí. Aby Tomáš viděl, že umí dobře vařiti, strojila mladým manželům vždycky něco dobrého. Při tom ovšem zůstal kousek pro ni. Pantáta, ten beztoho o takové věci nestojí. Ten je rád, když má hodnou mísu polévky z mléka, šustku, bramborové knedliky a podobná jídla. Vařila mu je také zvlášť. Přicházel obyčejně do světnice, když druzí již poobědvali. Sedl si k předloženému jídlu a zadíval se do misy, jedl rychle, až mu pot na čele vystával a v potůčcích po skráních splýval. A zase utíkal ven, říkáje obvyklou modlitbu po jídle cestou.

Tomáš se choval k pantátovi dobře. Snažil se mu pomoci a hlásil se každého dne, co bude dělati.

„I nech toho, nech,“ usmíval se pantáta, „vždyť já to udělám sám.“

Když přece nedal, dal mu nějakou lehkou práci. Ale věděl, že neumí na to ani sábnouti, že je k tomu nešikovný.

S dobráckým úsměvem ukazoval mu, jak se to či ono dělá, a byl ve svém srdci na to hrdý, že on všemu rozumí a může poučovati jiného.

„Neučil se tomu“, hučel si sám pro sebe, „dobře, že já tomu rozumím. Oh, kdyby on hospodařil, bylo by zle.“

Tomáš vida, že se pantáta do všeho hrne sám, tuze se mu nevnucoval. Byl rád, že si může poseděti. Co pantáta na poli se potil, sedával s Kristinkou a panímámou doma. Tato ho sama zdržovala.

„Jen nech pantátu, je to jeho radost,“ říkávala se smíchem. „On hovoří s těmi dobytčaty, jako by to lidé byli.“

Smáli se pantátovi a nedbali na něho. Když ho těší, tolik se lopotiti, ať se lopotí. Panímáma od svatby dceřiny omládlá. Tomáš byl k ní pozornější než ku Kristině a to jí lichotilo. Chválila ho každému i jemu samému do očí říkala, že ona jest toho příčinou, že si ho Kristina vzala.

„Jak jsem tě viděla, poznala jsem, že jsi hodný člověk,“ povídala a Tomáš jí vždycky znovu děkoval. —

První čas po svatbě nešel nikam a panímáma, která spala nyní s Dočkalem v menší světnici, často mu jizlivě vytýkala, že byl proti Tomáši.

„Bál jste se, že bude piják a karbaník, a já sama zaslechla, jak si o tom lidé povídají. Proto jste mu také nedal upsati chalupu. Teď se koukejte.“

Ani paty z domu nevytáhne, ačkoliv bych mu přála, aby si někdy na skleničku piva mezi sousedy vyšel. Nutím ho sama, protože si lidé budou myslet, že snad mu ani na to dáti nechceme.“

„Inu, možná, že je hodný člověk,“ příkyvoval pantáta. „Ať jen si jde, já mu nebráním a peníze mu dám. Ostatně má patnáct set u bratra, mohl by mu ten také něco dáti.“

„Prosím vás, jen s tím nezačínajte! Povídal, že to nechá, až kdyby jim dal Pán Bůh nějakou rodinu. Pak bude peněz potřebl.“

„Také pravda. Jen když je na vás, panímámo, hodný. Dobrou noc.“ A obrátiv se, spal, nebo se stavěl spícím, aby nemusel s panímámou o tom hovořiti. Ta si pohubovala, že s mužem není řeči ani večír. Usnula též.

Za několik měsíců po svatbě poprvé prohlásil Tomáš jaksi ostýchavě, že by se rád podíval večer do hostince. Ale prý jen na chvíli.

„Jen si jdi,“ nutila ho panímáma, a buď hodně veselý. Kristince se stýskat nebude.“

Tomáš šel a přišel brzy. Vypravoval jak s ním sousedé žertovali, Kristinku i panímámu chválili a zvali, aby přišel aspoň jednou za týden mezi ně.

„Musíš jítí podruhé zas,“ pravila panímáma horlivě. „Teď patříš mezi sousedy a musíš s nimi býti za jedno. Vždyť se jim vyrovnáš a má-li některý z nich o pár strychů pole více, je zase na to hodně dlužen.“

„Nedal se mnoho nutiti. Nejprve chodil jen v neděli, pak si také někdy ve všední den „zaskočil“ na skleničku piva. Ten či onen soused ho nutil, nemohl se tedy dáti zahanbiti, říkával panímámě. Ta s ním souhlasila a chlácholila Kristinu, která se počínala na to malinko mrzeti.“

Ale z původních krátkých návštěv hostince stávali se delší, až to počínalo Kristinku mrzeti do opravdy. Stěžovala si veřejně před matkou, ale ta jí zakřikla.

„Mlč, nerozumíš tomu. Nemůže vždycky vstáti a jítí, kdy bys ty si přála. Když je společnost pohromadě, musí dělati něco k vůli. Ještě se ti neopil a neudělal žádnou hanbu.“

„Ale hraje-li v karty?“ namítala Kristina.

„To bys mu křivdila. Vždyť mu tatík žádných peněz nedá.“

Dcera se upokojila a jen prosila Tomáše, když do hostince odcházel, aby přišel brzy domů. Sliboval, ale sliby jsou chyby. Zůstal si hezky dlouho v hospodě. Pomalu počínalo to i panímámu mrzeti, ale mlčela. Kristince si stěžovati nemohla, poněvadž vlastně ona sama posílala Tomáše z počátku do hospody. Aby si postěžovala pantátovi, ani jí nenapadlo. To by byla voda na jeho mlýn a mimo to považovala pantátu za osobu vedlejší.

Až jednoho dne začal pantáta o tom sám. Bylo to vlastně v noci, k ránu. Pantáta i panímáma byli probuzeni jakýmsi hlukem. Několik ochraptělých, opilých hlasů ozývalo se hlučně ze dvorečka a kdosi za ošklivého zpěvu dral se do síně.

Pantáta probudiv se, vyskočil z postela. Domníval se, že snad zlodějové se dobývají do stavení.

„Panímámo, slyšíte?“ budil ženu. „Co se to děje?“

Nazvedla se také na posteli.

„Lehněte si, to je Tomáš. Jde dnes nějak veselý domů.“

Pantáta ulehal.

„Máte pravdu, je nějak veselý, zdá se mi, že až tuze mnoho,“ řekl trpce.

„Já se za celé své manželství nenachodil do hospody tolik, jako on za těch několik měsíců. Kde jen bere peníze? Bude-li takhle hospodařit, zbude na děti málo. A jedno už čeká. Jo, jo. Možná, že se dočkáme pěkných radostí. Pán Bůh nás rač chránit.“

„Vy jste vždycky plný kyselosti, když se něco stane,“ nevrle mu odpovídala žena. „Nevidáno, pro jednou nebude zle. Však tam beztoho nebyl sám. Na stěně zahrčely staré dřevěné hodiny, a bily třetí hodinu.“

„Tři hodiny,“ vzdychl pantáta. Co jen v hospodě tak dlouho je těšil.

Ale darmo mluvit. Já nejsem ve stavení pro nic jiného, než abych dřel a mlčel.“

„Dobře byste udělal, kdybyste mlčel,“ hartusila panímáma a nevědouc, co by mu odpověděla, zmlkla. Světnička, ve které spali, byla od velké světnice přes síň. Tomáš jsa opilý, nezavřel dobře dveře a teď slyšeli staří, jak z velké světnice ozývá se pláč a klení. Plakala Kristina, klel Tomáš:

„To by bylo pěkné živobyetí, abych si nemohl jít, kam bych chtěl,“ hulákal Tomáš. „Ty si nemysli, že jsem si tě vzal, abych byl pro smích a pro dření jako tvůj tatík. Já budu pánem v domě a dost. Teď nech pláče. Půjdu do hospody zase, až budu chtít. Když jsi chtěla, abych seděl u tebe doma, měla jsi si vzít nějakého čeledína. Já byl zvyklý na jiné živobyetí. Nemusila jsi mi nadbíhati.“

Pantáta poslouchal s otevřenými ústy a oči vyvaloval do tmy. Panímáma sebou vrtěla a stále pokašlávala. Nechtěla, aby pantáta slyšel, co Tomáš povídá.

„To pivo dodá každému rozumu,“ řekla na oko lhostejně. „Teď má rozumu, až jím trousí a zítra bude jako kuřátko. Jenom pivo z něho mluví.“

„Ale opilí a malé děti mluví pravdu,“ zasykal pantáta a schouil se pod peřinu. Slyšel dosti, slyšel pláč Kristiny, a už se mu starosti valily na prsa a dusily ho, že sotva dýchal. Ale zůstal tak skrčený pod peřinou. Nechtěl více ničeho slyšeti. Měl toho dost, co slyšel. Panímáma také ani nedutala, jen se v duchu zlobila na Tomáše, že tolik křičí na Kristinku, že pláče, a na muže, že to všechno poslouchá. Jen co bude ráno, domluví Tomáši. Byla ujistěna, že ho to bude mrzeti a že si na její domluvu dá říci.

Usnula brzy, ale pantáta sebou jen převaloval. Příchod Tomášův a jeho řeč vyburcovaly ho ze spaní a neměl pod střechem stání. Sotva se počínalo svítati, slezl tiše s postele a vyšel ven. Venku bylo chladné, podzimní ráno a pantáta šel do chléva. Udělal, co udělati bylo potřebí. Kráva, straka, zabučela a on ji pohladil po tlamě.

„Stýská se ti?“ řekl měkce. „Milá brachu, jde to s námi s kopce. Už holka pláče. Snad budeme brzy plakati všichni“

Ke snidání nešel. Báł se teď mezi všechny jíti. Řekl to Tomáš dobře v noci, že je jen pro smích a dření. Nač by tam tedy chodil? V příhodné chvíli vklouzl do světnice a chopil se svého hrnččku. Jen tak chvatně podíval se při tom po světnici. Kristina již chodila. Byla všecka uplakaná, nevyspalá a nedala otcí ani pozdravení. Panímáma stála jaksi zamračená nad plotnou a Tomáš ležel ještě všecek do peřin zahrabán v posteli.

Pantáta utíkal s hrnččkem do chléva. Srdce měl sevřené, když si vzpomněl na zardělé oči Kristinčiny. Ubohá holka, ubohá holka! Jak to bude dále, když již nyní pláče.

Ani nevěděl, co jí. Odnesl hrnčček do síně a vzav kosu a trakař, jel na pole pro jetel.

„Dej Pán Bůh dobrýtro,“ pozdravoval ho domkář Broukal, jenž byl také ve vsi ponocným. „Jak jste se vyspal pantáto?“

Šel také sekati na pole jednoho souseda jetel a připojil se k Dočkalovi.

„Dobře, Broukale,“ povídal pantáta.

„Ale slyšel jste, co v noci ti dělali?“

„Neslyšel, nic jsem neslyšel,“ řekl pantáta a chvatně popojel dále. Byl by rád se vyhnul řeči Broukalově. Ale ten, jakmile slyšel, že pantáta o ničem neví, byl tím povídavější.

„To vám byla v noci švanda,“ začal, sám se svému vypravování směje. Sešli se v čera v dolejší hospodě váš Tomáš, jeho bratr, mladý Kozba a asi tři nebo čtyři chasníci. Napřed v hospodě pili pivo, pak kořalku, víno, a hráli při tom v karty, jednadvacet. V noci bylo chladno. zaskočil jsem si tedy, když jsem odtroubil, vždycky na skleničku hořké. Dali mně pítí dost, jen co je pravda. Nasmál jsem se vám, že mě ještě teď všechno bolí. Šenkýř hrál s nimi a obehrál je všechny, nejvíce Tomáše. Ten prohrál aspoň desítku. Ale

nic si z toho nedělal. Jenom křičel, že má dobrého pantátu, že za něho pracuje a shání. A když už šenkýř viděl, že je čas, aby šli domů, dali se do zpívání a chodili po vsi sem a tam. Vypovázal jeden druhého. Trvalo to skoro do čtyř hodin. Váš Tomáš je veselá kopa. Povídal všelicos, co ve světě zažil. Je mazaný všemi mastmi.“

Pantáta byl jako v ohni. Povídá mu to Broukal schválně, aby ho pozlobil, či snad jen tak, aby sdělil, co viděl? Ať jest tomu tak nebo onak, hezké věci slyšel. Teď ať panímáma mluví o rozumu. Pořád mu vytýkala, že ničemu nerozumí, že Tomáš je takový a takový. Ano, pěkný chlapík je. Peníze rozhazuje plnýma rukama, opijí se, karbaní a posmívá se. Kam se jen Kristina poděje, půjde-li to takhle dál? Dávno, než sestárnou peníze rozhází a zůstane jim jen bída s nouzí.

Kde jen Tomáš bere peníze? Jistě od bratra. Musí se toho dovědět, dokud všechno nerozhází a také s Kristinou promluví. Ta se ho nesmí báti, ale starati se o sebe. Ať Tomáš hubuje. Jinak již to nejde napravit, leda s mrzutostí.

Broukalovi bylo divné že pantáta mlčí.

„Mně se zdá, že vás mrzí, co vám povídám,“ ozval se nesměle. „Nelhal jsem a kdybych vám to neřekl já, řekl by to jiný. Ve vsi vás už lidé litují, že jste tak špatně dceru vdal a co jste našetřil že jiný zahází.“

„Ať se lidé starají sami o sebe,“ vybuchl starý, v němž trpkost, sklamaní a zlé vyhlídky bouřily. „Každý na světě má něco, ať tedy se stará o to a jiného nechá.“

„Zasloužil jsem si, že mě, sousede, hubujete,“ dobromyslně popouštěl Broukal. „Odpusťte mi to, nemyslel jsem nic zlého.“

„Je odpuštěno,“ řekl Dočkal a postavil trakař. Dal tím na jevo, že si přeje, aby Broukal šel napřed. Šel a pantáta se za chvíli pustil za ním.

Tak už to došlo na lidské řeči. Už si o jeho domě povídají. Už ho litují, že ho Tomáš zle vyplatí. A on to tušil, povídal panímámě, prosil, aby počkala. Ale ona byla jako pařez. Ne a ne ho poslechnout. Teď z toho má. Lidé je pomlouvají. Ach, co jen si on má počítí. Od jakživa dávali mu lidé pokoj a teď najdou na něm, na jeho domácnosti, na jeho dobré Kristince chyby. Všecko jen pro toho Tomáše. Nic dobrého ho do Klenče nepřivedlo, nešťastný osud ho sem zavál.

Jak pak asi je teď doma? Řekne-li pak aspoň panímáma něco Tomáši, aby toho svého způsobu života nechal, byl pořádně živ a nedělal hanbu po vsi?

Byl by se divil, kdyby býval byl doma.

Tomáš probudiv se a vida zamračenou tvář panímámy, tušil, že mu chce domlouvati. Okamžik zápasil, má-li začítí mírně, nebo spustit konečně po panskou. Nač by dále odkládal, myslil si. Ať jednou vidí, že si poroučeti nedá. Nazvedl tedy hlavu a zívnuv, volal na Kristinku, aby mu uvařila černou kávu.

Kristinka se rozplakala a panímáma popošla od plotny k němu k posteli.

„Co pak jsi to dnes v noci, Tomáši, vyváděl?“ povídala polopřísně, polodobráccky. „Tak dlouho jsi byl v hospodě a vrátil jsi se celý opilý. A k tomu ten křik. Já vím, že jste také hodně hráli a že už si teď o tom celá ves povídá. Musíš, holenu, takových věcí nechatí, vždyť jsi teprve pět měsíců ženatý.“

„Ať jsem ženatý pět měsíců nebo pět neděl, tohle si zakazuju,“ spustil Tomáš z ostra a posadil se na posteli. „Já jsem jednou svůj pán a nenechám se jako malé dítě vodit na provázku. Proto jsem se neženil, abych tu byl živ jako v klášteře a dělal čeledína. To jste si mohli na pěti prstech vypočítati. A proto mi dejte pokoj.“

„No, no, snad jsem pána neurazila, že se na mě rozkřikuješ jako na nějakou děvečku,“ vyjela si také panímáma. „Ty jsi hrozně malý pán. Chalupa není tvá a ničeho jsi sem nepřinesl. Buď tedy hezky zticha, nebo uvidíš, že to povím pantátovi. Ten tě znal hned od počátku a prorokoval, jaké to bude.“

„Pro mě si to řekněte třeba dvěma pantátům,“ ušklíboval se Tomáš. „Takového pantáty se hrozně málo bojím. Vy sama si z něho děláte dobrý den a myslíte si, kdo ví jaká nejste nad něho paní. A buďte ráda, že jsem šel do chalupy k vám já sám. Někakého prince byste byli nedostali.“

Kristina seděla za kamny a majíc hlavu opřenou do složených rukou, plakala. Už se nebála nahlas vzlykati. Zármutek protrhl hráz a hrnul se teď mocným proudem na světlo.

(Pokr.)

Časové zprávy.

Z posledních dní. Cirkevní předlohy uherské prošly, Kalnoky, zosobnění jaksi rakousko-uherského směru odstoupil, a hrubý šovinismus maďarský zvítězil. Za to jinde povstává zdravá reakce. Agliardimu konány ovace ve Vidni, posílány projevy z celé Cislajtanie. Národní Listy vidí v tom jen klerikalní demonstraci, tendenci těchto zjevů čtenářům svým zamlčely. Neřekly, že v tom jeví se konečné probuzení toho ducha, který maďarské domyšlivosti položí snad meze. Vítězství Luegrovo a vítězství vídeňských antisemitů a křesťanských socialů podporováno je tímže větrem. Je to patrné ze zběsilého si počínání liberalů, jak židovsko-německých, tak židovsko-uherských. Byli, jak nynější jich ušlechtilá shoda ukazuje, pěkně spojení na vyssávání lidu a říše. Nyní, kdy moc jejich padá, a kdy příklad Vidně bude ovšem působiti do celé říše, malují čerta na zeď, ukazující na nebezpečí, jež z tendencí protimaďarských by říši vzešlo. Jsou ve své úzkosti tak zaslepeni že nevidí, jak si vlastně škodí a vystavují světu a vládě na odiv svou mravní zbědovanost. Vláda nový proud spíše vítá, a učiní-li na oko, donucena kapitalisty, něco pro tyto lidi, kteří, když svůj despotismus nemohou prováděti více štvanicemi liberalistickými a když pod zástěrou pokrokářství a protiklerismu nemohou více své vyděračské řemeslo na lidu provozovati, volají na Viděň výmínečný stav, policii, žalář a Bůh ví, co všecko, pravíme, učiní-li něco pro tyto lidi, bude to právě jen na oko. Viděňské obecní volby budou jistě mezníkem v dějinách rakouského vnitřního života. Bohužel, že moc kapitalistů je veliká, nesmírná a že ohledů na říši a dvůr u nich není; jsou všeho schopni, avšak doufejme, že lid jich panství více nepřipustí a nedá se obelstíti. Naši li-

beralové sice referují o zjevech těch, ale je patrné, že pořád jsou ještě vázani svým dávným liberalním přátelstvím, či snad důtklivějšími svazky? — Na volební opravu koalice snad přece zhyne. V posledním čase dostala pro to tolik ran, že druhý podobný výstup a nersrovnávalo by se více se cti její, aby setrvala. — V Praze konán byl sjezd zástupců měst ze země koruny sv. Václavské. Jednaje o berní předloze, která městům hrozí býti velice nepříznivou, dal výraz statoprávnímu našemu požadavku, že bernictví je věci zemskou a že bez svolení země nové berně dle práva zavedeny býti nemohou. To je jistě důstojný projev statoprávní, který má svou váhu.

Národnost a náboženství. Národopisná výstava ukazuje, jak mnoho látky podává katolicismus lidu, aby ho svým duchem spracoval. Jedině snad pravoslavi se mu v tom vyrovná, ač i ono, jsouc pevně uniformováno ponechává při vši bohatosti svých obřadů svobodě a vývinu jen málo pole. Není tedy nic divného, že u lidu vzorně katolického, jehož život katolicismus pronikal svými zvyky, svým uměním, svými naukami, krátce vším až do nejintimnějších jeho stránek u něhož na základě katolicismu vytvořil se v něm zvláštní svérázný typ, důsledný do všech podrobností života soukromého a obecného, pravíme, není divu, že takový lid těžce se odnárodňuje, ba že i pak, když přijal snad po staletém nátlaku, cizí jazyk, duši svou zůstává jiný, zůstává tím, čím byl, tak že i pak lze mysliti na návrat, jaký udál se na př. u nás v době našeho probuzení. Proto i Morava dosud tak statečně vzdoruje úsilovné germanisaci. My Čechové kladli bychom, jsouce v podobném postavení jako Moravané, daleko menší odpor dnes, kdy mnoho z toho typu, vznešenou

ideou víry posvěceného, z nás se setřelo. To vyznávají někdy i naši nepřátelé, když na okamžik na své nepřátelské stanovisko proti nám zapomenou nebo na chvíli se ze svých protestantských předsudků vymaní. Tak psaly i naše Nár. Listy dne 24. května: „O školských poměrech v Pruském Slezsku zmiňují se šíře „Katolické Noviny“ ratiborské v posledním čísle. Národnost česká (moravská) udržela se v Horním Slezsku jen tím, že lid náš zůstal katolickým se svým kněžstvem, které přes mnohé ústrky a pronásledování hlavně za boje kulturního zůstalo lidu tomu věrno a pečuje o jeho výchovu a národní sesilení nejnověji také založením českých „Katolických Novin“ r. 1893. Vyhlazovací boj podnikaný od staletí proti Polákům i Čechům od pruské vlády nedařil a nedaří se právě pro pevné katolické přesvědčení lidu polského i českého. Obranou víry i národnosti byly také hlavně katolické školy a střední ústavy. až Bismark za kulturního boje povšiml si této věci a hleděl je rázem zprote stanštit. To podařilo se mu z valné části, tak na př. v Král. Huti, Hůře a také v Ratiboři r. 1874 Několik měst však vytrvale vzdorovalo vládnímu tlaku a katolická gymnasia udržela se jako v Bytomí, Hlohově, Hlubčicích a j. Pruská vláda zakročuje nyní jinak. Na katol. gymnasiích obmezuje počet vstupujícího žactva a redukuje počet profesorů. Tak na př. v Hlubčicích zrušila 3, v Hlohově a Nise po 2 místech professorských.“ Velikou cenu ta slova ovšem nemají v listě, který dnes píše tak a zitra přinese veskrz nepravdivý a stranický článek o působení kat. kleru v uzavřeném území. Pravda je tím opět zahařena, jedno doznání druhou zprávou důkladně odvoláno. Ale dost toho, že někdy této pravdě vyhnouti se nemohou.

Obrana na indexu. Jak nám přátelé z Ruska zdělují, dostala se Obrana a Vlast na index. Že se tak stalo Obráně, je těžce pochopitelné; ale že se tak stalo Vlasti, je vůbec nepochopitelné. V kterém českém listě bylo tak příznivé o Rusku psáno jako ve Vlasti, ba i v Obráně? Malá kritika odpadlictví ruských a Čechů — a tu máš! Což, aby se tak u nás zapověděla německá literatura protestantská, z níž

naši liberalové jedině čerpají. O čem by psali? Ruští moji přátelé mne žádali, aby mi mohli posílati dopisy na cizí jméno, patrně i „patěr Žák“ je na indexu. To asi kijevětí Čechové se mu mstí. Mohu si říci s nejlepším svědomím, že píši o Rusku příznivě a spravedlivě. — Čeští příslušníci ruští, již chtějí navštívit naši výstavu, musí platiti za průvodní list na Rusi 18 rublů! Jak má ta policie strach, aby ten českokatolický duch v nich neoživil! Až tak volynští Čechové uvidí to oddělení amerických Čechů, jak jim asi bude? Jak teprve zlořečiti budou svým svůdcům — liberalním Čechům. Kdož ví, jestliže by ještě dnes Světozor přinesl nadšený obraz a opis úkonu odpadnutí Volynanů. — N. Listy přinesly dle socialistického polského listu à la „Záře“ zprávu, že v Americe 10.000 Slováků a Rusinů přestoupilo k pravoslaví. Ruské církevní listy neví o tom ničeho. — Dne 24. dubna publikován vysoký rozkaz, kterým i „poddaným“ neruským na Volyni zapovídá se zakupování nepohyblivého majetku, a dle kterého mohou dosavadní usazenci i poddaní administrativní cestou býti vysláni pryč. Ubozí Češi! Té slovanské lásky!

Moskovské vědomosti ze dne 6. května přinesly lokálku: Papežská taxa hříchů Rušští stranníci papežství zapominají při svých chválách o církvi římské přinésti zmínku o jednom z nejvýznamnějších blah této církve, totiž výtečně vypracovanou listinu peněžních tax za hřichy. Přináší ji březnový sešit Duše poleznago Čteníja Hle několik ukázek z něho: Vzhledem k posledním pokusům papežským o sjednocení zdá se nám býti příhodným obrátiti pozornost pravoslavné církve ve dnech velikého postu a pokání na papežskou taxu za hřichy, dle posledního jejího vydání v pařížském Julien de Saint Acheul. Nejsouce s to, abychom bez uražení citu skromnosti a studu vyjmenovali všechny hřichy, uvedeme jen některé; na příklad; uhodivší klerika dostane rozhrěšení za 63 lir a 14 soldů. měl-li větší hodnost, zaplatí o 3 liry víc, byli biskupem o 27 lir víc. Papežská klatba může býti odstraněna za 45 lir 9 soldů a 6 dinarů. Jak patrné, je to vědecká látka povzbuzení k postu a ku kajicnosti. Biskup Simon měl na neštěstí

tolik smělosti, že učinil dotaz ve Francii, co je na věci pravdy. Ukázalo se, že časopis „dušepoleznoje čtenie“ čerpal z pamfletu, který kdysi nepřátelé církve napsali proti jezovitům, kteří v Saint-Acheul měli své znamenité sídlo. Moskovské vědomosti měly tolik spravedlnosti, že odpověď biskupa přinesly.

„**Obnova.**“ V poslední době nabídnuty byly naší redakci některé listy na výměnu, a to listy velice cenné. Hradecká „Obnova“ přinesla z našeho předešlého úvodníku delší citát. Při této příležitosti upozorňujeme na „Obnovu,“ týdeník hradeckých katolíků a konservativců. Činí velmi dobrý dojem hlavně jednotnou uzavřeností obsahu každého čísla. Poněvadž má být více, nežli jsou podobné jemu týdeníky a jako list katolický neobmezovati se jen a jen na kruhy klerikální, vyhledává obsah svůj velmi dobře takovým způsobem, že je slibná naděje na zakotvení listu v kruzích velmi širokých. Jest si jen přát, aby na této své výši „Obnova“ setrvala, zůstávajíc věrna mírné eleganci svého tonu. Přejeme mnoho zdaru.

Jací lidé byli první křesťané.

Jest rozšířena domněnka, jakoby počátky křesťanství spočívaly pouze na nízké třídě lidské společnosti. Čili, že první křesťané patřili k chudákům a nevzdělaným, duchům omezeným. Dejme tomu, že tomu tak je. Tím Církvi na ceně nespadlo, ani nepozbyla své vznešenosti. Naopak, soudíme, že je to něco zázračného, když před těmito omezenými duchy vznešený — rodem, bohatstvím a vědou — svět do prachu čelo své sklonil. Ale ono tomu tak není. Pravda, široké vrstvy lidu snáze přilnuly ku křesťanství, protože viděly v něm svou záchranu, svou spásu. Ale ten magický lesk božského učení, ta tajuplná síla v něm uchvacovala muže a ženy z vysokých kruhů společenských, z tak zvané aristokracie. Dějiny Církve to dosvěd-

čují. Vezměme do rukou listy svatého Pavla a máme hned důkazy. V listě k Římanům 16. kapitole zasílá pozdrav do Říma mnoha osobám. Z těch jedna, Erastus, byl úředník nad důchody města. Ve 4. kapitole, 22. verši posílá pozdrav osobám z rodu císařova. Průvodce jeho, sv. Lukáš, byl lékařem. Pudens, manžel sv. Priscilly byl senatorem. Ze skutků apoštolských dočteme se že byl Sergius Paulus místodržitelem kyperským, Kornel setníkem, Dionisius rada aeropagu, Krispus představený synagogy. To všickni jsou osoby ve společenském životě k inteligenci se počítající. A že stavše se křesťany, nečinnosti se neoddaly, nýbrž v kruzích sobě spřízněných — tedy v inteligenci — pro křesťanství působily, jest jisto nade vší pochybnost. Za císaře Nerona byl Processus, úředník, křesťanem. Zdá se, že i starší bratr císaře Vespasiana, Titus Flavius Sabinus, římský prefekt, stal se na sklonku let křesťanem. Syn jeho, Titus Flavius Clemens pro víru byl umučen, též manželka jeho Flavia Domitilla, sestra Titova a Domitianova byla křesťankou. Rossi podává nám seznam křesťanů z rodu Flaviova. Tacit činí zmínku o manželce Plautia jenž pokořil Brity, že jsouc křesťankou, sluje Lucina. — Četné nápisy v katakombách dosvědčují, že první křesťané v značném počtu třídě bohaté a vzdělané náleželi. O sv. Cecílii stojí v aktech: ingenua, nobilis, charisima, čili že patřila k vybrané římské společnosti. Jestliže napsal Tertullian: my naplňujeme města, ostrovy, zámky, městyse, ležení, paláce, senat, forum a jen templa vám přepouštíme (apol. c. 37.), tedy vydal svědectví, že v druhém století Církev křesťanská vykazovala stupnici všech stavů lidských od otroka počínaje, až ku členům císařské rodiny. Byli tedy již mezi prvními křesťany lidé inteligentní.

Vinc. Drbohlav.

Obsah „Obrany“ :

Z výstavy. Frant. Žák. — Státní železná dráhy v Rakousku. — r. — Páně Peliškova samospasitelná církev. Napsal Filip Jan Konečný. (Pokr.) — Bez domova. (Jihočeský obrázek.) Napsal Boh. Brodský. (Pokr.) — Časové zprávy.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovní ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václava Kotrby vdova, odpov. redaktor František Žák.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádvkem. 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovni ulici, kamž předplatné budíž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperator na Král. Vinohradech.

Volební oprava.

Po důkladných úvahách a poradách dospěla c. k. vláda k přesvědčení, že jest nutno neodkládati dále s řešením opravy volebního práva. Vyhovuje to postavení vlády, aby v této důležité otázce sama se chopila iniciativy, vláda pokládá si za čest, na základě nejvyššího zmocnění předložití osnovu zákona na doplnění, po případě změnu volebního řádu slavné sněmovně — těmito slovy překvapil dne 10. října 1893 Taaffe sněmovnu na místo očekávaného odůvodnění výmínečného stavu tehdy právě v Praze zavedeného, těmito slovy zahájena po dlouhém otálení u nás akce opravy dosavadního volebního řádu, jehož neudržitelnost znenáhla na všech skoro stranách začala býti poctována.

Ovšem ani Taaffova volební osnova nebyla bez vážných vad, zejména že na venkově rozšířené volební právo nepřímým způsobem voleb i na dále mělo býti zkracováno, dle všeho k libosti Polákům. Přece však návrh ten znamenal pokrok v tom směru, že zásadně uznával nezbytnost co největšího rozšíření hlasovacího práva na třídy, dosud od činné účasti na vedení státních záležitostí vyloučené.

Návrh Taaffův uděloval volební právo (mimo osoby, kterým již na základě dosavadních ústavních zákonů právo volební přísluší) také všem občanům rakouským, kteří činíce zadost obecným podmínkám práva volebního (svěprávnost, zachovalost) stáli před nepřitelem nebo směji nositi válečnou medaili nebo mají poddůstojnický certifikat, dále všem občanům, kteří mohou se vykázati jak znalostí čtení a psaní, tak tím, že se v předepsané době k odvodu dostavili, a kteří ve volebním okrese aspoň 6 měsíců bydlíce buď zeměpanskou daní přímou jsou předepsáni, anebo kteří pracovní nebo služební knížkou nebo jinak prokáží, že v jistém povolání mají svou trvalou výživu.

Návrh Taaffův způsobil bouři neslýchanou; zvláště levice viděla v něm přímo útok na veškerou svoji existenci a orgány její líčili Taaffa jako dema-

goga a revolucionářského Jakobína. Avšak ani Poláci, ani konservativní strana nebyli spokojeni, z části obsahem osnovy volební, z nemalé části i tím, že Taaffe návrh svůj sněmovně podal, se žádným z klubů bývalé většiny se nedorozuměv. Dilem tedy odpor proti připuštění mass lidových k politické součinnosti a sobecká snaha po zachování volebního privilegia, dilem osobní motivy způsobily pád ministerstva Taaffova a na jeviště vystoupila vláda Windischgrätzova, vyšlá ze sdružení tří velikých stran sněmovny, německé levice, konservativního klubu Hohenwartova a Poláků.

Nová vláda za program svůj prohlásila „otevřenost a pravdivost“ v životě veřejném, provedení volební opravy — ovšem jiné, než jakou byla oprava Taaffova, za nepřijatelnou prohlášená — a opravy soudního řádu trestního zákona, přímých daní a měny; všechny jinaké politické otázky měly zůstatí stranou, „politická država“ stran a národností měla býti zachována beze změny.

Avšak jako nepřírozeným bylo vůbec již samo sloučení živlů tak různorodých v jedinou vládní většinu, tak málo zdaru provázelo i kroky nové vlády koaliční, v níž vedle vysoce konservativního předsedy kn. Windischgrätze zasedli vůdce liberálů Plener (jehož první návštěva po jmenování platila prý Rotšildovi) a štýrský liberal Wurmbbrand. Neproveden ani jediný z velikých hospodářských a kulturních úkolů koalice, vydány naprosto nedokonalé a nedostatečné malé zákony o výprodejích, nedělním klidu a pod. berní oprava vypadá za Plenera tak, jakoby neměla jiného účelu, než ušetřiti zlatého telete od jakéhokoli nepohodlného břemena, a dnes, koncem června 1895, není ani naděje že by mohl býti projednán rozpočet na rok letošní, jímž se přec vláda již od ledna řídití měla.

Podobně bylo i s opravou volební. Naopak od osnovy Steinbachem vypracované a Taaffem předložené vláda koaliční vzdala se veškeré iniciativy a přenechala starost o vypracování volebního návrhu parlamentu t. j. koaliční jeho většině. Zvolen volební komitét a z něho opět subkomitét, který za půl roku v 25 schůzích vypracoval takovou osnovu volební reformy, po jejímž tyto dny uveřejnění veškerou skoro veřejností pozdvihl se svorný výkřik úžasu, odporu a výsměchu, a že jedinou dobrou stránkou její jest, že právě následkem své nestvůrnosti nikdy zákonem státi se nemůže.

Dle zprávy subkomitétu má se počet voličů na říšskou radu rozmnožiti asi o dva miliony (dnes již obnáší počet voličů asi 1,984.000) počet poslanců v říšské radě o 47 (dnes jest 353 poslanců). Noví voliči řadí se ve 2 skupiny: 1. nižší oddělení (podřadí) malých poplatníků v kurii městské a venkovské (34 poslanců) a 2. samostatná (čtvrtá) kurie dělnická, utvořená z průmyslového dělnictva (nikoli zemědělského), k nemocenským pokladnám příslušejícího (13 poslanců).

K první skupině patří všichni poplatníci, kdož platí méně než 5 zl. přímých daní, všichni úředníci živnostenští, bánští, zemědělstí, lesníci atd., i dělníci, kteří platí nejméně 1 zl. daně — celkem asi 1,300.000 mužů. Poslanecké mandáty rozděleny na městské a venkovské (Čechám přibyli by 2 poslanci v kurii městské a 5 poslanců ve venkovské, Moravě 1 poslanec městské a 2 poslanci venkovské, Slezsku 1 společný), v městské kurii volilo by se přímo, ve venkovské nepřímo (skrže volitele); menší země dostaly by vůbec jen o 1 mandát více, celá země byla by jediným volebním okresem a volila by nepřímo.

Kurie dělnická dle subkomitétu má čítati 700.000 mužů (zletilí členové nemocenských pokladen) a voliti nepřím o 13 poslanců (Čechy 4, Morava a Slezsko po 1). Z volebního práva vyloučení jsou dělníci zemědělství, dále všichni dělníci průmysloví, kteří nejsou aspoň 2 léta členy nemocenské pokladny. Avšak členství v pokladně nemocenské pozbývá každý dělník, je-li déle než 6 neděl bez práce a nad to existují u četných velikých podniků nemocenské pokladny závodní; to znamená tedy, že třeba sebe sporádanější dělník a inteligentní, je-li z nahodilé příčiny bez práce (na př. při živnostech stavebních, kde zaměstnání trvá z pravidla jen v létě, při četných t. zv. živnostech saisonních), ztrácí se členstvím pokladny i právo volební a ustanovuje-li osnova, že dělník v čas volby nesmí býti bez práce dává, se tím podnikateli moc. trhnutím péra zhaviti dělnictvo své práce i volebního lístku.

Počet voličů se osnovou zdvojnásobil, počet poslanců zvyšuje se však toliko o osminu počtu dosavadního. Stará křiklavá nesrovnalost, nepřímé volby venkovské, v osnově zachována i dále stupňována. Při tvoření volebních okresů nešetří se ani hranic jednotlivých zemí korunních a na některé menší země připadá toliko $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{4}$ poslance. Budou tedy dle osnovy — kurie: velkostatkářská, obchodních komor a měst, obcí venkovských, dále podkurie městská a venkovská z nejmenších poplatníků, a konečně kurie venkovská. V obchodních komorách připadá 1 poslanec na 24—36 členů, ve velkostatkářstvu na 63 osob, v kurii městské na 2500, venkovské asi na 11340, v kurii menších poplatníků asi na 40.000, v dělnické na 55.000 osob.

Patrně, že rozdělení toto a celé rozřešení otázky volební opravy vůbec zabředlo na zcestí a prohlásila-li vláda návrh subkomitétu s jistými výhradami za svůj, nedostála naprosto slovu, při nastoupení svém učiněnému.

Jest nyní otázka, jak hleděti k volební opravě se stanoviska našeho českého. Mladočeši pojali již na prvním svém sjezdu v Konviktě (1874) a rovněž tak ve volebním svolání svém z roku 1891 program své strany všeobecné právo hlasovací a podali také Dr. Slavíkem podobný návrh v poslanecké sněmovně dne 17. března 1893. očekávajíce, že by po jeho uskutečnění počet poslanců slovanských na říšské radě stoupl (ze 136 na 240), počet německých klesl (se 198 na 145). Staročeši jsou ze státoprávných i sociálních ohledů proti všeobecnému hlasovacímu právu, strana katolickopolitická jednotlivými příslušníky různě, pro i proti, se vyslovovala.

Neosobujeme si neomylnost, ponecháváme také čtenému panu redaktoru volnost ohraditi se po případě proti našim názorům. Vyznáváme však nepokrytě, že jsme zastanci co největšího rozšíření práva hlasovacího, že pokládáme všeobecné volební právo za nezbytný důsledek toho, že veliká převaha břemen státních spočívá na třídách nemajetných, z volebního práva dosud vyloučených (veškeré přímé daně dohromady tvoří jen asi $\frac{1}{5}$ příjmů státních), že zavedena jest všeobecná povinnost branná, která třídy nezámožné mnohem více tísní, než majetné, a že probouzí se — jak posl. Kaizl upozornil v sněmovně v širokých massách lidu uvědomění o vlastní důležitosti, kterému nyní stav zdá se bezprávním.

Uvažovali jste o tom, kde, v čem za nynějších dob může se prostému, avšak myslícímu člověku jeviti prospěšnost a důležitost státu pro něho, jeho rodinu? Bráti jen břemena a povinnosti, jež mu ukládá, výhody nepoznává — on odcizuje se státu, jako se stát, to jest třídy vládnoucí, odcizil jemu.

Nespokojenost mass, která nemůže se projevit volebním lístkem, projevuje se bouřemi zcela jiného rázu. V Anglii jedině včasné rozšiřování volebního práva přešlo socialním a politickým revolucím, ve Francii přeneslo bouře z ulic na méně nebezpečné parkety parlamentu, ve Švýcarsku a Severní Americe vedlo k nejdárnějšímu prospívání republiky, v Německu utvořilo katolický střed nejmocnější stranou parlamentu. Bylo i u nás řečeno, že by všeobecné hlasovací právo v Čechách na jevo vyneslo většinu konservativní.

Nebojíme se vzrůstu socialismu. I bude-li v příštím parlamentě socialistických poslanců — a ti tam dříve nebo později skutečně budou, o tom nepochybuje ani vláda koaliční — bude jich tam potřebí, jako bylo potřebí nového ruchu socialního, abychom odstranili nejkřiklavější nešvary v továrnictví. Ostatně parlament má být přec pravým obrazem vůle lidu a místo zavíratí dvěře parlamentu zástupcům nespokojených mass, lépe by bylo starati se aspoň o částečné odklizení příčin jejich nespokojenosti. Kdyby se bylo vždy v čas, třebaš jen velmi málo poskytlo, bylo by se mnohým bouřím zabránilo. Ostatně, že by u nás mohlo rolnictvo a živnostnictvo (a vůbec stavy majetnější) vůbec zatlačeny býti volebním právem dělnictva, bylo nade vši pochybnost číslicemi vyvráceno.

O našem dělnictvu možno v celku totéž říci, co Herkner pravil o německém: „Kdyby se mne někdo ptal, koho pokládám za většího vlastence, zdali prostého člověka z lidu, jenž náleží k mezinárodní socialní demokracii a své bytí obětuje k povznesení svých soudruhů, či vývozníka, jenž nesolidními praktikami podkopává pověst domácího zboží na světovém trhu, jenž následkem nesevdomitého stlačování mzdy nabízí své zboží o desetinu levněji než jiní národové vyrábějí — ani na okamžik bych se nerozmýšlel . . . : Snad vůdcové hnutí v ohni boje pronesou i částečně nepředložený výrok snad se v tom i ve volbě prostředků nejdnou i přehmátnou; ale jádro snah jejich; „jich zdvihání se z nevýslovné bídy k blahobytu a vzdělání musí vděčně býti uznáváno nejen se stanoviska čistě lidského, nýbrž i z národního.“

Právě u nás Čechů je nejméně kapitalistů, jsme skoro samý rolník, řemeslník, dělník, úředník; dělnictvo jest naší předvojí jak v „uzavřeném“ území Čech, tak v neméně „uzavřené“ Vídni. Na společenském a politickém postavení těchto statisíců, na jejich hmotné i politické samostatnosti visí z nemalé části i budoucnost našeho národa, jehož jest zajisté právě tak dobrým příslušníkem, jako stavy ostatní. Nuže, jest tedy v našem národě zájmu politické (a tím i hospodářské) postavení jejich sesilovati či seslabovati?

— r.

* * *

Poznámka redakce. Není příčiny, proč bychom nedali místa řádkům ctěného spolupracovníka. Nestává žádného církevního prohlášení, které by názor co nejširšího rovného hlasovacího práva zavrhovalo; diskusse o otázce je volná. Svě kořeny má moderní názor ten ovšem v učení, že všechna moc pochází z lidu, v učení, které sv. Písmu odporuje, ale v učení tom zakládá se veškerý moderní parlamentarismus. S písmem sv. lze srovnati obé, záleží to prostě na lidu a zástupcích jím zvolených. Nám nyní nastane úkol, abychom o otázce volebního práva důkladně promluvili; učiníme tak co možná brzy. Byli bychom, jednajíce o důležité a časové otázce této, nuceni, uvéstí důvody pro názor všeobecného rovného hlasovacího práva; nyní učinil tak už ctěný náš spolupracovník, a my budeme míti tak pěkný

realný podklad, na němž budeme moci měřiti důvody názoru opáčeného. Tak musíme býti tedy „rozhodnými zastanci co nejširšího rovného hlasovacího práva“, vlastně jen povděční za pěknou snůšku důvodů pro. Poněvadž není žádného církevního o věci rozhodnutí, list náš pak nestojí ve službách žádné politické strany, můžeme promluvit o věci zcela neodvisle a svobodně jedině na základě důvodů obou názorů. Do té doby prosíme tedy za poshovění v posuzování přítomného článku.

B í l á H o r a.

Který Čech by se nezachvěl žalem při zvuku tohoto osudného jména. Ten 8. listopad r. 1620 v českých dějinách zapsán je písmem krvavým. Události, které se k němu pojí, přivedly český národ na pokraj záhuby. Jsouce východištěm strašného, úžasného zpusťování české země v letech následujících, zanechaly stopy po dlouhá století; následky jejich nejsou ještě ani dnes úplně vyhlazeny, ba nedají se vůbec vyhladiti. V rozbořených městech, vypálených vesnicích, zpusťovaných krajinách zdecimovaného národa usadili se cizinci, s nimiž nám, domácím pánům bojovati je tuhý, houževnatý boj ne za uhájení práva domácího, ale za rovnoprávnost. Příčiny k tomuto smutnému stavu jsou sice ještě starší, ale Bílá Hora jest ten uzel, jenž všecky je spojuje. A trpké ironie soudu! Ten krvavý den, který celý zbarven, ano utopen je v krvi nejlepšího českého lidu, který tolik běd, tolik neštěstí, tolik hrůzy přinesl na zemi českou, národ český za tento den musí ještě Bohu děkovati, musí ho považovati sice za veliký trest, ale v konečných důsledcích jeho za červánky lepší budoucnosti, za záchranu svou, za vykoupení cestou utrpení. Vítězství Ferdinandovo nad bídnými stavy českými při všem tom, co následovalo, zachovalo národ český.

My katolíci mnoho jsme trpěli a mnoho ještě trpíme nespravedlivě za Bílou Horu. Poněvadž k vítězství katolického císaře pojí se pozdější katolická reformace, kladeny nám za vinu nejen utrpení nekatolíků s protireformací spojené, ale Bílá Hora sama, a co k ní se pojí, ličena jako válka náboženská; jako válka za svobodu víry protestantské, za svobodu království českého, za víru a vlast proti Římu a cizáctvu. Porážka bělohorská pak ovšem ličena jako porážka národa a ujařmení jeho katolicismem. Za všecko, všecičko, co k jménu tomu pojí se pro nás zlého, smutného a žalostného, činěn zodpověden katolicismus, činěn zodpověden Řím. Kolikráte za posledních let zbouřena až k vášnivosti celá česká veřejnost! Nejen žurnalistika, politika, lidové řečnictví, i literatura, umění básnické, malířské, výtvarné, hudba, vše bralo živé účastenství na tomto boji proti nám. Byly okamžiky, kdy dobrý katolík krvavé slzy byl by musil prolévat při strašných těch výčitkách celého národa, kdyby neměl jistoty, že jménem historie děje se mu křivda, strašná křivda, kdyby neměl naděje a víry v pravdu a vědu, jež konečně přece vždy naposled vítězí a nabývají vrchu. Česká historie zošklivila mu církev katolickou, tak že z ní vystoupil, psal surově ještě nedávno jeden list při smrti známého nevěrce.

Dlouho, dlouho to trvalo, než stal se obrat v posuzování porážky na Bílé Hoře. Příčiny, proč historická pravda nemohla a nemohla proniknouti, jsou až příliš jasny, než aby bylo třeba je vykládati. Leží jednak v stávajících poměrech politických, jednak v té okolnosti, že celá liberalní veřejnost česká není svá, ale upí pod tlakem protestantské kultury německé; také formální spojitost protestantismu s dobou husitskou přispěla zajisté k tomu.

Konečně čas přinesl i tu nápravu! Úsilovné práci historické katolických badatelů, uklidnění myslí českých, následkem zmohutnění českého národa se dostavivší, veliký počet pracovníků na poli historickém a tudíž i vždy prohloubenější a všestrannější študium, spracování dějin ve smyslu samostatně

českém a věcném, a jiné a jiné příčiny mohutně zatřásly tak dlouho ustálenými tradicemi v pojmání osudu zemí českých, chybně ustálenými. Nové světlo začíná padati i na osudnou Bílou Horu, nové názory ujímají se i tam, kde zdálo se to nemožným, u českých liberálů.

Čtenářové tuší již, že máme na paměti Dr. V. Řezníčka spis: „Bílá Hora“, vyšedší v Modré knihovně jako č. 21. a 22. Nemůžeme ani dosti ho odporučiti. Je-li Čech povinen především zabývat se dějinami své země, aby vlastenectví jeho nabylo pevného základu, je povinen zabývat se oným osudným okamžikem, který tvoří jaksi mezník mezi slavnou a velikou minulostí a ubohou, smutnou budoucností, je povinen znáti svou českou Kalvarii. Řezníčkovo dílo konečně jednou zase je mužné slovo, které nebojí vydati se na literární trh, byť i vědělo, že staví se proti názorům, které vytvořily ne historie, ale předsudky. Vznikem českého liberalismu, topícím se vesměs v ideách věřícího a více ještě nevěřícího protestantismu, stalo se u nás národním a pokrokovým programem, že Řím a katolicismus jsou nepřitelem českého národa, tak že historie neplatila, aspoň popularisace historie a její aplikace na veřejné poměry, za učite ku pravdy, ale za pole, ve kterém kopalo a hledalo se s horečnou dychtivostí po dokladech, které by ovšem program potvrzovaly. To se tak vkořenilo v krev a tuk veřejného mínění, že nestranný a neodvislý soud o české historii byl naprosto nemožný; vždyt i kněžstvo samo podléhalo tomuto proudu. Uvědoměli a vzdělání katolíci už ovšem dávno vyzuli se z okovů této zaslepenosti a stranickosti; nyní stane se tak, jak právem lze doufati i u laiků. Spis Řezníčkův, jsa psán zajímavě, prstonárodně a pointovaně aby hlavní myšlenky vryly se jasně v mysl čtenářovu, vykoná zajisté v té věci mnoho. A kdyby více nevykoual, nežli že aspoň prorazil tu slepou cestičku falešných názorů, dost vykonal.

Jaké je hledisko, z něhož posuzuje spisovatel Bílou Horu? České povstání není mu povstáním lidu za hájení práv země koruny české, za hájení vlasti proti někomu, který by jí ublížiti chtěl, za hájení ohrožené nějak svobody náboženské; povstání je mu výslednicí nízké pýchy, lakoty, nestranníchtivosti českých stavů a agitac proti rodu habsburskému z venčí. Národ nejen neměl s povstáním nic společného, ale on mu ani nepřál; jen lžemi a klamem stržen povstal proti svému císaři. Nejednalo se o žádnou náboženskou svobodu, nýbrž prostě o hanebnou politickou akci špatných a pitomých dobrodruhů. Ale národ to zaplatil, strašně zaplatil. Vykrvácel za ničemnou zradu prodajných dobrodruhů. Spisovatel vymaloval tyto rytíře jak naleží. A byť konečně lid částečně do povstání byl stržen, on nebojoval; armádu českou tvořili většinou žoldněři, najatá čeládka. Ovšem ale národ to byl, který od obou armád, císařské i české až na krev byl drancován. A tak ani národ český nebyl na Bílé Hoře poražen, ale porážku domácích a cizích dobrodruhů svou krví a svým majetkem zaplatil.

Spis je plný poučných a efektně vypravovaných podrobností. Nás zajímá, že konečně našel se i liberál, který vyznal, že theorie konfiskační je starší, nežli od r. 1620, a ukázal, jak na jmění katolické církve páni stavové už před Ferdinandem dovedli libovolně sáhati, jak si každý dle libosti mohl z něho bráti. Jinak do podrobnosti nechceme zasahovati, jsouce jisti, že nikdo z našich čtenářů neopomene spis si přečísti.

Jest otázka, je-li demokratické stanovisko páně spisovatelovo vesměs správné. Snad, ale není úplně. Buď nepronikl ještě k pravdě celé, anebo nechce přece ještě vše úplně říci. Že by stačilo odůvodnění povstání, jak spisovatel ho uvádí, je těžko pochopitelné. Vše je asi pravda, co o stavech českých tu řečeno, ale schází k tomu hlubší odůvodnění. Proč byl by Ferdinand pak tak přísně a neuprosně stál na „katolické“ reformaci? Osobní jeho náboženské přesvědčení k tomu přec jako výklad nestačí. Schází rovněž pohled do minulosti před r. 1618, bez něhož celá věc nemá pevného základu. Byť celá událost neměla pozadí náboženského, ale byla věcí politiky, je přece

charakteristické a dlužno vytknouti zcela jasně, jak, kdy a od koho náboženství zneužíváno.

A tak leccos bylo by lze ještě říci. Snad i na to jednou dojde. Na každý způsob dlužno spis Kezníkův vítati jako nový názor na velikou událost českého povstání v kruzích liberálních z protestantských předsudků se vymanivších, pravdě bližší, než jak dosud bylo v obyčeji. Tak pravda vítězí, třeba po dlouhých letech. Pro nás poučení: jednejme vždy jen dle pravdy; ať na ni umřeme — historie ji zjeví.

Discipulus.

Páně Pelíškova samospasitelná církev.

Napsal Filip Jan Konečný.

(Pokračování.)

Kniha páně Pelíškova jest zajisté psána evangelickému lidu, a tu bychom rádi věděli, co by pan autor dělal, kdyby některý čiperný pismák k němu si došel a drže knížečku v ruce takto se tázal: Dvoctihodný pane! Je skutečně pravda a dobře rozumím, že jste ve spisku tomto připustil, že Kristus Pán, jsa na tomto světě církev založil? Soudím tak z toho, že ve svém spisku přikládáte moc církvi trestnou, čehož byste učiniti nemohl, kdyby církev té ne bylo stávalo? A byla-li „církev“ již tehdy, proč církev evangelické až za patnáct set let později na světě se ukázaly, proč ukázalo se jich na jednu několik, proč se mezi sebou hašterily a neustále se drobily? A jaká byla ta církev, které přiznáváte moc trestní a soudcovskou z ustanovení Kristova, byla viditelná nebo neviditelná? Byla-li neviditelná, kterak mohli rozvádění a chybní křesťané jíti k ní na soudy a přijímati od ní tresty? Mohou lidé jednati soudcovsky s neviditelnou společností? A byla-li viditelná, tu máme před sebou nenáviděnou církev římskou, a v prach povalena leží církev naše helvetská, která vlastnosti té (viditelná) nemá? „Lze to,“ tak táží se vás, dvoctihodný pane, vašimi slovy (strana 9.), „lze to — a na tom hlavně záleží — odůvodniti, ospravedlniti z učení Kristova, z evangelia?“ —

„S písmem to tedy nejde,“ prohlašuje pan Pelíšek na stránce 11. a pokračuje: „A co říká zdravý rozum? Nebo i toho čtveráka se dovolává na př. Perrone, rka, že učení o samospasitelnosti církve římsko-katolické vysvítá netoliko z písma sv., ale také z pouhého rozumu tak jasně a zřetelně, že může je neviděti pouze slepec. Jak to? tážeme se udivení. My po nějakém rozumném důvodu tážeme se marně, leč by takovým důvodem byl ubohý náhled, jež týž Perrone pronesl těmito slovy: „Čím bezúhonnějším jest život katolíka, tím pevněji lne katolík k církvi své; počne se však kolísati tím více, čím více se oddává mravům zkaženým. Naproti tomu protestant, čím zkaženější jeho srdce a čím rozpustilejší jeho život, tím pevněji stojí k sektě své; čím více však vyniká mravy neporušenými, tím více pochybuje o pravdě sekty své a přichází k náboženství katolickému.“ Škoda, že nemám po ruce Perronovy spisy, abych se přesvědčil. neuvádí-li slavný učenec katolický jiného důvodu a uvádí-li jmenovaný důvod tak, jak jej vypisuje pan Pelíšek. Pravíme „vypisuje,“ jelikož dle citátu páně pastorova na straně 12. v prvé poznámce dolení „Perrone, T. J. P. II. § 232“ domníváme se, že pan Pelíšek cituje Perrona, neviděv jeho dílo. Tak se Perrone necituje! Perrone napsal mnoho dogmatických a polemických spisů, proto třeba názvy jejich uvést, aby se vědělo, kde „P. II. § 232.“ hledati. Tak to dělají všichni slušní a poctiví lidé, kteří cizím majetkem se nechlubívají a jen své prodávají. Než, dejme tomu, že v celém Perroně nepřichází jiného důvodu a že pan pastor pravdu měl, když psal „my po nějakém rozumném důvodu pátráme marně“, co z toho následuje? Předně sotva privilegium, kterým pan Pelíšek neustále se ohání, jakoby na ně patent měl, privilegium o „zdravém rozumu.“ Tolik zdravého

rozumu jako pan Pelíšek měl Perrone a máme my katolíci také, — smíme-li tak souditi třeba i z této polemiky, ve které rozum svůj stavíme proti rozumu páně pastorovu. Nač tedy ty neustálé fráze o „zdravém rozumu a myslícím člověku?“ Po té následuje z toho, že přivedený důvod Perronův není tak slabým ani nesprávným, jak se zdá panu pastorovi. Tolik dovolíme si říci. Pokud jde o prvou část důvodu dotýkající se katolíka a jeho poměru k církvi, měl Perrone pravdu. Příkladem uvádím třeba sv. Václava, krále Českého, jemuž pan Pelíšek zajisté neúhonného života neupře, a jehož náchylnost ku svaté církvi vyličují i liberální dějiny. Než i druhá část důkazu Perronova o špatných katolících nachází potvrzení a to i v kruzích, které katolicismu nejsou věru oddány ani jeho chvalořečníky. Uvádím z naší domácí nové literatury třeba páně Zeyerův spis „Jan Maria Plojhar,“ a z cizí (francouzské) Bourgetův román „Žák“, který do češtiny nedávno přeložil Em. ryt. z Čenkova. Ve spisech těch najde pan pastor příčinu, pro kterou katolíci ztrácívají víru a lásku k církvi. Ani Julius Zeyer, ani Pavel Bourget nejsou ultramontáuy; jejich spisy ukazují jen pravdu, které auktorové nemohli popříti a kterou poctivě vyznali, nehledíc ani v levo ani v pravo, ani na katolíky ani na protestanty. Pokud jde o druhý díl důkazu Perrona, v němž řeč jest o evangelících, víme, že úsudek Perronův potvrdili Newman, Wiseman, Manning, Maassen, Evers, Stolberg, Heuslová, Hahn Hahnová, kněžna Gallicinová a jiní, jimž pan Pelíšek příkladného života neupře v období, ve kterém protestanty byli.*) O konci důkazu Perronova nemluvíme, jelikož špatných evangeliků pro samospasitelnost nepotřebujeme. Aby však pan Pelíšek nenařikal, že důkaz Perronův ohříváme, výslovně pravíme, že jen proto jsme si ho všimli, že pan Pelíšek jej uvedl. Máme-li býti upřímnými — a věru chceme jimi býti, — vyznáváme, že tento argument Perronův nás příliš nevábí.

Poněvadž pan pastor prohlásil, že nikde rozumného důvodu pro samospasitelnost nespatriil, máme za to, že upřímně touží poznati jej. A tu podáváme mu důvod následující: Srovnávají-li se v čem katolická i protestantská víra, srovnávají-li se v čem katoličtí i protestantští theologové, srovnávají se jen proto, že věc jest příliš pravdiva, jasna a patrna; ve samospasitelnosti církve srovnávají se však obě víry a obojí theologové, proto jest věc ta pravdiva, jasna, patrna a jen neznalec a zaslepenec může to (samospasitelnost) popříti. Je to rozumový a rozumný důvod, pane Pelíšku? Prvé části svého právě uvedeného důkazu popříti nemůžete, a druhou vám dokáží. Že katolická víra a že katoličtí theologové učivali a učí samospasitelnosti církve, netřeba dokazovati, jelikož je to věc všeobecně známa a také Vámi ve spisku o samospasitelné církvi, výslovně připuštěno. Zbývá tedy dokázati podnětu, že totiž církve protestantské a její theologové také tak učí. Račte dovoliti, abych uvedl váženého, za starých časů protestantských, snad nejvážnějšího theologa, Filipa Melanchtona, jenž učí ve spise „Loc. theol. p. 354, že není jinde vyvolených, než ve společnosti viditelné (církve) Nec alios electos ullos esse somniemus, nisi in hoc ipse coetu visibili.“ Ať tato společnost jest ve kterékoli církvi, tolik jest jistojistým podle protestantského Melanchtona, že mimo ni není vyvolených čili spasených. Nezní toto učení Melanchtonovo podobně jako katolické „Extra Ecclesiam nulla salus?“ Kdo latinsky umí, ví, že slova Melanchtonova „ullos electos“ a slova katolické církve „nulla salus“ jakož i „nisi in hoc ipso coetu“ a „extra ecclesiam“ jsou úplně totožna, s tím rozdílem, že jedna kladně a druhá záporně jsou pověděna. Jiný protestantský bohoslovec, Gerhard, píše ve spise „Loc. theol. De Ecclesia“ č. 7.,

*) Protestant Moser píše: „Ano, abych se přiznal, více nalezl jsem na lidech, kteří z přesvědčení na katolickou víru přestoupili, více nalezl jsem věrnosti k Bohu, více čistoty života, více praktického náboženství, než na lidech, kteří z katolické víry vystoupili a protestanty se stali.“ Viz Wilmersův spis „Lehrbuch der Religion.“ 4. Aufl. B. 1. S. 162.

že neviditelný vyvolenců sbor obsažen jest ve viditelném shromáždění povolanych . . . a že církev neboli sbor povolanych širší (větší) jest než vyvolanych Všichni proto, kteří náležejí církvi neviditelné, náležejí také církvi viditelné. A ještě rozhodněji tvrdí to stará konfesse helvetská (post. ed. c. 17) upírajíc, že by kdo po vůli Boží živ byl, kdo by v pravé církvi účastenství neměl a od ní se oddělil. Latinské slovo zní: „Communionem vero cum Ecclesia Christi vera tanti facimus, ut negemus, eos coram Deo vivere posse, qui cum vera Ecclesia non communicant, sed ab ea se separant.“ A konfesse belgická ve článku 18. užívá dokonce téměř doslovně katolické formule „Extra Ecclesiam nulla salus“, jak vidíte ze slov: Credimus, quod cum sanctus sit coetus et congregatio sit eorum, qui servari debent, et salus nulla sit extra eam . . . Věříme, poněvadž svatým jest sbor (církve) a shromážděním těch, kteří mají býti zachráněni, že mimo něj není spásy. Z té příčiny protiví prý se zřejmému rozkazu Božímu, kdo buď od pravé církve odstupuje nebo k ní přistoupiti nechce. Tak vyhlíží, pane Pelíšku, rozumový důkaz náš. Co Vám zdá se nemožným a zatracení hodným, nacházejí i Vaši staří souvěrci v pravé církvi podstatným a zřejmým přikázáním Božím. Nekruťte se a nepovídejte, že žádný text netvrdí o „římské“ církvi, že ona je tou pravou církvi Kristovou, jelikož věc, o níž běží, nezáleží v tom, kde je pravá církev Kristova, nýbrž v tom, že pravá církev Kristova, — ať jest jí kterákoli společnost křesťanská, tedy římská nebo řecká nebo pravoslavná nebo třeba i helvetská, — tu vlastnost má, že jest spásodárná a to jediné spásodárná, čili „samospasitelná.“ A proti této uznané pravdě námi katolíky i Vašimi starými protestanty a konfessemi brojíte, pane Pelíšku! Suďte sám, čeho se dopouštíte a jak se takovému jednání říká. Nevraživost Vaše proti Římu žene Vás do propasti, u kterých opouštějí Vás Vaši souvěrci, zavrhuje jednání Vaše a dávající za pravdu té církvi, proti které bojujete!

Ze zoufalého postavení, ve kterém se ocitl pan pastor Pelíšek ve své vášni proti Římu, může pomoci — ale jen zdánlivě, — pokus, svěsti nerozvázná slova na církev římskou, tak že by jen jí a nikoli vůbec pravé církvi Páně upírala se „samospasitelnost.“ Tohoto výkladu však nepřipouštějí „důvody“ páně Pelíškovy, proto je ztracen a není mu pomoci! To vysvitá hned z jeho prvé stráněčky, na které tvrdí „nemůže tebe spasiti ta neb ona církev viditelná,“ kdežto i od protestantů jsme slyšeli, že pravá církev Boží jest společností viditelnou, aspoň v povolanych i když ne nevyvolanych, a ta že nás jediné spasiti může! Kdybychom i panu pastorovi připustili, že církev římská není samospasitelná, nikdy bychom mu připustiti nemohli — a protestanté také by mu toho připustiti nesměli, — že učení o „samospasitelnosti“ je „neblahé“, jak projádl v nápise. Učení, ve kterém věřící křesťané nacházejí nejdůležitější částku celého pojmu (slova) o církvi, mělo by panu pastorovi aspoň tolik účty vnutiti, aby se proti němu „zdravého rozumu“ nedovolával. Tato výtku páně Pelíškova nejen dotýká se zle nenáviděné církve římské, nýbrž i církve vůbec, proto máme za to, že jí ani upřímný protestant při „zdravém rozumu“, víře a svědomí učiniti nesmí. Výtky páně Pelíškovy o „neblahém učení, hrozném ovoci a zdravém rozumu“ jsou korunovány přirovnáním učení o samospasitelné církvi k „žihadlům“, na něž prý je dobrým „třebas onen žert (tak!), jakýmž odbyl jednou podobné nešlechtné podezřívání (důkaz Perronův) prostý evangelický muž z lidu, vážený pro svou poctivost a zbožnost, řka: „Inu, on myslím ďábel hledí svěsti jen katolíky, s protestanty se ani nenamáhá, ty má bez toho.“ Nehledě k tomu, že ve věcech tak vážných, jakou jest učení o samospasitelnosti církve, nesluší nic „odbývatí“ a tím méně „žertem odbývatí“, nehledě k tomu, pravím, že nesluší se přirovnávatí učení, jež oběma církvím (katolické i protestantské) bývalo společným, k „žihadlu,“ a zvláště se to nesluší muž, kterýž uložil si „všemožnou mírnost,“ který chce vážně a věcně polemizovati. Že pan pastor Pelíšek nechce katolické církvi připustiti samospasitelnost, docela dobře z jeho stanoviska pochopujeme; že však bojuje proti samospasitelnosti takovými vy-

tkami a důvody, které jsme uvedli, ani ze stanoviska protestantského nepochopujeme! Jako věřící křesťan jest pan Pelíšek povinen zároveň s námi katolíky „samospasitelnosti“ církve Páně obhajovati proti nekřesťanům a následkem toho jest i povinen uctivě o samospasitelnosti psáti i když nemůže připustiti, že tam jest samospasitelnost, kde my ji hledáme. Z toho čtenář má, že pan pastor proti církvi Páně pochybil a své povinnosti svým traktátem neplnil.

(Pokrač.)

Bez domova.

Jihočeský obrázek. — Napsal Boh. Brodský.

(Pokračování)

„Nešťastné dítě“, zalomila panímáma rukama, „do jakých jsi se to rukou dostala. Co jsem s tebou zkusila, než jsem tě vyiplala a teď vidíš, tu máš svůj vděk. Máš krásného muže. Opijí se, karbaní, a když mu člověk domlouvá, ještě takhle k tvé matce mluví. Na kolenou bys měl prositi za odpuštění, protože bys býval nikdy tak pořádnou holku nedostal, ty jeden ty.“

Vztek jí hrál a nevěděla, co má dělati. Kdyby to byl pantáta, pomohla by si od něho. Řekla by mu krátce, aby šel ven a on by šel. Ale Tomáš seděl jako přikovaný a jen se poškleboval.

„Když byla taková zvláštní holka, proč jste mi nadbíhala, zvala, nutila? Mohla si vzít jiného a já také jinou.“

„Kdo nadbíhal, zval, nutil, kdo“? křičela panímáma všecka planouc zlostí.

„Kdo jiný, než vy“? povídal Tomáš směle a díval se jí úsměšně do tváře. „Já si svědky k tomu nebral, kterého dne to bylo, ale chcete-li, řeknu vám, co jste ke mně mluvila, jak jste Kristinku chválila a mně to zrovna na jazyk kladla, abych si jen o ni řekl. Tak vidíte. Neudějte hloupou a nechte mě býti. Já s vámi nemám co mluvit. Mám tuhle ženu a dost. A Kristinko, dej mi kafe.“

Kristinka se zvedla a nalévala kávu.

„Jsi blázen, že mu dáváš, co chce“, křičela panímáma, třesouc se zlostí. „Zasloužil si, nechci říci čeho. Nebohé dítě, to jsme se dočkali špatné radosti.“

Zlostí se dala do pláče a nevědouc, co by Tomáši odpověděla, vyběhla ven. Jak ráda by své zlosti ulevila, ale nebyl to pantáta, byl to Tomáš a ten se jí nebál. Hezky do očí jí pověděl, že ona sama tomu chtěla, aby si vzal Kristinku. A poněvadž to byla pravda, byl hněv panímámin malomocný. Ještě že pantáta nebyl doma. Ten by se teprve jí vysmál a výčtkami ji týral. Že jen Kristinka se jí neujala a Tomáše neokřikla? Ale tak to je. Jak se jednou dítě vdá, nemá více srdce pro rodiče, ale pro cizí lidi. —

Byl to první špatný den u Dočkalů a zakusili v něm všichni dost. Kristinka sice mlčela, ale tím hlouběji zakoušela ve svém nitru. Viděla, že byla ve svých nadějích sklamána, a že vlastně matka je tím vina. Ta měla míti rozum, měla vymluvit jí, když se počala po Tomáši ohlížeti. Ale ona jí ještě nutila. Co teď počítí? Byla téměř vyhýčkana láskou svých rodičů, nezkusila nikdy, co jest zlé, až teď. A jak najednou trpce. K muži lnouti musela, byla s ním oddána, rodičů zřící se bránilo srdce a jiné pomoci, jiného prostředku neznala.

Sotva matka odešla, začal Tomáš plísňiti jí, že se ho neujala

„Ty jsi má žena a nesmíš se více ohlížeti ani na otce, ani na matku. Nechodil bych do hospody kdyby mě to všechno zde netrápilo. Pantáta mi nedal upsati ani zlámanou grešli. Kamarádi se mi smějí, že jsem tu jen z milosti čeledínem. Má to býti? Ať udělá pořádek a bude zase dobře. A panímáma ať se mezi nás neplete. Ráda by každému poroučela a v teple seděla. Je to hanba, sama vypadá jako paní stará a pantátovi se smějí ještě za to, že všechno odře.“

Kristinka poslouchala jako zmatená. Co teď dělati, ke komu se obrátiti na radu a jak naléztí prostředek, aby další mrzutosti odvrátila? Tiše plačíc chodila sem a tam jako ve snách.

Konečně se rozhodla, že půjde za pantátou. Málo sice si ho vždy všímala, ale teď najednou pochopovala, že se o ni nejlépe staral a že asi jí pomůže zase. Pracoval celý svůj život, jen aby se ona měla dobře. Jak mu asi nyní je, když vidí, že se mu to nepovedlo?

Šla tedy na pole. Pantáta oháněl se kosou. Ulevoval si vždy ve zvýšené pilnosti a zdálo se mu, že práce vyhání nejlépe všechny chmury z hlavy. Nevšiml si Kristinky, až když přišla k němu. Zdvihl uleknuté hlavu a plaše se na ni podíval.

„Vítám tě, holka, vítám,“ povídal měkce a hlas mu přeskakoval. „Proč pak jsi nezůstala doma? Byl bych to tu také sám udělal. Musíš dáti na sebe pozor, abys si neublížila.“

„Jdu za vámi, tatínku, že mi tu bude veseleji,“ řekla Kristina a již jí zase tekly slzy po tváři.

Dočkal si odkašlal a mrštil po ní pohledem starostlivým, sekal, klátě celým tělem.

„Jsi hodná, že máš tátu ráda,“ povídal, vyřazuje těžce slova. „Já tě měl taky vždycky rád a budu mítí vždycky. Vždyť mám jen tebe. No, sedni si na mez. Hned budu hotov a pak si sednu k tobě.“

Poslechla ho a on rozpráhal se kosou se široka, jen aby byl hotov. Pak položil kosu, otřel si rukávem pot s čela a šel ke Kristině.

„Tak jak je doma?“ začal stisněně.

„Zle, maminka se s Tomášem pohádala. Vyčítá jeden druhému. Tomáš mi povídal, abyste mu dal na chalupě něco upsati, že pak bude jinačí. Šla jsem vám to říci. Prosim vás, můžete-li, tatínku, udělejte to.“

Pantátu jako když vosu píchne. Hodil rameny a zavrtěl hlavou.

„Kristinko, toho ode mne nežádej,“ řekl suše. „Kdybych ti vyhověl, byla by to tvá škoda. Já Tomáši nevěřím. Není hodný, nebyl hodný a nebude hodný. Nemělo se s tím tak spěchat. Což ty jsi neměla rozum, ale panímáma, ta ho měla mítí. Ale to ne. Mně se jen smála, já jí byl za ošklibku. Teď to má. Pane Bože, to jsme přišli k pěkným koncům.“

„Snad přece by byl Tomáš hodnější, kdybyste povolil,“ doléhala dcera.

„Co tě to napadá. Chce peníze a to je to. Rád by dělal dluhy a nemá na co. Oh, já mu rozumím. Ať mě každý nechá. Jsem jen prostý člověk, ale prodati se nedám. On nedostane ničeho. Modlím se jen, aby vám dal Pán Bůh rodinu. Dostanou všechno tvé děti. Tomáš ať na chalupě hospodaří. Více nepotřebuje. Kdybych dal chalupu jemu, propije ji, než děti dorostou. Tak je to, tak. A ty se netrap. Co se stalo, to se stalo. Jen buď trpěliva. Vidiš, mně se také dobře nevedlo, panímáma nebyla na mě hodná a přece jsem ti zahospodařil dost.“

Už zase mu hlas selhával a tvář se červenala jako vždy, kdy tlumil své pohnutí.

„Máte pravdu, tatínku, ať Tomáš hospodaří. Nebyla bych vám říkala, ale když mě poslal, tak jsem šla. Jsem teď jako vrtohlavá a nevím, koho mám poslouchati.“

„Věřím ti, Kristinko, věřím. Jen se nestarej. Dá Pán Bůh, že bude dobře. A teď si jdi domů. Naložím jetel a pojedu domů.“

Kristinka šla a starý shraboval jetel na trakař. Byl již hotov a chystal se odtud jeti, když viděl, že Zacharka, Tomášová švakrová jde s hráběmi na pole a míří zrovna k němu. Nerad by se byl s ní setkal, ale nebylo vyhnutí. Šla rovnou k němu.

„Nezlobil jste se, strejčku, když vám Tomáš dnes domů přišel v takovém stavu?“ spustila jaksi pohněvaně.

„I nezlobil, kmotříčko, proč bych se zlobil?“

„Máte dobrou povahu. Já jsem svému muži vyčinila, co se do něho

vešlo,“ vykládala ze široka a podepřela se o hrábě. „Od té doby, co se vrátil Tomáš domů, jakoby zvlčil. Přeji mu, když si vyjde v neděli na skleničku piva. Ale aby v hospodě vysedával, peníze v kartách utrácel a se opijel, toho mu nedovolím. Řekla jsem mu ráno, že z domu raději utekn, udělá-li to ještě jednou. A vy byste měl Tomáše také napomenouti. Půjde-li to takhle dále, přivede vás o všechno.“

„Nepřiveďte, kmotříčko,“ povídal pantáta a potřásl hlavou. „Nemá ničeho v rukách“.

„Jen se ptejte. Bude dělati dluhy napřed a jednou mu místo přece dáte.“

„Ať si je zaplatí ze svého. Já mu ničeho domlouvati nebudu. On ví, že jsem ho nechtěl a myslil by si, že se mu mstím.“

Zachařka se dala do smíchu.

„Vy si myslíte, kdo ví co nemá! No to se mýlíte!“

Pantáta se na ni uleknutě podíval.

„Má přece na vašem gruntu patnáct set,“ řekl nejistě. „Něco ovšem už prasklo.“

„Ba prasklo skoro všecko, milý strejčku,“ vykládala Zachařka s jakousi radostí, vidouc udivenou tvář Dočkalovu. „Vybíral už dávno, ještě nebyl ani zletilý. Před svatbou si vybral dvě stovky a má u nás jenom stovku. A ta praskne také brzy.“

„Nedej, Bože!“ vzdychl Dočkal úzkostně. „Kam jen ty peníze dal?“

„Kam by je jinam dával, než na toulky, karban, pivo a svou parádu. Jo, z ničeho takového pána dělat nemohl. Já jsem povídala hned, že se Kristinka chytla jen na jeho módu. Jestli nepláče už teď, bude plakati brzy.“

Pantáta si vzpomněl, že Kristinka už pláče a před očima se mu ztmělo. Kam jen to vlezli, do čeho se dostali. A to jeho dítě! Tak ji měl rád, modro s nebe by jí byl snesl, k vůli ní se tak lopotil a teď vidí, že je to marné, že to všechno mu mizí a utíká pod rukama.

Shýbl se pro trakař. Nevěděl co by Zachaře byl řekl a dále o tom mluvit nechtěl pro živý svět.

„Musím domů,“ řekl chvatně. „Opatruj vás. Pán Bůh.“

„Dej to Pán Bůh, a nějak na toho Tomáše dokročte;“ volala za ním Zachařka. „Ať přijde Kristinka ke mně, já jí povím, jak se na muže musí, nedělá-li dobrotu.“

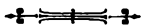
„Vyřídím, vyřídím,“ kýval Dočkal a ujižděl, co mu nohy stačily. Zapotil se nákladem, ale nedbal toho. Jen aby byl raději doma. Ti lidé se obrací a každý zrovna jakoby na něho křičel, že zle chybil, dav dceru Tomáši. A jak jim má říci, že on tím není vinen, to že panimáma chtěla. Zle je zle. Už čtrnáct stovek rozházel. Bože, je to peněz. Co on se musil nadřít, než je ušetřil. Byl by za ně krásný kus pole, takový, jako na něm tamhle jeho bratr oře. Co by se z něho sklidilo, co uložilo na budoucí časy. Ale už jsou pryč, pohltily je hospody, karban, toulky.

Pantáta nemohl srovnat v hlavě, jak může mladý člověk najednou tolik peněz rozházeti, když má zdravé ruce a není rodiny. Když tolik utratil za svobodna, což teprve teď. Až přijde rodina! A staří také musí jísti. Chalupa bude ve větru za nějaký rok. A co pak bude dělati ta nebohá holka a ty nebohé děti pošle-li jich Pán Bůh několik?

Pantáta si musel odpočívati. Nešlo mu to všechno do hlavy, nemohl bez úzkosti na to vzpomínati. Přijel domů všečen uondán. Do světnice se bál, proto vklouzl do světničky, aby si nabral trochu vody.

Div nevrátil do panimámy. Chodila tu s rukama sepjatýma a plakala. Jak viděla muže, vrhla se k němu a objala ho kolem krku.

„Pantáto, drahý pantáto, čeho jsme se to dočkali,“ spustila křičíc a plačíc ne tak zármutkem jako zlostí. Za všechnu naši dobrotu se nám takhle odměnil. Už mně vyčítal, že já jsem mu nadbíhala.“ (Pokr.)

Časové zprávy.

Z posledních dní. Návrh na volební opravu, vlastně na rozšíření volebního práva na třídy, které ho dosud nepoživaly, poskytnutím jim několika poslanců, konečně podán, ale přijetí dostalo se mu nevalného Nejlitěji vede si „Neue freie Presse“, orgán židovsko-německých liberálů, ačkoliv titíž liberálové tvoří část koalice. Že jim nejde o volební právo nižších tříd víme z nedávné minulosti, kdy zúfili proti návrhu Taafeovu. Mluví z nich jedině židovská perfidie. Domnívají se, že svalováním neoblíbeného návrhu na bedra klerikalů dobudou trochu té ztracené popularity; snad není jim také vhod, že v koalici nemohou prováděti své absolutní panství, jak by chtěli. K tomu Celjská otázka, kterou nestoudně přiostrili do nedůstojné výše národnostní zášti zdá se jim rovněž vhodným předmětem k agitacím na získání vlivu v německém lidu. Není pochyby, že dnes ani opposice více popularity jim nezíská; mají už své znamení na čele S „Neue freie Presse“ o překot závodil náš liberální žurnál; byť uváděl i jiné důvody proti volebnímu návrhu, duševní spřízněnost mezi oběma byla patrna. — Kousek židovského liberalismu viděli jsme opět na pojišťovacím ústavě Austria, který vykázal schodek půl druhého milionu a na jehož krytí musely pohledávky pojištěnců býti zredukovány o pětinu. Mezi pojištěnci nalezá se 4759 organů železničních, 686 jich žen, 1350 továrnických dělníků, 1400 horníků, 1100 sluhů, 2500 maloživnostníků. Poškozen je tedy hlavně malý lid. Valná hromada Austrie, proti kteréž poslanci mluvili, odbývala se přece, a redukci schválila; připouštělo se k ní ovšem jen na legitimace. Dr. Ebenhoch podal návrh na pojišťování dělníků pro stáří. Jsou to tedy ti nenávidění klerikalové a konservativci, kteří jako dosud vždy, opět neplanými agitacemi ale kladnou prací spěchají vstříc k ulehčení soudu nejnižších. Návrh lze vitati co nejsrdečněji. Liberální buržoasie zaopatřila se vesměs pensemi někdy až neslušnými, ale na dělnický lid za svého panství zapomenula. Doufejme, že nyní stane se tu náprava. My katolíci pro dělnickou pensí přimlou-

váme se už dávno. Ostatně je charakteristické, že tak výborně zorganizované dělnictvo dávno už nesáhlo k svépomoci; patrně vůdcům jeho jde o jiné věci více nežli o skutečné blaho lidu. — Uherská delegace, jež od 6. t. měsíce zasedá, byla císařem přijata 8. června. Je to korunovační den uherský. President hr. Andrássy nezminil se ho ani slovem. Rovněž uherská žurnalistika, jak konstatoval „Vaterland“ ze dne 9. t. m. neučinila tak ani slovem; jedině listy katolické se ozvaly loyální vzpomínkou. Zajisté též charakteristické. — Na Moravě jedná se o kompromis lidové a národní strany. Jedni praví, že je zmařen, druzí že jednáni je odročeno. — Na říšské radě provádí Mladočeši obstrukci, to jest protahují všelijakým způsobem jednáni. Patrně činí tak k vůli volbám, před nimiž stojí. Znájí český lid a vědí, že taková legrace u něho více platí nežli staročeské vymoženosti. Ale my si říšské rady už ani nevšímáme; namáhají se páni poslanci skoro zbytečně. O mandáty se také nemusí báti, nebo ani k volební vojně nejví se nálada. Disgustování je všeobecné. Zajímavé je, že i v svobodomyšlném organu čteme stále o pokleslosti parlamentarismu. Bože, vždyť jsou proto tam, aby ho povznesli. — Američtí Čechové dostavili se četně. Nejveselejší je, že tyto rozhodně katolíky, kteří právě katolictvím svým národně tak se uvědoměli a nabyli takové lásky k vlasti a takové obětavosti, kteří i na výstavě v americkém oddělení tak hrdě k sv. Václavu, sv. Ludmile, sv. Janu Nep. se hlásí, — že tyto Američtí vítaly „N. L.“ v čísle ze dne 16. t. m. jménem Husa a Žižky a končily slokou:

My slyšíme to Vaše srdce tlouci,
jak zvěsti minulosti přeslavné,
jak slibem, že zas jednou volní budem,
jak bývali jsme v době pradávné,
kdy kalich nad hlavou plál
v poli rudém.

To se zajisté povedlo. Musíme se jednou k tomu vrátiti. Není divu, že to s námi jde všady s kopce, když denní strava našeho lidu není než fráze a lež! Jaký může býti jeho charakter? Jaké

vlastenectví? Jaká opravdivost? Rozvrat mravní hloubky doma a v politice malomocnost jsou toho následky.

Církevní museum. Náš list byl první, který u příležitosti církevních pokladů na národopisné výstavě vystavených vyslovil náhled, že by mělo zříditi se v Praze církevní museum. Zmínili jsme se vlastně o dioecesanních archeologických museích, ale je to skoro totéž. Nyní i jiné listy pronesly podobný náhled, přimlouvajice se za církevní museum v Praze. A věru, byl by to krásný podnik, živá a stálá apologie katolictví v Čechách, která by měla pro nás následky velice blahodárné. Myšlenky této mohl by se ujeti umělecký odbor katolické Družiny. Byl by to program, který brzy združil by v odboru znamenité síly, poskytl by mu nejen obrovský material ku plodné kladné práci, ale vychoval nám znamenité pracovníky na poli, které je církevní a národní par excellence. Nelze ani přehlédnouti, jaký znamenitý užitek by z toho pro nás vzešel. Takové církevní museum má na příklad Moskva: je to nejkrásnější a nejpoučenejší ruské museum. Také haličtí Rusové ve Lvově mají pěkné církevní museum, jež dalo podnět k několika pěkným publikacím. Naše by bylo mnohem bohatší, poněvadž umění v církvi katolické pěstuje se v daleko širším rozsahu nežli v církvi pravoslavné, které připouští vlastně jen malířství a to ve smyslu skutečně uměleckém teprve v pozdější době. Není pochyby, že museum takové získalo by časem mnoho vzácných předmětů, které roztroušeny leží v zapomenutí, mnohé že by zachránilo před zkázou a zahynutím. Mnohé kostely a kláštery by ovšem své poklady nevydaly, avšak proti zapůjčení jednou za mnoho let jistě by se nevzpíraly. Učinily-li tak pro výstavu, kde záruka za neporušenost není tak veliká a jistá, učinily by tak tím spíše pro občasnou církevní výstavu v církevním museu. Mnohé věci mohly by v něm býti jen chovány a zůstati majetkem majitelů. Tak by pak zároveň konečně došlo k tomu, že by časem vznikla dokonalá historie církevního umění, znalost roztroušených památek, kde jaké se nalézají. Mezi námi na odborníky nebylo by pak nikdy nouze. Toto církevní museum vedlo by pak i každou akci,

kteřá o zachování církevních památek, o študium jejich, a p. byla by nutná, a vedla by ji se znamenitou mravní a uměleckou váhou, byla by i znamenitým tribunalem ve všech nových podnicích církevně-kulturních a uměleckých. Jsouc názorným výkladem kulturních dějin národa na poli církevním, bylo by školou, která by zvláště inteligenci národní opět s námi zblížila, okazujíc mu kulturní výši, k níž právě jen katolicismus vede. Náš historicismus by pak jistě odbočil z úzkého kruhu století husitského a českobratrského, v němž dosud jako po de jhem otrockým úpi. Takové museum bylo by naší ctí, a poněvadž každý krok k němu byl by trvalým a zřejmým, století mohlo by se na skutečnění pracovati. Zvláště pro kruhy nejvyšší a pro kláštery byla by to krásná a vznešená úloha, kterou by i zem a celý národ zajisté podporoval. Nesmíme dáti myšlénce usnouti.

Z Ruska. Ruská pravoslavná církev, která spadajíc jedno i extensivně i duchem s politickým ústrojem země, až dosud isolovala se a přísně ohraničovala nejen proti západní Evropě, ale i proti neruskému pravoslavnému východu, vždy víc a více jeví snahy missionářské a vede si, jakoby chtěla na sebe svrhnouti vedení veškeré ortodoxie ve smyslu: Petrohrad - čtvrtý Řím. Horečné je činna nejen v Asii, ale i v Americe, Anglii a jinde. V Římě chce si postaviti velikou katedrálu, aby proti Vatikánu byla protestem a důkazem, že neporušitelné dědictví viry je u ní. Církevní žurnaly rozepisují se nyní o tom po uznání vrchenství papeže knězem Tolstým s velikou šíří. Nejhorší strašák, kterým působí na mysl svých s cizím světem naprosto neznámých oveček, „je latinisace a otročení papeží“; z obou obvinily Tolstého Ten ale nebyl líný a napsal jim, že od něho neodpad, nic nezapfel, že sloužil mši sv. nejen v katakombách římských ale i v pravoslavné církvi římské; hned příště přinesu tuto polemiku. Silnou agitaci vede církev ruská v Anglii. Encyklika papežova, která vzbudila v Anglii takový dojem, mrzí je silně; není čísla, aby nebylo lze o ní něco čísti, chvalitebného ovšem málo. Více nemůže ovšem činiti v zemi, na niž nemá vlivu. Za to na Řecko působí mohutným nátlakem, opět z bázně, že

by encyklika papežova mohla míti úspěchu. V Petrohradě konala se v duch akademii bohoslužba v řeckém jazyku, poprvé, co akademie stojí. To je následek encykliky, vlastně následek toho, že Lev chce zaříditi řeckou kolej katolickou v Cařihradě. Žurnaly ruské ovšem tvrdí neustále dále, že sjednocení s Římem mělo by za následek latinisaci a zničení pravoslavi, ale zřízení české koleje mluví až příliš hlasitě proti, zvláště když Rusko samo k řecké liturgii chovalo se dosud apaticky. Odtud tedy ta nová láska — řecká mše v duch akademii. Žurnaly jsou u vytržení radostí; Petrohrad: čtvrtý Řím, vstupuje tím v život. Dalo to prý mnoho práce, což je dost divné, když řečtina se tolik pěstuje a Řecko je církví mateřskou. Ale i ta láska kulhala, ku mši nebyla totiž vzata ani liturgie řecká ruské podobná, ne, nýbrž ruská byla přeložena do řečtiny. Žurnaly při té příležitosti přimlouvají se za těsný svaz mezi církvemi pravoslavnými, ovšem pod vůdcovstvím čtvrtého Říma. Před nedávnem takový vítr přes hranice říše byl by v zimním paláci způsobil bouři nevole. Řecký klerus vybičnut, aby na encykliku papeže odpověděl říznou encyklikou. Stane se tak. Dosud nedostalo se sv. Otcí na ni oficiální odpovědi, leda jen z Rumunska tuším — ovšem odmítavé; ruské a starokatolické listy se zadosťučiněním konstatovaly, že jen žurnaly tu a tam odpověděly, ale že oficiální odpovědi nebylo třeba. Zbytečně by byla jen oficiální odpověď dodala encyklice váhy, které nemá. Nyní je jinak. Řeckové odpoví. Svätý synod řecký uložil čtyřem učencům, aby napsali odpověď. Odpověď vyvrátí encykliku ve dvou částech. První bude historická a ukáže na historické bludy poslání Lva XIII., druhá dogmatická, a ukáže dogmatický rozdíl obou církví a vyplývající z něho důsledky; tato bude hlavní. Církev ruská, zdá se, neodpoví; není jí toho třeba. Největší agitaci provádí ale se starokatolíky. Čtenářové pamatují se na naše články z loňského ročníku, kde pokusy o přivtělení starokatolíků k pravoslaví jsme vypsalí. Pokračuje se v nich úsilovně. Pan Kirjejev, bojovný general, hraje tu první roli. U nás udělal z něho nedávno jeden list učenec; ale on není ani slušným publicistou; jen když mluví

o sv. Otcí, tu vášeň napomáhá mu trochu k nadšení. I tu ale má jistý fundus instructus frázi o papežském nevolnictví, o vládychtivosti jeho, o jezovitství a dost. Nedávno uveřejnil Sergijev Trubeckoj, professor filosofie, ve „věstníku Evropy“, známém velikém měsíčníku s evropskou tendencí pojednání: „Oppory v ruské vzdělanosti“, ve které vystoupil proti slavjanofilismu à la Kirjejev, háje vymoženosti západní vzdělanosti. Kirjejev odpověděl v „ruském Obozrenij“ tak klasicky, že nemůžeme necitovati z článku několik vět. Slavjanofilství lze dle Kirjejeva vyjádřiti slovy: pravoslavi, samodržství a lidovost. Pravoslavi je mu souborn mravních názorů ruského lidu, (vice nic! to je bohoslov!) samodržství souhrn idejí politických, lidovost pole působení obou. Zde máte nesmysl a nepravdu pohromadě. Jen na ty revoluce za konstituci vzpomeňte, a máte důkaz, že lid ruský žije v ideách politického absolutismu! Katolictví prý ničí mravní svobodu, protestantismus auktoritu; pravda ovšem je, že pravoslavi je auktoritativnější nežli katolicismus, Kirjejev tu prostě zaměňuje nejvyšší auktoritu osoby papežské a despotii ruské hierarchie. Absolutismus a pravoslavi jsou prý nerozlučně spojeny, lid jiné vlády si nepřeje, dokonce nechce míti podílu na ni. Církev východní je plna nedostatků a zel; jen obecný sněm mohl by je napravit. Neslýchaná to myšlénka na Rusi: obecný sněm. Jindy byl na ni Sibiř. Patrně, jak vědomí církevní hegemonie Ruské na východě stoupá. Mluví se o sjednocení církve. Dogma neomyslnosti dalo by prý Východní církvi ránu smrtelnou. Sjednocení stane se jinak: část po části z katolické církve odpadne a vrátí se k staré církvi prvních obecních sněmů. Slibný a znamenitý začátek učinili starokatolíci. Církev východní tyto církve přijme a ponechá jim celkem jich latinský rítus (Nejspíše asi jako volyňským Čechům). Dobrák je ten general Kirjejev. Se starokatolíky, o něž dříve tajně se staral spolek „obščestvo religioznago prosvješčenia“, vede se nyní horečná veřejná akce, poněvadž i na Rusi vidí, že starokatolicismus je v posledním tažení, a má-li se něčeho dosíci, musí se to státi brzy, před jeho smrtí. Buď z toho už sotva něco kloudného. Ale za ne-

mravně toto spojení mstí se starokatolicismus na východní církvi strašně. Každou chvíli čteme v některém ruském časopise buď překlad nebo zpracování starokatolických spisů. Nedávno četli jsme o „jezovitské morálce“ dle starokatolických pramenů články v „chr. čtení“, články směšný svými děsnými obviněními, nyní zase o Möhlerovi Friedrichův podvržený pamflet, jako by znamenitý bohoslovec a spisovatel symboliky byl býval odpůrce vatikánského sněmu, a p. více. Studium děsných starokatolických spisů naplnilo i mnohé ruské spisovatele tímto duchem k neskonalé hanbě vědeckého a mravního urovně intelligentních kruhů. Jak známo, i skutečně vzdělání protestantů štítí se starokatolických pamfletů, plných zcela sprostých lží a vědeckých podvodů. A tak místo ku sjednocení vychovává se veřejnost a kněžský dorost k zášti; jed nesnášenlivosti poznenáhlu vnikne do jich krve vinou těch, kteří měli tvořiti novou vítěznou haluz na stromu východní církve. Církev východní vezme z přátelství se starokatolicismem jistě jen pohromu a škodu. Oblíbená thema k pojednáním tvoří v ruských žurnalech otázka o „osnovnym principě“ (základním principu) katolicismu. Jedni praví: je jim židovství změněné v křesťanství a smíšené s elementy pohanství; jiní, kterým je podobné tvrzení přece trochu tlusté, a kteří nezavírají oči před ještě hrubým způsobem nábožnosti prostého lidu na Rusi, praví: je jim pelagianismus. Prof. Bjechajev nyní konečně rozhodl v Prav. Sobesjednikje, že základní princip katolicismu je racionalismus, jak učil Chamjakov. a doplňuje ho právě, že hlavní základ tvoří idea papežství. Má to opět od starokatolíků. (Také u nás napsal, jak známo, Masaryk ve své logice, že scholastika je zratio-nalisované bohosloví). Patrně páni bohoslovci nemají doma pořád ještě dost theologické látky; přejme jim tu radost.

My zatím budeme se modliti za sjednocení církve a pěstovati vzájemnou lásku. V „trudach kij. akad.“ doznal právě protojerej Fomenko, že na západě všady tato láska k východní církvi se jeví. Východ jí oplácí, jak patrné — přijímáním v sebe ducha starokatolicismu.

Drobnosti.

Činnost Tovaryšstva Ježíšova na ostrově Madagaskaru. Anglický list „Tablet“ přináší zprávu z afrického ostrova Madagaskaru o činnosti jezuitů, kterou tam rozvinuli od roku 1861. Tehdáž nebyl na celém ostrově ani jediný katolík, dnes však jest jich tam 130.000 a mají 300 kostelů s nádhernou katedrálou v hlavním městě Tanariva. Jezuité pro ně založili do dneška 414 škol, v nich se 18 000 dítek vzdělává, nepočítaje v to četné školy průmyslové a vyšší učeliště; k tomu observatoř, akademie věd a umění, museum a jiné ústavy. Jeden z jezuitů procestoval pěšky celý ostrov a zhotovil první spolehlivé mapy ostrova, jiný pracuje o dějinách ostrova tohoto, asi jako mocnářství rakousko-uherské velikého. Od jezuitů založená tiskárna vydává množství dobrých knih. Pro chudý lid založili 4 lékárny, v nichž zadarmo se jim poskytuje léky, dvě nemocnice, v nichž opatrují chudé nemocné, zvláště nakažlivou nemocí „lebbra“ schváčené a živi nesčíslné množství chudých. Zvláštní péči věnují ubohým zajatým, s kterými pohanská vláda ukrutně nakládá; navštěvují je, těší je, pokrmy a oděv jim přinášejí a vykupují je. Uvádíme tato data, která „Tabletu“ sděluje očitý svědek Kenelm Vaughan proto, aby naši věděli co mají o tom soudit, když sociální demokrati a jejich listy líčí jezuitu jako tmáře a nepřátele osvěty a chudého lidu.

P. Filip Novák.

Obsah „Obrany“ :

Volební oprava. — r. — Bílá Hora. Discipulus. — Páně Pelíškova samospasitelná církev. Napsal Filip Jan Konečný. (Pokrač.) — Bez domova. (Jihočeský obrázek.) Napsal Boh. Brodský. (Pokrač.) — Časové zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace : Ostrovní ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václava Kotrby vdova, odpov. redaktor František Žák.

Tisk Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba v Praze.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 60 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem, 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovni ulici, kamž předplatné budiž zasíláno. — Redakce: F. r. Ž á k, kooperator na Král. Vinohradech.

Několik slov o volební otázce.

Otázka volebního práva je už vymrskána a promrskána až na duo. Není více předmětem objektivního uvažování, nýbrž je už heslem stran, pod kterým se bojuje. Je-li všeobecné rovné hlasovací právo nutný požadavek spravedlnosti a pokroku čili nic, je-li uskutečnění jeho českému národu trvale i pro budoucnost prospěšno čili nic, o tom přívrženci různých stran více neuvažují; to už je rozhodnuto, odhlasováno. Každá z nich má už požadavek svůj na svém praporu, a kdo k některé z nich se přidává, přijímá i její volební program. Jedná se už jen o to, heslem buď pro nebo proti všeobecnému rovnému hlasovacímu právu politicky vítěziti a masy lidu novým heslem udržeti a získati. Možná, ano lze důvodně míti za to, že jsou u různých stran jednotlivci, kteří v otázce volebního práva nezdílí přesvědčení strany, ale heslo je dáno, a se zásadami strany dlužno přijati i heslo volebního práva.

Strana, jež vztyčila prapor rovného hlasovacího práva, vede si útočně, agitatorsky, obviňuje strany protivné z různých špatných zámyslů, vydává skvělá hesla; zdá se tedy patrně, že více než-li o rovné hlasovací právo jde jí o úspěch a zájem strany. Strana protivná pomýšlí ovšem též na úspěch strany, ale vedouc si více negativně, více kriticky, více rozvážlivě a věcně, vedle zájmu strany uvažuje patrně o prospěšnosti nebo neprospěšnosti, trvalém dobru nebo zlu všeobecného rovného hlasovacího práva pro celý národ i pro jeho budoucnost.

Mluvití tedy o volebním právu a nestáti na stanovisku některé strany, je vlastně teď zbytečno a pozdě. Jestliže ale přece několik slov provéstí chceme, činíme tak více jen proto, abychom nenechali tak důležitou otázku nepovšimnutou.

Pro všeobecné rovné hlasovací právo vyslovila se, jak známo, naše česká strana, tak zvaná svobodomyšlná, a socialistické dělnictvo. Ona učinila tak trvale, byť i ne vždy důsledně; toto vede si vášnivě a násilně, ač před mnohými lety zrovna tak si vedlo proti němu. Proti „rovnému“ a pro vše-

obecné právo volební poměrné vyslovila se strana konservativní. (Viz: Všeobecné stejné a všeobecné poměrné volební právo. Časová úvaha, duben r. 1895.) Tato drží se tím starého historického programu národního, onano přilnula k socialisticko-pokrokovým zásadám, které společnost nepovažuje za živý organismus a celek ale za hromadu stejných jedinců. Z toho však nelze nikterakž dovozovati, že by myšlenka konservatismu protivila se všeobecnému a nejširšímu zastoupení lidu, jako rovněž požadavek rovného všeobecného práva hlasovacího nikterak se nekryje s myšlenkou moderního svobodomyšlnictví, jak mu buržoasie rozumí. Pro ono tvrzení není třeba dokladu, potvrzují ho všechny země, které mají všeobecné rovné hlasovací právo, pro toto stačí poukázati na židovsko německé liberály rakouské, nejrozhodnější nepřátely všeobecného rovného práva hlasovacího. Pravíme to proto, že jestliže tak zvaní klerikálové dnes patří ku tak zvané straně konservativní, otázka volebního práva není toho příčinou. Nikdy se s českou konservativní stranou nestotožňovalo, i bylo jí zcela svobodno a volno, vysloviti se v naší otázce dle svého přesvědčení, jakž učinila proti konservativní straně často i v otázkách jiných, na př. školské, Husově a j.

Pokud nám známo, vyslovili se nyní rakouští tak zvaní klerikálové vesměs pro všeobecné hlasovací právo zájmové. Katolicko-politická jednota, v níž živel šlechtický silně je zastoupen a v politických otázkách je vůdcem jednoty, byla vždy a to zcela rozhodně proti rovnému hlasovacímu právu; nikdy nebylo tu ani nejmenší nerozhodnosti. Křesťanské dělnictvo, strana dnes mezi námi daleko nejsilnější a pro budoucnost mnohoslibná, zprvu, tušíme, kolísalo; pamatujeme se aspoň na úvodník jeho organu, „Děln. Novin“, který tomu zdál se nasvědčovati. Na sjezdu litomyšlském učinilo ale, tuším, své trvalé rozhodnutí pro všeobecné hlasovací právo zájmové, a důrazně na něm trvá. (Viz na př. řeč dr. Horského dne 27. března v kat. polit. jednotě Olomúcké.) Němečtí křesťanští nacionálové učinili tak před nedávnem na říšské radě ústy dr. Scheichera. Že obě tyto posledně jmenované strany učinily tak samostatně, vysvítá z toho, že české katolické dělnictvo organizuje se samostatně a nezávisle od každé jiné strany, a že němečtí socialové jsou nejen naprostými odpůrci levičáků, ale nestojí ani v klubu Hohenwartově mezi konservativci. Patrně rozhodnutí jejich pro všeobecné hlasovací právo zájmové vyšlo ne z pohnutek stranických, ze zájmu strany, ale z důvodů věcných, mravných, kulturních, národních.

Tolik jako úvod. Dříve však než vůbec budeme uvažovati o některých důvodech pro a proti, uvedeme na doklad, že stanovisko všeobecnému rovnému hlasovacímu právu protivné je stanovisko českého politického programu, mínění Palackého a Riegra, vůdců národa osvědčených, nezištných, poctivých, v pravdě svobodomyšlných, spravedlivých, vysokou mravností vynikajících. Škoda, že v Havlíčkových spisech nenašli jsme o otázce žádné zmínky; soud jeho dobře by se hodil k mínění Palackého a Riegra.

Palacký vyslovil se o všeobecném rovném hlasovacím právu zcela jasně a zřetelně. Jeho soud je tím vážnější, že jej pronesl na konci života, zanechávaje jej jako svůj odkaz. Mluví o něm vzhledem k dělnictvu, odkudž vlastně požadavek ten vzal svůj původ. Uvádíme do slova velkou část jeho úvahy. Palacký píše (Radhošť tom. III. p. 294 n.): „Nemenší klam vězí v myšlénce, že by právo všeobecného hlasování posloužití mělo stavu dělnickému k nápravě.“

Především ptám se: co jest všeobecné hlasování a je-li ono možné? Stačí-li býti člověkem, aby mohl dávat si platný hlas o pravém zřízení poměrů společenských a státních? A je-li tomu tak, kterým právem odepřete ho nejen všem proletářům bez výminky, ale i ženám, i dětem obojího pohlaví, až do těch nemluvnátek? A kterak ustrojíte způsob takového hlasování? Patrné, jest, že i hájitelé všeobecného hlasování předpokládají meze, kde by ono zastaviti se mělo — obyčejně asi hned za nimi, tak aby aspoň jejich třídu zahrnovalo ještě do sebe — jen že titulu právního k tomu nemají a neznají. (Dnes, jak známo, zašli socialisté a někteří pokrokaři až do nejzazších, často směšných důsledností. Poz. red.) Právo veřejného hlasování není ve státech konstitučních přirozené ani všelidské, (jako na př. svoboda svědomí, právo vlastního sebeurčení a p.), ale jest právo politické, jest úřad veřejný, ku kterémuž povolávají se jen ti, kdo k němu nad jiné způsobilí a schopní bývají. Kdo by to zapíral, musil by nutností logickou přisvědčiti konečně i k té nesmyslnosti, že netoliko představení obcí a okresů, ale i ministři a vladaři celých říší měli by ustanovováni býti pouhým losováním, a to už i mezi dětmi. Také zvolením několika dělníkův za poslance do sněmův posloužilo by se více ctižádosti osob některých, nežli prospěchu celého dělnictva. Kdyby na př. vymanění lidu selského z poddanství na sněmu říšském roku 1848 bylo viselo jen na přítomnosti tam několika rolníkův, bylo by se, tuším, ani nezdařilo: ale právo této třídy lidu došlo by dávno uznání u všech svobodomyšlných a spravedlivých sněmovníkův. Nelze zapírat, že to bylo jen zřejmé někdy násilí, co původně uvedlo bylo v porobu jednu třídu lidstva a

„mrzkost jest poroba Hospodinu,
hřích, v porobu samochťíc dát šíji,“

zpívá již starověký básník v rukopise kralodvorském; protože nebylo potřebí, nežli zrušiti dílo hříchu dávného. Také dělníci domohou se potřebné záštity prospěchův svých cestou zákonodárnou jen tehdáž, když prvé přesvědčí veřejné mínění o spravedlnosti požadavkův svých. Toho pak ovšem nedovedou ani lichým mudrlantstvím, ani hulákáním jakýmkoliv, ani tajným spikáním a spolčováním se, ani konečně utíkaním se k jakémukoliv násilí, ale jen rozumným a důkladným objevováním skutečné pravdy a křivdy. Toho tedy buďte, dělníci, pilní v každé době, a spoléhejte se na konečné vítězství pravdy. Pře jejich ovšem není tak jednoduchá i neleží tak na snadě, jako někdy pře mezi vrchnostmi a poddanými; v poměrech dělnických nepanuje násilí, nýbrž aspoň zdánlivě dobrovolná úmluva, kteráž, jak vědomo, vždy a všude rušívá právo. Dělník nikde není považován za porobka; za mzdu vysazenou pracuje jen kdo chce; kdo nechce, není ku práci nucen. Protož není divu, že otázka dělnická později a s větší nesnází, nežli rolnická dochází konečného vyřízení svého cestou zákonodárnou. Za to ale obírá se s ní za dnů našich již celá téměř vzdělaná Evropa; i slušno doufati v konečné vítězství pravdy a spravedlnosti, a nekompromitovati ho marným úsilím i pokusy drážďícími, ale nevedoucími k cíli.“

Tak Palacký. Slova znamenitého muže obsahují tolik hlubokých myšlének, že při podrobnějším uvažování důvodů pro a proti bude nám k některým z nich se vrátiti a je šířeji rozvinouti. Zatím obraťme se k druhému muži, dru Riegrovi. Týž věrně chránil dědictví a odkaz svého předchůdce, i není divu, že i v otázce hlasovacího práva trval a trvá v hlavní věci na zásadách

jeho. Poněvadž otázka dávno stala se akutní, není divu, že bylo se mu často o ní zmíniti. Řeči jeho jsou ostatně dosud v živé paměti, i můžeme tedy odbyti věc krátce. Upozorňujeme jen na poslední jeho řeč na českém sněmu ze dne 1. února 1895, z nichž vyjímáme: „V poslední době povstala nová hvězda, o které nevím, není-li trpytnou bludičkou: všeobecné stejné hlasovací právo. Já a moji přátelé jsme pro všeobecné volební právo všech samostatných občanů, ale nejsme pro stejné, nýbrž pro poměrné právo toto. Máme za to, že pouhá stejnost není právem. Jinak musili bychom také za spravedlivost považovati, aby všichni stejně platili.“ Na těchto pár slovech přestáváme, dodávajíc pouze, že odpor svůj proti všeobecnému rovnému hlasovacímu právu odůvodňoval i jinými důvody, jako národními, ideálními a kulturními důvody, které nebyvše proneseny zrovna šťastným způsobem, tolik přinesly mu hany a potupy.

V poslední době vytvořila se proti všeob. rovnému hl. právu ještě tak zvaná strana agrární, strana rolníků, kteří, abych užil slov p. Heř. Jandy, nejsou ještě úplně zadluženi, t. j. sesocialisováni. Vyšla jediné z obavy, že všeobecné právo hlasovací zničilo by rolníka. Svobodomyšlná strana potírá ji tupením, že je to strana prince Karla Švarcenberka a p. Podotýkáme to jen jako charakteristický důkaz toho, co svrchu jsme řekli, že hlasovací právo stalo se heslem pro politické zájmy strany, nechtíce tím ani dost málo dávat na jevo přízeň k této nově se tvořící straně.

Na tom prozatím dnes přestáváme. Nepronášejíce dosud žádného úsudku, smíme přece tvrditi, že, co jsme uvedli, je dle toho, abychom v pojmání otázky o hlasovacím právu, kterou dnes celá veliká strana jako zástupkyně národa zcela otevřeně a rozhodně pojala ve smyslu hlasovacího práva všeobecného a rovného, byli co nejzdrženlivější a obrněli se proti lesku zářivých, běžných frazí.

Fr. Žák.

Z v ý s t a v y.

Přenášení pravidelné úvahy z národopisné výstavy, vymyká se z rámce našeho malinkého čtrnáctidenníku. Pro běžné zprávy je místo jen v denních listech, odborné stati hodí se více měsíčním velkým žurnálům. Jestliže přece tu a tam přinášíme článek, zachycující nějaký moment, který jinde pozornosti buď užel a nebo jehož bylo jen lehounce dotknuto chceme tím dáti na jevo více lásku ku krásnému vlasteneckému dílu, na němž i církev katolická tak čestně je zastoupena, nežli obstarávati pravidelné referáty. Tak dnes několika řádky rozvinouti chceme, co asi i mnohým jiným při procházce výstavou na mysl připadlo, chcem rozvinouti myšlenku, která totíž katolická církev přispěla k vývinu samostatného typu českého, k národní svéráznosti.

Čeští protestanté vystavili, jak známo, mimo svůj pavilon též porci svého fanatismu a své nesnášenlivosti. Do výstavního katalogu napsali tolik nepravd a podali je s takovým zaštim, že „Čech“, a jak jsme se přesvědčili i mnozí nábožensky hostejní katolíci právem nad tím se pozastavili a jim to vytkli. Je patrné, že tím chtěli odvrátiti oči od chudoby toho, čím k národní práci a k české svéráznosti přispěli, ačkoliv ve zmíněném katalogu pyšně se chválí, že národ český po dvě století byl protestantským. „Čech“ jako list katolický na to odpověděl, jak byl povinen. Za to s rozhořčením ujal se jich „Čas“, omlouvaje církev evangelickou chudobou a čině pohrdlivý úsměšek z rouch, monstrancí a p. Vlastně bral církvi katolické ve zlé to její církevní umění.

„Národní Listy“ přinesly před tím pěknou zmínku o katolické církevní výstavě, zajisté jen z té příčiny, že prvnímu listu českému dlužno na výstavě vítati zdvořile každého, i toho. ježž nenávidíme. Ale jsouce pod vlivem „Času“, jak, abychom jen jediný důkaz z nejposlednější doby uvedli, afera jejich s posledním romanem zcela zřejmě ukazuje, stonásobně nahradily kousek své spravedlnosti úvahou o protestantském pavilonu, která sice našla v „Čechu“ důkladné odvetu, ale zaslouhovala by, aby byla na věčnou paměť přibita. Stať z katalogu o protestantské expozici je proti ní nic, holé nevíniátko.

Než to jen tak mimochodem. Otázka zní, proč je evangelický pavillon tak chudičký, neobsahuje téměř nic než bibli a k tomu ještě sfalšovanou bibli katolickou? Snad pronásledování? Historikové à la Bílek sice mnoho o tom povídají, ale že by byla vláda rakouská překážela vývinu církevního umění protestantského, že by byla jako Skultetus vybíjel sv.-Vítský chrám, až celá Praha nad tím plakala, ničila protestantské památky, nebo že by byla jako Švédové obrátila českou zem v poušť, nebo že by byla jako Husité rozbořili Vyšehrad a Zbraslav a tisíce jiných národů svatých památek, rozbořila nějaký Sion evangelický, o tom nejsou s to přes všecku svou snahu a stranníckost, povídati ničeho. A dvě stě let prý byl národ český protestantským; kde jsou památky z té doby? Ty kancionaly utrakvistické jimi nejsou, nebo jsou dítky římského chorálu a ducha. Protireformace se ovšem prováděla, avšak daleko ne s onou ukrutností, s jakou nakládali protestantští stavové za doby svého panství s katolíky dříve, když byli při plné moci. Pronásledování tedy nemůže býti příčinou chudoby protestantské expozice na výstavě národopisné.

Tedy je příčinou chudoba církve protestantské, jak pravil „Čas“ a po něm opět „Nár. Listy“ dovedným svým frazovitým pérem vylíčily? Kterak bylo by to možno? Vždyť v minulosti protestanté zabrali násilně všecken katolický majetek církevní. Protestantští stavové zjevně prohlásili, jak i dr. Řezníček napsal, že protestantští páni za příspěvky své k odboji, které ostatně neradi a po skromnu dávali, mohou dle libosti odškodniti se na statcích katolické církve. Byl-li ostatně po dvě století národ český protestantským, měl přece k dispozici všecka bohatství a všechny poklady krásného a bohatého českého království; to platí tím více, když, jak se nám namlouvá, byla tato století nejvznešenější dobou české historie. I dnes slyšíme stále tvrditi, že protestantská část národa, byť i malá, je nejbohatší, nejvzdělanější, čemuž ostatně i věříme, poněvadž při některých protestantských zásadách a učeních, jako o nezáslužnosti dobrých skutků a vyplývající z toho morálky je to zcela možné; odtud i pro bohatství Israelitů lze právem bráti jeden z důvodů, a to ne nejmenší. Kterak tu tedy lze mluvit o chudobě?

Že nemají bohatých proboštů, kanovníků, klášterů a p.? Možná, že nemají, nevznáme se v tom, ač se divíme, kam se to pobrané církevní jmění katolické, které jak známo přes úsilí katolíků nikdy nebylo vráceno, podělo. Ale tolik víme, že církevní jmění katolické není nakradeno, ale že povstalo hlavně tím, že jednotliví kněží, jsouce bez rodin a skromně živi, činili vždy dobrovolně a znamenitě odkazy ve prospěchy církevní, umělecké, charitativní a kulturní. Že toto ženatí protestantští pastorové a laici nečiní, je pochopitelné, a my jim to nijak nebereme ve zlé; víme, jaké oběti přinášejí pro svou agitaci, pro misie a pro žurnalistiku. Ale o chudobě, ba evangelické chudobě, která „Národním Listům“ se zdála tak velikou, že před přeháněním jejím až varovaly, nemůže býti ani řeči.

Příčina, proč v ohledu národopisném protestantská expozice je tak chudičká, je zcela jinde. Záleží v tom, že protestantismus vůbec není lidový, že neposkytuje nic, čeho by lid se mohl uchopiti a co zpracovati. Znamenitý jeden spisovatel anglický pravil, že by vlastně každý umělec měl se státi katolíkem, a má pravdu. Jděte do protestantského Německa, jistě nechudého, do Dánska a p., prohlédněte musea, co tam najdete? My jsme jich prošli sta, a kde bylo umění církevní a lidové zastoupeno, bylo

z doby katolické, ze století 14 až 16.; protestantského jako výtvaru typicky německého nebylo tam nic, ale zhola nic. Protestantismus nemá Krista Boha člověka, nemá Bohorodičky, nemá světců, a postrádá tak oněch idealů, na nichž umění v nejvyšším slova smyslu se vzdělává. I Preussische prot. Jahrbücher nedávno doznaly ve významné stati, že protestantism se nezmohl za třistaletého svého panství ani na vlastní církevní stil kostelní. O klášteřích a co vše k nim se pojí už ani nemluvíme, rovněž ne o nejsvětější Svátosti, kolem níž jako kolem slunce, jak katolický odbor výstavní ukazuje, všechno myšlení se sbíhá. Protestantismus nemá prostě ničeho reálného, co by po-dával lidu, čeho lid by se mohl uchopiti, co spracovati, co v duši svou a svou přirozenost vložit. Protestantismus je rozbředěný, nadmyslný humanismus, který od katolického humanismu rozplynul se v jakýsi neurčitý, plynovitý theoretismus. Veliký český protestant a humanista Komenský je toho důkazem, a protestantský chrám svou mrtvou abstrakcí a svým chladem názorným příkladem. I slovanství Kollárovo a Šafaříkovo nebylo, než tento na slovanské národy ohraňený humanismus. Mnozí vidí v tom nejvyšší pokrok a poslední cíl lidského ducha; budiž! pak ale nesmí typickost národa velebiti jako věc dobrou a chvályhodnou.

Zcela jinak je tomu v církvi katolické, a dodejme v církvi pravoslavné, byť v této jen s jistou výhradou. Tato má sice též víru Kristovu, ale jsouc strnulou chranitelkou minulosti a nepřipouštějíc celá velká odvětví umění, držíc lid stále v jedněch a těchže vyjetých kolejiích ustáleného a nezměnitelného, byť i skvělého obřadnictví, vytvořila pravoslavná církev svůj typ, ale uzavřela jej úplně pokroku a změně.

Jazyk, zvláště vykulitovaný, světový jazyk, není ještě tím, co tvoří národnost a národní samobytnost. To jen, abychom tak řekli, jen zevnějšek, kabát, roucho. Jen pokud participuje na národním dialektu, tvoří opravdovou část této národní svéráznosti. Více padá tu na váhu duch lidu. A ten projevuje se hlavně v umění, ve zvycích, v ústrojí života, v obřadnictví a p. Tu pak je to právě katolicismus, který dává lidu nejen velikou svobodu, ale i nevyčerpatelný zdroj látky, v níž by národní typ mohl se projevovati. Ovšem i katolicismus je něco obecného, všespolečného, a je mezi námi i směr, který znárodnění katolicismu staví se na odpor, jakýsi duch úskoprse římský, ale už svoboda, kterou v každém směru katolicismus poskytuje a přehojnost látky k spracování se nabízející, činí tento směr nemožným, obmezujíc jej jen na zdravém a nutném požadavku vniterní jednoty. Jsou i v církevním umění českém jisté stránky, které jsou společné církevnímu umění nečeskému, ale při tom je toho národního tolik, že to společné jeví se jen jako páska se světem ostatním. Vše, co na naší výstavě je sv. Václavské, sv. Vojtěšské, sv. Janské a p., má sice svůj všelidský, všekatolický ráz, ale je při tom národně-české. Tak je to také správné; nebo i český národ je větví té veliké lidské rodiny všesvětové. Tak ten vyšší humanismus. to všelidské spojuje se s národním, zvláštním, a i nejmenší národ katolický při své samobytnosti může útastenství bráti na tom, co je všelidské, co je věčný pokrok.

Z toho vyplývá i jiná ještě výhoda. Národní samobytnost, vytvořivší se v rámci církve katolické, může býti stálá, trvalá, genetická, poněvadž ve věčnosti víry katolické má své věčné řídicí a trvalý podklad. Následkem svobody, která katolicismus při vši své jednoduše ducha lidovému poskytuje, tato věčná stálost při nezměnitelnosti hlavních zásad a typů rozvíjí se pak v mohutný kvetoucí strom, jenž je zároveň s to nésti ovoce ducha doby odpovídající. Bylo vytýkáno církvi katolické, že do všech poměrů se vpraví, že na př. i národní římské obyčeje přijala za své, dávši jim jen křesťanský smysl. Hle, z výtky vzhledem k národní samobytnosti stává se největší chvála: vpravila se v ducha národa a zpracovala jej. Totéž platí o výtce pověrečnosti, obřadnictví a p.

Abychom se pokusili, v jakých zvycích národních, v jakých obyčejích, v jakých směrech uměleckých a p. právě katolicismus v nás se znárodnil,

bylo by při národopisné výstavě věru zbytečné, a vyznejme, těžké, poněvadž skoro nemožné. Až na ten průmysl a některé moderní spolkařství vše je téhož ducha.

Úzkoprými nadšenci národního typu nejsme. Víme, kterak starý slavjanofilism ruský se zvrhl v národní egoism, zpátečnictví a absolutism a stal se nemožným. Vedle Čechů jsme i lidmi, jak tomu právě katolicism hová. Jinak musili bychom se uzavřítí všemu pokroku, jako Turci nebo Indové, nebo přijímajíce pokrok, vzdátí se své národnosti a samobytnosti.

I tak velebiti musíme Boha, který dal národu našemu záhy přilnouti k církvi katolické, uzpůsobiv nás tak, abychom nejen brali podílu na všesvětovém pokroku, vždy dál a dále kráčeli v předvoji všech lidských snah a všech ideálů, ale abychom při tom mohli stavětí na tom, co jest naše, české a slovanské, a pěstovati to až ku hranicím duchu lidskému dostupným.

Máme naději, že český lid pozná, jak majetek, který svou skromností ušetřuje český klerus, a jež lid církvi obětuje, opět se mu vrací v úrocích, v národním umění a v tom, co je mu k slávě a cti, jak duch, kterým naplniti a řídití jej hledí církev katolická, je duch lidový, národní, věčně pokrokový, mající pevný základ v nezměnitelnosti té budovy, která na skále je postavena. Jen jednou v dějinách stal se nevěrný své vůdkyni, po dvě století pryš s nadšením lnul jinam, odciziv se svým tradicím, a za to dostalo se mu vedle krvavých dějin a ran — — protestantského pavilonu na národopisné výstavě se vši jeho chudobou a prázdnotou, a katalogu výstavního s jeho nemístným, fanaticismem a nesnášenlivostí. Poučení lepšího a názornějšího dostalo se mu málo kdy.

Discipulus.

Páně Pelíškova samospasitelná církev.

Napsal Filip Jan Konečný.

(Pokračování.)

Co pan pastor Pelíšek myslí o „samospasitelnosti“ církve Páně, nejlépe vysvítá z posměšného výkřiku: „Nezná to věru láska křesťanská — — takový náhled“. (Viz stranu 12.) K tomu nepřidáváme ani poznámky, vidouce, že výtka dotýká se samého Spasitele, jenž si církev tak zbudoval: to připouštějí protestantští theologové, ano helvetská konfesse, jejímž pastorem jest pan Pelíšek. —

Ve hlavě druhé pojednává pan pastor o — „hrozném ovoci“. Všecky války a mordy, které staly se pod rouškou náboženství, víry a svobody svědomí, všecky svaluje na bedra „samospasitelnosti“, při čemž si dosti theatrálně vede a užívá známého přirovnání o ženě krví zbrocené. (Milaček páně pastorův, mistr Jan Hus, mluvívá „o smilné děvce“ a Komenský o veliké k...) Pan Pelíšek jest jim tedy nevěren, avšak jen ku své cti. Jeho captatio benevolentiae čili pokus získati si srdce a mysl čtenářovu, jest: „Rozhlížíme-li se po dějišti světa, vidíme před sebou nejen žirné, utěšené lány, v jakéž proměnila církev mnohé pustiny lidstva svou vírou, naději a láskou tehdaž, když byla ještě národům celkem matkou laskavou; my vidíme též bohužel smutná bojiště, pokrytá mrtvolami, vidíme proudy krve a jezera sáz, vidíme pobořená města a spálené dědiny, vidíme žaláře, mučírny a popraviště, vidíme davy vyhnanců pro náboženské přesvědčení z domoviny štvaných. Nade vším tím rozléhá se jako bouře ohromná nárek a pláč duší (!) zmordovaných pro slovo Boží (?), volajících velikým hlasem: „Až dokud, Pane svatý a pravý nesoudíš a nemstíš krve naší nad těmi, kteří přebývají na zemi“? (Zjev. 6, 10). A táže-li se člověk hluboce dojat pohledem srdcervoucím, proč to vše a kdo že to na svědomí má, hle, v pozadí těch hrůz se zdvihá obrovská postava ženy krví zbrocená, kolem níž jedni v nadšení a druzí v zděšení volají: „Samospasitelná“!

Béřeme zatím na vědomí, a čtenáře znova upozorňujeme, že pan pastor Pelíšek přičítá „hrozné ovoce“ ne tak církvi, jako učení o „samospasitelnosti“ !

V nezměrném bolu, který způsobila panu Pelíškovi „samospasitelnost“, neví si chudák téměř ani rady a vyvolává upálené Husy, Jeronymy, Savonaroly, ano i Arnolda z Brescie a atheistu Giordana Bruna! To se vám, pane pastore, povedlo! Savonarola nebyl upálen pro samospasitelnost, on v ni věřil a v ní umřel, — to jest nepopíratelné faktum. Příčiny tragické smrti Savonarolovy byly jiné, — stranická nenávisť a závisť, jakož i neustálé prorokování, které ho konečně zničilo. Savonarola byl poslušným synem církve a nebyl ani pro mravný život ani pro dobré učení jako kacíř upálen. Chcete-li se o tom poučiti, čtěte si Steilův spis „Lustgarten des Prediger-Ordens“. Berete-li v ochranu darebáky Arnolda z Brescie a Giordana Bruna, berte si, jimi proti samospasitelnosti ani proti „římské“ církvi u křesťansky a vůbec řádné smýšlejících lidí ničeho nedokážete. Také Jan Hus a Jeronym Pražský vaši samospasitelnosti nepomohou, jelikož příčinou přímou jejich smrti nebyla. Mám Husovy listy (před nedávnem vámi protestanty vydané) a znám je důkladně. Ani v jediném neuvádí Hus, že by pro samospasitelnost byl souzen nebo zavržen. Víte-li, pane pastore, něco jiného, prosím, jmenujte mně místo, abych se poučil! Tím ovšem netvrdím, že odchýlné učení Husovo o členech církve nebylo příčinou jeho obžaloby a odsouzení. Že učení nešťastného Mistra Husa o členech církve Kristovy bylo přímou a hlavní příčinou zavržení Husova, dokazují protestantští spisovatele Losertha Mareš, jak z mé letošní stati ve „Vlasti“ může se pan pastor poučiti. Ano, mistr Jan Hus věřil v samospasitelnost církve Páně! Nazývá-li dále pan Pelíšek sektáře Albigenké „ubohými“, jest nám připomněti, že tito „ubožáci“ nejen v trojjediného Boha řádně nevěřili, ale že byli také revolucionáři jako za tehdejších časů všichni sektáři. Výrok opata Arnolda: „Pobijte to všecko, však Pán pozná, kteří jsou jeho“! zavrhuji, ale prosím, aby ho pan Pelíšek dokázal. Ostatně nevidím, kterak samospasitelnost a celá církev za Arnolda odpovídati a trpěti mají. Daly mu snad k tomu rozkaz? A když, ano, — kde pak rozkaz ten je, kdo jej vydal? Nestalo-li se tak, proč špiní pan Pelíšek samospasitelnost a církev? O Hugenotech a Bartolomějské noci může se pravdymilovný pan pastor poučiti z Pohunkova článku v letošní „Obraně“, kterou vydává u p. Kotrby v Praze dp. Frant. Žák. Že naši husité nemohou scházeti ve truchlozpěvu páně pastorova a že král Ferdinand II, který hájil jen dobrého práva svého proti protestantským rebellům a ničemnému vetřelci falckému, jenž zneuctil korunu sv. Václava a přivedl pomocí protestantů národ český na pokraj záhuby, že tyto jeremiády nemohly scházeti, vědí všichni soudní čtenářové. Ty tam jsou však doby, ve kterých plativaly zfalšované odrhovačky o českých vystěhovalcích a jejich neporušeném vlastenectví. Katolíci trpěli za hrůzovlády protestantů a sektářů neméně než Vaši chráněnci za katolické protireformace, a přece nedali čeští katolíci české království Němcům, ani neutíkali z vlasti. Ta chvála, že zašantročena byla česká koruna sv. Václava na hlavu mizerného Němčika, ta chvála náleží — protestantům a těm opěvovaným Vaším předkům, pane Pelíšku! Vykládati, kterak řádili Husité, Táborité, Švédové a jiní spojenci Vaši proti Římu, nebudu. Vidíte-li v nich samé svaté, vizte si!

Nevidíme všecko bílým, co činěno z naší strany proti jinověrcům; chceme jen, aby neumlčovala se pravda a nepřekrucovala v lež. Kdyby všecky chyby, které se proti církvi roztrušují a začasťo proti všeliké pravdě zveličují, kdyby všecky chyby ty byly dokázány, nebylo by, pane Pelíšku, dokázáno nejdůležitější věci, že totiž církev není samospasitelná. Že žasnete, slyše takovou řeč? Jen rozvahu a klid! Jak, dvojetihodný pane, chybuje-li nějaký počtář proti početním zásadám, a chybil-li i velice, jak, dvojetihodný pane, je tím dokázáno, že chybná a nesprávná jsou i pravidla? Mnoho je lidí na světě, kteří špatně početních pravidel užívají, a přece dosud chybami těmi neudělali ani počtův ani jejich správných zásad zbytečnými. Tak má se věc i s učením čili se zásadou o samospasitelnosti církve. I kdyby se připustilo, že církev

provádějíc zásadu tu, často v praxi pochybila, ještě nikterak dokázáno by nebylo, že i zásada o samospasitelnosti jest pochybna a pochybena, a o to mezi námi spor! Račte proto uznati, že jste v zuřivé kanonádě, kterou jste spustil na samospasitelnou církev, že jste střílel vedle. Hlavní otázka zní: Je pravá církev Páně samospasitelná? A když ano, tu druhá otázka stává se a zní: Je pravou a následovně samospasitelnou církev katolická? Na otázku prvou odpovídali i z Vašeho tábora kladně, to jest, hlásali, že pravá církev Páně jest jediné spásodárna čili samospasitelná. Jak odpovídáte dnes, a má-li Vaše církev mínění jiné, o to mně neběží, to jest záležitostí Vaší a jako theolog víte, co by změna názoru toho pro vaši církev znamenala. Středobodem celého sporu mezi námi jako křesťany jest otázka druhá. Že my katolíci máme starší právo hlásati se ku pravé církvi Páně než evangelíci, jest historicky zjištěno patnácti sty lety, v nichž o Vaší církvi nikde ani zmínky, takže v boji proti nám jest Vám sbíratí všechny kacíře a odpadlíky starodávné, abyste nás aspoň rušili v právoplatném držení našem. My máme mimo to slavné a svaté učitele církevní pro sebe, jak dobře víte a také ve svém spisku na stránce 7. připomínáte. Neračte se diviti, že v učení o církvi a vůbec křesťanské víře více věříme starým spisovatelům křesťanským než pozdějším novotářům Vaším, kteříž ani mravním životem, ani křesťanskou učností nevyrovňají se našim předákům. Co je váš Luther, Cvingli, Kalvín, Bucer a Cromwell proti sv. Augustinu, sv. Athanasiu, sv. Cypriánu, sv. Tomáši Akvínskému a sterým jiným předákům našim? My trváme na tom, že pravá církev Páně má zakladatelem Ježíše Krista, že se ve věrouce podstatně nezměnila, že nikdy (do skonání světa) býti nepřestala a žádných lidských reform, jsouc dílem Božím, v podstatě nepotřebovala, zvláště ne takových reform, které neblahé přinesly ovoce: náboženské války, revoluce, spustlé mravy (Luthrův Vittenberg!) a nespokojenost.

Na protestantskou reformaci Vaši posvětil nejen Janssen, nýbrž i odpadlý Döllinger. K jakým koncům dospěly u nás v Čechách rozličné od Říma odštěpené sekty, viděti na výstřednostech Adamitů, tak že i antiklerikální Žižka nucen byl palčáty přivéstí je k rozumu a počestnosti. Nezavírejte očí, pane pastore, a nekonejšejte planými frázemi svého svědomí! Zkoumejte, kdo všem protestantským sektám (a které vlastně) dal právo vystoupiti proti katolické církvi, v níž i Vy, pane pastore, na stránce 13. vidíte „laskavou matku národů,“ zkoumejte, kdo vám dal právo vystoupiti a reformovati nejen mravy, nýbrž i věrouku. Snad nemyslíte, že jen předstíraná zkaženost církve římské byla dostatečnou takového díla příčinou? A nebyla-li, odkud jste vzali své poslání? Za časů Krista Pána bylo také ve světě zkaženosti a bludů dosti. Nikde však nečteme, že by tyto dvě neřestné vlastnosti byly dostačily udělati žáky jeho apoštoly a oprávcí světa. Písma svatá naopak hlásají nám, že Pán Ježíš vyvolil si apoštoly a že Pán Ježíš dal jim moc svět reformovati a evangelium hlásati. Jejich poslání bylo tedy božské, přímo od Pána Ježíše! Kdy dal něco podobného Kristus Pán Luthrovi, nebo Kalvínovi, nebo Zvinglimu? Dle Vašeho dějepisu udělaly je oprávcí čili reformatory církve Boží, zkaženost a bludy církve římské. Tedy ne věčná Pravda (Kristus), nýbrž blud a hřích jest původcem vašich reform! Vyberte a povídejte si, co chcete; dokud svého božského poslání nedokážete, nic jste nedokázali, a ta „žena krví zbrocená“ stojí proti vám, „beránkům a jehňátkům“, v plném právu a volá: Jen já jsem spásodárna, — samospasitelná! poněvadž jen já jediná dotýkám se svým původem a posláním božského Mistra. Jen já jsem oprávněna zvěstovati neporušenou pravdu Ježíše Krista! Devatenácte set let útočí proti mně všelijací oprávcové a dosud nedobylí mého práva. Za dobu tu viděla jsem je zanikati jednoho po druhém a vidím, že i nynější moji protivníci zanikají, rozdrobeni jsouc na tolik sektiček a stran, že mimo nelásku ke mně téměř nic jiného společného nemají. Znamením pravdy jest jednota a stálost; znamením bludu jest různost a změna. Zkoumejte, protestantští odpůrcové moji, zkoumejte dle těchto vlastností své učení, a brzy poznáte, po jakých cestách jdete! K nej-

větší jest mně cti, že tolik vytrpěla jsem pro pravdu, nechťic novot ani změn a hlásajíc pořád totéž. I ta nenáviděná „samospasitelnost“, přinesla mi staleté utrpení, staleté boje a — pečeť pravdy! (Pokr.)

B e z d o m o v a.

Jihočeský obrázek. — Napsal Boh. Brodský.

(Pokračování.)

Pantáta strkal jemně panímámu od sebe. Pláč a nářek její ho dráždil. „Pusťte mne, panímámo, nechci o ničem slyšeti,“ povídal jaksi proti svému obyčeji zlostně. „Co jste chtěla, máte. Nelžete, nadbíhala jste více než holka. Dědala jste, jakbyste se sama chtěla vdávat. Já to povídal, chtěl jsem, abyste počkala rok, ale to ne. Muselo jíti po vašem. Zkoušejte, já také zkoušel a zkouším. Sám jsem ušetřil pro holku, co mám a teď to půjde do větru, na hospody, karban, toulky. Vidíte, kam jste s rozumem přišla? Já byl vždycky jen k smíchu, strojila jste dobře všem i sobě a já jedl brambory s omáčkou. Oh, panímámo, nejsem tak hloupý, jak si myslíte, nejsem. Ale dobře mi tak. Jinde poroučí muž, a tady jste poroučela vy. Neměl jsem to trpěti, neměl, ale už se stalo. Proto neplačte a mě nechte býti.“

Pantáta se rozzlobil, že ho panímáma ještě tak rozkvašeného neviděla. Oči mu svítily a narovnal se při řeči, že nepochybně tak tuze malý. A jak mu řeč od úst šla. Panímáma ho poslouchala jako u vyjevení. To jí neřekl ještě nikdy, co dnes. Všechno jí do očí vyčetl, všecičko a při tom mu někdy zahrál kolem rtů takový škodolibý úsměv, že nepochybovala jak jí všechno přeje. Když domluvil, oddychl si. Ohlédl se kolem sebe a již zase hrbila se jeho postava a oheň v oku pohasínal. Sám se lekl všeho toho, co řekl a teď rychle zatočil se ke dveřím a byl ten tam.

„To má člověk za náhradu,“ povídal panímáma, dívajíc se ke dveřím. Slze jí přestaly téci a na tváři bylo znáti sklamaní. „Všechno svede na mě. Což já za to mohu, že jsem chybila? Jsem slabá ženská. On měl mít rozum, on je hospodářem.“

Zapomněla na Tomáše a na Kristinku a obírala se pantátou. Překvapil ji, zmátl a porazil, že nevěděla, jak se z toho vyplést. Vida, dělal hloupého a zatím jaký je zlý, zlomyslný a hrubý. Snad by se bývala vrátila do velké světnice a tu před Tomášem hubovala na pantátu, ale slyšela pojednou, jak křičí už ve světnici. Rychle vyskočila do sínce a poslouchala.

Pantáta dnes dělal divy. Když se nemohl ve světničce napítí, šel do velké světnice. Všechna trpkost bolest a sklamání vzbouřilo se v něm a běhalo žilami. Nezlobil se dávno, snad do opravdy nikdy. Ale teď cítil potřebu si ulevit. Podivná touha, aby pověděl všechno, co ho tíží, nutila ho ještě mluvit.

Ve velké světnici našel Tomáše i Kristinku. Tato stavěla brambory pro dobytek. Tomáš seděl u okna a měl hlavu podepřenou do dlaně. Když pantáta do světnice vstoupil, poobrátil na něho maličko hlavu, a zase se zadíval oknem ven. Pantátu popudilo, že mu neodpověděl na pozdravení, které dal při svém do vnitř vstoupení.

„Slyšíš, Tomáši, hodný člověk, když mu dají pozdravení, odpoví,“ houkl a už se zase zlostí trásl. Popadlo ho to jako ve světničce u panímámy.

„Nevidáno“, ohrnul rty Tomáš. „Klaněti se před vámi nebudu.“

„Ale budeš se chovat jako pořádný člověk, rozumíš? Jsi v mé chalupě, jíš můj chléb a trápíš mé dítě. To jsi se takovým mravům ve světě naučil? Takhle hospody, karban, toulky, to ty, vid? Ale práce ti nevoní.“

Kristinka přiskočila k pantátovi a zandávala mu rukou ústa. Dávala se s úzkostí na Tomáše, jenž vstával za stolem a zatínal ruce v pěstě.

„S kým to mluvíte?“, křičel a uhodil pěstí o stůl. „Vy také chcete, abych tu byl jen čeledínem. Ale ani rukou nehnu a nedáte-li mi pokoj, půjdu do světa. Budete brzy pro mne vzkazovati.“

„Nech mě, Kristinko, nech, já vím, co dělám,“ škulal se starý v náruči dceřině. „Musím mu říci, jaký je, aby si nemyslel, že se ho starý Dočkal bojí. Jdi jen, synáčku, jdi, třeba hned. Brzy se vrátíš, protože tě nikdo nebude zadarmo živiti. Kam jsi dal těch čtrnáct stovek, které jsi si od bratra vyzvedl, he? Hospody, karban, toulka, ty to utahaly. A ještě bude vyhrožovati. Holenku, máš mě za hloupého, ale nejsem. Já věděl, co v tobě je, nechtěl jsem o tobě ani slyšeti, ale to panímáma jinak nedala. Teď z toho má, dobře jí tak. Na mě si však nepřijdeš, a bude-li mi holka k vůli tobě plakat, udělám tomu konec. Já se, chlapíku, tvého vypínání nebojím, tluč jen pěstí, jak chceš. Dosud jsem tu já pánem a povídám ti tu před Pánem Bohem, že ty z mé chalupy nedostaneš ani krejcaru.“

Pantáta byl již ve tváři celý modrý, trásl se a dupal nohama. Tomáš přestal tlouci pěstí na stůl. Pantáta mluvil jinak, než panímáma. Chystal se mu cosi říci, ale pantáta nevyčkal. Už zase byl venku a běžel na zahrádku ke včelám. Položil čepici vedle sebe na lavičku a otíral si rukou čelo. Najednou byl jak u vidění. Nevěřil sám sobě, že se tak do panímámy a Tomáše pustil. Každým okamžikem ustupoval hněv skleslosti a zlost jak náhle vybuchla, tak opět zmizela. Pantáta počal sám sebe kárati, že něco takového začal. Teď bude teprve ve stavení hněv a všechno odnese Kristinka. Že ji jen neposlechl. Tak úzkostně ho chytala. Bůh sám ví, co se to stalo, že do něho taková zlost vjela. Měl se přemoci, měl, už k vůli té holce.

Styděl se teď jíti do stavení a ani k obědu nešel. Kristinka přišla pro něho dvakrát a s pláčem prosila, aby šel do světnice. Ale nešel. Musila mu sama přinésti jídlo do chléva a on chvatně jedl, pokukuje po ní. Každé sousto ho v krku páliło, když ji viděl celou strápenou a uplakanou.

„Nehněvej se, Kristinko,“ řekl zajikavě, vraceje jí prázdnou misku. „Bylo mi tě líto.“

„Já vím, tatínku, že mě máte rád,“ lkala dcera. „Teď se na mě zlobí maminka a Tomáš také.“

„Ať se zlobí, však on neodejde. Víš, není hodný a dej Pán Bůh, aby se polepšil. Čtrnáct stovek již utahal a co by bylo s tebou, kdyby tě na mizinu přivedl.“

Hladil dceru po tváři a snažil se usmáti. Ale ten jeho úsměv byl tak bolestný, tak smutný, že Kristinka rychle stírala slzy a snažila se vypadati vesele. —

„Už nebudu plakati,“ povídala odhodlaně. „Jen když vy jste při mně, nebojím se ničeho.“

„Tak, děťátko, tak“, zajektal pantáta. „Aspoň nebudu ve světě tak sám.“

A rychle se obrátiv, počal dávatí dobytku pici. Kristinka neviděla již, jak se mu velké slzy koulely po tváři.

III.

Tomáš s chalupy neodešel, ačkoliv po hádce s pantátou neustále o tom povídal. A skrotl Pantáta mu pověděl pernou pravdu do očí. Zvláště to ho mrzelo, že prozradil o těch utracených stovkách. Pomyslel si, že to švakrová Zacharka o něm prohodila a zlobil se na ni. Aby však na ni běžel, bál se. Znal ji, že by ho se špatnou hnala ze statku.

Poněvadž pantáta byl již zase starým pantátou, který bojácně se každému vyhýbal, ulehala mrzutost a v chalupě nastával klid. Ovšem, byl to klid jen zdánlivý. Tomáš s nikým mimo Kristinky nemluvil. Jen panímáma ob čas k němu slovíčko promluvila. Byla by se ráda s ním smířila už na vzdor pantátovi, s kterým nyní vůbec nemluvila. Tomáš panímámě odpovídal, ale také ne příliš přívětivě, což panímámu hnětlo. Neměla s kým promluvití,

protože také Kristinka k ní ochladla a když matka proti otci mluvit počala, tohoto se zastávala a lásku svou k němu důrazně hájila.

Pantáta nemluvil s nikým. Také Kristince se vyhýbal, ne ze zlosti, ale z jakési úzkostlivosti. Stále si činil předhůzky, že připravil Kristince trápení, pro které ona nejvíce trpí a strádá. Odpovídal na její otázky plaše, nejisté a utíkal od ní raději někam do samoty.

Tu konečně přišla chvíle, kdy rozmnožena byla rodina Dočkalova o jednoho člena, syna. Narodil se Kristince chlapeček a ten na čas zahnal všechny chmury. Tomáš jevil ku Kristince lásku, hovořil vesele s panímámou, dceru obsluhující a nemračil se na pantátu, který přišel podívat se na svého vnuka. Vše bylo klidné, svorné, jen pantáta byl zase jaksi roztržitý, rozechvěný a neměl stání.

Když poprvé ho zavedli do světnice a ukazovali mu dítě, běloučké a růžové, jak spí v kolébce, vyvalil oči a ani nedýchal. Jeho tvář zračila mocné pohnutí a podivení. Neodvážil se je políbiti. Měl tváře pokryté vyrazujícími vousy a to holátko by to bolelo, kdyby se svou drsnou tváří dotkl jeho měkké a nadýchané jako z perí.

Tiše, jak přišel, odcházel. Venku na zápraží se zastavil a chvíli díval se do prázdna. Pak si oddechl z dlouha a z hluboka. Měl po starosti. Už je tu dědic na jeho chalupu, už Tomáš ji nerozkramarí po hospodách v karbanu a v toulkách. Šel na zahrádku a po vrásčité tváři počal se rozkládati blažený, spokojený, teplý úsměv. Po dlouhé době zase pokojněji dýchal, cítil spokojenost, přál si dlouho žítí. Měl vnuka. A jakého. Takové klouče, je to hezké, podobné matce. Nebude po tatíkovi, ale po ní, po holce. A to bude mítí dobré srdce. Chalupa nepadne, ne, bude tu hospodařit vnuk.

Pantáta dnes rozmlouval zase ve chlévě se strakou. Dlouho již tak neučinil a kravička dívala se jako podiveně na něho, jak ji po širokém krku poplácává, mezi rohy hladí a stále něco žvatlá. Povidal jí, že se po něm o ni bude starati vnuk, klouče hezké a hodné, protože je po Kristince, která má dobré srdce.

Kristinka pozorovala blažený dojem, který na všechny učinil ten malý tvor. Také v ní probouzela se blažená naděje, že teď zasvitne, nový, lepší život, po němž toužila. Vždyť byla tak mladá a tak málo spokojenosti zažila. Když nic jiného, aspoň bude mítí dítě, s nímž se bude moci těšiti v dobách smutku a útrap.

Domácí spokojenost zkalena byla poněkud při vybírání jména pro narozeného vnuka. Kristinka si přála, aby se jmenoval po dědečkovi František, ale Tomáš ukázal, že v něm dosud dřímá hněv. Opřel se tomu a při tom tvářil se tak, že Kristina, aby snad znovu nevypukly hádky, svolila, aby se jmenovalo dítě po otci Tomášově Václav. Nikdo si toho nevšiml, proč bylo dítě pojmenováno tak či onak, ba ani pantáta sám ne.

Ten nosil teď jiné myšlénky ve své hlavě. Neustále vzpomínal, jak pře-kvapí všechny a ukáže, že jeho obelstítí tak snadno nelze.

Když již Kristinka byla zdráva a klučíka po domě nosila, zpívajíc mu a líbajíc ho s mateřskou láskou, odhodlal se pantáta, že provede, co si byl umínil. Jednoho dne ráno časně vstal, oholil se před malým zrcadlem, které si na okno pověsil a pak vytahoval z truhly sváteční oděv.

V těch šatech chodil již mnoho let, snad tak dlouho, jak Kristinka byla stará. Byl velmi na ten oděv bedliv a kdykoli ho na sebe vzal, chodil jako by se všemu vyhýbal a všeho se bál. Netrpěl na něm ani poskvřin a stával se vždy jiným člověkem, vážnějším a usudlejším.

Dnes, ač byl všední den, pozorně se do něho oblékl a vešed do světnice, říkal panímámě, aby ho s obědem nečekala a za něho v poledne ve chlévě poklidila. Kristinka se ptala, kam jde. Usmál se tajuplně a zavrtěl hlavou.

„Nemohu ti říci, ale doviš se toho brzy,“ povidal vesele. „S Pánem Bohem.“

(Pokr.)

Časové zprávy.

Z politiky. Po konečném pádu ministerstva Windischgrätzova povoláno prozatímné „rozpočtové“ ministerstvo Kielmanseggovo. Hrabě Erich Kielmansegg je zároveň ministrem vnitra. Je 48 let starý, protestant, pochází z Hanoveranska; tedy opět jednou cizinec. Jako místopředseda dolnorakouský byl věrným přítelem německých liberalů a dr. Lueger et cons. měli s ním mnohou zlou potyčku. Doufejme, že se nestane jedním ze smutně pověstných cizinců, kteří spravovali Rakousko v těžkých dobách, sami nemajíce o historických právech a tradicích zemi a národů rakouských ani ponětí, ani porozumění. Hrabě Zeno Welsersheimb zůstal rovněž rytíř Javorski, onen jako ministr vojenství, tento jako ministr krajan. Dr. Eugen v. Böhm-Bawerk je 45 let starý, narodil se v Brně. Jako od výborného finančníka mnoho se od něho očekává. Pro zemědělství jmenován Ferdinand šlechtic z Blumenfeldu, pro železnictví rytíř Jindřich Wittek, o jehož nadobyté schopnosti je jeden hlas. — Důležitý obor kultu a vyučování má dr. Ed. Rittner, Haličanin, asi 50 let starý učelec, bývalý profesor církevního práva. O náboženském jeho smýšlení jsme se nikde ničeho nedočetli. — Ministerstvo je ovšem jen „rozpočtové,“ přechodní, ale osoby vystoupivší tak vysoko tak hned nezmizí; proto uvedli jsme i my krátce jich jména a charakteristiku. Toto nové utvoření parlamentárních poměrů, které se očekává, je zvláště významné pro český národ. Jedná se o to, zůstane-li v opozici čili nic, a to na dlouhou dobu, nebo novými volbami utváří se strany definitivní. Čeští poslanci činí tedy hojně porady se svými důvěrníky. Ačkoliv všechny strany parlamentární, i Slovinci a antisemité, upustili vůči novému ministerstvu od opozice, česká delegace na ní setvala. V rámci zásad mladočeských je to jednání ovšem jedině důsledné a správné; nejsou jen stranou zásad, ale stranou státoprávní. Avšak mírnili svou opozičnost až k tomu „kraju-ministru.“ Patrně nejsou smíření nepřístupní. Lehké postavení nemají. Zůstaní v opozici? Je to snazší a vděčnější, ale konečně

pozorují přece, že bezvýslednost její v českém národě, agitacemi a lehkomyslnými hříčkami dávno rozháraném a neschopném na jednomyslném, trvalém setrvání, rodí nespokojenost a silí stranu tak konservativní a agrární. Pak lze s jistotou očekávat, že němečtí liberalové přijdou do rady silně zeslabeni, i mohlo by se státi, že opozice česká scvrkla by se na nepatrných několik hlasů. Smíří-li se, trefí je ihned osud vládní strany, nucená umírněnost, pro ty hafany, kteří už za dvěma stojí, aby také k nějaké té kosti přišli, věc to nejtíživější. Den smíření bude dnem zrození nové, ještě horší strany opoziční, a dá se předpokládati, že Nár. Listy budou nadřzovati této, jak žádá stanovisko obchodní. Není tedy divu, že české delegaci je trochu úzko. Kdyby pravda bylo, jak jsme četli v Montagsrevue a i jinde, že chtějí vstoupiti do majority za zrušení výmínečného stavu a za ministra krajana, bylo by po nich veta ihned. Ostatně tomu nevěříme, vždyť by tím obnovily se jen poměry, které byly před vítězstvím mladočeským, a všechny ty bědy, které za tím český lid stihl, měl by k lepšímu. To budou zajisté zcela jiná práva, která Mladočeši, smíří-li se, národu přinesou. Nedosáhnou-li jich, sotva do většiny vstoupí. Nyní ovšem vláda, jsouc v úzkých, k leččemu bude povolna, ale jak vypadnou nové volby? Vždyť nejedná se o nic menšího než o ústavu; vnitřní úřední jazyk je sice podmínkou sine qua non, ale co je to v porovnání s českým postulatem na změnu říšské ústavy ve smyslu českého státního práva? Mladočeši jsou své minulosti povinni vlastně jen za touto podmínkou opustiti pole opoziční. Národ český tedy čeká s dychtivostí, jak se záležitosti vyvinou. Vystupují tu a tam zvěsti, jakoby Cislajtanie měla z číti jinou politiku proti Uhersku, aby zlomila pýchu eljenských rytířů, která už i ve vídeňském hradě prý všady překáží. Poněvadž by to bylo lze jen politikou více slovanskou a státoprávní, může v budoucnosti leccos se státi, nebo myšlénka jednou se ujavší nezmizí tak hned a dobrým propagováním stane se hned veřejným

miněním, ba ideou. Při trvajícím horku nebudeme se však echauffirovati a zůstaneme zatím pěkně ve stinném klidu doma, jako devět deseti českých poslanců. — Bližší podnět k rozbití koalice zavdala, jak známo, položka cejlská. Vaterland ze dne 19. června uvádí, kterak z marburského gymnasia během několika let vyšlo pět žáků, kteří pak promovovali sub auspiciis, mezi kterými byl jen jeden Němec, kdežto ostatní byli vesměs Slovinci. a dodává k tomu: „To je zajisté řídký úkaz a čestné svědectví jak pro žáky, tak i ústav. A této kulturní schopnosti národa slovinského opírají a nepřejí drobet „paralelních slovinských tříd gymnasiálních v Celji.“ Hlavní příčina hlasování proti tomuto spravedlivému požadavku, plynoucím prostě již z práva přirozeného, byla ovšem jiná, ač národní fanatismus u liberalů není nikterakž bezvýznamný. Jaká byla, ukazuje všeobecná oslava hraběte Hohenwarta, toho rytíře, který právě v poslední době tolik hany trpěti musel; patrně pod gaudinského židovsko-německého liberalismu a kapitalismu nešel. Jak se konečně poměry utvoří, nelze ovšem dosud říci, ale soudě dle vášnivých článků „Neue freie Presse,“ nejsou vyhlídky liberalů nikterakž ty nejružovější. Však by bylo už na čase, aby zmizela z povrchu zemského; žel ovšem, že s ní dlouho ještě nebudou též pohřbeny zásady, jimž hověla.

Časové drobnosti. Evangeličti spolkové, Akademický spolek „Jeronym“, Evangelická beseda v Praze a Spolek pro vystavení Husova domu (v tom jsou i katolíci!) pořádají, jak Národní Listy proloženým písmem dne 28. června oznamují, Husovu slavnost ve velké dvoraně žofinské, za účastenství pěveckého kruhu „Tovačovský.“ Pan Dušek z Kolína bude míti řeč. Žalostný úpadek katolického uvědomění nenaplnuje nás ani tak udivením a odporem, jako spíše otázka, jak dlouho zůstane ještě „Hus“ evangelíkem, čest to, proti níž by on sám, kdyby mohl, co nejrozhodněji protestoval. Jeho víra byla zcela jiná. Stejně mohli by protestanté za své prohlásiti Turky, kteří jsou, jak známo, také proti „Římu“. V Rusku platí Hus opět za pravoslavného, metropolita Antonij nazval jej, jak známo z brožury Hilferdinkovy, i do české řeči přeložené,

pravoslaví velice blízkým. Pravoslaví ale nemá většího nepřítele nad německé protestanty. Starokatolíci se ho také drží, a tak chudák, kdyby dnes vstal, měl by těžké postavení. Co by asi učinil? Myslíme, že by tak na leckoho vzal hůl a vyznal by se, že byl chybišším „Římským“. Národní Listy neměly rovněž nic proti tomu, když Rusové z Husa dělali pravoslavného a starokatolíci starokatolíka. Irvingiáni by ho tuším také rádi asi ulovili. K tomu otázka: Jaký to tajuplný a tajný magnet, který všechny tyto společnosti táhne k nešťastnému mistru? A vezme-li k tomu i ty ostatní přízraky podobné svrchu uvedenému, vzpomeneme-li na tu kliku, již tvoří i katolíci, a to obratní a vzdělání katolíci, která předělává naše české dějiny tak, že až z českých humanistů nadělala, když ne evangeliky, tedy aspoň jich předchůdce, která stojí na stráž, aby žádnému protestantu nebyl vlas na hlavě skřiven, která odstraňuje z mysle lidu všechny překážky evangelisace, jako úctu českých patronů, hlavně sv. Jana, která s rekovností a houževnatostí nevyslovitelnou potírá „fanatismus“ v řadách mizerných klerikálů atd. atd. — máme-li, pravíme, všecko to na mysli, nezdá-li se vám, že se ty naše poměry podobají tak trochu té době, kdy čeští odbojní stavové připravovali se k svržení mistodržících s oken, té době, jak dr. Řezníček ji popisuje? Znamenity jeden historik laik, který tyto a podobné zjevy pilně sleduje, tak aspoň se vyslovil. — Ještě jinou znamenitost víme. Právě čteme v liberalním denníku následující věc: „Kde se má česká menšina zorganizovati, třeba je střediska. Jiného shodujícího střediska není, než hospoda. Kde povstala česká hospoda, následovala za krátko česká škola. Němci dobře studují vývoj hnutí českého a proto s největší bezohledností vystupují proti českým hospodám.“ Je snad někomu známo místo, kde hospoda dala vznik škole? Pochybujeme. Domníváme se, že i tato slova liberalního denníku nečiní nároky na seriosnost, ale že mají býti zdvořilou omluvou nebo jen vysvětlením těch nesčetných „národopisných hospod“. Že ostatně hospoda do národopisu Českého patří, je pravda.

Z výstavy. Návštěva přestoupila

už značně půl milionů. Přispělo k tomu hlavně překrásné počasí o posledních dvou svátcích, jakož i četná návštěva sokolů a vídeňských Čechů. Sokolstvo je skutečně dnes nejen nejsilnějším spolkem českým, ale dí se o něm, že je spolkem nejnárodnějším. O pravém vlastenectví jsou ovšem mínění velmi různá, než nechceme nikterakž zmenšovati pověst sokolstva. I z chrámů katolických vlály červeno-bílé prapory, byli tedy sokolové vítáni loyálně i z této strany. Mohlo by jim to býti povzbuzením, aby krásnou myšlénku sokolskou nikde nestrhnou do bláta náboženské stráničnosti nebo na stranu úzkoprsého nesašénlivého liberalismu. Nadšení, jež zdařilá slavnost sokolská vyvolala, bylo všeobecná a v pravdě veliká. Neméně radostně byli vítáni Čechové vídeňští. Překrásné myšlénky pronesl při pozdravech vídeňský dr. Lenocho, praviv, že se opět ukazuje, jak pravdu dělá obraz slovanstva, jež Matějko věnoval vídeňskému slovanskému spolku, že totiž Čechové jsou oko slovanstva, což doložil, že dali slovanství křesťanství a osvětu. Zajisté pravda pravdoucí. Malý národ český může býti hrd, že ve velké slovanské obci zaujímal vždy a dosud zaujímá první místo; i mohutné Rusko velikou část svého duchovního pokroku a života přijalo od Čechů. Že na této vznešené úloze i katolický klerus měl a má svůj podíl, kdo by o tom nevěděl. Hle, jaký úspěch přináší nám naše výstava. Kdyby hmotný její úspěch byl sebe menší — on jim nebude, nýbrž bude skvělý — tyto úspěchy duchovní nahradily by jej stonásobně. Bývaly doby, kde Čechové se odnárodňovali proto, že nechtěli býti členy národa malého, chudého, duševně a kulturně prý nižšího, kdy šlechta nepovažovala za dosti čestné hlásiti se k řeči českého lidu; nuže, ty doby opět minuly, a doufejme, že smutné takové zjevy stanou se řídkými, ba nemožnými. Jméno „Čech“ má už dosti lesku, aby s úspěchem a hrdostí mohlo postaveno býti vedle jména národů největších. Radujme se tedy z výstavy, raduj se z ní též klerus český, máme k tomu příčin dosti. Je to mohutná síla, veliký proud národního uvědomění, jež z ní se mocně na všechny strany proudí až i do českých menšin, ba až za moře. Kéž by též náboženské stránky

na ní, jež tak čestně je zastoupena, nebylo zapomináno, kéž by i ona přispěla k obrození ducha českého.

Kněz Tolstoj. V čísle 70. „Mosk. Vjedomosti“ letošního roku čteme: V čísle 6.808 vašeho ctěného listu, které náhodou tyto dny dostalo se mi do rukou, nalezá se dopis o pravoslavném knězi, který byl katolicismem přiveden k odpadlictví. Poněvadž v Římě mimo mne, nižgorodského kněze nebylo, a poněvadž já měl jsem u papeže Lva XIII. audienci, o níž jsem nemluvil a o níž se vlastně nikdo ani nestaral, prosím pokorně za uveřejnění následujícího. Byl jsem jsem a budu do smrti pravoslavným ruským knězem; od ničeho jsem se neodfekl, nikam nepřešel, nezměnil toho, v co jsem věřil a dříve vyznával, a o čem vyslovil se i římskému prvoknězi, co i dokazoval slouže i v ruské vyslanecké církvi i v katakombách prvních století křesťanství, kde po ústavu východní církve též za spasení v Pánu zesnulého cara Alexandra III. konal jsem modlitby. Vzhledem ke slovům, jako by už zítřka mělo se státi sjednocení církvi, dím, že jsem je pronésti nemohl, poněvadž při vši touze své, aby se tak ku blahu mé vlasti a všech církvi stalo, vidím obtíže, které stojí v cestě vyplnění se modlitby Kristovy (Jan XVII, 21, 23) „da vsi jedino budut soveršeni vo jedino“. Zároveň prohlašuji, že nebeřu zodpovědnost za žádný článek, interview etc. jakéhokoliv zahraničního listu. Podpis zní: pravoslavno katolický kněz Nikolaj Tolstoj. (Týž je příbuzný známého spisovatele hraběte Lva Tolstojeho). Na to zaslal a v čísle 87. těchže novin uveřejnil známý fanatický general A. Kirjejev následující výklad: Dopis otce Tolstého vzbuzuje mnoho pochybnosti, i je nutno ho objasniti. V Petrohradě jde z ruky do ruky zápisník otce Tolstého, který osvěcuje poněkud jeho dopis. Poněvadž ale není ještě uveřejněn, nemohu ho použiti, avšak i v samém listě jeho jsou pronešena mínění, jež nasvědčovati se zdají, že úsudky jeho vzhledem k chování se k jinověrcům sotva shodují se s postavením pravoslavného kněze, ba i prostého pravoslavného. Nyní opakuje jeho dopis, postavuje slova Tolstého do příkrého světla, aby čtenář hned byl zaujat, hněvaje se

zvláště na to, že sjednocení církví přineslo by blaho i Rusku, a pokračuje. Nemám příčiny ani práva, abych pochyboval o pravdivosti otce Tolstého, ano dopouštím, že nečiní ani toho, co jmenuje se „reservatio mentalis“, k níž často utíkají se příslušníci Říma a lidé nalézající se pod jich vlivem. Může býti, že ani sám neznamená protikladu, do něhož upadá, a že hřeší jen nejasností stilisace. Otec Tolstoj nemůže snad nyní dáti toto objasnění, ale on má několik stejnésmýšlejících (tato denunciacce je proloženě tištěna; pozn.) kteří by mohli odpověděti, a kteří by tak učiniti měli. Háček vězí v tom: Vše (opět proloženě) co píše Tolstoj, mohl by napsati též uniat, sjednocený. Není pochyby, že, jestliže bychom přijali unii na základě encykliky papeže Lva XIII. praeclara gratulationis testimonia. mohli bychom vše, co mluví otec Tolstoj, podepsati od začátku až do poslední písmenky. (Čtenářové ráčtež uvažovati o tomto skvostném příznání). Avšak není pochyby, že bychom v tomto případě ztratili právo nazývati se pravoslavnými. (Logika zcela falešná, leda že by se bralo pravoslavlí ve smyslu slavjanofilského egoismu; ba ani pak ne.). Toho patrně otec Tolstoj neznamená Obraci-li se k veřejnosti, měl by říci, je-li uniat, čili nic, při čemž nemám na zřeteli ani tak akt vyznání, jako vniterné přesvědčení. Papež Lev XIII. dí ve svých encyklikách že pravoslavný nemusí se ničeho zřikati, nic měniti nikam přecházeti, že k sjednocení stačí příznání auktority papežství. Hle, mně se zdá, že otec Tolstoj upadl v tento dosti hrubý omyl. Papež mluví tu o své auktoritě, ale měl by tu mluviti o své neomylnosti. To měl objasniti a vyvrátiti Tolstoj, chtěl-li umlčeti zprávy, že on katolík nebo uniat (in spe). O audienci dí: Žal, žal, že otec Tolstoj nepraví, co mu papež odpověděl. Či je to tajemství? Myslím, že jeho svatost mohla hned ho uspokojit a říci:

(proloženě) můj milý, toho všeho (totiž něčeho se zřikati . . .) není ani nutno; pročtete mou bullu Praeclara. Uznáváte hlavenství? nu, tak jste i spasen, více ničeho netřeba! V jakých nalezá se otec Tolstoj poměrech k papeži? Hle to bylo mu vyjasniti. „Jíti k audienci“, pravidelně znamená „jiti k náčelníku“. Dopis otce Tolstého přivádí na mysl myšlénku, že papeže uznává svou hlavou, svým náčelníkem. Není li tomu tak, neuznává li toto hlavenství, nepovažuje li ho za svého náčelníka, ale má-li ho jen za schismatického biskupa, musím uznati svou argumentaci falešnou a já rád, velice rád tomu budu. Že sloužil pravoslavným způsobem, ničeho nedokazuje. Učil li tak, přiznáváje v duši papeže za hlavu, sloužil nepravě, sloužil jako uniat, a nikoliv jako synu pravoslavné církve, jenž Řím zavrhne. Na konec rozebírá ještě slova Tolstého o sjednocení církví. Že je žádoucí, každý pravoslavný přizná, (totiž takové, aby Řím přijal vše co má východ, i odchylky obřadní a p. Pozn.), ale myslí li na sjednocení ve smyslu papežské encykliky, najde mezi námi málo následovníků. Mluvil opět jako uniat. Tak Kirjejev. My jen upozorňujeme, jak se časy mění! Vzpomeňme, jak psaly východní církve před r. 1870, po celá století, a jak píší dnes. A pak že překážkou sjednocení je jen „papežská neomylnost.“ Ba ne, dlužno odpověděti, příčiny jsou zcela jinde; v dogmatice až naposledy.

Drobnosti.

Vhodná odpověď. „Co pak patříte k pobožným?“ tázal se ve společnosti kdosi úžasle, když přišla řeč na naboženské otázky, svého souseda. „A vy patříte k bezbožným?“ opětně otázal se dotazovaný, „neboť mezi těmito dvěma druhy, neznám třetího.“

Tato odpověď všecy přítomné dojala, že po ní nikdo na přetřes náboženství se dáti neodvážil.

Obsah „Obrany“ :

Několik slov o volební otázce. Fr Žák. — Z výstavy. Discipulus. — Páně Peliškova samospasitelná církev. Napsal Filip Jan Konečný. (Pokrač.) — Bez domova. (Jihočeský obrázek.) Napsal Boh. Brodský. (Pokrač.) — Časové zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovní ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václava Kotrby vdova, odpov. redaktor František Žák.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem. 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovni ulici, kamž předplatné budíž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperator na Král. Vinohradech.

Několik slov o volební otázce.

Právo veřejného hlasování ve státech konstitučních není ani přirozené ani všelidské, ale jest právo politické, jest úřad veřejný, ku kterémuž povolávají se jen ti, kdo k němu nad jiné způsobeni a schopni bývají, napsal Palacký, jak v předešlé stati jsme uvedli. Je to jen několik slov, ale dotýkají se nejnvtiternějších základů volební otázky. Je-li rovné hlasovací právo právem přirozeným, odůvodněným v přirozenosti společnosti a každého jednotlivce, přestává o něm každá diskuse, nebo pak je nutné, absolutně a kategoricky nutné. Zkoumáme-li všechny důvody, které jeho zastanci uvádějí, a stopujeme li je až k posledním jich důsledkům, nabudeme přesvědčení, že zavedeny jsou bludem, jakoby rovné právo hlasovací bylo právem přirozeným. Všichni lidé jsou si rovni, všichni mají stejná práva a povinnosti jako lidé, — tam ústí všechny jich důvody. Nemají-li někteří rovná práva jako jiní, je to právě bezpráví, jehož část společnosti na druhé části se dopouští; dlužno ji odstraniti. Jsou-li vyjmuti někteří z obecných povinností, i to děje se neprávem, snad jen proto, aby pod touto záminkou mohla jim býti odepřena jistá společenská práva. Nechť se uvádí jakékoli jiné důvody pro všeobecné právo hlasovací, konečně jen na této myšlence a zásadě povstaly. Zřejmě mluví o rovném právu hlasovacím jako o právu přirozeném socialisté a někteří divočí poslanci jako Pernerstorfer. U nás též Národní Listy na př. v čísle ze dne 3. května 1894 ovšem také trochu s husitskou manýrou. Páni politikové nebývají ovšem důslední, aniž sledují zásady své, jichž užívají více jen za hesla v boji stran, až k posledním důsledkům, ale to na věci nic nemění; chceme-li rozluštití základ otázky, nutno rozhodnouti, je-li všeobecné rovné hlasovací právo právem přirozeným čili nic.

Nemůže ovšem býti pochybnosti, že přirozeným právem není. Zdá se, jakoby požadavek ten vyrostl z půdy křesťanství: Do Krista nebylo národa, který by se byl přidával k zásadě — nedíme jen společenské, — ale který by se byl přidával k zásadě třeba jen theoretické o rovnosti všech. Toho ne-

třeba dokazovati, historie je tu až příliš jasnou a určitou učitelkou, a nikdo o tom ani nepochybuje, křesťanství teprve vyslovilo zásadu, že všichni jsme jednoho Otce, všichni povolani k jednomu, všem dosažitelnému cíli, všichni rovni před Bohem, všichni stejně vykoupeni, všichni schopni, dosíci. ať žijeme za jakýchkoliv podmínek, nejvyšší důstojnosti lidské, mravní a náboženské. Požadavek rovného hlasovacího práva jeví se tu jen jako důsledná aplikace učení křesťanského na život společenský. A poněvadž každé učení křesťanské jest zároveň totožné se zákonem přirozeným, poněvadž Bůh zjeví učení své jest zároveň tvůrcem přirozenosti lidské, zdálo by se, jakoby požadavek rovného práva hlasovacího nebyl rovněž nic jiného, nežli požadavek práva přirozeného.

Tomu ovšem není tak. Ti, kdož by tak mluvili, nerozuměli by křesťanství. Domnívajíce se snad, že jsou novými apoštoly křesťanství až k posledním důsledkům konsekventními, že lépe mu rozumí a mužněji a spravedlivěji ho pochopují a prováděti míní nežli církev sama neznamenaají, že dávají se vésti bludičkou. že přijímají z křesťanství něco všeobecného, ale nikoliv celého a dokonalého. Církev ovšem, tušíme, nikdy neprohlásila, že by požadavek rovného hlasovacího práva byl náboženským bludem, ale jisto jest, že církev nikdy neučinila a neučiní naprostou rovnost všech ve smyslu socialním a politickém. Neučinila tak a neučiní a nemůže učiniti, poněvadž takové učení šlo by dále nežli nejbroznější komunismus, poněvadž ona vždy uznávala a uznává jisté právo majetkové, jisté duchovní a tělesné rozdíly lidí, na nichž nejen právo majetkové se zakládá, ale na nichž vůbec spočívá společnost jako organický celek. Stačí poukázati jen na slavnou dělnickou encykliku papeže Lva XIII., která nikomu není neznáma. Křesťanství může se ovšem zcela dobře spřáteliti s tím, aby všichni občané hlasovali, a třeba stejným a rovným právem vybírali své zástupce, ale absolutní rovnost všech nebude nikdy hlásati, aniž učiti, že právo to je právo přirozené, z křesťanské zásady o rovnosti všech lidí vyplývající. Vždy bude žádati spravedlnost a lásku pro všechny, vždy trvati na tom, že všichni jsme dítky jeonoho otce, ale nikdy rovnost ve smyslu naprostého komunismu. Bůh může jednotlivcům uštedřiti větší dary ducha a těla, nežli jiným a činí i tak. Činiti tedy z křesťanství důsledek na rovnost všech absolutní znamená nerozuměti a nechápati křesťanství.

Ale rovné hlasovací právo není právem přirozeným ani z důvodů prosté filosofických, nebo fysiologických, nebo z jakýchkoli jiných důvodů pouze lidských. Ani po stránce hmotné, nebo chcete li chemické, nejsou si lidé rovni; po stránce tělesné a duchovní teprve ne. Bylo by zcela zbytečno rozváděti myšlenku o tom, jak lidé vzděláním, nadáním, zkušenostmi, spravedlností, vášněmi, zásadami a p. se různí. Není naprosto pravda, že by každý jedinec stejnou úlohu hrál, měl a mohl hráti v organisaci lidské společnosti. Jako údy člověka činí organický celek, aniž by každý měl stejnou a stejně důležitou úlohu, jako rodina právě jen na základě různosti členů, různosti jich práv a povinností tvoří celek, tak i společnost a údy její. Spravedlnost je požadavkem pro všechny, ale nikoliv absolutní rovnost. Jako v oněch mnohý má vážnější a větší povinnosti nežli druhý, přece není povolán a schopen k řízení jich. Absolutní rovnost všech krátce není nejen požadavkem přirozenosti lidské, nýbrž stojí přímo proti ní. Měla-li by se tato absolutní rovnost provésti, bylo by dříve zničiti veškerou nynější společnost a její organisaci

a zavést absolutní komunismus; ale ani pak nebyli bychom u cíle. Školské vzdělání všem rovné bylo by snad možno zavést, majetek násilím bylo by snad možno rozdělit na stejné díly, t. j. všem ho vzít, ale tím nedocílilo by se ještě ani stejných vlastností tělesných a duševních u všech.

Rovné hlasovací právo tedy není požadavkem přirozeným, to je jisté, a všechny důvody, které v tom smyslu pro ně se uvádějí, jsou důvody sofistické, řečnické fráze. Kdo by to zapíral, dobře pravil Palacký, musil by nutností logickou přisvědčiti konečně i k té nesmyslnosti, že netoliko představení obcí a okresů, ale i nimistři i vladaři celých říší měli by ustanovování býti pouhým losováním, a to už i mezi dětmi. Pak by ale, můžem dodat, nebylo jen právem, ale i přirozenou povinností, které nikdy by beztrestně a bez ublížení celku nesměl zanedbávati, jako člověk bez škody nemůže nejíti.

Není pochyby, že tedy volební otázka musí býti rozřešena v poměru vzhledem k nerovnosti lidské společnosti, že musí pro volební právo býti jisté meze a různá ustanovení. Není ovšem nikde psáno, že by organizace společnosti musela býti zrovna taková, jakou je nyní, ale tolik je jisto, že k jistým společenským poměrům, jako k poměrům majetkovým, vzdělávacím, socialním, politickým a jiným, při řešení této otázky, má-li býti úspěšno a lidu zdrávo, musí být brán zřetel. Kterak se to má státi, není úlohou této theoretické stati, a je věcí tak těžkou a spletitou, do tolika oborů různých věd zasahující, že jen dlouhá doba přinese tu konečné rozhodnutí, dojde-li vůbec k němu.

Spravedlnosti musí býti ovšem učiněno zadost. Mohli bychom krátce říci, nechť společnost jest v pravdě křesťanskou, nechť nasytí se duchem Kristovy lásky a spravedlnosti, a pokud je to mezi lidmi vůbec možno, otázka ta sama se rozřeší. Ať v absolutismu, ať v republice — národům bude dobře, jako bez tohoto ducha ani nejdokonalejší ústrojí státní nezamezí křivdu a utlačování. Právě dnešní společnost podává k tomu důkazy, jež přímo křičí. Ale svět se takovým radám směje; jen málo je těch, kteří vůbec spravedlností a láskou to do opravdy míní a na ně věří. A tak otázka volební zůstane otázkou akutní a lidská moudrost a vašeň budou na ní pracovati dle ducha svého.

Béreme-li otázku volební ne jako požadavek přirozeného práva, ale jako práva politického a jako nutnost, jež v zájmu spravedlnosti za stávajících poměrů na veřejnost doléhá, pak ovšem lze o ní miuviti a rozsuzovati, v jakých mezích dlužno ji řešiti, jako otázku nejširšího práva rovného, nebo zájmového, nebo poměrného, nebo nějakým jiným způsobem. To však už nevzali jsme si více za úkol k dnešnímu svému článku. *Fr. Žák.*

Lístek z nejnovějších dějin Italie.

Letos slaví Italie pětadvacitiletou památku svého tak zvaného „sjednocení“. Malý objem našeho listu nedovoluje nám sice zabíhati daleko za hranice české, avšak v tomto případě nebude snad od místa, když Italii, vlasti papežů, a Římu, sídlu hlavy křesťanstva, věnujeme něco místa. O vládě „papežské“ bylo toho i u nás tolik špatného napsáno, že je jen spravedливо, poukážeme-li na ta dobrodiní nového království. Jak to nyní v Italii vypadá,

je vlastně známo. Ty tisíce hladových a k smrti stlačených, které před nedávem se ze zoufalství zbourili, a jež Crispi dal postříletí, ty děsné šmejdy v římské bance, do nichž i vlády byly zapleteny, ty pusté kraje, jež lid v tisících z hladu a nouze opouští, aby v cizině hledal útočiště, ta vnitřní rozervanost, která k anarchii nemá daleko — a ty jiné tisícové bědy, o nichž co chvíli v novinách, i liberalních a s italskými liberaly a revolucionáři sympatisujících, jsou vlastně v živé paměti všech. Ale ta cesta, po níž k těmto výsledkům se došlo, už upadla trochu v zapomenutí; tu oživíme v myslech svých čtenářů. To není jen vnitřní věc italskou, to je věc, která nás katolíků velice se dotýká, ano to je věc obecné důležitosti všech, kteří zabývají se otázkami kulturními, otázkami práva a spravedlnosti, otázkami politiky, panování a vedení národa. Je to kus poučné historie. My ovšem jen krátce některé taHy z ní předvedeme. až o celá díla o této věci není nouze. Podáme jen krátký výtah z brožury, kterou k těmuž jubileu loni vydal hr. Eduard Soderini. Sám vše zažil, a co povídá, dokládá všecko prameny. Týž píše tedy asi následovně.

Jakkoli vláda a její příznivci dlouho se připravovali, aby zmocnili se Říma, provedena byla okupace přece jen neočekávaně.

„Řím nebo smrt“ bylo heslem rozjařených myslí. Dostati se do Říma bylo úkolem, jež předsevzali provéstí za každou cenu. Řím měl býti společnou hlavou království. Myslili, že tam pak už se vyrovnají, i kdož dosud nemohli nijak se dohodnouti. Hlásali, že tam pod novými zákony pokvetou vědy, umění, průmysl, obchod a že nový Řím, jako octne se v čele nové vzdělanosti před celým světem, tak také že bude státi nad celým světem s žezlem v ruce.

Takový byl program Mazzinův, Cavourův a Victora Emanuele.

Praví se, že poslední z nich v revolucionářském hnutí hrál jen vedlejší úlohu, ale neprávem, jak lze přesvědčiti se z jeho korespondence s Cavourem.*)

Tam se dozvídáme, že z větší části Victor sám hnutí to zosnoval, a že Garibaldi, — čemuž mnozí podiví se, přese všecku svoji odvážnost, nebyl než věrným a poslušným nástrojem v ruce králové a jeho ministra.

Pravda jest, že všickni tři svrchu jmenovaní shodovali se v jedné podstatné věci. Nepoznali totiž, čím vlastně „Věčné město“ jest, nevníkli v podstatu a organizaci jeho dosavadní vlády. A tak stalo se, že mysli, že jako v Neapoli a ve Florenci půjde to také v Římě, stará vláda že se jednoduše odstraní a pořídí nová — úhlavní jejich blud.

Domnívali se tudíž, že Řím, až stane se hlavou sjednoceného království, zůstane i dále „Caput orbis et urbis“ (hlavou okrsku světa), vědouce, že jest sídlem hlavy katolictva, z kteréhož vychází jakoby životní síla do veškerého světa katolického. Blouznili o světovém Římu pohanských císařů. Pohříchu nedovedli pochopiti podstatu duchovní vlády Římské; ký div tedy, že také nedovedli srovnati ji s vládou světskou.

Neuvážiliť anebo nevzpomněli, že pohanský Řím byl tak velikým, že veiel celému světu nejen mocnými svými zbraněmi, ale úplnou shodou moci politické a náboženské, které konec konců soustředěny byly i v jedné a téže osobě. A sotva že tato shoda, toto soustředění vzalo za své, sotva že náboženství sníženo bylo za prostou zástěru zbraní římských, město „Věčné“ začalo klesati.

Staří Římané byli příliš hrdi, než aby sklonili šíji před kteroukoliv jinou mocí politickou, byli však dosti nakloněni podvoliti se tomu, kdo přicházel, — třebaš beze vsí síly lidské, — ozbrojen sladkou mocí přesvědčivou a zároveň soustřeďoval v sobě veškeru moc náboženskou — znamená spásy člověčenstva.

Uvažme to, že nové náboženství hlásalo nejen pokoru a odříkání se

*) Viz: 1. Luigi Chiala: Lettere edite et inedite di Camillo Cavour-Torino 1883. — 2. Garibaldi di Giuseppe Guerzoni. Firenze 1882.

všech rozkoší a odpírání všechném vášním, ano samo bylo hlásáno lidmi chudými, nízkými, kteří nejen že nebyli mocí a vládou světskou podporováni, naopak vysmívání a tupeni.

Ten, jenž je posýlal, chtěl hned od počátku dokázati, že od Boha jsou poslání, nespolehaje na moc a přízeň velikánů tohoto světa, ano, proti vůli těchto za souhlasů národův vždy tím zřejmějšího, čím více proti nim mečem i ohněm bylo bojováno.

Těžký měli tedy úkol v takovýchto počátcích a hle 19 set leté boje a vítězství daly mu nejvydatnější sankce.

Tato pravda neunikla zcela Mazzinimu, proto chtěl zničit papežství — ale přepočítal se mysl, že bez Říma papežství neobstojí.

Těžko jest říci, jak sdíleli Cavour a Viktor Emanuel tyto protináboženské snahy s Mazzinim. Jisto jest, že alespoň ve slovech s ním nesouhlasili. Král Victor Emanuel, ještě když oznamoval papeži b. p. Piu IX. okupaci Říma, psal mu, *) jako „vděčný syn a věrný katolík.“ Podobná osvědčení opakoval celému světu ministr zahraničních záležitostí Visconti Venosta, jakoby šli do Říma uctít náměstka Kristova, navrátit mu svobodu, již hrozili nepřátelé, přispět jemu v potřebách, pomoci skleslým financím, udržovat veřejný pořádek, zkrátka k většímu dobru obecnému. Nová vláda bude (na pohled) vážiti si náboženství. Jisté nevdá zákonů, které by v nejmenší věci urážely Církev, její práva, aniž strpí, aby někdo papeži ublížil.

Naopak, papež zachová i dále svoji důstojnost, nedotknutelnost a všechny ostatní panovnické přednosti. Kardinálové budou míti titul i výsady knížat.

Řím zůstane ve všem a přede vším hlavou katolického světa, a běda tomu, kdo by se tu opovážil rozšiřovati nějaké učení bludné. Jako s papežem bude nakládati se i s duchovenstvem ostatním; nebudeť se plésti vláda do vykonávání jejich úřadu, všechny ústavy a spolky duchovní zůstanou ve svém stavu. Nedotknutelnou bude vlastnické právo veškerých korporací církevních, majících své sídlo v Římě, aniž bude obtěžováno jakými poplatky.

Jak by s tak sladkou politikou neujistili celou Evropu? jak by neuchlácholili papeže? jak by neodňali veškerou příčinu a záminku k steskům starříčkému nástupci sv. Petra?

Pěkný obrázek, jen že ve skutečnosti bylo tomu jinak hned na počátku a huře ještě později v následcích. Zaznamenáváme tu jeden krok za druhým.

1. Brzy po 20. září 1870. vyšel od vlády zákaz, jakkoliv odcizovati (odprodávati neb vyměňovati) statky církevní — aby jí (totiž vládě) více zbylo!

2. V městské radě nedlouho po tom učiněn návrh, aby byl odstraněn kříž ze hřbitova. Proti tomu povstal jediný žid jménem Altari, o němž se Pius IX. pronesl, že jest ještě nejkřesťanštějším z oněch křesťanů na Kapitolu (v městské radě)!

3. Vláda zmocnila se starého učeliště „Collegio Romano“ a ustanovivši je za lyceum dala sraziti z něho štít, na němž stkvělo se jméno Ježíše Krista. (J. H. S.)

4. Ustanovila, že školy budou státní, a odňala bratřím a sestřám řeholním dovolení vyučovati, leč podrobili se podmínkám, které sloužily jen k týrání zmíněných osob.

5. Profesorům starobylé university („Sapienze“), mužům to proslaveným vědomostmi a dokonalým životem, uložila přísahu tak urážlivou, že raději opustili katedry, nežli aby přísahali. A tak za slavné muže Alibranda, Ruggera, Rudla, Jana Kř. Rossa, Visconta, dostali se na tamější stolice lidé, kteří sotva že dosedli, nestyděli se hlásati svým posluchačům veřejně čirý „atheism“ (bezbožectví).

6. S druhé strany rozšířila vláda dekret, jímž rušila korporace náboženské, jeden dům zavřela za druhým, z klášterů nadělala kasárny z kostelů

*) Viz: V. lettera del re Vittorio Emanuele al Sommo Pontefice Pio IX. datata da Firenze 8. Settembre 1870. Libro verde 1870—71.

sklady ano i stáje! Tak vzaly za své 134 společnosti duchovní a bylo zbořeno neb zavřeno ke 100 kostelů.

Poznámka. V ostatním království Italském tak zaniklo zákonem z r. 1866, 2382 společností náboženských a 28.991 řeholníků.

7. Jméni církevní buď zcela bylo zabaveno — bratřím a sestřám řeholním — neb odňato a k jiným účelům proměněno (kapitol). Krásný způsob, z něhož se lid učí zásadám socialistickým!

Ze zabaveného jmění vyplácelo se řeholníku do smrti ročně 228 lír t. j. as 91·20 zl.; (z řádu žebavých), jiným 462 liry t. j. as 184·80 zl.; jeptiškám bez rozdílu 530 lír ročně t. j. as 212 zl., ovšem že sluší tu odraziti přiměřenou daň z movitého jmění.

8. Tučné prebendy vláda zkonfiskovala, noviciaty zavřela a vydala přísné záповědi, aby nebyli přijímáni noví členové do řeholních domů.

9. Se zkonfiskovaným jměním kapitol také rychle vláda dovedla zatočiti. Prodala ve dražbě, co bylo lze, a co nemohla prodati, ponechala si; starým pak vlastníkům vydala poukázky, v jaké ceně, lze si domyslíti snadno.

10. Rovněž vydán zákon, týkající se odvodu kleriků; opět nová léčka na církev. Ale ani na té nebylo dosti. Vláda chtěla podryti moc kněžstva a proto chtěla pobouřiti rozličné strany v kněžstvu proti sobě. Noviny přinášely články, v nichž oěerňováni jedni neb druzí; tiskly se nestoudnosti o kněžích, kardinálech, ano dokonce i o papeži.

Pokoušela se i o to, jak by překazila kněžím, aby nemohli svobodně mluvíti na kazatelně, ano i v chrámech děly se výtržnosti, a věřící napadeni byli ranami holí! Na náměstí sv. Petřském 8. proř. 1871 pobodání dýkou bezbranní mladíci katoličtí za to, že povolali Piu IX. „Ať žije!“

11. Civilní sňatek chce prohlásiti závazným.

12. Misionářský ústav Propaganda, pravá to ruka papežova k rozšiřování víry, rovněž vládou zachváčena.

13. Katolíkům v Římě žijícím, zakázala vláda konati veřejně průvody pod všelijakými záminkami. Za to jako na vzdor a potupu zednářům na hřbitově vykázáno společné místo označené protikřesťanskými znaky, ano bylo dovoleno i postavit tam pec ku pálení mrtvol.

14. Biskupům překáží vláda u vykonávání jejich úřadu, jsou olupováni, vláda chce z nich nadělati státních úředníků, ve všem na ní závislých; z uprázdněných míst schvalně dlouho těží.

15. Kněží potahováni před soud světský, k němuž volán dokonce i papež ve při Martinucciově.

16. Za to ponechávala se úplná volnost všelikému spolčování protikřesťanskému; při pohřbu Pia IX. nebylo stráže, aby zabránila řádění luzy. Do Říma svolán mezinárodní sjezd na zničení všeliké víry náboženské.

Trpí se tisku psáti proti církvi a veřejně oslavován jest Nolanský filosof Jordán Bruno, jehož spisy asi málo kdo četl, a o jehož mravech nestranné svědčí současné kroniky.

17. Na konec vláda pobrala jmění zbožných bratrstev, zkonfiskovala zbožné odkazy, ba ani útulna nazvaná „Sta Trinita dei Pelegrini“ obohacená dary celého katolického světa, neušla její drápům.

18. Tak zednářstvo v mínění, že dokonalo svou práci a zničilo, co zničiti bylo lze, zarazilo své sídlo v paláci Borghesském, památném Římu i papežům.

To je zcela jiná politika, nežli o jaké usvědčovali papeže a veškeren katolický svět.

A co Victor Emanuel? byl on ovládán při tom všem zednářstvem a donucen takto jednati jaksi proti své vůli a přesvědčení? či sám dobrovolně s nimi souhlasil? Kdyby býval nějaký slaboch na mysli, odpověď by byla snadná; on však byl muž energický, muž bystrého rozumu.

*) Viz zákony z března a listopadu 1854.

Dostačí připomenouti, jak rázně po zřeknutí se vlády Karla Alberta třikrát rozpustil komoru a jak rozhodně ukázal svoji vůli pověstným prohlášením Moncalierovým. Tyto věci nasvědčují, že nebyl z těch, kteří jdou slepě za jinými.

Ostatně v Římě nedělo se nic nového, než co se dalo již dříve r. 1848. v Piemontsku, kde sotva že vyhnání byli Jesuité, dán zákon o protikatolickém vyučování. Nedlouho potom Siccardi, ministr kultu. dal schváliti zákon na zrušení některých dnů svátečních, zbavil kněžstvo Piemontské výsad, ano zapověděl mu i požívati vlastnického práva. Dva biskupové, kteří se odvážili protiviti se těmto zákonům, věznění; profesoři, kteří je hájili, byli vyhnáni z university a arcibiskup Turinský, že se jich ujal, poslán do vyhnanství.

I vyučování bohoslovecké oktrojováno; jmění biskupského semináře zabaveno, a vydán zákon na potlačení a uzavření všech klášterů, jimž vzato jmění.*) Tak jednal král doma Aniž lze říci, že král podléhal v této příčině Cavourovi, neboť když tento zemřel, nejen že nezměnil nic ve svém jednání, ba spíše s větší silou prováděl svou církevní politiku. Mohl tedy podléhati v tom a zajisté že podléhal myšlénkám Mazziniho, ale ne z násilí neb ze strachu, nýbrž dobrovolně.

Páně Pelískova samospasitelná církev.

Napsal Filip Jan Konečný.

(Pokračování.)

Na stránce 29. má pan Pelíšek nápis: „Divné chlácholení“, a horlí i v něm proti samospasitelnosti. „Tu a tam hledí se“, tak píše, „osudný význam o samospasitelnosti zakryti tím, že se ověňuje všelijakým chlácholením.“

Jsou předně dobromyslní lidé — bez rozdílu vyznání — kteří černé mraky vzpomínek zde dotknutých zaplašují útechou: „Co bývalo jindy, toho dnes již není a nikdy více nebude“. Jestli ono Kristovo slovo z podobenství: „Přinut' vjíti, ať se naplní dům můj“! mečem a ohněm bylo vykládáno kdysi, dnes duch času a vymoženosti reformace (!) takovému výkladu dávno odzvonily; dnes i té praxe i těch zásad hierarchie se pro vždy vzdala“. K tomuto „chlácholení“ povzdychuje starostlivý pan Pelíšek na str. 30. „Bůh to dej, aby tato útěcha byla pravdiva. Tolik ovšem je jisto, že nyní již kacíři se nežalárují a neupalují slavnostně jako druhy. Než i nyní je dosti vážných hlasů znaleckých, radících k bdělosti a varujících před bezstarostností přílišnou. Hlasové ti volají: Řím ovšem násilím teď své spasení jinověrcům nevnučuje, poněvadž nemůže; ale náboženská tolerance (snášelivost, rovnoprávnost) jest mu trnem v oku po dnes: a kdyby mohl, co by chtěl, svět by se podivil vida, jak Řím jest a zůstává v zásadách svých vždycky týž“. Nevíme, který „prorok“ tyhle věci vynyslil; těšíme se však, že jim i pan pastor Pelíšek uvěřil a o Římu proloženým tiskem vytisknouti dal, že „Řím jest a zůstává v zásadách svých vždycky týž“. Tuto hanu a chybu můžeme přijati bez bolesti; protestantismus nebyl, není a nebude ani v zásadách týž, a to by „přepjaté úzkostlivosti“ páně pastorově mělo zase otevřítí oči. Povídati, že církev římská i dnes by ráda násilím vnucovala jinověrcům „spasení svoje“, je tak nejpapným, že tomu ani pan Pelíšek do opravdy nevěří. Ostatně povídati, co by bylo nebo nebylo, náleží prorokům, a pan Pelíšek snad nevezme ve zlé, když jeho prorockého talentu užijeme a se otážeme, co by dělala konfesse helvetsko-reformovaná, kdyby jí dnes dostalo se moci proti jinověrcům, hlavně zostouzeným katolíkům? Ať si pamětlivý pan pastor připomene hrůzovlády protestantské v letech sedmdesátých (kulturní boj!) v protestantském Německu, a ať poví, co v něm katolíci (hlavně biskupové a kněží) zkusili, abychom starých krvavých dob nepřipomínali! — zúmyslně pomínu mnohých nájezdů „historických“, které pan Pelíšek uvádí proti naší církvi.

*) Viz zákony z března a listopadu 1854.

Faleš a tendence jejich jest příliš patrna, proto netřeba jich vyvracetí. Tak příkladem tvrdí pan pastor na str. 31: „Papež Pius IX. poslal velkovévodovi Toskánskému zvláštní pochvalný list za jeho vytrvalost, že totiž žádných přímluv za rodinu Madiai nedbal a mnohé ze svých poddaných jako zločince trestal proto, že společně v bibli čítali a se vzdělávali“. To jest naprosta lež, jak se pan Pelíšek dověděti mohl u Perrona (*Protestantismus und Katholicismus II.*, 123). Pane pastore! Podejte důkaz listinný, že papež Pius IX. za to chválil velkovévodu, jak zde uvádíte. Nepodáte-li, jste neslušný pomluvač, lhář, na cti utřač. Podobně uděláte dobře, když místo svého patrona Hasa dovodíte, co píšete dle něho na str. 33.: „Ještě z jara 1862 vypsál ve Francii arcibiskup Toulouský jubilejní slavnost na zbožnou památku povraždění 4000 Hugonottů v Toulouse dne 16. května 1562“. Že povraždění bylo příčinou zbožné památky neb dokonce jubilea, je tak nejpna lež, že nejen lehkověrnosti, nýbrž i chtivosti zostouzeti jiné třeba, aby tomu někdo uvěřil. Proč píše pan Pelíšek takové bídné lži a překrouceniny? Myslí skutečně, že jimi porazí samospasitelnost církve? Mizerné touhy, ubohé zbraně!

Pan Pelíšek tak přesvědčen jest o krvelačných záměrech církve katolické, že i Lvu XIII. bez obalu je podstrkuje a na zvěčnělého básníka Vojtěcha Pakostu nemálo se durdí (str. 82.) za to, že nazval v jedné básni uveřejněné ve „Vlasti“ roku 1888, str. 148. nynějšího papeže „anjelem pokoje, jenž nad světem zdvihá žehnající ruce,“ „otcem národů“ a „spásy žárnou hvězdou nad Betlémem.“ Dle pana pastora nezasluhuje Lev XIII názvů těch, protože „hned po přijetí tiary prohlásil, že stvrzuje a opakuje všecka ta odsouzení, jimiž jeho přechůdcové a na posledy Pius IX. zatratili panující bludy. Roku 1879. nazval evangelické školy, jež se v Římě zakládaly, varuje před nimi, morem. V encyklice ze dne 29. června 1881. vykládá, že jsou to ohavné zásady reformace o svobodě víry a svědomí, o toleranci, jimiž podkopávají se základy státu.“ Jakého názvu zasluhuje Lev XIII, nebude nikdy určovati a také nikdy neurčí pan pastor v Semtěši. Dějiny a lidstvo vědí, čím jest papež Lev XIII. a pan Pelíšek může se za své „uznání“ — styděti. Budiž dovoleno poukázati na to, že zásady o svobodě svědomí, víry a toleranci, které papež přičítá protestantismu, (a pan Pelíšek je tomu bez pochyby rád), budiž dovoleno poukázati, že jsou to skutečně zásady „ohavné“. Nezlobte se na mne za to slovo pane pastore! Sám jste vyznal a to hned na prvé tištěné stránce spisku svého, že člověka spasí jen víra v Krista Pána. Poukázal jsem Vám již na jiném místě k tomu a upozornil jsem, že to nemůže býti kterákoli víra v Krista, nýbrž pravá víra v Něho. Je-li tomu tak, následuje z toho, že zásady protestantské vaší reformace o svobodě svědomí, víry a toleranci, jsou nesprávnny, a poněvadž dotýkají se nejsvětějšího, překrucující a znetvořující je, že jsou škodlivy, — „morem“, by řekl Lev XIII., — ano i „ohavnny“, jelikož odvádějí lidi od pravé víry a balamutí je bludařstvím, čímž ubírají Bohu cti a lidstvu spásy!

O toleranci čili náboženské snášelivosti mohl pan pastor věru pomlčeti, jsou-li mu jeho vlastní zájmy drahý. Ano, pane Pelíšku, snášelivost náboženská, jak jí nynější svět rozumí, je skutečně bezbožná a nesmyslná. Naše katolické učení je vám zajisté dobře známo a pravda jeho příliš patrna, že se neopovažujete psáti proti němu víc a hůře než jste učinil na stránce 38. Jako pravda jest jedna a jak od ní nesmím odstoupiti, tak i pravá víra jest jedna a nesmím od ní odstoupiti. Dvakrát dvě jsou čtyry, a kdyby celý svět volal, aby připustil, že dvakrát dvě jsou tři nebo pět, nemohu a nesmím tak učiniti, i kdybych z nejhroznější nesnášelivosti obviněn byl. To ovšem mi nevdá, abych s člověkem, s nímž v učení se nesrovnávám a jemuž v učení rozhodně odporuji, jinak v dobrých stycích byl, osobně s ním dobře vycházel a se srovnával. Vy ostatně, pane Pelíšku, potvrzujete toto učení římské o toleranci náboženské a osobu i ve svém spisku velmi dobře. Ze svého stanoviska zahrhujete totiž rozhodně „římské“ učení o samospasitelnosti církve katolické, jste tedy nábožensky (v učení) rozhodně nesnášenlivým; na proti

tomu prohlašujete však hned na začátku spisku svého, že katolíci jsou lidé dobré vůle, a že nechcete proti nim vystupovati, nýbrž jen proti „soustavě učení hierarchického,“ čímž uznáváte snášelivost osobní čili občanskou a nikoli snášelivost dogmatickou čili náboženskou. A tu stavím vám otázku: Proč zalíváte nám, co praktikujete sám? Dejte si tedy říci a nezlobte se, když „římská“ praví, „že svoboda svědomí a víry a náboženské snášelivosti“ jest nesmyslným, ba dokonce „ohavným“ učením. Je tomu tak, a praxe vaše potvrzuje učení římské! Vidíte tedy, že nynější papež není tak v nepravu a že jste neměl příčiny pro několik básnických titulů horšiti se na něho, a konečně všelijakými praktikami přistoupiti na něho.

Po tolika labutích zpěvích chce se konečně panu Peliškovi spáti, — proto napsal na stránce 39. ukolébavku, čili doslovně „jinou ukolébavku.“ Čtenáři milý, dej pozor, jelikož pan pastor zde vztyčuje svůj bohovědecký (?) prapor! Co tedy píše a kterak rozumuje? Následovně: „I když se na hrozné ovoce domnělé samospasitelnosti z bývalých časů zapomene a když se i připustí, že hierarchie římská bývalých násilnických zásad proti kacířům se vzdala — učení o samospasitelnosti církve římsko-katolické i samo o sobě nejen že Písmem sv. odůvodniti se nedá ale ono obsahuje nesrovnalosti tak křiklavé, že rozum i srdce se nad nimi bouří.“ Pane pastore, pozor na řeči! Vy zde zavrhuje učení o samospasitelnosti „samo o sobě,“ čímž zavrhuje vlastně pravou církev Páně, jelikož pravá církev Páně musí a jest spásodárná čili samospasitelná! Nevymlouvejte se nic na „římskou“ — zavrhuje učení „samo o sobě,“ proto křesťanu „bouří se rozum i srdce,“ slyší-li vaše „tak křiklavé nesrovnalosti!“ Či jest Vám „sám o sobě“ bludným výrok Písma: Není jiného jména pod nebem daného, v němž bychom spasení byli atd? „Představme si — pokračuje pan pastor — jen kostru toho učení se všemi jeho důsledky v světlo a v ruch skutečného života. Nejsme velebitelé manželství smíšených, ale manželství taková fakticky se vyskytují. A nejsou přece vyloučeny případy, že oba manželé, každý ve svém, jsou věřící lidé, šlechetní, úctyhodní lidé, lnoucí k sobě láskou srdečnou. Anebo pomyslemež si, že někde věrný katolík má přítele evangelíka, jehož zbožné, ušlechtilé smýšlení dobře zná a jehož z té duše si važí: Jaké to peklo duševních muk, jaká to myšlénka nesnesitelná, kdyby ten který z manželů, kdyby ten který pobratim katolík skutečně a skálopevně věřil, že evangelický jeho muž nebo žena, že evangelické jeho děti, že evangelický ten přítel jest na věky zatracen již pouze proto, že není katolíkem! Či šlo by to pomoci si jako jistý (! — který?) biskup? Ten prý měl anabaptistu za nájemce a sociniána za účetního; ale místo aby je pronásledoval, prohlásil, v tom druhém světě že sice budou zatraceni, ale v tomto světě že jsou to lidé velmi užiteční. —

A považme ještě něco jiného!

(Pokr.)

Bez domova.

Jihočeský obrázek. — Napsal Boh. Brodský.

(Pokračování.)

Dívaly se za ním, kam jde. Šel v tu stranu, kde leželo okresní město. Kráčel rychle, natahoval nohy a šosy mu na obě strany odletovaly. Boty s hůlčinkami se mu blýskaly a sváteční čepici s beránkem měl vraženou až pod uši.

„Ten náš tatík dnes něco vyvede,“ prohodila panímáma k dceři. „Dala bych za to nevím co, že jde ke knihám. Já ubohá nejsem ani poloviční zápisnicí a tak si může beze mne dělati, co chce.“

„Tatínek má rozum, on nic nepokazí,“ řekla Kristinka chlácholivě a šla k dítěti, které počalo plakatí.

Panímáma uhodla. Pantáta šel opravdu ke knihám, vlastně k notáři. Prosil, aby napsal odevzdací listinu a vložil do knih zápis týkající se jeho chalupy. Vykládal, jak si to přeje.

„Všecko, co mám, chalupu, pole, dobytek dávám svému vnoučeti Václavovi. Jeho otec, Tomáš, bude na chalupě hospodařiti až do plnoletosti svého syna a pak ho i matku musí syn u svého stolu živiti. Sobě a panímámě také do naší smrti si vyhrazuji živobyti u společného stolu.“

„A což, když dítě to umře?“ namítal notář.

„Neumře, neumře,“ povídal pantáta třepaje rukou. „To je klouče jako buk.“ Ale najednou se zarazil. Panečku, ten notář má pravdu, umřítí by mohl přece. „No, kdyby umřel, případně vše mé dceři, Kristince.“

„Budou-li však mítí mladí více dětí, jak to potom chcete?“

Pantáta se vyjeveně na notáře podíval. Na to nepomyslil. Domníval se, že když on měl jen jednu dceru, že budou mladí mítí jen jednoho syna.

„To je pravda,“ řekl zaraženě a chvíli přemýšlel.

„Snad byste nejlépe udělal, kdybyste chalupu se vším odkázal svému zeti,“ radil notář. „Ten by děti nejlépe rozdělil.“

„To ne,“ křikl pantáta uleknutě, „to nechci. Ten by ji krásně rozdělil. Prasklo by to na hospodu, karban, toulky. To tak. A pak by holka mohla choditi žebrotou. Proto chci udělati pořádek napřed, aby se nestalo nic z ého. Jsem nějak chatrný, mohl bych najednou umřítí bez pořádku a pak by se děly pěkné věci. Udělám to zkrátka. Kdyby bylo víc dětí, ať dostane nejstarší to, co já měl od otce, chalupu a čtyry strycáky pole. Druhé ať se rozdělí o ostatek.“

Musil sice na domluvu notáře to i ono ještě změnití, ale v celku zůstalo přece vše tak, jak ustanovil. Notář sepsal listinu, pantáta ji podepsal a pak šel do hostince. Sedl si hned u dveří, snědl dvě housky, vypil sklenici piva a vesele cupal domů. Byl nyní úplně spokojen. Už Tomáš na nic nemohl, bylo to všechno dětí a Kristincino. Ať teď vyvádí jak chce. Nic do chalupy nepřinesl a má toho dost, když bude mítí do smrti živobyti. Beztoho by sám hladem umřel, protože je lenoch a povalovač.

Pantáta vrátiv se domů, svlékl šaty, vyčistil je a zase uložil do truhly. Ve svém obyčejném šatě odcházel do chléva.

„Povězte mi přece, kde jste byl,“ doléhala panímáma, hořic zvědavostí. „Děláte samé tajnosti a ještě něco vyvedete.“

„Daleko jsem byl, panímámo, kde, to vám nepovím. Víte, vy jste leccos také beze mne dělala, budu dělati já také tak.“

Panímáma cítila, kam bije. Mrzutě se obrátila.

„Což vy máte teď rozumu a radostí, jen dejte pozor, abyste sám také nenaríkal.“

Ale pantáta už na ni nedbal. Byl venku a pobíhal po hospodářství. Viděl že mu to zde tuze dobře neudělali a hleděl vše napravití. Večer se na Kristinku usmíval a o své vůli vzal z jejího náručí Vašička. Houpal ho na svých kostnatých loktech, usmíval se na něho, šeptal mu sladká slova a zářil radostí. Věru stával se při tom dítěti sám také dítětem a činil dojem dosti směšný. Neslušelo mu to pitvoření obličejů a láskání a Tomáš uškliboval se potupně. Za to Kristinka byla blažená a dívající se na otce, byla přesvědčena, že zajisté on s ní a s dítětem nejlépe smýšlí. —

Co pantáta v městě dělal, prozradilo se záhy. Dostal on i Kristinka úřední oznámení, že zápis do knih byl již vykonán a že mají zaplacený býti poplatky. Pantáta si list přečetl, potutelně se usmál a pak se ze stavení vytratil. Tušil, že tam bude křik. Byl. Tomáš díval se, jakou to listinu Kristinka od soudu dostala a už láteřil a hromoval až chalupa se trásla. Panímáma všecka uděšená dívala se na něho. Nerozuměla, proč se tolik zlobí a myslila si, že se mu stalo něco podobného, jako tehdy, když se vrátil domů opilý.

„Já tu čeledínem nebudu,“ křičel Tomáš, „už pro smích celé vsi ne. Co jsem zlého vyvedl, že mám poslouchati ženu a nemítí ani šindele svého?“

Ať si pantáta nemyslí, že se mu povede mě zkrotiti jako školáka. Jednou třeba by rád napravoval, co teď pokazí. Ale nechťsi. Všeho do času. Však já také budu jednou mít čas k oplatkám.“

Kristinka ho chlácholila, že když ona má, má on také a že vlastně je to děti.

„Musili bychom beztoho to dětem dáti a je aspoň již po starostech,“ domlouvala mu lichoživě. „Jen se nezlob, tatínek s námi zle nemyslí.“

„Což, ty jsi po něm,“ utrhoval se Tomáš. „Myslíš, že nevím, proč to tak udělal? Bojí se, že bych snad mu chalupu propil. Chchch. Já mám své z čeho bych pil a dovedu si vydělat.“

Vykladal ještě dlouho, když však přišel pantáta, tuze hrdinsky si nepočínal. Podíval se jen po něm hněvivě a chodil zlostně po světnici, dupaje a odkašlávaje, jakoby se chystal k útoku. Zatím však si vše rozmyslil a mlčel. V chalupě počínalo býti ticho a klid. Tomáš někdy zašel do hospody, ale přes půlnoc se tam nikdy nezdržel. Přece jen mu dosud v uších zněla slova pantátova a nepřál si nikdy více tak prudce s ním se střetnouti.

Pantáta vida, že se jeho krok skončil bez velkých mrzutostí, byl šťasten a spokojen. Chodil jako vyměněný a jak měl volnou chvíli, obskakoval vnuka. Přilnul k němu vášnivou láskou, která dřímala již dávno v jeho ustaraných prsou. Vždycky po tom toužil a toho si přál, aby přišel nějaký potomek, který by ovoce práce jeho dědil a co on nastrádal, poctivě zachovával. Teď tu byl hezký, roztomilý, a dědečka se nic nebál. Ba zdálo se, že to nemluvné chce nahraditi lásku, které od ostatních tak málo se mu dostalo. Záhy znal dědečka, vztahoval po něm ruce, hrál si v jeho vlasech a smál se na něho svými malými růžovými rtíky. Pantáta byl přešťasten v takových chvílích a smál se mu, až mu slzy tekly po tváři.

Ale chudák, na nedlouho byl šťasten. V Klenči vyskytl se mezi dětmi záškrt a než se kdo nadál, již také napadl malého Vašíka.

„Mně se zdá, že Vašíček stůně.“ řekla jednou u večer Kristinka starostlivě, sklánějíc se nad dítětem v kolébce. „Je teď tolik nemocí ve vsi, nedej Bůh, aby ho to také popadlo.“

Pantáta stajil dech a zbledl. Co jen to povídá? Vašíček přece stonati nemůže. Jaký pak by to byl pořádek na světě, aby takové zdravé, hezké dítě umřelo. K tomu má chalupu. No, když umře chudé, že by nemělo ničeho, to není tak zlé. Ale tady bude mít chalupu, patnáct strychů pole a dobytka plný chlév. A jakého dobytka. Nikdo ve vsi nemá takového.

Šel k Vašíčkovi a počal si s ním hráti. Ale dnes se mohl namáhati jak chtěl, dítě se ani nezasmálo. Hledělo smutně na dědečka, těžce oddychovalo a chvílemi bolestně zavrňelo.

Pantáta podíval se zděšeně na Kristinku.

„Holka, něco mu je. Rány Krista Pána, aby tak umřelo.“ V jeho hlase byla soustředěna úzkost s hrůzou. „Bude dobře, když poběhnu pro doktora.“

„Dejte pokoj,“ osopil se na něho Tomáš, „to by zde musel doktor býti každou chvíli. Takové malé dítě stůně stále.“

Pantáta se na něho podíval ostře a vyčítavě.

„Co na tom, půjdu přece. Aspoň pošle nějaký lék.“

A už nečekal ani na večeri. Natahl burnus, beranici a už vyletěl z chalupy. Běžel, až se mu hlava třásla a sotva dýchal. K doktorovi byla hodina, ale on tam byl jako za okamžik. Pověděl, co se stalo, a díval se dychtivě na doktora.

„Je-li to záškrt, pak je všechno namahání marno,“ řekl doktor chladně. „Chcete-li, pojedu tam.“

Pantáta prosil, aby jel. Sedl si na kozlík a jel domů. Doktor vzal již sebou některé léky a pantáta je po kapsách opatroval jak vzacný poklad.

V chalupě se divili, jak tu brzy doktor byl. Shrnuli se kolem doktora a ten prohlížel dítko.

„Záškrť,“ řekl stručně. „Ani do zítřka do večera nevydrží.“

Pantáta křikl, jako když zavýje. Náramná bolest stáhla mu hrdlo a křečovitý pláč rozléhal se světnici

„Pane doktore, dám vám co budete chtít, jen mi ho chudáčka vyhojte,“ štkal a lomil rukama.

„Milý příteli, kdybychom znali prostředku proti této nemoci, byli bychom bohatými. Umírají na ni bohaté děti i chudé. Smrt si nevybírá.“

Okamžik postál a pak odešel ven. Kočár zahrčel a doktor zmizel.

Po prvním návalu bolesti dostavila se u pantáty jakási strnulost. Posadil se u kolébky a podepřev si lokty o kolena a vloživ bradu do dlaní, díval se upřeně na dítě. Proti němu seděla Kristinka plačíc a chlácholíc dítě, které bylo stále nepokojnějším. Tomáš chodil zamyšleně po světnici a panímáma setrála také slzu. Bylo jí také dítěte líto, ale tak hlubokého zármutku necítila jako pantáta.

Hodina za hodinou mýjela, Tomáš si šel lehnout, panímáma také odešla, jen pantáta s Kristinkou seděli tu sami. Chvillemi se na sebe podívali, jak by jeden u druhého útěchy hledal, ale valně se nepotěšili. Oba byli zdrceni žalem, oba hleděli beznadějně na dítě zápasící se smrtí. Oba věděli, čím jim to dítě bylo a měřili již napřed dosah svého zármutku, až se smrt dostaví.

Vycházející slunce zvěstovalo také počátek umírání Vašíčkova. Bledl, zsrnal dusil se. Ručkama lapal kolem sebe, v krčku mu hrčelo a ta jasná jindy očka úzkostlivě zdála se volati po pomoci a slitování. Brzy Kristinka, brzy pantáta brali ho do náruče, celovali, hladili, ale nic naplat. Smrt vedla boj se životem vítězný a rdousila dále ubohou svou obět.

Právě pantáta držel Vašíčka v náruči, když nastal poslední křečovitý zápas.

„Pane Ježíši Kriste, ulev mu,“ vydralo se mu ze rtů. Sotva ta slova vyřkl, sklonil Vašíček hlavu na stranu a ztichl. Byl mrtev. Tak najednou zavřel očka, jako ku spaní. A už se ani nehnul. Jen několikrátě mu to nožičkama zacukalo. Pantáta se podíval na dítě a ztrnul.

„Kristinko,“ zasípěl, „mně se zdá . . .“

Dále nemohl. Zase ho chytil pláč. Plakal, až se celý třásl a dítě tiskl k prsoum. Kristinka mu padla do náruče objímajíc jednou rukou jeho krk, druhou mrtvé dítě. Tak plakali u sebe, mnoho plakali. Potřebovali toho se vyplakati, sice by je snad zármutek byl udusil.

Až když přišla panímáma a Tomáš, dal pantáta dítě do kolébky a šel ven. Potácel se a venku zachytiv se veřeje, lapal po vzduchu. Ještě teď vzlýkal, ale bez pláče. Koukal strnule na ves, neviděl však ničeho. Před očima se mu jen mihalo dítě, mrtvé s hlavičkou na stranu skloněnou.

Do světnice více nešel. Báł se, aby se tam neskácel. A také o nic se nestaral. Odbyl práci v chlévě ledabylo a posadiv se na lavičku u dveří, přemýšlel a přemítal až do večera. Pak si lehl, ale neusnul až k ránu. Až když ho Kristinka zavolala, aby šel se podívat na Vašíčka, jenž byl v rakvičce, šel vrávoravým krokem. Slzy se mu rozlily a padaly z tváře a on chvějícími se rty šeptal modlitbu. Tady leželo to poupě, ve které skládal tolik nadějí. Už se nesmálo, už se mu důlky ve tváři nedělaly, už nezvedalo ruček svých, aby dědečka za vlasy tahalo. Bože, jak smutno bylo pantátovi, jak rád by byl nyní pracoval a třeba Tomáši za zlé neměl, kdyby chodil do hospod na karban.

Pantáta vyšel ven všecek změněný. Žáda se mu ještě více přibratěla, líce spadly a oči bloudily kolem bez lesku. Jak stín šel za rakvičkou, když ji odnášeli na hřbitov a žlutý v obličejí díval se ztrnule, jak mu vnuka zahrabávají. Šel domů po paměti, ani se mu nezdálo, že je doma. Bylo mu všechno cizí, podivné, odporé. Nedbal o nikoho, sedal zamyšleně a obíral se v mysli s vnučetem. Kdo mu je nahradí? Ba nic a nikdo.

Nejen on, ale všichni byli ve stavení jako cizí, zamlklí. Pouto, které je vázalo, teplo, které je zahrívalo vzájemnou láskou, zmizelo. Odcizovali se zase.

Nejvíce Tomáš. Ten nejméně cítil bolesti pro ztrátu dítěte. Hlodalo ho, že ho všichni měli rádi, že mělo ono dědit to, co on považoval za své. Jaksi

si oddechl, když Vašíček skončil. Zdálo se mu, že teď opět stojí na svých nohou. Chalupa byla Kristinky, a té se nebál, jako pantátý.

Začal chodit do hospody, které se kolik měsíců vyhýbal. Nejprve chodil jen z večera, pak prodlužoval svůj pobyt, až konečně pustil se do karet a nehleděl na hodiny. Kdykoliv se vracel domů, zatínal pěstě a chystal se, řeknou li mu něco domácí, že se více okřikovati nedá, ale ukáže, že už dost dlouho poslouchal.

Ale nikdo si ho ani nevšiml. Kristinka skrývala hlavu pod podušku a plakala, panímáma skrytě vzdychala a pantáta si počínal, jako by Tomáše vůbec neslyšel. Tím ukolébán neostýchal se Tomáš více dělati to, po čem práhl. Zmizela poslední stovka, kterou si od bratra vyzvedl a on počal dělati dluh. Žena jeho jistě zaplatí, kdyby nechtěla, donutil by ji třeba násilím.

„Pantáto, je to pravda, že jste dal chalupu dceri?“ ptal se hospodský jednoho dne Dočkala. setkav se s ním na návsi.

„Proč se ptáte?“

„Tomáš je mi dlužen a pije stále na dluh. Vymlouval se, že chalupa je jeho ženy, a ta že bude za něho platiti.“

„Chalupa je její, ale bude-li platiti, nevím,“ řekl pantáta drsně. „Zeptejte se jí.“

Hospodský nemeškal uposlechnouti. Jednalo se tu o peníze a tu nedbal ničeho. Vyčíhal si, když Tomáš odjel na pole a šel do chalupy za Kristinkou.

„Nemějte mi za zlé, že se vás ptám, budete-li za muže platiti. Má u mne dluh a říká, že ho zaplatíte.“

Kristinka zbledla. Byla jí hanba, že s takovou na ni lidé začínají choditi. Má říci ne? Tomáš by zase strhl křik. A řekne-li ano, kam to povede?

„Musel bych Tomáše žalovati,“ prohodil hospodský, vida její rozpačitost.

„Tedy zaplatím,“ řekla Kristinka rychle.

„Dobře uděláte. Řekli by lidé, že Tomáš není ničím. S Pánem Bohem.“

Ještě nebyl hospodský ani za plotem a na prahu objevil se pantáta.

„Zaplatíš za Tomáše?“ ptal se suše.

„Co mám dělati? Chce ho žalovati. Prosím vás, nehněvejte se proto na mne.“

„Nehněvám,“ povídal kuse a už byl venku. Šel rovnou do světničky. S postele vzal poslamku, rozestřel na podlaze a začal z truhly vyndavati své šaty a prádlo.

„Co to děláte pantáto?“ ptala se panímáma.

„Však máte oči, vidíte,“ řekl prudce.

„Pro Boha, snad nechcete někam pryč?“ lekala se panímáma. „Co se zase stalo?“

„Nic se nestalo, ale stane. Kdo pak by čekal, až mě z chalupy vyženou, nebo snad abych se díval na bídu? Chcete-li, pojdte se mnou.“

Panímáma byla všecka uděšena. Tak svatý pokoj již v chalupě byl a zase něco začíná. Běžela pro Kristinku.

„Ty, slyšíš, pojd' se mnou. Pantáta se někam chce stěhovati.“

Obě běžely do světničky. Pantáta svazoval uzal. Nepozvedl očí a rychle se namahal, aby už byl hotov.

„Tatínku, pro Boha vás prosím, co to děláte?“ volala Kristinka plačky. „Vždyť jsme vám neublížili. Nedělejte nám tu hanbu, zůstaňte doma. Já nedám za Tomáše už ani krejcaru.“

Chtěla chytiti za ruce, ale on se nedal. Odstrčil ji jemně a dupl si.

„Dejte mi pokoj obě,“ řekl zarytě. „Vím, co dělám. Až vás vyžene, přijďte za mnou. Najdete mě v Čakově u Toníka.“

A už si hodil ranec na záda a tlačil se ze dveří. Tahaly ho, prosily, plakaly, ale čím více se namahaly ho zdržeti, tím zlostnější byl.

„Pusťte!“ rozkřikl se konečně nad obyčej zuřivě. „Nechám vám tu všechno a budu choditi napolo nahý.“

Ruce jim klesly a pantáta už běžel po dvorečku. Ještě na něho volaly,

ale on jako by již neslyšel. Pelašil, až mu ranec na zádech poskakoval. Zatočil se mezi chalupy, proběhl dvorkem Broukalova baráku a hajdy do polí. Cupal oranicemi, jak by ho honili, až zmizel ženským z očí. Ty s myslí skleslou vraceli se do světnice a pantáta, pozoruje, že již není v vesnici viděn, zmírnil spěch a volnějším krokem mířil k Čakovu. Poposadil si ranec pohodlně na rameno a jakási divoká radost mu hlavou zatočila.

Stěhuje se z domova! Zítřka o tom povídati bude celá ves, celé okolí. Dobře. Tomáš, ten pán a prohnaný dareba, nebude moci se mu posmívati, pomlouvati ho, vymlouvati se na něho. Budou na něho lidé viděti a poznají, co je to zač. Ať jen ho poznají. A panímáma nejvíce. Té nemohl odpustiti, že ona ho do chalupy přivedla. Teď ať zkouší s ním. Však ona ještě ráda přijde za ním, zkrocena, jak vyhladovělý, zbitý pes, když se ztratil pánu a toulal se po světě.

D r o b n o s t i.

Ideálem mnoha svobodomyšlných pánů zvláště evangelického vyznání je církev česko-bratrská, tak, jak kdysi bývala. Byla prý daleko lidštější a tolerantnější než katolická a přála prý mnohem více pokroku. Kdyby nebylo jí, neměli bychom z té doby ničeho kloudného a Bůh ví, kde bychom již byli.

Uznáváme, že měla mnoho předností před tehdejšími sektami protestantskými, že ve mnohém její členové vynikali, zvláště že dala národu mnoho spisovatelů. Ale zdaž bylo to úplně zásluhou jednoty? Snad měla stinné stránky — snad víc, než bylo si přáteli?

Poslyšme, co praví o ní Denis: (Konec samostatnosti české, 250.) „Zda na Jednotu nepadá také část zodpovědnosti za revoluci, jež strhla se tehdejší v Čechách? Zda kázáním poslušnosti a sebeobětováním stavu selskému neochromila jeho sílu vzdornou a neusnadnila všeobecné zavedení poroby? A naopak, zda šířením obyčejů svobodného přemýšlení nepodporovala u pánů ducha nevázanosti a odboje? A dále dí (str. 269.) „Zdálo se, že povolání jsou k obnově jednoty (bratři) mravní v Čechách, když pojali by v sebe znenáhla všecky strany; na přistě byli již jen překážkou jednotě a novým činitelem nesváru. K četným již stranám přistoupila nová: mravní hodnota členů jejich a jejich služby osobní jen nedokonalou jsou náhradou za osudné následky zmatku, jež udržuje a rozmnožuje.“ — Tak oceňuje Denis jejich činnost a zdatnost politickou.

Ukážeme ještě některé obrázky o její lidskosti o její velebené humanitě.

Pěkný důkaz o jemné vyvinutém citu lidskosti dala jednota na synodě přerovské roku 1563, zakázavši křtiti děti nemanželské, neprojeví-li rodiče opravdovou lítost, a pevný úmysl jíti za se (Procházka Jakub: Dvoustoletý zápas . . . asi 330.)

O dvacet devět let později, tedy r. 1592. usnesli se na synodě v Lipniku, že kněz bratrský nesmí provázeti zločince na popraviště. — Odepírali tedy člověku útěchy jedině v hodině nejtěžší. Což když „zločinec“ byl nevinně odsouzen, nebo aspoň nebyl zlosynem v pravém slova smyslu? Zasloužil, aby se s ním tak jednalo? A když i byl, zdaž neotřeboval právě v nejzoufalejším postavení útěchy? Zdaž neřekl sám božský Mistr kajícímu lotru: „Ještě dnes budeš se mnou v ráji!“ (Tamtéž 570.)

A konečně — že byla ve vzdělanosti před katolíky, že podporovala vědy více, než církev katolická — snad dokazuje to, že na synodě v Žeravicích r. 1592. mezi vědy bratřím zakázané vpočteny též právnictví a lékařství?

A z téže doby — některé ukázky, jak ti katolíci kde jen mohli, dusili vzdělanost. Biskup Kuen (1553.—1565) založil při své katedrále vyšší školu (zakládal školy i jinde) „aby se mistři a jiní správcové a učitelové k učení a cvičení dítek a jiných osob ke cti a chvále Boží vychovávatí mohli,“ jak sám v zakládací listině podotekl. (Volný K. Topografie 69.) Vilém Prusinovský (1565.—1572.) pak založil roku 1570. v Olomouci akademii, a vybil, aby hojně do ní posílali své syny. Tak psal

Kropáči z Nevědomí „... aby již školu o zem nedal“ (syn Kropáčův), neboť „kdo se čemu naučí, na tom těžce nene, a umění stojí někdy za statek a veliké bohatství. Lidé učení ve všech národech a zemích i mezi pohany svět spravovali, spravují a pokud stane, spravovati budou... nohy přes kůň převésti, kvasiti a rozkoše provozovati. čas a věk svůj mrhati, samo se naučí. (Volný K. T. 71.) —il.

* * *

Nevlastenectví katolíků. Tvrdívá se, že katolíci za času reformace české i potom luterské byli nevlastenečtí, a vytýká se to tak, jako by byli nevlastenečtí proto, že byli katolíky. — Vizme některé doklady:

Biskup Olomoucký Stanislav Pavlovský (1579.—1598.) odpověděl císaři německému a králi našemu Rudolfovi II., když mu odporučoval jakéhosi nizozemského pěvce na kanovníctví v Olomouci „že kanonikaty olomoucké nejsou na pastvu cizozemcům, nýbrž na odměnu zasloužilým kněžím jazyka českého úplně mocným.“ Snad byl to čin nevlastenecký, či nebyl snad Pavlovský katolíkem?

V Plzni, o jejíž hradby zlomila se moc vojů tábořských, konšelé ve slavném zasedání, kterému přítomny jsou všecky přísežné osoby. usnášejí se, aby „Němci, kteří nic česky neumějí, žádný zde za souseda přijímán, ani za člověka v kteréžkoli vsi městské, ani aby domu nenajímali v městě, dokud by se česky mluvití nenaučil, leč by se takový člověk dobrý nahodil, kterýž by se pánům napřed a obci líbil a hoditi mohl, avšak aby takový bez vědomí pánů starších obecních přijat nebyl.“ (Denis 299.) A tak činila i ostatní katolická města jak dí sám Denis. Usnesení toto stalo se r. 1500.

A což teprve řeknou páni katolíckému administrátorovi arcibiskupství pražského, který nařídil, aby se lidu kázalo jen jazykem českým; neboť lépe jest, aby cizinci „učili se česky, nežli by tak znamenité české město zněmčiti se mělo.“ Denis 299. Neměli tudíž nekatolíci patentu na vlastenectví ani tehdy.

Dle obecného mínění — o něž postarali se naši liberálové — byli u nás nekatolíci trpělivými beránky — ale za to katolíci zuřivými vlky. Jak asi vyjímají se v rámci takového mínění tyto obrázky?

V hrabství kladském jakýsi Jáchym Schmidt chtěl přinutiti sedláky königsheinské, aby stali se luterány: ti však odmítli s velikou rozhodností; „odbojnici zbaveni úřadu konšelského, bití holemi a uvrženi do vězení. Když někteří zemřeli, bylo zakázáno pohřbiti těla jejich do země posvěcené.“ (Denis 560.) Probošt augustiniánský zastal se sedláků kladských — a ti osmělení odpírali státi se odpadlíky. Uvrženi za to do vězení ještě tužšího, a propuštění teprve až odpřísáhli se katolictví. To dalo se na panství královském a Schmidt byl císařským tajemníkem. (Denis tamtéž.) Jak asi bylo jinde? Komu libo, ať si přečte Procházkův „Život bl. Jana Sarkandra,“ Denise, Gindelyho, Č. M. Kroniku a vůbec poněkud jen lepší dějepis té doby — a uvidí.

Netřeba vzpomínati, jak řádili protestanté pod zimním králem v Praze, jak věznili, vypovidali kněze a konfiskovali jim statky, zvláště v bouřlivých letech 1618—1620. V Olomouci nebylo na př. ani jednoho kněze, který by v těch letech byl ušel bez pohromy. A Buchheim uměl i nutiti lid ku protestantismu. Tak 23. února 1620. nařídil sedlákům bystřickým pilně choditi na kázání luterská pod pokutou 50 grošů za každé opomenutí. V Olomouci vůbec řádili hrozně. Kvardianovi minoritů učata ruka, několik Poláků rozsekáno za to, že byli Poláky, z rouch bohoslužebných chrámu domského naděláno přemování k livrejším a z posvátných nádob — pilo a jedlo se při hostinách. — Jak viděti, byli to pěkní beránci — beránčího neměli nic než kůži. (Viz: Procházka J. „Dvoustoletý zápas“ (ku konci) — il.

* * *

Professor Hyrtl o materialismu.

Loňského roku zemřelý, proslulý anatomo professor Hyrtl byl r 1864. zvolen za rektora vídeňské university a ve své inaugurační řeči pronesl o materialismu tato památná slova: „Bude li materialismus v zásadě uznán, pak střežte se před jeho nevyhnutelnými důsledky! Pak nejdražší naše statky budou pouhým výronem staletých bludů, naše civilisace aggregatem sobeckých zájmů; pak nebude na celé zemi ničeho, čemu bychom svoji lásku a oddanost věnovati mohli. Bázeň Boží promění se v úzkostlivý strach před silami přírodními, víra bude

zbožným blouzněním, trpěným jen proto, že jest neškodným, všecka morálka systémem convencionelních klamů, jen aby massy lidu táhly vůz času až do konce; svědomí pouze tichým (mlčky) uznáním trestního zákonníku, cíl života bezrozumný, okamžitý požitek beze všech povinností; nadšení genia, inspirace umělecká, triumfy vědy ničím více než hořečkou mozku, výronem zvířecího pudu lidského srdce. Dopustěte, aby nebláhá nauka tato kořeny zapustila do mysli nevzdělaných zástupů vysyľte její apoštolý k tisícům a tisícům, pro něž poměry společnosti lidské nemají leč bídu, strádání a tyfus z hladu, a uvidíte, k jak hrózným důsledkům dali jste podnět. Pak žádnými drakonickými zákony pozitivního práva ani svrchovanou vůli národa nezadržíte úplné rozpadnutí poměrů společenských. Popřejte sluchu naučení z dějepisu! Není nové, neboť takové poměry ze příčin stejných již tu byly. Revoluce vždy našly činné své agenty. Anarchie, vzpoura, zrada, politická vražda, nepravosti a zločiny nejohavnější, rovnost a společné užívání majetku, statků i osob. polygamie a krve-smilství budou bezprostředními důsledky budou platiti jako magna charta tohoto nového stupně lidského rozvoje. Ku sa mostatnosti dospělému lidu vzejde z krvavého popelu kloakami vláčených mrtvol královských, rovnost bídy, bratrství pomocí strojů urychlené práce katovy.“ A přijímaje slib od nových občanů akademických znovu a rozhodně odsoudil materialismus a atheismus dokládaje, že jest povinností státu pečovati o to, „aby se stolic vysokých škol nebyl hlásán atheismus a červená republika,“ ježto jinak sám stát musil by zahynout. Mluvě pak o filosofii a theologii pravil: „Theologie jest věda, která jedná o nejsvětějších zájmech člověka a proto nemusí před filosofii utíkati, ani se jí báti. Tak

mluvil siavný učenec a muž přísné vědy. V. Kmš.

* * *

Náhoda? Francouzský krajinář

Achard byl nejen znamenitý malíř, ale také dobrý křesťan. Jednou ho navštívil nevěrecký filosof a začal klábo-siti o náboženských záležitostech. A tací mudrci v těch věcech bývají nevědomější více než školáckové.

„Když mudrc o počátcích světa podle svého způsobu hovořil, přerušil ho malíř slovy: „Tak, tvrdíte-li, že není Tvůrce, kdo to vše tak krásně uspořádal?“

„No, to můžeme vylóžiti ze mnoha příčin. Ku př. náhoda mohla docela dobře . . .“

„Ale pane, nemluvte tak jako husa.“

„Jak? Co to dite, pane! Nevíte s kým mluvíte? Já jsem doktor filosofie, a tyto věci jsem důkladně prostudoval, ano můj spis i cenu dostal. Rozumíte?“

Malíř ho s dobráckým úsměvem, v němž jemná ironie tkvěla, pozoroval a potom dodal:

„Aj, aj, vy jste doktorem Dostal jste cenu? — Ach, ano — to byla náhoda!“

Filosof vzal nyní klobouk (ne náhodou) a chvátal pryč. Byl však také čas.

* * *

Něco pro poslance. Aegidius

z Kollony dí (de regim. princip. l. 3. č. 16, 26): „Veškeré lidské zákony mají souhlasiti s přirozeným zákonem, s všeobecným dobrem, pro něž byly vydány; mají býti spravedlivy, užitečny a obyčejům země a času přiměřeny . . . Při každé vládě má se zřetel bráti na vládce, na radu, na úředníky a na lid.“

To jsou v skutku zlatá slova, která by si měli naši páni poslanci hluboko do srdce vštípiti — pak by věru mnohý zákon odpadl, který přišel na světlo jenom z ohledu na strany, nebo na zájmy mnohých jednotlivců. Pak věru by vládce a lid byli šťastnější.

Obsah „Obrany“ :

Několik slov o volební otázce. Fr. Žák. — Lístek z nejnóvějších dějin Italie. Sděluje J. V. — Páně Peliškova samospasitelná církev. Napsal Filip Jan Konečný. (Pokrač.) — Bez domova. (Jihočeský obrázek.) Napsal Boh. Brodský. (Pokrač.) — Drobnosti.

Předplatné budiž zasýláno přímo do administrace: Ostrovni ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václava Kotrby vdova, odpov. redaktor František Žák.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádvkem. 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovni ulici, kamž předplatné budiž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperator na Král. Vinohradech.

Něco o ideji Cyrillo-methodějské. *)

Vpadám zrovna in medias res. — Co bylo ideou Cyrillo-Methodějskou? Náboženské a politické spojení Slovanův říše Velkomoravské, aby se tak vytvořila bašta proti německému Drang nach Osten, ale zároveň také ohrada a přece i spojení s východem. Cíle tyto sledovali papež, sv. Metoděj a částečně jen Svatopluk. — Individuální v jistém směru církev slovanská měla tvořiti přechod mezi církví latinskou a řeckou, spojujíc a zase rozdělujíc obě, aby nedošlo tak snadno k záhubné srážce a pak roztržení. Než dílo se nezdařilo, když Svatopluk, jenž měl ji provésti a prováděl politicky, neporozuměl, že církev slovanská jest jediným možným a trvalým tmelem budovy jím stavěné. Tolik asi vidím v ideji Cyrillo-methodějské. O důsledcích její marno mluvití — což pomůže nám snít o tom, jak by bylo bývalo ... kdyby ...

Avšak tím nemyslím, že není třeba o ideji této vůbec ani přemýšletí, nýbrž právě naopak.

Můžeme-li pak ji prostě přenést z minulosti na naše doby, když celý náš vývoj od X. století bral se docela jinými cestami? Sotva asi, bylo by to zatracením veškerého dosavadního vývoje, bylo by to jen tenkrát možno, kdyby bylo možno naše skutečné pře — nebo obrození. Proto však přece můžeme z ní snad něco přejati. Neřekneme ovšem se Slovači „že jí nyní směřujeme k samostatnosti Velkomoravy, největšímu rozkvětu obřadu slovanského u nás, k vítězství demokracie — tohe sit venia verbo — nesmyslu nepřijmeme za svůj, ale nepřijmeme za své ani stanoviska Radikálních listů, jimž je jedno, „jak si kdo svůj hokus-pokus odbyvá“, ani mínění realistů, kteří jako protestantští stranníci a jako politická strana se Cyrillo-Methodějství bojí, a tak prohlašují ji za poblouznění.

Jak podotčeno již, byly v ideji Cyrillo-methodějské dva živly — náboženský a politický. O politickém myslím tolik: Útvary politické nyní existující

*) Tuto studii získal nám nadaný a snaživý bohoslovec J. Svozil.

nezmění se tak snadno, utopii by bylo pomýšleti na sjednocení a samostatnost bývalé Velkomoravy. Není toho ani třeba, jen domáhejme se samostatnosti na svém základě politickém. Budeme-li kulturně a dostatečně politicky samostatni — netřeba nám toužiti po bývalém, co nikdy se nevrátí. Jinak ovšem je tomu se sjednocením kulturním, literárním a j. — Tu přicházíme na náboženský moment idey. Sjednocení slovanské, realizování hlásané vzájemnosti slovanské, která jistě má kořeny hluboko v minulosti může se uskutečnití teprve po překlenutí nebo odstranění propasti náboženské, způsobené rozkolem. Náboženství je dosud i v naší ultramoderní době přece jen mocným dělidlem, mocnou překážkou, zvláště kde stát tak je střeží okem argusovým jako v Rusku. Vždyť na Rusi, ovšem že ne pouze vlivem náboženským, ale hlavně jím, zachovává se jakési výlučné postavení vůči cizím zemím. Idea Cyrillo-methodějská je hlavně tedy ideou náboženskou — netřeba však toho dokazovati; uznávají tak i liberálové, právě tím, jak se jí chápou, uznávají to realisté, jak Massaryk v N. D. napsal. Jak se kdo té myšlenky chápe a kdo k tomu má vlastně právo, o tom v následujícím.

Život a práce každého národa nese se za nějakou ideou, která jest příčinou nebo aspoň odůvodněním jeho bytí, tedy úkolem životním. Pohleďme, co dí o ideji národa ruského Solovjev. „Ideou národa není to, co národ myslí sám o sobě v čase, nýbrž to, co o něm Bůh myslí ve věčnosti: (Obrana 280.) A to jest organická funkce, kterou má plniti jako úd lidstva, — z této povinnosti, jež jest důvodem jeho bytí, nevyzuje se žádný národ. Tu nerozhoduje ani veřejné mínění, jak nejlépe vidíme na židech, jichž posláním přece bylo rozšířiti křesťanství. Proti tomu však vzepřelo se jejich obecné mínění — zdaž správně? A následek? —

Slova tato neplatí pouze o Rusku, jak viděti, platí všeobecně. — Každý národ jest částí organismu celého lidstva a dle toho musí jednatí. Pracuje ovšem každý jinak, některý vydatněji, jiný méně vydatně, některý tím, že dopřává svobody jiným, jiný, že sám si ji dopřává, a některý i tím, že jí pomáhá dobývati jiným. Všecky pak snahy mají směřovati ku harmonickému sjednocení.

V čem pak záleží toto sjednocení? — Solovjev myslí si je dle vzoru nejsv. Trojice. Jako tři božské osoby jsou spojeny nerozlučně v jedinou podstatu, a při tom přece každá z nich jest osobou úplně samostatnou, tak mají býti spojeni i jejich zástupci zde na zemi. Otcovství představuje nejvyšší neomylná hlava Církve, velekněz. Synovství — hlava státu. Třetí božskou osobu zastávají mužové Bohem nadšeni, proroci budoucnosti. Ale proto netřeba, aby byl jedinký jen stát než tolik jen, aby všichni národové spojili se v synovství. Syn nesmí býti proti otcí; mají-li se národové sejíti v bratrství, jest třeba, aby se nejprve spojili v synovství. A kde se v ní mají sejíti? V té jednotě, která existuje, třeba by se jim nezdála nejdokonalejší — a tou jest Církev římská.

Nevím, jak komu, ale mně se zdá, že v této ideji Solovjevově je obsažen succés idey cyrillo-methodějské pokud lze se jim nyní řídití bez usilování o nemožné skoro převraty. Či nebylo její účelem právě tak jako této sjednocovati východ se západem, vyrovnávati protivu mezi orientem a západníky? Při tom ovšem bylo náboženství základem a oporou, nikoli však služkou idey politické.

Této chyby — podmanění si náboženství — dopustilo se Rusko za příkladem Byzance; zda ku svému a jiných prospěchu? Utvořilo výlučnou církev národní, která docela proti intencím Zakladatele křesťanství jest na překážku sbratření se národů i tak blízce příbuzných, jako jsou Slované. To právě hlavní příčinou směšnosti skoro myšlenky na sjednocení se Slovanů v pravoslavi. Kdo chce býti pravým ruským poddaným, musí býti pravoslavným, a kdo je pravoslavným, stane se eo ipso Rusem. Dokladů podáno již dosti. Ale snad řeknete, tak činí se jen ruským poddaným. Že úmysly slavjanofilů ruských nejsou nikde a nikdy jiné než sjednocení Slovanů pod hegemonií ruskou a jazykem po případě všeslovanským (rozumí se ruským), toho důkazy mimo jiné v orgánu Slavjanofilského blagotvorného občestva. Tak ve svazku lonském propaguje tuto myšlenku Budilovič ve stati o Kollárovi — a což divnější, v dopisech z Moravy jakýsi J. J. H. (snad J. J. Hejret, jak z lidovecké tendence článku, zejména z uvádění časopisů, které nejvíce šířily ruch národopisný, na prvním místě vždy Velehrad, pak ostatní lidové, z jiných ani jeden.) Postibnuv si, pokud mohl na Římu, cituje na důkaz své čistě rusko-slavjanofilské tendence z Jungmanna. (Nemáje originálu po ruce, přepisují po rusky): „Ja — všem serdcem ljubjaščij svoju narodnost Čech, no vse-slavjanskomu literaturnomu jazyku i češskij jazyk gotov prinesti v žertvu, tak kak znaju, čto kakim by slavjanskim narěčiem my ni pisali, my vsě taki ostanemsja slavjanami“. — Toť dosti jasné. Je to ovšem jen krajní frakce našich liberálních Cyrillo-methodějů, ale charakteristické je to přece. — Za takových podmínek je přece sjednocení nemožno, poněvadž nemožno jest připravití jednotlivé národy slovanské o řeč a stav, v jakém žijí po vývoji tisíciletém; to neznamená samostatnost národů slovanských, nýbrž tužší ještě porobu pomocí — jak to v Rusku jde — věrné služby státu — náboženství. Ale „náboženství skutečně živé a působící“ (a jen takové může býti solidním základem sbratření), nikdy a nikde nemohlo míti ani míti nechtělo ohledů jiných, na př. národnostních a politických, ač ovšem velmi mocně zasahovalo ve vývoj národní a politický.

L í s t e k z I t a l i e .

A jaké byly následky této činnosti Victora Emanuela a jeho pomocníků?

1. Sotva, že se nová vláda v Římě ohřála, vzala si za úkol město přestavěti, — dáti mu nový ráz, zničití všecky stopy vlády staré. Těžká to byla práce v městě takovém jakým je Řím, kde každý kamének je velikým, památným, má svoji historii. Moudřejší by bylo bývalo, kdyby vedle Říma starého postavili Řím nový, ale nechtěli — a tím právě chybili. Neboť nejen, že zničili mnohé velmi cenné věci umělecké, ale i hmotně pochoďli špatně. Platiliť kupní cenu, platili za bourání a platili za stavbu; a konec konců co postavili? Vyjma 3 neb 4 budov Říma důstojných, přivedli na svět celou řadu stavitelských „nedochůďcat“, plodů nedozralých.

Ze svrchu uvedené příčiny (přestavování) lze snadno domyslití se, jak nesmírně zdražila se stavební místa. Někteří spekulanti snad zbohatli, ale druhé tím ozebračili. Začalo se horečným záchvatem stavěti, čímž přiváběno do Říma z království veliké množství lidu v naději na dlouhou práci a veliký zisk.

Tím však utrpělo rolnictvo, nemající dostatek pracovního lidu, utrpěla i sama řemesla, protože drali se do práce lidé, kteří jí málo rozuměli.

V Římě ovšem v krátkém čase vzrostl počet obyvatelstva neobyčejně, ale i tato zdánlivá výhoda obrátila se ku zlému. Všichni totiž měli za to, že tento veliký počet obyvatelstva zůstane trvale; pročež otevřel se průmysl i obchod na počátku, pokud byl výdělek mnohohobný. Tím však vždy víc a více vzrůstala cena nemovitostí, a musily vzrůstati i platy při veliké spotřebě a vysokých cenách potravin. Tento na pohled kvetoucí stav však zklamal mnohé. Vláda sama to byla, která se dopustila chyb neodpustitelných. S jedné strany zrušila daň z potravin (moučných), která byla v zemi zdomácnělá a vynášela as 80 milionů lir ročně. S druhé strany chtějíc před ostatní Evropou udržeti na oko svou velikost a moc, vydala ohromné sumy na vojsko a zámořské osady a zapomínajíc při tom, co do opravdy snese, tak že později musila rozmnožovati státní dluh a obtěžovati poplatníky daněmi novými a novými.

Poplatnictvo však znenáhla chřadlo; co se zdálo zmizelo — a pravda ukázala se tak jak vskutku byla.

Poznali, že nastavěli domů více než bylo třeba, neboť domy zůstaly prázdný.

Přesvědčili se, že počet obyvatelstva zvýšil se sice, ale že není stálý, že průmysl neujal se tak stkvěle, jak se domnívali, rovněž tak ani obchod, Mnohé závody byly nuceny ohlásiti svoji „bancu rottu“ (v celé Itáli 2021. z nichž v Římě 176.); obyvatelstvo vyčerpáno od nejbohatšího do nejchudšího, a kapitálu, jimž by se alespoň poněkud pomohlo v nastávajícím nedostatku, není. Nadešla doba povážlivá, doba krise; po rolnictvu přišli do úzkých páni stavitelé, po těch páni bankéři, za nimi průmysl i obchod, práce se zastavila u všech stranách — celá společnost jakoby byla zachváčena mdlobou, která zasáhla všechny.

Senator Jacini dává zprávu k otázce rolnické, dí takto: „Itálie (rolnictvo) je stížena takovými platy všeho druhu, jako žádná země na světě. Dospěli jsme, ano překročili jsme meze až nesmyslné.

V Itálii platí se 30% z hrubého výtěžku pozemkového, z čistého pak někde 45%, jinde 50% ano i 60%. Není to odírání?“

„Itálie platí o 100 milionů ročně více (rozuměj lir) nežli by měla platiti u přirovnání s ostatními vzdělanými státy, a to ne snad v Americe, ale v Evropě sousedními s ní.“ Tak mluvil Jacini v r. 1888. a od té doby se věci ještě zhoršily.

Stavíme zde za vzor Řím, aby si dovedl učiniti každý nějaké poněti o celé berniční osnově dřívější a nynější.

Od r. 1850—1870 vzrostlo jmění 2,309 000 na 3,480 000 lir, ale nedosáhlo 4 milionů. Vydaje se téměř kryly příjmy. Za 20 let činila passiva 2,000.000 lir, ale protože z těchto peněz za 1,500 000 koupily se nemovitosti, vysvítá, že zmíněný deficit činil pouze 600.000 lir, což bylo as 2.40 na jednoho obyvatele.

Zajisté jest to pravou maličkostí, připomeneme-li, že kromě nepatrných městských a provincialních daní, vládě papežské neplatilo se téměř žádných daní. Dnes však v Římě každý občan by měl platiti 90 lir ročně daní městských t. j. asi o 75 lir více než r. 1870, nečítajíc v to daň rodinnou, a jiných vládních poplatků, které rostou úžasně.

Poplatky stavební od r. 1871. z 2.42 lir vzrostly na 14.07 lir; z jmění movitého z 8.58 na 32.07; knihovní z 4.75 na 14.73.

První rok po obsazení Říma od nové vlády připadlo na každého 64.23 lir dnes již 143.28, tak že jen vládní poplatky se zdvojnásobnily. Přirazíme-li k tomu rozličné daně městské dostoupíme čísla 221.85 lir na občana a to ještě bez zmíněné daně rodinné, která uvedená čísla zvyšuje v míře báječné.

2. Přejdeme-li nyní k státní bilanci, ta dosahovala r. 1863. 600 milionů, r. 1881 stoupila na 1 miliardu a $\frac{1}{2}$ a dnes činí již více než 2 miliardy. Roční schodky od 1859—1870 činily celkem 2 miliardy 152 miliony a kryly se. Dnes však finance z r. 1892—1893. mají deficit as 432 miliony lir.

Státní dluh pokračuje as takto: 1862: 3 miliardy a 240 milionů; 1882—93: 14 miliard a 50 milionů, k čemuž sluší přičísti 1 miliardu a 269 milionů dluhů provincialních a ještě 929,338.583 lir běžného dluhu.

Bývalý ministr financí Luzzatti pozoruje tyto číslice, poznamenal, že ačkoliv Itálie v hospodářství stojí před Francií, Ruskem i Anglií svými dluhy jest až na 4. místě. Poměr příjmů a vydajů v Německu činí 14⁰/₀, v Uhersku 24⁰/₀; v Anglii 26⁰/₀; v Rakousku 33⁰/₀; v Rusku 35⁰/₀; ve Francii 36⁰/₀; a v Itálii 38⁰/₀.

Aby více vysvitly počty Luzzatovy učiníme následující přirovnání.

Francie má jmění 200 miliard, Itálie 25 miliard, tedy k Francii jako 1 : 8. Obráceně Francie má státního dluhu 33 miliardy, a Itálie má as 15 miliard tudíž poměrně 5 a $\frac{1}{2}$ krát více než ve Francii.

Názornější stane se snad věc ještě vezmeme-li tento příklad. Dejme tomu, že řemeslnická rodina skládající se ze 4 osob má as 2380 lir roč. výdělku. Z těch platí dnes v Itálii 565 lir či 23 9⁰/₀ daně. Táž rodina v Anglii při témž výdělku platí o něco méně než 4 5⁰/₀. A to ještě jsme vzali příklad z Florencie, kde jsou okolnosti příznivější než v Římě samém. Řím od r. 1870. ne jako prvorozená dcera království, ale jako město lupy, na němž se bralo co nejvíce bylo možno.

3. Jako na finance, působila okupace Říma neblaze i na vnitřní politiku. Předpojatí velikou bludičkou, ze totiž tím snáze dosáhnou svého cíle čím více sniží papežství — pustili úzdu svobodě, kteréž již beztoho celá Itálie zle užívala — ký div, že se tato svoboda brzo zvrhla v nevázanost. Novinářstvo, které druhdy v denních listech psalo paličské články, jimiž napadali nejvyšší auktoritu církevní, obrátilo se nyní proti auktoritě jakékoliv.

Z této neomezené rozvázanosti, kterou jmenovali antiklerikalismem, brzy se přešlo k zásadám socialistickým a ze socialismu k anarchismu.

Trpěly se dříve všelijaké schůzky a spolky zednářské, jen aby potlačovali katolictví, ale ty se nyní obrátily i proti samému zřízení státnímu

Trpěli jste když se křičelo pereat papeží, pak soukromníkům: nyní křičí pereat vládě! Světské rameno chtělo zakročiti a šlo to těžko — v celé zemi od jednoho konce na druhý ozývaly se hlasy proti vládě, jak podávají smutné svědectví nedávné události Sicilské.

Nespokojenost totiž z měst rozšířila se i na venkov; rolnictvo pod jařmem daní, nemohouc platiti, v zoufalství začalo bouřiti se; potlačila-li vláda přesilou zbraní odboj, neulehčila zajisté ubohým nešťastníkům. A přec na sněmu málo, pramálo si povšimnuli této veřejné skvrny Itálie.

Příčina toho však vězí zase jinde — v zařízení volebním totiž. Nevědomý lid prolhanými svůdci navnazen a sveden, že zvolil si za poslance lidi nejhorší a nejneschopnější — a to všecko za peníze, a ti kdož byli poctivější ve vykonávání svých práv nenalezli více víry. Následek toho jest úplná rozháranost, tak že vůdcové lidu podléhají libůstkám lidu, který vlastně sám by měl podléhati řízení vůdců.

Hlavním hříchem však jest přepjatá míra berní, která dusí a ničí všecken život občanský v zárodku; tak že každý bojí se čeho podniknouti ano rolník považuje svoji rodnou zemi za nepřátelskou, z níž nejlépe utéci. Jest sice ještě mnoho území v Itálii, kde by bylo lze obývati, ale občané dávají přednost daleké Americe až za mořem. A proti tomu vláda nemá prostředků. Předně, protože nechce lidu ulehčiti od hrozných poplatků, a pak jednou lid rozeštvavši proti starým vládám, hlavně proti papežské, nemá síly vésti jej novým jiným směrem.

Řekli jsme již svrchu, že vláda chtěje potlačiti vše, co jen poněkud připamatovávalo náboženskou stránku Říma, dopustila, že se do rukou lidu dostaly spisy kazící veřejně dobrý mrav. Tím ponenáhlu přišel lid o veškerý smysl počestnosti a úcty jednoho k druhému. Poslušnost, poddanost zmizely a teprve když bída se ozvala, ukázaly se toho následky. S jedné strany krádeže s druhé (samo)vraždy.

Od 1. července 1890 do 30. června 1891 trestány žalářem 252.923 osoby. Počet zločinů z 365.063, jaký byl r. 1883 vzrostl r. 1891 na 445.538!

Sebevražd r. 1892 bylo 1710, ilegitimních porodů 77.809, mrtvě narozené v to nečítají. Choromyslných bylo r. 1862 11.000 a 1892 již 23.551(!)

4. Konečně chceme krátce nastíniti stav zahraniční politiky italské — kteráž jest neméně smutný následek okupace Říma.

15. září 1864 v Paříži byla podepsána smlouva od Nigry a Drouyna de Lhuys, která byla tajně umluvena mezi císařem Napoleonem a králem Viktorem Emanuelem.

Článek I zní: „Italie zavazuje se, že nevkročí na nynější území papežské, a že bude překážeti každému, kdo by chtěl přijíti sem odjinud.“

A v § I. protokolu čteme, že tato smlouva vejde v platnost, až král italský určí přenesení svého sídla do místa, kteréz si ustanoví.

Podle toho tedy vláda francouzská zapovídala italské vzítí Řím papeži a aby dala jaksi větší platnost slovům smlouvy, nutila v smlouvě samé krále, aby co nejdříve vyhlédl si nové hlavní město. (Ne Řím!)

Toto přesídlení stalo se v říjnu 1870., od kteréžto doby nic se neudálo, co by bylo proti smlouvě; ano spíše okolnosti ukazovaly — alespoň na oko — že obě vlády chtí dostati slovům jejím.

Dne 5. prosince 1867. ministr Rouher tvrdil poslancům francouzským: „Osvědčujeme, že Italie jaktěživa Říma se nezmocní. Francie nestrpí této urážky vůči sobě a katolictvu. Ona bude žádati na Italii, aby rázně vyplnila smlouvu zářijovou a nedostojí-li slovu, Francie sama se toho uchopí.“

Dne 25. července 1870. Visconti Venosta, ministr zahraničních záležitostí v parlamentě ujišťoval doléhajícího naň Nicoteru v této příčině, že ve smyslu smlouvy odvolala Italská vláda 4000 svých vojáků od území papežského, a že samé Italii by bylo nevhodným, kdyby snad chtěla využítkovati tísne, v jaké se octla Francie a tak vydati se v podezření, jako by chtěla rozluštit otázku Římskou (zmocniti se Říma). Několik málo dní později 19. srpna, Venosta opakoval touž řeč, odmítaje, že nechce snad vláda klamavým a nedůstojným způsobem využítkovati tísne, v které vězí Francie.

29. srpna se změnila scena. Venosta poslal okružník všem mocem Evropským, v němž je usvědčuje, že vláda cítí dvojnásobnou potřebu, aby vyhověla přání národa (t. j. aby obsadili Řím), ale ujišťuje, že papež zůstane „neodvislým a svobodem“ a uzavírá řeč svou „nadešla doba rozřešiti otázku Římskou.“

Jak mohlo k této změně dojiti? Ve Francii šly věci s kopce a Prusko ujistilo vládu Italskou, že jí v této věci překážeti nebude. Ale přes to vše hlavní vina padá na Napoleona, že dal své svolení k spojenectví mezi Itálií a Pruskem, a pak i proto, že nedovedl rozhodnouti se v čas ani v prospěch Rakouska ani Pruska. Chtěl si hráti otálením a zatím zahrál si Bismark s ním. Tomuto novému spojenectví však nikdy nepřál, ani když Italská vláda se Říma zmocnila.

Jediný Bismark ve své chytrosti stále jim našeptával, že by jednou Francie mohla se mstíti na Italii pro nedodrženou smlouvu z r. 1864. Ne-dařily se sice jeho plány hned, ale neustal opakovati svůj důvod předstíraje okupaci Tunisu od Francie.

Než rozřešení otázky Římské mělo z rozličných a protivných příčin za následek nedůvěřivost, podezřívavost mezi oběma sesterskými národy (Italy a Francouzy), kteréz skončily úplnou neshodou a nepřátelským rozejitím.

Francie vícekrát vyčtla Italii, že nedostála smlouvě, a tato odpovíděla Francii, že sama jest spolu vinnou, protože tomu dopustila pod záminkou, že potřebuje vojsko jinam (do války proti Prusku).

Toto nedorozumění obou národů stále se přiostrňovalo. V Italii mělo za následek jakési sevření vzhledem k činnosti zahraniční, stále zbrojení, kteréz vyssává zemi.

Se strany Francie následovala jako odvetou válka finanční — velmi litá válka obchodní. Nemíníme sice, že by Francie začala válku s Itálií, protože tato nedodržela smlouvu, ale sama sebou namane se otázka, zapomněla již, či odпустиła Francie Itálii?

A tak došly věci s Itálií k prapodivnému zauzlení, že totiž Itálie jsouc a zůstávajíc v přátelství se všemi mocnostmi, nesmí se spolčiti s nikým. Tak totiž přítomné sočení vlád Evropských, jedné proti druhé nese sebou, že kdyby některá z nich chtěla napadnouti a pokořiti Itálii zdvihly by se proti ní jiné ostatní.

Kdyby zbraně Italův byly zůstaly ve Florenci jako hlavním sídle království, byly by přes všecku svoji nespravedlivost vykonaly něco dobrého, byly by totiž učinily Itálii italskou, totiž novou evropskou zemí, která po dlouhé věky podléhala brzy té, brzy oné vládě cizí; tak že by Itálie nebyla služkou, ale sestrou, již by si vážily všechny moci ostatní. A nezapomeňme že vrch vši moci a slávy Italské by byl zůstal papež.

Duch katolický se dnes šíří všude. I v zemích protestantských tohoto ducha přibývá. — Z této okolnosti by opět těžila jen Itálie. Nebo která velmoc zdvihla by nespravedlivé válku proti Itálii? Papež sám svým mocným slovem u všech by dostačil zastaviti hrozící takové nebezpečení. Či jak lze domnívati se, že všude rozšíření a rozptýlení katolíci, by pohrdli hlasem svého Otce, přimlouvajícího se za své dítko prvorozené. (Itálii). Co dokázal kardinál Manning v Anglii přese všechny nesnáze tamější, to by se bylo také povedlo papeži v Itálii. Než pohříchu zmátli se; učinili chybu osudnou, jejíž smutné následky tuto ještě jednou krátce zahrnujeme:

Ode dne, kdy Řím vzat byl papeži, věci mají se takto: „Boj náboženský, náboženské korporace potlačeny, vojenskou službou stíženo i kněžstvo, škola bezbožecká, lid, jemuž ubývá víry, a papeži vzata zbraň z rukou, aby jim víru vrátil.

Protože sluhové Boží byli vydáni potupě, sami biskupové stěží jsou s to ukojiti rozbouřené mysli. Tyto znemravnělé vrstvy lidu netouží po ničem jiném, než aby převrátily dosavadní společenský řád. Potuchla úcta k jakékoliv oprávněné moci, slovo sněmovny nemá váhy, řád volební pokažen, spravedlnost ve správních úřadech zmizela, ovšem snad se rozumuje, všickni se obávají neznámého zla, které nás čeká snad dne zítřejšího.

Finance státní i soukromé klesly, žádný úvěr, vyčerpány téměř všechny síly země, hyne průmysl, kapitál přišel na zmar, všecko kolem nás se bortí a boří. Krise státní pokladny, krise hospodářská, krise bankovní. Není více jista ani osoba ani věc pro krádeže a loupeže. V nejkrásnějších a nejživějších částech Itálie potkáváme se s lupiči a revolucionáři.

Tam je dnes Itálie po 25letém hospodaření nové vlády.

K čemu jsou chudí.

Napsal Léon Gautier, přeložil Vojtěch Kameš.

I.

V celé obci X... nebylo chudása. „Jak šťastný to kraj!“ zvoláte as v duchu.

Všickni obyvatelé měli tytéž příjmy, jež se jim vyplácely v tentýž den. Všickni měli po stejném kousku země, u prostřed kterého stál všude stejný dům a každý ten dům měl stejný počet oken.

Celé městečko bylo nově vystaveno, domy byly čtyřhranné i také políčko každé tvořilo čtverec a bylo ohrázeno malovaným dřevěným plotem z tyčí, aby živé ploty z křovin „zbytečně nezaujímalý místo.“ S Bohem, ptáci, hnízda pryč i váš zpěv!

Lidé usnuli se všickni, že se budou šatit zcela stejně. A věc podivuhodná! Dospěloť se tak daleko, že i oblek žen podařilo se zregulovati; šířka šatů pro všechny měla býti stejná. Nepravím, že by tři čtvrtiny těchto dam byly s tím spokojeny a že těm ostatním nezpůsobila ta věc žádného zármutku.

Obecní úřad očísloval všecko obyvatelstvo, tak že se již nerozeznávali lidé podle svých rodných ani křestních jmen. Číslo sudá vyhražena ženám, čísla lichá patřila mužům. Když se ohlašoval sňatek, řeklo se na př. Číslo 4362 bude si bráti číslo 3857. Rozumí se samo sebou, že odtud byla vyhostěna láska i poesie, „věci, které nejsou k ničemu.“

Rovnost dokonalá byla tu provedena: všickni obyvatelé jedli stejný pokrm ze stejné mísy, v tutéž hodinu, a pili stejný počet „centilitrů“ téhož vína. Chodili spát a vstávali v tutéž minutu; tambor ke všem těm výkonům dával znamení.

Zapomněl jsem říci, že tam neměli kostela; obec ho nechtěla.

II.

Byli šťastni? Byli šťastni administrativně: štěstí to negativní.

Dítky, od nejtělejšího již věku, byly odloučeny od rodiny, a vychovávány bez matek od obce. Také nebylo v celé té zemi rodiny v pravém slova smyslu: nikdo si nepřál dítě, nemocné dítky málo byly ošetřovány, a když zemřely, nikdo pro ně neplakal.

Každý říkal jen bez přestání: Mé právo, a slova toho měl každý plná ústa. Nikdo však neproněsł to slovo svaté: Povinnost; nikdo je nechápal. Nebylo příležitosti ku vzájemné pomoci: ba nebylo příležitosti ani ku spatření se, každý se isoloval. Rovnost splodila egoism, egoism splodil nenávisť.

Když měli každý den chléb, nemyslili více na Boha, kterýž jej dává; poněvadž nespatořovali více lidí, kteří by měli hlad, uzavíralo se srdce jejich přirozeně citu vděčnosti k Bohu a lásky ku bratřím. Těchto posledních slov nebylo ani vůbec ve slovníku té země; těmito ctnostmi, kteréž udržují svět, se tam ani nepohrdalo, poněvadž, běda, jich tam ani neznali.

A poněvadž dekretem obecní rady nebylo možno potlačit staré náruživosti lidské: pýchu, závisť a všechny to ostatní vášně, které nebyly více kroceny myšlenkou na Boha a na chudé, přirozeno, že se brzy hrozně rozpoutaly: manželstva stala se neplodnými ano nectnými, jedna rodina proti druhé chovala divou a neskrotitelnou nenávisť; nastávaly boje a hrozné rvačky skrápěly každodenně krví tak krásně přímočarné ulice tohoto rovnostenského města. — —

III.

Toho času přišel do této země jeden křesťan. Vzbudil nejživější zvědavost, neboť po dlouhý čas již tam žádného neviděli.

Tento křesťan zděsil se, pozoruje, jak krutě trestá Bůh tuto tak bohatou zem. Ale křesťané nespokojí se s pouhým pozorováním zhouby, kterou způsobilo zlo: oni chtějí je napravit a s pomocí Boží také je napraví. Náš křesťan začal se nejprve modlit a prosil Boha, aby dal mu dobré vnuknutí, jak by bylo možno zachovati tyto nešťastníky.

Dokonav svou modlitbu, povstal s myšlenkou, za kterou prosil. Napsal jednomu ze svých přátel, který bydlel daleko v jednom velikém městě, těchto několik slov: „Pošli mi bez prodlení chudou rodinu, jak budeš moci nalézt, nejbídnější! Chci se o ni postarat.“

Za několik dní žádaná rodina kulhající přišla. Přítel dobře volil: byla to rodina hrozně bídná. Byli to slabí starci, nahé děti, nemocné ženy, a žádný peníze, žádný chléb, ba ani žádná naděje.

„Velmi dobře,“ pravil křesťan přijímaje je, to zachová celý tento kraj.“

IV.

Když druhého dne obec X . . . se probudila, nastal veliký škandál. Na každé dvéře klepal chudás, nastavuje s voláním žalostným ruku. Bylo křiku po celém městečku: bili chudásy, vyháněli je; ano jednalo se i o to, zdaž by neměli býti v polích postříleni.

Každého následujícího dne vraceli se chudásové na svá místa, ale nebyli o nic lépe přijati. Ale konečně omrzelo je chudásy bít, dříve než tyto omrzelo bití snášet. A na to právě počítal náš křesťan, který byl, díky Bohu, dosti bohat, aby, vyčkávaje, mohl živiti zatím chudásy tyto.

Přišel přece den, (den, jemuž požehnal Pán, jitřenka spásy pro duše tyto), kdy jednomu z chudásů těch byla určena první almužna. Dárek skrovný ale velice splesali nad ním v nebesích strážní andělé této končiny země.

Malé děvčátko z městečka toho našlo chudou ženu, která vysílením klesla na roh jednoho mezníku. Útrpnost probudila se v malém tom srdéčku; naklonilo se k žebračce: „Co je ti?“ ptala se divenka. — „Mám hlad,“ odpovíděla žena. — „Počkej,“ řeklo dítě „tu máš mou snídání: jez a pij.“

V té chvíli zajisté, že slastí zachvělo se nebe. bylo to poprvé po dlouhém čase, že zase slovo lásky slyšeti bylo v této zemi; poprvé tu „rovnost“ skutečně přestala, a s ní egoism, osamocení, nenávisť. Jediný tento skutek dítěte získal milost tisícům duší. Budiž požehnaná, drahá divenko! A ty, ubohá, jez a pij, nevědouc stala jsi se osvoboditelkou všeho lidu.

V.

Dítko, vrátivši se domů. pravilo: „Kdyby jednoho dne moje matka stala se tak chudou jako ona žena, které jsem pomoc poskytl? Ó, jak chci milovati matku svou?“

I vypravovala matce, co se jí přihodilo: „Já nechci, abys ty se stala chudou,“ doložila a vrhla se matce kolem krku a objímajíc ji sterými ji zá-sypávala polibky. Již tedy vidíte, že se docela i lidé milovati počali v té zemi, kde polibky dětské staly se tak řídkými jako polibky mateřské.

Zatím matka uvažovala dále:

„Proč jest žena tato tak chudou, když mně neschází ničeho? Ach, jak byl milý Bůh ke mně dobrotiv!“ Řekla: „Milý Bůh!“ Od těch slov k padnutí na kolena a k modlitbě nebylo již daleko.

„Ale“, pravila si sama, šeptajíc některé modlitby, „když byl Bůh tak dobrotiv ke mně, volá srdce mé i rozum můj, abych dobrotivou byla i já k jiným. Milá dcero, veď mne ku tvé žebračce; vezmi chléb, vezmi víno, vezmi, co jest tu nejlepšího a doneseme jí to. Bože! jak jsem šťastna, doložila. Nevím proč ale jsem jako opojena štěstím.“

Neviděla ubohá, že šťastna jest proto, že láska vstoupila do jejího srdce; jestiť láska podstatou radosti. Netušila ve chvíli této, že ve své otcině vzbudí veliké hnutí lásky, hnutí všeobecné, kterým Bůh vždy se sklání k bídě lidské a kterým člověk má se skláněti k bídě svých bratří.

Matka i dcera spatřily žebračku obklopenou šesti dětmi, ana jim rozdělila snídání své malé dobroditelky. Jaký to vyjev! Plakaly obě: „Zadrž,“ řekla rychle matka, „pojď a zůstávej u mne i s dětmi svými: jsem vdovou a u nás jest dosti místa.“ A chtěla sama v náruči své nésti její nejmenší dítka; dceruška její podala ručku druhému. Žebračka šla za nimi plačíc radostí a žehnajíc jim hlasitě.

VI.

„Přijďte nám pomoci,“ pravila laskavá tato vdova některým svým sousedkám. „Máme na starosti šest dětí, matka jejich jest nemocna a my samy nestačíme k jejich obsluze.“ Sousedky trochu váhaly; pak přišly přece. Srdce žen jsou přirozeně útrpnosti jako růže vůni obdařena.

Při této příležitosti se ženy mezi sebou smířily; brzo i mužové pře-

stali se bítí. Někteří, věc neslýchaná! počali se i navštěvovati a potom se i milovati.

Zatím světnice, v níž ubytována chudá rodina stala se nejkrásnější z celého města. Každá z žen pokládala si za čest přispěti něčím k jejímu okrášení ale také i ku podpoře matky a dítek. Ano docela i žárlily na „majitelku“ těchto chudých: „Já mám světnici mnohem větší,“ pravila jedna. — „Já mám dvě pro ně,“ řekla druhá. — „Já mám čtyři,“ doložila třetí.

„Já dávám svůj dům,“ řekla vdova, „a udělám z něj chudobinec. — Kdo jej bude vydržovati? — Já.“

„Ale vy nemáte o nic více než my, namítaly druhé. — Budu almužnu sbíratí,“ odvětila šlechtná vdova, jejíž srdce rázem otevřelo se všem velikým myšlénkám křesťanským. „Stanu se chudou s těmito chudými a vy mi dáte, čeho třeba k vydržování mého chudobince.“

„Já budu almužny sbíratí s vámi,“ řekla jedna mladá dívka. — „Já také,“ pravila druhá.

„Ale,“ řekl křesťan, který při tom byl, „toť řeholní řád, a co chcete založiti, toť klášter!“ Toto slovo je zarazilo. „Nechť, třebaš klášter,“ řekla vdova. — „Nejsem proti tomu,“ odvětil křesťan; „ale počkejte, vždyť nemáte ani kostela.“

„Nuže, budeme jej míti: neboť potřebí, aby i Bůh měl svůj stánek, jako jeho chudí.“

VII.

A brzo měli tam kostel, chudobinec, klášter.

Milovali Boha, milovali jeho svaté, a milovali se vespolek.

Rodiny jejich staly se četnými, jejich spojení čistými, jejich svornost podivuhodnou.

Rozum jejich otevřel se pravdě, srdce jejich lásce: stali se lidmi v pravém toho slova smyslu: duše jejich dospívaly a brzo dospěly tak, že mohly přijati svého Boha.

Již měli tam po čase i světce, kteří násilím uchvacovali království nebeské a zástupy duší země té kračely za nimi.

A chudé chtěli vždy míti u sebe: neboť chudí, jak jste právě viděli, způsobili všecko to: jim povinni byli za své ctnosti, za svou svornost, svou víru, svou naději, za svou radost na zemi i za svou slávu v nebesích!

Páně Pelíškova samospasitelná církev.

Napsal Filip Jan Konečný.

(Pokračování.)

Všech křesťanů na celé zeměkouli se počítá na 406 milionů. Mezi těmi je křesťanů evanjelických všech různých vyznání 115 milionů, křesťanů řecko-katolických 83 $\frac{1}{2}$ milionů, a křesťanů římsko-katolických 207 $\frac{1}{2}$ milionů. (Těch, co nejsou křesťané, se počítá 1017 milionů a sice: 6 milionů židů, 195 milionů Mohamedánů, 698 milionů ctitelů Brahma a Buddha a 118 milionů pohanů ostatních). Kdo může, ať si srovná v hlavě i v srdci myšlénku, že celá církev východní přes 83 milionů řecko-katolických křesťanů, — ale, pane Pelíšku, ani v tom nemáte pravdy, že to jsou „řecko-katoličtí“ křesťané! — jest vyloučena ze spasení proto, že neposlouchá papeže, a že losem všech národů evanjelických (115 milionů lidí) jest věčné zatracení proto, že jiným způsobem Boha vzývají, nežli Církev římsko-katolická, a že jedině na Kristu zakládají všecku naději svého spasení! Již několikrát připomenutý Perrone, tážán jednou angličanem Seymourem, má-li opravdu za to, že k peklu je odsouzen každý, kdo papežství odpírá a že tedy dle toho veškerý lid anglický je peklu propadlý, odpověděl prý vážně a důrazně: Ano! Dovede však tuto

myšlenku sněti z nás někdo obyčejných smrtelníků? Jak že? Miliony a miliony křesťanů, byť jejich víra v Krista byla sebe vřelejší, že jdou vstříc zatracení proto, poněvadž zamítají jisté věroučné články, dle jejich přesvědčení s písmem svatým se nesrovnávají, poněvadž nekonají jisté obřady a pod.? Jak že? Tak mnozí velicí dobrodincové lidstva, jejichž světlé stopy zářiti budou po všecky věky a jimž nepřestane svět žehnati, to že jsou duchové na věky klatí proto, že chtěli náležeti jenom Kristu a ne matce církvi domněle samospasitelné? A vy šlechtetní obhájcové pravdy Boží, — pozor, teď to začne, jelikož pan pastor „obhájí“ nejen evangelíky, nýbrž i Husity, Bratry, Tábory a zkrátka všecky, jen ne katolíky!! — kteří jste pod korouhví evangelia bojovali a trpěli v zemi kalicha — ale, pane pastore, vždyť v Husův kalich nevěříte, jelikož v něm pravou krev Pána Ježíše jako Hus (učil) nevyznáváte! — vy Husové a Jeronymové, Žižkové a Prokopové, Komenští a Žerotínové — a vy slovní a slavní zemi jiných a jiných, jejichž jména povždy zůstanou zapsána v dějinách literou zlatou (ale nepravou!), ať kosti vaše po výborném boji práchnivějí kdekoli a ať se nazýváte jakkoli, Luther, Cvingli nebo Kalvín — Milton, Newton nebo Wilbeforce atd., vy že jste nepřátelé Boží a pekla zatracenci, — za to však lidé jako Castelnau, Montfort, Loyola, Filip, Alba a jak se nazývají všickni ti démonové fanatismu náboženského (pane pastore, pomohu Vám! Jeden z nich jmenuje se císař Ferdinand II., jak jste si jeho sám nedávno vzpomněl, a druhý slul třeba Tilly atd.) ti že sklízejí radosti věčného ráje proto, že byli ráznými a věrnými syny církve? Svědomí lidstva volá, dějiny křičí a jednou veliký den Páně hlasem hromu odpoví: „Nikdy ne!“

Vypsali jsme celou deklamaci páně Pelíškovu, aby čtenář viděl, co toho pána rozjařiti dovede. Týž pán, kterýž ukrutného a nemravného Kalvína, ano i Luthra a Cvingliho posílá do nebe, nic si z toho nedělá, že Bonifáce VIII. viděl Dante v pekle, že celá řada mužů z protivného tábora má býti vyloučena z „nebeského ráje“! Na nás volá, abychom nezatracovali, a sám druhé vyhazuje z nebe! Že sv. Ignác Loyolský nenalezne u něho milosti, předvádíli jsme; že však pan Pelíšek dá před sv. Ignácem přednost opilci Luthrovi, ukrutnému kalvinovi a cizoložníku Cvinglimu, toho jsme nečekali, tu jsme byli skutečně překvapeni! Kristus Pán prohlásil, že pro nečisté a ukruté není nebe. Kdy Luther, Cvingli a Kalvín za své hříchy učinili pokání a kdy dostali odpuštění, nevíme, jako pan pastor toho neví, proto s bázní doporučujeme je milosrdenství Božímu, k němuž volá o pomstu na miliony jimi svedených duší od pravé víry! Chce-li pan Pelíšek povídati, kdo jest v nebi a kdo není, ať si povídá, — poslední veliký den si lehčím neudělá!

Proti tomu jest se nám však důrazně vysloviti čili „protestovati“, aby pan Pelíšek podstrkoval falešný smysl katolickému učení. Nechceme tvrditi, že učinil tak úmyslně a za tím cílem, aby nás u svých čtenářů ostouzel a proti nám štvál, ale máme za to, že pan Pastor našeho učení skutečně neznal a proto nesprávný smysl mu dal. Než i potom nemůžeme propustiti pana Pelíška bez trestu a musíme svým čtenářům ponechati, aby si mírný učinili úsudek o člověku, jenž do našeho učení láteří, rozumu a k tomu ještě zdravého rozumu se dovolává, ačkoli smysl učení toho nezná! Naše učení o „samospasitelnosti církve katolické“ má následující smysl: Netážeme se, kdo bude nebo nebude spasen, ale tážeme se, kde a jakými prostředky nejsnáze a nejjistěji po vůli Páně spásy dojde! A máme za to, že stává se tak jen v církvi Kristově, proto zavrhuje každou společnost náboženskou, která není pravou církví Kristovou. Nemáme tedy, pane Pelíšku, na zřeteli „miliony a miliony nešlechtetnějších lidí“, kteří tak nešťastnými byli, že se v takové nepravé „církvi“ zrodili nebo k ní později přistoupili, nýbrž máme na zřeteli to, co jste nazval ve svém spisku „soustavné učení hierarchické“, čili zkrátka máme na zřeteli učení, prostředky a povolání té „církve.“ O tom tvrdíme, že není spásodárným a že stoupenzí jeho jen mimočádným způsobem, ale nikdy ne bez opravdové touhy náležeti pravé Církvi Páně, mohou býti zachráněni. Jediná Církev katolická — tak věříme, — má a) učení

b) prostředky, c) poslání a povolání vésti lidi ku spáse, jak chtěl to mít Kristus Pán, proto jediné ona jest spásodárná čili samospasitelná. I v jiné společnosti náboženské mohou se lidé spasiti dle našeho učení, ale ne tak proto, že jsou v jiné společnosti náboženské, že zachovávají její učení a ustanovení, nýbrž že přes to přese všechno zachovali si v duši víru v Ježíše Krista a domněni, že náleží a náležeti chtějí Jeho církvi. Kdo není s Kristem, proti Kristu jest, praví Spasitel. Opravdova touha, ozývající se v srdcích jinověrcův po Kristu, spojuje duše jejich s Kristem, a my daleci jsme toho, abychom je od něho zaháněli nebo dokonce zatracovali. Pamatujte však, že takoví lidé, vlastně celým smýšlením a touhou, vírou, nadějí a láskou náležejí Kristu a ne bludu, v němž nevědomky žijí. Jest to ovšem zvláštní milost, když Pán Bůh tyto zbloudilé ovečky zachrání, ale jest možná a dle našeho učení snad i dosti často se stává ke slávě a chvále Toho, mimo něhož není spásy. Tak vyhlíží „brozné“ učení o samospasitelnosti katolické Církve. To dílo, které Pán Ježíš pro spásu lidstva založil a do skonání světa na zemi mítí chtěl, slibuje k velikému úkolu zvláštní pomoc — Já s vámi jsem po všechny dny až do skonání světa! to dílo považujeme tím, čím skutečně po vůli Páně jest, spásodárným čili samospasitelným. (Pokr.)

Bez domova.

Jihočeský obrázek. — Napsal Boh. Brodský.

(Pokračování.)

Pantáta jaksi ve své mysli ztvrdl, zkostnatěl. To od toho stálého trápení a vnitřních úzkostí o dceru a vnuka. Lidí v polích pracujících si ani nevšiml a šel rovně ku předu.

Za hodinu byl v Čakově. Zvonili poledne a pantáta vrazil hned do statku. Rodina bratrova seděla ve světnici u oběda. Pantáta shodil svůj ranec na zem a šel do světnice.

„Dej Pán Bůh dobré poledne“, povídal a rovnaje si vlasy, zůstal státi.

„I vida, vida, to jsou hosté!“ divil se Toník. „Vítám tě, Františku. Pojď si s námi vzíti trochu bramboračky.“

„Pojďte strejčku, pojďte“, nutila hospodyně, malá, drobná, suchá žena. Byla kost a kůže, jen černé velké oči jí hrály ve tvářích. Měla tři děti a sháněla pro ně tolik, že samými starostmi se sesýchala.

„Děkuju pěkně, napřed si musím vyjednatí, proč jsem přišel,“ odkáslával pantáta a přestupoval z nohy na nohu. „Jdu k vám, abyste mě vzali za čeledína. Tolik, co dáváte cizému, dejte mně. Budu aspoň poctivější a nebudu se vám toulat. Práci umím, nebojím se jí a tak se mnou nepochodíte zle.“

Hospodyně podívala se na něho nedůvěřivě.

„Jste vy šelma,“ smála se. „Bude mit pomalu v Klenči celý grunt a tady chce dělat čeledína.“

„Žerty nechme stranou,“ řekl pantáta tak vážně, že více o pravdivosti jeho slov nepochybovali. „Myslím do opravdy. Také jsem si přinesl, co potřebuji.“

„Co se to, pro Boha, u vás stalo?“ ptal se Toník.

„Stalo, nestalo, povídat ti nebudu nic“, odbyval ho pantáta. „Dovíš se to od lidí. Já nemám na chalupě už ani došku a na hlad mám času dosti, až budu starý. Teď si ještě umím vydělati a nerad bych šel mezi cizí. Tak vezmete mne?“

„I vezmeme“, kýval Toník. „Čeledín mi narukoval a nepostačím sám. Jen se bojím, že tě to u nás omrzí.“

„Ba neomrzí“, povídal pantáta pevně. „Povězte mi, kde budu spát a já si práci najdu hned sám. Mě nemusí nikdo do práce nutit.“

„To vím, ještě si jednou něco uženeš. No, Kačenko, kde bude Frantík spáti?“

„Třeba v komoře“, povídala hospodyně vahavě. „Je tam sice zima, ale až nastanou mrazy, může přespáti ve světnici.“

„Jsem zimě zvyklý, budu spáti v komoře stále. Ukažte mi, švakrová, kam si mám dáti ty své hadříky.“

Hospodyně šla s ním do komory a pantáta rozvázav uzal, vyndával šaty a věšel je na hřebíky. Prádlo mu vzala švakrová do své truhly a poslamkou si přikryl šaty, aby se mu nezaprášily. Pak šel a posadil se k obědu. Jedl klidně, vyptal se, co na kterém poli má Toník na práci a jak to či ono si přeje. Po obědě se pokřižoval a rovnou do chléva. Když přišla za chvíli za ním hospodyně, divila se, jak všechno umí a dělá. Obracel se jako mladík a dělal práci, až milo se podívatí.

„Má ten Klenečský Frantík zdraví“, povídala muži, když se vrátila do světnice. „S čím si čeledín celou hodinu hrál, má hotovo jako hračku. No, bude-li se tak činiti, jako doma, nebude pro nás zle.“

„Však on u nás nevydrží“ řekl Toník, zavrtěv hlavou. „Nedá mu to, vrátí se k ženě a k dceři. Popadla ho doma zlost a proto sem utekl. No, ať tu je. Zadarmo ho živiti nebudeme.“

Ale pantáta byl mínění jiného a také se dle toho choval. Pracoval jako opravdový čeledín, ba ještě více. Dřel se tolik, jako doma. Práce mu pod rukama ubývala, nestál, nezevloval a nežádal žádných ohledů. Najedl se jako čeledín a šel bez nucení po své práci. Švakrová, která z počátku sama u sebe byla mrzuta, že tu pantáta je, byla nyní ráda. Nikdy by bývali tak hodného čeledína nedostali. — Jen to ji mrzelo, že nebyla se švakrem žádná řeč.

Přišel vždycky k jídlu zamlklý, sedl si a chvatně jedl. Když se ho na to či ono ptali, odpovídal stručně a nevrle, dáváje na jevo, že si přeje míti pokoj. Marňe začínala hospodyně vždy, toužíc dovědětí se, co se vlastně stalo mu v Klenči. Když nemohla u něho svou zvědavost ukojiti, zašla si jednou do Klenče sama na výzvědy. Vrátila se k večeru a při večeři začala vykládati:

„Dnes jsem musila do Klenče ku tkalci, aby mi sepfredl přízi na sýpky. Stavila jsem se také u Dočkalů. Milý švakře, dobře máte, že jste tu. Tam se děje Boží dopuštění.“

Pantáta sebou trhl a podíval se ze strany na švakrovou.

„Ať se děje co chce“, řekl tvrdě.

„No, povídám vám, Boží dopuštění. Tomáš dělá jakoby rozum neměl. Pije, karbaní a když potřebuje platiti, přijde na Kristinku a ta musí zaplatiti. Nechce sice, ale on jí hrozí zabitím a chudák se ho bojí. Panímáma nevychází s pláče. Tomáš ji z velké světnice vystrčil. Nesmí tam, leda když je pryč. Jo, jo, to jsou smutné konce.“

Pantátu pátilo každé sousto. Sotva mohl polykati. Kládl lžici na stůl a vstával.

„A víte-li pak, že Josefova žena nebude? Byl u ní včera kněz s Pánem Bohem a doktor. Klade jí tak tři dny. Ještě že nemají děti. Co jen ten Josef si počne? Je v chalupě sám. Jen aby se neženil. Snad by si vzpomněl pak na naše děti.“

Pantáta už neposlouchal. Vyšel ven a šel po večerní práci. V uších mu znělo, že v Klenči je v chalupě Boží dopuštění. Měl před očima Kristinku. Hned jak z domu odcházal, byla celá bledá, utrápená, uplakaná. Což teprve teď? Nedej Pán Bůh, aby skončila jak Vašíček. A snad by to bylo pro ni štěstí.

Zachvěl se a zastaviv se, zadíval se do prázdna, jakoby patřil na mrtvé tělo své dcery. To jím zatřásl. Snad aby tu holku přece neopouštěl a ne-nechával ji u toho darebáka. Okradl by ji o všechno. Ale jak to udělati? Sem je vzítí nemůže a kam jinam se obrátit? Leda že by šel do podruží a

chodil na nádenickou práci. Při té myšlénce ho zamrazilo. Pěkné věci ho čekají, k stáru podruží. A přece jinak nemůže býti, nechce-li se o dítě připraviti. Musí se někde poohlédnouti po světnici. Tu v Čakově ne, ani v Klenči. ale někde jinde, kde je panský dvůr a jistý výdělek.

Zabýval se tou myšlénkou celou noc a ustanovil se, že se ráno někým pustí hledat příhodné místo. Ale už tu byl z Klenče od Josefa posel se vzkazem, že v noci jeho žena zemřela. Zároveň vyřizoval posel pantátovi, že ho Josef prosí, aby k němu přišel a pomohl mu, protože je v celém stavení sám.

Dočkal váhal. Báł se Klenče. Bude tu míti před očima chalupu, Kristinku a ostatní. Lidé beztoho o ničem jiném nemluví, než o něm. Po chvíli však ho napadlo něco jiného. Mohl by Josef vzíti k sobě na čas Kristinku s panímámou, než by si on, pantáta, našel něco jiného. Tomáš at si jde kam chce. Když bude chalupa prázdná, nebude míti od čeho býti živ. Kristinka se nebude báti bití, nebude za něho platiti a aspoň ona nebude na vždy zmařena.

Ačkoliv si před tím pantáta umiňoval, že ponechá Kristinku svému osudu, pouěvadž se neumí svému muži oprítí, přece se mu vše v hlavě rozleželo. Jeho láska k dceři byla hluboká, vroucí a její neštěstí zatlačilo všechnu jeho umíněnost. Zase se začala jeho hlava plniti starostí o ni, když slyšel, čeho zakouší. Vzkázal tedy Josefovi že večer přijde. Za dne se ostýchal podniknouti návrat do Klenče a čekal na soumrak. Toníkovi neřekl, že nadobro odchází. Což kdyby Josef nechtěl povoliti, aby si k sobě vzal ženu a dceru? Pak by se vrátil, neboť do své chalupy, dokud tam bude ten ničemný Tomáš, se nevrátí za žádnou cenu.

Josef pantátu rád viděl. Po čas nemoci své ženy nemohl z domu ani vyjítí, s nikým promluvití. Cítil sám na sobě, že je blízek nemoci, že je rozmrzelý, unavený, skleslý. Pantáta sice mnoho řečí nenadělal, ale aspoň tu někdo byl.

Šli spolu k nebožce, která ležela už v rakvi. Pantáta jí udělal tři křížky na studeném, vychladlém těle, poklekl a pomodil se. Pak šel s Josefem do světnice. Chvíli seděli zamlkle a dívali se před sebe. Nevěděli o čem mluvití.

„Prosím tě, Františku, co se to u vás děje?“, začal Josef. „Ve vsi se o jiném nemluví, než o vaší chalupě. A mně samého mrzelo, že jsi utekl. Kdo tam teď ty ženské ochrání? Jen mladý prý dělá Boží dopuštění.“

„Josifku, chybili jsme, chybili“, povídal pantáta trhaně. „Napřed panímáma. Ta jinak nedala, ačkoliv jsem povídal, že bude zle. A pak jsem chybil já. Běžel jsem k notáři a udělal postup na to dítě, které umřelo a na Kristinu. Dítě vzal Pán Bůh a Kristina povolovala muži, platila za něho dluhy. Neměl jsem dávatí nic postupovatí, mohl jsem býti pánem do dneška a nemusil jsem míti veřejnou hanbu. No, už se stalo, děj se vůle Boží. Ale kdybys chtěl, vzal bych si sem panímámu s tou holkou. Neboj se, že bychom ti byli za obtíž. Obstarali bychom ti vše jako své. Rád bych jen, aby Tomáš musel z chalupy a aby Kristinka se nedala od něho více okrádati. Sem by se za ní neodvážil a do chalupy bych dal nájemníka.“

„Když si myslíš, že by bylo tak dobře, udělej to“, povoloval Pepík. „Já jsem beztoho jak vrtohlavý a nemohu se o nic starati. Vidíš ty máš starosti, protože máš dítě, já zase, že žádných nemám. Je to také smutné.“

Vzdychl si a teskně zahleděl se před sebe. Pantáta se zběžně na něho podíval. Má pravdu, je to smutné, když člověk nikoho nemá. Společný zármutek s bratrem poněkud ho oživl. Nesmí tak zbaběle se všemu vyhýbatí a nechávatí svou dceru tak zcela bez pomoci.

„Je pasačka doma? Poslal bych si pro Kristinku.“

„Je někde na dvoře, pošli si ji.“

Pantáta šel a pak s tlukoucím srdcem čekal, až Kristinka přijde. Opravdu přišla. Sotva ji slyšel v síni jítí, vstal a chvěje se, šel jí naproti. Jakmile ho Kristinka spatřila, rozeběhla se k němu a padla mu s pláčem kolem krku.

„Ach, tatínku, to se mi po vás stýskalo,“ lkala mu v náručí. „Pojďte k nám, udělám vám všechno po vůli.“

„Počkej, Kristinko, neudus mě. Řeknu ti něco jiného. Přijď ty s panímámou sem. Josífek nás tu u sebe nechá. Tomáš ať si jde do světa. Až zkusí hodně bídy, snad se napraví. Takhle by šlo všechno po staru a já bych se nadarmo trápil.“

Kristinka váhala. Tomáš byl přece její muž. Když však mimo pantátu také Josífek domlouval, slíbila učiniti dle jeho vůle. Tomáš byl v hostinci a než přišel, odešla Kristinka s panímámou za pantátou. Tento jako by byl znovu zrozen. Usmíval se, běhal po stavení a staral se o všechno s úzkostlivou pečlivostí. (Pokr.)

Prohlášení.

Já podepsaný František Žák, redaktor „Obrany“, časopisu věnovaného zájmům katolicko-politickým, odvolávám tímto svá tvrzení o p. Otakaru Červeném, kyjevském kupci pod firmou V. F. Červený a synové, uveřejněná v 16. čísle časopisu „Obrana“ ze dne 20. srpna 1894. pod nápisem „Feuilleton z cesty po Rusku. Proč se stali Čechové na Rusi žijící pravoslavnými“, a opět uveřejněná v 4. čísle téhož časopisu ze dne 20. února 1895. pod nápisem: „Feuilleton“, zejména odvolávám nařčení, jakoby se byl p. Ot. Červený stal pravoslavným z prospěchářství, pro ruble, neb jako nástroj ruské vlády, rovněž odvolávám svá tvrzení o p. Ot. Červeném v 56. čísle časopisu „Čech“ ze dne 8. března 1895. uveřejněná pod záhlavím „Obrana na obranu“ a prohlašuji dále, že vyňatek z dopisu jistého Kyjevljanina citovaný mnou v témž článku v „Čechu“ jest mystifikací, o jejíž nepravdivosti jsem se přesvědčil.

Toto prohlášení dávám tím ochotněji, poněvadž jsem vůbec neměl v úmyslu o p. Otakaru Červeném něco urážlivého napsati.

Na Král. Vinohradech, dne 26. července 1895.

Fr. Žák, redaktor „Obrany“.

Vysoce důstojnému a slovutnému

panu, panu

BENEŠI METHODU KUĽDOVI,

sidelnímu kanovníku starobylé královské kollegiální kapitoly u sv. Petra a Pavla na Vyšehradě, tit. konsistornímu radovi, em. kníž. arcib. vikáři, osobnímu děkanu, bývalému kníž. arcib. ordinariátnímu komisaři gymnasiálnímu, statečnému bojovníku Církve katolické, neohroženému buditeli národa, neunavnému a velezasloužilému spisovateli atd.

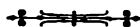
k jeho vzácným

75letým narozeninám, 50letému kněžství, a 25letému kanovnictví

srdečně blahopřeji

redakce a nakladatelství „Obrany.“

Ve dnech 12. a 13. srpna pořádá se v Praze **sjezd** **předsedů a příznivců Jednot katolických tovaryšů** a spojených s nimi **Jednot jinýchů a mužů**. V těchto dnech koná zároveň **družstvo „Vlast“** mimořádnou valnou hromadu. — Obě shromáždění konají se za vzájemného dohodnutí i rozděleny hodiny rokování tak, aby členové jednoho spolku mohli účastniti se i schůzí druhého. — Podrobnější zprávy sdělí se v **Jednotě katolických tovaryšů**, Praha, Anenské nám. 209—I.

D r o b n o s t i.

Šalomounský rozsudek. V jedné osadě uherské povstala zvláštní sekta náboženská, jejížto zakladatel se vydával za Spasitele světa. Průvržencům svým sliboval nejenom statky pozemské, ale také radost nebeskou, budou-li nové učení věrně zachovávat. Pošetilí vesničané přijali nového Messiaše i učení jeho, ano nemálo si na tom zakládali, že z nepatrné osady jejich vzejde spása všemu světu

Aby pak nový Messiaš byl skutečným Messiašem, bylo třeba, aby byl ukřižován. Proto vesničané naléhali na nového Messiaše, že musí na kříži umřít, chce-li býti pravým Messiašem. Dlouho se novému Messiaši nechtělo přání svých učenníků vyplnit a pro spásu světa na kříži život skončiti. Vida, že nič neprospěje, odhodlal se konečně ku kroku tomu, ale žádal, aby prve vymohli dovolení u světské vrchnosti.

Sousedé odebrali se na úřad a ozna-
movali, že ve vesnici jejich objevil se nový Messiaš a že musí umřít na kříži, chce-li, aby po smrti učenníci jeho mu věřili. Soudce přemýšlel chvíli nad touto neobyčejnou žádostí a po chvíli pronesl tento úsudek: „Nemohu vám bránit, abyste se nepřidrželi nového Messiaše, nemohu také zbraňovat, aby ho neukřižovali. Dávám k tomu svolení své, ale kladu zároveň podmínku, kterou musíte vyplnit. a nesplníte-li ji, nesmíte nového Messiaše ukřižovat. Váš Messiaš musí třetího dne vstát z hrobu; nevstane-li, pak dán vás všechny, kteří jste se k němu přidružili, ukřižovat.“

Sousedé odešli s nepořízenou a v krátké době učení nového Messiaše se zřekli, i samého Messiaše z obce vyhostili.

P. Filip Novák.

Zpověď Alexandra Dumasa.

Srdci lidskému nade všecko potřebí jest

zpovědi. Veliký apologeta tak zcela dobře řekl: „srdci nic není přirozenějšího jako důvěrná sdílnost, a zpověď není nic jiného.“ Jsi-li, čtenáři, mučedníkem toho démona němého, který tě dusí, uť se z příkladu doby současné, jak se hojí taková choroba. Jistý kněz v Paříži, jehož znám, vyšel o jedenácté hodině, aby zaopatřil umírajícího sv. svátostmi. Když se vracel, zastavil jej neznámý pán a tázal se jej, byl-li by ochoten věnovati mu několik minut pozornosti. Když kněz souhlas svůj projev, pravil neznámý: „Již jsem ležel, přivoloval jsem spánek, ale ten nepřicházel. Neschází mi ani majetek ani sláva, ale nemám přítele, jemuž bych říci mohl, co mne dusí, a kdybych měl celou Paříž, polovinu dal bych za jedno spolehlivé srdce, s nímž bych promluvit mohl.“ Po té odhaluje neznámý s výmluvností, zvýšenou talentem i bolestí, nejdokjemnější kapitolu svého života. Uplynulo několik hodin; prošli mnoho bulvárův i ulic, když tu vypravující náhle se zastavil a řekl: „Již dosti zneužil jsem zbožné vaší sympathy, budu na to pamatovati po celý svůj život; děkuji vám za ty hodiny míru, za kterých vám budu zavázán.“ — „Pane,“ odvětil kněz „konaje skutek dobrý, okusil jsem větší blaha, než jsem vám dal, jediné věci z tohoto setkání budu však litovati, že mi k jedné z nejmilejších vzpomínek mého života nebude lze připojovati též vašeho jména.“ Tu neznámý stisknuv jemně ruku kněze, chvíli váhal, pak ale řekl: „Když je nyní budete znáti, modlete se za lehkomyslného, ale velmi nešťastného . . . A l e x a n d r a D u m a s a.“ Tak vypravuje P. Caussette v knize nadepsané: Ananie.

V. Kmš.

Obsah „Obrany“ :

Něco o idej Cyrillo-methodějské. — Lístek z Italie. — K čemu jsou chudí. Napsal Léon Gautier, přeložil Vojtěch Kameš. — Páně Peliškova samospasitelná církev. Napsal Filip Jan Konečný. (Pokrač.) — Bez domova. (Jihočeský obrázek.) Napsal Boh. Brodský. (Pokrač.) — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovni ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václava Kotrby vdova, odpov. redaktor František Žák.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádvkem. 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendář“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovni ulici, kamž předplatné budíž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperator na Král. Vinohradech.

Katolíci, krajané!

Svatý Otec Lev XIII. orlím zrakem pronikaje nutné potřeby časové, neustává nabádati nás k účinné práci oproti zkáze, která hrozí společnosti lidské tím, že odstoupila od pramene všeho dobra — od Boha.

Za mocnou páku, podpírající veškerý katolický život, považuje Svátý Otec **katolické sjezdy**.

Píšeť v památném okružním listu k rakouským biskupům ze dne 3. března roku 1891 zcela zřejmě: „Scházejí li se lidé nepřátelských nám zásad, odvahou a počtem jsouce přemocni, a usilují-li svorně o to, aby jiné o dar víry i o všechny statky z něho plynoucí oloupili — tož zajisté dlužno a spravedlivě, aby katolíci, vedeni jsouce svými biskupy, všechny síly a snahy k odporu slučovali. V četně navštívených svých shromážděních budou zajisté svobodněji a platněji moci hájiti jak vyznání svého, tak i odraziti útoky nepřátel.“

Věrní katolíci, opírajíce se o tato slova svého vrchního Pastýře, sešli se již mnohokrát a to vždy v počtu nemalém, aby porokovali o vzájemných potřebách.

Jak známo, konaly se všeobecné sjezdy katolíků rakouských ve Vídni a Linci; Poláci měli svůj sjezd v Krakově, Slovinci v Lublani, Uhři v Budapešti a Čechoslované loni v Brně.

S radostným pocitem ještě dnes vzpomínáme blažených okamžiků při brněnském sjezdu; byli to dnové pravého nadšení pro věc naši. Posílení u vědomí katolickém vraceli jsme se k rodnému krbu a v hlubinách srdce plála vřelá touha: „Na rok v Čechách!“

Bylo-li na Moravě třeba k osvěžení a sesílení náboženského a mravního ducha pořádati sjezd, zdá se nám, že toho na výsost nutno jest i v Čechách.

Neutěšené poměry, jež vyvinují se v posledních letech v naší vlasti, vzbuzují v četných upřímných synech této země vážné obavy. Rolník, řemeslník

i dělník nyní upí pod tížícím tlakem rozháraných poměrů národohospodářských a toužebně obliží se, z které strany by mu vzešla pomoc.

A o kolik lepší jsou poměry naše náboženské?

Za nejdraší dědictví, svatým odkazem po drahých předcích nám zůstavené, pokládáme katolickou viru Svatováclavskou. Na výsluní víry té povznesl se národ náš, že nezaniknul v moři národů jiných; z víry té čerpaje mravní sílu, vytvořil věkovité památky, jež obdivem až po dnes naplňují každého, kdo poznal naši minulost. Bohužel dějí se za novější doby pokusy, otrástit touto věrou Svatováclavskou a to v základech.

Křesťanský názor světový má býti nahrazen názorem bezbožeckým a naproti tomu zásady křesťanské, tvořící základ společnosti, mají se odstraniti. A přece každému, kdo nepředpokládá, doznati jest, že síla národů spočívá v mravopověstnosti jak obecného života, tak i jednotlivců. Lze tuto mravnost mysliti si bez základu náboženského? Nikoli! Společnost čerpá život svůj, vzrůst a sílu jen ze spořádaného života rodinného, spočívajícího na pevném, přirozeném základě. Bez náboženství a mravnosti nemůže rodinný život obstáti, neb potom by jistojistě jeho pásy soslábly a uvolnily se. Kdo náboženstvím a mravností otrásá, otrásá rodinným životem a tím celou společností. To všechno majíce na zřeteli, uznali jsme potřebu toho svrchovanou, svolati se souhlasem Jeho Eminencí, našeho vrchního Pastýře,

katolický sjezd arcidiecése pražské do Příbrami ku dni 9. a 10. září t. r.,

na kterém bude pojednáno o vzájemných potřebách mravních i hmotných. Jsme přesvědčeni, že ze vzájemného styku při tomto shromáždění všichni k dalším pracím nabudeme posily.

Nuže, katolíci arcidiecése pražské, drazí rodáci a krajané, vy všickni, kteří pečujete o šťastnější budoucnost národa i vlasti, přijďtež na úpatí posvátného vrchu Matky Boží ke schůzi tak důležité! Časy jsou vážné. Nechtějmež, aby o nás jednou dějiny pronesly přísný soud, že majíce bdíti a střežiti drahý poklad, jsme spali a odpůrce nechali řádití dle libovůle na národa roli dědičné. Přesvědčení, že v žádném jiném není spásy nežli ve jménu Pána našeho Ježíše Krista, voláme:

Zdař Bůh katolickému sjezdu v Příbrami! Na shledanou!

V Praze, dne 10. srpna 1895.

Anděl Jan, materialista. — **Borový Klement**, Dr., metropolitní kanovník. — **Brusák Frant.**, metropolitní kanovník. — **Burian Josef**, Dr., kanovník. — **Cikánek Ant.**, c. kr. poštovní rada. — **Cuchý Jan**, mistr truhlářský. — **Čekan Václav**, majitel závodu kloboučnického. — **Drozd Jan**, c. k. professor. — **Eck Jindřich**, pozlacovač. — **Ekert Frant.**, farář. — **Engel Vitém**, majitel domu. — **Francel Gustav**, knihkupec. — **Habich Gustav**, majitel uměleckého sklenářství. — **Harazin Karel**, official. — **Hirsch Jan**, zlatník a pasíř. — **Honejsek Václav**, farář. — **Hora Ant**, Msgr., zemský prelát a kapitolský děkan. — **Horák Václav**, Dr. zemský prelát a velmistr ř. křížov. — **Hornof Jan** Nep., official. — **Horský Rud.**, Dr., kaplan. — **Hrazánek Ant.**, maj. knihtiskárny. — **Janda Jan**, obchodník. — **Janoušek Čeněk**, majitel domu. — **Jiroušek Tomáš**, redaktor. — **Kadeřávek Eug.**, Dr., universitní professor. — **Kartšovský Ant.**, obchodník. — **Klaban Václav**, mistr krejčovský. — **Kopal Petr**, redaktor. — **Košnát Jul.**, katecheta. — **Kotrba Václav**, majitel knihtiskárny. — **Kovár Matěj**, Ph. Dr. c. k. professor. — **Krásil František**, Dr. kanovník. — **Kratochvíl Josef**, redaktor. — **Kratochvíl Václav**, zemský úředník. — **Kuchynka Josef**, kanovník. — **Kyselka Jos.**, kanovník. — **Lažanský Jos.**, mistr krejčovský. — **Lenz Ant.**, Dr. Msgr. probošt a zemský prelát. — **Liška Jos.**, obuvník. — **Ferd. princ Lobkovic**. — **Malý Ant.**, truhlář. — **Masopust Jan**, soukromník. —

Morgenstern Jan, deštníkár. — Nikl Ferd., účetní. — Karel Ervín hrabě Nostitz-Rhínek. — Novák Matěj, majitel domu — Pertl Jan, mistr zámečnický. — Plichta Ant., mistr zámečnický. — Pohunek František, kaplan a redaktor — Polydor Josef, majitel domu — Popel Václav, JUDr., zem. advokát. — Ramba Jan, mistr obuvnický. — Roubal Josef, továrník. — Roubík Ant., měšťan pražský. — Srdínko František, kanovník. — Sedlák Jan, Dr., kanclér a metropolitní kanovník — Svoboda Vilém, c. k. oficiál. — Straub Augustin, maj. domu. — Sittler Eduard, provisor. — Karel hrabě Schönborn. — Vojtěch hrabě Schönborn. — Škrdle Tomáš, redaktor. — Špaček Josef, c. k. dvorní kamnář — Tengler Jan, stříbrník. — Vávra Josef, c. k. professor. — Zavadil Jan, JUDr., zemský advokát. — Zavázal Josef, mistr krejčovský. — Zbírál František, kožešník. — Zahour M., úředník — Žák Fr., kooper. a redaktor. — Žízka Václav, stříbrník.

První sjezd českých katolíků v Příbrami.

Konečně tedy první katolický sjezd v Čechách! Ve Francii pořádají už asi třicátý, v Německu a Belgii rovněž. Tam pořádají již také sjezdy vědecké, socialní, agrární, učitelské, literární, umělecké a j. Jak bohatý to život! U nás pořád nic: až loni Morava konečně smělou rukou ujala se díla. Katolický sjezd Brněnský vydařil se skvěle, pozvedl mysl, naplnil odvahou a nadějí; sjezd příbramský je zajisté jeho dítko. Že se nekoná v Praze, toho je příčinou výmínečný stav, který připouští jen schůze na legitimace.

Že ku sjezdu, který ostatně bude míti jistě skvělý průběh, ačkoliv místo, pozdní doba, pražská výstava a ještě jiné okolnosti mu nejsou příznivé, vůbec došlo, je věc radostná. Nepatříme sice k těm, kteříž od katolických sjezdů očekávají zázraky, avšak uznáváme bez obalu důležitý jich význam pro život církevní. Náš sjezd příbramský je tím významnější, že bude první. Nesdíleli jsme sice nikdy mínění těch, že by nebylo lze dávno už uspořádati v Praze důstojný sjezd katolíků českých, ale není nevýznamné, že dnes ani v nejpessimističtějších kruzích o zdaru takového sjezdu se více nepochybuje. Jak patrnó, naše sebevědomí vzrostlo.

A kterak vzrostlo? Pouze tím, že stali jsme se troufalejšími a kurážnějšími? Nikoliv! Vzrostlo proto, že vzrostl veškerý náš katolický život společenský, literární, spolkový. Naše sebevědomí je prostě výslednicí té drobné úsilovné práce, o níž sice ne všichni vědí, kterou někteří i přezívají, ba proti které se i staví, která však byla veliká, neunavná, a — co jest nehlavnější — požehnaná. První krok učiněn v literatuře založením „Vlasti“. Byly tu sice i dříve listy cenné, ba znamenité, ale teprve „Vlasti“ sáhnuo živě a účinně do praktického života. Literárně a hmotně soustředilo se v ní, co bývalo rozházeno. Byl to dlouhý boj, boj s nedůvěrou ve vlastní síly, boj proti nepřátelům, nejdříve proti jich výsměchu, pak když nepomohl výsměch, proti ubíjení neštítícího se žádných zbraní, veřejného a tajného, byl to boj proti nepřízni, proti závisti a j. Boj končil všestranným vítězstvím, jež ukázalo, že je tu v našem literárním světě moc, která je sice armádou malou, ale přece dosti velkou, aby s ní dlužno bylo počítati. A „Vlast“ to byla která odchovala nejen několik zdatných nových literatů, jako Horského, Konečného, Pohunka, Štingla a j., ale která i mnohým jiným literárním podnikům dala podnět, hmotně je založivši nebo podporovavši. Jmenujeme tu na př. jen moravský „Náš Domov“, pražskou „Rajskou Zahrádku“, „Historický sborník“, „Obranu“ a j. S „Vlastí“ ovšem pracovaly společně i ostatní na ní nezávislé podniky literární.

Jaký význam má rozšířená dobrá literatura katolická, netřeba se zmiňovati; už kolikráte bylo dokázáno číselně dokázáno, že zevní úspěchy ducha katolického jsou podmíněny příslušnou literaturou, že stoupají nebo klesají v poměru s ní.

Praktická činnost, kterou družstvo „Vlast“ rozvinulo v přednáškách historických, vědeckých, filosofických, populárních, agitačními brožurami a hlavně činnosti socialní, nebyla pak už než následek této rozvětvené činnosti literární, následek tím úspěšnější, že právě v literatuře měl stálý podklad a zdroj. Jen tak bylo možná, že během několika málo let povstalo přes sto si ných, namnoze kvétoucích spolků dělnických, které péčí několika výborných mužů, jež prozřetelnost Boží nám dala a „Vlast“ vychovala, se ještě šíří a množí. Starší katolicko-politická jednota a různé spolky náboženské nebo ch-ritativní a j. přispívaly ovšem rovněž platně na probuzení a uvědomění katolického života.

Dnes tedy jsme tak daleko že sjezd katolíků českých stal se nejen možný a úspěchem mnohoslíbený ale že vůbec nebylo více lze ho nepořádati, katolický sjezd je dnes nutný, nutný k ukojení té vnitřní síly prokvetajícího katolického života u nás, nutný proto, protože se ta naše s la nedá více zdržeti, a e eruptivní mocí chce se projevit na venek. První náš katolický sjezd je tak příjemým překvapením, vlastně už ani ne překvapením, nýbrž prostým, samovolným a přirozeným důkazem, že ta drobná práce českých katolíků za posledních asi deset let nebyla marna, nýbrž že byla úspěšná a požehnaná. Ejhle tajemství ú péchu — vytrvalá, houževnatá práce!

Nuže tedy, katolíci, kteří jste v posledních letech pracovali, tak úsilovně pracovali, jedni literárně, druzí ve spolcích, jiní hmotně, podporující s mnohými obětmi různé podniky, jiní opět tím, že přátelsky jste povzbuzovali, chyby a nedostatky odpouštěli, z každého úspěchu se radovali, proti nepřizní a útkům ty nadšené dělníky bránili, přijďte na sjezd příbramský: on jest výslednicí práce nás všech; přijďte, abyste se povzbudili k další vytrvalosti, k další práci, k dalším obět-m, k další přízni a lásce, k další shovívavosti. Váš srdečný potlesk, vaše radost, vaše nadšení budou svědectvím, že jakákoliv práce dobrá nese ovoce dobré a požehnané, a k novému úsilí dá podnět.

Popud, aby místo všeobecného rakouského sjezdu katolického konaly se letos sjezdy dioecesanní, vyšel, jak známo, od komitétu, který pořádá ony všerakouské sjezdy. Ozvaly se hlasy proti tomu, avšak mně se zdá, že právě dioecesanní sjezdy kat-olíků jsou nutné a dobré. Všeobecný sjezd zůstává přece jen shromážděním více repraesentativním, na němž podrobná práce, odpovídající místním potřebám, není dobře možná. Řekl bych, že odporučuje se vždy po několika letech nebo u příležitosti otázky celé církve se týkající, jakou na př. v Uhrách je zákon na nucené civilní manželství. Pak jest nutný, aby stal se mohutným projevem, aby dal platná hesla, aby způsobil silnou a jednotnou organisaci. Ale pro praktické potřeby místní, časové a naléhavé více zamlouvají se právě sjezdy dioecesanní. Ty první budou ovšem též více sdruženími theoretickými, ale brzy stanou se plodnými a praktickými, poněvadž i řešení menších otázek místních stane se nutným jich předmětem rokování, a to všeobecné se brzy vyčerpá. Vidíme to zřejmě na př. na Francii.

Církev východní vytýkájí nám, že činíme rozdíl mezi církví učící a slyšící, a tvrdí, že to není ten pravý pojem o církvi, jak v starověku býval v plat-

nosti. Nedávno přinesl o tom první vědecký organ ruské církve dlouhou učenou stať, v níž dovozoval, že církev tvoří všichni katolíci a že na synodách tedy i katolíci laici mají míti přístup. Poněvadž na Rusi carové svolávají synody a bez jejich souhlasu nelze těmto učiniti nijakého platného usnešení, je ovšem podobná stať pochopitelná, ačkoliv ani s theoretickým učením ruské církve nesouhlasí, poněvadž i ona právo k dogmatickému řešení přikládá jen biskupům, rozuměj biskupům celého světa. Nuže, já přál bych jim, aby podívali se na naše katolické sjezdy. Tu viděli by nejen biskupy a kněze, ale hlavně laiky, jak pod vůdcovstvím biskupské auktority mluví a usnášejí se o otázkách, které hluboce zasahují do současného života církevního. A právě dioecessaní sjezdy jsou krásným obrazem, jak všechny strany národa katolického se tu shromažďují ku rokování, aby byly malým a jadrným obrazem té vniterní jednoty, jaká panuje mezi biskupem, kněžími a lidem. Neřeší otázek dogmatických, ba ani disciplinárních, a přece jsou to synody takřka církevní, jež rokují o palčivých otázkách doby a naléhavých potřebách místních, podobně jako kdysi ty slavné schůzky křesťanů asiatských, afrických, španělských, galských a j. Tu je jednota fysická, jednota mravní, jednota duchovní, tu je jednota víry, naděje a lásky, jednota nadšení a práce pro všechny ty zájmy, jež všech upřímných a opravdových členů církve se dotýkají.

Nechceme tuto líciti význam a blahodárné následky katolických sjezdů; jen tak několik slov chtěli jsme pronésti u příležitosti nadšeného provolání, jež na prvním místě uveřejňujeme. Jen své radosti chtěli jsme dáti projev, že konečně i u nás zasvitlo slunko lepší budoucnosti. Jsme přesvědčeni, že po prvním sjezdu přijde druhý, přijde sjezd dioecesi jiných, že nový život katolický se rozproudí po zemi české, život, jenž více neutuchne, ale potrvá a bude mohutněti, kvěsti a nésti ovoce. Církev a lid si padne do obětí, najde se, porozumí si, uvěří si a splyne v jedno v nerozborném bratrství jedněch zásad křesťanských, v pevné důvěře a lásce, k alianci v boji za nejvyšší dobra, jež duch času podemlel, zatemnil, vyvrátil, dobrá náboženství a mravnosti. A toto veliké dílo vlastenecké bude vrhati dlouhé stíny na celý život náš, bude povznášeti a siliti, bude zušlechťovati a upevňovati lid náš, aby z něho opět vyrostly charaktery, které staly se tak řídkými, které však jsou mu tak nutny.

Tak přijďte, přátelé a bratří, abyste patřili na první ovoce dlouholetých svých prací, abyste těmto pracím dali novou krev a sílu; přijďte, aby ten chabý moderní svět a všickni naši nepřátelé viděli opět jednou divadlo, jak církev a lid se bratří, jak tatáž víra, tytéž zásady, tytéž tužby, tytéž starosti a cíle, tentýž duch, tytéž snahy za nejdražší statky lidské spojuje všechny v jeden ovčinec spořádaný, udatný, imponující.

Katolíci, vzhůru na sjezd příbramský! Kdo nemůže osobně, aspoň dopisem, telegramem, aspoň duchem spoj se s ním. *Redakce.*

Katoličtí Koptové.

List náš vzpomíná tu a tam i věci pravoslavných, ovšem jen mírně, poněvadž nechce čtenáře své sytiti stravou stále jednou. Je to arcif hlavně Rusko, kam obrací jich zřetel. Nebude snad na škodu, jestliže někdy si zajdeme až na jih. Otázka sjednocení západu s východem je na deuním po-

řádku, i nevedeme čtenáře na pole cizí. V poslední době byli to hlavně Koptové, kteří budili pozornost světa o sjednocení se zajímavějšího. Vždy horlivá v té příčině Francie je interessována i tím, že u Koptů jedná se o vliv francouzský proti anglickému. Výborný měsíčník „Études“ přinesl o nich v čísle ze 14. srpna letošního roku pěknou stať, z níž tuto některé myšlenky vyjímáme a dle svého upravujeme. Koptové jsou malým zbytkem slavného druhdy národa egyptského, národa křesťanského. Pronásledovaní turecká tak je vyhubila, že se jich nečítá více než asi 400.000, a mezi těmito katolíky jen asi 12 000, jež roztroušeni jsou od slavné druhdy Alexandrie až po Assouan. Jestliže vůbec nevyhynuli, děkují to hlavně papežům, kteří všechna století starali se o ně s péčí v pravdě otcovskou. Mezi nimi sluší hlavně jmenovati Honoria III. a pak slavně panujícího papeže Lva XIII., který, jsa zvláště horlivým hlasatelem sjednocení rozkolnického východu se západem, v Kairu založil jim kvetoucí seminář na vzdělávání domácího národního kleru, jenž by znal potřeby nejen náboženské, ale i národní a s dobrým úspěchem mohl pracovati pro bédný a dobrý lid svůj. Více ještě tížil národ kopský nedostatek domácího národního biskupa, poněvadž dle egyptských zvyků a práv biskup má zároveň i velkou moc společenskou. A hle, náš veliký Lev XIII. přes veliké obtíže politické prosadil, že Koptové mají od několika let biskupa svého, národního, msgr. Ambr. Kyrilla Macaria, muže nejen svatého, ale i energického a vysoce vzdělaného. (Vydal na př. výbornou historickou práci „Histoire de l'Église d'Alexandrie.“) Nyní vydal pastýřský list, který dává nám poněkud nahlédnouti do poměrů koptských. Dovídáme se, že jeho diecése čítá 30 kněží, z nichž 18 nabylo nejvyššího vzdělání theologického a filosofického, z nichž 7 dokonce je doktory theologie a filosofie. Jisté, že takových diecési je málo. Dále dává nejlepší svědectví latinským francouzským misijnářům, bera je v energickou ochranu proti výtkám, jakoby proto, že nejsou domácí, neměli dosti lásky a porozumění k domorodcům.

Vzhledem k povznesení národa odporučuje svému kněžstvu a lidu různé prostředky. Předně osvětu. Vzpomínaje veleslavné starověké křesťanské školy Alexandrinské, dí, že musí býti jich snahou, aby v podobě moderní celé university opět povstala. Začátek učiněn seminářem v Kairu, který dnes čítá na 400 žáků pod správou otců jezuitů. Nyní byl přenesen do Minieh, kde vedle prozatímných otců jezuitů vede správu též jeden kněz domácí. Také Alexandrie má kvetoucí seminář, tak že uskutečnění university není cíl nijak daleký. Jako druhý prostředek k povznesení národa uvádí msgr. Macarius obnovu života mnišského. Egypt je, jak známo, kolébkou mnišství, a ještě dnes přes všechna pronásledování udrželo se tu více klášterů. Avšak většina jich poklesla, mnohé upadly v rozkol. Žijí sice přísně, ale o práci, vědě a zbožnosti nemůže býti u nich ani řeči. Správa diecése je za tím účelem rozdělena v pět provincií, jichž představení ročně se scházejí. Dosud bylo při správě církve velikým zlem, že laikové měli ve věcech církevních veškerou moc ve svých rukou. Macarius je nevyloučil, ale obmezil je na pole jim příslušící. A poněvadž touto světskou ingerencí nejvíce trpí Koptové rozkolníci, touha jejich po podobných opravách, a tudíž i touha po sjednocení mezi nimi vzrůstá.

Rovněž velice trpí katoličtí Koptové a daleko více ještě Koptové rozkolníci účinnou a fanatickou, bohatými prostředky vládnoucí propagandou protestantskou. Je přesvědčení všeobecné, jež rok od roku mohutní, že jen u sv. Stolice a v jednotě s ní lze od této agitace uchrániti. My už jsme několikrát na smutné tyto poměry na východě poukázali; ani na Rusi není toto nebezpečí, jež od protestantských peněz hrozí, nezámo. Žel, že tam protestantismus má více sympatií nežli Řím! — Co se týče sjednocení těch statisíců rozkolnických Koptů, mají katolíci působiti na ně hlavně osobní ctností, smířlivostí, láskou a dobročinností. Svätý Otec dává jim k tomu napomenutí, jež láskou přetéká. Poněvadž není mezi nimi hádek náboženských, poněvadž nevzdělanost a bédnost kleru rozkolnického jest hrozícím nebezpečím

pro úplné jich vyhlazení, jak kde kdo intelligentní uznává a vidí, poněvadž tu není sektářských vášní, je sjednocení možné. K tomu přistupuje ještě vydírání lidu prot. Angličany a jich náboženská indiference, hraničící na nevěru, jež národ odstrašuje. Když Kopt, jenž je zbožný, vidí je jisti i na Velký pátek maso, a vidí je se radovati, je v hloubi duše uražen, ať katolík nebo rozkolník. I do rozkolnických klášterů našla si sympatie k sv. Otcí cestu. Zmíněný článek podává příklad o jednom důstojném staříckém opatovi rozkolnickém. A poněvadž i jiní domorodí národové mají s Kopty úzké styky, může skrze ně téměř celý Egypt přiveden býti zpět do lůna církve. A tak, díky velikému a osvícenému našemu sv. Otcí Lvu XIII., dožijeme se snad doby, kdy aspoň některé církve východní vrátí se zpět do jednoho ovčince Kristova, a až s pomocí Boží učiněn bude počátek, bude to počátek proudu, jehož vlny budou dalekosáhající.

Discipulus.

Páně Pelíškova samospasitelná církev.

Napsal Filip Jan Konečný.

(Dokončení.)

Pan pastor vidí hrozným učením o samospasitelnosti církve a ptá se, zdaž všichni evangelíci, mohamedané, židé a pohané přijdou do pekla? Důsledek z toho je dosti patrným: katolická církev ma se objeviti jako „žena krví zbrocená“, jako ukrutnice ukrutná! Vědychtivého a útlocitného pana Pelíška tážeme se také my: Přijímáte za pravdu výrok Kristův: jedna víra, jeden křest, jeden Bůh? Kladete vy evangelíci do opravy a skutečně „všechnu svou naději spasení v Ježíše Krista“? Co tedy bude s těmi, kteří v Něho nevěří, kteří ho uznati nechťejí, kteří se mu zpronevěřili? Je-li Vaše evangelické učení pravým učením Kristovým, co bude s křesťany, kteříž učení toho neuznávají, a proč řekl Kristus Pán: Kdo nevěří v Syna Božího, bude zatracen! Či myslíte snad do opravy, že na tom nezáleží, jak kdo o Kristu smýšlí. jak učení Jeho vykládá? Myslíte-li tak, tu ovšem nezáleží na tom, jsem-li protestantem augsburského nebo helvetského vyznání, jsem-li svobodomyšlným, orthodoxním, liberálním, reformovaným, jsem-li pravoslavným nebo i katolickým. Otázkou jest však a nad míru důležitou, je-li tento názor správným! Kristus Pán kázal jen jedno evangelium, jen jednu víru, a tu jest nemožno, aby všechny vypočítané víry, které v tak mnohém a podstatném jsou si protivny, byly pravdivy a vedly ku spáse. Kdo to tvrdí, víru vlastně zavrhuje. Jen jedna může býti pravá, a tou není vaše helvitská, poněvadž kdyby byla pravá, nebyli byste jí reformovali! Než, na tom zde nezáleží. Nám běží především o to, abychom ukázali, že i vy evangelíci zrovna tak těžké postavení máte k otázce o spasení jinověrců jako my katolíci, ano ještě horší postavení máte, jelikož my při svém učením máme zvláštní, abych tak řekl možnosti, čili, jak vy píšete, „ukolébavky“, které učení naše pěkně vysvětlují, pokud vůbec možno toto tajemství úradků Božích vysvětliti. Vy nemáte ničeho leč lhostejnost a rovnost všech náboženství, což považujeme i po stránce rozumové i po stránce náboženské bludným. Ano, pane Pelíšku, otázka, které jste se dotekl, jest tajemstvím, a Vy ukazujete, že i své náboženství špatně umíte, když na nás jen vše uvalujete a od nás vysvětlení chcete, sám tápaje ve tmách. Jedno Vám však přece slíbím! Odpovím Vám na dotaz Váš tak jasně, jak Vy mně odpovíte na následující dotaz náš: Proč Pán Bůh nechává tolik milionů pohanů, buddhistů, židů, pravoslavných, katolíků, kalvinů, lutheranů, augšpuráků atd. zroditi se mimo helvetskou reformovanou konfessi? Proč vůbec trpí rozličná sobě odporující náboženství, když jen jedno jediné může býti pravdivým? Proč i mezi námi křesťany, ba i mezi vámi helvity jsou ve víře roztržky? Či myslíte, pane Pelíšku, že jest jednostejno, je-li

někdo reformovaným helvitou nebo židem a pohanem? A když ne, k čemu vede Vaše církev, a k čemu pohanství a židovství? Nejste však tu soudcem, který v té příčině proti pohanství a židovství státi musí pro svou konfesi helvitskou, nejste soudcem ukrutným, a srovnáte to s rozumem i srdcem? Vidíte snad již a cítíte, že loket, který jste vzal na nás katolíky, obrátil se proti Vám a že jsem Vám jím naměřil víc, než jste předvídal?

Podivná věc! Panu pastoru Semtešskému také nelíbí se katolické učení o kacírích formálních a materiálních. Právě toto učení zdá se mu nejhorší naší ukolébavkou, a z té příčiny zle proti nám láteřil po příkladě svého kolegy pana Kozáka, který historicky tuto ukolébavku vyvrátil. Slyšme pana Peliška na stránce 42: Bylo by věru s podivením, aby tento a podobný tak pochopitelný protest křesťanského svědomí — to jest: oni panem pastorem nepravdivě (a proti katolickému učení) odsouzení milionové nekatolíci, nebyl se ozval i v samé církvi řím. katol. v kruzích umírněnějších. On se skutečně ozval. Ku svému utišení vynašel si prazvláštní fortelný pojem věroučný o kacírích formálních a materiálních. Po lívejme se tomuto trochu do očí“. Piše (na uvedeném místě): „Jest prý ovšem pravda“, psal jistý řím. katol. list, že nemůže býti spasen, kdo není údem církve katolické; avšak pravoslavný křesťan, lutherán, kalvinista. krátce každý, kdo, byv u víře od svých předků zděděné vychován, nikdy neměl příležitosti, aby pravou katol. víru poznal, kdo však při tom hledí všemožně dobře činiti a v této své, byť i bludné víře neoblomně setrvá a v ní zemře, ten bývá od církve katol. uznáván. byť i bez svého vědomí, za jejího úda a dochází spásy. Sluší také nezapomenouti katol. učení o křtu z ducha (a vody, pane Pelišku!) a žádosti a o křtu z krve . . . Sumárně řečeno (str. 45.), zní tento římsko-katolický náhled takto: formální kacíři jsou ti, kdož vlastní svou vinou (culpabiliter) od církve římsko-katolické odpadli a svůj blud tvrdošijně (pervicacia voluntatis) hájí; pro ty spásy není.

Materiální kacíři jsou ti, kdož v náboženském bludu, avšak v dobré víře, že jejich náboženství jest pravé vyrostli, upřímní jsouce a hotovi, v případě vzniklé pochybnosti pravdu hledati. Tyto římsko-katolická církev nezatrucuje, ano, ty počítá k církvi pravé.“ Ani toto učení se panu Peliškovi nelíbí, ačkoli na stránce 45. byl nucen otázati se slovného římského kazatele, P. Augustina da Montefeltro: „Dobře, pátère, kdo tedy zůstává vlastně odloučen od církve?“ Čímž přece na jevo dal, že „římské učení“ není tak hrozivým, jak si je dříve vymaloval. Pan pastor Pelišek dopouští se zde nové nedůslednosti, nehledě zatím k jeho theologické nevypěstlosti a nedostatečnosti. Dopouští se nedůslednosti proto, že právě ze svého stanoviska měl by se radovati, slyše, že římská církev tak málo lidí zavrhuje. Pan pastor není spokojen s ničím, co se u nás nalézá; není spokojen i když sám sebou v odpor se dává. Tím vychází na jevo vlastnost, která mu věru pekelného svědectví nedává, ale spíše ukazuje, že se hádá, jen aby se hádal! O theologické Peliškově kvalifikaci vědecké může si čtenář vedle dosavadních ukázek učiniti ponětí také z toho, kterak pan Pelišek „bojuje“ proti učení čili ukolébavce o materiálních a formálních kacírích. Stůjte zde jeho slova ze stránky 46.: „Je-li to vskutku míněno upřímně, dobrá. Pak jest sice vlivný vynález tohoto rozdílu mezi materiálními a formálními kacíři patrno (!) nedůslednosti vůči nauce o samospasitelnosti církve řím-katol., nauce to ostré jako katův meč; je to však nedůslednost milá, poněvadž šlechetná, zaviněná křesťan-kou láskou. Ale pak nelze více mluvíti o samospasitelnosti, pak nelze více s římsko-katolického stanovika hlásati věčné zatracení aspoň údů církve evangelické.“ Milý pane pastore, nezlobte se, ale zde zase pášete o věcech, jimž buď nerozumíte, nebo zúmýlně nepravý smysl dáváte! Již jsem Vám řekl, že „údd“ církve žádné nezatrucujeme ani časně, ani věčně; soud náleží Bohu a ne lidem! Dejte si přece jednou říci, a neopakujte lživé domněnky o našem učení! Učení o „materiálních“ kacírích že jest „patrno“ nedůsledností? Myslíte a tvrdíte, ctihodný pane, že lidé nikdy nechybují a se nemýlíají proti vůli? Chcete všem bludům a omylům lidským ve všem vsůdy

předpokládati zlý úmysl a zatvrzelost? Pak by volalo a křičelo proti Vám celé lidstvo! Jaké má tedy „hrozné učení“ katolická církev, když hlásá že všickni lidé, kteří v bludu žijí, nedrží se ho zarputile, vědomě a dobrovolně? A jaká „nedůslednost“ v jejím učení, když i samospasitelnosti v tomž smyslu rozumí? Jen tolik nemluvíte o „důslednosti“, poněvadž „důslednost“ jest právě Vaše slabá stránka, jak jsem před chvíli ukázal a chcete-li, ukáži na Vašem novém dotazu, jímž podepříti chcete, co jste nahoře mluvil proti „římské“. Dokazujete totiž slov svých otázkou: „Proč opřel se Římu Hus, o němž přiznávají i zarytí jeho odsuzovatelé, že povaha a život jeho byl bez poskvrny mravní? Kterak tím dokažete „nedůslednosti“ naší a důslednosti své? Ale nemyslete, že nevím, co chcete! S těmi „formálními a materiálními“ kacíři nevěděl jste si rady, proto volal jste Husa z rezervy, aby vás kryl. U nás v Čechách panuje v této době móda dovolávat se „našich velikánů“, a bombardovati jimi proti všemu, co jest katolickým. Nepomůže-li velikán jeden, volá se jich na pomoc více, jak jste učinil napsav: „Proč v boji proti Římu nasadili Čechové hrdla i statky“? Proto, pane pastore, aby kryli vaši sektu helvitskou, které chcete obhájit! Celá tato Vaše deklamacie o Husovi a starých Čechách má tu jedinou tendenci. aby jaksi čtenáře připravila a získala, až přijdete s evangeliky, o nichž víte, že bez husitské reklamy, ani v dnešních Čechách valne byste nepochodil. Že dobře o Vaši taktice soudím, toho příčinou až přílišná touha Vaše, která proskakuje ze slov, jež jste hned připojil po deklamaci o Husovi a starých Čechách. Vaše slova zní: „Proč my evangelici při vši úctě k nábožen-kému přesvědčení našich katol. spoluobčanů protestujeme po dnes a nepřestaneme protestovati nikdy proti Římu, toho jsouce přesvědčení, že jeho náboženská soustava jest výrazem křesťanství pochybeným? Tak činili naši otcové, tak činíme my, právě z nejpřímější touhy po spasitelné pravdě; k tomu protestu nutila naše předky a nutí nás právě starost o spasení naše. Jenom nejhorší zaslepenost může neviděti těchto pohnutek poctivosti a jenom surovost je s to tvrditi vůbec, že jinověrec pěstuje to své náboženství vždycky jen z důvodů nekalých a neslechetných, to jest, že je darebak! Inu protestujte, pravda Páně vítězí! To vidíme i v Čechách na vás evangelicích nemajících dosti na tom, že jste byli nuceni církev svou zreformovati, že ještě mimo to pošilháváte při těch protestech na všechny strany: po Husovi, po Komenském, po českých Bratřích atd. Tyto vaše praktiky nemohou soudných lidí o pravdě vašeho náboženství přesvědčiti ani v mínění utvrditi, že to míníte se svým náboženstvím upřímně. Neziobte se a nenadávejte mi za to slovo „surovců“, je svatá pravda, že chytáte po všem českém sektářstvu a že ho vychalujete. Nemohli byste tak dělati, kdybyste své helvitsko-reformované náboženství nade všechno milovali a v něm „doposud zde na zemi (spatřovali) nejdokonalejší výraz toho, co Kristus učil a chtěl“. Neračte těchto slov vykládati mně ve zlém! Jsem k nim uveden jednak kul-tem Husovým a českobratrským, vámi v novější době tolik ferdovaným, jednak i tím, že i seniorové Vaši na slavnostních schůzích ve veřejných řečích před četnými pány pastory mohou se odvážiti prohlášení, že církev jina než vaše helvitsko-reformovaná jest nejdokonalejší formou křesťanství, mohou se toho opovážiti beztrestně. Učinil to při slavnosti kralické bible senior Císař, a před ním radostně toho připomněl pan pastor B. V. Košut ve spisku: „Co učil a co věřil mistr Jan Hus“? V Praze 1890 na stránce 15. na níž uvádí výpověď Joachima Camerariusa. Jsou pánové Košut a Císař také „surovci“? jak jsem v Novinách se dočetl.

Nevěří-li však ani pan senior Císař, že konfesse Vaše jest „nejdokonalejší“ formou, v jaké Kristus Pán křesťanství míti chtěl a nevěříte-li, dvojitěhodný pane, sám, že by církev Vaše byla více než dílem lidí a upíráte-li jí „spásodárnost“, nedivte se, že i my nechceme o konfessi helvitsko-reformované věřiti, že by dílem byla Krista Pána a způsobilou lidstvo vésti ku spáse. Nemyslíme také, že mezi helvity není lidí, kteří by to s věrou nebrali do opravdy a poctivě; o žádném helvitovi, ani o tom ne, jenž církvi své upírá

spásodárnosti, nepravíme, že by byl „surovcem“ anebo „darebákem“, proto jste se slovy těmi ke konci své expektorace proti nám oháněti neměl. Milujeme církev svou a jsme přesvědčeni, že ona jest Církví Páně, jež po vůli Kristově má prostředkovati mezi Bohem a lidmi. Vedle této Církve neuznáváme nikteré církve dílem Kristovým, zavrhuje je všechny a proto učíme, že naše církev jest jediná mezi všemi „církvemi“ spásu dávající, čili „samospasitelná“. Tak tomu rozuměli nejstarší a nejlepší učitelé, zvláště sv. Augustin, jehož máte v kalendáři.

Bez domova.

Jihočeský obrázek. — Napsal Boh. Brodský.

(Pokračování.)

IV.

Tomáš hned po pohřbu si došel k hořejším Dočkalům pro Kristinku. Když v noci přišel domů a nenalezl své ženy, tuze si nad tím hlavy nelámá. Možná že šla pomahati tetu oblékat a připravovat do hrobu. Až když ráno se dobře podíval, viděl, že si Kristinka odnesla své šaty a že také panimáma není doma. S jakýmsi leknutím uvažoval, co se to jen děje a nezpozoroval ani pasáka od hořejších Dočkalů, jenž vešel do světnice.

„Naši vám vzkazují, abyste žádného domů nečekal,“ vyřizoval pasák. „Mám odtud odvésti dobytek.“

„Co to povídáš? Kam máš vésti dobytek?“ ptal se Tomáš všecek udiven.

„Nahorů, k hořejšímu Dočkalovi.“

„Kdo ti to poroučel?“

„Vaše mladá panimáma. Je u nás se starou a pantáta také.“

„Tak“? řekl Tomáš zdouha. „Řekni, že nic nepošlu a že po pohřbu přijdu do statku sám.“

Pasák odešel s prázdnem a Tomáš uvažoval, jak si nyní pomoci z hrozícího nebezpečství. Že to vše namířeno jest proti němu, věděl a právě proto, že odešli, aby také jeho odejiti přinutili, cítil strach. Do ciziny jíti se mu nelíbilo, poněvadž zvykl doma pohodlnému životu. Po zlém také ničeho podniknouti nemohl a proto se chystal jíti s prosem.

Když se z pohřbu lidé rozešli, zamířil Tomáš ke statku. Byl hezky oblečen a hlavu měl sklopenou. Tvářil se velice zarmouceně a chystal si v hlavě řeč, jak pantátu osloví, aby si ho naklonil.

Ale dvěře u statku byly zavřeny na závoru. Marně Tomáš bušil a tloukl, marně volal. Jeho zkroušená tvář zrudla zlostí a hněv mu sršel z očí. Když marně tloukl, zahrozil pěstí a vrátil se od statku.

Počkejte, vy mě ještě málo znáte“, hučel sám pro sebe. „Když nechcete se mnou teď mluvit, budete mluvit jindy.“

Mířil rovně do hospody a poroučel si víno. Hospodský sebou vrtěl, obcházel ho, až konečně se před něho postavil.

„Nemějte mi, pane Zacháři, za zlé“, povídal stíněným hlasem. „Dnes tu byli od vaší paní se vzkázáním, že za vás nebude už ničeho platiti.“

Tomáš vyskočil.

„Co takovou hanbu mi dělá po světě,“ křičel a pěstí tloukl na stůl. „Toho je vinen ten starý šejdír. Ale ať. Pomstím se jim a ukážu, kdo jsem já. Nalejte mi. Dejte mi půl litru vína.“

„A jak to bude s penězi“? namítl hospodský.

„Což se bojíte, že vám uteku? Tady máte hodinky. A teď noste víno. Čerstva. Celý se třesu zlostí.“

Klel a tloukl pěstí dále. Hospodský strčil hodinky do kapsy a přinesl

víno. Tomáš vypil je najednou a poroučel si znovu. Pil hltavě, lil téměř do sebe víno a pak kořalku. Byl záhy opilý, že sotva na nohou stál. Při tom stále něco křičel, vyhrožoval, kolem sebe tloukl. Najednou chytil čepici a vyvrávoral ven.

Na návsi se zastavil a obrátiv se ke statku hořejšího Dočkala, počal nadávati, proklínati a spílati, až chraptěl. Lidé se sbíhali a poslouchali ho, smějíce se. Některým bylo k smichu, co povídal, jiní se mrzeli a opět jim tajně Dočkalovým přáli, co jim tu veřejně Tomáš vyčítá. Od Dočkalů se nikdo neobjevil. Slyšeli Tomáše, ale byli ticho. Kristinka skrytě plakala a pantáta chodil rozčileně po světnici. Pouze Josef byl klidný a smál se řádění Tomášovu.

„Jen ho nechte“, povídal s úsměvem. „Až se vykřičí, nechá toho býti“.

Tomáš skutečně nechal býti křiku. Přišel pro něho bratr a odvedl ho k sobě. Chalupa byla zcela prázdná. U večer odvedl pantáta dobytek do statku, odvezl peřiny a drobné věci. Nábytek nechal v chalupě.

Druhého dne opil se Tomáš znovu a počínal si jak den před tím. Chtěl takovým počínáním donutiti pantátu i Kristinku, aby se vrátili do chalupy a jeho přijali opět mezi sebe. Snad by toho byl dokázal, neboť u hořejších Dočkalů byli všickni jeho kousky rozčileni a rozmrzeni na nejvyšší stupeň. Zvláště Kristinka doléhala na otce, aby jí aspoň dovolil s Tomášem promluvití.

Dříve však než k tomu mohla pantátu přivésti, zmizel Tomáš ze vsi. Švakrova Tomášova nechtěla více svého opilého, ničemného švakra ve statku trpěti. Dokázala svým pevným jednáním, že bratr Tomáši pohostinství vypověděl. Dal mu na cestu a Tomáš pokoren a vyhnán od rodiny, odjel do Prahy, aby se tu opět oddal řemeslu. —

V Klenčí nastalo ticho. Lidé zvolna zapomínali na příhodu s Tomášem a Kristinka považována jaksi za vdovu. Také si tak počínala. S nikým nemluvila, zábavám a schůzkám se vyhýbala, a doma hledala samotu. Byť toho na jevo nedávala, dotkl se jí přece mocně odchod Tomášův. Byl to její muž a snad by s ním konečně pokojně mohla býti živa, kdyby se byl pantáta aspoň trochu k němu naklonil, po dobrém s ním jednal a ho napomínal. Takto lidé hledí na ni skrze prsty, tajně se jí asi smějí. K tomu čekala Kristinka druhé dítě. Bylo jí lito, že nebude dítě mítí otce a že Tomáš snad teprve nyní stane se dokonale zlým a nenapravitelným.

Pantáta pozoroval zamkllost Kristinčinu, tušil, proč je smutná, ale těšil se, že jí to přejde. Jen až zapomene, uvidí, jak dobře to bylo, že Tomáš je pryč. Ovšem měi nyní mnohem více práce. Musel starati se o své i bratrovo, ale práce ho nemrzela. Právě ta činila ho čilejším a veselejším. Srostl s tou hroudou, která mu přinášela živobyti a pokojný život jeho dětí. Panímáma musila také natáhnouti a pracovati mnohem více, než doma. Stežovala si stále, nikdo však jí nechtěl politovati. Kristinka na její stesky mlčela a pantáta dovedl ji odbýti zkratka.

„Nic, panímámo, nenaříkejte,“ povídal z ostra. „Odpočinula jste si za minulá léta, a práce je zdravá. Ostatně, jste si tím sama vinna. Kdyby vás nebylo, byli bychom dole v chalupě“.

Tak tedy ubíhal měsíc po měsíci a čas přinesl pantátovi nové vnouče. Tentokráte holčičku. Dali jí říkati po panímámě Bětuška. Takové však radosti, jako při příchodu nebožtíka Vašíčka, v rodině nebylo. Pantáta aspoň choval se zcela jinak. Uvítal dítě se strachem a vyhýbal se mu. Báł se, aby si je nezamiloval, jako to prvé, poněvadž v něm tvrdošijně tkvělo domnění, že Bětuška nedoroste, ale umře také. Plaše díval se po kolébce a kdykoliv dítě zaplakalo, lekl se, jako by již bylo nemocno a zápasilo se smrtí. A dítě, kdykoliv svého dědečka spatřilo, rozplakalo se strachem, že sotva je Kristinka mohla ukonejšiti. U klidná a spokojené jindy rodině nastával chlad, odcizoval se jeden druhému a s trpkostí vrytou do tváře chodili kolem sebe, jako kdyby jeden druhého neznal. —

Ze všech nejspokojenějším byl pantáta. Jemu práce nedovolila mysliti na

nic vedlejšího a když přece mu něco podobného napadlo, záhy zapomněl. Měl radost, že se hospodařství daří. Nejen pole od chalupy, ale také od statku pod jeho pečlivou rukou rodila a Josef se divil, jak nyní mnohem dříve a lépe jest veškerá práce hotova, než když on sám hospodařil.

Tato chvála byla pantátovi tak milá, jako by mu přinášela kdo ví jakého užitku.

„Panečku, člověk se musí přičinit a pak to jde“, povídal vesele sám k sobě. „Josífek se rád spolehl na cizí a to nejde. No, aspoň vidí, že nás tu zadarmo neživí.“ —

Jen to bylo pantátovi divným, že je teď bratr často zamyšlený a že již několikrát odešel kamsi ve svátečním oděvu. Co jen se to děje? Snad by bratr nepomýšlel na ženění? Ale kam jen s tím? Vždyť mu je pomalu pětáctýřicet roků. A v tom věku by bylo od něho bláhovým se ženiti. Litoval by, brzy litoval. Nu, chce-li, ať to udělá. On, pantáta, má teď kam jíti, půjde se svými do chalupy. Čekal tedy, až jak Josef o tom začne. Bráníti mu nebude, to ne, jen poradí. Vždyť je u něho ve statku skoro již rok a Josef ví, jak to chodí. Kdyby si vzal mladou ženu, aby přibral oráče a ten nebude tak svědomitě pracovati, jako pracoval on.

Na nový rok seděli odpoledne po požehnání všichni pohromadě ve velké světnici ve statku. Na stole stál džbánek s pivem a několik skleniček. Pantáta, jakby přidrimoval, krčil se na židli ale chvílemi mrsknul okem brzy po bratrovi, brzy po Kristince. Byli oba nějak podivní. Bratr chvílemi odkašlával, oknem ven vyhlížel a Kristinka, chovajíc Bětušku, zdála se skrytě plakat. Aspoň chvílemi si utírala oči, chvatné a úskostné, skrývajíc to před ostatními.

„To je krátký den,“ prohodil pantáta. „Říká se: na nový rok, o slepičí krok, na tři krále, o krok dále. Mně se však zdá, že je teď kratší den, než v adventě.“

„Možná,“ řekl Josef roztržitě. „Když jsi se tak zmínil o třech králich, chci ti říci, že budu na ten svátek mít první oblašku.“

„Ty?!“ podivil se pantáta a poposedl. „Josífk, rozmysli si to. Nebráním ti, Bůh chraň, ale viš, zkusil jsi dost s první ženou.“

„Pravě proto chci mít nyní ulehčení,“ řekl Josef kvapně. „Nebožka stále stonala a já byl jako uvázaný. A když si pomyslím, že by mi k stáru neměl kdo posloužiti, vidím, že bude nejlépe, když se ožením.“

„Dělej, jak rozumíš,“ jaksi podrážděně řekl pantáta. „To viš, my máme kam jíti. Chtěl jsem beztoho do chalupy vzítí nájemníka, půjdu tam tedy sám.“

„Nezlob se, Frant.šku,“ prosil Josef, „vím, že mé máš rád a nevyháním tě. Ty také potřebuješ podpory. Jsi už starý a hnedle tě síly opustí.“

„Ba, ba, citím, jak se blíží šedesátka. Já si však odpočinouti nemohu, musím dřít do úpadu, nemá mě kdo zastati.“

„Kdybyste cutel, měl byste zastati,“ vmísila se do hovoru Kristinka. „Tomáš mě psal a svatosvatě sliboval, že bude nyní pracovati. Vidí prý, jak nedobře jednal, že vás hněval.“

Mluvila chvatně, chvějícím se hlasem a tiskla dítě k srdci, které jí úzkostně bilo.

„Že ti psal Tomáš?“ ptal se pantáta a podíval se pronikavě na Kristinku.

„To jsi ty mu asi také psala, viď.“

Kristinka sklopila oči a okamžik mlčela.

„Psala.“ povídala tiše, ale pevně. „Nehněvejte se tatínku, nemám pokojné chvíle proto, že jsme Tomáše tak vyhnali. Je to přece můj muž. Snad by býval hodnějším, kdybyste mu byl po dobrém domluvil.“

Pantáta červenal a bledl. Zdálo se mu, že se dusí a rozvazoval šátek na krku. Když neodpovídal, mluvila Kristinka dále, teď už směleji.

(Dokonč.)

Časové zprávy.

Pro domo. Chci říci několik slov o odvolání, které jsem dal v příčině p. Červeného. Nezapírám, že jsem v prvním článku o volyňských Česích užil několik prudkých slov, které jsem napsal pod dojmem bolesti nad odpadnutím tolika tisíců Čechů od víry otců, víry katolické. Pravda ale jest, že podobných slov užívají v stokrátě horší míře všechny listy, a což ještě horší je, pod nevinnou škraboškou mírných slov zase jindy pronášejí proti nám nejhorší obvinění. Jen v tom je veliký rozdíl, že my si všecko dáme libiti, na nás ale protivníci číhají, aby při prvním slově nás lapli. Mají třeba nejmenší vyhlídku na úspěch před soudem, ale dobře vědí, že pohrožením žalobou lze na nás všecko dostat. I já se přiznávám, že chorobím na téže vadě všeobecné nám všem. Dal jsem prohlášení, ve kterémž jsem odvolal i věci, které ani přímo jsem netvrdil. Než už se stalo, a já kroku svého nelituji, byl jsem k němu nucen i jinými vlivy, které s věcí nesouvisí. Odvolal jsem že pan Červený by byl přestoupil k pravoslaví z prospěchářství a tím mu přiznal, co tvrdil v zaslánu svém v „Nár. Listech,“ a co už dříve, dokud o soudu nebylo ještě ani řeči, jsem mu přiznal, že přestoupil „z politiky.“ Tvrdil jsem též, že je pravoslavným fanatikem, ale odvolání tohoto tvrzení nežádal; však nezmiňuji se o tom. Kijevské dopisy o p. Červeném uložím v redakci „Čecha“ Co se týče příčin, jež ve člancích o Volyňských Česích jsem uved, na vysvětlení odpadnutí tolika Čechů, není v prohlášení o nich zmínky, jelikož týká se jedině osoby p. Červeného. Odpadnutí tolika tisíců je zajisté socialním zjevem, o němž mluvití je nejen dovoleno, ale i nutno; vrhát veliké stíny na celý národ český. V podmínkách smíru z mé strany byl požadavek, aby prohlášení mé bylo uveřejněno jen v „Čechu“ a „Obraně. Přišlo i do „Národních Listů“ do čísla ze dne 17. srpna běžícího roku. Chci věřiti, že jen zásluhou redakce „N. L.“, ač některé okolnosti by svědčily proti tomu Odtud přejde i do všech jiných listů nám nepřátelských. Nedal jsem žádného závazku, ale byl bych, kdyby bylo zůstalo

při úmluvě, o poměrech na Volyni více nepsal, byl bych tak učinil ze své vůle, ze smířlivosti a odpuštění; nyní, kdy se tak stalo, a kdy spor můj nespravedlivě, nepravdivě a pro mne nešťastně byl vyličen, musím mluvití dále. Dosaďná zkušenost bude mi při tom dobrým poučením, jak si vésti. Na štěstí jsou tu prameny tištěné, jež citovati se mohou, což o soukromých dopisech neplatí. Ostatně i tu, jakož ve svých již uveřejněných člancích, vyjma snad prvý, jsem činil, budu si vésti klidně a věcně, utlumuje bol a rozechvění. Ještě slovo o článku v „Národních Listech“ ze dne 17. srpna. Tvrdí se tu, že jsem si tropil z pravoslavného duchovenstva smích. Že je to naprostá nepravda, ví každý, kdo mé články četl. To co uveřejnil jsem na př. ve „Vlasti“ v posledních pěti číslech, je prav. duchovenstvu veskrz příznivo, je vážná, na pramenech se zakládající práce. Tvrzení „N. L.“ o sv. Otcí a o pravoslaví je pro každého člověka, který není zrovna naivní, směšné, a netřeba mi více o tom se zmiňovati. O „Obraně“ se tu tvrdí, že je bojovný list; pravdivěji je, že je list obranný, který na útoky nepřátelské odpovídá tonem daleko mírnějším než ony. Že pravoslavní pánové o nás pěkně píší, je nepravda do nebe volající. Z celé ruské církevní literatury nenašlo by se tolik příznivého o nás, co já jsem napsal o nich. Zrovna v posledním čísle prvního věd. žurnálu pravoslavného je plno ničemných pomluv, jakoby u nás prodávalo se odpuštění hříchů za peníze (Chr. čtenie. srpen). Před tím byl tam hanebný článek o jezovitské morálce zcela v duchu starokatolickém. A tak to jde stále. Nedávno i samy „N. L.“ opsaly z ruských světských novin, že půl druhého roku starého Borise bulharského učí náboženství jezuité, čímž si notně škodily; na Rusi je podobné tvrzení něco hrozného a před tím uveřejnily tytéž „Nár. Listy“ výpisek z ruského pamfletu na polské duchovenstvo, o kročské a jerusalemské události ani nemluvě. A tak mohl bych do nekonečna pokračovati. O lásce ku kat. duchovenstvu na Rusi svědčí též, že chce-li polský kněz na-

všteviti svého souseda, musí k tomu mít drahý pas, někdy dva, někdy i tři. Je tuším dosti patrné, že „Nár. Listy“ nespravedlivě a lživě mně ublížily na cti, aniž já bych měl moc a prostředek se ubrániti. Těším se, že nejsem ani první ani poslední. Moji přátelé, kteří mi vytýkali, že píši tu trochu liberálně, tu trochu lidově a p., mají nyní nejlepší důkaz, že způsob mého psaní niktakž pánům liberálům se nezamlouvá a že mohou klidně spáti a dáti mi volně pokračovati v zásadách jež po bedlivém studiu, vážných úvahách a rozhledu po světě přijal jsem za své.

Z výstavy. Od té doby, co jsme posledně referovali z výstavy, stalo se tolik různých událostí, slavností, sjezdů, že nelze jich už ani přehlédnouti. Byla tu miliontová. byli hasiči, řezníci, různá předměstí ve slavnostních průvodech a mnoho jiných. Zmiňuji se především o katolických spolcích dělnických. Dne 13. srpna, po plodné a animované schůzi delegátů z rozličných spolků dělnických, vsedlo jich o čtvrté hodině na dvě stě do fiakrů a v pěkném slavnostním a pozornost budícím průvodu jeli na výstaviště. Něco podobného v Praze už dávno nebylo. Dosud ulice viděly nejvýše kat. pohřeb, nějaké procesi — a i to zřídka — a dost. Ulice zdály se tu býti jen pro sokoly, pro liberály, pro demonstrace a p. A tu najednou na 200 katolických mužů v kočářích. Tedy je nás už nejen slyšet, ale je nás už i vidět Rostem patrně a prospíváme věkem i moudrostí. A tak tomu bude nejen i na dále, ale těch kočářů bude časem víc a více. — Pak se zmiňuji o Moravanech. Je také třeba, abychom se my Čechové a Moravané trochu navštívili. Je tomu sice už 47 let, co vystoupily naposledy separatistické snahy moravské, jako bychom nebyli jedna duše a jedno srdce, a ztratily se silně. že dnes veřejně asi sotva kdo osmělil by si je nedím hájiti, ale jen pronést; avšak úplně nevymizely. Přesvědčil jsem se, že mezi námi je ještě jakási veliká hráz, která nás dělí, velice dělí, a jež musí zmizeti. Podivné mají to někteří Moravci o nás mínění, podivné chovají utopistické ideje. Jako kdyby jim zcela cizou byla ta idea svatováclavská a to naše historické právo jakoby mělo u nich jiný smysl. Možná, že jsou rozmazleni,

poněvadž je tak hýčkáme, možná že příčinou jest ještě jakási teritorialní omezenost rozhledu a úzkoprstost; ale přehrada tu je a ta musí zmizeti, musí zmizeti vzájemným poznáním. A tak také zmizi k dvojímu prospěchu, jejich a našemu. Na nich my prohloubíme trochu svůj náboženský a národní život, oni pak se uvědomí více a rozšíří svůj obzor v mnohých věcech. — Poslední dva týdny bylo v Praze neobyčejné množství kněží. Kdyby všechny měli červené, fialové koláry a všelijaké ještě jiné zvláštnosti, řekl bych, že to u nás vypadalo jako v Římě. Ale nevypadalo. Pražské obecenstvo ne vždy bylo povzbuzeno. Pražská provincialní synoda mluví zcela jasně o oděvu kněžském, a platí za normu, od níž nelze se uchýliti. My víme, že šat nedělá člověka, ale poněvadž tu je pravidlo, jež je zákonem, budí oblek naprosto neklerikalni pozornost. Proto opravdu nás mrzely dosti četné „zvláštnosti“ oděvů. Neboť ty činí nejen nekněžský, ale často až neestetický dojem. Každý, kdo pobyl v cizině, poznal, že cizinec posuzuje mnohé věci více po zevnějšíku, dle elegance, chování a p. Byl-li tyto dni v Praze Francouz nebo Rus nebo Polák, pak o nás českých kněžích si mohl snadno učiniti nesprávný úsudek. To kouření na ulici ve vagonech, na výstavě není nás, bratři, důstojné. Jsem sám prý kněz velmi svobodomyšlný, nebo jak přátelé mi říkají, moderní, ale buď vymožeme si, ať smíme choditi vůbec jako laikové, tak aby nás nebylo lze rozoznati, anebo zachovávejme kněžskou rezervu, elegantní a důstojnou zdrženlivost. V předposledním čísle cirk. věstníku ruského učinil někdo dotaz, mohou-li kněží kouřiti; bylo odpověděno, že kouření je vášeň a že vášeň se stavem duchovním se neshoduje. My nejsme tak přísní, ale aspoň zevní decorum zachovávejme přísněji. Ve Francii a Belgii kněz nenavštěvuje ani divadla, koncerty a p.; v Rusku byl by za to státně trestán. To je jistě upřílišněné, ale i svoboda budiž vždy důstojna. Snad se někdo nad mými slovy pohorší, ale raději si otevřeně vše řekněme, nežli abychom mlčeli, kde mlčení bylo by nemístným. — Na konec dovoluji si ještě projevit podivení nad tím, že ani jeden náš list neviděl ty nyní téměř každo-

nedělní schůze a průvody, začínající hned z rána. Kde kostel je stranou, snad toho neznamenaají; ale kde je na ráně, tam je to věru trapné. U prostřed bohoslužby zavzní vedle chrámu nějaký pochod nebo povel a část obecnstva jako divoká zvíř žene se ven, k nemalému pohoršení ostatních. I nám je výstava drahá, ale k podobným věcem mlčeti nelze. To je zřejmé porušování klidu nedělního, to je rušení služeb Božích, to je znemravňování lidu. Ještě pár takových nedělních průvodů, a z lidu vymizí poslední špetka vědomí o povinnostech k Bohu a chrámu Páně. Snad ten který spolek má z toho okamžitý prospěch, ale lid z toho má jen škodu, poněvadž takovým způsobem téměř násilně porušují se jeho dobré nábožensko-mravní zásady. I napravovatí je, není tak snadno. Skuteční vlastenci a přátelé zvedenosti lidového charakteru měli by na to pomysleti. Vždyť takové sjezdy mimo reprezentační význam nepřinášejí mnoho znamenitého. A ty průvody skoro nebudí už ani zvědavosti. Jsou vždy stejné, a mnoho ducha v nich také není. Nebudí zlehčován charakter lidu podryváním jeho nábožensko-mravních zásad; toho vlasteneckého a socialního povzbuzení lze ale též a platně ji nabýti jinak, způsobem, který ne bije ve tvář povinností a zásadám, jimiž otfásati nikdy nevedlo ku blahu. Je to právě vlastenectví, jež diktuje nám tato slova, a nikoliv nějaká klerikální úzkoprsost. — Vlast začíná uveřejňovati z péra dra. Podlahy články o výstavě, které budou asi patřiti k nejlepšímu, jak se zdá, co literárně výstava nám dá. Se zadosti- učiněním a s radostí na ně poukazu- jeme.

Z Uher. Za tím co u nás politicky celkem je klid, poněvadž výstava právem zaujímá všecku naši pozornost a všechny naše síly, je v Uhrách živo. Zákon na násilné civilní manželství je pro nemaďarské národnosti v ohledu národním příliš velkou ranou, než aby mohla býti klidně přijata. A poněvadž k tomu přistupuje i náboženský moment, který ať mluví kdo chce co chce, přece pořád je ještě silnější, než která koli jiná idea, má protimaďarské, národní a lidové hnutí ještě jiný vyšší podklad. První následek násilného zákona byl

sjezd nemaďarských národností, ježž lze právem považovati za první velký krok k bojům proti maďarsko-kalvinské despoticii, krok, jehož důsledky jsou dnes ještě nedozírnny. Trávil jsem nějaký čas mezi uherskými Slováký a viděl jsem na své oči hrozný účin tohoto zákona. Severní Uhersko má zevnějšek čistě maďarský, ale právě jen zevnějšek. Národ je Slovanský. A tento národ nejen maďarsky nezná, ale maďarsky většinou nerozumí, ba ani čísti neumí. Školy nejsou takové, aby mély nějaký výsledek, a Slovák ani o ně nedbá, poněvadž, ne sice jeho uvědomělost, ale jeho zdravý rozum a houževnatost učí jej jimi pohrdati. Nyni bude jinak. Dosud maďarština nedotýkala se příliš jeho vnitřních, intimních poměrů. Nyni ale bude nucen, maďarsky se učiti. Poněvadž sňatek a vše, co s ním souvisí, bude odbyvati se maďarsky, bude nucen, učiti se řeči maďarské, aby v nejintimnějších záležitostech rodinných mohl si poraditi a si dobře věsti. Jaký to strašný nátlak jaké uhnětení ducha pro Slováka! Jestliže nyní nestane se obrat, je po něm veta. Nejsmutnější úlohu hrají u nás při věci naši liberálové. Je to přímo k pláči. Civilní násilný sňatek uherský je jim stále ještě pokrokem a vymožeností. Na venek odlišují sice otázku národní od náboženské, ale právě tím ukazují, že jim to slovauství je ničím, poněvadž je zřejmo, že u slovanských národů uherských národnost bez posvěcení náboženského je ničím, je slabou třtinou, jež ničeho nezmůže. Jak smutné to divadlo i pro nás! Vždyť i u nás může nastati chvíle, kde idea národní sama v sobě ukáže se slabou, bezmocnou. Štěstí, že mi katolíci stavíme se, ba již stojíme na vlastních nohou. Budeme hradbou pro všechny případy.

Drobnosti.

Farář a lékař. V jisté společnosti chlubil se lékař, že v duši nesmrtelnou nevěří, protože prý duše ještě nikdy neviděl. A aby v nevěře utvrdil nejenom sebe, nýbrž i přítomné hosty, předložil faráři tyto otázky, vyzýváje duchovního, aby na ně odpověděl.

I tázal se lékař: „Viděl jste již, velebný pane, někdy duši“? Kněz na to: „Neviděl“. Lékař: „Cítil jste už

někdy duši“? Kněz: „Necítíl“. Lékař: „Přivoněl jste už někdy k duši“? Kněz: „Nepřivoněl“. Lékař: „Okusil jste už někdy duši“? Kněz: „Neokusil“. Lékař: „Osvítil a posvětil jste už duši“? Kněz: „Chvála Bobu, nejednou, ale několi-krátě“. Lékař: „Nu dobře, na jednu otázku odpověděl jste kladně, na čtyři záporně, proto opravdu souditi mohu z vašich odpovědí, že duše není.“

Kněz nyní obrátil se k lékaři, a pravil: „Pane, já jsem vám na předlo-žené otázky ochotně odpovídal, naději se tedy, že i vy na otázky mé nezůsta-nete mi odpověď dlužen. Vy jste léka-řem, řekněte mi: Viděl jste už někdy bolest“? Lékař: „Neviděl“. Kněz: „Cítil jste už někdy bolest“? Lékař: „Ne- cítil“. Kněz: „Voněl jste už někdo k bo-lesti“? Lékař: „Nevoněl“. Kněz: „Jedl jste už někdy bolest“? Lékař: „Ne- jedl“. Kněz: „Vyhojil jste už někdy bolest“? Lékař: „Nejednu ale mnohé bolesti jsem už vyhojil“. Kněz: „Po čtyřikráte jste odpověděl záporně a jenom jednou kladně, z čehož můžeme všickni soudit, že bolesti není“. P. Filip Novák.

* * *

Čínský Šalomoun. Před jistého mandarína v Číně předstoupily dvě ženy, z nichž každá tvrdila, že jest matkou malého dítěte, jež s sebou přinesly. Ve svých výpovědích byly si tak jistými, že mandarin opravdu nevěděl, které z obou má dítě přiřknouti. I odešel se poradit se svou manželkou, která byla velice moudrou ženou a jejíž mínění mělo odedá na v sousedství nemalé váhy. Vyžádala si pět minut na rozmyšlenou. Konečné pravila: „Nechť mi sluhové chytí v řece hodně velkou rybu a živou sem přinesou.“ Stalo se. „Nyní mně přineste dítě,“ pravila, „ale nechte ženy

v druhém pokoji.“ Tak se stalo. Na to dala žena mandarinova dítě svléci a do jeho šatu obléci rybu. „Odneste rybu nyní ven a před tváří obou žen hoďte ji do řeky, ale tak, aby ženy nepozo- rovaly, co vlastně v šatech dítěte se nalezá.“ Sluhové uposlechli a hodili rybu do vody, která sebou házela, jsouc bez- pochyby nespokojena s čínskou toiletou, do níž byla oblečena. V tom vrhla se jedna z žen s výkřikem do vody, aby zachránila — jak se domnívala — to- noucí dítě, kdežto druhá zůstala klidně státi. „Tať jest jistě matkou dítěte,“ pravila žena mandarinova. Dala ženu vytáhnouti z vody a vrátila jí dítě. Mandarin kývl na souhlas hlavou a pro- hlásil svou ženu za nejmoudřejší v celé „nebeské říši.“ F. N.

* * *

Dobrý úmysl. Jeden nábožný pou- stevník mival v obyčejí, že, než něco počínal, dříve na okamžik ducha svého sebral. I tázali se ho jednou na to. On odpověděl: Skutky samy sebou ne- jsou záslužnými, třebas se dály s do- brým úmyslem. Tak jako člověk, který míří na jeden cíl, na okamžik ustane s myšlenkou, aby dobře namířil a vy- střílel, tak i já činím, počínám-li něco, já na Boha, který jediným cílem skutků naší-li býti má, v té chvíli myslím. A jako ten, který na cíl míří, levé oko zavírá a jen pravým na cíl hledí, aby pohled jeho byl jistější a jinými před- měty sveden nebyl, tak musíme i my levé oko zavřítí, t. j. nesmíme míti žádné světské a pozemské úmysly a jen pravé oko otevřítí, abychom pouze Boha viděli a nic jiného. Tim způsobem ne- chybíme se cíle ale do srdce Boha tre- fíme, t. j. učiníme skutky, které Boží zalíbení bud u míti v zápětí.

Obsah „Obrany“ :

Provolání ku katolickému sjezdu arcid. Pražské do Příbrami ku dni 9 a 10. září t. r. — První sjezd českých katolíků v Příbrami. Redakce — Katoličtí Koptové. Discipulus. — Páně Peliškova samospasitelná církev. Napsal Filip Jan Konečný. (Pokrač.) — Bez domova. (Jihočeský obrázek.) Napsal Boh. Brodský. (Pokrač.) — Časové zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovní ulice č. 1508—II.
Majitel, vydavatel a nakladatel Václava Kotrby vdova, odpov. redaktor František Žák.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem. 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připláci se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovní ulici, kamž předplatné budiž zasyláno. — Redakce: F. R. Žák, kooperator na Král. Vinohradech.

Dvě autobiografie.

Ty doby sice ještě neminuly, kdy psal Feuerbach (II. 371), „že člověk liší se od zvířete jen tím, že je živý superlativ smyslnosti, bytost na světě nejsmyslnější a nejcitlivější“, kdy Vogt pravil, „že tak zvané hříchy nejsou než následky chybné organizace mozku“, kdy hlásal Moleschott, „že mozek časem se mění, a s mozkem i mrav, který jest měřítko mravnosti“, kdy Büchner v pověstné knize „Kraft und Stoff“ p. 247 učil, „že znalec přírody zná jen hmoty a vlastnosti hmot; že co je nad to, je nadmyslné, a že nadmyslné je poblouzením lidského ducha“. Tyto doby zcela mělkého, hrubého a omezeného materialismu a hmotářství sice ještě neminuly a nepominou úplně, aspoň jako theorie nikdy, poněvadž vždy i z dopuštění Božího nepřestávají na ducha lidského působiti i ty síly víře a zjevení Božímu opáčné — přece ale celým světem jde duch nový, duch, který snad považovati lze za počátek návratu k zásadám víry v Boha a víry v křesťanství. Ani fysika, ba ani fysiologie neluští, nemůže a nechce luštiti otázek náboženských, slyšíme nyní vždy hustěji a hustěji ozývati se i ze stolic universitních, čteme v úvodech k dílům přírodovědeckým, ba i o bankrotu vědy v otázkách těchto osmělil se mluvití redaktor žurnalu nad jiné vynikajícího. Před těmito hlasy učenci staré školy jako Lembrosové, Berthelotové, Spenserové stávají se už jen leda zajímavými, nikoliv ale auktoritami, dle kterých by se mělo zaříditi vychování národů. Jich drží se už ponejvíce jen ti, kteří se opozdili o několik desetiletí v pokroku moderního světa. Míjíme ovšem svět, který smýšlením svým stojí mimo učení církve.

Byla by to sice těžká, ale nanejvýše vděčná práce, sledovati, kterak tato proměna ve smýšlení moderní doby se udála, kterak udála se právě v době, kdy laické, všeho nadpřirozeného a tudíž i křesťanského nazírání prosté smýšlení nabylo nejvyšší moci, kdy útvary společenské, školství, veřejná zařízení státní, ba i rodiny a intimní svazky rodinné stávaly se narmoze laickými, kdy všechna téměř veřejná moc přešla do rukou rozhodných

a zapřisáhlých odpůrců víry v nadpřirozenost. Byl to zajisté dlouhý proces vnitřní, podmíněný příčinami přerozmanitými, který dlouho se připravoval, a nyní svým zmohutněním a vnitřní silou na venek nutně, sám sebou se provalil, ale nechybíme, pravíme-li, že jednou z hlavních příčin tohoto obratu byla a je otázka mravů. Jsou jisté zásady, které žádná věda, žádná sofistika, žádné mudrování nemůže vymazati z duší lidských, zásady, v nichž tak neskonale trefně pravil apoštol národů, že jsou vryty do srdce člověka. A právě že byly umlčovány tyto zásady s přirozeností lidskou srostlé, že byly potlačovány, zmohutněly a sesílily. Člověk viděl na své oči ty spousty děsné, které mělo v zápětí čistě laické, atomické nazírání na svět, člověk pocítil celou hrůzu té vnitřní prázdnoty, která mu následovala, to snížení ducha lidského na kus masa se závitkami mozkovými, a nitro člověka vlastní silou se zachvělo a zbouřilo, povstalo jako z hrozného sna.

Spisovatelé bývají prý dítky své doby. Naše doba zplodila velikou řadu spisovatelů, spisovatelů prvního řádu, kteří nehoví více materialistickému pojmání světa a života, nýbrž přímo ho zavrhuji. Mnozí z nich nedošli k plné pozitivní víře, ale došli aspoň k mravným, křesťansky-mravným zásadám. Nejsou to už zásadní problémy víry a nevěry, hmoty a ducha, které jsou vůdčími jich ideami, ale ponořují se už do řešení otázek mravních. I tu ovšem trvají mnozí z nich na zásadách jakési všeobecné mravnosti, která chce své zákony formulovati ne na zásadách konfessijsních, nýbrž na jakýchsi všeobecných, ovšem temných a neurčitých prvcích, avšak ze sil hmoty tyto zásady přece už nevyvozují, ano u některých přichází v platnost přesvědčení, že bez zcela určitých a pozitivních zásad, my říkáme dogmat, základy mravnosti zbudovati nelze. A jakmile víra v Boha a poměr k němu se tak uznává, že zůstává mimo diskusi, rozumí se samo sebou, znamená to veliký krok v před z bludiště nedůstojného a zpátečnického hmotářství. A tak můžeme tvrditi, že právě otázka mravní to byla, jež velikou tu změnu ve smýšlení moderního světa uskutečnila, že vytrhla jej aspoň ze jha zaslepeného hmotářství.

Literatura o otázce mravní v našem smyslu slova je dnes nepřehledná; všechny druhy literatury na ní pracují. Ba i do parlamentu si našla cestu, zvláště tam, kde víra a bezvěrectví prakticky se provádí v celém vychování národa. Tak ve francouzské sněmovně přes tu chvíli odehrávají se bitvy, zuřivé bitvy o otázce mravní. Co je u nás rozpočtová debata, tam bývá debata o otázkách mravních. Výsledky laické školy radikálům vzaly téměř všecku zbraň z rukou. Jaký to býval jásot, jaké naděje se vzbuzovaly, jaké hymny se psaly, když na začátku zavedení školy beznáboženské hlásalo se vítězství pokroku nad pověrou, přirozeného člověka nad nadpřirozeným, realismu nad idealismem! A hle! Výsledky školy zplodily otázku mravní. Zprvu zamlčovaly, omlouvaly se výsledky ty, pranýřování ti, kteří nezavírali před nimi oči jako nevlastenečtí reakcionáři — dnes stojí otázka mravní, či ve Francii lépe otázka nemravnosti před očima všech, a nelze ji více ani umlčeti ani odstraniti. Zalekli se ti, kteří prosti jsouce vášně sektářské klidně pohlíželi na nové poměry, do nichž nové zásady je uvrhly, a obrat, který zatím uvnitř se připravoval, právě od nich najednou nabyl mohutné síly. Otázka mravní smetla hmotářství, že uloženo je a dlouho asi zůstane ve skříní nejreakcionářštějšího poblouzení.

U nás jakousi pozornost vzbudil malý spisek p. Krejčího o otázce mravní. Je skutečně pozoruhodný. Nemíním pozoruhodný pro theologa — v theologu vzbudí úsměv způsob, jakým se namáhá, aby obeplul pozitivnější nějaký výměr mravnosti, ač zdá se, že mu není neznám. a aby zůstal na poli diskuse, jak mu hová ten mělký svět, diskuse bez požadavku víry a p.; ale pozoruhodný je právě jako doklad toho, co jsme právě krátce naznačili, jako doklad té změny moderních názorů světových od nevěry k mravnosti, od hmotářství k duchovosti, od hrubého realismu k idealismu. Stáťž zde aspoň malá ukázka. Píše:

„Otázka mravní vyvolána je jednostrannostmi moderní vzdělanosti. Přírodovědecký ráz dnešní doby, materialism, jest činitelem, odvracujícím mysl od světa mravního. Jedná se v ní o to, aby proveden byl smír mezi světem moderní vzdělanosti a mezi světem mravním, aby tento posazen byl zase na staré své důležité místo v duši lidské, aby dnešním lidem vrácena byla víra v dobro, úcta před povinností a hlasem svědomí. Otázka mravní volá po znovuzbudování světového názoru na základech duchových, ideálních, mravních. Nemáme ustálených jednotných zásad mravních, škola, stavic na dvou sobě odporujících základech, náboženském a reálném, pracuje přímo pro pozdější duševní rozpoltěnost. Řešiti otázku mravní jen cestou náboženskou značilo by — ač cestě té nelze upříti uznání a prospěšnosti — pracovati jen pro malý procent vyvolených; otázka mravní v celé své samostatnosti bude vždy více naléhati na samostatné řešení na základě příčin, jež ji vyvolaly. Základem smíru mezi rozumem a svědomím je víra ve vysoký smysl života a význam mravní povinnosti“.

Napišeme kritiky spisku páně Krejčího; jen krátce citujeme, abychom ukázali, jak i u nás otázka mravní začíná býti vážným předmětem studií. Z něho vidíme, jak pro moderního člověka je to těžko, vypracovati se jen poněkud z okov bývalých zakořeněných názorů aspoň k tušení života vyššího, hraničícího na život nadpřirozený nebo snad lépe nadsmyslný.

Má-li býti spisek tento jakýmsi teploměrem, jak daleko v naší české společnosti dostoupila změna ve smýšlení od názorů laických k názorům náboženským, nutno vyznati, že stojí ještě blízko u bodu mrazu; nebo ač nezavrhuje se tu náboženství, chce spisovatel tvořiti jakousi prstonárodní vědu mravní, celkem od náboženství neodvislou, o níž se domnívá, že by měla nejen dost síly k rozluštění mravní otázky, ale že by byla i snazší, nežli prosté dogma, jež kategoricky i ditku jasně dí: to čiň, toho nečiň. Je tedy daleko i v naší společnosti k uplatnění jen poněkud solidních zásad mravních, daleko k víře, ale pokrok je to přece, zvláště proto, že právem lze se domýšleti, že ve spisku mnoho zamlčeno. Ty různé výměry našeho spisku jsou až příliš oblakové, než aby čtenář necítil, jak spisovatel se namáhá, aby obeplul velkolepou, žulovou budovu mravnosti, jak církev na př. katolická ji zbudovala během století na solidních a pevných sloupech Božích přikázání, vědy, svědomí, rozumu a srdce.

Otázka mravní je tu, a pro nás přišla zase doba, kde i my účinně můžeme vstoupiti na kolbiště boje za vyjasnění názorů mravních. A to je krok důležitý, který namnoze povede do ovčince Kristova, jak ostatně nyní vždy čteněji se děje. Padla aspoň ta první veliká, jak se zdálo, nepřekročitelná

hráz, ten materialistický názor světový, který vůbec diskuse jiné než atomické, nepřipouštěl.

A přece i zde bude boj dlouhý a těžký; ba snad ještě obtížnější, poněvadž následky hmotářství byly příliš zřejmé, aby samy nebyly do očí, i nemohl obrat nepřijíti. Jak bude nyní, kdy aspoň částečný pokrok nezůstane bez blahodárného vlivu? Bude toto nové hnutí tak intensivní, aby vedlo až k posledním důsledkům, a propracovalo se až k zásadám, na nichž mravnost jediné spočívá, nebo zůstane státi na cestě jakési polovičaté ethiky, jakáž právě v Německu na umlčení svědomí mezi protestanty straší, nebo zvrhne se opět v pantheism? Jedině budoucnost to ukáže.

* * *

Chtěli jsme vlastně psáti úvod k velice zajímavé stati slovního Alberta Weisse, ve které na dvou skutečných příkladech ukazuje mravní výši, k níž dospěti lze na zásadách neodvislé morálky; napsali jsme celý článek. Však i tak hodí se snad k článku slavného učence. Theoretické a vědecké pojednání, k němuž Weissův článek je jaksi ilustrací, najde čtenář, jehož by věc zajímala, v letošním „Vychovateli“ z pera dra Kadeřávka.

I.

Chtěje se těchto dnů pro nějaký předmět rozhodnouti, o němž v tomto shromáždění ku všeobecnému prospěchu promluvit by se mohlo, dostal jsem zajímavý výtah z právě vydané autobiografie Frances Power Cobbeovy, jež V. T. Stead v říjnovém sešitě známého časopisu „Review of Reviews“ uveřejnil. Ctihodná tato dáma (je jí nyní 73 let), jest vším právem ozdobou anglické žurnalistiky a publicistiky. Po celý svůj život s ohněm a houževnatostí zápasila o to, co za cíl života si byla vytkla, tak že každý muž v příčině této jí vzorem mítí může. Ano i stále bojovný, neumdlévající Stead nazývá ji pln nadšení „ocelově obrněnou pevností na znakem ozdobeném koni válečném“ a „opravdovou Britomartis 19. sto etí.“ O dobrotě jejího charakteru, o její blahosklonnosti pro vše, co se vůbec kde děje, o upřímnosti jejího nadšení pro to, čeho, řádným a dobrým to uznávši, se uchopila, o její neumdlévající houževnatosti provésti myšlenku, pro kterou nadšeně se rozhodla, sotva kdo odváží se pochybovati. Zdá se však přece, že velké pochybnosti jsou oprávněny, uvážíme-li, k čemu se hlavně veškerá činnost jejího pozeňnaného života soustředila. Máme sice šlechetnou mysl, neobyčejně silnou povahu, velenadaného ducha, heroickou obětavost až k smrti před sebou a přece neodpovídá celý obsah tohoto života očekáváním, jež skoro každý po takovýchto praemissách klast mohl, ba musil. Pátráme-li však po posledních pobídkách této vzácné činnosti tak, jak nám je hrdinka románu sama líčí, snadno najdeme rozřešení tohoto nepoměru.

Miss (slečna) Cobbe, dcera irského landlorda (statkáře), krve anglosaské — beze vší pochyby však se silným přimísením irského mléka — byla vychována za nejprísnejších požadavků tak zvané „evangelické strany“ (nejvážnější a nejagilnější ze všech těch různých stran anglického vyššího duchovenstva). Její jasný a milý duch byl však záhy zaražen onou bezohlednou tvrdostí, kterou se veškeré požadavky této sekty zvláště v domě otcovském prováděly a přiostrívaly.

Počala čísti Gibbona a duch její stržen byl ve vír nejasných pochybností. Nešťastný Schelley dodal konečně, jako mnohým jiným, i jí. Od té doby ztratila víru na vždycky. Sama tvrdí, že teprve tím jasností ducha klidu srdce dosáhla. Snad to bude správným, povážíme-li, v jaké formě se křesťanství dříve znáti naučila. My sami nemáme ani práva ani chuti, do jejího nitra vniknouti a po stavu jejího svědomí se potazovati. Poněvadž však život svůj veřejně před světem k prozkoumání položila, jest zajisté i nám volno jej za pomoci její vlastní autobiografie vzhledem k tomu zkoušeti, jakou cenu ona

sama tomuto životu svému, dříve víry pozbyvši, dávala. Žítí toto tak plně a tak pilně až k poslední hodině a až do poslední síly bylo vyuzítováno, že šťastným by se každý zvatí musil, kdo, pohlížeje zpět na život svůj, stejným namáháním a stejnými utrpeními vykázati by se mohl. To plni obdivu, studu ano i spravedlivé závisti, uznati musíme.

A přece nenůžeme neprojevíti svoje politování nad tím, že tak nebo by čejným strádáním tak skrovných výsledků dosaženo bylo. Proč a zač obětovala se tato veliká duše plně půl století?

Nejprve vrhla se plným nadšením svého mládí na pole dobročinnosti. Při tom ovšem sotva by bylo čeho litovati, kdyby se jen při tom nebyla držela zásady, že pravé náboženství v tom, ba jediné v tom spočívá, aby dobré konáno bylo „k větší rozšafnosti.“ Jak málo tato zásada — i když tak nezištným a obětovným způsobem se provádí, jak to miss Cobbe činila — jak málo takové prázdné náboženství humanity člověka sotva déle zaneprázdní a upokojí, to miss Cobbe sama svým životem dokázala.

Od humanitního lidumilství obrátila se záhy na nové pole, kteréž ji ještě více zaměstnávalo, na pole boje za práva žen, nebo jak se obyčejně říká, boje za emancipaci žen, a z toho zase na jiné, jemuž pak konečně docela a jediné se věnovala, na pole boje za práva — zvířat, především však psů.

Tato milá zvířátka měla snad v buddhistech kdysi obětovnější příznivce než miss Cobbe-ovu, neměla však nikdy horlivějšího obhájce svých práv, ba skoro říci možno, své rovnosti s člověkem. Mistr Stead sám úplně provanut ideami, které miss Cobbe-ovu zaměstnávaly, praví o ní, napolo v ironickém žertu, napolo v naivním obdivu, že „božský soucit učinil ji kočujícím ochráncem nejhudších našich řečí postrádajících bratří.“ Ponenáhlou vytvořila se tato bizarrní libůstka v pravé náboženství pro zvířata ano zrovna ku zvířatům, pádný důkaz toho, že člověk vůbec nějaké náboženství míti musí. Kdo ku psům soucitu neměl, kdo se pro křížáckou výpravu, od ní proti vivisekci podniknutou, nadchnouti nedal, jako „ubohý“ generál Františkánů, považován od slečny Cobbeovy otupělým a ignorantem. Kdo se k ní pro tuto její nejvyšší ideu přidružil, pro toho nadšením horovala, třebať to byl i sám kardinál Manning a třebať ji před ním sám Carlyle jako před „apoštolem belzebuba v Anglii“ varoval. Veškerá její přátelstva s nejznamenitějšími muži a paními její doby, s Darwinem, Tennysonem, Charles Lyellem, s dvojicí básnickou, mister a mistres Brownigovými, s Harietou Beecher-Stoweovou, spisovatelkou „uncle Tom's cabin (chatrč strýčka Toma), s Renanem, s Decan Stanley-em, s John Stuart Millem, všechny tyto svazky byly uzavřeny „na základě společné lásky ku zvířatům,“ nejvíce ku psům, někdy též ke kočkám.

Jen s hlubokou útrpností můžeme takový život pozorovati. Tak vysoce nadaná povaha, jejíž energie a nadšení, zvláště ve spojení s náboženstvím, byly by jistě stačily k tomu, aby darovaly Anglii pannu Orleánskou k boji o osvobození dělníků a chudých z pout sociální nouze, k boji o odstranění bíd kastovnícké v Indii, ku svatému boji pro obrácení a utišení oněch milionů anglických poddaných, kteří v temnotách pohanství neb islamu tapají, aniž by jim pánové jejich jakého hlasatele civilisace poslali mimo dané výběřích — a zatím zmohla se tato veliká duše jen na Don Quijota k ochraně zvěře, opravdu na rytíře smutné postavy!

A nyní ať nám někdo řekne, že náboženství nedodává životu žádného obsahu, a že docela dobře můžeme na zemi žítí a svoje povinnosti konati — bez náboženství!

(Pokrač.)

A r m á d a c t i.

Napsal JAN PAULY.

Pozorujeme-li nynější poměry, jest nám doznati, že zvláště mezi středními stavy vládne nejvíce nevěry anebo alespoň náboženské lhostejnosti. Co jest toho příčinou?

První příčinou jest moda, která ve středních stavech zavládla. Přemnozí pohlížeji na náboženství jako na něco ponižujícího a na plnění náboženských povinností jako na něco, co člověka vtipům a úsměškům vydává.

Ptám se, co jest na náboženství ponižujícího? Nepokládají-li titíž lidé za čest, mluví-li s nějakou vznešenou a slavnou osobou? Neuklánějí-li se před ní až příliš hluboko nezdraví-li ji z daleka, nejsou-li celí šťastni a blaženi, když je taková osoba milostivým pohledem obdařila a nebo docela několik laskavých slov s nimi promluvila? Nejen to, nýbrž i více: oni se přetvařují, jí lichotí, vůbec, abych marně slov nešířil, oni v prachu ponížení a odsouzení hodného patolizalství se plazí u nohou takové osoby, aby její přízně dosáhli. Avšak co jest Bůh proti tomuto nejmocnějšímu a nejslavnějšímu muži světa? Lidé jsou mocní, Bůh ale všemohoucí, lidé jsou slavní, ale sláva Boží převyšuje všechnu slávu, lidé jsou moudří, ale Bůh nejmoudřejší, oni jsou učení, ale Bůh jest moudrost neskonalá, oni jsou ctnostní ale Bůh všemi ctnostmi oplývá v míře nejhojnější, lidé jsou bohatí, ale Bohu patří nebe i země, lidé jsou urození a vznešení, ale Bůh jest tak vznešený, že se mu klani císařové a králové, na kolena před ním padají a uznávají velebnost jeho. A obcovati s tímto Bohem, s touto nejvznešenější bytostí mělo by býti něco ponižujícího, něco člověka nehodného? Ó, kam až to dospěl rozum lidský!

Ptám se, může člověku škoditi na cti, jestliže své náboženské povinnosti plní? Kdo jest katolíkem podle jména, má jím též býti podle skutků. Ptejme se profesora, co soudí o studentu, který jest na gym nasiu nebo na universitě zapsán, který však nijak své povinnosti neplní ani po stránce vědecké, ani po stránce mravní, který ničemu se neučí, na přednášky nechodí, žádných zkoušek nedělá a mravní jeho chování hluboko pod práh slušných lidí klesá? To jest prosím student podle jména a ne podle skutků. Jeho studentský charakter dokazuje zápis anebo matrikulace, ale ne skutky. Jak nazve každý řádný člověk takového studenta? Nedbalcem. Každý ho odsoudí a odsouditi musí, poněvadž mrhá peníze, které jeho otec těžce vydělá, který vlastní bratry své a sestry zkracuje a sám sebe do záhuby řítí. A proč tak opovržlivým okem dívá se na takového studenta každý řádný člověk? Odpověď na tuto otázku leží na snadě. Poněvadž neplní svých povinností. Ano, povinnost, jak praví professor Wilson jest největším slovem na světě: ta charakterisuje každého člověka. Plní-li člověk své povinnosti, těší se úctě všech spořádaných lidí, ale člověk, který své povinnosti zanedbává, jest znamenán známkou opovržení a hanby. Lidé slušní se mu vyhýbají a vyvrhují ho ze středu své společnosti.

Kdo však jsa katolíkem, svých náboženských povinností zanedbává, hoden jest tím většího opovržení a toho se mu také dostává od lidí, kteří se svým rozumem ještě nedohospodařili a nebo své zlomyslnosti ještě za oběť nepadli. Neboť onen student zanedbává jenom ty povinnosti, které k časnému blahu přivéstí ho mají, netečný katolík však zanedbává povinnosti, které ho vésti mají ku blahu věčnému.

Kdo by se smál studentu proto, že řádně a slušně povinnost svou plní, zdali bychom ho nepokládali za člověka zvrhlého? Zdali rozumný student se dá takovým smíchem zastrašiti? Co však máme říci o tom, který lidem se proto vysmívá, že do kostela chodí, processí se zúčastní, mši sv. obcují. kázání poslouchají, ku sv. zpovědi chodí, zkrátka, kteří svou náboženskou povinnost plní? Byl-li posměváček v prvním případě zvrhlým člověkem, jak teprve

bychom měli nazvatí posměváčka druhého? A na vtipy a smích takových lidí měl by katolík něco dáti? Tento smích měl by ho odstrašiti? Ne nadarmo praví Smiles ve svém charakteru: Ze všech nejpodlejší jsou, kteří na stolici posměváčků sedávají. A z takových lidí měl by si katolík něco dělati?

Avšak namítne se nám: Kterak mám své náboženské povinnosti plniti, když celému náboženství nevěřím? A proč nevěříš příteli? Zdá-li se ti náboženství nemožným, s^o vědou v odporu stojícím, pouhou smyšlenkou a p., studuj! Nečiníš-li tak, jsi ten největší lehkomyšlník, poněvadž se nestaráš o tu nejdůležitější otázku svého života, zanedbáváš účel svého žití. Pak ale nemáš práva říci: nevěřím. Neboť nevěřím tomu, o čem jsem přesvědčen, že to lži jest. Ty však o tom přesvědčen nejsi, tobě se to jenom zdá a trefně kdos kdysi poznamenal, že to, co se zdá není skutečností, nýbrž snem. Ty neznáš ani určitě povahu svého náboženství, poněvadž se s ním nechceš ani chvíli obírat. Ty říkáš jen: snad jest náboženství smyšlenkou, snad jsou jeho sliby pouhým vnadidlem, snad jsou jeho hrozby pouhými strašáky. Zkrátka ty říkáš stále snad! Jistě toho nevíš. A proto studuj a to nešťastné slůvko „snad“ zmizí, nabudeš pravdy, že náboženství jest něco opravdového a velmi vznešeného.

Či snad proto nevěříš, abys nemusil podle náboženství žítí? Jestliže tomu tak, pak nemáš již práva, abys počítán byl mezi mravné lidi. Neboť nemravnosti posvětil jsi život svůj, za kus rozkoší prodal jsi víru matky své! Jest to čestné? Odpověz si na tuto otázku sám! Ba ano, něco takového v tom vězí, že lidé náboženství nevěří, to obyčejně bývá příčinou, že lidé o náboženství slyšeti nechtějí: oni milují více tmu nežli světlo.

Pěkně charakterisuje takové lidi tato historka. V Touloně žil jistý kapitán, který při každé příležitosti stavěl svoji nevěru na odiv. Jednou dostala se mu do rukou knížka, která pojednávala o katolickém náboženství. Četl ji a tu důkazy nabývaly takové moci a váhy, že byly s to ho přesvědčiti. Nastal v něm boj: rozum zápasil s jeho zvrhlou vůlí, která konečně přece jen zvítězila. I odhodil knihu volaje: O ten bidník, který tu knížku psal, naposledy by mne přivedl ještě do zповědnice. Já mám docela jiná a zajímavější zastaveníčka.

Ano, tato zastaveníčka t. j. život zvyklý všemožnému rozkošnictví, kterého se takový člověk nechce vzdáti bývá příčinou, proč lidé takoví o náboženství vůbec ničeho slyšeti nechtějí, a proč, kde a jak jen mohou, se mu vyhýbají. Náboženství katolické ukládá neustálý boj proti rozkošim těla, a to jest právě to, co se těm pánům nelíbí, oni chtějí pohodlné žití, hověti všem rozkošem všeho druhu do sytosti, oni chtějí užívatí až do úplného vysílení těla. A proto zavírají srdce svá náboženství. Poněvadž toto jednání jest nečestné a nemravné, chtějí je nějak ospravedlniti, a proto říkají náboženství jest v odporu s vědou, jest to přežitě stanovisko.

A skutečně, pozorujeme-li takové lidi a ptáme-li se, kdy přestali v náboženství věřiti a kdy odhodili je od sebe jako zbytečnou potíž, shledáme, že to byl věk, kdy náruživost v nich mocnou silou se ozvala a celou jejich bytost opanovala. Pokud čisté a neporušené mládí bylo ozdobou duší jejich, neměli o víře žádných pochybností, věřili v to, co jim matka v srdce vštěpovala a ctili pravdy ty. Víra jejich byla čistá tak jako jejich srdce. Ale přišel věk mladosti „Ve dvaceti letech věku svého odpadli od Boha, zahodili víru matky své, pohrdli náboženstvím a duši svou proměnili v pustinu.“ Proč? Náboženství překáželo jejich neslušnému životu, bouřilo svědomí, když v čiši nedovolených rozkoší smáčeli rty své a pili z ní až do opojení. A proto je odhodili a zradili. A po takovém pádu vytkli si za cíl nějaký ctižadostivý záměr lidský, vnují všechny síly své buď slávě zbraní anebo slávě učenosti, anebo nějakému jinému méně ušlechtilému, avšak výnosnému zaměstnání. Opatření si dobré budoucnosti bylo jedinou pákou jejich činnosti, neučili se ničemu více, nežli tomu, co k uskutečnění snu jejich přispěti mohlo. Dny a noci obětovali tomuto sobeckému obrazu; toliko smyslnosti, druhé stránce sobectví lidského, také potají hověli. A právě od té doby, co tento politování hodný

sen ovládá ducha jejich, není jim náboženství než holou vzpomínkou na léta minulá.“

Konečně cíle svého dospěli, ba více, oni dosáhli vyššího cíle, nežli byl ten, po němž toužili. Zatím náruživosti jejich utuchly a touha po rozkoších uhasla: byli syti výstředností života. Přiblížil se čtyřicátý rok jejich života. Tu počínali poněkud vážně přemýšlet. Uznali, že musí býti jen přece náboženství a že toto se jen na hlubokých pravdách zakládá. A co učinili? Náboženství katolické zdálo se jim býti sice vznešené, nedostižné, ba příliš mnoho ideální: oni nemohli se odhodlati k tomu, aby je v jeho neporušenosti přijali a jím se řídili. To byla jen přece veliká obět. Náboženství však přece jen míti chtěli a proto utvořili si náboženství své, které se jmenuje náboženství cti.

Myslím, že nechybím vtěsnám-li toto náboženství v tento rámeček. Lidé tito říkají: „Já sice zavrhuji ty nauky, které jsoucností Boží popírají, jako věci nesmyslné, já v Boha věřím a žiji tak, jak mi káže čest! Nechci se snížiti pod přirozenost svou, nechci konati toho, co by čest mou snižovalo, ale já nechci se povznésti také nad přirozenost svou, jak tomu hlasatelé evangelia chtějí. Nechci býti ani andělem, ani zvířetem, chci zůstatí člověkem. Hlasatelé evangelia slibují mi věčnost plnou nezměrné blaženosti, radí viru v Krista a mluví o jakémsi vtělení božské osoby, velí zachovati jeho předpisy, vyzývají mne choditi do kostela na mši sv., na kázání, radí ku zpovědi a jiným svátostem a Bůh ví, co jiného. Já se velikoleposti této soustavy sice obdivuji a uznávám, že má velikou sílu v sobě k zachování a udržení pořádku ve společnosti lidské, a proto mám všechnu úctu k náboženství. Ale nic méně doznati musím, že tato soustava, která rozprádá přede mnou zcela nadlidský pořádek věcí, vznáší se v příliš vysokých sferách, které jsou pro mne nedostižitelné. A abych pravdu řekl, nemám ani chuti, ani síly, abych se jí podrobil. A proto zůstanu v těch nižších sferách, budu činiti to, co mi rozum velí, budu žíti podle zákonů cti. Spravedlivým budu ke každému a nebudu žádnému činiti toho, co sám rád nemám, a Bůh mi zajisté neodepře odměny své, kterou musí dáti každému poctivci.“

Tedy čest má býti pro tyto lidi tím prvním a posledním vodítkem v celém jejich životě.

Ptám se však, co jest čest? Čest jest příznivé mínění jiných lidí o nás. Čest tedy může toliko zevnější jednání kontrolovati a z toho ještě jen to, které přichází do veřejnosti. Ale mnoho může člověk vykonati o čem svět neví a vědět nemůže. A mimo to člověk má ještě myšlenku, touhu, úmysly, plány. Ty zůstávají výhradným majetkem jeho duše, veřejnost o nich ani nezví. Jak tedy může býti čest pohnutkou a zákonem jednání takového, které oku lid-kému zůstává skrytým, toho nechápu a sotva kdo jiný. Kdo má tedy chtítce, rozkošnictví, tajné úklady, úskoky, tajné podvody a krádeže zabrániti? Čest to není s to vykonati, alespoň vždycky ne; neboť důmyslný duch lidský dovede mnohdy velmi dobře to neb ono utajiti. Může-li takový „poctivec“, který jen ve cti nachází pravidla svého života, osíditi nějak sirotky, kterým za poručníka ustanoven jest, a to tak, že o tom nikdo ani toho nejmenšího nezví a učiní-li tak, zůstává čestným člověkem. Zprovodí-li muž svoji ženu tak šikovně ze světa, že se o tom nikdo ani toho nejmenšího nedopátrá zůstává čestným mužem. Osídí-li služebník pána svého takovým způsobem, že o tom nikdo ani tušení míti nemůže, nepřestane býti poctivcem. Proč? Lidé o tom neví a nezví, čest jeho tím tedy nijak netrpí: ona zůstala netknutou. Z toho vidno, že pouhá čest není s to vyvolati v člověku bezúhonný, čistý život.

A potom, čest, to příznivé mínění lidu o nás, jak jest to pojem pomíjející nestálý a na slabých základech spočívající. Když Kristus Pán slavnostně do Jerusalema se ubíral, jaký to byl jásot, jaká sláva! A co se stalo v několika dnech. Týž lid volal: ukřižuj, ukřižuj ho! Hoden jest smrti. A jaký krátký čas k tomu byl třeba, aby týž lid, který Krista králem nazýval, obratem ho pak za zločince prolašoval? Jak rychle změnilo se to příznivé mínění lidu

o Kristu! Podobně děje se i dnes. Jeden den volá lid hosanna, sláva, druhý den ukřižuj, pryč s ním. A takové jednání lidu by mělo být vodítkem pro nás?

A pak, což nejsou lidé, kteří jsou čistí jako slunce a nevinní jako beránci, a přec o nich svět zlá mínění má, je pronásleduje, odsuzuje a zničení chce? Jak snadno jest falešné mínění zvláště za nynějších časů provést, buď pomocí pomluvy nebo jiných nekalých prostředků. Jakýs nešlechtník dostaví se do redakční síně, kde mnohdy zasedají nešlechtníci ještě větší, než jest sám; on zazvoní před nimi stříbrem, a již objeví se na různých místech hanopis zrna nejhrubšího o tom nebo o onom řádném člověku a ten člověk nevinný a ctnostný jest zmařen, zničen a čest jeho jest pochována. A on přec ani toho nejmenšího neučinil. A naopak jak jiný člověk, který hluboko sklesl, může si takovýmto způsobem zaopatřit čest: několik zlatých k tomu postačí. Ó, jak slabý jest pojem cti! Správně kdys řekla matka jakási ku svému synu: Nedbej na čest světa, neboť po západu slunce málo z ní zbývá. Ano mnohý člověk ulehá jako poctivec a přes noc zaseje jeho nepřítel semeno zlé a on ráno vstane jako člověk bezctný. Jak k tomu přišel? On se přece ani o vlas přes noc nezměnil.

Z toho vidíme, jak nedostatečné vodítko mají v životě ti lidé, kteří cti chtějí všechno své jednání řídit.

Dále přicházejí zde v úvahu: čiň, co čiň, všem se nezachováš! Toto přísloví má mnoho pravdy v sobě. Jsou různí lidé na světě a ti mají různá mínění. Těm se líbí to, oněm ono, co jedni do nebe vyvyšují, druzí odsuzují, kterak možno, aby člověk tímto labyrinthem mínění lidských bez úhony jak člověk čestný procházel.

Pouhá čest není tedy s to, aby uspořádala ctnostný život jednotlivce a tím méně jest způsobila, aby život celé společnosti na dokonalé základy postavila. Pojem čest otvírá dveře všem tajným neřestem dokořán, neboť když jím člověk hovi, aby oko světa toho nepozorovalo, platí muž takový přece jen za čestného člověka. Pouhá čest nestačí však také pro řádný život společnosti, neboť činí zevnějšek krásným, úhledným a půvabným, vnitřek však prohnílym a nemravným a bídným.

Vycházíme-li tedy jen z tohoto stanoviska, musíme toto náboženství cti zavrhnouti jako bludné a ze všech stran nedokonalé.

Člověk sám i společnost vůbec potřebuje k řádnému, zdravému životu jiného slova, nežli jest pouhá čest, a slovo to jest: svědomí! Co jest svědomí? Jest to zdravý úsudek rozumu. Má-li však rozum zdravě souditi, musí být sám zdravý, musí spočívat na dobrých, zdravých principech. Rozum lidský, který jest prost všech předsudků a pohybuje-li se v mezích přísné logiky, praví: Bůh jest, člověk jest jeho tvorem a jako tvor má svoji závislost na Bohu uznati a ji skutky dokazovati. Jakým způsobem má svoji závislost uznati a skutky osvědčiti, učí náboženství. Ne však náboženství cti, nýbrž náboženství zjevené: náboženství katolické. Rozum lidský, který na těchto základech spočívá, pokládá za pravidlo svého jednání vůli Boží a ne čest. Vůle Boží jest po všechny věky touž, neboť ona jest vůle Boha, který se nemění. Vůle Boží dává tytéž pravidla člověku pro život veřejný a tytéž pro život soukromý; ona jest vždy touž, ať člověk jedná v zájmu veřejnosti, nebo v zájmu svém, ona jest za všech časů za všech okolností touž, nijak nezměnitelnou. A proto může být spolehlivým vodítkem a pravidlem jednání každého člověka: čest však těchto vlastností nemá a proto nemůže jednání lidské ve všem a vždy správně určovati.

Čest dopouští, aby člověk jinak jednal veřejně, jinak soukromě, ale vůle Boží svírá člověka neuprosnými pouty, ať vystupuje člověk na foru veřejnosti anebo když skryt jest tak, že žádné oko lidské ho spatřit nemůže. Náboženství cti plodí pokrytce, ale náboženství pravé světce, náboženství cti nemravnost mnohdy připouští a různé ji omlouvá, náboženství pravé vždy ji odsuzuje. Náboženství pravé hlásá obětovnost z lásky, náboženství cti poskvřňuje ji pouhým egoismem, náboženství pravé vychovává veliké a šlechtné

charaktery, avšak náboženství cti lidi polovičaté, vilníky a tajné nešlechetníky Zkrátka, náboženství pravé jest pravdou, náboženství cti jest bludem a mamem. Člověk, který se řídí náboženstvím cti podvádí jiné a podvádí sebe, jeho život jest nedůstojnou komedií, ve které sám hraje nízkou úlohu sebe i jiných nedůstojnou — úlohu šaška.

Avšak nebylo nám třeba o náboženství cti tolik hovořiti! Věc dá se zvrátiti a skoncovati snadno a krátce tímto způsobem. Vyznavači náboženství cti věří vesměs v Boha a toto slovo zvracuje právě celý jejich system libovolně utvořeného náboženství. Kdo věří v Boha, musí uznati náboženství. Avšak jen jedno náboženství může býti pravdivým. Neboť v tom, že předně tu za těchže okolností může býti jen pravda jediná. To praví logika. A tuto pravdu může rozum lidský přiznati jen náboženství katolickému. Avšak katolické náboženství jest jediný pevný řetěz, z něhož ani jediný článek bez porušení celé soustavy nelze vyjmouti. Nelze říci: věřím to a to, a ne ono a ono, nýbrž věřím vše. A proto kdo uzná existenci Boha, musí přísnou konsekvencí a neuprosnými zákony jsa veden, uznati katolicismus jako jediné pravé náboženství a to tak, že všemu musí věřiti a ve svém jednání jím se řídit. Čili zkrátka řečeno: Kdo tvrdí: jest Bůh, musí říci já musím býti upřímným, celým katolíkem. Má tedy každý člověk dvoji cestu před sebou: buď Bůh jest, a tu musí býti upřímným katolíkem, anebo není Bůh, a pak se může státi třeba zvířetem.

B e z d o m o v a .

Jihčeský obrázek. — Napsal Boh. Brodský.

(Dokončení.)

„Podívejte se na to dítě. Je, jakoby nemělo otce. Celá ves na mě kouká, každý se po mě ohlíží. Bratr Tomášův byl také takový, když se oženil a žena ho naučila pořádku. Naučím také Tomáše. Nedovolím mu více aby dělal dluhy. On sám slíbil že bude pořádným člověkem. Odpusťte mu, co udělal a bude zase u nás dobře.“

„Slyže jí tekly po tváři, a dítě probuzené jejím hovorem dalo se do pláče.“

„Dej je do kolébky,“ křikl pantáta. „Panímámo, kolíbejte, rád bych s Kristinkou mluvil. Tys mu psala, aby přijel domů, přiznej se, nelži.“

Kristinka chvíli váhala.

„Psala“, řekla pak odhodlaně. „Myslila jsem, že toho hněvu je dost, že jsme křesťané, že máme odpouštět.“

„Hezky, hezky,“ smál se pantáta zlostně. „Tys viděla, že jsem letos uplatil dluhy, chceš, aby byly nové. A ani se tatíka neptáš, co tomu říkám. Inu ovšem, já nejsem více pánem, chalupa je tvá a můžeš si dělati, co chceš. Pro mně si dělej, já dluhy platit nebudu, obživím se a nebudu mítí ničeho na svědomí. Až bude hodně dětí, hodně dluhů, pak naříkej. Bože, Bože, člověk se dočká k stáru málo radostí na dětech.“

„Poslouchej, Františku, můj rozum“, napomínal pantátu Josef. „Kristinka má pravdu. Zkus to ještě jednou s Tomášem. snad se polepší. Mladý člověk má vždycky nějaké chyby, musí se s ním po dobrém.“

„Opíjel jsem se, dělal jsem dluhy já“? křičel pantáta vášnivě. „Dřel jsem se, schraňoval pro dceru. Však ona to dobře ví. Ale Tomáš, opilý Tomáš je jí milejší než já. Ze ty jsi při ní, tomu se nedivím. Rád bys mě měl ze statku, protože se ženíš a proto mě chláholiš. Ale já, panečku, vím, kam to všechno bije. Chcete mé starého tátu utahati chcete se mne zbaviti. Chcete, abych toho floutka poslouchal a když přijde opilý, abych mlčel. Mějte si ho, mazlete se s ním, já o ničem nechci věděti. Já nebudu ničím vinen. Teď aspoň vím, jakou mám dceru. Hodnou, tuze hodnou.“

„Tatínku, nekřičte, vždyť mi dítě celé vyděsíte“, prosila Kristinka. „Žádný vám nic zlého neudělal. Máte živobytí na chalupě pojištěné a i vám to jedno, jak to se mnou dopadne. Beztoho povídali lidé hned tenkrát, jak jste odešel do Čakova, že byste nám tu hanbu dělali nemusel.“

Pantáta vyskočil a podíval se vyděšeně na dceru.

„Co, já vám dělal hanbu? Já vám“?

Chytil se za hlavu a zasmál se krátce a úsečně. Pak mu ruce klesly dolů a on šel ke dveřím.

„Já jim dělal hanbu, já“, povídal suchým hlasem. „No, nebudu, nebudu“.

„Tatínku“, prosím vás, zůstaňte tu“, prosila Kristinka a skočivši za ním chytila ho za ruku. „Já to nemyslela zle, povídala jsem jen, co lidé říkali“.

„Vyděsíš si dítě“, řekl pantáta tiše. „Nech mě, podívám se trochu ven“.

Pustila ho tedy. Snad opravdu jde ven jen se ochladit a vše si rozmyslit. Vrátila se ke kolébce chlácholice dítě, plakala. Josef také mlčel a panimáma u kamen podrímovala. Byla již mrzutostem zvyklá a přála pantátovi, že také jiní mu odporují. Aspoň mu to bude moci někdy vyčísti.

Pantáta vyšel ven na dvůr, zastavil se a podíval před sebe do krajiny, na kterou padal soumrak. Vál ostrý vítr a přinášel sebou mraky sněhu. Při tom mrzlo, až sníh chrupal pod nohama. Ves byla klidná a v okénkách statků a chalup ukazovala se světla.

Vzdychl si a zachycuje se za zeď, vešel do chléva. Měl tam na hřebíku starou čepici. Posadil si ji na hlavu a šel na zahradu. Vítr se do něho mocně opřel a sníh mu šlehal do očí. Zapjal si kabát, přimhouřil oči a šel dale. Zahrada nebyla ohrazena a on vyšel do polí.

Z počátku nemyslíl na nic. Chtěl jen se projít, utišiti rozčilení, přemýšlet, co má dále dělati. A k tomu potřeboval samoty. V hlavě mu hučelo a cítil jakousi malátnost. Ale čím dále šel a čím prudčeji se vítr do něho opíral, tím více zmocňovalo se ho jakési vzdorovité vzrušení. Přemýšlel o tom, co se stalo a počal hovořiti na hlas, jakoby někomu povídal, co si myslil.

„Josef se žení, vyhání mne, dceři se stýská po muži a vyhání mne také. Co dělají? Mám mezi nimi býti za posměch? Až přijde ten darebák, opije se, postaví se na náves a bude vykřikovati, že já jsem ten nejhorší člověk. A jsem? Celý svět mě zná a ví, jaký jsem. Mám ruce jako kůru, pachtil jsem se od noci do noci, schovával pro dceru a co z toho mám? Sama všechno strká do hrdla svému muži. O tatíkovu už neví, ten mezi ně nepatří. Co nahrabal, to oni probíjí. A za to jsem ještě špatným? Za všechnu svou dobrotu? Za všechno své dření? Za všechno, co jsem zkusil?“

Zastavil se a udeřil se do prsou. Otevřel ústa, aby se nalapal vzduchu. Jak šel orančemi sněhem přikrytými a proti větru, udýchal se. Na skráních mu stály krůpěje potu a přimrzovaly k poletujícím vlasům.

„Mám se vrátit?“ ptal se sám sebe. „Kam? vždyť nemám kam.“

Pustil se dále.

„Ano, kam bych šel? Josef se žení, vezme si nějakou mladou a ta o mě nestojí. Domů? Což mám nějakého domova? Abych se jen ve světničce krčil do kouta, by mi Tomáš nenabí! A k Tonikovi? Jednou jsem již od tamtud odešel, hněvají se na mne, protože mysli, že jsem je chtěl připravit o Josefův statek. Eh, půjdu, kam mne oči ponесou, třeba žebrotou. Na jídlo si vydělám a jiného nechci. A půjdu daleko, aby o mně nevěděli, abych jim nedělal hanbu. Slyšíš, starý táto, ty jim děláš hanbu, hanbu, hanbu.“

Vítr mu odnášel slova od úst a rozmetával do bouřné noci. Z daleka hučely lesy, praskaly zmrzlé větve a přes pláně se sněhovým přívalem neslo se skučení a hvízdání větru. Pantáta šel ku předu. Bylo mu horko. Jen ruce ho zábyly a oči pálily. Dal ruce křížem a dlaně strčil pod pažďi. Byl už uondán a musel se zastavovati, aby si oddechl. Nazpět se ani neobrátil. Vzdor sevřel mu mozek a hnal ho dále, někam pryč, daleko, kde by se o něm nedověděli. Ke všem ostatním myšlénkám byl slepým a hluchým. Jen ku předu,

dále, hodně daleko. Nevěděl, kam jde, kudy kráčí. Ale šel směrem ode vsi a to mu dostačovalo.

„Už jim i děti děším, už nesmím mluvit. A kdybych mluvil, vystrčili by mně. Jsem hloupý, oni jsou chytřejší. Chtějí, abych byl mírný, abych se Tomáši klaněl. Kdo, já?“

Rozkřikl se, co síly měl a zastavil se. Vytřeštil oči do tmy a zavrával. Vítr div ho neporazil. Poslouchal, je-li slyšet jeho hlas. Přál si, aby to bylo slyšet hodně daleko, aby to zaburácelo jako ten víchr. Ale neslyšel nic. Lekl se. Lekl se té tmy, toho větru a samoty. Jakoby ho obkličovala nějaká ohromná bytost, která na něho doráží, rve se s ním a dusí ho. Byl nedaleko lesa a jeho hukot a praskání podobał se nesmírné smečce divých bytostí, které se mu vrhaly vstříc. To ho zděsilo. Ale jen na chvíli. Zpozoroval les a dal se do běhu. Tam bude bezpečnější. Půjde po kraji, kde vítr tolik nemůže se opírat.

Vešel na kraj lesa na smrt unaven. Nohy ho tížily, hlava se mu motala a ruce měl jako dřevěné. Postavil se za strom, aby si odpočinul. Ale v tom si vzpomněl, že tu nesmí zůstat, že by mohl zmrznouti. Hnul sebou. Kam půjde? Domů ne, za nic ne. Za lesem je samota, dojde k té a tam zůstane do rána. Jen ne zmrznout. Umřel by jako zvíře, bez Boha, bez umíráčku.

Šel tedy lesem. Tu teprve na něho hrůza padala. Nahore to praskalo, větve padaly dolů a po korunách skákal vítr, vyl, skučel a bouřil. Pantáta počal zase utíkat. Narážel na stromy, rozbíjel si tvář i čelo. Chytil oděvem za suky, padal na zem.

Klopýtal ke kraji, ven z lesa. Sotva se vlekl, ale hnala ho hrůza. Jen ne zmrznout.

Už mu to však šlo těžko. Dusil se, vrával a padal častěji. Vstával s namáháním, ruce necítil, tělo mu odpíralo poslušnost, oči se mu zavíraly.

„Pomoc!“ křikl s namáháním, ale jeho křik podobal se šepotu, který zanikl jako stopa, již vítr plnil vločkami sněhu.

Teď padl a nemohl vstáti. Podepřel se o ruce a kleče na kolenách, chtěl se vzpřímíti. Ruce mu klesly, jak by byly podřaty.

„Pomozte mi“, zahučel temně, úpěnlivě.

Několikrát ještě pohnul rukama, nohy hrabaly ve sněhu. Pak se položil celý do sněhu. Skrčil se a dlouhé úpění vydralo se mu z hrdla.

Stižil se.

V úterý po druhé neděli masopustní jel Josef od oddavek ze sousední vesnice. Mezi svatebčany byl také Tomáš s Kristinkou. Tato byla smutná, zaražená. Pantáta nebyl doma už tři neděle. Lidé ji těšili, aby byla bez starostí, že asi někde slouží. Tomáš, jenž se vrátil z Prahy zkrátly a skromný, prosil, aby s ním šla na svatbu, by lidé viděli, že už je mezi nimi dobře. Šla tedy.

Teď, když přijeli na náves, potkali houf lidí. Mezi nimi jel kdosi s tračarem, na němž bylo lidské tělo.

Byl to pantáta.

Časové zprávy.

K příbramskému sjezdu. Ještě jen jedna neděle a první sjezd katolíků českých bude tu. Není pochyby, že dopadne skvěle. Program je už uveřejněn: týká se všech důležitých otázek. Mezi řečníky nalézají se mužové, kteří slynou skutečným věhlasem. Účastníci najdou

tedy nejen nadšení, ale i nejvyšší inteligenci. Je jisto, že bude to důstojné do-staveníčko katolického našeho světa. Sám Jeho Eminenci ndp. kardinál bude v úterý ráno sloužiti pro účastníky mši sv. na sv. Hoře. Z Prahy vyjede zvláštní vlak, tak že účastenství bude

co nejpohodlnější. O byty starají se příbramští kaplani. Bude to znamenitá pochoutka, co tu zažijeme, o tom nemůže být pochyby. Naším nepřátelům není vhod, avšak chovají se celkem slušně; jen tu a tam četli jsme hany, které patrně nemohly být potlačeny. Pánové celkem vyčkávají, jak to dopadne. Doba je tak nepřiznivá, že doufají na menší úspěch; zmýlí se nepochybně. Než to nám je celkem lhostejno, poněvadž víme, že se jim nikdy nezavděčíme. Ať jsme tiší, ať lenošíme nebo pracujeme. ať děláme cokoliv, nejsme jim nikdy vhod. Větší starost nám dělá, aby naše sjezdy — nebo příbramský bude jistě jen první z dlouhé řady — nestaly se jen pouhou zevní manifestací, ale staly se pevným, promyšleným organismem v našem katolickém životě, organismem, v kterém by se sbíhaly všechny žily tohoto života. Promluvíme o tom. Katolická družina, z níž popud ku sjezdu vyšel, i na dále uchopí se zajisté věci a zorganizuje naše sjezdy způsobem, aby staly se živým a plodným zdrojem práce, úspěchu a rozkvětu náboženství, vlastenectví, mravnosti a síly.

Družstvo „Vlasti“ na sklonku XI. roku svého trvání. (Mimořádná valná hromada družstva). Družstvu „Vlasti“, odborům a časopisům jeho nastává nový rok: je to již dvanáctý rok trvání družstva a časopisu „Vlasti“. Přes mnohá nepřátelství a různé intriky dokončilo družstvo šťastně a v plném rozkvětu první své decenium a vešlo do druhého, obklopeno jsouc dvěma tisíci zakládajícími členy, zajištěno podporou téměř půl třetího sta literárních přispěvatelů a spolupracovníků — jak patrně z knižičky „Deset let Vlasti“, již družstvo na počátku XI. ročníku „Vlasti“ vydalo, a mohouc se vykámati 9500 odběrateli svých časopisů, nepočítajíc v to odběratelé brožur. Toť zajisté na naše poměry úspěch veliký a v pravdě imponující, máme-li na mysli četné obtíže, jež bylo zakladateli družstva po celých jedenácte let překonávati. — Čerpajíc pro svůj směr zásady z věro- a mravouky církve katolické, neuchýlilo se družstvo a redakce „Vlasti“ od svého programu ani na okamžik a týž prapor zásad katolických, jež zakladatel a redaktor „Vlasti“ hned na počátku byl vztyčil, pevnou a neohroženou rukou

stále drží vysoko povznesený. Že doznává četného souhlasu, že se k němu bojovníci hlásí, vidno z číselných dokladů, jež jsme již uvedli. — Velice animovaný a povznášející průběh měla mimořádná valná hromada družstva ve dnech 12. a 13. srpna pořádaná. Dne 12. srpna konal schůzi nejmladší odbor družstva: filosoficko-paedagogický. Redaktor „Vychovatele“, Frant. Pohunek, přednášel o thematic: „Jaké snahy jeví se v tak zvané moderní paedagogice a jaké z toho plynou povinnosti pro nás katolíky.“ Promyšlená řeč jeho učinila hluboký dojem a hned potom usneslo se shromáždění, aby přečtená resoluce doporučena byla valné hromadě ku přijetí, a aby — jak navrhl P. Jos. Šimon — předložena byla vrchnosti duchovní a světské. Resoluce redaktorem Fr. Pohunkem vypracovaná zní následovně: „Uvažujice, že moderní výchova: 1. vychází z falešných principů a má na zřeteli buď falešné nebo nedostatečné cíle výchovy, že vychovává člověka jednostranně ne pro Boha, nýbrž jen pro tento svět; 2. že autoritu Boží buď úplně zneuznává, neb ji uznává toliko nedostatečně, čímž přispívá k tomu, že úcta před autoritou každou čím dál, tím více mizí, čímž se opět podporují snahy sociální demokracie; 3. že obmezováním cílů výchovy pouze na tento svět podporuje nezřízenou touhu po zisku a požitcích a 4. že právě tímto zaviňuje zmahání se zločinů, hlavně samovražd, a to i u mládeže: toto vše uvažujice, vyslovujeme se v ten smysl, že, má-li nastati obrat k lepšímu, má-li se výchova lépe dařiti, maji-li řádné autority býti v úctě, a nemá-li mladistvých zločinců přibývati, nezbytně třeba jest, aby výchova byla budována na pravých a oprávněných principech, t. j. na základě náboženství křesťanského, a jelikož ve škole, nechť jsou školní zákony jakékoli, rozhoduje hlavně osoba učitelova, aby ústavy pro vychování učitelů řízeny byly křesťanským duchem.“ — Druhý řečník, katecheta ústavu učitelek v Kutné Hoře, Filip Jan Konečný, proslovil se o tom, „Jaký duch se jeví v učebnicích zavedených na ústavech učitelských“ probíraje při tom kriticky jednotlivé učebnice a uváděje z nich mnohé ukázky, jimiž svá tvrzení dokládal. K návrhu katechety

St. Kozana slibil oblíbený a výborný tento řečník připravit též ze přednášky své resoluci pro nastávající valnou hromadu. Ta zahájena byla druhého dne slavnou mší sv., již za četné asistence celebraval u sv. Jiljí Vyšehradský kanovník Dr. Jos. Burian. Po obvyklých formálich — zprávě starosty Dra Horského a jednatele Fr. Žáka — přednášel redaktor Frant. Pohunek „Proč se nechceme vzdátí oproti všem snahám moderním paedagogiky katolické“ a superior koleje Jesuitské, místopředseda histor. kroužku, Jos. Svoboda, podával zprávy o pracích historického kroužku, referoval o „Museu“, časopisu bohoslovců českomoravských a důkladně rozebral Gindeliho spis „Geschichte der Gegenreformation“. Živý souhlas a nadšený potlesk vyvolala přednáška starosty Dra Horského: „Povinnosti katolíků v otázce socialní“, rovněž jako jeho výklady k řečím jednotlivců, kteří se ke slovu přihlásili a obšírněji do debaty zasáhli. Katecheta Filip Jan Konečný přednesl následující resoluci ku včerejší přednášce: „Přihlížejíce k tomu, že v zavedených učebnicích na ústavech učitelských nejdůležitější články katolické víry buď mlčením se pomíjejí, buď zpřímá negují — zvláště články víry o osobním Bohu, o nadpřirozeném cíli člověka, o božském, učitelském úřadě katolické církve atd. — jakož i to, že v zavedených učebnicích pro kandidáty křesťanské, budoucí to učitele a vychovatele křesťanské mládeže, poukazuje se více k pohanským vzorům a učením, než ku vzorům a učením křesťanským, tak že ani Kristus Pán nevyniká rozhodujícím způsobem nad výtečníky pohanské a protikřesťanské, žádáme, aby z učebnic těch co nejdříve odstraněny byly články našemu náboženství odporující neb je snižující, žádáme, aby články indiferentní nahrazeny byly články víře a mravům rozhodně přejícími, o čemž budiž úřadní posouzení dožádáno nejen od c. k. ministerstva vyučování, nýbrž i od církevních úřadů.“ Resoluce tato byla jednomyslně přijata. — Zvláště potěšitelné jest, že po oba dny přítomno bylo jednání a rokování družstva mnoho laiků. — Kdo zná a pozoruje naše veřejné poměry, nemůže neuznati a neviděti, kterak družstvo „Vlast“ svou široko rozvětvenou činností

mocně zasahuje v náš náboženský, literární a socialní život — nejen časopisy „Vlast“, „Vychovatelem“, „Dělnickými Novinami“, ale i svými všemi odbory a fondy. Družstvo, z počátku liberálními kruhy ignorované a pak posměšně posuzované, dnes těší se pozornosti veřejnosti české, která jest již přesvědčena, že „Vlast“ není efemérou jež po krátkém životě hyne, nýbrž že se s významem jejím již počítati musí, a že počtem i významem čím dále, tím více roste a mohutní. — Kdyby mnozí katolíci našich dob byli vroucnější a vystoupili z mezi indiferentní zdrželivosti a chladnosti, jak stkvělý katolický život rozproudil by se v našich vlastech československých! Jak důležité a veliké podniky mohlo by vykonati a provésti družstvo „Vlast“, organisace tak rozsáhlé působnosti! Než s tím, co vykonalo dosud, zajisté může býti každý spokojen. Kdo cítí v sobě lásku k našemu sv. náboženství a jsi věrným synem církve. přístup ke družstvu, rozmnož řady členů a odběratelů alespoň některého z časopisů družstvem vydávaných, a vykonáš skutek velezáslužný. Hmotné oběti při tom věru jsou nepatrné. Stanet se členem zakládajícím každý řádný katolík, kdo v 5 letech složí 50 zl.; také však může část tuto i za více než 5 roků splatiti (dělníci a řemeslníci na příklad splácí členský ten vklad v 25 letech po 2 zl.) Na „Vlast“ předplácejí členové ročně 3 zl., nečlenové 4 zl.; „Dělnické Noviny“ stojí 1 zl. 60 kr. za celý rok. „Vychovatel“ 3 zl. ročně. Členové požívají různých výhod: dostávají mnohé knihy zdarma, mnohé v cenách snížených, tak že za nedlouho mají knihami nahrazeno, co na penězích jako členové družstvu složili. — k.

Vlastenectví. Kr. Vinohrady, které postavily si po velikém namáhání ze sbírek a z jiných příspěvků velmi krásný gotický chrám zasvěcený sv. Ludmile, patronce země české, který poznenáhlu se dokončuje, budou mít co nevidět též židovskou synagogu, která sice stojí poněkud stranou, ale nádherou za chrámem katolickým nezůstane. Právě se na ní dokončuje prostřední korpus. Poněvadž levý je už dokončen, lze kostru celé stavby považovati za ukončenou. Nedávno vyvěsili páni na své synagoze samé červenobílé prapory. Že titíž židé vydrží přelevjárnu v Tausi-

gově vile, že vydrží německou školu a vynucují si právě školu měšťanskou, že utvořili si zvláštní německý spolek pro hájení zájmů „němectva“, že vůbec jsou nejen v Praze, ale i na Vinohradech téměř jedinými, kteří udržují německý živel — to vše je jisto. Kterak tedy ty české prapory? Zajisté jen z chytrosti, ovšem málo charakterní, a veřejnost bude jimi asi spokojena. Když jsem šel kolem a viděl tyto české prapory na německé synagoze, v níž vše koná se ovšem též jen v jazyku německém, napadly mne podivné myšlenky. Vzpomněl jsem si na celý náš veřejný život, v němž vlastenectví na mnoze také není než takovou fangli na židovské synagoze. Schůze, průvody v neděli dopoledne, řeči, přípitky, hudba, jídlo, — to namnoze tvoří pojem o vlastenectví. Dnes žurnalisté a celé žurnaly prodávají se tu za ruble, tu za židovské peníze, píší pamflety proti celým třídám svého lidu a jsou vlastenci, ano velikými vlastenci. Fangle červeno-bílá stačí — i na synagoze. Znemravňuje se lid, že schůzemi bezvýznamnými a bezduchými průvody a p. podkopávají se jeho žulové zásady — ale poněvadž je při tom fangle, totiž trochu řečnického fanglování, jsou to činy vlastenecké. Někdo, dejme tomu, že klerikál, vystoupí za nejvyšší statky lidu, za to, co ho zachovává a dává mu nepřemožitelnou duševní sílu, poněvadž ale nevystřčil fangli, nebo dokonce osmělil se nahlédnouti do vnitř a prozraditi, co se tam děje, — a může tento někdo přes noc býti tak zostuzen, jako prašivec v národě, jako člověk cizák, se zájmy ultramontanními, který necítí s národem, t. j. nespokojuje se s vlastenectvím fangle, že nečiní dobře, když neukáže se vůbec na ulici. Čím více fangličkování, tím více jdeme s kopce, to je jisté; a tak ta naše doba i s fanglemi naplňuje mnohé zármutkem.

Literatura. Zábavy večerní, jedna z nejlepších sbírek zábavného čtení rodinného, přinesly v čísle 1. letošního ročníku povídku „Na zboží chodském“ od A. B. Hanina. Pravíme hned, že je to jedna z nejlepších a nejcennějších prací, jimiž Zábavy večerní vůbec se vykazati mohou. Zde není to jen nábožensky mravně bezúhonná čistota, ani zajímavé zauzlení, byt i celkem nebo-

hatého děje, ani jen dovedné vnitřní správné rozvinování povah; zde je ještě něco jiného, co nás poutá, jest to moment čistě lidový, národopisný, který v povídce je zachycen, ba co dím, který vůbec povídku tvoří. Nebudeme vypravovati děje a osnovy povídky, dime prostě: ujišťujeme každého čtenáře, že překonav několik stránek, neodloží ji, dokud ji nedočte do konce. „Večerním zábavám“ k práci gratulujeme; jí pozvednuta úroveň toho, co podávají. Velice. Vivat sequens. — Vítězství kříže, předklad z polštiny, tvoří číslo druhé. Je méně šťastné, cizí a čtenář udržuje si těžce nit děje v paměti, ale má zas mnohé jiné zajímavosti. Ne každý je milovníkem četby lidové, mnohdy rád slyší podivuhodné a romantické příběhy z dob minulosti. Toto druhé číslo uspokojí zase takového. — „Večerní Zábavy“ mají též pěkná vyobrazení, která lidu přijdou dozajista velice vhod, poněvadž pak děj nabude v duchu jejich realistické a živé představy. Cena je, jak známo, malá. Vydává je obětavá knihtiskárna Cyrillo-Methodějská (V. Kotrba) — Chválu musíme též vzdáti „Bibliothece mládeže“, čehož dříve jsme vždy nemohli, a to za číslo XI., obsahující povídky „Pětifrank a Putování kamarádovo“. Látka-k této je už sice stará a často upotřebená — nedávno v „Květech mládeže“ — ale je vždy zajímavá, taková, po níž děti jsou zrovna žhavy. Kamarád, věrný pesik, našel Karlička, jež tuláci ukradli. A k tomu je tam ještě vymalován; tedy to je on, chudák, co tolik zkusil, než ho našel. Při prvé, která je výběrné, s živostí vypravována, tendence není zrovna vždy nejlepší. Máme totiž obavu, aby nespádala k lakotě; ale jinak není v ní ničeho, čeho by zaráželo. Jakub Morlot je kluk, který v duších dítek, zvláště kluků, vzbudí ozvěnu velice živou. Dnes konečně navádění k podobným snahám je časové.

Drobnosti.

V jedné společnosti měl učený pán zajímavou přednášku. Vysvětloval záhady pravěku, rozvíjel evoluční theorii s takovou jistotou špekoval ji takovými „vědeckými vymoženostmi“, že vzbuzoval obdiv u všech. Ovšem, jinak to u takových

pánů býti ani nemůže, víra a sám Pán Bůh dostali svůj díl. Leč přece vynášel se někdo, který proti jeho argumentaci podal své námítky. Ukázal na smělé kotrmelce moderní vědy a končil posléz se rčením, že mezi pravou vědou a zjevením Božím nemůže býti odporu. Společnost, která dříve se divila, vystrážlivěla nyní ze svého omámení, odměnila řečníka — tím byl: sama hostitelka, hlučnou pochvalou.

To našeho učence podráždilo. I ozval se jizlivě: Nemyslel jsem, že v takové vybrané společnosti, v takovém domě, jsem tu já jediný, který v Boha a ve věčnost nevěří.

Ó nikoliv, pane — odvětila hostitelka. Bůh uchovej. Vizte mého papouška v kleci, mého psa, mé koně v konírně, ti také v milého Pána Boha a ve věčnost nevěří. Ale dodala s úsměvem, oni jsou duchaplnější a skromnější, pane doktore, neboť se tím nechlubí. Dobrou noc, pane doktore.

* * *

Requiescat in pace. Papež Benedikt XIII. vypravuje následující podivuhodnou událost, kterou v kronice Kartusianův nalezl. Jakýs anglický šlechtic přišel do kláštera kartusianského a dal mnichům značnou částku peněz, aby se za jeho otce pomodlili, který již se na věčnost odebral.

Převor shromáždil veškerý konvent a doporučil duši šlechtice jich modlitbám. Tu všickni slavným hlasem zapěli: Requiescat in pace. Na to mlčky odešli do svých cel.

Udiven zůstal nad tím státi šlechtic. Zdála se mu tato modlitbou velmi nepatrnou.

Ó můj otče! jenom tato krátká modlitba má otci stačiti? — Ihned kázal převor opět mnichy zavolati a děl, aby každý z nich své requiescat in pace napsal na list papíru. Potom vzal váhy a na jednu misku položil částku

peněz šlechticových a na druhou popsané listky. A ejhle! Ký div!

Těžké zlato jako pírkó vzhůru se neslo na váze a listky s modlitbou klesnuly nejníže.

Krátká modlitbička vážila více, než mrtvý, těžký kov.

* * *

Důkaz proti ateistům. Nejmiřejší pochoutkou bývá nevěrcům disputace s knězem. Tu rádi na odív stává svou hroznou učenost, která spočívá v negaci všeho nadpřirozeného. Jednou také jakýs učeník materialistů domníval se, že vyhodí největší triumf, když děl: „vidíte, velebníčku, to je všecko hezké co povídáte — ale přesvědčiti mne nemůžete, že je Bůh — já ho nevidím.“ „Máte pravdu. vy mne také, že máte rozum, ne, proto že já ho u vás nevidím.“ A on umkl.

* * *

Vznešené smýšlení obráčeného. Jeden Ind, který byl dříve náruživým modloslužebníkem, poznáv svůj blud, žádal missionáře, aby ho v křesťanské nauce vyučil. Stalo se. Jeho obráčení bylo dokonalé. Po křtu sv. žil jen službě Boží. Za několik měsíců na to povolal ho missionář k sobě, aby ho ku sv. zpovědi připravil. Ind byl velice udiven. „Když jsi mne,“ děl, „ve vyučování o vyznání hříchů mých poučoval, domníval jsem se, že se to týká hříchů, které jsem před křtem sv. spáchal, abych je tím více měl v oškřivosti. Ale teď mi diš, že se musíme zpovídati ze hříchů po křtu sv. spáchaných. Jak je to možné, po křtu sv. ještě zákon Boží přestoupiti? Je to možno, po tak hrozném dobrodiní od Boha, zase mu býti nevděčným, Jeho docela urážeti?“

„Tak,“ dodává missionář, „smýšlejí o velebnosti křesťanství nově obráčení Indové. Hle, jak zahanbují tím mnohé křesťany, kteří od svého mládí v křesťanské víře se cvičí a přece zákonů jejich nedbají.“

Obsah „Obrany“ :

Dvě autobiografie. — Armáda cti. Napsal Jan Pauly. — Bez domova. (Jihočeský obrázek) Napsal Boh. Brodský. (Dokonč.) — Časové zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovni ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václava Kotrby vdova, odpov. redaktor František Žák.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr. jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem, 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendář“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovní ulici, kamž předplatné budiž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperator na Král. Vinohradech.

Po příbramském sjezdu.

Příbramský sjezd je pro nás zjevem příliš důležitým, než abychom ještě jednou se o něm nezmínili, byť i denní listy dosti široce o něm psaly. Nemáme průběh jeho popisovati, nýbrž spíše dotknouti se jeho významu.

Tu naskytá se první otázka: co pozitivního vykonal; dle odpovědi určí se pak jeho význam sám.

Ani nám nenapadá význam jeho zveličovati; naopak spíše povedeme si skromněji, abychom neupadli do chyby, která mezi námi je dosti častou. Oddávati se klamným nadějím, uveličovati úspěch nebo viděti ho, kde ho není, je chybou velikou, poněvadž přivádí sklamaní, po němž pak často následuje zmalátnělost, ba i beznadějnost, ukolébává v nečinnosti a maří to, co mohlo býti počátkem k úspěchům dalším. Není nad zdravou a zdrženlivou kritičnost. Jestliže tedy my nevidíme v příbramském sjezdu, co v něm vidí mnozí jiní, je příčinou, že chceme býti co nejvíce skeptickými.

Příbramský sjezd upracoval v komisích, v nichž, jak známo, spočívá vždy hlavní těžiště práce, kde různé otázky věcně, podrobně a odborně se probírají, a které proto bývají bohatým zdrojem poučení; příbramský sjezd skládal se jen ze dvou parádních schůzí řečnických. Po každé řeči, jichž bylo pět, přijata sice příslušná resoluce, avšak i tyto resoluce jsou více jen obsahu všeobecného, jež mimo to bylo by lze i kritisovati. V té příčině nemůže se sjezd náš nikterak rovnati sjezdu brněnskému nebo jiným kongresům katolickým. On ovšem ani toho účele neměl, jsa více pokusem a zkouškou, a jak za to máme, též přípravou ku sjezdům dalším.

Také jednotliví řečníci nepovažovali za svou úlohu, aby otázku, o níž jednali, probrali do podrobnosti, nýbrž vedli si vesměs po způsobu slavnostních řečníků, kteří vybranou řečnickou vervou směřují především jen k hlavní myšlénce, probuzující pro ni nadšení a přesvědčení. Touto hlavní myšlénkou byla na příbramském sjezdu myšlénka náboženská, katolická. Ona tanula na mysli prof. Havránkovi, když slohem mistrným, formou přeskvělou, výmluvností

klidnou, ale nadšenou a v pravdě salonní, když s vřelým citem náboženským a vlasteneckým mluvil o národnosti a náboženství. Patřil prof. Havránek bez odporu k nejelegantnějším našim řečníkům. Když p. Janků svým akademickým způsobem líčil důležitost katolické organizace, hověl rovněž více tomu, aby květnatým slohem, bohatými řečnickými obraty, pěkným zaokrouhleným, promyšleným, pilně vypracovaným a vřelým citem náboženským prodchnutým výkonem řečnickým okouznil své posluchače, nežli tomu, aby vyličil nám vznik a ústrojí této mohutné naší organizace, jak v poslední době povstala, prostředky jejího úspěchu, a jak dále má pokračovati a si vésti. Tak dále kníže Bedřich Švarcenberk nerozebíral otázku rolnickou, ale nadšenými, ze srdce do srdce jdoucími slovy horoval v překrásné improvisaci, jež takový vzbudila ohlas radostný v srdcích všech přítomných, za nábožensko-mravní blaho našich českých rolníků. Nebo když dr. Kovář svou prostou, ale právě proto tak srozumitelnou a přesvědčující řečí přimlouval se za školu náboženskou, nevcházela do podrobností žádné z otázek školních. Jedině snad dr. Horský oslňoval nejen svou obrovskou učeností, svou nedostižnou popularností, vtípností a svým řečnickým uměním, jež ovládá cele a dokonale, ale pouštěl se do podrobností svého socialního předmětu, líčil socialní povinnosti katolíků, všech bez rozdílu, malých i velkých, odhaloval příčiny společenských béd ale i on konečně měl přece jen pouze slavnostní populární řeč.

Ve výsledcích pozitivní práce tedy význam příbramského sjezdu nespočívá.

Spočívá snad v úspěchu politickém? Dotknou-li se katolíci politiky, je zle. Každý smí se zabývat politikou, žid, protestant, kdokoliv; jen katolík ne. Učiní-li tak, ihned se mu vytýká, že si bere náboženství „za chytrou zástěru, skrze níž chce provozovati politiku světskou, sobeckou, špinavou, nebezpečnou Bohu a lidem“ (Čas č. 37). Jak fanatická a ošumělá to fráze. A ani smyslu nemá, leda že by kladení důrazů na náboženství ve všech poměrech života bylo něčím sobeckým, špinavým a nebezpečným Bohu a lidem. Než nechme toho a odpovíme, má-li sjezd příbramský politického významu? Myslíme-li na naše palčivé politické otázky, na naše politické strany, musíme říci, že ne. Katolíci na sjezdu shromáždění nevystoupili ani jako samostatná politická strana, ani k žádné ze stávajících se nepřidávali. Princ Bedřich Švarcenberk pravil sice, že zásady na sjezdu projevené shodují se se zásadami konservativní strany, avšak projevu pro některou stranu nestalo se žádného, ani pro konservativní ne; ba „Nár. Listy“ viděly dokonce v řeči dr. Horského známky jakéhosi nového, lidového proudu. Nemýlíme-li se, dotekl se kdosi též státního práva českého, ale to je všem politickým stranám v zásadách společné. Všichni Čechové stojí na politickém programu Palackého. Ze všeho toho, co na sjezdu bylo mluveno, mohlo by se k politice počítati jen to, že byly od řečníků učiněny projevy proti svobodářství, hlavně náboženskému. „Nár. Listy“ to považovaly za projev protimladočeský. Pochybujeme, že by všichni mladočeši hlásili se k zásadám liberalistickým, atheistickým, bezkonfessijním, manšestrovským, národohospodářsky liberalistickým. S politikou v užším slova smyslu neměly dotýčné projevy sjezdu nic společného, nevybočující nikde z mezí všeobecných zásad. Politika stran se na sjezdu příbramském tedy neprovozovala; ba zrovna opak se stal.

Jakýsi politický význam má však sjezd příbramský přece, ukázal, že v lidu

našem je dost takových, kteří si nejen přejí, aby národ český zůstal za všech okolností věren náboženským tradicím svatováclavským, ale svému přání dovedou dáti i mohutný projev. V tom smyslu je kongres nepřímým projevem politickým, jsa politikům, kteří lehkomyšlně, buď za příčinou úspěšných agitací nebo z jiných důvodů, do politiky míchají zásady protikatolické, pravoslavné, protestantské, beznáboženské, českým tradicím protivné, výstrahou, aby k svárům politickým nepřidávali boje náboženské, aby u víře katolické sjednocený lid nehnali do nových neštěstí, velikých a nedozírných, aby podkopáváním jeho tak dost slabého podkladu náboženského národ neznemravňovali a nevyšilovali.

Tedy ani politického významu v užším smyslu slova nemá sjezd příbramský.

V čem tedy záleží jeho význam? V tom hlavně, že stal se mohutnou manifestací náboženskou. Schůze, na nichž tisíce berou podíl, nejsou u nás sice už zvláštností. V Náchodě, Humpolci a jinde byly takové, ba větší. Ale byly to především schůze dělnické, socialní. Sjezd příbramský shromáždil tisíce ze všech stavů pod praporem hlavně, skoro jediné náboženským. Biskup a kaplan, šlechtic a prostý dělník, bohatý buržoa i malý řemeslník, každý stav měl tu své zástupce, a každý z nich věděl, že účastenstvím svým dává v první řadě na jevo to, že přísluší k církvi katolické, že jest jejím uvědomělým členem, že cele hlásí se k náboženským jejím zásadám. Příbramský sjezd byl dnem slavnostního sbratření národně nábožensky stejně smýšlejících, byl okázalým projevem tohoto smýšlení, byl i tohoto přesvědčení posilněním a utvrzením. Jen v tom vidíme hlavní význam sjezdu. Avšak význam ten není malý. Dal by se rozebrati z různých stránek; my spokojujeme se tím, že ho prostě konstatujeme. Ti, kteří se sjezdu účastnili, cítí význam ten sami v srdcích svých; na ně pak hlavně se vztahuje.

Příbramský sjezd ale má míti ještě další význam. Bude-li ho míti, teprve se ukáže v budoucnosti. Má býti prvním v dlouhé řadě, má býti začátek mohutné organisace, má býti školou a bojištěm duchovního snažení, pobádati k práci, šířiti uvědomění, daleko široko rozsévati semeno křesťanských zásad, má býti příležitostí k plodné, úsilovné práci. Stane-li se jím, pak teprve nabude obrovského významu, pak bude v dějinách našeho katolického života událostí úhelnou.

Aby se tak stalo, musí býti naší nejbližší úlohou. Jeden sjezd, který nebyl než okamžitou náboženskou manifestací, má význam na den, na týden na měsíc; více nic. Nezůstane z něho začasto, nežli vzpomínka, která čím dále tím více bledne. Probuzené nadšení zmizí jako vlny, jež vzbudil kámen hosený do vody. Je nutně třeba, aby sjezd se opakoval, aby opakoval se na různých místech, aby nebyl vždy stejný, ale aby zabýval se předměty rozmanitými, přibíraje charakter vždy poněkud jiný, je třeba, aby se dokonale připravoval. Sjezd příbramský připraven a proveden za měsíc od lidí několika. On ukázal, že máme intelligence mezi sebou mnoho, že se mezi námi pracuje v různých směrech, ale na dlouho by to nestačilo. Kdyby nepřišlo více, staly by se naše sjezdy brzy jednotvárnými schůzemi, které brzy ztratily by zajímavosti. Tu tedy třeba začíti s prací další brzy, zorganizovati ji a roztríditi. Dlouho napřed nutno vyhledati pracovníky, kteří by pro pozitivní práci na sjezd se připravovali, příslušné odvětví studovali, aby pak referaty

jejich byly nejen něčím dokonalým, ale i ostatním skytaly pěkného poučení a rozhledu. Pomyšleme jen na otázku školskou. Jak přerozmanitá tu látka, již dlužno spracovati. Pedagogický odbor družstva „Vlast“ podrobil na př. letos kritice učebnice, jichž užívá se na učitelských ústavech. Jak znamenitých dozvěděli jsme se tu věci, o nichž neměli jsme tušení. Jak reelně objevila se před našima očima otázka školská s jedné jediné stránky. A takových stránek má mnoho. Z nich se skládá. Chopí-li se naše budoucí sjezdy práce v tomto směru, nebude jednání sjezdové pak jen všeobecným horováním, ale před zraky udivených posluchačů postaven tu bude material tak názorný a přesvědčivý, že bude křičeti sám. Podobně muselo by se pracovati i v jiných otázkách národních, socialních, politických, organisačních. Jen tak nabudou naše sjezdy skutečného a trvalého významu. Naše mladá katolická družina má tu před sebou úkol přeskvělý. Ona je s to, aby úkolu tomu dostála, majíc různé odbory, mnoho výborných pracovníků, auktoritu, dostatečný rozhled, krátce vše, čeho k tomu je zapotřebí.

Jakkoliv tedy sjezd příbramský měl po našem soudu jen význam okamžité katolické manifestace, ovšem manifestace, která hojným účastenstvím příslušníků všech vrstev národních, která vysokou úrovní vědeckou a řečnickou, která vřelostí citu a harmonií lásky imponovala, povznášela, blýskala, význam, který snadno se ztrácí a zaniká, radujeme se z něho přece velice, majíce tu pevnou naději, že tím, co po něm nyní následovati bude, sjezd příbramský bude tvořiti slibný a významný počátek úsilovné práce katolické a národní, práce, která v každém ohledu bude blahodárnou pro dobro našeho milovaného národa svatováclavského, blahodárnou pro nábožensko-mravní rozkvět lidu, práce, jež bude zdravým podkladem k dalšímu všestrannému rozkvětu země koruny české.

Z řečí, které na sjezdu byly pronešeny, bude snad nejvíce zajímati řeč prince Bedřicha Švarcenberka. Uvěřejňujeme ji skoro do slova, jak v žádném jiném listě podána nebyla. Čtenářové naši budou ji zajisté čísti s rozkoší. Řeči dra Horského nemáme.

Fr. Žák.

Řeč J. J. prince dra Bedř. Schwarzenberga, proslovená na sjezdu katolíků v Příbrami

dne 10. září 1895.

Vaše Eminence a velectění pánové!

Je to snad ponejprv, co s jakýmsi postrachem vstupuji k stolu řečnickému. Ale není divu! Vždyť stojím zde pod různými dojmy. Nejprve stojím zde pod dojmem začátku schůze, při níž slyšel jsem staročeskou píseň, která učinila zajisté nejen na mne, ale na každého mohutný dojem, stojím zde dále pod dojmem mistrovských řečí včerejších.

Velectění pánové!

Měl jsem připravený jakýsi chod myšlének, dle něhož bych se v řeči své řídil. Ale když jsem slyšel včerejší skvělé řeči — hodil jsem to pod stůl, a chci proto promluvit jen ze srdce, dobře věda, že slova ze srdce promluvená v srdcích souhlasu najdou. (Souhlas.) Žádám Vás tudíž za laskavou shovívavost.

Co chci promluvit, rovná se v mnohém obsahem i formou tomu, co jsme již včera slyšeli.

Nejprve kladu si otázku, zdali tento sjezd dojde úspěchu a zdali přání a tužby zde projevené s úspěchem se setkají? A tu pravím, že nepostačí toliko osvědčení těchto zásad zde na tomto sjezdě, které zvláště včera tak výmluvným způsobem byly proneseny, nýbrž že třeba je i osvědčovati veřejně, v životě! (Souhlas.) Zde po slovech musí následovati skutky! (Výborně!)

Pánové, nepravím to nadarmo! Neboť vím napřed, jak se proti nám „černým“ do pole vytáhne, jak bude se volati: „Nevěř jim, český národe!“ (Zrádcové lidu!) My budeme postaveni všichni na pranýř! Ale tu zajisté opět všichni pozdvihneme a upřeme oči své na lesklý cíl předků našich a pak zajisté i v tomto boji vytrváme. Take předkové naši prošli podobnými dobami, i oni je prodělali.

A proto v příkladě jejich najdeme velikou sílu proti žvlům podvrtným! (Souhlas.)

Zajisté prohlášen bude za tmáře zde přítomný rolník, že přihlašuje se zde veřejně za katolika, prohlášen bude za tmáře horník, jehožto heslo: „Zdař Bůh!“ se zde ve včerejší schůzi tolikrát nadšeně ozývalo, prohlášen bude za tmáře duchovní, který přišel sem, aby úctu složil svým pastýřům, za tmáře prohlášen bude šlechtic, který přišel sem, aby podal ruku ostatním stavům na poli práce dědičné. (Tak jest!)

Všichni tedy budeme za tmáře prohlášeni. Ale spása, kterou nám věští víra, bude nám zajisté tak mocnou útěchou, že nám klesnouti nedá v obrané naší proti všem, kteří přichvátají, aby zmařiti mohli úspěch dnešního dne. Mohu říci zajisté úspěch, neboť zajisté úspěch dosažen jest již tím, že sešlo se zde sta, ba mohu říci tisíce mužů, kteří jsou vedeni tím přesvědčením, že jen na základě víry a lásky křesťanské lze docíliti nápravy v nynějších prohnílych poměrech společenských. (Souhlas.) A vy zajisté máte vsíckni toto přesvědčení! Neboť, která myšlenka vás sem vedla? Kteráž jiná, než ta, aby ste ukázaly před celým světem, že katolíci jste a katolíky zůstanete! (Bouřlivý souhlas), že všichni na víře katolické setrváme a za ni třeba i život svůj položíme! (Výborně! Tak jest! Potlesk.) Velectění pánové! Tato myšlenka je tak posvátná a cíl její tak jistý, že se žádných příkoří lekati v boji za ni nemusíme! (Tak jest!)

Jen ohlédněme se, obraťme zraky své kolem sebe — všude vidíme hrozné následky, které se z nevěry šíří, všude stopy rozpoutaných vášní! O vraťme se, dokud čas, ve skutcích i slovech k oněm posvátným slovům, kteráž zní: Miluj Boha nade všecko a bližního jako sebe samého! (Potlesk.)

V těchto slovech nacházíme všechno: úctu k autoritě božské i cestu a způsob, jakým se máme chovati k svému spolubratru. (Výborně!) A toto dílo naše není dílem žádného boje, nýbrž je to dílo míru a smíru, které povolává k společné činnosti všechny, kteří vedeni jsou přesvědčením, že toliko na základě víry, úcty k trůnu a nezdolné lásky k vlasti lze nápravu v nynějších poměrech učiniti. (Dlouho trávající potlesk.) Jste zajisté, pánové, toho náhledu, že tyto tři ideje tvoří jeden, nerozlučný celek, z něhož jedna část vyňata, přivodila by za sebou jen nutně záhubu a zkázu! (Tak jest!) Proto má nám býti tato víra předrahou, má se zakotviti hluboko v srdcích našich! (Potlesk.) Tato víra, podobná citům rodinného svazku a života, nad ně však daleko vznešenější, dává nám tedy vodítko, kterým se řídití máme jakož vůbec každému, kdo na základě katolického náboženství působiti chce. (Výborně!)

Promluvití nyní mám o poměrech rolnictva — jak na programu je uvedeno — stavu to, který se zove základem státu a společnosti. (Hlučná pochvala.) Našel jsem však již v mnohých časopisech, že rolnictvo není základem státu — a je to pouhou frází — ale že je jím věda osvěta. Ale pohlížíme-li zpět od šedých dějin národů, tu seznáváme něco zcela jiného. Ze-

mědělství to bylo, které stěhování národů upoutalo, přivedlo ke klidnému žití a tak usazováním se národů položilo základ ku pozdějšímu vzdělávání a vývinu národů. (Tak jest! Potlesk.) Rolník to tedy byl, který položil základ ku vznikutí všech ostatních důležitých stavů. (Výborně.)

Když tedy, pánové, důležitost tohoto stavu uznáváme, když uznáváme, jaký má význam pro celou společnost, pak již vděčnost nám to káže, abychom při každé příležitosti zájmu jeho se ujímali (Pochvala.)

Každý stav společnosti má dva úkoly — první, hájiti své kulturní, mravní zájmy, druhý — hájiti své hmotné zájmy. Já směle pravím: Jako jindy, tak dnes rolnickému stavu je vytčen první ohromný úkol, který na jeho bedrech spočívá. Přidrží-li se rolnictvo zásad, které je jako dosaváde vedly k lásce, ku zděděné víře a jeho vlasti, pak věští nám to šťastnou budoucnost. (Potlesk.) Nestane-li se tak, pak zle jest! (Tak jest!)

Ptám se, velectění pánové, po vůdčích myšlénkách, které vedly k dnešnímu vývinu věci: nebylo to opět podryvání autority božské a k rodné zemi? (Potlesk.) Tato slova pravím z toho důvodu, poněvadž dnes se koná boj proti těmto pojmům, proti pojmům k autoritě božské i světské, a tyto mizí zneuhála ze srdcí a myslí národů a zanechávají strašnou prázdnotu, kterou nikdy žádné zásady anarchistické, ani socialistické nedovedou vyplniti!“ (Výborně! Dlouhotrvající potlesk.)

I pojem vlasti má nahrazen býti novým pojmem, pojmem kosmopolitismu! Jsem přesvědčen, pánové, že by tím říše sobectví dosáhla svého vrcholu! (Tak jest!) A směřuje ona zásada jinam, zásada, aby láska k rodné zemi, které jsme se naučili od svých rodičů, byla vyrvána ze srdcí lidských? Je něčím jiným zásada, jež volá: Nemáš, na koho bys mimo sebe pamatoval, není, na koho bys bral ohled, ani na své bratry, ani na zemi, ve které jsi se zrodil? Pánové, to je sobectví, a v tom nesmí býti vychována naše mládež! (Výborně! Pochvala.)

Velectění pánové, jak jinak velí nám jednati zásady vyplývající z víry naší, obětovati se za své bratry a celek z nich se skládající — svůj národ! Tu objevuje se nám víra naše spasnou hvězdou za noci na cestu lásky k vlasti svítící! (Potlesk.) Na čí straně je tedy pravda? Na oné, kde se praví: starej se jen o sebe a nikoho jiného, nebo na oné, jež velí; poznej svou povinnost, že jsi povinen podati pomocnou ruku ku záchraně bratří — na čí straně je pravda?

Pozorujeme-li však, jak proti těmto vůdčím zásadám tak urputný boj se koná, přicházíme k závěrku, že i rolnický stav nachází se nebo bude co nejdříve se nacházeti na rozcestí. Ó, kéž se přidrží zděděné po otcích víry, kéž je mu láska k vlasti mravní pohnutkou v jeho činech — a pak stav tento bude vzorem druhých stavů společnosti lidské. (Bouřlivý souhlas.)

My všickni, kteří z hroudy žijeme, my také tuto hroudu milujeme (Potlesk) my z této hroudy čerpáme i lásku k zemi celé, které chceme prospěti. (Výborně! Dlouho trvající pochvala.) Ó, nechť tímto mohutným pilířem se nepohne — a pak budoucnost naše bude šťastnější než naše přítomnost. (Výborně! Pochvala!)

To jsou tedy ty dvě podmínky — víra a láska k vlasti, jichž pěstěním dostojí rolnictvo svému mravnímu úkolu. (Tak jest!)

Ale vedle pěstění mravního svého úkolu má rolnictvo i druhý úkol — hájiti své hmotné zájmy.

Nebudu se o této věci zde tak dalece šířiti, když již včera tak výmluvně p. Dr. Horským bylo poukázáno na dnešní jeho stav, jak klesá jeho blahobyť, a jak čím dále tím více ozývají se stezky na jeho hmotné postavení. A velectění pánové, je tomu tak! Kamkoli obrátíte zraky své, všude mizí blahobyť mezi rolnictvem. A jaké jsou toho důvody? Dovolují si uvéstí dle svého soukromého náhledu tři důvody — na předním místě je to nadvýroba, na druhém soutěž a na třetím politické poměry dnešní.

Je to tedy na předním místě nadvýroba a k ní se družící soutěž, které

jako nějaké zlo tíží celé rolnictvo. Ale tato jedna velká vada u nás ve veliké míře je odčiněna v jiných zemích zase tím, že rolnictvo se organizuje. Pohlédneme jen do Německa, jak se tam rolnictvo organizuje na obranu svých zájmů, jak tam již dobře poznalo, že ve svornosti je síla! (Výborně!) Ale bohužel dnes v naší zemi není žádného smyslu pro tuto svornost, a jsem přesvědčen, že jí nebude, dokaváde nebudou urovnány bratrovražedné boje v české zemi. (Pochvala.)

Při častých příležitostech jsem to pravil a opětuji to i dnes: jsou jisté propasti, které dělí strany, ale jsou zase na druhé straně zásady, při nichž bychom si všichni v politickém ohledu mohli podati ruku. (Tak jest!) A nemá-li zhynouti český národ, jsem přesvědčen, že musí dojíti k této shodě i přes hlavu oněch, kterým je dnes heslem bratrovražedný boj! (Výborně! Bouřlivý souhlas.)

A chceme-li tuto shodu prakticky provést, která k tomu, ptám se, vede bližší cesta nežli shoda a smír na poli zemědělském? A z této shody nevyšel by jen prospěch pro zájmy zemědělské, ale zajisté i pro zájmy kulturní celého národa. (Výborně!)

Namítne se však mi: vždyť on to mluví jen ad captandam benevolentiam. Pánové, takovými planými námitkami může se sice dnes význam podobných usnešení zmariti ale v těchto slovech leží pravda — a ta se nezmarí. (Tak jest! Dlouho trvající potlesk.) Ano, je třeba národu českému shody, třeba se i proti tomu tisícové ozývají. Já se toho snad nedočkám, ale tato myšlenka přece zvítězí, zvítěziti musí, poněvadž v ní spočívá pravda! (Pochvala.)

Ale bylo již na předním místě při zahájení schůze p. předsedou uvedeno, že rokování naše zde nebude se týkati aktuálních otázek politických — a proto nebudu dále rozvíjeti tyto myšlenky. Souhlasím v tom, že jsme nad podobné otázky dnes v tomto shromáždění povzneseni. My máme zde vznešený cíl — sociální poměry na základě víry luštit. Proto se k těmto ještě v několika myšlenkách chci vrátiti.

Pánové, také zákonodárství v posledních letech stížilo hmotný vývin rolnictva. Do roku 67 a 68, kdy totiž zákon o dělitelnosti statků byl přijat, stávaly v zemi naší jiné poměry rolnické. Ale rozmnožením usedlostí zemědělských dáno bylo rolnictvu břemeno, které mu nemůže býti na prospěch. (Tak jest!) Pánové, to není štěstím pro obec, když rodina, která v ní byla po staletí usazena, má zmizeti a na místo její přistěhovati se 3 až 6 rodin jiných. Je-li to na prospěch, o tom rozhodne budoucnost, ale já jsem toho náhledu, že rodiny, které přežily minulost národa, mají také budoucnost mu zachovati. Je tedy zákon ten neštěstím, zlem, ale nedá se bohužel ta věc již napravit. Svobodnou dělitelnost ohraditi je po mém náhledu již nemožné.

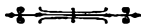
Také chudinský řád tíží naše venkovské obyvatelstvo. Řád ten je tak sestaven, že dnes nebo zítra rodina se 13 sirotky může přijíti do obce, a obec je povinna je živiti, přijdou obci za potíže. (Tak jest!) I v tomto ohledu tíží naše zákonodárství rolnictvo venkovské. (Pochvala.)

Dotknu se i aspoň poněkud otázky, která již včera byla probrána. Ptám se, kde je v našem zákonodárství ochrana výrobce na poli zemědělském? Konsument je chráněn naším zákonodárstvím — a prospěch z toho mají jen kapitalisté, neboť kapitalisté jsou ti hlavní konsumenti — a konsument se plahočí po venkově a nemá žádné ochrany. Tak i zákonodárství stěžuje ve velké míře hmotný vývoj rolnictva.

Pánové, tento sjezd, který se dnes odbývá, je dilem náhlého osvědčení katolické strany v Čechách. Ale po mém náhledu není třeba, velectění pánové, aby se přikročilo ku založení nové strany. Stačí, když se sejdem na společném programu, který zní — veškerou činnost věnovati prospěchu víry, trůnu a vlasti. (Výborně!) To, velectění pánové, co bylo včera a dnes proneseno, bude se krýti snad s programem strany konservativní. A když se tážeme po jejím programu, mohu odpověděti, že spočívá na třech zásadách:

nejprve postaviti podklad víry a mravnosti v našem lidu, aby v nich byl vychováván, na druhém místě přispívati k dosažení práv tohoto království, která mu patří na základě jeho historického vývinu a za třetí ku hmotným zájmům tohoto království působiti. V těchto třech myšlénkách se tedy kryje program strany konservativní, a nebojím se, že byste s těmito zásadami ne-souhlasiti ráčili. Tedy, myslím, netřeba je zakládati nové strany: poznejme se, organisujme se v pospolitosti myšlének, které jsou nám společné a kterých se nikdy nezřekneme! (Pochvala.)

Ku konci budiž mi dovoleno ještě několik slov. My stojíme zde na posvátném místě, kde Matka Boží nad námi své ochranné ruce rozpíná. V tomto okamžiku pozvedáme mysle své jako v modlitbě tak činíme: Prosbami našimi nezhrdej, neopust nás v potřebách našich, vyslyš předloženou prosbu naši, aby shoda a mír po celém českém národě se dostavily a na základě těchto myšlének aby došel národ český onoho čestného místa v společnosti národů, které mu dle jeho práva, důmyslu, práce a píle náleží! A tomu dopomahej Bůh! (Výborně! Sláva. Shromáždění za burácejícího potlesku povstává.)

Dvě autobiografie.

(Dokončení.)

II.

Pozorujme ostatně předmět tento — který zajisté nejbedlivější pozornosti hoden jest — z jiné, další stránky. K tomu přivádí nás život jiný, s životem slečny Cobbeovy čteně spojený, který rovněž z a u t o biografie známe.

Uvedli jsme právě mezi nejznamenitějšími muži, s nimiž se slečna Cobbeova přátelsky stýkala, Johna Stuarda Milla. Jest to jméno muže, jež, nehledíme-li k Darwinovi a Renanovi, ze všech známých slečniných nejčastěji a s největším respektem u nás se vyslovuje. Jeho národní hospodářství ovšem jen málo kdo studoval, jeho díla filosofická sotva ten neb onen viděl, avšak jedna kniha — a je to prazvláštní, že p r á v ě t a — která teprve po jeho smrti vyšla, získala mu světovou pověst u mnohých, ku kterým se dostala — je to jeho vlastní životopis. Pro nějakou snad vnitřní hodnotu dílo to slávy své nezaslubuje. Zajisté že nikdo ze čtenářů neodloží knihy, nebyv zklamán, že sotva který pozitivista tak málo pozorovacího ducha prozrazuje, že sotva který učenec něco méně pozoruhodnějšího zažil, a že sotva který realista tak bezbarevně a suše příběhy svého života odříkává, ba že Mill jako zralý muž ani nebyl schopen, aby svoje zkušenosti aspoň trochu ducha-plně a poutavě vylíčil. V tom předstihuje jej slečna Cobbeova daleko. Co však knize J. St. Milla — ovšem jen pro nějaký čas, poněvadž nyní již kniha zase v zapomenutí upadla — tak velikou pozornost získalo, jest ta okolnost, že líčí život, ve kterém po nějaké víře není ani toho nejmenšího sledu. Co se toho týče stojí J. St. Mill v přítomnosti, a snad také v minulosti, docela osamocen.

Otec filosofův, známý historik a národní hospodář, James Mill, ačkoliv původně na kazatele vzdělán, veškeré a každé náboženské víře se odcizil a sice nejen nadpřirozené, křesťanské, nýbrž i náboženství přirozenému. Ani pohanem jej nazvati nemůžeme, poněvadž zapírá i to, co i pohané vyznávají, totiž přítomnost Boží, nesmrtelnost duše, záhrobní život. Slovo „víra“ tak nenáviděl, že těžce nesl i to, když někdo řekl, že nevěří v nic. Říkával jen, že nikdo nemůže v náboženských věcech nic věděti. Přiznával se tedy k tomu, co nazýváme dnes jmnem, od Huxleye vynalezeným, agnosticismu s. V mravním svém životě přidržoval se starých řeckých filosofů, soudíce dle jeho

skutků a přesvědčení, nejvíce Sokrata, v praxi brzy epikurejců, brzy zase cyniků, zvláště však stoiků, s nimiž jej jeho utkvělá, nepohnutá povaha spojovala.

Těmito zásadami se řídit vychoval též svého syna. V něm chtěl provésti důkaz pro to, co možno učiniti z člověka, když se čistě přirozené, jak o n myslil, t. j. beze všeho náboženství, vychovává. A právě k tomu naskytovala se v tomto chlapci příležitost, jako sotva kdy jindy; neboť co se nadání a předčasné zralosti týče, sotva bychom J. St. Millovi rovného našli. Jako tříletý počal s řečtinou, v 7 letech četl již Platona v původním textu, studoval matematiku a velké historiky Gibbona, Hume-a a Robertsona a v 13 letech pěstoval již národní hospodářství. Všemmu musil se učit; jen o j e d n o m neslyšel nikdy ani slovíčko, o n á b o ž e n s t v í. — Každý směr náboženství považoval otec za největšího „nepřítele mravnosti,“ ano za „největší morální zlo“ (autobiografie, 40), křesťanství pak úplně za „non plus ultra padoušství“ (non plus ultra of wickedness, 41).

Proto nikdy ani slova nemluvil se synem o náboženství a poučoval jej, aby nikdy s nikým ani o náboženství ani proti němu nerozprávěl. Tak vyrůstal J. St. Mill docela beze všeho náboženství. On sám o sobě praví, že sotva má mezi moderními lidmi sobě rovného. Náboženství nikdy neodložil, poněvadž o nějakém neměl ani zdání. Nová náboženství zrovna tak chladně a nevěšimavě posuzoval jako starověká, neboť jeho osoby dotýkala se zrovna tak málo, jako vypravování, která o Herodotu četl.

Takový byl tedy pokus, který otec se synem svým učinil, a syn byl rovněž neméně hrd na to, že v ů b e c pokus s n í m byl učiněn a že t a k byl učiněn, jak on sám to líčí. Proto právě uveřejnil J. St. Mill svoji autobiografii, aby v době, kdy — jak se vyjádřil — „vychování, a jeho zdokonalení, důkladněji než kdy jindy se studuje,“ vystavil sebe jako vzor tobo, jak děti jest vychovávatí, mají-li šťastně a pro svět řádně býti vychovány.

Potud příprava. Úplněji a systematictější nemůže býti náboženství vylučováno z vychování člověka, z utváření jeho charakteru a z přípravy pro život, jak se to dalo zde. Je-li náboženství opravdovým zlem pro charakter a pro mravnost, jak tomu otec James a syn John, a s nimi mnozí jiní, míti chtějí, zde bylo naprosto vyloučeno. Má-li se takovýmto vyloučením náboženství výhod docílití, musí těchto zde n e z b y t n ě býti dosaženo, jelikož podmínky byly zde tak příznivé, že sotva kdy zase tak se stane: Žák nevyrovnatelých vloh, jediný a sice velice učený vychovatel, vlastní otec, který celé vychování bez přetržení od počátku až do konce dle svých dávno ustálených a hotových plánů řídí, nejsa nikterak poměry k tomu nucen, aby svého svěřence, třeba i jen na jediný den, z domu dáti a jej jiným vychovatelům svěřiti musil, kteří by zásady jeho zvrátiti mohli.

Nuže tedy, jaký byl výsledek? Slyšme jen vlastní slova filosofova:

III

Především stěžuje si John Stuart Mill do veliké vady takovéhoto vychování: že prý při něm jen rozum jednostranně byl vzděláván. Moje celé vychování, praví, směřovalo více k vědění nežli ke konání. My bychom to v naší řeči spíše tak vyjádřili. že jen rozum se vyvíjel, vůle však byla zanedbávána. O srdci, o tom, co cítem nazýváme, učenec úplně mlčí: Zdá se, že tohoto nedostatku ani z daleka netušil. Že to vše pravda, dokázáno jest tím, že v celé knize, 313 stran čítající, nenacházíme ani jediného slovíčka o jeho matce. O zušlechtění jeho života citového právě tak málo mluvití můžeme jako o náboženství, a je to také zcela přirozeno. Jest zajisté náboženství — nehledé ani k tomu, že jest splněním první a nejvyšší lidské povinnosti; sloužení bytosti nejvyšší, nehledé ani k tomu, že jest prvním a nejdůležitějším projevem vděčnosti, zbožnosti, pokory a poslušnosti — jest náboženství, čistě z lidské stránky vzato, sice cvičením v myšlení a prováděním vůle,

avšak pravá jeho platnost září teprve v čistotě a ryzosti srdce, v zušlechtnění srdce ctností a obětí. v povznesení srdce z nízkého a pozemského k nejčistšímu a k nejvyššímu, k dokonalosti a Bohu. U St. Milla bylo náboženství z činnosti a tím také ze vzdělání oné stránky bytosti lidské která každého o sobě úplným a spokojeným občanem a člověkem činí, úplně vyloučeno. Jedním slovem: Ježto náboženství zůstalo vyloučeno, byla jemu (Millovi) také cesta k sebe zdokonalení uzavřena, a to až do té míry, že posléze sotva kdy nedostatek toho cítil. V prvnějších letech tušil dobře s jakousi bolestí, že jej toto jednostranné vzdělání otupilo (autobiografie, 139). později však na to zapomenul, vyjma, že mu nedostatek citu při písemných pracích vadil.

Poněvadž však se nikdy příroda obelstít nedá, vymstilo se také zde zanedbávání duše zase bezměrným blouzněním pro mistres Taylor, která konečně po 20 letech jeho chotí se stala, sentimentálností, která se zvrhla až v úplnou bohoslužbu, tak že on sám doznati musil, že ona zaujala u něho místo náboženství (str. 251). —

Tak tedy chybělo filosofovi jak vnitřní zaokrouhlení charakteru, tak i sebe ovládnutí, jinými slovy, pravá míra. Zajisté dvě veliké chyby, které však, jak jsme se přesvědčili, jsou následkem převráceného, beznáboženského vychování.

Nevíme sice, vyplývá-li to z jasného vědomí souvislosti této chyby charakteru s nedostatkem náboženství, nebo zdali jest to jen bezděčnou obranou proti možnému útoku na jeho zamilovanou ideu, zkrátka, J. St. Mill hledí se vyhnouti námitce, že náboženství přece jest potřebno a užitečno pro vychování, slovy, která by s těžší stačila pro školu ctnosti při nějaké pivnici, u filosofa však překvapují; slovy, že jest prý to jen vulgární předpoklad, jakoby zrovna musily s nevěrou všechny i ty nejnemožnější špatné vlastnosti hlavy a srdce spojeny býti (str. 45.). S takovouto obranou však proti právě uvedené námitce věci své věru špatné posloužil. Já bych opravdu nevěděl, kdo by nevěřícím vůbec tuto hanu přisouditi mohl.

Jestliže ten nebo onen nevědoucí nebo vášnivý duch nevěřícího je n proto, že nevěřícím jest, beze všeho jako výlupek zločinců nám předvádí, jest to jeho věci; nutí ho k tomu zrovna tak málo víra jako láska. Vždyť křesťanství přece učí, že i bez víry zlého se varovati a dobré činiti máme a můžeme. Ovšem tím zase není řečeno, že nevěřící za všech okolností všem hříchům uniknouti může a že jim též unikne. Jest nevěřící zrovna tak málo svatým jako věřící, to však pravíme, že také ten, kdo víry křesťanské nemá, svým svědomím zavázán jest, dobré konati a zlému odporovati, a že podle svědectví svého vlastního svědomí zodpovědným jest za to, že nečinil toho, k čemu ve své povaze síly dosti měl.

Tím však otázka o hodnotě nebo nehodnotě náboženství pro život ještě zdaleka není vyčerpána. Spíše ukazuje právě ta okolnost, že i sám Stuart Mill se domnívá, že poslední slovo řekl, když pravil, že člověk může také bez náboženství, prost břemen, žíti, spíše, pravíme, ukazuje právě tento nutný, ba skoro bych řekl žebrácký názor o životě a o úkolu člověka při tak učení a vysoce vzdělaném muži, až k jakému stupni krátozrakosti ducha a k zakrnění vůle a činu takové zanedbávání náboženství vede. Či je tím snad již úloha člověka vyplněna, že se nestal právě ani loupežníkem, ani jiným zblůžníkem, a že svoje povolání jakž takž plní? Ach, v životě jsou docela ještě jiné věci, než abychom je n každý den svoje určité hodiny v kanceláři odseděli a, když tomu tak již býti musí, s egyptským Josefem a Hippolitem kouzlu lákajícího pokušení odolali.

Proč však nemluví oni mudrci, kteří se odvažují nás i bez náboženství dosti silnými pro život učiniti, proč nemluví nikdy o tom, co nás teprve k pravému pojmu o životě přivádí? Jak může někdo, kdo jen právě nic zlého nečiní, jak může někdo, který s ach a ouvej svoje prosté povinnosti plní, jinak však dále do něčeho se nepouští, jak může nás spolu poučovati s lidmi, kteří dobře vědí, co život jest? Co však ví ten, kdo něčeho neví

o tom, co oběti jsou? Oběti, ano, to je život, oběti, ty jsou kořením života, oběti, ty jsou ohněm, ve kterém charakter buď v ocel ztvdne nebo až na popel se ztráví. Proč tedy ono mlčení o tom na čem vlastně nejvíce záleží? Snad proto, že obhájci tak zvané volné mravnosti sami cítí, že jsou zde se svojí záležitostí v koncích?

Bude tomu asi tak. Stuart Mill musí doznati, že na jeho stanovisku i radostí životní, jak se vyjadřuje, jen tak mimochodem sebou vzítí, že však tyto blíže vyšetřovati nesmíme, jelikož jinak k mravním pohnutkám se nehodí (pag. 142). Ovšem činí zde docela dobře, když o utrpeních, obětech a sklamaných nadějích úplně pomlčí. Avšak právě tyto vyplňují hlavně život. Noposkytují-li tedy ani tyto truchlivé zkušenosti života pro beznáboženského filosofa nijaké dostatečné opory, která by jej při plnění jeho povinností podporovala, vidí-li se nucena prohlásiti, že by ani tehda nemohl býti spokojen a šťasten. i kdyby svoje nejkrásnější cíle životní viděl vyplněny, totiž zlepšení světa, zušlechtění člověka a vůbec vša, po čem vznešenějším člověk bez náboženství zde na zemi toužiti může (pag. 133), jak pak může teprve někdo snášeti břemeno, a sice veliké břemeno života se vším, co toto slovo v sobě chová — rozumějme tomu dobře! — jak má pak někdo něco takového snášeti, spoléhaje se jen na životní moudrost bez náboženství tedy na něco, co mu nejenom žádné vyšší, mimo něj se jevící síly nedodává, nýbrž spíše jej samého — jak jsme to právě viděli — zakrnělým a nedokonalým nechává? Těmito posledními slovy naznačili jsme zároveň další bod, na němž záleží hlavně při rozhodnutí otázky o nutnosti nebo postrádatelnosti náboženství, bod, na němž Stuart Mill a jeho přívrženci rovněž nepomýšlejí. Ach, jak bědně scvrkne se člověk, dáme-li jej pod výměr beznáboženské ethiky! Pro útrapy, tedy hlavní obsah života, nenabízí mu tato volná morálka žádného posílení, a o květu, cti, triumfu lidské ctnosti, o dokonalosti vůbec ani nemluví. Ovšem lehce pochopitelně, nemá ani nejmenšího tušení o tom. Tato čistě humanitní ethika zachází s námi stále jako bychom byli a měli na vždy zůstatí dětmi, při nichž nutno se spokojiti s tím, když jen nic nerozbijí a svoje školní úlohy bez kaněk potud napíší, že tak tak rákosce svého praeceptoru uniknou. O oné nebetyčné hoře dokonalosti, jejíž hlavu vysoko nad mraky v jasném světle se zvedati vidí ten, kdo prošel bezměrnými rovinami obyčejného života ctnosti, o obtížném a nebezpečném slézání těchto velehor, jež vysoko k nebi strmí, tato laciná moudrost nikdy ničeho neslyšela a neviděla. A jako taková chce nám jen tak namluviti, že ona jest pravým vůdcem člověka a sice nevyrovnatelně lepším než náboženství?

Opravdu, zde již musíme všech dalších výkladů se zdržeti. Nabízí-li se někdo za vůdce v pohorí, zároveň doznáváje, že ho nikdy ani z daleka nespatriil, můžeme mu zajisté říci, že mu za jeho služby pěkně děkujeme a že jej z křesťanské lásky prosíme, aby sám svěřil se vůdci, který by i nás po těchto obtížných jistojistě vedl, totiž — víře a náboženství.

IV.

A tak jest rozřešení problému, který obě autobiografie, J. Stuarda Milla a slečny Cobbeovy, rovněž jako jiné spisy toho druhu, v neprospěch náboženství rozřešiti usilovaly, tak jest, pravíme, vyšetřování o pravé ceně ethiky bez náboženského podkladu, které na základě skutečnosti konáno bylo, velmi vhodným prostředkem, aby nás přesvědčilo o dvou věcech, jednak že není lze bez náboženství život s jeho těžkými oběťmi vésti, jednak, že život tím méně docela bez náboženství k dokonalosti může býti přiveden.

J. Stuart Mill cítil to asi v lepších okamžicích sám nejlépe. Nejvyšší úzkostlivost, ve které se dle svého vlastního líčení dlouho nacházel, když vnitřní pochybnosti a boje — a ty byly přece velmi skrovné — na něho dolehly. a ony prázdné práce, kterými jeho čtenářům pro podobné případy pomoc měla býti poskytnuta, byly by musily muže takové duševní síly přesvědčiti, že on ze svého stanoviska nás jen slovy chce odbyti, mravní však nějaké síly pro těžké chvíle života nám nikterak poskytnouti nemůže.

Avšak jeho stížnost, kterou miss Cobbeová s námi sděluje, že jest nevyšlovně žalostno, že prý dnešní svět docela žádné úcty k něčemu vyššímu nemá, ta ukazuje zjevně k tomu, že i on měl okamžiky, kdy dotěravé myšlénky neuprositelnou tíží centovou na něj dorážely, že nevěřící věda vyrvala celému světu východiště pro veškeren vyšší život, čili, jak my říkáme, pro zdokonalení, že vyrvala mu víru v něco vyššího. Neboť nikdo přece nemůže mítí — tolik musil pochopiti — úctu k něčemu vyššímu a po něčem vyšším dychtiti, když v docela nic vyššího nevěří.

Proto tedy žádný vědecký pokus světu to přesvědčení ze srdce nevytrhne, že řádné a úspěšné vychování člověka a nesení a přemáhání života vezdejšího s jeho těžkými břemeny bez náboženství jest nemožné. Každý člověk, i ten, kdo nejvíce pochybuje, jak doznává sám J. St. Mill před miss Cobbeovou, krátce každý člověk chová ve svém nitru oltář, na kterém, jak mu jakýsi vnitřní hlas poroučí, svoji obět konati, na kterém žertvu dokonalosti pro Neviditelného, který v duši jeho se ohlašuje, přinéstí musí. Že v této víře jsme vychováni, za to děkujeme Bohu. Že v této víře také svoji mládež vychováme, děkujme Bohu plni vděčnosti a věrnosti. Proto každému pokusu naší společnosti, naší škole, našemu vychování pomoc náboženství uloupiti, budeme bojovati až do posledního svého dechu, a to prohlásiti nezameškáme nikdy žádné příležitosti.

FEUILLETON.

Vzpomínky z cesty.

Fíše discipulus.

O letošních prázdninách učinil jsem se svým přítelem, doktorem G. kratičký výlet do Tater. Byl to sice jen výlet pro zábavu, ale byl dosti bohat na rozmanité dojmy a zkušenosti. Snad nepohrdne laskavý čtenář vzpomínkami z krajin, které jen zřídka bývají navštěvovány, ačkoliv jsou to kraje naše, bohužel že vzdálené a nám namnoze odcizené, ubohé a politování hodné.

Vyjeli jsme poledním vlakem z Brna.

Z Brna po transversalce do průsmyku vlarského je hodný kus cesty. My měli jsme mimo to ještě to potěšení, že laskavostí svého přítele zmeškali jsme ranní vlak. S těmi vlaky je to jako s člověkem. Ráno je čerstvý jako vítr, v poledne loudavý, večer šach mat: tak i ty vlaky. zdá se mi, ráno jedou vždy rychleji, a čím později, tím více se loudají. My nemohly jsme se aspoň konce jízdy ani dočekatí. Já odbyl jsem si nejen celé officium, ale anticipoval jsem i zítřejší, můj kamarád asi pětikráte se vyspal, ale cesta neměla konce. Ze zoufalství pili jsme sodovku, hráli v karty, — poněvadž žádný jsme mnoho peněz neměli, tedy hráli jsme o cest, kterou můj kollega naprosto pozbyl — s konduktorem dávali jsme se do výkladu o filosofii, ale přece bylo to k nepřechkání. Nebýti několika bytí i nepatrných episod, jež aspoň poněkud nás zaujali, nevím, jak bychom tu fadesu byli přestáli.

Mne nejvíce zaujala, ovšem jen na chvíli, rozprávka několika židů — pomlouvali svého rabína. Poprvé v životě slyšel jsem něco podobného; dosud domníval jsem se, že k tomu jsme jen my katoličtí kněží na světě, abychom byli předmětem pomluv. Vagon byl prázdný, a my leželi na lavici, jako bychom spali; jinak byli by asi sotva pustili úzdu své výmluvnosti. Ale ti mu dali! Musel mítí škytavku k roztrhání. Jednomu byl velikým škrobem, druhý se nad ním horšil, že má dvanácte dětí, třetího neuspokojoval dar jeho výmluvnosti — věru, ani chloupka dobrého na něm nenechali. Není pochyby, myslil jsem si, to jsou židé veskrz emancipováni. A jak se při tom kohoutili! Pak začali zase o směnkách a jiných finančních záležitostech. Mne to nebavilo, poněvadž tomu nerozumím, ale teď zase můj kamarád, doktor práv, na-

tahoval uši. Blížili jsme se uherským hranicím, kde asi lecos je možné, nebo mému společníku naskakovala každou chvíli husí kůže. Strašně slyšel prý věci. Šlo o presentování smének — nebo jak se ta praxe jmenuje, kterou moderní upíři pro několik zlatých dluhů, jež právě nelze zaplatiti, zabavují celé jmění a z malého lidu činí žebráky. Když mi tak něco z toho vykládal, vzpomněl jsem si na ubohé Slováky, o jichž kůži vždy šlo, a politoval jsem je.

Nedlouho před tím jeli jsme s jedním moravským Slovákem. Byl to mladík jako jedle: velký, silný, uvědomělý. Kroj slovácký sice není pěkný, pohlížíme-li na jeho prostý tvar na př. v poli, doma atd. Ty široké bílé plátěné nohavice nezbuzují ani nejmenší sympatie, aniž svědčí o krasochuti. Ale zušlechtěte, zidealisujte jen poněkud tento kroj, a dojem ihned se změní. Náš Slovák byl jeden z těch, který patrně miloval svůj národní kroj, ale poněkud jej zušlechtil. Jeho řasnatá košile byla jako sníh bílá a vkusně vyšívána, plátěné široké kalhoty vkusně vězely ve vysokých, lesklých botech, zástěra, jež ze silného opasku dolů splývala, slušela mu rovněž velmi pěkně. A jak hrdě a samostatně si počínal! S doutníkem v ústech procházel se sebevědomě po celém vagoně. Vzpomněl jsem si později na židy, o nichž jsem se zmínil příhrblé, vyžilé, potměšilé, a srdce se mi sevřelo při myšlence, že tento statný, nadaný a hezký lid otročí téměř vesměs těmto pijavicím z východu, prostým a cizím lásce k zemi, z níž bohatnou, k řeči, jíž pohrdají a již utlačují, ačkoliv z obchodnictví se mu učí, k tradicím, jimž se vysmívají. A tento ubohý lid v židech namnoze vidí své dobrodince a své přátele. Nedlouho na to viděli jsme krásnou mladou slovačku, kojící své robátko, v nejdůvěrnějším hovoru s židovkou. Svěřovala se jí, jak jsme srozuměli, s důvěrnými poměry finančními, které patrně nebyly dobré. Jak nám jí bylo líto. Ta ti asi pomůže, myslili jsme si, když viděli jsme židovku, anať s dělanou důvěrností mluvila k ní po slovačku, ale jen s ní. K jiným obracela se hned po německu. Faleš, t. j. strojená upřímnost koukala jí z očí; ale slovačka patrně toho nepozorovala; ano zdála se jistě šťastnou, že našla sdílné duše!

S naším Slovákem dali jsme se do řeči. Byl to mladík vtipný, poznával zcela dobře nebezpečí, které jak v ohledu materialním tak i mravném hrozí jeho národu právě od židů, nadával na ně, ale když jsme mu mluvili o emancipaci, vzdychnul jen a máchnul rukou. Ani resignace si patrně nepřipouštěl, aby nemusel vzdáti se své veselé povahy, které Slováci zajisté se vyznamenávají. Avšak jak dlouho potrvá tento krásný rys v povaze jejich? Bylo nám řečeno, že tento lid na hranicích uherských v mravním ohledu klesl velice, velice nízko. Několikrát přibylí k nám na malou chvíli, na jednu nebo dvě stanice, mladé dívky slovácké, jichž veselá povaha, taškaření a zpěv ustavičný rozveseloval srdce; ale přítomní mladíci, židé a jiní, dovolovali si vůči nim tolik, že nejednou odvraceli jsme s lítostí tvář svou. Může-li, tázali jsme se maně, tato veselá, šťastná povaha na dlouho obstáti, když mravnost a čistota, tento nejlepší zdroj radosti a veselí, hynou, strašně hynou? Kéž by Bůh ujal se tohoto lidu dobrého a vyrval jej z moci cynického nepřítel. Ale naděje na ten čas není; chudoba a židovstvo je tu jhem bíd, hříchu a kleslosti.

Tak pomalu blížili jsme se průsmyku vlárskému, hranici uherské. Kdykoliv překračujeme hranici zemskou, naplnění býváme jakousi zvědavostí. Očekáváme něco nového, neznámého. Býváme pravidelně sklamáni, zvláště zůstávají-li osoby, s nimiž jsme jeli, tytéž. Slyšíme nanejvýše jinou řeč, a ta jest často jen oficiální, nucená, nepřirozená. Filosofu poskytuje se tu pravidelně dost látky, aby uvažoval, že všechny ty hranice zemské a říšské jsou vlastně něčím násilným nepřirozené dílo lidské, odporující názoru o bratrství lidstva. Stojí na hranicích dvou zemí, třeba nepřátelských, ale jedním národem obývaných, jež buď náhoda, nebo vášeň, nebo politika nebo nějaká jiná příčina oddělila, přemítá a vidí, jak v tom světě je práce jen pořád ještě mnoho lidského, zpátečnického, nekřesťanského, a kterak nejen lidstvo, ale

i křesťanství samo v svém vývoji k dokonalosti má před sebou ještě dráhu dlouhou; velmi dlouhou. A jeho duch maně tu vznese se na perutích výše do končin ideálnějších, lidštějších, prostých vášní, a on stává se ideálním socialistou; je-li křesťanem a smýšlí-li po křesťansku, vztápi srdce své v nevyčerpatelných dosud tajích křesťanského bratrství a osvěžen, nabývá síly k boji za nejvyšší, dosud nepochopená dobra lidská.

My oba jsme tak trochu filosofové a není divu, že brzy byli jsme pohřženi v živý rozhovor, který byl by se zajisté ještě dlouho protáhnul, kdyby nová veselá epizoda nebyla nás vyrušila.

Na hranicích rakousko-uherských mění se pouze konduktéři. Dosud byli to Slované, kteří ohlašovali vše německo-česky, nyní přišli maďaři, kteří, jak jsme pevně měli za to, znají jen samospasitelné maďarštiny. Uvažovali jsme právě o tom, že extra Hungariam non est vita, et si est vita, non est ita, když jakýs maďarský holomek vrazil do vagonu a s čepicí na pravém uchu řval něco, čemuž ovšem jsme nerozuměli. Ztichli jsme jako děti. Nový pan kondukteur počíнал si takovým způsobem, že jsme se začali obávat o svůj drahocenný život. Na štěstí brzy byl ten tam. Dodavše si kuráže, vyhlédli jsme ven. Zahlédli jsme jej právě, jak pozdravoval pana přednostu s paní. První slovo po maďarsku, patrně to oficiální, služebné, pak ale vesměs po německu. Aj, aj, divili jsme se, tak to nejsou maďaři, nýbrž Němci, a maďarsky mluví, jen co musí. Jak zajímavé! Ale naše podivení mělo ještě vzrůst. Za malou chvíli viděli jsme pana konduktera nenuceně hrát se slováckými dělníky v kůželky na nádraží. Hádal se s nimi po slovácku, že ho bylo slyšet až ve vagoně. Znamení zvonem bylo k odjezdu sice již dávno, ale náš nový kondukteur patrně ještě nedohrál, nebo vlak čekal dále. A když se dal v pohyb, byla dvířka vagonů ještě všeska otevřena. Teprve když jsme jeli kolem kůželníku, skočil náš kondukteur na vlak, zrovna do našeho vagonu.

„Vyhrál jste?“ táže se můj kamarád, zapomenuv patrně úplně, že je v zemi jediné státní řeči a že patří k lepší společnosti.

„Vyhrál. To jsem jim dal“, odpovídá kondukteur rovněž po česku, ovšem se slovenským přízvukem.

Můj společník nemohl na tuto epizodu zapomenouti a dlouho se jí smál. Tak taková je ta maďarská země, opakoval si mnohokrát. Nejdříve maďarsky-oficiálně, — pak německy v lepší společnosti a pak slovácky.

A mám-li už říci své mínění, jež cestou severními Uhry jsme nabyli, záleží prostě v tom, že v celém tomto kraji maďarština je učiněný humbuk. Celá země je slovanská. Bývalo mi často líto, že sotva že jsem jel z Prahy dvě, tři hodiny na jih, sever nebo východ, býval jsem již v zemi řeči cizí; tady celý týden jsem jezdil, a všady srozuměl jsem se řeči českou. Jaká to radost! Tak nás přece není tak málo, těšil jsem se. Kéž bychom se jen poznali a sjednotili: jak mocným bychom byli národem! V severních Uhrách viděli jsme sice všady jen uherské nápisy, ale přesvědčili jsme se stokrát, že lid nejen není uherským, ale na mnoze tyto nápisy nedovede ani správně čísti, a ovšem jim ani nerozumí. Však budu mít ještě příležitost o tom se zmíniti. Zatím vracím se k svému konduktéru; byl to Slovák, ovšem Slovák pomaďarštěný, Slovák, který maďarsky uměl špatně, ale ducha měl maďarského, jež staral se dáti na jevo svým buršíkosním chováním. Takových je bohužel mnoho, velmi mnoho. Že si směl tak bez obalu zahrát kůželky a nechat vlak vlakem, bavilo nás nesmírně. Jeho maďarsko rytířské nebo lépe řečeno hajducké chování husí kůže už nám nedělalo, ač vyznávám, že jeho nelibosti nikterakž nebyli bychom si přáli zakusiti.

A tak stále mezi Slovány jsouce, jeli jsme dále do požehnaného ale ubohého kraje slováckého. A než nastal večer, byli jsme v Teplé, nedaleko slavných lázní teplických, jež nenavštívití aspoň na chvíli nemohli jsme si ovšem dáti ujíti. Vystoupivše z vlaku usedli jsme do omnibusu a za malou chvíli byli jsme v pověstném lázeňském místě.

Časové zprávy.

Z katolického sjezdu příbramského. Jeho Eminenci nejdůstojnější náš arcipastýř, byl předmětem hlučných ovací. Když po skončení sjezdu opouštěl sál, provolal mu lid jásavě sláva, které dlouho nemělo konce. Jeho Eminenci byl zajisté touto samorostlou, nepřipravenou, ze srdcí lidu náhle propuknuvší ovací mile dojat. Máme za to, že ji vyvolala jeho upřímná slova, jimiž shromážděné oslovil; byla ozvěnou radosti, již vzbudila. Slova Jeho Eminenci zněla takto: S upřímnou radostí pozdravuji Vás a srdce mé plesá při pohledu na to četné shromáždění katolických mužů ze všech stavů národa. Moje radost jakožto arcibiskupa musí být velická a upřímná. Ne ovšem proto, že bych se domníval, že jsme katol. sjezdem velkého výsledku docílili na poli náboženském, socialním, politickém, nýbrž raduji se, že i v době všeobecného hnutí shromáždění toto podává velký a patrný důkaz, že žije mezi námi ještě katolická víra, ten nejdražší klenot českého národa. Kdo sleduje dějiny tohoto království, nabývá přesvědčení, že národ český ve svém štěstí a trvanlivé slávě vždy byl oddán věrně víře sv. Václava. Také v budoucnosti jest toto vznešené dědictví našeho sv. knížete a patrona s to, národ český hrozících pohrom ochrániti a opravdově slavným a šťastným jej učiniti. Aby se tak stalo, budtež pro budoucnost tato tři slova našim heslem: odvaha, důvěra a svornost. Odvaha, nebo nepřítelů je mnoho, důvěra, nebo ten, jenž jest s námi, je všemohoucí a jeho církev vždy přetrvala své protivníky a byla vítěznou, svornost, poněvadž jen tehdy budeme hodni pomoci Boží, budeme-li svorni pod praporem sv. Otce Lva XIII. v zásadách katolických. A aby se tak stalo, pozvedám ruce své a z nehlubšího srdce žehnám Vám a též i těm, kteří jsou sice vzdáleni, ale duchem s námi jsou sjednoceni.“ K slovům Jeho Eminenci dodáváme též telegram, který z Říma zaslal kardinal Rampola na holdovací telegram sjezdový. Zněl: Svatý Otec s převelikým vděkem přijal Vámi projevené city synovské lásky a oddanosti, vyprošuje sjezdu, na kterém jste se shromáždili ku prospěchu náboženství, na Bohu vše dobré, Vám všem

uděluje z celého srdce apoštolské požehnání.“ Při banketu se nejdůstojnější páni biskupové více nesúčastnili. Uvádíme z něho některé přípitky, poněvadž v denních listech byly jen krátkoce uvedeny. Kníže Ferdinand Lobkovic, předseda sjezdu, pravil: „Kdekoliv sejdou se katoličtí mužové, je vždy první jich myšlénka obrácena k papeži. Kdekoliv shromáždí se věrní vlastenci, myslí nejprve na svého císaře a krále. Jsme katoličtí vlastenci, i volám tedy nejprve: Bůh dlouho zachovej nám našeho sv. Otce a našeho císaře a krále.“ Starosta města, pan Mixa, pravil: „Byli jsme přítomni první schůzi katolíků arcidiecese pražské. Byla to slavnostní schůze. Ale zvláštního lesku nabyla přítomností Jeho Eminenci, našeho nejdp. arcibiskupa. Jemu budiž provolána sláva.“ Hrabě Vojtěch Schönborn, předseda přípravného komitétu, pravil: „Sjezd může být hrdý na své předsednictvo. Čestný náš předseda kníže Švarcenberk je vzor v ohledu náboženském a vlasteneckém. Skutečný předseda kníže Ferd. Lobkovic vydobyl si srdce naše, rovněž první a druhý místopředseda. Přijímám našemu slavnému předsednictvu.“ Vdp. dr. Krásl, místopředseda přípravného komitétu, pravil: „Město Příbram zaujímá mezi českými městy čelné místo. Děkuje ho svatě Hoře, která jako magnet statisíce Čechů ročně k sobě láká; děkuje ho svým stříbrným dolům; děkuje ho svému pilnému a zbožnému obyvatelstvu; děkuje ho svému velezasloužilému zastupitelstvu Příbram je v pravdě krásné město. Mile vévodi mu sv. Hora, O pohostinnosti obyvatelstva jsme se přesvědčili. Dvě třetiny bytů bylo hostům nabídnuto zdarma; každý hlásil se o účastníka. Těšilo se, že k prvnímu sjezdu katolickému zvoleno město jeho. Přináším tedy zdravici obyvatelstvu města Příbrami, jeho zastupitelstvu a jeho duchovní správě. Necht prospívá dále pod ochranou matky Boží svatohorské.“ Velice vtipný byl následující přípitek m. gr. děkana Hory. Pravil asi toto: „Žil kdysi král, který měl výborné ministry, věrné a dobré. Vše šlo hladce a snadně. Navštívil ho jednou královský jakýs kollega, který s vládou nebyl tak šťasten, a nařikal si mu, jak je to

vladařství těžké. Král se divil a odpo- věděl: To bych nemohl říci, mně vla- dařství nezdá se nikterakž těžké. Když pomyslím na náš první kongres, musím říci s oním králem, to vladaření na na- šem katolickém sjezdu nebylo nikterakž těžké. Aspoň co se mne týče. který jsem měl čest patřiti k předsednictvu, nemohu tvrditi, že bych byl měl s před- sednictvím mnoho práce. Já jsem se v té nabitě místnosti jen radoval, jak to vše pěkně šlo, leda že jsem se hodně potil při tom vedru. Vše bylo tak výtečně připraveno. Přípravný komi- tet osvěčil se velmi dobře. Náš slavný dr. Rieger (shromáždění propuklo v svolání slávy dr. Riegrovi) pravil kdysi, že uspořádati takový kongres není lehké. Patří k tomu mnoho odvaby, rozvahy, upřímné námahy a sjednoce- nosti. Přípravný komitet toho všeho měl, jen — odpusťte, pánové, že se do- pouštím té indiskretnosti a prozrazuji to — jen jednomyslnosti v něm nebylo. Když bylo jisto, že mám přinésti zdra- vičí slavnému komitetu, byl to pan předseda, který ke mně přišel, a žádal, abych se o něm nezmiňoval, že vše uči- nil pan místopředseda. A sotva že byl pryč, byl tu p. místopředseda a žádal, abych o něm se nezmiňoval, že všecku zásluhu má pan předseda. Pánové, jaká to strašná nesjednocenost. Ale poněvaž i přes tuto nejednomyslnost svou věc tak dokonale dobře provedli, myslím, že můžeme nad tím zamhouřiti jedno oko a odpuštiti jim. Já přijímám slavnému přípravnému komitetu.“ Zdravice monsg. Hory vzbudila ovšem příjemné veselí. Na to povstal místní dp. děkan a dě- koval ovšem za krásný výsledek sjezdu, který pro jeho osadníky je tolik vý- znamný. Porovnal jej slavnosti koruno- vace z roku 1882. (Dok)

* *

Rajská Zahrádka počala opět nový ročník. Je to nejlevnější a nejlepší časopis dětský, který v české literatuře

máme. V tisících a tisících exemplářích měl by býti rozšířen. Jeho literární a paedagogická cena je bez odporu veliká. Rajská Zahrádka vyrovná se tu každému podobnému časopisu. Jeho cena nábožensko-mravní je taková, že všechny ostatní dětské listy veskrze předčí. Redaktor Rajské Zahrádky, věřící katolík a řídící učitel, patří k nejlepším českým paedagogům a spisovatelům pro mládež. Obsah Rajské Zahrádky je tak rozma- nitý a bohatý, tak zajímavý a poučný, tak dovedně sestavený a uspořádaný, že stačí jen ji dítkám a jich rodičům ukázati, a jsou hned získáni. Dobrá věc sama se chváli. Kamkoliv jsme Rajskou Zahrádku zapůjčili, všady se líbila, ve- lice líbila. Vedle toho nesmíme zapo- menouti, jaký pro nás má význam. Je to jediný časopis dětský, který jsa v na- ších rukou dobrým konkurentem listům jiných, udržuje tyto, jak se říká, v ša- chu, chráně a zabraňuje, aby listy tyto nedaly se na cestu víře a mravům zhoubnou. Nakladatelé musí stále býti na stráž, aby nepustili do svých dět- ských listů ducha liberálního nebo jinak církvi nepřátelského, poněvaž časopis katolický mohl by jim svou kritikou a svou konkurenci býti nebezpečným. Mají tu pečliví rodičové snadný výběr a ne- jsou vázáni na časopis snad liberální. Nebýti ho, museli by si dáti leccos lí- biti, co taktó, mohouce si předplatiti časopis zajištěně bezúhonný, nemusí tr- pěti. A o své dítky bojí se pečliví ro- dičové vždy, znajíce následky nevhodné dětské četby. Proto doporučujeme Raj- skou Zahrádku co nejvřeleji všem, kteří mají vychovávání dítek na starosti a mají přístup do rodin. I starší ročníky tu jsou, jež vázány hodí se výborně za dárky dítkám, lépe než obrázky, hračky a p. Je to ostatně i naší povin- ností, abychom takový podnik co nej- úsilovněji podporovali. Můžeme býti jisti, že i dítky i rodiče budou nám vždy za Rajskou Zahrádku vděčni.

Obsah „Obrany“ :

Po příbramském sjezdu. Fr. Žák. — Řeč J. J. prince dra Bedř. Schwarzenberga, proslovená na sjezdu katolíků v Příbrami dne 10. září 1895. — Dvě autobiografie. (Dokonč.) — Feuilleton: Vzpomínky z cesty. Píše discipulus. — Časové zprávy.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovni ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václava Kotrby vdova, odpov. redaktor František Žák.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr. čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr. Jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem. 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ příplácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovní ulici, kamž předplatné budíž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperator na Král. Vinohradech.

Český sjezd národohospodářský v Praze.

Jako naše zemská výstava jubilejní dala vznik ruchu národopisnému, který vykvetl nám letos v krásnou národopisnou výstavu československou, tak výstava národopisná dala opět podnět k československému sjezdu národohospodářskému.

Od několika měsíců plny jsou časopisy úvah o úkolech tohoto sjezdu a té budoucí naší organizace národohospodářské, k níž sjezd má dáti počátek a vidíme již, jak urputně utkávají se v boji odchylné vzájemně názory o tom, jak bychom měli představovati si působnost a složení toho sboru, který by měl míti péči o hospodářské povznesení národa. Veškeré časopisy bez rozdílu uznávají však, že v dosavadních hospodářských poměrech našich náprava státi se musí a že pokus o zahájení nápravy této musí dán býti chystaným sjezdem národohospodářským.

Proč chceme však novou, anebo vůbec nějakou národní organizaci hospodářskou? Proč vzbudila myšlenka sjezdu tak všeobecný ohlas v listech konservativních, jako mladočeských, realistických jako pokrokářských, ve schůzích politických jako v živnostnických a rolnických?

Byla to hluboce pocítovaná potřeba větší, praktické hospodářské činnosti našeho národa, bylo to vědomí, že my, třeba jsme právě neklesali absolutně, přece poměrně daleko zůstáváme pozadu za podnikavějšími, pilnějšími a spofivějšími sousedy svými, Němci a židy, byl to — jak dí „Hlas Národa“ — „starý Šimáčkovský ideál z let šedesátých a sedmdesátých“, ideál zdravé a rozumné svépomoci v našem národě, který na poli záloženském k tak utěšeným vedl výsledkům a který by se při dobré organizaci osvědčil zajisté právě tak dobře na poli průmyslu a obchodu.

Vidělo se, jak rolnictvo naše vždy víc a více se zadlužuje, jak veškeré téměř plodiny své prodává prostřednictvím židovského obchodníka a jak od téhož obchodníka zase veškeré potřeby své kupuje, jak cizí obchod bohatne tím, co od nás kupuje, jako tím, co nám prodává, obilím, perím, dobyt看,

vejci jako kořalkou, moukou, zbožím střížným, železným nebo vůbec kramářským.

Vidělo se, jak maloživnostnictvo právě v četných oborech námi pěstovaných vede zoufalý boj o existenci s velkovýrobou, jak mocí jakéhosi zákona o přitažlivosti neustále a úžasně roste kapitál uložený ve velkopodnicích průmyslových obchodních, bankovních a dopravních, vidělo se dále, jak nepatrná část tohoto kapitálu jest v majetku příslušníků našeho národa a jak čím dále, tím větší jest počet našich soukmenovců, na milosti tohoto cizího kapitálu závislých.

Vidělo se, jak na místo dosavadních majitelů panské půdy nastupují čím dále, tím více cizí fabrikanti, jak údolí našich českých řek věčena jsou továrními kominy našich národních a politických nepřátel, kteří svým úřednictvem, svým kapitálem germanisují naše kraje a na dělnictvu našem za kus chleba žádají netoliko úmornou práci, ale i zradu na mateřském jazyku a národnosti.

Co jest v rukou našich: malá výroba rolnická a živnostnická, to klesá, zadluhuje se a dílem i úplně podléhá a mizí — a co v nynějších hospodářských poměrech nejlépe prospívati může: velkopřůmysl a velkoobchod, nepatří z veliké části nám, nýbrž právě odpůrcům našim, kteří pořád nové a nové velkopodniky zakládají, z akcií českých drah těží, na našich nehodách živelních vydělávají, půdu pod nohama nám zakupují.

Zatím kapitály naše v milionech leží ve spořitelnách a záložnách na nepatrný úrok, sloužíce prostřednictvím bank téměř cizímu velkopřůmyslu a velkoobchodu, který nás ve vlastním území našem potírá.

Vznikla tudíž přirozeně touha, míti také v národě velkozávody na výrobu toho zboží, které dosud z cizích továren prostřednictvím cizích obchodníků odebíráme, prodávati svoje obilí, svoje jiné plodiny a výrobky zemědělské spotřebitelům domácím i cizozemským skrze vlastní česká sdružení na odbyt nebo vývoz, vychovávatí sebe a dorost svůj k podnikavosti, pílí a spořivosti, míti vlastní svůj život hospodářský ve všech oborech výroby a obchodu, jako máme vlastní školství a literaturu.

K tomu je ovšem potřebí organisace, jako bylo nutno zřízení Ústřední Matice školské pro naše školství a Národní Jednoty pošumavské a severočeské pro naše menšiny v uzavřeném území. A založiti tuto organizaci, bylo obecně pokládáno za úkol sjezdu národohospodářského.

Myslénka sjezdu vyšla z Moravy. Vydavatel „Národního Hospodáře“ brněnského, Dr. Šílený, předložil v lednu t. r. návrh na svolání sjezdu, od jistého spolupracovníka listu pocházející četným redakcím listů všech stran českých a jiným interessentům a v únorovém čísle tohoto časopisu podal jej veřejné diskussi. Jak u nás obyčejem, nedošel návrh tento u denních listů našich téměř žádného povšimnutí. Navrhovatel přednesl jej tudíž 13. července v sedění výkonného výboru moravské strany lidové, po jehož usnesení zvolen byl ve schůzi důvěrníků strany mladočeské dne 17. srpna v Praze přípravný komitét s právem koopcí se doplňovati.

Projekt měl tudíž původně ráz výhradně mladočeský a celá věc činila dojem reklamního manévru, jímž se vůči nastávajícím volbám sněmovním měly vyvrátiti výtky mladočeské delegaci nezřídka činěné, že málo dbá o hospodářské prospěchy národa.

Když však veškeré časopisectvo ihned a co nejrozhodněji vyslovilo se proti takovémuto využitkování záležitosti obecně národní ve prospěch jedné strany politické, přibrání k druhé poradní schůzi dne 12. září t. r. i příslušníci strany staročeské.

Zároveň však myšlenka sjezdu a budoucí organizace nabyla jiné tvářnosti. Poněvadž vycházelo se z nedosti správného předpokladu, že jakákoliv naše hospodářská organizace musí míti za výhradný snad předmět hospodářský boj proti Němcům a židům, a poněvadž mezi účastníky bylo dosti těch, kteří by v otevřený boj takový pustiti se nesměli — tak závisíme dnes již, a čím dále tím více, na Němcích a židech — prohlášena veškerá praktická práce na organisování naší činnosti výrobní a obchodní za nevhodnou a nemožnou a za vylučný úkol sjezdu stanoveno dáti vznik „české společnosti národohospodářské“, která má učiti sebe a jiné, která dočasnými sjezdy, přednáškami, brožurami, sborníkem, exkursemi pečovati bude o šíření národohospodářských vědomostí, poznávání hospodářských poměrů českého lidu a jinakou poučující a povzbuzovací činnost po stránce národohospodářské. Členové mají býti dopisující (čestní funkcionáři), činní (t. j. vlastní inteligentní pracovníci) s příspěvkem 10 zl. ročně a přispívající (zejména korporace) s ročním příspěvkem značnějším. Věcné jednání sjezdu má se obmeziti na otázku žádoucího co nejbližšího zřízení této „české společnosti národohospodářské“, sjezd sám položen na 13. října t. r. do velké zasedací síně staroměstské radnice, pozvány jsou známé vynikající osobnosti a korporace, na hospodářském povznesení zájem mající.

Zůstane-li při tomto usnesení komitétu, jemuž preludoval v témž smyslu psaný článek Národních Listů, pak celý náběh skončil obratem, na nějž první navrhovatelé a propagátoři myšlenky o národohospodářské naší organizaci věru nepomýšleli. To, co viselo jaksi v povětří, co hýbalo naším veřejným míněním, co se v nás při myšlence národohospodářského sjezdu ozývalo, nebylo pouhé zřízení jakési elitní (nejmenší 10zlatové příspěvky!) společnosti národohospodářských theoretiků pro pěstování vědy národohospodářské — na to máme universitu, Českou akademii, král. českou společnost nauk atd., na to máme i četné vážené časopisy měsíční a týdenní, které by články národohospodářské — populární, i třeba vědecké — velmi rády přijímaly a honorovaly, jen kdyby naši pracovníci stačili je pracemi zásobovati.

Čeho nám je potřebí, jest činnost agitační, poučovací a vzdělávací v lidu. Potřebujeme ochotných a obětavých lidí, kteří by v našem lidu hlásali ctinosti hospodářské: přičinlivost a šetrnost, důvěru ve vlastní práci a podnikavost zakládající se na důkladné znalosti toho oboru, v němž kdo chce býti činným, kteří by na vhodném místě a za vhodných okolností organizovali emancipaci našeho obchodu (ku př. s obilím, vejce, perím atd.) od cizích živlů a zařizování vlastních závodů českých v tom kterém odvětví, jako to činili předchůdci naši při zakládání záložen. Podaří-li se první pokusy, půjdou naši lidé sami bez pobídky cestou, kterou jim prozíraví, inteligentní a poctiví pracovníci hospodářského předvoje ukážou.

Nejde také při hospodářské naší organizaci vesměs jen o to, prováděti — třeba s obětmi — heslo „svůj k svému“, t. j. zakládati vlastní české, toliko za přímým účelem úplného vytlačení německých resp. židovských závodů z naší spotřeby, a udržovati tyto vlastní závody po případě třebas

i tím, že bychom dobrovolně platili vyšší ceny i za horší výrobky jen jsou-li českého původu. To mají na zřeteli jak německé noviny, které nám hned hrozí odvetou a volají na nás vládu a policii, tak příliš úzkostliví našinci — jakoby Němci sami již žádných závodů nezakládali a jakoby každý nový závod německý nečinil rovněž konkurenci jejich závodům již stávajícím. Jde o to, abychom my Češi vůbec v tom dnešním ruchu průmyslovém a obchodním nezůstávali pořád pozadu za Němci a židy, abychom i my stavěli nové velkozávody textilní, chemické, strojnické atd., jako je pořád a pořád budují u nás Němci — a dovedli bychom to i my, kdybychom právě nebyli zvyklí ukládati peníze do spořitelen a choditi jen po cestách jinými vyšlapaných. Můžeme odbyt hledati třeba i za hranicemi, jako jej hledáme pro cukr, nebo v jiných zemích rakouských, nebo vyráběti zboží k nám dosud dovážené — kde tu je osten proti Němcům? Nedovedli bychom dále kávu, rýži, koření, stroje atd. právě tak dobře ve velkém dovážeti z ciziny, nedovedli bychom své obilí, vejce, peří, dobytek, svoji obuv, prádlo, šperky, galanterní věci, právě tak dobře doma nakupovati a vyvážeti, jako to činí Němci a židé? Jaké by zde byly oběti širšího obecenstva? Čeho tu potřebí? Nic, než vychovávatí náš lid k podnikavosti, pilnosti a spořivosti, a hlavně, aby dovedl začínati v malém. A zatím ku př. z absolventů obchodní akademie chrudimské za 11 let jest pouze osm samostatnými podnikateli, za to přes 220 úředníky nebo příručím v úřadech a v závodech průmyslových, bankovních, obchodních, dopravních atd. A tak je to po většině i s absolventy jiných škol průmyslových a obchodních. Na zřizování velikých závodů není u jednotlivců potřebného kapitálu (zámožné třídy dávají své syny na školy průmyslové a obchodní, jen když na středních neprospívají) a k založení malých není chuti, ani potřebné skromnosti a zkušenosti. Žádná organizace nebude ovšem nové podniky sama zakládati, ale může poučováním a povzbuzováním, informacemi pro k o n k r e t n í obchodní účely jednotlivců (Hlas Národa) ke zřizování jich, ke tvoření organizací kapitálových přispívati.

A to heslo „svůj k svému.“ Musíme se i jeho tak báti? Jsmeť právě především národ konsumentů, na odbytu našem závisí mnohem více cizích obchodníků a průmyslníků, než našich na odbytu cizím. A dá se prováděti beze všeho hluku, jako to činí právě Němci a židé; neviděli jste, že by žid šel ku př. k lékaři, advokátu, obchodník českému, má-li po ruce židovského. A ta národní přirážka t. j. dobrovolné placení vyšší ceny za český výrobek? Namítá se egoism, člověku prý vrozený; ale co mně škodí jako odběrateli, prospívá mně opět jako výrobcí. V Uhrách vládní přízeň pro domácí výrobu provádí se dokonce úplným vylučováním všech cizích výrobků z dodávek, domácí fabrikace uherská těší se protekcí národní, která solidárně cítí se spojenou se zájmy tuzemské výroby.

Nemáme hleděti vychovati sebe a držeti k sobě tak, jako to činí Uhři, Němci a židé?

Rozumí se, že bude ještě dlouho trvati než vzbudíme u nás tolik podnikavosti, obchodní čilosti, šetrnosti časem i penězi, kolik je potřebí, abychom ustavičně se neochuzovali v soutěži se svými sousedy; ale právě že každá výchova teprve po dlouhé době může přinést toužené ovoce, dlužno tím více spěchatí s položením semene.

Rovněž neusilujeme o národní bohatství jen pro to, abychom byli bo-

hati, nýbrž v tom přesvědčení, že slušné hmotné postavení naše jest nejlepším prostředkem k úspěšnému mravnímu, duševnímu i tělesnému rozvoji národa a bohatství národa základem jeho moci politické. S národem odvislých úředníků, učitelů, dělníků, zadlužených rolníků a na pokraji zkázy stojících malovýrobců žádná vláda nebude se vyrovnávati. A spása spočívá v nás samých, v naší podnikavosti a spořivosti, vzdělanosti a mravnosti. — r.

Církev katolická a osvěta.

Několik úvahových črt, podává VÁCLAV ROUDNICKÝ.

Koncem minulého století přivinul se k protestantismu, tomuto zapříhlému nepříteli církve katolické, nový druh, a hlas pověstného nevěrce Voltaira nesl se duševním ovzduším Evropy, silen zvláště u kolébky své, ve Francii souzvukem a souhlasem duševních bratří a stoupců Voltairových (Diderot, D'Alambert, Damillaville, Helvetius atd.).

Byl-li protestantismus úsilovným v hanách a potupách církve, Voltair jemu v ničem nezadal a všude tam, kde šlo o znectění dobrého jména církve, s ním o palmu vítězství zápasil.

Žáci a stoupcí Voltairovi dobře znali zásadu mistra svého, pronesenou v listě k Thieriotovi 21. října 1736: „Člověk musí lháti jako ďábel, ne časem, ale směle a statečně“ a výzev jeho „lžete, přátelé, lžete,“ vitaným heslem přijali, aby splněn byl válečný plán Voltairův „Zničte ji h . . . i (t. j. církev katolickou). Patrně, jaké zášti proti církvi katolické vládlo rozervaným nitrem tohoto muže, jenž jsa veškerými „moderními vědci“ veleben, charakteristické kritérium vpisuje v čelo jejich vědy. A jakých prostředků jakých zbraní tiskl do rukou svým spojencům, jichž i naše doba namnoze dědičkou! Či jakých zbraní užíváno v boji, jenž se vši vášní a prudkostí veden proti církvi? Na jakém základě spočívají výtky církvi tak často a nespravedlivě činěné? Zda není jim otcem zášti a matkou lež? Ano, veškery ony výtky, jichž nezavinila nevědomost, děkují původ svůj pohnutkám nekalým a z nich též vyprýštila výtka, že církev katolická nepřívzniva pokroku, vzdělanosti a osvětě. Církev katolická jest tedy, tak hlásají, překážkou osvěty, jest tím kamenem, o nějž tříští se veškera vzdělanost. Ovšem tříští se, ale jen ta „moderních vědců,“ kdežto věda pravá vždy v církvi vydatnou měla příznicyni a vzdělanost veškerá nemalou přítelkyni, jak svědčí mužové, jichž jméno vždy s úctou ve vědě jmenováno bude, i protestantští učenci, pokud s pravdou srovnávají se chtějí, rozmnožují řady svědků zdárné činnosti a působnosti církve na půdě kultury, osvěty.

Nejlepší odpověď na tuto výtku dává církev sama, dává život, ježž prožila v různých národech v dobách minulých, ježž žije v dobách našich.

Ač dbala církev v poslání svém hlavně toho, že není posledním cílem člověka tento život, tento svět a odnímala tak tomuto životu nižší, smyslný půvab, posvěcujíc jej květem pro ovoce života lepšího, vznešenějšího, nezapomínala přece péče o blahobyť pozemský synů svých, nezanedbávajíc ničeho, co bylo s prospěchem věd a umění a osvěty vůbec.

Církev katolická to byla, ježž tolik od vzniku svého až na naše doby přičinila k pokroku, jak vědě rozumové, tak ve vědách jiných, jak ve vědě, tak v umění. Ne bezvýznamným jest v tomto ohledu výrok protestanta Guizota, jenž ve svých „Dějínách vzdělanosti“ napsal: „Církev hýbala všemi velikými otázkami týkajícími se člověka, starala se o vše, cokoli z přírody, o sobě, o své bytosti, o budoucnosti vědění toužíme. Proto také vliv její na vzdělanost novověkou byl velmi veliký, snad i mnohem větší, než jej vylicili i nejprudší nepřátelé i nejhrolivější zástupcové její. Jsouce zaneprázdnění

osočováním neb obranou její, neohlédali jí leda se stanoviska polemického a neuměli tuším, ani posuzovati spravedlivě, ani přehlédnouti celou její rozsáhlost.“¹⁾

Stopujme tedy církev od jejího počátku. Těžké mlhy pochyb, nejistoty, kolísání zmitaly lidstvem před vznikem církve, před příchodem velebného zakladatele jejího Ježíše Krista a nejasnost názorů o Bohu, člověku, o cíli jeho, o světě a o všech velikých otázkách životních byla údělem i Řeků a Římanů, národů, již stojíce na vrcholi své slávy a moci jsou představiteli celé vzdělanosti starověké.

Chápal sice Řek Plato, že jest jeden Bůh, že duše lidská nehmotna, nesmrtelná, ale od tohoto světélka, jež kmitalo ve tmách nevědomostí, vzdáleny byly široké vrstvy lidu již nápisem nad posluchárnou Platonovou „jen kdo zná měřictví, jest vítán“. A na rová hrobu jeho filosofických názorů vzkvetlo hrobové kvítí filosofie stoické a epikurejské, kvítí pýchy a smyslné sprostoty.

A daleko huře vedlo se Římanům; jim spíše vrozen byl smysl praktický a na pole filosofické vehnáni jsou příkladem Řeků. I kniha knih, písmo sv., dává nám nahlédnouti do oné tůně filosofických domněnek a zkumů, z níž zela rozervanost roztržitést. Zoufalá slova Pilátova ke Kristu „Pravda? Co jest pravda?“²⁾ to jsou, jež smutně osvětlují duševní stav lidu, národa římského. vězícího v propasti skepticizmu, kdy místodržitel, vrchní úředník římský, pochybuje, zda možno poznati pravdu, zda vůbec jaké pravdy stává. A v tuto noc nevědomostí vniká jasná, denní záře vznešených náuk Kristových, blažic paprsky svými jak ubohý lid, tak, prodravše se hustými mračny pronásledování, i mocné patricije; slova Kristova „pojdte ke mně všichni“ nalézají slechu i u filosofů pohanských, tak že rádi zaměňují „touhu po moudrosti“, jež jim výsledku neslibovala, za majetek plný pravdy, jistoty, přesnosti. Mužové, jako Justin M., Klemens Alex. Cyprian, Augustin atd., rádi opouští školy pohanských filosofů, aby ve slovu evangelia jisté a pevné chopili se kotvy, a obrnění tak hledím pravd z ruky katolické církve přijatých, spouštějí se do hlubin nauk a různých domněnek filosofických a objevují ryzost oněch zrnek pravdy, jež rukou Stvořitelovou v ducha lidského vložena, ale soustavami filosofů pohanských zastřena. Zvláště vyniká na tomto poli sv. Augustin, jenž svými hlubokými spekulacemi nauku o Bohu, o milosti, nejen vzorně odůvodnil, ale též podstatně uspořádal a vedle práva rozumu také pravdu vůle ve filosofii k platnosti přivedl a vlastně první do filosofie uvedl psychologii. A přece nikdo nezneuzná při něm vliv platonské filosofie, ale s radostí každý pozoruje, jak duchaplný tento křesťanský filosof pomocí pravd křesťanských, v církvi katolické chovaných, šťastně znikl všech úskalí, na něž i mocná křídla ducha Platonova narážela.³⁾ Dědictví sv. Augustina přejal středověk, nespočinuv pouze při něm, neboť utěšený rozvoj vědy a apologetický zájem žádaly zvláštního zřetele k aristotelské filosofii. Tim vznikly dva široké systémy filosofické, jeden sv. Tomáše Aquinského, druhý Duns Scota.

Veškerá pozitivní věda nejlepších učenců starověkých takto zdokonalena, vysvětlena, celému západu přístupnou učiněna a pokud duchem církve katolické řízena, byla s prospěchem i věd jiných. Marny byly veškery námahy otrásti zaklady křesťanské filosofie, španělští filosofové Avicema a Averroes byli slavenými svého věku muži, ale soustavy jich mají dnes cenu jen dějepisnou a tak filosofie křesťanská, syny církve katolické, řeholníky pěstována, vždy vítězněji postupovala a říci lze, že vše, co moderní věda v sobě pravdy chová, buď vědomě nebo nevědomě přijala z lůna pravdy vědy křesťanské, jež plna, neporušena dochována a uchována církvi katolickou

A je-li v moderní vědě pravda řídicí domovem, příčinu toho hledati v odchylení se této od pravdy křesťanské, a odchylení to vrací moderní vědu

¹⁾ Quizot, Dějiny vzdělanosti v Evropě str. 65 překl. J. Palackého r 1851.

²⁾ Sv. Jan XVIII. 38.

³⁾ Srn. Ph. a Th. Dr. Schanz, Apologie des Christenthums, IV. Theil. S. 411.

ve všestranném rozporu jejím v objetí pohanského skepticismu a rozervanosti, a proto nedivno, že ústy slavně panujícího Svatého Otce Lva XIII. s místa nejpovolanějšího zaznívá světem: „Zpět k Tomáši Aquinskému.“ Díla tohoto katolického veleducha vynikají bohatostí a hloubkou myšlének; jasností představ a takým rozsahem, že v pravdě tvoří celou knihovnu. Důkazy jeho n. př. o jsoucnosti Boží jsou tak padny a nezvratny, že ani vychvalovaný um předních filosofů novověkých Kanta, Herbarta a Vogla, Fichte-ho atd. nedovedl jimi pohnouti a sám protestantský učenec, professor Dr. Ihering, doznává v 2. vydání svého díla „Zweck im Recht“, po učeném sporu s kaplanem katolickým, že mnoho bludných cest byla by si moderní věda a protestantská theologie ušetřila, kdyby byla dbala velkolepých myšlének, „jež u tohoto velikánského myslitele vysloveny v dokonalé jasnosti a nejvýraznější určitosti.“⁴⁾

Studium filosofie žádalo studium děl klassických. Netřeba připomínati, že otcové církevní zvláště řečtí na tomto poli byli mistry. Sloh sv. Jana Zlatoústého ne bezdůvodně zván attickým slohem sv. Pavla. Jeronym jest západu vzorem klassické učenosti. Poklady pak literatury starověké v klášteřích byly chovány, opisovány a studovány. Bez této péče klášterů stěží byla by věkům našim bohatá literatura antická, což slavně uznávajíc universita vídeňská, zaslala jednomu z nejstarších řádů Církve katolické, řádu benediktinskému na oslavu 1400letých narozenin sv. Benedikta r. 1880. latinský telegram, kde vzpomínáno „nehynoucích zásluh, jakých veškerému pokolení lidskému, členy řádu prokázáno,“ jichž úsilím „nejlepší památky klassických jazyků zachovány jsou zařizováním nových škol, v kterých mládež ve starých vědách se vyučovala, čímž umění a vědy rozkvetly.“ Humanisté mohli klassická studia obnoviti, rukopisy sbírat, je publikovati, ale zachovány byly Církví, jež po dlouhá století veškeru vědu výhradně pěstovala tak, že právem dí Macaulay ve svých „Dějínách anglických.“ „učenost kráčela za křesťanstvím“ a dokládá „básnictví a řečnictví věku Augustova studováno jest pilně v klášteřích mercijských a northumberlandských. Jména Bedy, Alkuina, Jana zvaného Erigeny byla právem slavena po celé Evropě.“⁵⁾

Rovněž i vědy přírodní pěstovány v klášteřích. Roger Bacon a Albert Veliký jsou dva badatelé přírodní prvního řádu v rouše klášterním, již dovedli zpytbu přírodní v plném. vědeckém smyslu pěstovati. Albert nebyl v botanice a chemii po dlouhá století překonán a dostižen, Roger Bacon tak vynikl ve fysice daleko nad souvěkovce, jsa nejen šťastným badatelem ale i přírodovědeckým prorokem. Znal již zvětšující sklo čočky, základní tahy nauky o lomu a odrazu světla, činnost očního nervu dopodrobna, účinky střelného prachu známy mu byly ještě před Bertholdem Schwarzem, františkánem, vynálezcem střelného prachu.

A učená díla (mineme-li jména menšího stupně) od „speculum naturale“ dominikána Vincence z Beauvais (1250.) až k „imago mundi“ kardinála Petra z Aljaky (1410.) a k „margarita philosophica“ P. Reische (1486.) vyšedše z rukou duchovenstva, přírodní vědy rozšířila a dobu objevů připravila. Kolumbus čerpal své vědomosti přírodní z děl jmenovaného kardinála Petra z Aljaky, Mikuláš Kusanský, biskup v Koblenci, již před Koperníkem, kanovníkem ve Frauenbergu, pronesl veliké slovo: „Země jest hvězdou, jako jiné hvězdy.“⁶⁾ Kardinálové (jako kard. Schomburg) a biskupové (jako Giese) to byli, kteří vybízeli Koperníka, aby vydal dílo své, jež vydati se zdráhal a jak jeho rukopis r. 1854. nalezený svědčí, až na konec života opravoval.

⁴⁾ Více o tom viz: Al. Hlavinka, Kláštery a jich význam v dějínách, Vlast III. str. 581.

⁵⁾ Tomáš Babington Macaulay, Dějiny anglické, díl I. str. 7. překl. V. Zeleného.

⁶⁾ Šíře u Dr. Schanze v díle „Die astronomischen Anschauungen des Nikolas von Cusa und seiner Zeit“ 1873.

Toto dílo své „De revolutionibus orbium coelestium libri VI.“ věnoval papeži Pavlu III. A byl-li v době Galileově se strany filosofů a theologů některých proti nové soustavě odpor, dále se tak proto, že nebylo přímých důkazů pro tuto novou soustavu Koperníkovu a vzhledem námitek o parallaxi stálic (jež určena teprve Besslem (r. 1838—40.) a o zdánlivém klidu atmosféry jen matematicky v dobách těch odůvodněna soustava, jež zdála se odporovati písmu sv. Ostatně i od znalců tehdejších jako Tycha de Brahe a Bakona Verulamského i nové soustavě odpíráno, což jest zjevem, jenž opakuje se při každém objevu na poli přírodovědeckém na př. koncem minulého století velikými autoritami přírodovědeckými jak Francie tak i zemí sousedních popírán kosmický původ meteoritů. Nelze tedy přísně posuzovati onen odpor theologů, vždyť i v dějinách věd přírodních pozorovati ústup nejeden a jak kniha přírody tak kniha zjevení Božího dány člověku jednou a touže rukou Stvořitelovou, nemohou sobě odporovati a třeba tedy jen správně v obou čísti. O protestantských bajkách (a protestanté nejméně mají právo vzhledem svého jednání ke Keplerovi, o počínání katolíků a jednání jich s Galileem šířiti lživé bájky) tu zmiňovati se netřeba, vždyť i první liberalní žurnál český (a to již něco znamená!) jako smyšlenky podobné zprávy označil.

Neméně než vědy přírodní i matematika a zeměpis došly pozornosti a péče Církve. Postačí uvéstí již vzpomenutého Mikuláše Kusanského, jenž jsa přítelem matematiků Peurbacha a Regiomontana, biskupa řezenského, podal světu genialní vysvětlení veškerenstva, které anticipací monadologické soustavy Leibnicovy a Schelling-Baaderovské spekulace označováno. V Římě vzbudil zájem pro opravu kalendáře, jež již více s očí nespustěna. Žebraří mniši 13. a 14. století procestovali mongolskou část Východní Asie a přinesli západu zvěst o krajinách oněch dříve, než Marco Polo a jiní benátští kupci do krajů těch přišli. Peschel s Alexandrem Humboldtem s pochvalou uvádí cestopis kanovníka Ruysbroecka; Peschel nazývá jej „největším zeměpisným dílem středověků.“

Církev katolická starala se, aby tyto vědy veškery se šířily a proto zakládala školy jak nižší tak vysoké, jak školy klášterní a farní, tak university. (Pokr.)

FEUILLETON.

Vzpomínky z cesty.

Píše discipulus.

II.

Cílem naší cesty byly, jak jsem již pravil, vysoké Tatry. Jestliže jsme se přece v Teplé zastavili, učinili jsme tak jen proto, že jsme na čase ničeho neztratili. Že bychom byli nezatoužili, zastaviti se na několik dní v srdci Slovenska, ne, toho nemůžeme říci; nejednou byli bychom málem změnili cíl svůj a místo po Tatrách pozovali po poetických dědinách slováckých. Pouze obava, že bez přípravy a bez doporučení jen málo bychom byli získali, přiměla nás setrvati a spokojiti se jen kratinkým výletem do slavného lázeňského místa slováckého.

Než co dím „slováckého“? Které větší lázeňské místo v Rakousku je slovácké? Marně by's se po něm sháněl; mimo na Rusi nenajdeš ho nikde. Zde na Slovensku není jinak. Potkali jsme na cestě ze stanice několik kočárů, které svou úpravou svědčily o bohatství jich majitelů; ale jen na kozlíku viděli jsme tváře slovácké — ty ve voze byly typu vesměs cizého, maďarského nebo židovského. Kryje-li se ještě i u nás pojem lázeňského místa s pojmem tvrdého německví a židovství, lze tak o krásném Slovácku říci

zajisté ještě více. Národnostní poměry jsou na Slovácku, jak známo, velmi, velmi ubohé. U nás máme už aspoň četnou inteligenci a jistý dostatek bohaté české buržoasie. Slováci, jak nám bylo praveno, ani toho nemají. Bez šlechty, bez vyšších a středních škol, ba i bez škol národních jsou, nalezájí se v postavení ze všech Slovanů asi nejhorším. My Čechové pomohli jsme si k nejnuttnějšímu vlastním úsilím, vlastní obětavostí, statečnou uvědomělostí; uherští Slováci následovali by zajisté skvělý příklad český, ale není to u nich téměř ani možné. Jak poměry dnes se mají, je postavení jejich přímo hrozné. Zákony poskytují sice i jim jistou svobodu, zaručují jim jistá práva národní, politická a kulturní — ale jenom na papíře; skutečnost jest jiná, zcela jiná! Nyní pak, kdy liberalismus v Maďarsku je na výši své moci, sebe větší úsilí zdá se býti marné. Co my jsme plnou měrou zakusili, v Uhersku opět se ukazuje, že totiž není větší lži pod sluncem nad tu, jež kryje se ve slově „liberalismus“. Ne svobodomyšlnost, ne úcta k přesvědčení a právům jiných, ale surový despotismus, který jest výsměchem vši spravedlnosti, jest podstata židovského liberalismu. Nikde pak nevládne s větší bezohledností jako zde.

Maďarisace provádí se na Slovácku s bezohlednou krutostí. Dosud u prostého lidu byla celkem bezvýslednou. Slovácký lid je nedůvěřivý. Dlouhá zkušenost poučila jej, že nemá nikoho, komu by důvěřovati mohl, a proto drží velice jen ku lidem své národnosti. Aspoň u Slováků, s kterými v horských krajích jsme se sešli, pozorovali jsme tuto vlastnost. Celé vesnice odcházejí na práci do kraje; často jsme se s nimi sešli. Vždy zdálo se nám, jako by tvořily jednu upjatou rodinu. Je to zajisté částečné následek vědomé opuštěnosti, chudoby a pronásledování, avšak částečně též následek nesmělosti, která povstala z nedostatku vzdělání. Má sice tu dobrou stránku, že zachovává lidu jeho svéráznost a řeč, poněvadž jedny k druhým těsně druží a od cizoty odděluje, ale jak děsná ta cena, za niž odloučenost, svéráznost a řeč jsou zakoupeny. Nikdy nezapomenu na ten dojem, jež tento ubohý horský lid na mne učinil; ó, jak byl smutný! Za jiných, lepších poměrů řekl bych, že tento lid je dítětem, že jsou to dobrá a milá nemluvnata, která ve své prostotě mohla by býti šťastna, veselá a spokojena; ale pod knutou maďarsko-židovské surovosti snížena jsou na otroky a ubožáky. Je na mnoze špatná, ta moderní vzdělanost, tak špatná, že hrozí zkázou mravní, náboženskou, společenskou, ale dává aspoň zbraň do rukou proti tyranům a despotům. Slováci zahynou, nepospíší-li si, aby se vzdělali. Být moderní vzdělanost byla sebe horší, národ bez ní je proti liberalismu ztracen; ano to tím více, že tato moderní vzdělanost je namnoze špatná, poněvadž tím je i bezohlednější a krutější proti slabším. Nebo poměry se zhoršily, nebezpečně zhoršily.

Slováci pohrdali dosud školami maďarskými a to právem. Nenavštěvovali jich vůbec. Tázal jsem se proč; odpověděli: nerozumíme ničemu, tedy k čemu je navštěvovati. To je zajisté správné, ač bohužel neplatí to o všech, ale že zůstati bez vzdělání vůbec, je smrt, nevědí. Kdo jim vnukne přesvědčení, že stůj co stůj, třeba s největšími oběťmi, musí si založiti školství své? Mám za to, že vstípiti jim jen toto přesvědčení, je už úloha nad míru těžká. Jak daleko je pak ještě ku skutku, ku skutku v Uhrách, kde panuje čirý liberalismus, kde tedy — aspoň vůči Slováckům — moc a násilí je jediným právem? Tento liberalismus zavedl u nich v poslední době nucený civilní sňatek. To je pro Slováky rána tak brozná, že větší nemohla je stihnouti. Co nezmohly dosud splendídní maďarské školy, dokáží církevní zákony, i u nás, jak známo, od liberalů pozdravené a velebené jako krok v před, jako pokrok. Co se maďarům dosud nemohlo pověsti, aby totiž maďarštinou vnikli až k domácímu krbu, až do nejintimnějších poměrů rodinných, to se jim poštěstí zavedením maďarské řeči při nucených civilních sňatecích. Nyní tedy budou Slováci nuceni učiti se maďarsky, nyní maďarštinou pohrdati nebude jim více lze. Necht slovácká dědina je sebe skrytější, sebe vzdálenější, tak zapadlá, že snad nemá ani maďarských napsů, nebo že jim nerozumí ani jediný člověk; nyní maďarština i tam najde si cestu, lid musí se jí učiti, aby mohl vstoupiti

ve sňatek a rozuměl svým matričním výtahům, ovšem jen maďarským. Tím proloupena zeď, již řeka maďarisace nabyla příchodu vsady; časem voda sama si úzký průchod už rozšířila.

Nikdy se mi liberalismus tolik nezhnusil, jako tuto. Bojujete pod jeho heslem a s jeho zásadami u nás, v národě uvědoměném, vzdělaném a samostatném je sice také ošklivé, poněvadž každá lež a každý fariseismus je odporný, ale u nás máme, co bychom proti němu postavili a opanovali, je to naší vinou. Avšak liberalismus maďarský je hnusný, je talmudský v nejmizernějším slova smyslu, poněvadž tu moc, bohatství, despotie vystupuje proti národu slabému, dětskému, bezmocnému. Kdo viděl, jak se s tímto lidem zachází, na př. jen na dráze, odplivne si před těmi rytíři svobodomyšlnosti a rytíři liberalismu. Ne jako s lidmi, ale jako s dobytčím s ním jednali, jak hned se ještě zmíním, a já už věřím, do slova věřím tomu, co se mi dosud zdálo bajkou, totiž těm neslýchaným poměrům při volbách, jež před nedávnem nadělaly tolik hluku.

Koná-li kněžstvo mezi tímto lidem svou povinnost? Je ovšem veliká nebo na jeho bedrách spočívá téměř všechna práce, nejen náboženská, ale i národní. Poznal jsem některé kat. kněze, a mohu o nich říci jen to nejkrásnější. Je-li většina takovou? Kéž by tomu tak bylo. Má před sebou obrovský úkol. ten nejtěžší, jaký vůbec si lze mysliti, boj proti nevědomosti, neuvědomělosti, boj za vzpružení národního vědomí, za začátky toho, co dává člověku a národu vědomí vlastní síly, vyrve ho ze smrtelné letargie, napne jeho schopnosti a naplní vírou a nadějí ve splnitelnost a dosažení nedohledného cíle. Bude-li klerus vůbec s to, dostátí této úloze? V poslední době ozývají se na Slovácku prý opět hlasy, hlavně mezi kat. klerem po duševním a národním sjednocení s národem českým, jehož Slováci byli a jsou údy. Kéž by tyto proudy zmohtnuly. Toto spojení s námi dalo by slováckému národu neocenitelný zdroj nadšení, síly, poučení, vzdělání, toto spojení mělo by na něho vliv tak mohutný a blahodárný, že ho nelze ani dohlédnouti.

Vidím, že do Tater se dnes už nedostaneme; uchýlil jsem se přes příliš. Avšak neučinil jsem tak zbytečně. Snad se mi podařilo vzbuditi v čtenáři mysl, jak neocenitelným dobrem je vzdělání, co nejširší vzdělání lidové. Již na Rusi poznal jsem bídu, jakou má v zápětí nedostatek lidového vzdělání; ale tam není ji přece tak viděti, poněvadž lid těší se celkem nejživější přízni světa literárního, ba i vládního. Avšak na Slovácku následky nedostatku lidového vzdělání bijí přímo do očí. Pro nás je to smutným poučením, abychom nepřestávali pracovati pro možná nejvyšší vzdělání lidu. Že by se nám při tom nepovedlo, zachovati toto vzdělání v duchu křesťanském, není obavy; záleží to jen na nás. Dlužno i nám pak prostě státi na co možná nejvyšším stupni vzdělanosti. Slováckému lidu jen vzdělanost dá tolik sebevědomí a tolik mravní síly, aby ubránil se svým nepřítelům; nejvíce ovšem jen vzdělání křesťanské, poněvadž jen ono vychovává pevné charaktery mravní, dá dostatek obětavosti pro ideály kulturní a naučí skromnosti v požadavcích životních, která oběť učiní vůbec možné.

Než vraťme se opět k místu své pouti. Za půl hodiny byli jsme z nádraží v lázeňském místě. Není ovšem jinaké, než kterékoliv jiné velké místo lázeňské. I ono nezdá se pozorovateli útlukem neduhů a nemocí, nýbrž spíše místem požívavosti, zábavy a lenivosti. Zde přechod je tím větší, že vedle lázní nalézá se slovácká vesnice. Pár kroků, a jsi z místa národního kroje, z místa práce a namáhání v místě bohatství a labužnictví. Bylo by ovšem zajímavo vyzpytovat, kde je více vnitřní rovnováhy, spokojenosti a blaha, v té slovácké vesnici, prosté ale úhledné, nebo v těch nádherných zahradách a promenádách, ve skvostných příbytecích a salech zábavních. Okolí je v pravdě krásné, jakých je málo. Park, částečně umělý, částečně přirozený, je obrovský a přemilý, jakých asi málo. Lesní procházky nejsou nepodobny zajímavému okolí lázní sv. Janských. Hostince a kavárny byly vesměs plny; četně navštíveny byly ještě v pozdních hodinách nočních. Přesvědčili

jsme se o tom, když za příčinou odjezdu k půlnoci bylo nám je navštívit. I zde všady nebyli jsme ani jednou nuceni bráti útočiště k němčině, nýbrž všady stačila nám čeština. Avšak všady bylo slyšeti jen němčinu a maďarštinu.

Poseděli jsme též v parku poslouchající hudbu. Byl tu obvyklý lázeňský orchestr, velmi slušný, a také i nám v Praze známá hudba uherská, či cikánská. My poslouchali tuto. Ale brzy nás omrzely ty stále téměř stejné akordy, vášnivé sice a zase dumavé, jaksi tklivé, avšak celkem bezcenné a jednotvárné, jimž ani první housle tím věčným přibíráním celé škaly ku každému význačnějšímu tonu neurčité melodie nedovedly dodati zajímavosti, a my chtěli už odejít, když přisedlo k nám několik dívek 10—14letých. Čekali jsme, jakým jazykem budou mluvit. Mluvily německy.

Můj společník, doktor, oslovil je česky, ja zavědav, budou-li rozuměti. Rozuměly. ba jedna i slovačky odpověděti chtěla, avšak nesměle, zdrženlivě. Za to jiná, čilejší, odpověděla rychle za všechny, že nerozumí, že nejsou slovačkami. Pravila to způsobem, z něhož bylo patrné, že by jí býti slovačkou nebylo milo. Ihned umlkla ovšem i ta, jež chtěla mluvit slovačky. Doktor sice trochu na ně dorážel, ale marně — česky už nerozuměla žádná. Mluvily dále německy.

„Tak div-nky jsou němky,“ spustil tedy doktor po německu.

„Ne, maďarky jsme,“ odpověděla tatáž dívka, jež hned na začátku tak energicky vystoupila proti slovančině.

„Ale vždyť dívky mluví německy a nikoliv maďarsky; jsou tedy uherkami, německými uherkami, ale nikoliv maďarkami; maďarky mluví jen maďarsky“ — dorážel opět doktor.

„Ne, jsme maďarkami,“ odpověděla čiperná jinak dívčice, a jako na doklad začala mluvit maďarsky.

Doktor vypytał se dále, aby se přesvědčil, postřehují-li dívky rozdíl mezi národností maďarskou, a pouhým příslušenstvím do země uherské, rozdíl mezi na př. maďarem a uherským Němcem. Rozuměly tomu velmi dobře a byly si ho vědomy, ale ač patrně obcovací řečí jejich byla němčina, považovaly se ne za uherské němky, ale za maďarky.

Nevím, byly-li to židovské dívky, ale že židé tak označují svou národnost v Uhrách, často jsme se přesvědčili. I s Čechy, Slováky a Němci v Uhrách usedlými jsme se setkali, kteří podobně označili svou národnost. Soudili jsme z toho, že nejen uherská myšlenka, ale i skutečná maďarisace činí v Uhrách obrovské pokroky. Že ale židé skutečnými maďary nejsou a nikdy nebudou, na to bych přísahal; spíše bych to uvěděl o Němcích a Slovanech. Maďarem může se státi katolík, pravoslavný, evangelík, ale žid nikoliv; zůstane vždycky židoněmcem; maďarství zůstane mu i v Uhrách něco nahodilého, časového, jež za týden lze odložit, zrovna jako židovi českému, ruskému, ba i polskému. Až my doma budeme při moci, budeme třeba přes moc míti též štěstí a potěšení, že synové vyvoleného národa budou se hlásiti k nám. Jednu výhodu budeme z toho míti, bude to důkazem, že jsme v Uhrách pány. Ačkoliv tedy židům bych nejraději přál především zaslíbenou zem, dlužno přece se těšiti, až tato doba nastane.

Mimo Pešť našli jsme jedině zde v severních Uhrách četně zastoupený živel maďarský, to jest maďarskou řeč. Vyložili nám to tak, že maďar prý se nejraději zdržuje tam, kde se dobře jí a pije, kde je pohodlí, dostatek krásné pleti a p. Zdá se, že je tomu skutečně tak, nebo v Tatrách byli výletníky a turisty téměř sami Němci.

Pozdě v noci rozloučili jsme se s lázeňským místem a odjížděli k Tatrám. Že jsme si ho nemohli lépe prohlédnouti, za to kolikráte děkovali jsme slovy ovšem méně vlídnými svému brněnskému příteli, jehož laskavostí, jak jsem už pravil, zmeškali jsme se o celých dvanácte hodin. Hleděli jsme si zameškaný čas nahraditi noční jízdou, která ostatně při panujícím vedru byla příjemna. A poněvadž jsme se i dobře vyspali, odpustili jsme konečně svému brněnskému kolegovi docela.

Když ráno jsme se o sedmé probudili, měli jsme už jen hodinu do Popradu, první stanici v Tatrách. odtud své výlety jsme minili nastoupiti. Však tato hodina byla jedna z nejpoučnejších. Na jedné stanici čekalo přes sto Slováků, kteří vraceli se z práce, a tu k nám přisedli. Přednosta stanice to věděl, že přibudou, nebo byli ohlášení; mimo to jezdí tu pravidelně v jisté určité dny. Aby se ale postaral o dostatek vagonů, patrně mu ani nenapadlo. Pro Slováky není toho patrně třeba. Nechal je nejdříve chvíli běžeti od vagonu k vagonu, konduktér několikrát hrubě jim vynadal, některým živějším pohrozil notným výpraskem, a pak prostě je nacpal do našeho vagonu. Jen v našem kupé bylo na 20 lidí, mužů, žen, dívek, mladíků a dětí. Seděli si na klíně, stáli namačkáni jako slanečky, ale nejen se neozvali, nýbrž byli ještě rádi, že dostali místa. Pro slovácký lid je patrně dobrodiním, když smí za své peníze vůbec vlakem jeti. Byla to smutná podívaná. Ne jako s lidmi, ale jako s dobyt看em s nimi nakládali a mluvili s nimi asi tak, jako naši poddůstojníci s rekruty, jež „abrychtují“. Stěžovali jsme si aspoň my, ale marně, leda že je od nás odehnali trochu dál. Ovšem ani lid nechoval se tak, jak my jsme zvyklí; ale kdo by se tomu při takových poměrech divil. Bojoval o místečko, patrně boje se o ně a nevěda, že má na ně za své peníze právo. Jak jedná s ním asi teprve při úřadech, kdy duše jeho je ještě kleslejší. Ach, tučné, velmi tučné byly to dojmy.

Také nám nebyla zprvu společnost příliš milá. To strašné „fajčení“ (kouření), ten zápach, to věčné, bezohledné přebíhání a přeskakování, škádlení a tahání a mnohé jiné věci byly nám proti mysli. Ale brzy bylo jinak. Dali jsme se s lidem do řeči, a když poznal, že jsme Češi, mezi nimiž mnozí z nich byli v Praze, v Brně a j. že s ním mluvíme vlídně a že máme pro něho srdce, brzy nastal klid a čilý rozhovor. Z rozbujného davu, který rval se o místo, staly se důvěrné dítky, které nejen poslouchaly naše řeči, ale staly se velmi úslužnými. Sotva zpozorovaly, že nám „fajčení“ není vhod, ihned schovány byly všechny dýmky. A z mnohých jiných okolností jsme poznali, že tento lid ničemu není tak přístupný, jako vlídnosti a lázce. Ó, kéž by se mu jich dostávalo, jak jest jich hoden! Věru, že neradi jsme se s ním loučili, když vystupoval. Jak bodře tiskl nám pravice!

Časové zprávy.

K politickým událostem. Málo let bylo v politickém životě tak klidno, jako v letošní letní době. Při obstrukci, kterou mladočeši před odstoupením Windischgrätzovým tak bezohledně prováděli — snížili a potupili se až vzpomínkou na věnce baletkám jakoby se byli vyčerpali a jakoby zmalomyslněli. Nastal úplný klid; nikde nebylo téměř ani schůze, leda jen tam, kde bylo nutno vystoupiti proti protivníkům. Teprve v poslední době nastala opět změna. Mluvil Grégr. mluvil Herold, Eim a též někteří jini. Zprávy o schůzích přicházely do veřejnosti jen kusé. Mladočeši cítí kritické položení, v němž se nalézají, hledí tudíž vyhnouti se posudku celé veřejnosti; obyčejná schůze není tak nebezpečná. Tak zvláště poslanec

Eim, svými námluvami k židovské levici tolik proslulý (ba v čísle 268 „N. L.“ nabízel se židovce už padlé), zahalil se do temnoty a nedopřál veřejnosti světla z veleplodného svého rozumu. Ale jmenování nového ministerstva se blížilo, a veřejnost čekala na mínění svých vůdců. Nebylo zbyti; vůdcové museli ven. Byl to ovšem hlavně pan Herold, jehož řeč očekávána. Vyvolala jak známo kritiku. „Mluvil ministr krajan“, těmito slovy byla charakterisována. Tak na jedné straně hlásání oposice, na druhé skromnost k vyjednávání s vládou, za sebou staročechy, vždy hotové ku kritice, zvláště ale realisty, kteří patrně převzali úlohu dr. Vašatého svého dlouholetého nepřítele a nejvysmívanějšího poslance, který zatím odflankoval trochu

k pokrokářům — bylo svrchovaně třeba, aby mladočeská strana vzala útočiště k nějaké auktoritě, kterou by své postavení posilnila, odpůrcům zavřela ústa, dala si schválit program postupu a za možné neúspěchy zodpovědnost svalila na důvěrníky, t. j. na národ, možné úspěchy ponechávajíc ovšem pro věnec své slávy. „Mým stanoviskem, pravil dr. Herold, je: dělati vše, na čem usnesla se strana a veškerá usnesení strany pokládal jsem za zákon, kterého musím šetřiti i kdyby tato usnesení strany smými názory nesouhlasila. („N. L.“ č. 270) A tak svolán sjezd důvěrníků mladočeských na den 29. září do Prahy. Bylo jich pozváno hodně mnoho, asi 4000 (přišlo jich ovšem jen asi 1700), aby to byl výbor celého národa, auktorita co možná největší, před níž by musela umlknouti všechna ústa. A pak ať někdo řekne, že mladočeská strana není chytrá. Naopak, je velice chytrá; jestliže se jí něčeho nedostává, je to leda chytrost na vládu a na Němce; na protivníky doma má i dost. Sjezd důvěrníků se odbýval. Poněvadž mladočeši jsou skutečně dosud zástupci českého národa, uvedeme resoluci sjezdovou, nebo bude snad ještě pro více let říditkem mladočeského poselstva. Zní: Sjezd uznává, že dosud nestalo se nic, co by mohlo býti příčinou jakékoliv změny v politickém postupu českého národa a jeho sborů poslanceckých. Proto doporučuje setrvání při resoluci jednohlasně přijaté v Nymburce dne 23. září 1894, jež zní: Strana svobodomyšlná shledává v programu nynější vlády zásadní odpor proti politickému, národnímu a sociálnímu programu českému a může tudíž poměr poslanců českých k vládě býti jen poměr strany **oposiční**. . . v němž mají vytrvati dotud, pokud nebudou položeny základy k uspokojení českého národa. — Z příčin podstatných schvaluje sjezd rovněž usnesení sboru důvěrníků ze dne 30. března 1891, ponechávaje sboru poslanceckému volnost postupu taktického s tím však omezením, že kdyby šlo o jakékoliv vyjednávání s vládou, smí se tak státi jen s vědomím a souhlasem strany“. Tak zní podstata resoluce. Je jasná a určitá. Stanovisko zůstane oposiční, ale způsob taktiky je volný, cesta k vyjednávání s vládou otevřena, ovšem jen za souhlasu

strany. Veřejnost očekávala výsledek s jistou zvědavostí. Zajímá ji v první řadě otázka, jak postaví se sjezd ku nové slávě Badeniově. Vzhledem ku rozporu, který vznikl v žurnalistice mladočeské po článcích Eimových v Nár. Listech hlásajících jakési přiblížení k Badenimu, byla zvědava, je-li to pouhé nabízení se, nebo skrývá-li za tím skutečně něco pozitivního, snad pokyn s hůry slibující to neb ono, snad něco jiného. Ukázalo se ovšem, že nic, že je to jen páně Eimova taktika. To veřejnost českou dost oklamalo, zvláště proto, že o panu Eimovi se věří, jakoby byl s ministry a ostatními politickými činiteli per tu: takový pán už tedy může něco věděti. Patrně nevěděl nic, což není poprvé ani naposled, nebo zůstalo důsledně při oposičním stanovisku. To je první odstavec: pro voličstvo — druhý díl vyhrazoje oburu poslanceckému volnost taktického postupu — a to je odstavec pro p. Badeniho, jimž náhledu páně Eimové přece se vyhovuje a nové vládě ruka smíru se podává. Poněvadž smýšlení nového ministerstva není dosud známo, je to jediný rozumný způsob rozluštění hádanky — minime ovšem ve smyslu mladočeském. Než nastojte. Proti druhému odstavci postavili se — realisté ústy dra Kaizla. Páni realisté, kteří, když Mladočeši dělali oposici radikální, napomínali k umírněnosti, k rozvaze, najednou, když Mladočeši jaksi nabývají rozvahy a mírní svůj postup, hlásají oposici, quand même! Že byli kdysi též konservativními, že známo, rovněž je známo, že byli pokrokáři. Dojista zajímavá to společnost. A kdož ví, jakých proměn se při ní ještě dožijeme. Však nepochodili a my pochybujeme, že tímto způsobem vůbec kdy pochodí. Lid není slepý a ač smýšlí od dneška do zítřka, má přece jakýsi přirozený cit pro poctivost a charakternost, která přirozeným způsobem se projevuje. Jen v největší nouzi, když už nebude docela žádného východu, sáhne lid po ruce realistické v nynějším jejím tvaru! Návrh Kaizlův dostal jen čtyři hlasy, nebo skoro každý cítil, že tu ne nepřítel — nebo to by bylo přirozené a čestné, ale spojenec chce těžiti z těžkého postavení. My nemůžeme si aspoň vystoupení p. Kaizlovo jinak vysvětliti.

Je nám toho líto, nebo jsme si ho velice vážili a vysoce ho ctili. Snad se mylíme? Přáli bychom si, abychom se mylili! Však uvidíme. Co se týče otázky kandidatur, prohlášených kandidátů přes polovici jsou homines novi; mezi nimi několik lidí pokrokářům blízkých. Nálada a průběh sjezdu nebyly nijak povznášející. Kam se podělo ono rozjaření let minulých, kam ono nadšení při řečích pana Grégra et cons.! Každý mohl přímo hmatati, že nejkrásnější slova z nevymluvnějších na konec nezáhnou, nenásleduje-li skutek. Ještě jedno sněmovní období bez výsledku a je po mladočeské straně veta. O palčivé pro nás otázce národohospodářské v otázce sociální neřekl sjezd ani slova. O mnohém jiném pomlčel. Přiznáváme ovšem, že otázka opposice je otázkou pro mladočechy nejdůležitější, základní. — Několik dní po sjezdu stalo se jmenování nového ministerstva, jehož osobnosti byly ovšem už napřed známy. Záležitost souvisí se sjezdem i přidáváme o ní hned zde několik slov. Předse-
 da ministerstva je polský šlechtic dr. Kazimír hr. Badeni, dosavadní místodržitel haličský, je 48 let star, studoval na veřejných ústavech, má vynikající vzdělání, je neobyčejně rozhodný a pevný — patrně tedy ne nepodobný místodržiteli českému; — u císaře těší se neobyčejné důvěře. Ministrem financí je dr. Leon ryt. Bilinski, star 49 let, rovněž polský šlechtic, učenec a odborník ve věcech národního hospodářství, jehož býval profesorem na universitě. Ministrem obchodu je pán Glanz z Aichy star 47 let, a je osvědčeným státním úředníkem, který ve mnohých důležitých vyjednáváních obchodních a politických jako úředník byl účasten. Je, jak jméno už ukazuje, Němec. Němcem je rovněž ministr spravedlnosti dr. Jan hrabě Gleispach, pocházející ze staré šlecht. rodiny štýrské. Je 54 let star. Věnoval se stavu soudcovskému. Smýšlením je německý liberál. Ministr osvěty dr. Gutsch z Frankenthurmu je u nás příliš dobře znám svými pověstnými ordonancemi, než aby bylo nutno o něm se zmiňovati. Je nejmladší z ministrů, čítaje 44 let. Je dítkem protekce a přízně — proto asi choval se k nám tak často po panskou. Hlásí se k mírným, ale není pochyby, že je

ducha německo-liberalního. Ministr orby pan hr. Ledebur je katolík a konservativce z přesvědčení, a proto od všech liberalů je horoucně nenáviděn — od českých rovněž. Také on je toho mínění, že „česká ústava naše se vžila“, ale přes to stojí pevně na požadavku „českého státního práva“. Mezi ministry bude asi jediným upřímným a spravedlivým přítelem Čechů, ač sám otevřeně hlásí se k Němcům. Je rozhodný v jednání, ministerstvu hr. Badeniho učiní asi platné služby. Ministr zemské obrany zůstal Zeno hr. Velsersheimb, Je z ministrů nejstarší, čítaje 59 let. — Co nevidět, uslyšíme program nového ministerstva. Oč se jedná, víme ovšem: o rozpočet, volební opravu, vyrovnání s Uhry a rozšíření české otázky; ale jaké zaujme ministerstvo stanovisko v otázce volební a hlavně české, dlužno vyčkati. Že by vstoupilo na půdu, jež vede k vyplnění toho, co zoveme české státní právo, k tomu není dosud ni nejmenší naděje. Nám ovšem ihned napadá jako první věc otázka, kterak počínati si bude vůči nové vládě naše české poselstvo? Zůstane osamoceno v opposici jako dříve? Nebo nastoupí jinou taktiku? Sbor důvěrníků dal mu k tomu právo. A nebo zůstane v opposici a bude hledati spojení? Snad na německé levici? Možné je to, nebo dávné mladočeské námluvy, dosud marné, u německé levice jsou známy; nyní, kdy tato padla, dala by si snad přece říci. Toť se rozumí, že by je spojily jen a jen opposice proti nepřátelské vládě, svobodomyšlnost proti zpátečnictví a p.! Uvidíme. Zatím ale Vídeň celá dostala se do rukou, které židovskému svobodomyšlnictví nejsou ani dost málo příznivy, a vítězství antisemitů bude míti obrovský vliv na utváření se sil i na říšské radě. Vidíme tedy, že poměry stávají nebo aspoň v brzkou stanou se zcela novými, o nichž nelze předem nic určitého říci. Nové vládě dávají ovšem naději, že bude jí lze vytvořiti si postavení pevné, jež dosud při zásadních odporech liberalů a konservativců a při stejném poměru jejich zástupců nebylo možné. Jak patrně, můžeme očekávati mnoho nového, snad dokonce pád židovského liberalismu a trvalé vítězství spravedlivých, lidových zásad konservativních, před nimiž svobodomyšlnost českého poselstva

dost smutně se bude vyjímati jako zbytek dávného liberalistického despotismu. Na každý způsob stojíme na prahu kampani, která kde koho bude zajímati.

Z katolického sjezdu příbramského. (Pokrač.) Dp. Šlinger z Brna pravil: „Láska, s jakou jste přijali zástupce Moravy, nás dojala. Díky Vám, pánové. Přišli jsme s radostí na první sjezd český, v němž vidíme předeheru k prvnímu velikému sjezdu katolíků ze všech zemí koruny české v Praze. Ta koruna svatováclavská je znak víry cyrilomethodějské. A na té koruně je kříž. Ten kříž nechť se brzy zaleskne novou září, již mu dá veliký všeobecný sjezd pražský. Víra a řeč nás poji jeden máme cíl. Moravská Orlice zůstane vždy věrnou družkou českého lva. Milujme se, podporujme, sjednocujme, aby kříž svatováclavský hlásal vítězství víry cyrilomethodějské.“ Na to pronesl zdravici prof. Drozd, zasloužilý veterán katolických schůzí, všem řečníkům a žurnalistům katolickým, veterán katolických žurnalistů, dp. Kopal, mohutné a velevtipné pereat onomu velikášství, které podlamuje činnost spolkovou, vdp dr. Košťak ze Sarajeva českému národu a slovanské vzájemnosti. Na konec vzpomněl ještě vdp dr. Král v tklivé řeči horníků, kteří při nedávném neštěstí příbramském zabynuli a tak skvělý podali důkaz odvahy a lásky k bližnímu. Všichni účastníci odnesli si ze sjezdu vzpomínky co nejkrásnější. Cit náboženský, láska k vlasti, jednomyslnost a bratrství, vzpražení všech sil, povzbuzení, a jak se všechny ty ideální snahy jmenují, živě se probudily v srdcích všech. Kéž nevymizí, ale působí trvale a plodně. — Resoluce na sjezdu přijaté zní následovně:

O náboženství a mravnosti: My katolíci arcidiecése Pražské, shromáždění na valném sjezdu v král. horním městě Příbrami, dáváme výraz svému vlasteneckému smýšlení a zároveň své nezlomné oddanosti k nejjasnějšímu císaři a králi. Přihlížeje pak ke zmáhajícímu se náboženskému indiferentismu, bezbožectví a materialismu, vidíme v těchto směrech nebezpečí nejen pro své náboženství, ale i vážné ohrožení blaha a budoucího štěstí národa. Z té příčiny vyjadřujeme své přesvědčení, že jen na základě náboženském pravá a

obětovná láska ku vlasti a k národu dáfiti se může. My katolíci arcidiecése Pražské, následující příkladu všech katolických shromáždění na celém světě, vyjadřujeme svůj bol nad tím, že sv. Otcí následkem neblahých politických poměrů v Římě není dopřáno oné svobody, kteráž mu dle práva božského i lidského náleží jako hlavě katolíků celého světa. A s opravdovým rozhořčením ohražujeme se proti demonstracím, které nyní nepřátelé Církve katolické na úkor našemu věhlasnému a milovanému sv. Otcí pořádati se chystají. (Pokr.)

Literatura. Časopis „Vlast“ ukončil právě svůj jedenáctý ročník. Je jich už tedy hodná řada. Nejsou co do vnitřní ceny ovšem všechny stejny, ale každý nepředpojatý musí vyznati, že dávají svědectví o práci, která zasluhuje uznání a čest. Co tu práci z přerozmanitých oborů literatury a vědy! A mnohé z nich jsou takové, že rovnají se vůbec nejlepší práci toho druhu u nás. A to vše napsala z devět desetin péra kněží. Mnozí by si přáli více práci od laiků. I my nejsme proti tomu, ale v tom, že většina práci je od kněží, nemůžeme viděti žádný stín, naopak, právě to naplňuje nás radostí a hrdoostí. Jest to krásným důkazem, že klerus český vedle užší theologie dovede svou pracovitostí, svou pílí a svým duchem mimo mnohé své povinnosti s úspěchem podíl bráti na duševní práci v jiných oborech, a to způsobem velice čestným. „Vlast“ právě proto, že tak čestně reprezentuje práci nás kněží a laiků, kteří stojí zcela na našich zásadách, je naší chloubou. Zachovejme si ji hlavně pro sebe. Co vychovala nám spisovatelů ve vlastním táboře, a co nám jich ještě vychová. Výsledek už dnes se dostavil, a ukáže se teprve v budoucnosti, až celá řada mladých sil dospěje a dozraje. Kdo se nezaraduje, vida jich tak mocnou řadu. A mezi spolupracovníky „Vlasti“ jsou i jména velice zvučná. Jedním z nejkrásnějších ročníků „Vlasti“ byl tento poslední. I básnictví a belletrie je v něm zastoupena tak, že můžeme býti zcela spokojeni. Panu redaktoru vzdáváme nejpřímnější uznání, ne přátelské, nýbrž objektivní, opravdové. Čiňme i my svou povinnost, milujme, podporujme, rozšiřujme „Vlast“

Můžeme tak činiti se ctí. „Vlast“ vyrovná se každému našemu českému časopisu, poskytujíc nad to poučení a zábavu veskrz nezávadnou. Míti práci ve „Vlasti“, je dnes až vzácná čest. Není ale také hned tak důležitého časopisu jako „Vlast“, tvoříc jakýsi přechod od časopisů čistě náboženských a nábožensko-vědeckých k časopisům laickým. Její význam pro rozšíření vlivu ostatních listů katolických mezi lidem a tím i pro rozšíření v něm katolických zásad je veliký, neocenitelný. Pro družstvo „Vlast“ je pak otázka existenci. — Letošní mimořádnou valnou hromadou začíná se, jak se aspoň podobá, nové období družstva, období ještě intensivnější činnosti uvnitř a okázalejší na venek. Každým rokem mají se pořádati v letě jakési slavnostní schůze, které mají přivábiti vždy více a více pracovníků z nejrozmanitějších odborů literatury a vědy, nové síly buditi, a mimo to i na venek býti nejen znamenitým poučením, ale též čestnou reprezentací. Tak rok 1896 má přinésti hned sjezdy dva: literární a sociální. Není pochyby, že valná hromada návrh výboru schválí. A poněvadž se jich ujal sám dp. Škrdle, od n hož návrh vyšel, lze doufati, že se zdaří. Poněkud obtížno bude sestaviti program pro sjezd literární, poněvadž pole je široké a ne všickni pracovníci a znalci známi. Než do té doby náhledy se zajisté už vytříbí. Úlohy rozdělí se za včas, tak že literární sjezd poskytne požitek vzácný a práce jeho budou míti trvalou cenu. Mimo to bude skutečnou novinkou. Výboru bylo by zajisté vítáno, kdyby přátelé družstva o věci přemýšleli a myšlenky své o programu literárního s ním laskavě sdělili. Že je veledůležité, abychom se nejen po literárních proudech moderních, ale též i po minulosti trochu poohlédli, kdo by o tom pochyboval. Jak málo se pracuje u nás

v těchto oborech soustavně a důsledně! Literární sjezd mohl by tu býti věru znamenitou pobídkou k činnosti velezáslužné a nad míru blahodárné. Kdyby se nic jiného nestalo, než že bychom poznali směry, jakost a mnohost práce vlastního tábora, poznali pěkně souborně, v plastickém obsažném obraze, mnoho bychom získali. — Že sociální kurs lze uspořádati, o tom není pochyby, nebo tu se pracuje už dlouho a systematicky. Avšak ani tu není sociální program katolických sociálů ještě dopodrobna propracován, zrevidován, prohlouben. I sociální kurs přinesl by tedy mnoho dobrého světla, uvědomění, poučení, napnul by mnohé síly k práci. — Vitáme tudíž návrh dp. Škrdleho na literární a dp. Horského na sociální kurs co nejvřeleji. Kéž se uskuteční jsa nejen korunou desítileté práce, ale slibným začátkem k práci nové již zorganizované, promyšlené a účelné.

Drobnosti.

Dětská ústa mnohdy zahanbují. Osmiletá holčice byla o 11 hodině svou babičkou překvapena, když se modlila.

„Co pak to děláš, miláčku?“ tázala se ji babička

„Modlím se, babičko, k milému Bohu.“

„Co pak jsi se ráno nemodlila?“

„Modlila.“

„Proč se tedy teď právě modlíš? Co's něco ulělala?“

„Ó ne babičko“

„Nu, tak mi to řekni, děvuško, proč se nyní modlíš.“

„No, babičko, protože mám ráda Pána Boha.“ odvětilo udiveně děvčátko.

Hle, jak svou babičku zahanbilo a mnohé z nás, kteří se jen modlí, když něco potřebují, nebo když je nouze nutí modliti!

Obsah „Obrany“ :

Český sjezd národohospodářský v Praze. — r. — Církev katolická a osvěta. Několik úvahových črt, podává Václav Roudnický. — Feuilleton: Vzpomínky z cesty. Píše discipulus. (Pokr.) — Časové zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasláno přímo do administrace: Ostrovní ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václava Kotrby vdova, odpov. redaktor František Žák.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr. čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádvkem, 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovní ulici, kamž předplatné budiž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperator na Král. Vinohradech.

Naše vyrovnání s Uhry.

Jak známo, jest naše říše státem dvojdílným, reální unií, skládající se z království a zemí na radě říšské zastoupených a ze zemí uherských. Společnými mezi oběma polovicemi jsou záležitosti zevnější, zejména i diplomatické a obchodní zastoupení říše, dále záležitosti týkající se vojska a námořnictva vojenského a záležitosti finanční, pokud jde o úhradu nákladů společných záležitostí.

Říše naše tvoří dále určitý celek společnými zájmy některými, jako společnými zákony o penězích a měně, souhlasným zákonodárstvím o nepřímých daních, s průmyslovou výrobou v úzkém spojení se nalézajících (daň cukerní, z piva, kořalky, petroleje), a konečně obchodní a celní jednotou, která v tom záleží, že celá říše tvoří jediný obvod celní, že pokud smlouva mezi oběma polovicemi trvá, nemohou oba státy proti sobě ustanovit celní hranici, předepsati totiž placení cla pro výrobky z jedné polovice do druhé přecházející.

Tato smlouva obchodní byla posledně uzavřena v roce 1887 na dalších deset let a nebude-li do konce roku 1896 jednou z obou polovicí vypovězena, má se pokládati za prodlouženou do konce roku 1907.

Rovněž byly do konce roku 1897 upraveny i jiné společné záležitosti naší říše, zejména příspěvek k uhrazení společných nákladů (vojsko a námořnictvo, diplomacie), který obnáší pro naši polovici 68·6%, pro uherskou 31·4%.

To znamená, že z veškerých společných výdajů říše, které obnášejí na vojsko 146 milionů, na ústřední správu skoro 6 milionů, na bosenskou okupaci 3·6 milionů, úhrnem přes 155½ milionů zlatých, připlácejí — po srážce příjmů ze společné celní hranice a j. příjmů v úhrnném obnosu něco přes 50 mil. zl. — země předlitavské přes 72¼ milionů a Uhry toliko něco přes 38 milionů zlatých.

Již z toho jest viděti, jak výhodně dovedly Uhry těžiti ze vnitřní

rozervanosti naší polovice říše a Andrassy po skončení vyrovnání protivníkům jeho — kteří v tužbách svých šli mnohem dále, než bylo sebe příznivější vyrovnání v rámci společné monarchie — dobře řekl, že za 30 procent příplatků budou mít 70% vlivu v říši.

Nedosti však na tom. Při veškerém vyjednávání o smlouvy obchodní s cizinou, při každém jednání o změně zákonů, které se vydati mají v souhlase s vládou uherskou, hleděla vláda tato výlučně k hospodářským prospěchům a politickým snahám uherským, na úkor naší polovice říše. Uherské produkty zemědělské zaplavují náš trh, snižují ceny našeho obilí a ničí naše mlynáře. a průmyslovým výrobkům našim zavírá se cesta do Uher nepoměrnými výhodami, které poskytuje tam vláda novým podnikům továrním, darujíc jim pozemky státní, osvobozujíc je na mnoho let od daní a poplatků, poskytujíc jim veliké slevy na železnicích při dopravě strojů a surovin do Uher a hotových výrobků do ciziny a přikazujíc zároveň veškerým úřadům, obcím, železnicím atd., a by při krytí potřeb svých obracely se výhradně na závody uherské. V roce 1893 vláda vydala nákladem státním seznam továren uherských a dodala jej veškerým obchodním komorám, obcím a j., aby odbyt výrobků z těchto továren co nejvíce podporovaly a doporučovaly.

Každé další naše vyrovnání s Uhry roku 1878 a 1887 obnoveno bylo jen za cenu nových ústupků Uhrům, které naše polovice z „vyšších státních ohledů“, aby totiž vzájemný náš poměr s Uhry ještě více se nerozvíklal, a pro vnitřní stálost a strannickou rozháranost svou povoliti byla nucena.

Blíží se doba nového vyjednávání s Uhry a příští náš poměr k této druhé polovici říše bude na dalších deset let závislý na tom, jak energicky vláda a parlament dovedou hájiti hospodářské a politické prospěchy naše.

Chceme v dnešním článku dokázati, že dnešní Uhry nejsou státem hospodářsky tak slabým, jakým byly na počátku své samostatnosti, že dnes není žádné příčiny k nějakým zvláštním hospodářským ohledům ve prospěch jejich, že vzhledem k nynějšímu stavu jejich již pouhé prodloužení dosavadního poměru příspěvkového 70:30 (vlastně 68'6:31'4) jest křivda na naší polovici říše a že tedy obnova vyrovnání musí se díti ve znamení jeho zlepšení ku prospěchu zemí předlitavských.

Když Uhry roku 1867 nabyly samostatnosti, čítalo jejich obyvatelstvo 15,417 000 duší; ve dvacti letech stouplо na 17,463.791. tedy o více než 2 miliony duší.

Finanční hospodářství státní začaly Uhry s pokladním obnosem něco přes 1 milion zlatých a státní rozpočet roku 1868 obsahoval výdajů něco přes 130 $\frac{1}{2}$ milionů zlatých.

Poměrné úspěchy prvních několika let samostatnosti, zejména dobré žně, svedly k nákladným investicím, k nemírnému vydávání peněz státních. Následek byly deficity průměrem (1868—1877) 10 $\frac{1}{2}$ milionů zlatých ročně. V červnu 1873 vláda stěží sehnala na platy úřednictvu státnímu, počátkem roku 1874 stály Uhry před prohlášením bankrotu.

Oprava daní přímých, zavedení a zvýšení daní nepřímých, výhodná vyrovnání s Rakouskem způsobily nápravu; v desetiletí 1884—1893 průměrné, výdaje státní dle rozpočtů stouply z dřívějších 205 na 350 milionů ročně

avšak na místo deficitů 10 milionových setkáváme se již s průměrným ročním přebytkem přes 27 $\frac{1}{2}$ milionů zlatých.

Roku 1868 obnášelo čisté státní jmění uherské 231 mil., pokladní hotovost 15 mil. zl., roku 1893 však čisté jmění 334 mil. a pokladní hotovost 125 milionů zlatých. V 25 letech stouply výdaje státní ze 109 na 378 mil. (roku 1892) a příjmy ze 112 mil. zl. na 402 mil. zl. Dříve musely Uhry deficity rozpočtu svého uhrazovati půjčkami, které dosáhly obnosu 760 mil. zlatých, jež byly nuceny přijímati i na 8%. — dnes uherská renta kursem svým dostihuje rakouskou a zlato k nápravě valuty potřebné Uhry dříve a snáze si opatřily než my.

Ovšem stoupl také státní dluh uherský z 268 na 1806 milionů zlatých, ale jednak zúročení jeho mnohem poměrně je snazší než v roce 1868, jednak Uhry v tomto čtvrtstoletí postavily za 1000 milionů železných drah, vydaly daleko přes 100 milionů za úpravu řek, zřídily síť silniční, provedly nákladné a velkolepé stavby, povznesly obchod, průmysl, zemědělství i dopravnictví.

Železniční síť uherská obnášela roku 1867 2283 km., roku 1890 však již 11465 km., tedy délku pateronásobnou. Uhry zavedly první tarif pásmový, zakoupily nebo sestátnily skoro veškeré dráhy soukromé, pečovaly o spojení železniční se svými odbytími v Orientě. Dovedly zjednatí si vliv na správu Bosny a Hercegoviny jako na veškeré společné záležitosti vůbec, jejich příslušníci strhli na sebe obchod s rolnickými výrobky bosenskými, železnice bosenské připojují se k drahám uherským, nikoliv našim. Súročení kapitálu v železnicích uloženého obnáší ovšem toliko 1.6% — čistý výnos státních dráh uherských obnášel v roce 1894 pouze 16 milionů — ale železnice jsou v Uhrách především prostředkem k zvelebení obchodu a průmyslu.

Vláda upravila Dunaj a Tisu, odstraňuje plavební překážky v Železných vrátech na dolním Dunaji, zřídila v Rjece mohutný obchodní přístav, který činí velikou soutěž našemu Terstu, postarala se velikým nákladem o železniční spojení rjeckého přístavu s Uhrami, založila paroplavební společnost námořskou „Adrii“ na konkurenci našemu Lloyd, zřídila zvláštní paroplavební společnost uherskou na Dunaji.

• V roce 1867 bylo v Uhrách a Sedmihradech poštovních úřadů toliko 941, v roce 1891 již 4371, počet dopisů obnášel v týchž letech 29 a 112 milionů, korespondenčních lístků bylo dopraveno v roce 1871 2 $\frac{3}{4}$ milionů a v roce 1890 35 $\frac{1}{3}$ milionů, poštovních poukázek bylo přijato a vypiaceno v roce 1867 za necelých 3 mil., v roce 1891 přes 384 $\frac{1}{2}$ milionů zlatých.

Největší péči věnovala však vláda uherská rozvoji průmyslu a obchodu. Založen zvláštní průmyslový fond, z něhož udíleny byly maloživnostníkům podpory na opatrování malých strojů hybných a dělných, tvoření společenstev k levnějšímu nakupování surovin a odbytu zboží podporováno poskytováním záloh, udílena cestovní stipendia pro průmyslníky a obchodníky, zřizovány školy učednické a odborné, pořádány speciální výstavy výrobků domácího průmyslu, věnován jeden milion zlatých na účastenství uherské při světové výstavě; roku 1885 pořádána velikým nákladem zemská výstava a v r. 1896 chystají Maďari velkolepou prý výstavu na oslavu tisícileté památky příchodu svého do Uher, kde zejména uherský průmysl má se ukázati ve světle co nejskvělejším.

Státní výhody, o nichž nahoře zmínka se stala, uděleny v 10 letech

300 továrnám, velkopodniků průmyslových napočteno bylo v Uhrách r. 1890 1120 a vládní seznam továren z roku 1893 obsahuje 3713 závodů továrních. Akciový kapitál průmyslových podniků v samotné Budapešti stoupl v čtvrtstoletí 1878—1893 z 25 na 102 miliony zlatých, akciové podniky uherské měly v roce 1892 přes 240 milionů vlastního kapitálu — toliko v akciových mlýnech uherských uložen byl kapitál 23 milionů.

Také zemědělství vzkvetlo. Půda orná se zvětšila, vzdělávání její se stalo intenzivnějším, výtěžek její vzrostl. Chov dobytka, pěstování ovocnictví, sázení řepy, pěstění hedbávníků, vinařství — vše bylo vládou podporováno co nejúsilovněji.

Odbyt obilí za hranice říšské jest Uhrám skoro již, a bude ještě více, znemožněn konkurencí obilí amerického a ruského — za to veškerá tíha jeho, jakož i jiných produktů rolnických (ovoce, dříví, dobytek, tuky atd.) obrací se na trhy naše a na tomto odbytu uherských výrobků zemědělských u nás, v naší polovici říše, závisí polovička celého vývozu uherského vůbec, asi 250 milionů zlatých ročně. Kdybychom mezi sebou a Uhrami měli celní hranici právě tak jako ku př. mezi naší říší a Ruskem, bylo by ruské obilí u nás lacinější než (se clem) uherské a my bychom to značné množství obilí, které ku své výživě nad svou produkci rolnickou potřebujeme, neuhražovali obilím uherským, nýbrž ruským, balkánským atd., ovšem po zaplacení dovozného cla asi 1 zl. 84 kr. za metrický cent.

Jelikož Uhry přes vzbuzený svůj průmysl mnohem více závisejí na dobrém odbytu přebytku rolnické své výroby než my na nich odbytem svých výrobků průmyslových, který při vzrůstajícím vlastním průmyslu uherském beztoho vždy více se zmenšuje a bude zmenšovati, plyne z toho, že na zachování dosavadní celní a obchodní jednoty Uhry v hospodářském ohledu mají mnohem větší zájem než my, třeba že i tam ozývají se hlasy, které z politických důvodů za další a další uvolňování vzájemného svazku obou polovic se přimlouvají.

Tolik však jest, trváme, z našeho nástinu jasno, že není nadále udržitelným poměr, dle něhož naše polovice k úhradě společných nákladů platí víc než dvakrát tolik, co polovice uherská, že Uhry zmohutněly — z veliké části právě „liberálním“ kapitálem z naší polovice — tak, že musíme žádati pro kvotu přispívací zcela jiný poměr nám příznivější a že v ostatních otázkách vzájemného poměru celního a obchodního musí platiti zásada: stejná práva, stejné povinnosti. Při vyrovnání příštím bylo by snad již pozdě. V některých oborech Uhry již dnes činí nám zhoubnou konkurenci nejen v cizině, ale i ve vlastním našem domově.

—r.

Církev katolická a osvěta.

Několik úvahových črt, podává VÁCLAV ROUDNICKÝ.

(Dokončení.)

Nejznamenitější knižovny světové s vatikánskou v čele založeny a vydržovány Církví katolickou.⁷⁾ Zvláště kláštery to byly, jež nejen vědu pěst-

⁷⁾ Zajímavé stati má Denifle v díle: Die Universitäten des Mittelalters. I. Theil. Berlin 1884.

stovaly ale i šířily, jsouce tak ohnisky vzdělanosti a osvěty. I protestantští učenci jako Macaulay a Weber s pochvalou mluví o klášteřích a náš Palacký líčí působnost klášteřů takto: „Ústavové tito zajisté sloužili středověkosti za semenišťe netoliko náboženství, ale i náuky, umy, osvěty a průmyslu; ba i hospodářství samo i řemesla všeliká jimi se víc a více vzdělávala. Tatáž ušlechtilá snaha, která za našeho věku libuje si v zakládání spolkův i akademii učených, uměleckých atd. vedla také v život středověké ony ústavy, jenže účely těchto bývaly ještě vyšší a rozsáhlejší, prostředky ještě účinnější a tudíž veškero postavení a působení jejich ještě blahodárnější.“⁸⁾ A opět Církev katolická to byla, kteráž vysoké školy, akademie a kollegia uhájila proti útokům Viklifovým, Lutherovým, Melanchtonovým a jiným nepřátelům Církvě katolické, již velebeni jsou za věku našeho jako hrdinové a velikáni novověké osvěty.⁹⁾

Množství velebných chrámů, především gothických, (neboť „gothický sloh v jedno spadá s květem křesťanské vědy a církevního života“¹⁰⁾) jako Notre Dame v Paříži, katedrálky v Remeši, v Auxerre, v Chartresu, v Amiensu, Beauvaisu, Strassburku, v Kolíně n. R., sv. Víta v Praze, sv. Barbory na Horách Kutných, sv. Bartoloměje v Kolíně, mineme-li nesčetné chrámy jiné, slohů jak předešlých tak pozdějších, jsou výmluvnými svědky mistrných duchů stavitelských, Církvě katolickou vychovaných. Výzdoba těchto chrámů jak malířská tak sochařská a jména Leonardo da Vinci, Michal Angelo, Rafael atd. stále hlásati budou přízeň Církvě katolické malířství a sochařství. Právem dí Bottiger „doba, která takové věci vytvořila, musila býti bohatou a velikou.“

Duch Církvě katolické působil v básnictví, jak duchovní tak světské. Věrou v Krista dán byl nám cit nejhlubší a nejvřeřejší, úctou pak blahoslavené Panny vložen v poklady Církvě drahokam nejstkvělejší, jimž i žena náležitě místo v předmětech básnických obdržela a veškery city, jež dříve nezřízeny líčeny v poesii světské, ušlechtěny a v příjemný soulad uvedeny. I německý klassik Herder chválí hymny a písně, jež složeny byvše řeholníky tvořily buď v jazyku původním neb v překladech svých zpěv lidu, jenž později i samostatně skladby tvořil. Hymny, jako „Jesu dulcis memoria“ od sv. Bernarda, „Dies irae“ od Tomáše z Celana, učenníka sv. Františka, a vroucím citem slynoucí „Stabat mater“ od Františkána Jakopona, jsou dokladem chvály německého klassika. Pravidla hudby sestavili karmelitáni Jan z Erfurtu a Jan Goodenbach; Goodenbach byl učitelem Franchina Gafora, hlavy italských hudebních theoretiků. Znamenitými hudebními spisovateli byli benediktinský kněz Adam z Fuldy, auberský kněz Šebestian Virdung a mnoho jiných kněží.¹¹⁾

Že i básnictví světské provanuto dechem učení Církvě znamenitých dosáhne výsledků, příkladem a dokladem jsou jména básníků světových, Dante, Petrarka, Calderon, aneb anglický Shakespeare, kteréhož by rád si adoptoval protestantismus, ač tento britský kníže básníků, jak Dr. Raich v díle „Shakespeare's Stellung zur katholischen Religion“ dovodil, byl přesvědčení ryze katolického tak, že „katolik cítí se v háji poesie Shakespearovy doma.“¹²⁾

Ličen-li protestantismus jako původce duševního rozvoje a doba vlády Církvě jako „věk temnosti,“ stačí ohlédnouti se po ovoci let vlády Církvě,

⁸⁾ Palacký, Dějiny české, díl I. část 2. str. 41.

⁹⁾ Dr. Lenz. Socialismus a církev katol., str. 336.

¹⁰⁾ Dr. Frt. X. Kryštůfek, Všeobecný církevní dějepis díl II. str. 782.

¹¹⁾ Tamtéž str. 789.

¹²⁾ Dr. Raich píše ke konci své práce takto: „naopak žádnému pozorovateli básní Shakespearových ani nenapadne tvrditi, že by tento totalitu reprezentující básník svůj názor světový vyčerpал z jednostranné soustavy Lutherovy aneb z temných pojmů naukových Kalvína, aneb že by vůbec svým nekonečným bohatstvím jen octnouti se tam mohl.“ Str. 280.

kdy krácejíc s pochodní osvěty v ruce národy velkolepě vychovávala a po výsledcích doby od r. 1500—1800., jež považována dobou vlády protestantismu. Do doby vlády Církve, tedy do doby od r. 1200—1500. spadá rozkvět architektury gothické, vznešene básnictví v Italii, Francii, Španělsku, Anglii a v jiných zemích, vynález střeléhoho prachu, objev Ameriky a námořní cesty kolem Afriky, velkolepé květy hansy a řemesel; do dob od r. 1500—1800. spadá velká válka třicetiletá, jež celé krajiny i naši krásnou vlast zpusťovala. v tuto dobu spadá despotismus knížat německých, kdy každý malý potentat německý na versailleském dvoře Ludvíka XIV. viděl svůj nedostupný vzor, v tuto dobu spadá konečné revoluce francouzská. Která doba vykázati se může výsledky úspěšnějšími? Byly ovšem i v dobách vlády Církve války, ale žádná, jež by vyrovnala se válce třicetileté, byla vzbouření, ale žádné, jež by po bok postaviti se mohlo revoluci z r. 1789.; byly v posledních třech stoletích objevy a vynálezy, ale stěží znamenitější objevu Ameriky, neb důležitější než nález umění knižtiskářství. Ostatně nelze počítati poslední tato tři století výhradním majetkem a monopolem protestantismu. Jména Calderon, Shakespeare, Rafael, Michael Angelo, Leonardo da Vinci, Coregio, Rubens, Palestrina, Lotti, Orlando Lasso, Allegri, Koperník, František Saleský, Karel Borromejský, Baronius, Bellarmin, Suarez Toledo (těmto posledním nesnadno naléztí stejné velké protest. theology), z pozdějších časů Mozart, Haydn a Bethoven, Corneilius a Overbeck, Secchi, Kleutgen a Franzelin, historikové Hurter, Klopp, Jansen atd., ukazují muže přesvědčení ryze katolického, z nichž i valná část kněží. Uvedou-li se proti nim se strany protestantů Kant, Hegel, Göthe, Schiller, Lessing, uznati dlužno, že tito mužové daleci jsou přesvědčení věřícího protestanta.

A triumfem pro církev katolickou jest zdárná působnost ve vědách a uměních řadu jesuitského, jež zvláště zobrazován jako nepřítel vzdělanosti, pokroku a osvěty, a přece i nejzarytější nepřítel, pokud chci pravde svědectví dávatí. líčí řád jesuitský jako prvního a předního průkopníka věd a umění. Jeden z nejnovějších kulturních historiků, Friedrich von Helwald, v „Dějinách kultury“ (II. díl) rozvinuje velkolepý obraz činnosti jesuitů a dílo jeho jest tím cennější proto, že tento historik atheista jesuitům jinak jest nepřizniv a líceň zdaru působnosti řádové provází řetězem jednotlivých dokladů. A nemění chválu vzdává jim Macaulay, jež jako protestant sarkasmem jindy řadu se dotýká. Tento dějepisec praví, že „za cenné práce v dějepisu, ve vědách exaktních v astronomii, zvláště zeměpisu povinni jsme řadu jesuitskému“ a pokračuje v „čase prosyceném stranníckými ohledy zřídka připomínány zásluhy jesuitů o vědu a ještě méně oceněny.

Jesuité to byli, kteří rozřešili latinské nápisy, kteří pozorovali družice Jupiterovy, vydali celé knihovny, podnikali cesty do zemi, k jichž návštěvě nikdo nezavítal ani ze spekulace obchodní, ani z touhy po vědě. Je lze viděti jako hvězdáře v Pekingu v oděvu mandarinském a jako zakladatele kultury v Paraguay.“¹³⁾ Slavný bibliograf Petzoldt nazývá je ve své „bibliotheca bibliografica“ „nejzdatnějšími a nejosvícenějšími péstiteli věd.“ Sám Huber, nepřítel řádu, byl pohledem na zásluhy jesuitů přinucen napsati: „Více než 300 jesuitů napsalo grammatiky a učebné knihy živých i mrtvých jazyků a více než 95 řečem učeno bylo čleuy řádovými. V mathematice a vědách přírodních vystupují učenci prvního řádu mezi jesuity. Mnoho hvězdáren v Evropě zřízeno a s velkým úspěchem spravováno jesuity“¹⁴⁾ Slavný astronom francouzský, Salande, napočel r. 1800. pro krátkou dobu 23 let, to jest od r. 1750—1773. 42 jesuitů astronomů, a 87 děl astronomických v této době jesuity vydaných.

Poggendorf ve svých přednáškách o „dějinách fysiky“ na universitě berlínské konaných a r. 1879. vydaných s velkou pochvalou a s uznáním

¹³⁾ Macaulay, dějiny Anglie, V. díl, str. 165—166.

¹⁴⁾ Huber, Jesuitenorden str 418—420.

dotýká se jesuitů fysiků. Max Müller v nejnovějším díle svém nazývá jesuitu Roberta de Nobili „prvním evropským znatelem sanskritu“ a jesuitovi Colurdoxovi klade zásluhou, „že již o 50 let dříve znal některé nejdůležitější výsledky srovnávací filologie.“¹⁵⁾

A berlínský professor dějin Rühs uváděje vzory historických kritiků učenců katolických, zvláště připomíná jako velikého pracovníka na tomto poli jesuitu P. Heuscheua. Zakladatelem moderní diplomatiky jest jesuita P. Papebroch. I náš Pelcl, o němž říci lze, že příliš jesuitům nakloněn nebyl, praví o jesuitech českých: „Pontanus, Conradus, Balbin, Steyer, Tanner, Banner, Kresa, Oppelt, Pubička, . . . Vydra atd. budou vždy se stkvíti v učených dějinách Čech, a jich díla svědky budou učenosti jejich potomstvu. Není vědy, jež nebyla jesuity pěstěna a vzdělávána.“¹⁶⁾

Jak naivní jest tedy otázka předního liberálního listu českého při svědectvích mužů, jimž nikdo nebude vytýkati nějakou přízeň řádu, a spolu jak malicherná zvědavost, jak by prý vypadala aneb jak vypadá „katolická“ fysika, astronomie atd., když ten řád, jenž nejvíce nenáviděn a osočován, stkvoucími hvězdami věd chlubiti se může.

Vídeňský umělecký kritik Dr. Ilg zajímavou a chvály plnou přednáškou vzpomíná jesuitův umělců.¹⁷⁾

Daleko by vedlo šířiti slov o zásluhách řádu vyučovacích a vychovavacích, neboť ve všech zemích evropských a ve většině zámořských působili jesuité.

A proč tedy ono nepřátelství „moderních vědců“, zvláště proti řádu zemskému a proti církvi katolické a proč i mezi těmito nepřátely viděti lze protestantské učence?

Příčina toho spočívá v oné pevnosti a stálosti učení Kristova církvi katolickou chráněného; víť dobře církve, že pravda nepodléhá změně a nedopouští tedy formulací, jichž by žádali si tito učenci, jimž samou povahou protestantismu naklonění bohoslovci protestantští vyhovují. Vždyť již kladou si otázku (David Strauss), „jsou-li ještě křesťany“ a odpovídají, že nejsou. A v professoru bohosloví na fakultě berlínské Harnackovi má Renan žáka výtečného, jenž i mistra svého předčí.

Ale proti těmto útokům na učení křesťanské i na velebnou osobu Kristovu vysílá Církev katolická zdatné bojovníky, na něž nevražice a řevniví jsouce, užívají protivníci i násilí brutálního v liberálnosti své, což právem vytkl Bismarkovi statečný obhájce katolických práv Dr. Windhorst v parlamentě německém r. 1883 řka: „My se vaši vědy nebojime, jsmet' my zástupcové vědy daleko starší. Vy však vyhnali jste muže, kteří se této naší vědy ujímali, poněvadž jste věděli, že byste jim neodolali“.

Bohužel i v národě našem vyskytují se lidé, jichž hlavní úlohou církev tupiti, kněží katolické líčiti jako zpátečníky, zatemnělce a t. d., a z těchto harcovníků antiklerikálních „nejučenější“ mluvíce o katolicismu, neznají ani „formálního principu katolicismu“ aneb sahajíce smělou rukou na naše národní světce, potřebují k pracem svým zfalšovaného u „německých historiků“ textu bully papežské a hany předních našich historiků, Palackého a Tomka. A to prý „věda promluvila“.

* * *

Nedávno přeložen byl do češtiny spisek Laveleyův (jenž pro svou zastaralost směle mohl býti minut, ale k vůli fruktifikaci proti církvi byl „národ český“ obdařen jeho překladem), líčí protestantismus příznivějším vzdělání lidu než katolicismus a dokazuje toho, že prý patriarcha protestantismu

¹⁵⁾ Max. Müller, die Wissenschaft der Sprache, Leipzig 1892. I. 199—211.

¹⁶⁾ Frt. M. Pelcl: Böhmische, Mährische und Schlesische Gelehrte und Schriftsteller aus dem Orden der Jesuiten, Prag 1786. III.

¹⁷⁾ Ve spise: „Berichte und Mittheilungen des Alterthumsvereins zu Wien“. Bd. XXIII. (1886.)

Luther vyřkl kdysi: „vzdělávejte dítky, jest to povinnost rodičův a úřadův, jest to příkázání boží“, kdežto církev katolická brání prý vzdělávání dítek proto, že „četba vede ke kacířství“. ¹⁸⁾ Netřeba opětovati hlasu z předu již uvedených učenců i nekatolíků, aniž uváděti jich pochvalných úsudků o klášterích, jako ohnisku vzdělanosti lidové, aneb vzpomínati škol farních a řeholních, bez nichž sotva mohl býti pozdější rozvoj škol a ten by se na základě těchto i bez reformace přirozeným postupem byl dostavil, ale stačí připomenouti, že již před Lutherem Církev katolická, pamětliva jsouc slov Kristových: „Nechte maličkých přijíti ke mně, nebo takových jest království nebeské“, velikou váhu kladla a klade vedle vzdělání na výchovu náboženskou a z této se prýstící mravnost. S tím snad i Laveleye souhlasí a chvály hodnost toho uznává, vždyť praví, že „mravní síla jest spolu s vědou pramenem blahobytu národů“ (str. 19.) A právě školy protestantské ku př. v Prusku nejsou v stavu vyhověti těmto požadavkům, jež sociální blaho na školu klade i když nečítáme, že jen plné, neporušené křesťanství (jak všeobecné přesvědčení svědčí a v podstatě věci leží, není otázka sociální otázkou žaludkovou, ale jak přední sociologové dokazují hlavně nábožensko-mravní) jediné schopno rozřešiti problém otázky sociální, a že dle katolického našeho náhledu není toto v protestantismu.

V předešlém století, kde ještě uzavřené, kalvinské a lutherské krajiny byly, mohlo vyučování náboženství s jakousi určitostí vystupovati a říci „to, co vám pravím (na př. lutheranská nauka) jest jisto a jediné pravé a čisté křesťanství, vše protivné jest blud“. Tímto způsobem mohlo aspoň poněkud pevně přesvědčení posluchačům se vstřípiti — ovšem, jak se zdá, v odporu s nejnvtírnější bytností protestantismu. Ale dnes jest stav věci jiný — dnes roztržtěn protestantismus v různých náhledů, smýšlení a pochyb. Již pruská Unie r. 1817. praví svým vyznavačům: „snad jest Kristus Pán ve večeri Páně přítomen, snad není“. A což teprve dnes. Není článku, pro který a proti kterému by protestantští kazatelé, učitelé náboženství, neb universitní professoři nevystupovali. Ani učení o jsoucnosti osobního Boha neušetrěno. V Prusku kromě toho se zvláštní zálibou učí, „nelze dokázati jsoucnost Boží.“ ²⁰⁾ Žák má věřiti učiteli, že jest Bůh, ale, odkud ví to učitel. Dokázati toho nelze! Také on musí jiným věřiti. Tak vzniká řada lidí, kteří dohromady něco věří, čehož nikdo ani jako od Boha zjevené dokázati nelze? A takou cestou má býti dosaženo přesvědčení, že jest Bůh, a že třeba zachovávatí desatero Božích příkázání. Toť ten „návrat k evangeliu“! (str. 19.) Ale Církev katolická s přesností a jistotou učí zásadám křesťanským a proto též nechce vydati školu nevěrcům. Srovnává-li Laveleye dalším důkazem pro svoji proposici státy protestantské a katolické, neměl zapomínati, že nelze poznati přízeň ke škole z nucených daní, ale z obětí, jež pro školu přinášeny.

A tu mohou katolíci belgičtí neb francouzští býti vzorem obětavosti pro školy. Tak v Belgii vydržováno nákladem a obětmi katolíků 424.799 škol elementárních a 117.053 obchodních škol a universita v Lovagni. Ve Francii katolíci přinesli pro školství 120—150 millionů a sama Paříž 28 milliony.

Má-li srovnání škol katolických s protestantskými neb se státními států protestantských míti cenu, proč nesrovnává Laveley oboje školství v Holandsku, kde mají katolíci velice spořádané školství, aneb v Dánsku, kde katolíčtí učitelové laikové a zvláště sestry sv. Josefa výborně řídí školy elementární, a v Ordrupshoji u Kodané mají katolíci samostatné gymnasium, jež v konkurenci s ostatními zemskými ústavami znamenitě obstojí, a proč srovnává země, jichž různý vývoj historický a geografický? Aby tak činiti

¹⁸⁾ Emil de Laveley, Protestantism a katolicism; str. 12—14. v překl. Al. Hajna 1895.

¹⁹⁾ Sv. Marek X. 14.

²⁰⁾ „Stimmen aus Maria-Laach“, článek „Protestantischer Religionsunterricht“. Bd. XXXVI. 137.

mohl, praví z počátku svého spisku, že „z prostého konstatování fakt vyplynou závěry nepopíratelné“. Ovšem vyplynou, a pro církev katolickou jsou vítězny, uváží-li se fakta za stejných poměrů a tak jediné spravedlivě.

Praví-li Laveleye „že katolický kněz jest nepřitelem vyučování, aneb aspoň že se nesnaží o jeho rozšíření jako pastor protestantský“, nemyslí to snad vážně. neboť, kolik pastorů protestantských věnuje se výhradně vyučování mládeže; církev katolická počtem 300 řádův, již věnují se vyučování, a jichž členové jsou namnoze kněží, dokazuje, jakou láskou lne ke škole.²¹⁾ Aby nevznikla o rádech těchto myšlenka ve spisku Laveleyové z díla Prévost-Paradolora pikantností prý čpící, že „mnichové jsou hmyzem na těle sociálním“, postačí uvést posudek jednoho z největších vědeckých časopisů anglických „Natur“ o školních bratřích v době hygienické výstavy londýnské (r. 1884): „Stává společnost, již nelze několika slovy odbýti, o níž dlužno více promluvit, neboť její exposice jest nejen pozoruhodnější a nejzajímavější z celé výstavy, nýbrž i v mnohém ohledu velice poučná. Ukazují úspěchy, jichž docílila ve školách svých v Belgii, Francii, Anglii, Spojených státech, v Kanadě, Egyptě a Indii, ač ústav hlavní v Paříži jest umístěn. — Společnost bratří školních založena byla ctihodným D. J. B. de Lassalem, jenž první elementární a normální školy založil. Společnost tato čítá v našich dnech asi 12.000 bratří, kteří v 13 zemích 1200 škol řídí, v nichž vyučují 330.000 žáků, samých hochů, poněvadž dívek bratří nevyučují. Metodu vyučovací v podstatě všude touž, přiměřeně dle potřeb jednotlivých zemí upravují, zejména co do poměrů místních a časových. Tak na př. ve Spojených státech, kde žáci až do 16. roku věku svého školy bratří navštěvují, učí se žáci 1. třídy Morseově telegrafické abecedě a tiskařství, poněvadž bez znalosti těchto předmětů nemohou bratří svým chovancům žádného místa zaopatřiti.“ Zvláště zasluhují dle „Natur“ zmínky modely, mapy a atlanty, které pro vyučování zeměpisu zhotovil bratr Alexis, o nichž zmíněný list takto píše: „Jsou to první mapy, na nichž udáno měření výšky, vydané v jazyku francouzském a jak se domníváme též první mapy toho druhu pro školy upravené. Mají znázorniti tvar povrchu zemského náležitým a vhodným rozdělením barev“. Na to zmiňuje se „Natur“ o vzácných museích školních bratří v Annecy (Savojsko), Beauvais, Římě a Marseille, kde všechny modely žáci sami zhotovují. Na konci pak dří: „školští bratří v užívání přístrojů pro vědecké vyučování a ve vyučovací metodě kreslení dodělali se úspěchů neuvěřitelných, jak to dokazuje řada kreseb, které žáci byli provedli.“ —

Klidným okem může Církev katolická hleděti vstříc nespravedlivé výtce o nepřátelství k osvětě, neboť „pravda nezná ustoupiti zlobě“ — a směle může církev ukázati na zdárnou činnost svou, vždyť za církev „skutky“ mluví.

FEUILLETON.

Vzpomínky z cesty.

Píše discipulus.

III.

K osmé hodině ranní blížili jsme se k Popradu. S dychtivou zvědavostí vyhlíželi jsme z oken vagonů, až objeví se poprvé nebetyčné vrchy temných Tater. Brzy také jsme je shlédli, jak v ranním čistém vzduchu se pnou do oblak. Ach, byl to krásný pohled! Vlaku bychom byli přáli křídla, nebo nás

²¹⁾ Dle spisu L. von Hammerstein „Das sociale Wirken der Kirche“; stať „Katholicismus und Schule“, str. 126—144.

²²⁾ Tamtéž.

zmocnil se jakýsi pocit rozčilené nedočkavosti, ne nepodobný asi onomu, jež mají cestující na lodi, před jejichž zraky jednoho krásného jitra objeví se po dlouhé cestě vzdálený pruh země. A místo, k němuž jsme se blížili, je jedno z nejvýhodnějších, ležící téměř na úpatí nejvyšších Tater, na straně, kde téměř kolmo padají do širokého a hlubokého údolí. Jako obrovské temné hradby ležely před námi. Zprvu zdá se ti, že to jsou temná oblaka, jež na konci obzoru se zemí se spojují, ale čím více se blížíš, tím hromadnějšího a kompaktnějšího nabývají tvaru, až tu před tebou stojí majestátně a velkolepě, grandiosní obraz trůncí síly Boží a plastický projev té obrovské moci, již vyšší ruka uložila v lůno přírody. Máneš napadnou tě slova: Pisma, jež si změníš a zvoláš: hory vypravují slávu Boží.

Spolucestující vidí tvé nadšení a tvou radost a milerádi ti dají první nutné poučení, kterak nejlépe bys shlédl ty divy přírody, jež tu na hranicích mezi Uhry a Haličí viděti lze. Takovéto krajiny mají tu vlastnost, že srdce obyvatelů těsněji k nim přilne, než stává se jinde. A není divu, že tu láska k domovině je silnější, byť byla i neuvědomělá, než jinde. Zde tolik zvláštností, jichž jinde není, že ten, kdo zde vyrostl, máje srdce vnímavé, musí se na jiném místě cítiti jako v cizině, opuštěn a osamocen, že mu stále musí něco scházeti. I ten, kdo vyrostl ve velkém městě a k němu přilnul, spíše sprátelí se, myslím, s městem jiným, jež přes svou různost přece v podstatě méně liší od jeho rodiště, nežli ten, kdo měl svou kolébku v takovýchto horách, jimž rovné a podobné marně bys hledal. Zvláštnosti jeho domoviny tak vstípi se mu v duši, že dojem jejich nikdy není s to vyhladiti z myslí své. Nadšení a radost tisíců, kteří sem přicházejí, aby se obdivovali krásám a velkolepostem přírody, jež v takové mohutnosti se tu vypíná, musí i nejméně uvědomělému učiniti vzácnou a drahou tu zemi, v níž se zrodil. A uberský Slovák miluje svůj horský kraj. Chudoba vyhání jej sice často, aby jinde hledal si živobytí, ale on přece vrací se zase ku svým milým horám a je šťasten, když opět dýchá ten čistý, zdravý jejich vzduch a před sebou vidí ty vrchy do oblak čnicí. Jeho písně národní, ačkoliv provanuté jakýmsi bolným tonem o tom svědčí. Často jsme s chutí naslouchali podivným těm melodiím zvláštního rytmu, rychlým, ale melancholickým, našim nepodobným, spíše melodie ruské připomínajícím.

Zatím, co naši spolucestující těšili se z naší radosti a ochotně nám vykládali, kterak bychom své výlety ustrojili, přibyli jsme do Popradu. Rychle odnesli jsme svá skromná zavazadla do blízkého hotelu, umyli se a občerstvili se lacinou snídaní, činili přípravy k návštěvě „dobčinské ledové jeskyně“.

Náš hotel jmenoval se „u Husa“. Jak patrně, byli jsme jako doma. Že mají i Slováci „Husa“, kdo by se tomu divil; vždyť patří k československému kmeni. Já jako klerikář jsem se toho sice trochu zalekl, že mám bydleti u Husa, ale když majitel ukázal se býti zcela dobromyslným — a hlavně nepříliš drahým Němcem, tak jsem se upokojil i při pomýšlení, že by mohl snad býti nějakým dávným příbuzným našeho českého reformatora. Ostatně k meditacím nebylo času. Chtěli-li jsme ještě téhož dne výlet k „ledové jeskyni“ vykonati, bylo nutno si přispíšiti, nebo cesta k ní i dobrým fiakrem trvá dobrých pět hodin. Že na nás vozka žádal za cestu 6 zl., bylo pro nás ovšem ránou nemalou, ale nebylo pomoci; avšak dlužno vyznati, že to není mnoho. Za celý den jízd, rychlé, někdy až divoké jízd, ustavičné s kopce a do kopce, je šest zlatých jisté odměna jen skrovná, tak že po návratu milerádi přidali jsme i dobré propitné.

Ještě nebylo devět hodin, když už na lehkém voze uháněli jsme k jeskyni. Zprvu vedla cesta polem, tak že jsme s obavami vzpomínali, jak takových „fádních“ pět hodin přečkáme. Hory, které v dálce před námi se černaly, nebyly „vysoké Tatry“, neboť jeli jsme ve stranu přímo opácnou, na jih, do nitra Uher; nic nenasvědčovalo tomu, že by nás chtěly překvapiti nějakými zvláštnostmi. Když tak uplynulo víc jak půl hodiny, začali jsme už pochybovati, stojí-li „ledová jeskyně“ za celodenní a drahý výlet. Však už

přijaly nás stíny lesa. Hued první kroky do „květinového háje, poetického to zátiší s osvěžující, téměř ještě čerstvou zelení, s pěknými letními letohrádky, ohrazeného smrky tmavě zelenými, skoro černými, velkými a starými — nás pomalu usmířovaly. Ba, nebýti židovských tváří, které tu užívaly jemných krás mírných Tater, tak zv. liptavského pohorí — na pobyt v lázních dosud snad neodřeli jich majitelé dost křestanů a Slovanů — byli bychom se už docela uspokojili. Když člověk má obavu, že se napálil anebo sklamal, spokojuje se ku své potěše s málem. Ale naše jízda trvala sotva něco přes hodinu, a před našima očima mělo se otevřít panorama nevidané, překvapující. A po dobré tři hodiny nalézali jsme se oba u vytržení nad těmi obrazy, které před námi se střídaly, obrazy rozmanité, nevyslovitelné krásné, úchvatné. Já sám jsem dítkem hor krkonošských, které oku skytají zajisté mnoho rozkošných, ba i velkolepých partií, ale ani já neubráníl jsem se dojmu rozkošnému, nadšenému. Což teprve můj přítel doktor, který tu poprvé ve svém životě vkročil do bran divů přírodních, do onoho světa podivuhodného a zvláštního, o němž nazasvěcenec nikdy nemůže bez názoru nabýti pravého ponětí. Tu často se vzpřímil ve voze a upřený, oživený zrak vztápěl v panorama, jež leželo před námi, panorama tichých dědin, jež jako v zahrádce obklopeny kolem do kola vrchy, před námi spaly v hlubokém, v hlubokém údolí, tak mile, tak poeticky, jako v pohádce. A byť pak i skutečnost byla jiná, ten pohled s hůry, odkud kolmým svahem dolů jsme letěli, okouzloval a vyvolával na rty vzdech údivu: ach, jak krásné!

Jindy zase, když jedouce rychlým letem po levé straně pohorí, spustili jsme zraky své dolů do lesnatého údolí, přítel uchvátí mne za rameno a celým tělem přenesl se na mne, na pravou stranu kočáru. To pohled jej polekal. Však i mé tužilejší nervy se zachvěly, když popatřil jsem na příkrý svah, několik set metrů hluboký, jenž ne sice nepřijemné, ale příliš grandiosné před námi se rozprostíral, než aby nás nezalekl. „Koburgská chaussee“ je sice velmi pěkná silnice, jejíž zařízení a úprava stála zajisté mnoho, velmi mnoho sta tisíců, — pravý to knížecí dar horskému lidu — ale na svahu, na němž jsme se nalézali, bylo by stačilo několik kroků na levo koní poplašených — a my bychom byli sletěli dolů, dolů — ne, nesmím na to mysliti. hrůza mne pojímá. Jindy opět zase do vozu svého téměř se zabořil a ve strnulém klidu jakoby usínal, zíraje kolem sebe. To očarovala jej lahoda obrazu, na němž se hluboká, dlouhá údolí, hustě porostlá jakoby věčným lesem, jenž do černa se tu modral, svěží a klidný, bujný silou, ale přece majestátní svou vážností, střídala s vysokými, dlouhými hřebeny hor, vrcholy znamenitých jednotlivých velikanů, jež tu přibližováním se nás k nim rostly v gigantické kopule, tu v modravé dále mizely jako vzdušné tajuplné mlhoviny. A když pak bouře, která, jsouc tu častou navštěvovatelkyní, i nás zastihla a svými mračny zastřela údolí, do něhož jsme pádili s pocitem nejinak, než jako bychom klesali do nějaké neznámé bezedné tůně mořské, když tu lepila se kolem korun jednotlivých vrchů, líbajíc je a objímajíc a lísajíc se k nim a plazíc se po korunách jeho stromů v přerozmanitých způsobech a obrazech; když zase páry po ní zůstavší, zahalující tebe, že ani koní nevidíš a jako lodník na široším moři bez vesla a kormidla vysokým vluhám ty svým koním se svěřuje do neznáma pádiš, náhle se zvednou nebo spadnou, a před tebou krajina deštěm obmytá ve spanilé, čerstvé cudnosti se objeví každou chvíli jiná, každou chvíli jinde, tu jasná, tu chmurná, tu až k nebesům otevřená a se smějící jako oči dívky mladé, tu zase obrovským šeděčerným plátnem hustých mlh a mraků v jisté výši přikrytá a tudíž stínem jeho zamračená jako stařec zlostný; když všechny tyto obrazy a mnohé ještě jiné, jež vypsati chudé péro feuilletonisty ani se nepokouší, se střídaly, tu rychle, že jen letem j-i je postřehl a dojem cítil's jen leknutím, vyvolaným náhlým velkým údivem a ztřesením, jež nervosně té uchopilo, tu zvolna, že ne po minutách, ale po čtvrt hodinách mohls vtápěti v nich oko a srdce; tu byli jsme překonáni. Už jsme neměli slov k projevům nadšení, už ani nebyli jsme

schopni uvědomovati si jednotlivé ty dojmy, ale jako schvácení a vysílení leželi jsme více nežli seděli ve svém voze a tiskli si radostně ruce. Rozuměli jsme si, že tím chceme naznačiti plnost dojmů, jichž vysloviti nám více nelze, radost a uspokojení, že výlet jsme podnikli; ono to také bylo, které našemu vozkovi získalo dobré propitné.

S panem doktorem měl jsem hotový kříž. Tu se obracel na levo, tu na pravo, tu vstal a díval se v před, tu obrátil se na zad, tu ztratil cvikr, který si vlastní rukou v rozčilení srazil, tu by mu bylo málem se skutálelo kukátko, tu mne chytl za rameno, upozorňuje mne na to neb ono, tu zas zatahal vozku za kabát, chtěje nějaké vysvětlení, každému klukovi cikánskému, který za naším vozem běhal a zpíval, tluče při tom k taktu na kolena, chtěl hoditi krejcar, tu zastaviti se s uhlířem, jichž tu ovšem hojnost, aby vyzkoušel, budou-li si rozuměti, nebo rozumí-li také trochu socialismu, zlobil se na žida, který si i zde založil parní pily na dříví a řeže si tu jimi patrné dukáty, nebo na nápisy, které i v těchto odlehých a zapadlých dědinách byly jen maďarské, krátce, můj doktor se stával vnitřní spokojeností nad krásou a zdarem výletu jako dítě veselým, rozmarným, srdečným, sdílným, nadšeným, dobročiinným, kurážným a nevím už jakým ještě. Musel jsem užiti svého pastýřského práva — doktor je mým osadníkem — a napomenouti rozjařenou ovečku k důstojnosti a opatrnosti, jaká se na turistu sluší.

Nevím, v jaké vesničce učinili jsme malou zastávku. Byla to smutná vesnice, asi padesáte přechudých stavení čítající. Nedaleko zaměstnával se místní farář skládáním sena na louce. Pro našince je to vůbec nepochopitelné, jak zde kněz může vydržeti. Zajisté, že sám pochází z těchto hor a z tohoto lidu, nebo jinak bylo by to sotva možné. Že ho osada nemůže uživiti, o tom přesvědčí jediný pohled na ni; samá to úžasná chudina. A ta cikáňata mezi nimi, která otrhaná a nahá, zvláště chlapci, nás obskakovali a žebrali na nás krejcar nebo tabák, jak byla odporná a četná. Hřbitov byl tak chudičký, že krátce nelze si nic chudšího představit. V létě ovšem úchvatné krásy přírody dovedou asi na dlouho vnímavému vzdělanci nahraditi společnost vzdělaných lidí a uchrániti ho před duševním zmrzačením; kterak ale tu musí býti v zimě, v té dědině na hodiny od jiných vzdálené, dědině chudičké, zapadlé, nevzdělané a soudě dle cikáňat, namnoze snad i cizé křesťanským mravům? Kdo rozluští hádanku života na takové dědině? Kdo vysvětlí tajemství, že i tu je kněz, snad svatý a šťastný kněz?

Než nechme meditaci. Na naší stanici dohonila nás dáma jakás, jak jsme později se dozvěděli, choť jakéhos továrníka z Pešti. Byla to paní statná, dosti hezká a jak patrnó kurážná, když sama pustila se z Popradu k ledové jeskyni.

Stáli jsme v předsíni špinavého hostince, chráníce se před deštěm, který hustě padal. Podobné okolnosti ovšem zblížují. Zvláště pan doktor jako světský pán ihned byl hotov opuštěné dělati rytíře a dámě se představil. Jaké bylo naše udivení, když naše nová známá začala s námi mluvit po česku! Byla to Moravanka, jejíž rodiče ještě za jejího mládí odstěhovali se do Pešti. Byla však smýšlením úplná maďarka, a mluvila německy, maďarsky a francouzsky rozhodně lépe než v řeči české, již nezapomněla více jen náhodou.

Mohl bych při této příležitosti pustiti se opět do meditací, ale k čemu mluvit o tom, co je pro Čecha divadlem každodenním! Pojedme raději dále, ledová jeskyně není už daleko; mladá paní jela za námi a pak doktor — zajisté jen z galantnosti — často se ohlížel, neuhání-li náš povoz příliš rychle a nenechává-li milostivou paní příliš pozadu, nebo neschází-li jí něco. Přírodní krásy také se stávaly, tuším, poněkud méně zajímavými, aspoň byla pozornost mého společníka a tudíž i moje poněkud roztržita. Proto nemohu též pokračovati v popisu přírodních krás, — čemuž možná laskavý čtenář bude dost rád —, a přicházím hned k ledové jeskyni, před kterou s naší damou opět jsme se sešli.

Z posledního hotelu do jeskyně je malá půl hodinka cesty. Vrch, v němž

nalézá se jeskyně vypadá zrovna tak, jako sta jiných. Kdo se domníval z nás, že snad bude nám stoupati do nějakých hlubokých a divokých skalních slují, kam slunce nikdy nevniká, dokonale se zmýlil. Cesta k jeskyni jde naopak na vrch, téměř až k vrcholu kopce, v němž se nalézá a nic, ale pranic nenavědčuje tomu, že by se tu skrýval jeden z jistě z nejpodivuhodnějších divů, jakéž příroda vůbec vykazuje. Ba stojíš už před vchodem do ní a nevidíš ji a ohlížíš se po ní. Tážeš se po ní, ukáží ti malý otvor do vrchu. Slunce praží, že jsi spocen; vedro je veliké. Plaid máš sebou, nebo dostalo se ti napomenutí, abys ho na žádný způsob neopomenul. Byl jsi už sice několikráte sklaman z dánilivou bezvýznamností, o níž k podivu a překvapení ses přesvědčil, že chová znamenitost velice vzácné, ale jsi opět malověrným Tomášem; co by tu také mohlo být zvláštního! Snad trochu ledu!

Před zábradlím, asi pět metrů před vchodem do jeskyně čekáme na vůdkyni; vedro už nebylo lze vydržeti, nebo stojíme pod slunečními paprsky na volném vzduchu. Zábradlí se otevře a vejdemo, učinivše asi dva kroky. Stojíme pořád ještě na volném vzduchu, ale jaká to změna! Vzduch studený, ledový, prochívá námi za minutu. Věru, podivuhodný to úkaz a nevysvětlitelný; i my přestáváme být nedůvěřivými. Zaobalíme se do plaidu a vstoupíme do jeskyně. Jaký to úžasný, čarovný svět! Jsme jako někde u severní točny mezi věčným sněhem a ledem. Elektrické světlo ozařuje jeskyni rozměrů velikých a na stěnách třpytí se ledové krystaly září diamantů. Tam tvoří ledové sloupy celou galerii, tam tajuplná ruka přírody učinila z nich rozmanité, podivuhodné tvory. Jako v krápníkových jeskyních moravských u Sloupu vidíš tu horu Kalvarii, tu záslonu, tu hřbitov, tu zmrzlý vodopád, vše z čistého třpytného ledu. Asi po dvaceti schodech vstoupíš do velikého ledového sálu, jehož lesklá podlaha vzbuzuje v tobě touhu po bruslích, abys se tu mohl proháněti jako na kluzišti. Vstoupíš o 40 metrů po ledových schodech níže a přesvědčuješ se, čemu nahoře v sále nechtěl jsi věřit, že podlaha sálu je obrovská 40 metrů tlustá kra ledová. Abys nemohl pochybovati, jsou do ní vytesány chodby, jež končí v ledové kapličky s figurami z ledu. Tak procházíš se asi hodinu těmito ledovými končinami, marně hledaje vysvětlení k tomu úkazu jistě jedinému.

Marně bych se pokoušel popisovati jednotlivosti, zbytečně líčiti své dojmy; nemám k tomu slov. Jen dím, že všichni byli jsme nadšeni, všichni spokojeni. A když opuštěli jsme jeskyni, opět týž úkaz. Před zábradlím cítili jsme, ač už jsme stáli na volném vzduchu před jeskyní, týž ledový vzduch, ale jen dva kroky v před a horký vzduch třicetistupňový omýval naše zmrzlé ruce a tváře jako příjemná vlažná voda.

Nyní na zpáteční cestě, která vedouc s kopce, rychle ubíhala, ještě jednou a potom ještě mnohokrát projevovali jsme si své uspokojení a na leccos se upozornili, což při veliké síle dojmů rychle střídajících, bylo nám ušlo. Však i žaludek hlásil se už o své právo, nebo byly už tři hodiny. A tak rychle zašli jsme do hotelu při silnici na úpatí kopce stojícího a svou bohatou úpravou a svou elegancí vydávajícího svědectví o velikém počtu navštěvovatelů, jež denně sem přicházejí. Vyhodili jsme si trochu z kopejtky, jak se říká. Jednak proto, že svým výletem jsme byli svrchovaně uspokojeni, jednak proto, že hlad náš byl skutečně veliký a pokrmy a nápoje výborné. Nad to pak sdíleli jsme i tu společnost naší maďarské Moravanky, která to okolnost zvláště přítele doktora naplňovala mužným sebevědomím, jehož důkazy snažil se podati rytířskou odvahou vůči maďarskému rostlinstvu a živočišstvu, ovšem pečenému, a vůči baterii ohnivého toku, jež na prostředním stole hrozivě seřaděna se vypínala.

Ah, jak to Pán Bůh příjemně zařídil na světě, že po námaze a hladu připravuje člověku jídlo a pití!

Časové zprávy.

Z poslední doby. Nejdůležitější události posledních dní je národohospodářský sjezd ze dne 13. října. Čeho jsme se, jak v posledním úvodníku „Obrany“ (str. 291) bylo naznačeno, obávali, se stalo: sjezd dal podnět k založení jakési společnosti národohospodářských theoretiků pro pěstování vědy národohospodářské s velikými vklady. Dejme tomu, že vejde v život, co z toho vzejde? Asi málo. Nemluvě ani o tom, že nemáme v českém národě takových sil, které by něco opravdu znamenitého vykonaly, pro praktické, svrchované časové a nutné účely, pro povznesení národního blahobytu nelze očekávat v dohledné době z toho ničeho. Poněvadž ale pomoc rychlá je potřebna jejíž výsledky, byť i malé, by získaly společnosti důvěru lidu a daly tak podnět k velkolepému rozvoji pomocné akce národohospodářské po celém kraji českém, jen drobná praktická činnost široce rozvětvená a intenzivní, osvěcující lid a vedoucí ho na cestu uvědomělé — řekněme svépomoci mohla by pomoci. Z úvodní řeči dr. Fuřta, jehož ukolem a povinností bylo, aby účel společnosti a její program třeba prostě, ale jasně a srozumitelně rozvinul, vlastně ani nevíme, co společnost chce. Úplné fiasko sjezdu lze tedy vlastně přičísti tomuto naprostému nedostatku určitého programu. A že sjezd učinil fiasko, o tom nelze ani pochybovat. A ten průběh sjezdu! Ty až neslušné hádky, ta úzkoprsost páně předsedova! Byla to věru podivná společnost. Že byli pozváni i pokrokaři, ba i sociální demokrati je sice liberální a svědčí snad o dobrém úmyslu, ale ukazují zároveň naivnost věru podivuhodnou. Což pánové ani dnes ještě nevědí, že sociální demokraté si emancipace lidu v rámci stávajícího pořádku ani nepřejí? Vždyť by. byla hrobnou socialistického programu. Socialistista Steiner naznačil to na sjezdu dosti zřejmě. Chtítí smířovatí takové propasti a tak odporující si zásady, volatí k svorné práci živly tak odštědivé, jaká to bláhovost. Ostatně dost možná, že původní myšlenka národohospodářského sjezdu přeče nějakým, byť i méně hlučným způsobem vejde v život, nezávisle na

usnesení sjezdu. Budeme ji vítati s radostí, ačkoliv nelze dosti litovati, že akce z prvu tak mnohoslibná tak smutný našla konec. pro naše domácí poměry bohužel charakteristický. — Z nového ministerstva, které nastoupilo celkem tiše a bez programových řečí k nemalé ovšem zlosti všech novinářů, zvláště opozičních, jedině hr. Ledebour učinil několik vážných projevů. Vzbuzují radostné naděje, nebo zdají se nasvědčovatí tomu, že ministr chce opravdově pracovatí v duchu křesťanském pro dobro lidu. Velký kapitál už volal do boje. Ale stačí li u nás dobrá a šlechtná vůle? Ta moc, jež se jí stavi v cestu, je tak veliká, tak bezohledná. — Z dozvuků ku sjezdu mladočeské strany lze ještě konstatovatí, že opoziční stanovisko českých poslanců, o n' mž někteří pochybovali, opět určitěji bylo vysloveno, zdá se že více z bázně o trvání strany nežli z přesvědčení o jeho prospěchu pro národ. Ostatně dlužno vyčkati akce nového ministerstva. Že nebude odpovídati požadavkům mladočeské strany, třeba tyto nyní se vyslovují v orgánu strany způsobem nad míru krotkým, zcela novým, o tom svědčí již okolnost, že ani výmínečný stav nebyl dosud zrušen; avšak očekává se už s jistotou. Že mohl tak dlouho trvatí a tak klidně trvatí, není pro síly našeho národa svědectvím bohužel příliš povzbuzujícím. K státnímu právu máme patrně ještě daleko, velice daleko. — Národopisná výstava chýlí se ku konci. Však už je čas. Už byla jen místem slavností, zábav, na něž národ tak už je až příliš bohat, jisté ne ku svému prospěchu. Zvědavost budi finanční výsledek výstavy. Jeden krásný výsledek bude mítí: národopisné museum O cirkevním archeologickém museu se ani nemluví.

Francouzské kongregace a lože zednářské. Ve Francii vede se, jak známo, krutý kulturní boj na zničení duchovních řádů. Poněvadž francouzský národ je svobodomyšlný a násilných skutků by nestrpěl, vymyslila si zednářská vláda cestu zákonitou. Vyměřila cestou zákona řádům tak obrovské daně, že během více let musí zahynouti. Tak

platí duchovní osoby z kongregací pět-kráté více daní než ostatní občané francouzští Brání li se proti tomuto novému druhu lupičství, líčí zednářský a vládní tisk věc tak, jakoby kongregace se bouřily proti zákonům svobodné republiky, tak že před veřejností, která věci dokonale nezná, padá na ně ještě odium nepřátelství k republice. Z toho může čtenář celou perfidii zednářů posouditi. Že celá akce vychází od zednářů je jisté; uvádíme některé doklady. Dne 27. září 1883 zaslal arcizednář žid Lemmi všem zednářským ložím tajný okružník, později prozrazený, v němž čtou se tato slova: „Až společnost lidí svobodných se konstituje, jedním z prvních činů veřejného blaha bude, odstraniti sluby pověry a všechny mnichy a mnišky . . . majetek každého kněze a mnicha předpokládá beztrestnou minulost zlodějství a vyssávání a proto musí býti od vlád konfiskován bez všelikého odškodnění. Tato oprávněná expropriace (!) se už provádí u národů, do nichž vniká světlo pravdy; musí býti provedena až na konec a způsobem zcela bezohledným“. (Souvenir d'un Trente-Troisième par. D. Margiotta str. 150.) Že co tuto Lemmi radí, provádí zednáři francouzští, dokazují zřejmě dotčené zákony, jimiž vláda ničí francouzské kongregace. V roce 1880 dostali zednáři vládu ve Francii od svých rukou úplně. Zednář Jules Grevy takto naznačil způsob, kterým chce proti kongregacím postupovati. (Moniteur universel, 8. října 1880.) „Plán loží je nyní znám . . . Podruhé od 100 let nabyly ve Francii plné moci . . . Nyní pronásledování bude vedeno dovedněji. Budeme pokračovati krokem, zvolna, avšak jistě. Kongregace neautorisované budou zničeny nejdříve, pak přijde řada na kongregace autorisované“. Každým rokem má zednářstvo své valné hromady, jež se nazývají „Convent“, do něhož všechny lože posílají své zástupce. Roku 1891 čteme v oficiální zprávě Conventu následující (Bulletin du Grand-Orient, září 1891 str. 602): „Vzhledem k tomu, že mnišstvo odporuje svobodě spolčovací (!); vzhledem k tomu, že existence náboženských kongregací jakéhokoliv druhu jest naprosté porušení práv přirozených, poněvadž mužové a ženy, kteří do kongregace vstupují, po-

rušují přirozený zákon manželství, jež společnost má právo a povinnost chrániti; vzhledem k tomu, že stávání kongregací je nebezpečím pro republiku a veřejné dobro: usnáší se bratři v Conventu shromáždění, že podniknou akci k zničení náboženských kongregací, a nařizují bratřím, kteří jsou členy parlamentu, aby přiměli vládu, aby uváděla v platnost zákon z r. 1792 (rozuměj z velké franc. revoluce, kterým všechny kongregace mužů a žen jsou zrušeny a zakázány“) Bylo ovšem jednohlasně přijato. V témže roce 1891 spojily se s Grand-Orientem i ostatní lože zednářské, tak zvané la grande loge symbolique écosaise Citujeme z jejího usnesení následující slova (Bulletin maçonnique, srpen 1891, str. 148.): „Bratři všemožně se vynasnaží, by vláda: laické zákony školní provedla v celém rozsahu; zákon vojenský by důsledně aplikovala na kandidáty kněžství; by úplně a cele laicizovala všechny nemocnice a útulny; by zrušila rozpočet kultu (katolického); by připouštěla k veřejným úřadům jen lidi, kteří navštěvovali školy státní (t. j. beznáboženské); by zapověděla svým úředníkům a organům pod trestem propuštění posílati své děti do škol náboženských; aby krátce užívala všech prostředků, by všecko bylo laicizováno, církev podrobena státu, všecko aby respektovalo formu republiky“. R. 1892, dne 17. září, učinil Convent zednářský usnesení následující (Bulletin du Grand-Orient, srpen 1892, str. 488 a 489): „Jest striktní povinností každého zednáře, by, je-li členem generální rady, užíval všech prostředků, jimiž by oddělení církve od státu a zničení náboženských kongregací se provésti dalo; aby, je-li členem parlamentu, jednal mohutně za zničení všech ústavů kongregací a za zničení jich jmění“. Roku 1893 usnesl se též convent zednářský (Bulletin du Grand-Orient 1893 str. 467): „Convent. věren svým náukám antiklerikálním a humanitním, dychtví, aby usnesení jeho stala se skutkem, nařizuje bratřím, aby v celé republice organisovali tichou agitaci na konečné zničení klerikalismu. na zničení kongregací a jich jmění prostřednictvím zákonů školních, vojenských a j.“ Loží toulouské bylo uloženo, by přání dotčená zednářská upravila v zákon.

Učinila tak, a tento zednářský zákon zní (l'Univers 6. ledna 1892 a též i v jiných listech): 1. Všecky kongregace, společnosti a jednoty náboženské mužů a žen, autorisované a neautorisované buďtež zrušeny a jmění jich skonfiskováno. 2. Žádná náboženská společnost nesmí býti v nižádné formě na celé zemi francouzské více zřízena, ani právně ani skutečně. 3. Všecky osoby, seminaristé, kněží, mniši, bratři, sestry, které by nosily náboženský šat, buďtež trestány vězením a ztrátou občanských a politických práv. 4. Kdo by jednal proti svrchu uvedeným zákonům, budiž trestán pokutou 100 až 10.000 franků a vězením atd.⁴ Zcela liberálně, humanitně a snášenlivě jde to dále. Že páni zednáři, kteří od r. 1880 dostali moc a vládu do svých rukou, těmito zednářskými výnosy se spravovali, je známo. Tak r. 1880 zednářští ministři Jules Ferry, Gazot, Lepère, Jules Grévy vesměs notoričtí zednáři, vyhnali nejdříve ve třech měsících Jesuity a tisíce kongreganistů, kteří během těchto tří měsíců nedosáhli státní auctorisace. Dne 8. listopadu honosil se Constans, ministr vnitra a zednář veřejně ve sněmovně, že zničil 26 ústavů kongregačních. Během roku 1880 vyhnání ze svých domů 10.000 mniců Jesuitů, Františkánů, Benediktinů a j., ovšem následkem oněch zednářských nařízení. Dne 16. ledna 1892 rozdáván ve sněmovně konečně zákon na zničení kongregací (projet de loi sur les associations) podepsaný zednářskými ministry Falliersem a Constansem. Avšak poněvadž je to přece okaté, brátí svobodu spolčovací právě jen katolíkům a zednářům a jiným ji ponechávají, neprovádí věc až do extrému, ale berou raději útočiště k zákonům fiskálním. Je to pan zednář Brisson, který tu věc provádí. Za to mu lože poslala nadšenou gratulaci (Bul-

letin maçonique, duben 1891). Henri Brisson zaslal na to Grand-Orientu vřelý poděkování, ve kterém velebí zednářstvo, že ho podporuje v jeho snahách po zničení klerikalismu, kat. řádů a p. Nad tím rozlehl se v četném shromáždění veliký applaus (Bulletin du Grand-Orient 1891, p. 822). Když zločinný zákon Brisson-Ribot byl vkládán na šiji lidu francouzského, pravil ministr orby Gadand: zednářstvo není než skrytá republika, jakož republika není nic jiného nežli zednářstvo odkryté. A jinde řekl, že vláda dává se cele věsti zásadami zednářskými (la franc Maçonnerie démasqué 1995, str. 95.) A tak mohli bychom ještě pokračovati. Ale tyto citáty z oficiálních zpráv a listů zednářských stačí úplně. A pak se u nás ještě naivním čtenářům v liberálních listech píše, že naše zprávy o zednářích jsou nesmysly a utopie. Rozumíme. Náš lid přece ještě není tak daleko, by podobné věci klidně snesl. Proto se ještě zapírá. Že Bůh však přece nedá zahynouti katolickým řádům francouzským, o tom zajisté nepochybuje nikdo.

Drobnosti.

Něskodi někdy. „Jak, vy opravdu věříte, že Písmo svaté bylo napsáno z vnuknutí Ducha Svatého?“ tázal se s úsměskem liberál katolika. „Ovšem, že věřím!“ dí tento. „Pak musíte však věřiti i tomu, že také oslice Balámova mluvila z vnuknutí Ducha Svatého!“ posměšně dovozoval liberál. — „U mne jest Písmo svaté autoritou a tam stojí, že otevřel Hospodin ústa oslice a promluvila. Ostatně není to tak veliký div a snad nejlehčí k uvěření; vždyť dnes je na světě mnoho oslů, kteří mluví i bez vnuknutí Božího. Rozdíl je toliko ten, že oslice Balámova mluvila moudře jako člověk a ti oslové mluví pravi- delně jako praví oslové.“ +34.

Obsah „Obrany“ :

Náše vyrovnání s Uhry. — r. — Církev katolická a osvěta. Několik úvahových črt, podává Václav Roudnický. (Dokončení.) — Feuilleton: Vzpomínky z cesty. Píše discipulus. (Pokr.) — Časové zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasláno přímo do administrace: Ostrovní ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václava Kotrby vdova, odpov. redaktor František Žák.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr. čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem. 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovni ulici. kamž předplatné budíž zasíláno. — Redakce: F. R. Žák, kooperátor na Král. Vinohradech.

Krise agrární.

Není v přítomné době snad stavu, v němž by vždy většího a většího rozsahu nenabývala „otázka žaludková“, snaha po zlepšení poměrů majetkových a výdělkových. Máme otázku dělnickou, otázku ženskou, t. j. především otázku zaopatření a samostatnosti těch milionů osob ženského pohlaví, které za dnešního početního poměru obou pohlaví a vlivem jiných okolností nemají možnosti, naléztí zaopatření v manželství, máme otázku maloživnostnickou, otázku to, jak udržeti malou a střední výrobu průmyslovou naproti přemoci velkokapitálu, máme konečně otázku rolnickou, která jest dílem otázkou všech zemědělců velkostatkářů i majitelů malých parcel rolnických, dílem otázkou poměru mezi velkými a malými statky, pohlcování jedněch druhými.

Vliv těchto proudů jeví se i v poměrech a otázkách ryze politických. Rolníci sdružují se v selské jednoty, maloživnostníci v odborné spolky, dělníci v politické kluby — a každý stav usiluje o vyslání vlastních zástupců ze svého středu do sborů zákonodárných, poněvadž jenom ty pokládá za dosti způsobilé a horlivé obhájce stavovských a třídních zájmů svých, a všechny strany politické jsou nuceny v programech svých vždy větší místo popřávatí výkladům a — slibům povahy hospodářské.

Straně mladočeské již nyní působí hnutí selské dosti nepříjemností — může se těšiti, že do podobných rozpaků přiváděny jsou i jiné strany politické v jiných národnostech.

Jsou však věru příčiny, proč právě hnutí agrární nabývá dnes všude půdy, a pokusíme se v následujícím je aspoň nastíniti.

Především trochu historie.

Před sto lety nalézáme i v současných spisech mnoho stesků na nevěšmavost a nepečlivost rolníkovu, již některé dbalejší vrchnosti marně se snažily odstraniti — marně ovšem proto, že chyběla tu do značné míry největší vzpružina přičinění — vlastní zájem na zdaru práce.

Zrušení nevolnictví a později (1848) roboty, způsobily změnu. Sedlák

stal se spolu se samostatností sebevědomějším, hospodárnějším, přičinlivějším, půda — nyní jeho vlastnictví — byla lépe vzdělávána, dobytek lépe pěstován, pro své výrobky nalézal rolník dobrý odbyt v rostoucím průmyslném obyvatelstvu. Vzrostl jak hrubý výnos, tak čistý výtěžek pozemků, rozvoj cukerního průmyslu zvýšil výnosnost řepné půdy, zdokonalené dopravní prostředky umožňovaly snadnější odbyt.

Počátkem let 80tých nastal obrat. Kdežto po nízké ceně obilní v letech 1820—1850 následovala tři desetiletí celkem dobrých cen obilních, nastalo nyní rapidní klesání veškerých produktů zemědělských — cena pšenice roku 1895 dosáhla skoro úplně nízkého úrovně let třicátých, ačkoliv cena půdy, mzdy, daně a j. se od té doby nejenom zdvoj-, ale tu a tam i ztrojnásobnily.

Asi před čtvrt stoletím začala Severní Amerika darováním obrovských ploch půdy společností železničním podporovati stavbu železných drah, po jichž délce zakládány evropskými přistěhovanci, do Ameriky lákanými, tisíce farm na pozemcích za nepatrné obnosy zakoupených. Celé miliony hektarů nejurodnější půdy zabráno takto pro pěstování obilín, a co nebylo spotřebováno samými výrobci, dopravovaly železnice a veliké koráby zaoceánské za pramalé dovozní na trhy evropské.

Ještě neulevila kupujícím počtem obyvatelstva amerického konkurence tato, začaly nově postavené železnice ruské vrhati na jih mocné spousty obilí ze stepí, dosud vysokou trávou porostlých, a v nejnovější době přibyl rolnictvu evropskému nový a nejmocnější konkurent ve Východní Indii a Argentině.

Vývoz pšenice z Ameriky a žita z Ruska se od let sedmdesátých asi zečtvrtnásobnil, vývoz pšenice východoindické stoupl do r. 1890 na množství skoro šesteronásobné naproti roku 1870.

Taková ohromná nabídka obilí na trzích evropských musila nutně stlačití ceny jeho, a úpadek veškeré výroby zemědělské nebyl ani zadržen stoupanutím ceny dobytka, které jeví se jako následek rostoucího počtu a zámožnosti obyvatelstva, masitou potravu si oblubujícího.

Úbytek příjmů za obilí postihl rolníka tím citelněji, jelikož v téže době rok od roku vzrůstaly náklady jeho hospodaření. Mzdy čeledi stouply zejména v krajích průmyslových na obnos více než dvojnásobný, hospodaření zdražilo se upotřebováním strojů, umělých hnojiv, všelijakého nového náradí atd., a zvláště rozmnožením dávek státních, zemských a obecních.

V roce 1880 činily ještě výdaje zemské království Českého něco přes $7\frac{1}{3}$ mil. zl. Dle rozpočtu na rok 1895 však obnášejí výdaje tyto přes 16 mil. zl. Čechy platí na přímých daních ročně přes $29\frac{1}{2}$ mil. zl., z čehož přes $11\frac{1}{2}$ mil. zl. připadá na daň gruntovní. Platí tedy Čechy bezmála třetinu gruntovní daně celého Rakouska.

Vedle toho vybralo se v r. 1891 na přírážkách zemských, okresních, obecních a školských v Čechách celkem 24,696.000 zl., čili přes 87% přímých daní, toho roku v Čechách předepsaných. Zemská přírážka činí u nás 39% daní přímých, přírážky okresní činily v některých okresích až 43%, přírážky obecní r. 1891 v 26 místech nad 100% přímých daní.

Ve třech letech (1889—1891) vzrostly výdaje země, obcí a okresů v Čechách bezmála o $2\frac{1}{2}$ milionů zl.

Není tudíž divno, že čistý výtěžek rolníkův z hospodářství neustále klesal a že dnes nelze skoro mluvit u malorolnictva o výtěžku z majetku jeho, nýbrž toliko o výtěžku vlastní osobní práce jeho a jeho rodiny.

Těmito poměry a dílem i vlastní vinou rolnictva vzrostlo i zadlužení jeho hypotekární. Hypoteční dluhy obnášejí v Rakousku přes 3.000 mil. zl., tedy o 500 mill. zl. více, než obnášela celá válečná kontribuce francouzská v roce 1871. Jenom v Čechách obnáší hypoteční zadlužení pozemků bez mála tisíc milionů zl.

Největší část dluhů vznikla ovšem velikými nedoplatky kupní ceny při koupi pozemků a vtělováním nepoměrně velikých podílů dědičných pro děti ze statků hotovými penězi vybyté.

Jak odpomoci klesajícímu blahobytu rolnictva?

Německý poslanec z Čech Richter při nedávné přednášce své v Benešově n. J. vykládá několik prostředků, jimiž by rolnictvu mohlo reelně býti pomozeno.

Přetvořiti odborné stavovské sdružování rolnictva ve zvláštní nucená společenstva zemědělská, která by rolnictvo samo duševně povznášela a v něm myšlenky svépomoci a účelného sdružování probouzela a pěstila.

Výtěžek z půdy dá se i u nás ještě více stupňovati (lepším vzděláváním půdy, hnojením, odvodňováním a zavodňováním, výběrem dobrého semene atd.) Počítá-li se, že by tímto způsobem orná půda o 4 metry a luční o 10 metů na hektaru více plodila, znamená to při více než $2\frac{1}{2}$ mil. h. orné půdy a $\frac{1}{2}$ mil. h. luční půdy v Čechách větší výtěžek bezmála $10\frac{1}{4}$ milionů metů obilí a asi 5 mil. metů sena, ročně dohromady v ceně 60—70 milionů zl.

Zušlechtěním chovu dobytka, zdokonalením mlékařství mohlo by docíleno býti dalšího zvětšení výtěžku a Richter odhaduje celkový větší výnos polního a lučního hospodaření a dobytkařství v Čechách na plných 100 mil. zlatých ročně.

Ovšem lze tohoto většího výnosu dosáhnouti jen znenáhla stoupajícím vzděláváním hospodářů a spolčováním se jich k těm podnikům, na které síla jednotlivcov nestáčí. K tomu potřebí však soustavného vzdělávání rolnických škol zimních, pokračovacích a odborných kursů lukařských a mlékařských, odborných učitelů, kteří by však musili také pečovati nejen o 1—2 přednášky v kraji ročně, nýbrž i starati se o osud a pochopení svých rad, o jejich provedení atd. V Sasku jsou malým rolníkům k ruce zřízení zvláštní rolničtí komisaři, kteří poskytují bezplatné rady u zavádění nových pořadí osevu, nových hnojiv a pícních druhů, meliorací atd.

Jak málo vláda v té příčině právě o Čechy dbá, patrně z toho, že ku př. u ministerstva orby zřízen dávno zemědělský inspektor pro Halič, pro Dolní Rakousy, Moravu a Slezsko — pro Čechy však nikoli. A přece platíme gruntovní daně víc než dvakrát tolik co Halič.

Richter odporučuje dále větší péči o to, vystříhati se nepotřebných výdajův v hospodářství. Roční výtěžek mrvy jednoho kusu dobytka velkého má ročně cenu 60 zl.; odplyne-li, jako dosud u veliké části rolnictva se stává, část jeho (nezřídka skoro polovice), po návsi do příkopů atd., značí to ku př. u 10 kusů dobytka ročně ztrátu až 300 zl.

Stát mohl by pro rolnictvo velmi mnoho učiniti opravou domovského zákona dosavadního, který svrhuje povinnost zaopatřovací s měst na venkov,

opravou lhůtního obchodu s obilím na burse, stavbou místních drah, snížením daně gruntovní v téměř poměru, v jakém klesly ceny obilní od té doby, kdy daň tato byla stanovena.

Na místo výměnků, které jsou přechasto hotovou trýzní pro výměnkáře i hospodáře a demoralisujícím příkladem pro celou osadu, budiž zavedeno pojišťování důchodu starobního, a přímé dodávání obilí vojenské správě budiž státem co nejvíce usnadněn. V tom směru staly se již pozoruhodné pokusy v Bavorsku a j. státech německých. Sedláci z jisté obce nebo společenstva mohou přímo své obilí odvésti vojenské správě, která jim je zaplatí buď hotově nebo poukázkami, jimiž potom sedláci mohou daně platiti atd.

Největší úlevou byla by však rolnictvu taková úprava hypotekárního zadlužení, která by jednak zaručovala nižší úrok zápůjčky, jednak poskytovala možnost znenáhlého splácení, amortisace.

Bývá také doporučována mezinárodní dvojitá měna jakožto odpomoc z krise rolnické i z vážných kruhů vědeckých. Zda by však prostředek tento, předpokládajíc zvětšení nynější ceny stříbra o 50—100 procent pomohl, a zda vůbec jest uskutečnitelným, lze právem pochybovati. Pro stříbro nyní v tak obrovské míře těžené, se staré časy více už nenavráti.

I jiné návrhy byly učiněny, na sestátnění dovozu obilí z ciziny, sestátnění pekáren, monopol prodeje obilí státem atd., jimiž se dnes zabýváti nemůžeme — a jež si na jinou příležitost zůstavujeme.

Zkušenost ukazuje však k tomu, že krise zemědělská je přechodná; potrvá snad ještě 10—15 let, ale potom ceny obilí u nás opět stoupnou. Státy, které nedávno massy obilí vyvážely, dnes musejí již dovážeti. Anglie a Francie činí tak již dávno, dnes i Německo, Rakousko a Uhry dávno nejsou obilní komorou Evropy. I severní Amerika pomalu přestává. Obyvatelstvo a jeho spotřeba roste, a tak nejnebezpečnější konkurenti se ztrácejí. Právě proto však, že jest bezpečná naděje na lepší budoucnost, dlužno pomáhati rolnictvu, aby krisi tuto bez velikých ztrát pro sebe i stát a národ šťastně mohlo překonati.

—r.

Svěcení neděle v cizině přirovnáno k našim zákonům z r. 1885.

I. Německo.

Zákon německý ohledně klidu nedělního vydán byl dne 1. června 1891 a vešel ve platnost částečně 1. dubna a částečně 1. července 1892. Zákon tento jedná o klidu, jež dlužno zachovávat i o nedělích a svátcích, a odůvodňuje potřebu změny zákonů dřívějších takto: „Až do této doby nezaručoval zákon dělníkům v neděli a ve svátek úplného odpočinku, vnitřního sebrání a občerstvení sil k nové práci, aniž by dělník oddati se mohl životu rodinnému. Nařízení, která upravují klid nedělní, dají rozdělit se na tři části: co se týče a) p r ů m y s l u, b) o b c h o d u, c) z á b a v y.

a) P r ů m y s l. Všeobecná zásada vyjádřena jest v § 105. a) Paragraf ten praví: „Ku pracem nesmějí zaměstnavatelé v neděli a ve svátek zavazovati dělníků“. Které dny mají považovati se za sváteční, určiti mají jednotlivé vlády zemské, přihlížejíce k poměrům místním i náboženským.

Bližší určení podáno je v § 105 b) Odstavec ten stanoví: „V dolech, v salinkách, hutích, továrnách, v dílnách, při stavbách všeho druhu není dovoleno pracovati nádenníkům, pomocníkům, učňům, úředníkům technickým, dozorcům, dělníkům továrním. Klid nedělní pro průmyslové dělníky má trvati 24 hodiny každou neděli a svátek, čítaje od 12. hodiny v noci; když následují dva svátky po sobě, trvá klid 36 hodin; avšak o svátcích vánočních, velikonočních a svatodušních trvá klid nedělní 48 hodin.

Jak stanoví § 105 d) mohou osvobozeny býti od klidu nedělního radou spolkovou ony kategorie průmyslu, jejichž práci ani přerušiti ani odložití nelze (zvláště které vyžadují stálého ohně), anebo které svojí povahou jsou obmezeny na jisté doby roku.

Přihodí-li se nepředvídaná potřeba, pro niž práce v neděli nezbytně jest nutna, aby uniklo se veliké škodě, mohou povolití práci toho druhu nižší úřady politické. Písemné povolení toto má také přibíti se v místech, kde se pracuje, aby dělníci mohli je snadno viděti.

§ 105 c) povoluje práci odnášející se ku střežení a hlídání továren a dílen, jakož i k tomu, aby udrženy byly v náležitém stavu; zároveň povoluje práce v těch továrnách, v nichž výrobky neušly by zkázy, kdyby nezabývala se jimi ruka lidská. V takových případech jest zaměstnavatelům sestaviti soupis dělníků, kteří zaměstnání jsou pro tu příčinu, jakož i jest jim v soupise vyjádřiti, jak dlouho trvati má práce a jakého jest druhu. Kdyby takové nedělní zaměstnání vymáhalo delšího času než tři hodin, anebo kdyby překáželo dělníkovi ve hlavních službách Božích, jest povinen zaměstnavatel uvolnití dělníka od práce na 36 hodin každou třetí neděli, anebo každou druhou neděli od 6 hodiny ranní do 6. večerní.

Vyžadují-li toho denní potřeby obyvatelstva, mohou představení politických úřadů povolití práce v pekárnách, v trafikách a v podobných závodech; kdyby však práce trvala déle nežli tři hodiny, mají dělníkům uvolnití, jak stanoví § 105. c).

b) O b c h o d. Pomocníci, učňové a dělníci obchodní nesmějí stížení býti žádnou prací na troje hlavní svátky: vánoce, velikonoce a letnice. V jiné dny sváteční a v neděli dovoleno jest pracovati v obchodech denně jen 5 hodin. Tento počet hodin pracovních může ještě zmenšiti se místním nařízením obecním a rozkaz ministerský ze dne 10. června 1892 určuje, že presidenti provincií (v Berlíně president policie) mají označiti, kterých pěti hodin dne svátečního volno jest užiti ku práci a podává (onen rozkaz ministerský) pravidlo, aby čas pětihodinové práce počínal se o 7. hodině ráno a končil se o 2. hod. odpoledne (na nejvýše a to jen vyjimečně o půl třetí hodině odpolední); vždycky však zachovávatí se má dvouhodinná přestávka v čas hlavních služeb Božích (u protestantů kázání), ano, kdyby poměry místní vyžadovaly delší přestávky, aby dělníci obcovati mohli službám Božím, mají presidenti přestávku tu prodloužití.

Vyjmuty jsou expedice novin tak, že jest jim začítí pětihodinovou práci již o 4 hodinách a skončiti ji o 9. hodině ranní; obchody květinami a věnci, potom obchody v místech lázeňských a klimatických, jimž jest dovoleno zvoliti onen čas pětihodinový v jinou dobu dne až do hodiny páté odpoledne, vždy však dbáti jest změněné přestávky v čas Božích služeb. Kupci obdržeti mohou povolení od policie, aby po čtyři poslední neděle před vánoce, jakož i v jiné neděle roku občanského — ale ne více než šest — mohli míti obchody otevřeny déle nežli do páté hodiny; ale i pojištěna jest přestávka dvouhodinná v čas Božích služeb.

Pokud týče se denních nevyhnutelných potřeb životních (obchodů s potraviny), tu, jak stanoví nařízení ministerské ze dne 10. června 1892, § 105 e), mohou presidenti vlád povolití prodej mléka, pečiva, uzenin a zákusků v obyčejné neděle ještě před časem pětihodinovým, t. j. před sedmou hodinou ranní; — avšak v první dny tří hlavních svátků mohou povolití prodej uvedených potřeb od 5. do 12. hodiny dopolední; než i tu jest jim

dbáti přestávky v čas Božích služeb. Avšak obchody květinami, tabákem, pivem a vínem mohou s povolením zmíněných presidentův otevřeny býti o těchto svátcích po dvě hodiny dopolední, ale až po službách Božích.

c) Hostince, výčepy nápojů, divadla, domy a boudy, v nichž pořádána bývají různá představení, nejsou obsaženy v závazku o klidu nedělním; — dělník však může se při podobné příležitosti užiti pouze ku pracem nevyhnutelným.

To jsou hlavní odstavce průmyslových zákonů německých o klidu nedělním. Uvažujme o nich trochu: Skutečné motivy (pohnutky) tohoto zákona mluví pouze o klidu nedělním a zdá se, že zákon označuje, že vláda všímáti si bude jenom příčin hospodářských, aby totiž dala zákonitou právní ochranu dělníkům proti vykořisťování kapitalistů. Pohlédneme-li však blíže na tyto právní (disposice) rozvrhy, přesvědčíme se snadno, že vláda dosti dbá náboženských potřeb dělnictva i že různí neděli ode dní všedních; lze to viděti také z toho, že zákon zakazuje práce nejen v neděli, nýbrž i ve svátky. V našem zákonodárství rakouském však jest řeč pouze o klidu nedělním, o svátcích není v něm ani zmínky, (a také o všech svátcích — vyjímaje Boží Hody, pracuje se u nás nejen v závodech soukromých, nýbrž i státních, jako na př. i ve státní a dvorní tiskárně ve Vídni, ačkoliv dřívější ředitel její byl katolíkem upřímným. Pozn. překl.). —

Zdravověda liberalní totiž uznává, že dělníkovi stačí odpočinku jeden den v týdnu, aby nepadl při kole strojovém, a tudíž také s úskostlivostí důslednou drží se náš zákon tohoto receptu.

Německý zákon sice netáhne ani průmyslových ani obchodních dělníků násilně do kostela nebo do sbornic na služby Boží, ale dává jim všemožné úlevy, aby účastniti se mohli Božích služeb; povoluje sice v obchodu pětihodinové zaměstnání, — ale stanoví zároveň a všeobecně přikazuje přestávku dvouhodinnou o hlavních službách Božích a tak aspoň nepřímou dělníkovi připomíná, že mimo tělo má také duši, již obdržel od Boha, i že v modlitbě má povznést se k Bohu.

Již i samo ticho, jaké jest ve městech (kde se nepracuje) o službách Božích, působí na duši zbožnou a lidi dobré vůle mravně nutí, aby účastnili se služeb Božích, jež právě konají se v kostele.

Jak různí se tudíž od tohoto předpisu práva německého zákon rakouský. Jenž káže zavíratí obchody teprve o páté — respektive o dvanácté hodině polední, nevšímá si nikterak Božích služeb a povoluje, aby obchody s kořením, zbožím osadním a potravinami otevřeny byly po celý den. Mimo to, německý zákon ve shodě s právem církevním čítá den od půlnoci do půlnoci, ale zákon rakouský jako na příkor nauce církevní od šesté (v neděli ráno do šesté (v pondělí) hodiny ranní.

Zabraňuje tudíž rakouský zákon veliké části dělnictvu a příručím obchodním vesměs, aby v neděli a ve svátek mohli jíti na mši svatou, tak že mnohý z nich po celý rok vůbec ani do kostela nepříjde. Znenáhla zapomene na Boha, náboženství a jeho přikázání stávají se mu protivnými, nemravnost i zhýřilost stane se mu životní potřebou; a nežije-li takový člověk právě v dobrých poměrech kmotných, stává se z něho zuřivý sociální demokrat. (Poznámka překladatele.)

Nejsem nikterak zbožňovatelem Němců, neobírám se politikou, nepřivírám též oči nad nedostatky zákona německého (na př. když káže klid pouze dělníkům pomíjeje zaměstnavatelů), leč přiznávám přece, že v zákoně německém jest více logiky, zajisté také i více ohledu na potřeby náboženské poddaných než u nás. Vilém II. vstoupil na trůn s mladistvým zápalem, sliboval opravu sociální; zákonem průmyslovým snažil se již částečně splniti slib svůj, — do úplného rozřešení otázky sociální má ovšem ještě daleko; leč jest nám doznati, že na této dráze pokročil dále, než jiné vlády, a že stojí blíže myšlénky tolikrát již opakované sv. Stolici a již od Krasiňského vyjádřené

slovy: „Kdo zvedá vzhůru korouhev socialní a neví o tom, že prvním základem jakékoli soustavy společenské jest Bůh a náboženství — ten zanikne“. Pověděl to všeobecně i Žalmista Páně slovy: „Nebude-li Pán stavěti domu, nadarmo pracují, kteří jej stavějí“. *) Žalm 136. (Dokonč.)

FEUILLETON.

Vzpomínky z cesty.

Píše discipulus.

IV.

Tak se mi zdá, že jsme byli my Češi za Karla, otce vlasti, zcela jiní lidé, než dnes, rázní a živí, plní energie a ducha. Dnes nutíme se sice opět silně do radikalismu, ale zdá se, že zůstáváme při silných slovech, zatatých pěstech. V husitském nadšení jakoby se to bylo z nás všecko vykourilo a v protestantismu jako bychom byli docela ztratili tu svou českou povahu a českou krev.

Sedíce v hotelu pod dobčinskou ledovou jeskyní a vyprázdniče první láhev pravého uherského, hádali jsme, odkud ta změna v naší české povaze a krvi. A cítíce, jak oheň z vinné révy rozlévá se po všech našich žilách, jak vstoupá naše živost a jak odvaha a síla v nás roste, souhlasili jsme, že to naše české fotrovství nikdo jiný nemohl zavinit nežli naše pivo.

Je tomu tak, vykládal doktor, začínaje druhou láhev. Dokud jsme měli v Čechách plno vinic a pili víno, byli jsme jini; nyní, co pijeme pivo, zhoustla nám krev. Odkud mají Maďaři svou divokou ráznost? Jen z vína. Že tomu tak, o tom máme na sobě pádný důkaz. Já aspoň už nyní byl bych s to nasekati každému Němci. A doktor svítil očima a se naparoval.

Já mohl jsem ovšem jen přitakati a povzbuzovati přítele doktora, aby jako odborník v různých odvětvích národohospodářství, až přijedeme domů, zahájil energiickou akci proti pivu a ve prospěch vína. Jen víno, i já zvolal jsem nadšeně, může nám vymoci naše svaté národní právo.

Když pak jsme dopíjeli druhou, byli jsme už na dobro přesvědčeni, že naše pivovary jsou hrobem české statečnosti, české podnikavosti a hrobem českého státního práva. Škoda, že nemohli jsme se dlouho zdržeti; jistě že chvíle ta byla by se stala významným okamžikem v dějinách našeho politického a národního života.

Ale cesta byla dlouhá a nám bylo se tedy ubírat k domovu. Rozloučivše se s naší maďarsko-moravskou společnicí, sedli jsme do vozu a pádili opět zpět k Husu. Čím byly nám nyní krásy úchvatné přírody, kdy velkolepé myšlenky na obrození české krve a národní povahy vířily našimi hlavami? Pod jejich tíží nebylo nám než uchýlit se každému do jednoho rohu kočáru a klopiti hlavy lítostí nad nešťastnými českými pivovary. Ještě že sny o nové české velikosti byly nám útěchou. Dobrou hodinu věnovali jsme tak tichému vlasteneckému snění a vzpomínání.

A když otevřevše oči stáli jsme opět před tváří realnosti, slunce začalo si již stlátí své noční lůžko za nepřehlednými hvozdy, zadumanými v posvátné těžkomyslnosti, a zlatilo je půvabem, na jehož kráse oko spočívalo v němém vytržení. To už nebyl les, co jsme viděli; to byl chrám, posvátný chrám, skrze jehož barevná, přitemnělá okna, vnikají poslední paprsky sluneční, chrám přírody tichý, tajuplný, k modlitbě povznášející. Ani my nerušili jsme

*) Nisi Dominus aedificaverit domum, in vanuum laboraverunt, qui aedificant eam“. Ps. 136.

jeho klidu; srdce samo mluvilo. Mluvilo k nám básní, básní tklivou, dlouhou, nevyslovitelnou, jejíž lahodné rýmy jen píseň skřivančí nebo vzdálený tlukot slavíka dovedl by znázorniti. Který básník byl by s to vysloviti, co mluví večer v horách taterských a co našeptává duši slabý vánek jako vzdech z korun jedlí a smrků dlouze vycházející? Snad jen ta píseň národní, jež nevědomky z útroh syna Tater vytryskuje, povídá o tom svou zádumčivou melodií.

Vzduch byl čistý a jasný, pohled do něho jako do temného křišťálu smaragdového. Obrisy stromů a hor rýsovaly se v obzoru s přesnou určitostí a čerstvostí, jako kdyby byl malíř právě odložil štětec z obrazu ještě vlhkého. Na silnici, již někdy bylo lze na dálku půl hodiny spatřiti, byl pohled zajímavý; svým bílým pískem vinula se jako lesklý had mezi temnou lesní omladinou a svítala ještě, když už stíny večerní braly celou krajinu do svého temného objetí. Jako výsledek moderní práce, jež nepřehledné hvozdy učinila lehce přístupny a skryté v ní a zapadlé dědiny prolila novým proudem života, zdál se nám ten její běl, od svého pozadí tak jasně se rýsující, jako stříbrem ozářená stezka, již osvěta právě si našla až tam, kam až dosud se bála — snad pro ty stíny dlouhé, temné a tajuplné. Na vrcholi jednoho kopce, z něhož na všechny strany byl daleký pohled, zkusili jsme na vyzvání vozky lesní echo. Dva pozdravy, jeden více náboženský, druhý více vlastenecký, letěly od nás, tu na hlavách vrchů se zastavujíce, tu údolím táhnouce daleko do nitra hor. I dotknutím echa z večerního snění probuzeny ozvaly se hlavy vrchů mnohonásobně, z blízka a zdálí, volajíce si pozdrav náš jako na dobrou noc, a údolím vracel se hlas jeho, jemně a nesrozumitelně už, patrně odněkud z daleka, z daleka, až odtud, kde údolí se končí. A tak jsme stáli na svém místě, očekávající nejpozdější ozvěnu a nedýchající. nejinak, než jako by měla přijíti odněkud až ze Šumavy nebo z Krkonoš odpovídající na pozdrav taterského slovanského bratra.

Krásný večer mírnil protivy, měkčími činil tvrdosti přírody, v poesii měnil holou skutečnost. I ta cikaňata, jež opět, když jsme projížděli vesnicemi, za námi hojně pobíhala, prozpěvující rytmickou svou melodií, pěknou a zvláštní, a dávajíce si při tom takt tleskáním rukama nebo údery na kolena, zdála se nám nyní méně špinavá, méně otrhaná a méně odporná. Jeli jsme jako okouzlení na čarovném voze pohádky, z níž neprobudili jsme se dříve, až otevřel se před námi opět „květinový háj“, nyní ve stínu stromů příliš zasmušilý, než abychom necitili jeho chladu. Již patřili jsme opět do otevřených polí. Do Popradu bylo sice ještě daleko, ale ani tu nebyli jsme bez dojmů. Blížili jsme se opět čím dále tím více vysokým Tatrám. Pohled byl zajímavější, než když ráno vlak k nim nás donášel. Nyní mohli jsme pohodlně a s celou rozkoší pozorovati, jak z dálné šedé jakési mhy stával se poněnáhu temněmodrý předmět, jenž se blížil a rostl a určitěji se rýsoval, až tu opět před námi stál jako obrovský hrad nebo jako koráb báječných rozměrů. Nemohu zapomenouti pohledu toho, bohužel že nedovedu ho také vyličiti.

Bylo už skoro tma, když jsme se vrátili. Náš hotel je zároveň hotelem lázeňským. První, co jsme tedy učinili, bylo, že jsme se vykoupali a dokonale otušovali; vždýť zítra čekala nás cesta daleko ne tak pohodlná, cesta do vysokých Tater. Večer prohlédli jsme si ovšem lázeňský park a lázeňskou společnost. Obojí bylo skromné. Několik osob roztahovalo se tu nejinak, než jako v každé jiné lázeňské společnosti. Cikánská hudba, která se nám už protivila, vyhnala nás brzy domů na lůžko, za něž jsme platili tuším každý asi zlatku. Časně ráno byli jsme opět na nohou, a náš vozka, jež naše dobré propitné učinilo nám k službám ochotným, nabízel se nám zase na cestu k úpatí vysokých Tater, do Schmeksu, odkud hlavní výlety se pořádají za cenu 4 zl. Přijati jsme museli, necht' jsme své zlatáčky sebe více obraceli, nebo jiné možnosti nebylo.

Vždýť to za to stojí, chlácholil jsem já svou kaplanskou kapsu, a pan doktor ospravdňoval se u své nepřítomné manželské polovice, že na ni stále vzpomínal, jak je dobrá a hodná, a že jí hodlal podrobným líčením dojmů

a jiným společným výletem odškodniti. A tak jsme oba s uspokojeným svědomím vůz najali a brzy uháněli k Hornímu Schmeksu. Tomu jménu nemohli jsme se dost vynadiviti a vynasmáti.

Schmeks! — Schmeks! — Schmeks! volali jsme jeden přes druhého, jaké to pitomé jméno! Ale místo samo není ošklivé. Je to lázeňské městečko, jehož vysoké a prostranné hotely svými tvary švýcarských domků činily dojem velmi úhledný a elegantní. Četné zámožné rodiny mají tu též své villy, tak že pobyt ve Schmeksu musí býti vzhledem k překrásné krajině velmi příjemný, ale též hodně drahý. My uskrovnili jsme se ovšem co nejvíce, hledíce na svém lidském žaludku ušetřiti, co vyhodili jsme na koně a vůz.

Jeli jsme dobré dvě hodiny. Čím více jsme se blížili, tím více rostly Tatry před námi do výše a grandiosnosti, což poskytovalo opět požitek vzácný a nový. A když už jsme byli před nimi a viděli před sebou ty vrchy holé, skalnaté, pusté, tu a tam sněhem pokryté a nedohledné, klesla důvěra v naši turistickou schopnost hodně nízko, nikoliv však naše chuf. Vůdci tu stála pohotově celá řada. Rychle tedy, nebo bylo bez mála už devět hodin, najali jsme jednoho z nich, staršího muže, který svým klidem vnukal nám důvěru, a uloživše svá zavazadla, vydali jsme se ihned na cestu k pověsým vodopádům Kohlbašským a známým pěti jezerům. Pět hodin stoupali jsme do vrchu, tři dolů. Mohu říci, že je málo turistů, kteří obtížný ten výlet vykonají za tak krátký čas. Jen jednou učinili jsme delší zastávku, bychom se zaopatřili něčím k snědku, poněvadž bez občerstvení výletu vykonati nelze.

Dovol, laskavý čtenáři, bych aspoň krátce směl ti býti průvodčím. Vykresliti před očima tvýma krajinu tak, abys měl o ní dokonalý pojem, ovšem nedovedu; myslím, že to není vůbec možné, poněvadž kraje ty mluví řečí božské přírody, na kterou péro lidské nestačí, zvláště ne chudé péro feuilletonisty. Proto jen průvodcem mohu ti býti, a ničím více.

Dobrou hodinu šlo to lesem. První vodopády nalézají se ještě v jeho stínu. Zastavíme se jen u těchto. Jsou velkolepé. Mohutný proud vody, který následkem tání sněhu a ledu a následkem častých dešťů nikdy nevysychá, valí se tu za ohlušující bouře z příkré stráně přes mohutné balvany a skalní prohlubně, tvoře tu svobodný spád mnoho metrů vysoký, kompaktní a silný, tu vylévaje se přes širokou hladkou plochu skalní jako bělošedá, průhledná opona sklání se k zemi, tu v malých kataraktech zase se valí a překotává, pění a syčí silou, o jejíž mohutnosti silný hukot jen částečně vnuká ti pravý pojem. Přibližuje se k vodopádu, řekl bys, že to nemůže býti voda, nýbrž že snad tekuté olovo, nebo odtržené a padající balvany řítí se tu ohlušujícím hlukem do propasti. Vstoupíš na most, který asi uprostřed vodopádu vede přes prohlubeň, a nohy tvé se třesou, hrud svírá bázeň; sotva si troufáš poohlédnouti se. A když jsi poněkud zdomácněl v tomto ovzduší nezkrocené, divé přírody, ziráš s podivením na divukrásné to divadlo a nechceš se od něho ani odtrhnouti. Tu zvedneš hlavu a popatříš do oblak na ty velikány, již před tebou do výše ční, a na které chceš ještě vystoupiti, velikány, které k ničemu nelze přirovnati, a s povzdechem opouštíš místo; vůdce rovněž napomíná již k další cestě. Toto divadlo opakuje se několikráte. Je vždy podobné a přece zase jiné, nebo kombinací, jimiž příroda v Tatrách vládne, je počet nescíslný. Zde byli jsme oba nováčky, avšak, ač dojmy byly tak četné a úchvatné, jen málo vyměňovali jsme slov; grandiosnost toho, co jsme viděli, kázala nám mlčeti. Ani v dobách odpočinků nerozhovořily se naše jazyky; teprve když po ukončení výletu mohutným povzdechem odlehčili jsme tíži zažitých dojmů, našli jsme slov, jimiž svůj obdiv a svou radost byli jsme s to vyjádřiti a oslaviti.

Ponenáhu řidnul les, stromy stávaly se menší a zakrslejší, až za nedlouho přestal docela a před námi rozprostíralo se kamenné údolí, pusté a prázdné a bez známky života. Jsme v kraji věčné smrti, jejíž ticho příšerně ruší tu a tam leda skřek divokého ptáka, bludný kamzík, nebo melancholický hvizd sviště. I květena je skromná. Sporá tráva, vzácná protěž, chudý jater-

níček nebo jiná jarní květina — a nic než skály a balvany skalní. Na pravo vidíš nejvyšší bod taterský, vrch lomnický, ale ty jdeš dále s chutí, nebo se ti zdá, že už nemáš daleko k cíli. Ale to klame tě zrak, který, nemaje předmětu, na kterém by spočinul a kterým by měřil dálku a výšku, jako po širém moři bloudí a se mate. Že by bylo vůbec možno vystoupiti na ty spousty kamenů, jež tvoříce příkré stráně, hrozivě na tebe zírají, zdá se ti nevy světelným. A jde to přec, nebo je to opět klam oka, jež krajinu ti ukazuje hroznější nežli ve skutečnosti jest. Snadnou ovšem cesta není. Stále kazení a nic než kamení, tak že šlépěje máš už jako podebrané, stále příkré lezení a stoupaní do nekonečna, namahavé. Že pot po celém těle z tebe jen jen se leje; a pořád nejsi ještě u konce. Dech se ti už krátí, nebo plíce pod horkýma prsoma vypovídají ti už skoro službu, nohy se třesou, slabost tě přemáhá. Avšak kousek chleba a sklenice vody jako led studené občerství tě okamžitě. A je třeba, aby duch byl čilý, nebo opatrnosti nezbývá. Jediný pád a můžeš se zraniti na ostrém hrotu velmi povážlivě; běda teprve, kdybys se měl tak jen kousek po stráni skutáleti. Toto nebezpečí hrozí ovšem jen na některých místech; jinde velikost balvánů tomu dobře nedovoluje. Proti závratí dlužno ovšem býti obrněn. Avšak celkem jde to dobře, odvaha roste s nebezpečím. Co cvičíš se v umění kamzičím, dosti jsi už zdomácněl, že i obrátiti se můžeš směle a hleděti zpět do obrovské rozsedliny, kterou máš za sebou. A zkušený vůdce obveseluje tě tu výkladem, tu písni, tu vede tě, naznačuje ti pozorlivě každý krok.

Konečně po dlouhých neuvěřitelných hodinách stojíme před poslední stěnou a posledními špičatými hroty. Pod nohama, pod skalami slyšíš hukot vody, jež dole ze země vytéká, nebo odpočíváš naposledy, chystaje se k poslední námaze. Mlhy jako příšery lepí se už na vukolní vrcholy, vidíš je, jak se kolem nich plazí, můžeš je skoro rukou dosáhnouti. Než zahalí tebe, že neuvidíš nic, ale zhola nic, ani před sebou, ani za sebou, tona v ní jako slepec, který bez vůdce každým okamžikem mohl by býti synem smrti, pohlédneš ještě jednou před sebe na kolmou stěnu hroznou a vysokou, na níž znamenáš leda jen řečiště, jež vody vymlely, ale že bys se tudy mohl na vrch dostat, nikdy neuvěříš. Ne, není to možné, pravíš si, není to možné. I myšlénky na pouhý pokus se zhrošíš. Ale přiblíživ se na několik kroků, poznáš opět, že to byl klam, že vše před tebou splynulo v jedno, že ale je cesta, která vede až na nejvyšší hřbet. A tak konečně i tam dostoupíš, schvácen a unaven k smrti. Slunce hřeje, ty ale rád zaobalíš se do svého plaidu, nebo jsi v krajině, kde je ještě množství ledu a sněhu, a přes teplotu slunečních paprsků prochívá tělo tvé zima a mráz.

První, co jsem učinil bylo, že jsem rychle doběhl k první kupě sněhu a milého pana doktora obmyslil několika řádnými koulemi. On mi ovšem nezůstal dlužen a já musil se dáti na rychlý postup, nebo lehké mé půlbotky vzdorovaly jen na krátko. Utíkaje, jednu jsem ve vlhkém měkkém sněhu ztratil. Štěstí, že ji doktor našel a jako poctivý muž mi ji vrátil; nevím věru, jak bych se byl bez ní vrátil dolů. Jezírka, u nichž jsme byli, nejsou ovšem veliká, ale jasná jako oko. Jako smaragd zelené jich dno je viděti do značné hloubky. Mohutnými doušky pili jsme jich křišťalovou vodu, studenou jako led, vzhlížejíce se v nich jako v zrcadle. A ulehnuvše na své plaidy, s chutí věru vzácnou pojedli jsme své zákusky. Už pro ten appetit odporučuje se podobný výlet zvláště těm, kteří špatně tráví; vynahradí několikaleté Mariánské lázně. Pro mne, který ustavičně vězím v nebezpečí stlouštění, byl pravým požehnáním; však jsem si ho také liboval. Kolega doktor, který je rezervním důstojníkem, vzpomněl si na loňská polní cvičení a vyznal, že pochod z Litomyšle do Lanškrounu byl proti našemu výletu pravou hračkou. A což Napoleon, povídám mu, a jeho přechod přes Alpy? Tahali-li jeho vojíni svá děla do výše 2000 metrů? A doktor opět rozpomenul se na Resslera. Což kdyby tak tudy plaval pan Vandas nebo Hůlka? Musil by se u nás na každý způsob zastaviti, odpověděl jsem. Ať žije výstava! Ať žije

Ressl! zvolali jsme jako jedněmi ústy, zírajíce Pánu Bohu přímo do oken. A vůdce měl z těch dvou dětí, jež se tu povalovaly a se smály, svou radost. Ale prohnali jsme ho, stařika; dávno neměl takových turistů. Za to jsme mu ale napsali do knížky, do které každý musí zapsati své jméno a po případě též své stížnosti, a které od představených pilně se revidují, pochvalu, jaké mu dosud nikdo nezapsal. Mám ji prozraditi? I prozradím. Zněla:

N. N. a dr. G. z Prahy provolávají nejprve Bohu sláva a vlasti své na zdar. Svěho vůdce, který ukázal se býti průvodcem obezřetným, společníkem milým a chodcem vytrvalým, doporučují všem milým Čechům, jež cesta zavede do slovanských, auo, slovanských Tater.

U pěti jezer v srpnu 1895.

Půlhodina brzy uplynula a s ní i radostná nálada. Příroda hlásila se ku svému právu. To věčné ticho, ten mrtvý klid pouště, ta opuštěnost úžasná a skličující nemohla zůstat dlouho bez účinku. Do duše vkrádal se pocit úzkosti a smutku. Jaké to spousty země, a přece mrtvé, pusté, bez užitku. Kdo podlamuje tu sílu přírody, že nerodí nežli skály a led? Není-li tento kraj nepodobný končinám, v nichž duše zavržená tráví svůj bezradostný život? Hle, ty mlhy, jak hustěji a hustěji se plazí kolem nás jako nehmotné příšery z podsvětí. Nevypadá-li to podobně, jako zde, v duši, v níž vyschl oživující pramen víry, v níž vášeň a hřích spálily všecken život a všecku plodnost skutků věčných? A kdo by chtěl vystihnouti všecky ty myšlenky a nálady, jež vzbuzuje na této věčné pustině neznámý kazatel, který se tu skrývá ve skalách, v mlhách, v oku jezera?

Nálada těžkomyslnosti hnala nás zpět dolů, tam, kde proudí život, kde plodí země, kde robí lidský duch. Pohled dolů z té závatné výše byl hrozný, ale kdo by se i s nasazením života neodvážil pryč odtud, z tohoto místa smrti, hrůzy a opuštěnosti? A šlo to dobře, rychle, skokem. Několik prusáků bralo se k jezerům. Smutný činili dojem v té poušti, dojem jakýchsi bludiček, ztracených existencí, jež tu smutně bloudí po mrtvých končinách smrti. Krátký pozdrav, několik slov jen, a přece duše pookřeje jimi. To ozval se tu život v poušti a srdce se nad tím zaradovalo. Pár kroků a ztratili se v mlze, jež stále pevněji a pevněji zahalovala vše do nepřijemného svého pláště. Pádíme rychleji a nezastavujeme se, než až opět usmívá se na nás první strom, a mezi nimi restaurační domek. Jsme opět na světě, uprostřed života, ach, jaká radost, jak zabuší stísněné srdce!

Tak sám a sám zablouditi v tyto končiny! Zavíráš oči při pouhé myšlence, nebo krev při ní tuhne.

Ó živote, jakýs nevyslovitelný dar, jaké tajemství nepochopitelné! Kdo tě vysvětlí, kdo pojme?

Časové zprávy.

K posledním událostem. Dne 20. října byl zrušen výminečný stav nad Prahou. Příčinou jeho bylo, jak dosud v živé paměti, ono revoluční hnutí omladinistické, které nabylo vrchole v zavraždění pověstného Mrvy. Původ svůj vzalo prý ze síní universitních, odkud vešlo až do nejnižších kruhů. Bylo nesprávně využitkováno jako stupňovaná opposice proti vládě a mladočeskou stranou chráněno, ač zásady jeho národné od zásad této se

lišily. Ze to bylo nebezpečné hnutí, vysvítá z toho, že veliké množství 16 až 20letých mladíků vystoupilo z církve a přihlásilo se k „bez vyznání“, nebo přímo k ateismu. Farní knihy „změny náboženské“ mnoho by o tom mohly povídati. Socialisticko-revoluční charakter tohoto hnutí se všady uznává, byť upíral se mu tu a tam větší význam. Je nyní otázka, učinil-li tu výminečný stav nápravu. Nestalo-li se tak, byl by ovšem býval bezúčelným. Zastaveno

bylo toto hnutí ovšem, avšak byly-li tím potlačeny a vyhubeny ideje, jež daly mu vznik? To se ukáže teprve v následujících letech. Že i při výmínečném stavu mohly vycházeti listy obsáhu hrubě protikřesťanského a štváčekého, viděli jsme den co den. Nyní asi tendence jejich se ještě přiostrí. A jak to vše skončí? Ku blahu lidu českého jistě nikoliv. Církev, která svým učením mohla by tu nejúčinněji působiti na rozpálené hlavy pobloudivé mládeže, zbavena byla postupem času téměř veškerého vlivu na lid, tak že nejúčinnější a neblahodárnější její zásady mohou jen malou vyvinovati sílu. Společnost lidská musí patrně dojíti až k posledním extrémům, než opět nastane dokonalý návrat. Ostatně známky tohoto obratu ukazují se už tam, kde moderní rozvrat duchů postoupil nejdále. Přispívá k tomu vedle socialních výstřelků literární hnís, který ztrativ kouzlo své novosti a brutální bezohlednosti, jež zprvu právě svou surovostí imponovala, ukazuje se býti, čím skutečně jest. Výmínečný stav, jehož odstranění bylo čestnou úlohou mladočeské delegace, ukázal nám bezmocnost téže, ba ukázal slabost celého národa. To je jeho nejsmutnější stránka. Však není zla, aby nemělo též své dobré stránky. Snad právě výmínečný stav to byl, který obrátil zraky české veřejnosti od planých hádek politických v jinou stranu, k začátkům práce ve prospěch národohospodářského zmohtnění českého národa. Byl také svrchovaný čas. Po výmínečném stavu byli prvními socialní demokraté tak zvaní „neodvislí“, t. j. nejrevolučnější jich část, kteří vystoupili na venek schůzi na Žižkově pořádanou. To byl čirý anarchismus, co tu hlásal jakýsi Kalina a jiní. Jestliže takové věci neotevrou oči naší liberalní buržoasii, jež tak ráda na oko socialisuje, pak už sotva co jiného. Stane se jí pak jen, co zaslouhovala už dávno. — Nová vláda vystoupila již se svým programem, ohlásivši se jako vláda silné ruky, která „nemíni se dáti vésti“ — rozuměj parlamentem — ale která sama chce vésti. Slova ta nadělala dosti hluku, avšak celkem chovají se všechny strany vyčkávavě, i němečtí liberálové. Tito ovšem mají k tomu vážný důvod. Antisemité zvítězili ve Vídni na celé čáře a osla-

vovali hlučně osvobození „křesťanské Vídne“ od jha židovství; dr. Lueger zvolen za starostu. Židovští liberálové vyčkávají, bude-li Lueger navržen k potvrzení a bude-li potvrzen. Do opposice se jim nechce; potvrzení či nepotvrzení Luegerovo snad rozhodne. Jest téměř neuvěřitelné, že o potvrzení tohoto muže lze pochybovati, ale v Rakousku i to je možné. Mladočeši zaujali již proti vládě postavení hodně opposiční. Nemohou ovšem při svém státoprávním požadavku jinak, nebo nová vláda jsou jen nové osoby, ale systém zůstává týž. O české otázce ovšem byla řeč, ale že nebude učiněn ani pokus na její rozřešení ve smyslu českého státního práva, o tom nelze pochybovati. Hrabě Badeni mluvil též „o záři německé kultury“, u Slovana to věc charakteristická. Že se k vůli tomu čeští poslanci tolik echaufirovali, bylo věru zbytečné, nemáme toho zapotřebí. — Přípravy k zemským volbám jsou v úplném proudu; schůze stihá schůzi. Že by jimi Staročeši získali, nezdá se pravdě podobné. Uhájí-li ale své dosavadní mandáty, bude to charakteristickou známkou o klesání popularity Mladočechů; už doplňovací volby pražské, při kterých Staročeši uhájili své posice, jsou velice významné. Jeden pokrokový list přinesl nedávno skvostnou persifláži na husitské mladočeské palcáty. Kdo by to byl ještě před pěti lety řekl. My tím ovšem nic nezískáváme, ale významné je, jak i palcáty mohou ztratiti svou sílu. — Zakončení výstavy (dne 23. října) nedělo se za žádných slavností, ale statisíce lidu ukázalo, jak výzumné toto dílo český národ cenil a jak si ho vážil. Kéž by i po jiných stránkách dovedl vzpružiti také své mohutné síly jako tuto!

Ruský list o nás. Jeden církevní list ruský přinesl o nás tyto dni zprávu, kterou do slova předkládáme svému čtenářstvu. Učiniv hrubé útoky proti sv. Otci (Církevní Věstník p. 1315) a ukázav na zhoubný vliv civilních manželstev, píše: „Takové smutné plody přináší zákon o civilním manželství. Tu bylo by slušelo „sv. otci“, aby protestoval, místo aby zanimal se vidinami na světskou svou moc na vždy ztracenou. Zatím ani papež, ani katolické duchovenstvo neužilo potřebných úsilí, aby zmařili vítězství liberalně židovské

strany. Spokojili se formálními protesty, a když zákon byl přijat, římsí prelati zůstali tiši. Slabost těchto protestů stává se ovšem pochopitelnou, přihlédneme-li k některým zvláštnostem rakousko-uherského duchovenstva. Ačkoliv žije na venek v celibátě, ve skutečnosti jeho celibát není lepší civilního manželství. (!) Ne nadarmo napsal nedávno jeden uherský list, že jestliže by páteři měli býti přísně trestáni za porušení celibátu, polovina far zůstala by v Uhrách bez kněží. Co se týče vyšší hierarchie, nemá na protesty času, poněvadž cele je zaujata správou svých bohatých statků. Tak známo, že vyšší prelati uherští žijí jako velicí magnati, kteří topí se v bohatství, a toto považují za svou hrdost. Vypravuje se, že jeden z nich přijel do Říma na koních, jichž ústroj byl celičský z tepaného stříbra, od podkovič do úzdy. Když v Římě kdosi upozornil prelata, že Kristus nejezdil takovým způsobem, nýbrž chodil pěšky, odpověděl hrdý prelat, „ovšem, ale Kristus Pán nežil v Rakousku“. Pochopitelně, že takový hierarch nemá chuti k protestům proti civilnímu sňatku. — Tak zmíněný list. Abychom proti této lži a sprostotě něco řekli, nebylo by nás důstojno: pisatel charakterisuje se z důstatek sám, nebo ani na Rusi vyšší klerus není chud a nechodí pěšky. O mravnosti rakouského kleru pak i spravedlivý nepřítel dá svědectví dobré a čestné. Ale jaké ponětí pak ruská veřejnost, světa neruského úplně odloučená, nabývá, je pochopitelné. — Z téhož listu ještě vyjímám nám sice už běžnou a lhostejnou, ale Rusovi, jemuž ruský lid je drahým, hroznou zprávu, dle níž „v Neue Freie Presse“ zasedá 18 židů, v redakci „Neues Wiener Tagblatt“ 20 židů, v redakci „Wiener Tagblatt“ 12 židů, v redakci „Illustrierte Zeitung“ 16 židů, v redakci vládní „Presse“ 16 židů. Cini pak ku zprávě té velice spravedlivé poznámky, které našim židomilům ze svobodomyšlného tábora doporučovali bychom ku přečtení.

Z katolického sjezdu příbramského. (Dokončení resolucí):

O sociální otázce. Sjezd katolíků českých arcidiecése Pražské uznává náboženství Kristovo za základ dobře spořádané společnosti lidské, za

zdroj pravé osvěty a vzdělanosti a za záruku jejího časného i věčného blaha a přesvědčen jsa, že otázka sociální rozluštění se dá jen za spolupůsobení a na základě náboženství: chce působiti k tomu, aby veškeren život v rodině, v obci a státu proniknut byl duchem křesťanským. Za tou příčinou vyslovuje se proti bezkonfesnímu vychovávání a nevěrecko-liberálnímu zákonodárství a žádá, aby školy byly v zásadě náboženskými a veškeré zákonodárství aby dalo se v souhlasu s pravdami náboženství křesťanského. Zvláště nutno jest, aby duchem křesťanství proniknuto bylo a v něm jednalo nejen veškeré dělnictvo, ale i veškerí pracedárci, poněvadž jen tak soulad a mír mezi oběma se přivodí a nahodilé neshody snadno a brzy se vyrovnají.

O poměrech rolnictva. My katolíci arcidiecése Pražské dnešního dne zde shromáždění plnou měrou uznáváme veliký význam stavu rolnického a vedení přesvědčením, že v mravním a hmotném zmožutnění tohoto stavu spočívá záruka blahobytu i druhých tříd společnosti lidské, což dějinami vývoje a rozkvětu jednotlivých národů prokázáno jest, usnášíme se, že slovem i skutkem za všech poměrů a všim úsilím ku hájení a podpoře jak kulturních, tak i hmotných zájmů stavu rolnického působiti budeme.

O poměrech školských. Navrhují tuto resoluci; My katolíci shromáždění na sjezdě v Příbrami, uváživše, že zdárné vychování mládeže jest základem a podmínkou spořádané společnosti lidské, uváživše dále, že ve škole bezkonfessionální vychování bez zásad jest a zůstane kusým a nedostatečným, žádáme, aby mládež naše vyučována a vychovávána byla ve školách katolických na základech víry Kristovy, kteráž jest pramenem vši pravé osvěty a vzdělanosti a bezpečnou zárukou časného blaha věčné spásy.

O organizaci katolické. Sjezd katolíků arcidiecése Pražské, odbyvaný dne 10. a 11. září 1895 v Příbrami, vážně oceniv zhoubný směr moderního proudu protináboženského a přihlížeje k prostředkům, jimiž odpůrci pravdy Boží působnost náboženství zlehčují, uznává toho nezbytnou potřebu, aby pevnou a jednotnou organizaci

katolictva položena byla hráz snahám vše ničícího liberalismu, kteráž organizace hlavně měl na zřeteli: 1. Zakládání spolků katolických všech odvětví, kterými by veden byl lid k povznesení vědomí katolického, k poučování o vznešených cílech lidstva a ku poznání správných zásad, k řešení veřejných otázek se vztahujících. 2. Soustavné zvelebování literatury katolické, kterou by písemnictví naše obhájci zásad křesťanských povzneseno bylo a pravdě dán byl směr příslušný. 3. Působení k tomu, aby rozbor časových otázek socialních vyvínoval se na základě pravd křesťanských. 4. V příčině zachování stavu středního jako nezbytné podmínce rovnováhy života občanského, žádoucí změnu zákonodárství, aby stav řemeslný k dřívější své samostatnosti dospěl a stav rolnický vybaven byl z nynější hospodářské tísně. 5. Konečně sobě katolíci arcidiecése Pražské přeji, aby katolický duch více a více vnikal do našich škol, a aby veškeré vychovávání mládeže spočívalo na základě náboženském.

Literatura.

Kalendáře. „MEČ“. Obranný kalendář katolický na rok 1896. Cena 50 kr. Nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny. „Meč“ je více nežli obyčejný kalendář. Jeho zábavná a poučná část má určitý cíl a účel. Je známo, kterak náš na mnoze neuvědomělý lid katolický trpí pod útoky protestantskými. „Meč“ má za účel, tyto útoky odrážeti a lid přiváděti k uvědomělosti katolické. Že svému účeli svým obsahem vyhovoval, bylo všady uznáváno. I letošní ročník zasluhuje uznání a chvály. Vedle dvou něžných znělek z pera výborného našeho básníka Ant. Bulanta, odnášející se k velmi krásnému titulnímu obrázku — Kristus modlí se v zahradě gethsemanské — obsahuje historickou povídku z osvědčeného pera Vlastimila Pravdy (pseudonyma to výborného českého povídkáře): Život pro víru, dotýkající se mučednické smrti Matyáše Burnatia, již v době reformační od fanatických protestantů utrpěl. Podobné práce dlužno jen vítati a přát si, aby jich bylo co nejvíce. Tak mnohá stránka našich dějin skytá tu vhodnou látku. Avšak i po stránce umělecké musí po-

vidky vybovovati, aby dojem byl dokonale přesvědčující a trvalý. Kéž bychom o podobné látky měli celá řady knih. Do téže doby vpadá povídka „Pastýř“, krátká sice, ale povzbuzující a účinná. Zajímavá je též povídka Kl. Markraba „dva domy“, pilně propracovaná. Je ze současného života a vzdělává. Může přinésti mnoho dobrého, upřímnému příteli pravdy může otevřítí oči. Ale daleko cennější než povídky jsou práce poučné, jako stať o věhlasném konvertitovi Bedřichu hraběti Štolbergovi, Albertovi Hetschovi a podivuhodných jeho osudech, výborný článek: „Jsou nynější velebitelé Husa pravými stoupenci jeho“, psaný velice přesvědčivě a jadrně. Nejkrásnějším je snad „epištoła ku protestantům“, kterou napsal kdysi bývalý protestantský kazatel po svém obrácení na katolictví, kterou kde kdo bude čísti s úctou a radostí. Spis Laveleyův „protestantismus a katolicismus ve svém poměru k svobodě a blahobytu národů“ nedoznal u nás lepšího a padnějšího odbyti nežli článkem „Pro a proti“, v němž výborné citáty z protestantských spisů působí silou přímo neodolatelnou. Čítíme hned péro sloutného českého apologety Také vzpomínka na národopisnou výstavu je vhodná a časová. Mohli jsme načrtnouti obsah „Meče“ jen několika slovy, ale i z nich může čtenář poznati znamenitou jeho cenu. Přejeme mu z té duše, aby v tisících a tisících exemplářích se rozšířil, zvláště v osadách smíšených. Avšak poučení, jež podává, je pro každého. Rozšiřovati podobné knihy patří dnes k povinnosti pastorační kněží a k úkolu uvědomělých katolíků. Proto prosíme a voláme: rozšiřujme „Meč“. — „Vlastenecký Poutník“, vydávaný touže knihtiskárnou a stojící rovněž 50 kr. je obsahu více zábavného, avšak podává zábavu pěknou, bezúhonnou, povzbuzující a zajímavou. Nemůžeme se o obsahu jeho podrobně šířiti, ale ubezpečujeme čtenáře, že bude jak náleží uspokojen. Na každý způsob je lepší, nežli mnoho jiných kalendářů, které pod slibnou úpravou nepodávají ku mravnímu vzdělání nic, ba často i škodí. Proto i jej doporučujeme co nejvřeleji.

O jsoucnosti a bytnosti Boží.

Neunavný náš professor bohosloví dr. Eugen Kadefávek vydal opět znamenité

dílo filosofické, rozebíraje na sto stránkách různým způsobem důkazy o „jsočnosti Boží“ s článkem o neznabožství, z něhož část přinesla naše letošní „Obrana“. Jestliže Bůh i na dále zachová nám velepílného učence tohoto při zdraví, nebude brzy českého bohoslovce, který by byl nucen hledati látku ku svým studiím v knihách cizojazyčných spisovatelů, přednost to, kterou bohoslovceá fakulta vyniká nad mnohé bohaté fakulty jiné. Přítomná kniha není ovšem jen pro bohoslovce, ale je pro vzdělance vůbec; bylo by si jen přáti, aby do kruhů intelligentních také vnikla. Křesťanská filosofie, jak vznešená to nauka! Kdo do ní vnikne, je navždy získán. Dříve ale též opravdové intelligence nebudeme míti, než až takové soustavné učené práce rozšíří své blahodárné působení na šir a na dál. Odporujeme tedy co nejvšeji. Vyšla v Cyrillo-Methodějské knihtiskárně p. Kotrby v Praze. Cena je mírná; kniha stojí jen 60 kr. Úprava je slídná.

Zpěvník a modlitby. Oblíbený páně Karlachův zpěvník vyšel opět v novém, devátém vydání. Odporovčovatí knížku, jež se dočkala u nás devíti vydání, bylo by věru zbytečné. Poznamenáváme tedy jen, že toto nové vydání je rozmnoženo, úpravy slídné, má vzadu malý zápisník, který dítkám bude velmi vítaným, a že stojí jen několik krejcarů. Vyšel v Cyrillo-Methodějské knihtiskárně p. Kotrby.

Drobnosti.

Bílá plachetka. (Z franc. Zdá: Škvorová). V oněch hrozných dnech, kdy Francie stala se jedním strašným popravištěm, čpějícím sedlou zčernalou krví, žila v Paříži milosrdná sestra, milována chudými, ctěna bohatými, jejíž bílá plachetka na hlavě byla tak začasté nádějí nešťastných a trpících. Co bydlivá začasté heroismu pod tímto naškrobeným a do leskla vyžehleném plátně, o tom neví snad dějiny ničeho, ví to však Bůh a nešťastní! Lid znal, ctil a miloval tu, která své všecky drahocenné krajky a démanty za háv milosrdných sester proměnila. Jednoho dne byla jata a obžalována. „Chce-li se vám mé hlavy“, pravila klidně, „dám vám ji ráda, ale to si přejí, abyste mne

vedli s touto bílou plachetkou na popraviště, a aby mě doprovázeli na místo to moji přátelé z předměstí“. To byla její obhajovací řeč, po které zachvěla se nitra po krvi žíznicích zločinců, že ji propustili. Bylo to v onom dni, kdy sestra Teresie (tak jí říkali) kráčela po mostě sv. Michaela, když zástup sansculotů ji s křikem obstoupil a jí tančiti rozkázal. „Ó, zajisté, moji milí,“ pravila, „jsem k tomu svolna, ač jsem mnoho unavena již, a ač ještě dvacet nemocných navštívití musím. Než však budu tančiti dle vašeho přání Menuet nebo Gavottu, to vám připomínám, že po tanečku přijdu vybíratí jako při svatbě, kde nevěsta od každého tanečníka vyžaduje dáreček na výbavu!“ — „No, a či pak ty jsi nevěsta? kdo jest tvůj ženich?“ — „Ježíš!“ — „A nač při tom potřebuješ výbavu?“ — „Na kolébku pro své dítky.“ — „Kolik pak jich už máš?“ — „Mám jich více než třicet a každého dne přibývá o jedno neb dvě. Hledte, již tu, co my zde se bavíme, možná, že v protější mansardě se zrodil nový občan! Nuže, přátelé, otevřte kapsy a ušetřte mých starých nohou!“ Peníze počaly plnití ruku sestry Teresie a oslnění její přívětivosti a zdvořilosti zvolali divocí tito zločincové: Ať žije bílá plachetka! — Bylo k vánocům. Sestra Teresie klečela u chudičkého lůžka, na němž spočívala mladá matka dvojčátek. Tříletý chlapeček lezl po studené podlaze zapadlé světničky. Otec byl mrtev — oběf věrnosti ku králi. Tohoto dne zažila sestra jen nadávky a výhrůžky, ruce její byly prázdné. Oknem fučel ostrý vítr! Sestra ustala, aby je přirazila a ucpala a hle! tu uzřela naproti zářivě osvětlený hotel. Majitel jeho byl údem národního konventu a děkoval vzrůst svého jmění dobrodiní rodiny Montmorency. Rodička na loži zasténala. „Jsem zachráněná!“ těšila ji sestra a již spěchaly ty umdlené nohy její po schodech dolů k hotelu. „Co chceš?“ tázal se jí majitel hotelu, měře pohrdlivě její řeholní šat. — „Almužnu!“ zašeptala. — „Almužnu pro sebe?“ — „Ne, pro své pány!“ — „Kdo jsou tvoji páni?“ — „Chudí — já jejich služka! Jsou vánoce a nikde ani jediného sous!“ — „Vánoce? Co to jest?“ — „Svátek dítek — zvláště chudých a tam naproti mám jich tré.“ —

„Dobře, ale už je volati: ať žije národ!“ — „S tím se musí posečkat, až budou větší!“ — „Máš pravdu. Ale dej si pozor s tou svou bílou plachetkou, aby ti na ni křídla nepřistříhli.“ — „Jak se líbí Pánu Bohu. Jsem připravena a moji chudí též, jest jich sto, kteří mě slibili následovati.“ — „Ták? Vidiš, rád bych ti dal více ještě, ale pověz mi své jméno!“ — „Jsem sestra Teresie.“ — „To není žádné jméno!“ — „Nemám jiného!“ — „Nerozumíš mi snad Chci jméno, kterým tě znali dříve, neboť zdá se mi, že jsem tě kdysi vídával!“ — „Snad, občane. Jmenovala jsem se dříve Louisa Montmorency!“

Boj nepřátel proti katolické Církvi. V jednom z četných ústí Gangesu u samého bařinatého, křovím porostlého břehu, stál ve svém kolísavém člunu rybář, se dvou stran nebezpečnostvím ohrožen. Před ním tigr, jenž z křoví se plížil a již již chystal se k útoku; krčil již hřbet, aby jediným mocným skokem kořist svou napadl. A v zadu z kalné vody zdvihal se hrozný krokodil a otvíral již ohromnou tlamu, by bezbranného pohltil. Aby dravec tohoto předešel, přispišil si tigr tak velice, že náležitě nezměřil vzhledem k cíli potřebné množství síly; skočil tak mocně, že přes rybáře i jeho člun vpadl do tlamy ohromného krokodila, čímž ohrožený rybář od obou byl zachráněn. Aplikace tohoto příběhu jest tak zřejmá, že spíše potřebí pozor dáti, aby se neřeklo příliš mnoho. Lodička může nám připomínati Církev, jejíž kormidelník jest znám jako nástupce rybáře Petra. Na oba, totiž na podstatu církevního života, číhá stále onen nepřítel, který by již dávno rád byl katolicismus zničil; nepřítelem tím jest ono smýšlení, jež sice chce pozitivní křesťanství, ale bez Církve, aneb i také Církev dá si líbiti, ale bez kněžství

a bez náměstnictva Kristova. Avšak na druhé straně, z moře se vynořuje, hrozí neméně mocný nepřítel, i onomu protivníku hrozný, hrubá totiž nevěra, šupinatým pancéřem obrněná nestvůra moderního pohanství, jež chce jen civilizaci a průmyslový pokrok s potřebným duševním vzděláním, ale bez Krista a bez křesťanství. Ježto nepřátelství těch, kdož svým křesťanstvím bez Církve křesťansko-katolickou Církev zatlačiti a zničiti chtějí, příliš mocně své síly napíná daleko přes cíl, záhadného náběhu (salto mortale) se odvažuje, musí to vésti k novému obratu věci: neviditelné bezcírkevní křesťanství, na místo aby viditelnou křesťansko-katolickou Církev pohltilo, samo vpadne do bezedného chřtánu viry pantheistické, t. j. stane se kořistí absolutní nevěry. Výsledek toho bude blahodárny a potěšitelný: všickni ti, kdož nechtějí ztratiti právo a účast v zásluhách Spasitelových, v milosti Parakletově a darech života, shromáždí se v jednu viditelnou, obecnou Církev. Tak napsal slavný J. Em. Veith v knize: Die Samaritin. již r. 1840. My zříme, jak se předpovědění jeho již naplňuje.

V. Kmš.

* * *

Poučil je. Venkovský kněz přišel do města a jedl v poledne v hostinci, kde mnoho mladých pánů obědvalo.

Pornčil si skopovou.

Než se do ní dal, sepal ruce a modlil se.

To vzbudilo u mladých pánů smích a jeden z nich sousedu šeptal tak, že to každý slyšel: „Podívej se, ten tam vyzývá skopa.“

Kněz nepřišel z rovnováhy. „Pozoruj,“ pravil klidně, „že se mi páni smějí, že se modlím. Skop a já jsme oba Božími tvory. Skop ho nevzývá, ale já jako člověk a křesťan mám proto povinnost a rozum.“

Obsah „Obrany“:

Krise agrární. — r. — Svěcení neděle v cizině přirovnáno k našim zákonům z roku 1885. — č. — Feuilleton: Vzpomínky z cesty. Píše discipulus. (Pokr.) — Časové zprávy. — Literatura. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovní ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václava Kotrby vdova, odpov. redaktor František Žák.

Tisk Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba v Praze.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem. 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knižtiskárně v Ostrovní ulici, kamž předplatné budiž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperator na Král. Vinohradech.

Kapitola o židech.

„Všichni židé jsou princové“, dí rabín Simeon,
trakt. Sabbat 67, a. (dr. Just III. p. 11.)

Lueger tedy za starostu Vídně potvrzen nebyl. Jakožto příčiny nepotvrzení jeho uvádí se následující. Předně ohled na Uhry, ba i přímé zakroužení uherské vlády proti vídeňskému vlastenci, dále ohled na levici, kterou vláda nechtěla si potvrzením antisemity za primatora sídelního města proti sobě popuditi nebo kterou chtěla přímo získati; konečně ohled na osobnost Luegrovu, který jako agitator nezdál se jí dosti salonní. Ať zkoušíme kterýkoliv z těchto tří důvodů, vedle kterých jiné nebyly uváděny, vždy přijdeme k výsledku, že souvisí s otázkou židovskou. Uherská vláda je židovská, levice je též židovská, osobnost Luegrova má za nejvýznačnější typ vymanění křesťanů z moci židovské. Necht tedy pravdivým je kterýkoliv z uvedených důvodů, v každém byli příčinou nepotvrzení Luegra za starostu Vídně židé.

Když tedy věci došly u nás tak daleko, že k vůli židům nemůže býti nad křesťany starostou křesťan, muž veskrz čistých rukou a ryzího charakteru, možno-li nenapsati nějakou kapitolu o otázce židovské? Dosud jsme se jí vyhýbali, vyplníme tedy zároveň citelnou mezeru svého listu. A o čem jiném mohli bychom při takové příležitosti psáti, nežli o moci židovstva, jež z čista jasna v té naší Cislajtánii tak podivným způsobem zjevila se před námi, a položití si otázku, je-li skutečně již souzeno národům křesťanským, aby stali se úplnými otroky cizího národa?

* * *

Nynější moc židů není nepodobna té, již měli ve starověku, v dobách před Kristem. Nastíníme ji krátce, poněvadž na základě jejím chceme pak svou otázku zodpověděti. ¹⁾

¹⁾ Literatúra je tu veliká. My používáme díla Fouardova: Saint-Pierre, p. 46 n., a článek Duraudův v Études, XXXII. září.

Zkoumajíce dějiny židovství vidíme že židé měli vždy velikou moc, značný vliv, privilegované postavení, obrovské bohatství. Ale nejstkvělejší bylo jejich postavení ve starověku, v době před a kolem narození Krista.

Počet židův obnášel tehdy asi 10 milionů. Po babylonském zajetí rozšířili se, jak známo, do celého tehdy známého světa, ale zůstali vždy židy, byť i přijali řeč zemí, jež obývali, a v náboženském ohledu nebyli tak přísní, jako židé Jeruzalémští. Josefus Flavius (zemř. r. 100 po K.) napsal o nich: „Kde je národ, mezi kterým by nebylo židův“, a sv. Jeronym (nar. r. 331): „Žid jest pravý světoobčan, jež lze nalézt od moře k moři, na jihu a severu, východu a západu, na celém světě,“²⁾ avšak přes to tvořili jeden národ co nejužší spojenský a uvědomělý.

A dobře se jim vedlo. Byvše poddaní, brzy stali se pány. Již z Bible víme o Danielovi, který se stal prvním na dvoře Nabuchodonosorově v kastě kněžské, o Mardocheovi, ministru Xerxově, o Esthere, choti krále, o Tobiášovi a Auchialovi, důstojnících palácových, o Nehemiášovi, číšníkovi. V celé Medii, dí kniha Tobiášova (I., 17.), byl jediný chudý žid. Lid židy nenáviděl, ale králové Východu je chránili, nebo jim konali dobré služby. Posílali je do nově dobytých nebo vzbouřených provincií a dávali jim lid v plen. A židé stali se nejen výtečnou státní policií v provinciích, o jichž každém hnutí věděli, ale dovedli odváděti králům veliké sumy. Věrnost jejich trvala ovšem tak dlouho, pokud nepřišel silnější; v tomto případě cele zase se oddali novému podmaniteli. Prorok Jeremiáš byl jim sice kdysi přikázal (XXIX, 7.), „aby pracovali ku prospěchu města, do kterého byli přesídleni, a modlili se za ně“, ale židé dávno již řídili se jinými učiteli, řídili se talmudem, který dle Rohlinga „goima“ šiditi a zlé mu učiniti, pokud Israeli totiž nevzejde z toho škoda, má za dobrý skutek před Hospodinem. (Talmudjude III.)

Ve všech těchto zemích, v malé Asii, v Egyptě, Řecku, nabyli brzy občanského práva, ano mohli se spravovati svými vlastními zákony nezávisle na úradech zemských, čehož se domohli, vystupující jako náboženská společnost. Naše víra nám nedovoluje jíti v sobotu k soudu, pravili, a světský zákon činil s nimi výminku. Víra nedovoluje nám býti vojáky, pravili, i stali se prosti vojenské povinnosti. Naše víra nedovoluje nám přijímati pokrm nebo cokoli z rukou pohanů — to jest nečistých, hlásali, a města, která rozdávala časem chléb a pokrmy lidu, jim dala místo toho příslušný obnos peněžité, který židé za nečistý nepovažovali. A poněvadž náboženství židovské bylo státem chráněno,³⁾ byli židé nejprivilegovanějším národem ve starověku. A osmělil-li se někdo upíratí tato privilegia, rozlehly se hned nářky po Israeli celého světa a všichni povstali jako jeden muž protestující „proti pronásledování a utlačování!“ Ani Julius Caesar, tedy jeden z nejmocnějších tohoto světa, neosmělil se sáhnouti na privilegia židovská. U nejvyšších úřadů měli stálého zástupce v osobě nejvyššího kněze, jemuž bohatství a moc celého národa nejtěsněji spojeného dodávala veliké auktority. A poněvadž dary, jež privilegované postavení stonásobně jim nahražovalo, neskrblili, naopak, poněvadž jimi kde nutno přímo plýtvali, byl by se se špatnou potázal prokonsul, který by byl odvážil se sáhnouti na jejich práva a privilegia. Zlato a intriky zničily každého.

²⁾ Viz Staatslexikon p. 522. ³⁾ Schürer, Geschichte II. § 31.

Této obrovské moci nabyli též obchodem. Zákon Mojžíšův jim ho sice s nevěřícími zakazoval, ale tomu už bylo dávno; nyní spravovali se zásadou, již vyslovil rabin Eleazar, praviv, že není mizernějšího zaměstnání nad zemědělství, nebo tou, již jim dal rabin Rabh (Jelehem. 63, 1.), napsav, že všechny plody země nevyváží obchodu. Židé stali se obchodníky první třídy, k čemuž svobodná vůči nežidům morálka výborně jim napomáhala. Nebylo obchodu, ve kterém nebyli by bývali účastníci. I výnosné tehdaž „řemeslo žebroty“ povznesli na znamenitou výši. Začali s malým krámkem, který rostl, rostl, až ze židovské čtvrti odstěhoval se do nádherných ulic města. Prvé mistři malého šachru, konečně stali se majiteli nejvýnosnějšího tehdaž obchodu; podařilo se jim dostati do svých rukou „najímaní daní“. Zaplatili státu dané a měli pak právo na lidu vydržiti, co se dalo. Zde byli ve svém živlu. Nikdo s nimi nemohl konkurovati. Ovšem, že nařikal lid a veškerá diplomacie přešla pod jejich vliv. Největší, téměř jedinou moc měli v přéúrodném Egyptě.

Obchod učinil z nich mocné finančníky. S půjčováním peněz brzy se seznámili. Na „clivus argentarius“ v Římě, kde finančníci, bankéři, lichváři dávali si dostaveníčko, byli nejčtetnějšími a nejchytřejšími hostmi. Netrvalo dlouho, že potentati jako Agrippa I. a jiní u nich činili si znamenité půjčky o tisících a tisících drachmách. K tomu ke všemu tvořili národ v národě, stát v státě, ode všech oddělený, silně spjatý, stále v nejživějším spojení tak, že žádný obchodník ani finančník nemohl s nimi konkurovati; měli nejlepší zprávy z celého světa, mohli nejlépe své obchodní a finanční operace na základě těchto zpráv si zařizovati, a vše jen ku prospěchu národa svého.

Z toho též patrné, že měli nejlepší noviny, ne ovšem noviny dle našeho smyslu, ale přece noviny velikého vlivu. Židé byli ustavičně na cestách, vždyť obchod toho vyžadoval. Ze všech konců světa přicházeli a všady hned našli bratry. To byly jejich noviny, jež měly tu výhodu, že pohanům řekly, jen co páni chtěli. Žádné shromáždění nebylo proto tak zajímavé, jako shromáždění židů, kde příchozí židé buď sami své noviny přednášeli, nebo kde správa synagogy tyto noviny sama pořádala a někdy sama oznamovala, tak že to bylo jako v opravdové redakci. A netvořila-li snad veřejné mínění, byla jistě jedinou obchodní, finanční a plodinovu bursou.

A poněvadž i literatura má mocný vliv na smýšlení lidu, bylo nutno i tam se dostati. A židé se tam dostali. Nebylo to ostatně nesnadné. Mnozí pohané dávno již poznali nesmysl pohanské modloslužby a někteří z nich přicházeli k víře o jednom Bohu. Tu tedy navázali židé a brzy dostávali bohové pohanští jako Zeus nebo Orfeus nátěr židovský, a věštby sibyllinské a jiné mluvily ve prospěch judaismu.

A tak mohli bychom pokračovati dále, vybírajíce z pramenů vesměs historických a zjištěných nesčetná svědectví o vládě Israele v starém věku. Než nutno činiti závěr.

A podivná věc! Ačkoliv lid tento národ přes všecku vládní protekci, jíž se těšil, nenáviděl, ačkoliv cítil jeho jho a úpěl pod ním, ač opovrhoval jím, jak jen člověk člověkem opovrhovati může, ač nemluvil o něm jinak než o zrádcích,⁴⁾ o pronárodu bez vlasti, o lidu nečistém, falešném a zlém, přece ho snášel přes malá a přechodná pronásledování, vlastně vzbouření, jemu se

⁴⁾ Tacit, Histor. V.

podroboval; ba co více, on se judaisoval. Nesčetní byli proselyté židovští z pohanů. Jedny přivádělo k židovství vyšší náboženství o jediném Bohu, jiné naopak úplná náboženská lhostejnost a bezkarakternost, řídící se jen a jen hmotnými výhodami, jiné touha po privilegiích, jimž židé se těšili, pro jiné opět bohaté židovky staly se vzácnou aneb žádoucí partií k sňatku, jiní opět jiný měli k tomu důvod. Židovství ovšem stávalo se tím velice „nežidovské“, ztrácejíc svůj starozákonní ráz, jež ostatně talmudští rabíni dávno opustili, ale přece hrozilo starému světu nebezpečí, nám sotva pochopitelné, že se po židovšti. Že se tak nestalo, to děkuje pohanský svět křesťanství, jež poznenáhlu vše opanovalo. Bylo to za císaře Konstantina, když křesťanství stalo se náboženstvím státním, a kdy dány první zákony, obmezující světové panství Israele, které pak úplně nikdy nepřestaly, ač židům rovněž vyměřovaly zvláštní a privilegované postavení. Po všechna století až do francouzské revoluce byli sice pod výminečnými zákony, ale právě proto byli privilegovanou kastou často sice od lidu pronásledovanou a pro hanebné lichvářství nenáviděnou, ale vždy bohatou, mocnou a chráněnou; pouze občanská práva jejich byla ohraňována.

* * *

A nyní vizme dobu naši.

Francouzská revoluce emancipovala židy úplně. Od této doby nabývali poznenáhlu všady stejných práv s národy křesťanskými. U nás v Rakousku dovedli r. 1848. dokonce i toho, že křesťanství, které bylo srostlo i se životem veřejným, bylo ze zákonů vytačeno a sníženo na konfessi, jako každá jiná. Od roku 1869. panství židů utvrdilo se na celém světě. Bylíc roku 1860. zřídili židé Cremieux a Montefiore spolek „Alliance israelite“, kterým opět všichni židé, jichž jako ve starověku je asi 10 millionů, se spojili v úžasnou mezinárodní moc světovou, před níž moc panovníků je často třtinou, větrem se klátící. Co řekl kdysi sv. Jeronym a Josefus Flavius, platí opět, jen že židé dnes vesměs, více než ve starověku, tvoří vysoké stupně lidské společnosti. Jako kdysi Daniel a Mardocheus byli mezi prvními hodnostáři, jsou jimi dnes židé téměř v každém státě, svým starozákonným kolegům však bobužel velice jsou nepodobní. Ve Francii drží vůbec žezlo vlády ve svých rukou a to tak pevně, že ani millionové podvody nesmí býti odhaleny a vyšetřovány;⁵⁾ v nešťastné Italii žid je nejvyšší hlavou zednářů, kteří rovněž jsou při vládě, kterou tak pevně třímají, že také různé šmejdy nesmí býti lidu odhaleny, že nesmí býti dána lidu a církvi svoboda, byt země chudla a stávala se pouští; v Německu zvítězil Bleichröder nad Stöckerem, kteréžto vítězství není jen vítězství osoby, nýbrž vítězství velikého významu,⁶⁾ znamenající království v království; v Rakousku stalo se Uhersko, jak známo, zemí zaslíbenou, v cislajtani vyprošují si ministři audience u Rothschilda (Plener), a nemůže býti křesťan starostou nad křesťany. O Rusku pak se povídalo, že poněvadž tam nemohl Israel, hleděl nastrčiti tam nějaké novomodní Esthery za přítelkyně velkým pánům; ostatně se neví, dovede-li Rusko na dlouho ubrániti se moci židovské. To nemluvíme už o socialismu, velikém mocném socialismu, jehož židé jsou vůdci a jež mají v rezervu pro případ, že by nestačily jich mi-

⁵⁾ Vše vypisuje Drumont v knize La France juife 1889. ⁶⁾ Drumont Testament d'un antisemit p. 148.

liony. Jako zvláštnost téměř neuvěřitelnou ale pravdivou dodáváme, co vypravuje Drumont, 7) kde popisuje sňatek žida s katolickou šlechticnou. Nevěsta chtěla aspoň nějaké požehnání. Odesli tedy z chrámu nejsvětější Svátost do sakristie a slavili „sňatek“, za nějž dostal „kopulující“ 10.000 franků. To ovšem případ asi jediný; méně vzácní jsou katoličtí šlechtici v předsíních židovských a salonní theologové jako odpůrci lidového hnutí antisemitského.

Co se týče bohatství nelze ovšem říci, co řekl Tobiáš o Medii, že na světě je jen jeden chudý žid, avšak jisto jest, že na židech naplnilo se, jak dí Bambergr 8) proroctví talmudské: „přijde doba, kdy budete nesmírně bohatí, kdy všechny poklady dostanete do svých rukou, kdy všichni národové vám sloužití a všechna království vám poddána budou.“ Toho bohatství ani nikdo nedovede sečísti. Ve Francii jen nemovitého jmění má Hirsch desetkrát tolik nežli všechny kongregace, dokázal Drumont, 9) Rothschild v Rakousku má více jmění než celá Církev katolická u nás, která živí tisíce synů a dcer křesťanského národa. 10) V Uhrách mezi nejbohatšími velkostatkáři je 50% židů, v Haliči patří jim jedna pětina půdy, v Bukovině 20%, ve Vídni mají 40% domů ve vlastním držení, 70% drží skrze hypoteky, Morava mimo pozemky arcibiskupa Kohna je téměř celá jejich atd. atd. 11)

Že židé jsou i dnes privilegovanou kastou, po zrušení privilegií církve a kat. šlechty jedinou privileg. kastou, kdo by o tom nevěděl. A kdežto proti zbytkům privilegií šlechtických a církevních parlamenty a veřejné listy tak zvané svobodomyšlné vedou nejlítější boj, chrání židy i tam, kde se jedná o trestní zákoník a o spravedlnost a mravnost. Obrovský vliv a nesmírné bohatství zaručuje židům už samo sebou privilegované postavení v lázních, na drahách, které jsou téměř všechny jejich, ve společnosti vůbec, ve vyšší pak zvláště, v kruzích politických a j.; avšak oni i v konfesiijním ohledu, ačkoliv všechna vyznání mají býti před zákonem rovna vymohli si vzácné výhody. Tak vymohli si sobotní klid, jakého křesťané nemají, musíce i v neděli v židovských továrnách pracovati, ba i o vánočních a velikonočních svátcích. V Uhrách a v Haliči nejednou ze soboty vzhledem na židy byly trhy přeloženy na neděli. Dítky křesťanské v pokračovacích školách jsou nuceny pracovati a je navštěvovati v neděli, židovské v sobotu ani psátí nemusí. Ve vojsku rovněž těší se konfesiijním výhodám jako žádné jiné vyznání. Že mocní tohoto světa jako kdysi Julius Caesar a jiní si je předcházejí a jim uškoditi nedají, již jsme naznačili z důstatek, že povstane křik a náрек v celém Israeli, dopustí-li se některá zem na nich — nedíme bezpráví — ale pouze nešetření jich domnělých práv, zrovna jako za starověku, víme právě z Vídne, a byli jsme svědky, když nedávno i Říma se dovolávali proti vídeňským antisemitům.

A co obchod, abychom už pokračovali věrně dle plánu prve položeného? Bylo by k smíchu mluvit o židovských obchodnících po vesnicích, městečkách a městech dnes, kdy veškerý velkoobchod, všecken export, mezinárodní trhy, továrny, doly, krátce všechno je v rukou jejich. Mnohé menší země, jako Rumunsko nebo Bulharsko jsou vůči této velmoci tak bezmocní, že nesmí pro

7) l. c. p. 340. 8) *Deutschthum und Judenthum* 1880. 9) l. c. 10) „Čech“
 dto 5. listopadu 1895. 11) *Staatslexikon* l. c.

své země ani dáti zákony, kterými by se chránily. V každé téměř zemi mimo Rusko tvoří obchodníci židovští zvláštní vládu, před níž zemské a říšské vlády ustupují. Co už bylo u nás činěno — ovšem ne od liberálů — na zničení nebo obmezení této absolutní moci a ochrany křesťanského lidu, ale co se provedlo? Téměř nic. Naši národohospodáři nepřišli ještě ani k tomu přesvědčení, že otázka židovská je část veliké otázky národohospodářské, již dlužno studovati odděleně; jim žid a křesťan je jediný pojem se stejnými podmínkami národohospodářského života. Tak daleko to dopracovali křesťanští národohospodáři! A že se z tohoto panství tak brzy nevymaní, tomu nasvědčuje okolnost, že židé stali se zatím „věřiteli věřících a nevěřících“, malých a velkých. Moderní hospodářství, jak známo, zakládá se na „zásadě dluhů“. Kdo tyto zásady uvedl v život nevíme, ale víme, že rolník, řemeslník, obec, státy, vlády, říše atd. jsou dlužníky u „velikého finančního světa“, který je vyznání po většině talmudského, a jemu robotuje. Máme aristokracii novou, proti níž historická šlechta je ubohým sedláčkem, aristokracii peněžní, jejíž šlechtictví končí na tekeles, sekeles a p. Mezinárodní sjednocení židovstva činí i pokus proti této velmoci téměř nemožným. Ona diktuje kurs papírům, dává cenu výrobkům, umožňuje půjčky státu, má krátce veškeré finančnictví v rukou; pomalu bude míti v rukou i všechny finance, peníze. Už dnes židovští bankéři mohli by si půl Evropy koupiti. A ty noviny? Bože můj, což jsou ještě nežidovské noviny, když ve vládní „Presse“ sedí 16 vyvolených, když mimo nepatrné výminky všechny rakouské listy jsou v rukou židů, když důležitá zařízení, jako „telegrafické kanceláře“, které šíří nejnovější zprávy do světa, jsou výhradně židovské. A dnes tisk je velmoc, která hluboko zasahá do smýšlení celých národův, od níž závisí úspěchy obchodní a finanční, mzdy za práci, ceny za obilí a jiné výrobky, moc, již lid se vede, bouří, svádí, za nos vodí atd. ¹²⁾

Konečně přicházíme k ostatní literatuře. Všecko ovšem nemohou židé, zvláště že nemají učencův a literátů v pravém ušlechtilém slova smyslu. Ale podivuhodná věc! University jsou jejich, vídeňská na př. skoro celá, divadla jsou jejich, knihkupectví jsou jejich. Kde nestačí vnitřní cena, pomáhá obrovská reklama. A že vše pracuje, byť zaslepený lid toho neznamenal, k utužení panství a moci židovstva podryváním zásad křesťanství, stálým mluvením o majetku církevním, o strašicím klerikalismu, štváním lidu a zvracováním zásad, každý aspoň zasvěcený ví. A velcí básníci nežidovští, některé české vlastenecké a pokrokařské listy jim unisono sekundují proti vlastnímu lidu a píší pak ještě, že je to jejich povinnost jako českých vlastenců a spisovatelů. Tak do slova se vyjádřil známý jeden fanatik protikatolický. A není tomu dávno, co na př. české židovské listy velebili našeho předního básníka za jeho filosemitismus, téhož, který křesťanskému lidu zasadil tolik bolestných ran.

To je to nejsmutnější otrokářství, které jeden žid v Arch. Israel. ze dne 27. listopadu 1890. vyslovil opovržlivými slovy, napsav: „Les Juifs sont librepenseurs dans la religion des autres (židé jsou svobodomyšlní v cizím náboženství). ¹³⁾

¹²⁾ Nejlepší při tom je, že křesťané to jsou, kteří tyto listy čtou. Statistiku předplatitelů cislajtanských židovských listů uvedl Correspondenzblatt v lednu 1895. Je to pro židy velkolepé a o křesťanech ukazuje, jací jsou hrozni trubci. ¹³⁾ U Drumonta l. c.

A opět mohli bychom pokračovati, ale nutno činiti závěr. I dnes všady od lidu jsou židé nenáviděni, opovrhováni, za prodajné zrádce vyhlašováni, a přece vidíme, co jsme ve starověku viděli, že tito židé jsou chráněni, že vznešení tohoto světa rádi a často vyhledávají bohaté židovky za ženy pro své syny, že lesk bohatství a privilegii naše tak zvané vlastence a pokrokáře vede k tomu, by prohlašovali zdravý antisemitismus za nemravnost, že naše svobodomyšlná buržoasie jde do divadla plakati nad nějakou Deborou, obdivovati se královně ze Sáby, tleskati nějaké Saře, že k smrtelnému lůžku volá lékaře žida, se svými právníckými spory chodí k židovskému advokátu atd. atd.

Jak daleko to půjde? Ve Vídni je každý desátý člověk židem, v Rakousku vůbec množí se o 20% více, než ostatní národové. V pravdě zvláštní, jediné a neočekávané nepotvrzení křesťana dr. Luegra, pravého Rakušana a německého vlastence dokázalo, že jeden panuje nad desíti a že mocí toto panství má býti udržováno. Potrvá tento stav?

Nepotrvá. Křesťanský lid se emancipuje. Vymanil-li se starovek z moci židovstva, jež bylo mnohem nebezpečnější, poněvadž vyšší náboženství a tudíž vyšší názor světový dával mu obrovskou přemoc nad duchy všech, vymaní se ze jha židovského tím spíše lid náš. Stane se tak brzy, jestliže opustí lid nynější své vůdce, kteří jako vyznavači zlatého telete, sobectví a lzivého liberalismu jsou přirozenými spojenci a podporovateli židovské velmoci, a jestliže vrátí se opět k tomu, co bylo a jest pravou duší lidu, k upřímnému křesťanství.

Hanba dost, že předešla nás Vídeň a že mohou býti u nás nalezeni velebitelé „moderního pokroku“ uherského a šilhající do ráje „vyvoleného“, u nás, jež historie, jež národnost, jež nebezpečné postavení ethnografické přímo nutí k vnitřní pevné consolidaci a organizaci na půdě jen a jen české a katolické. Francie svou židovskou mizerii vydrží; národ český by jí nepřezil.

Dejž Bůh, aby nepotvrzení Luegrovo bylo poslední událostí toho druhu u nás a šťastným počátkem obratu k emancipaci křesťanského lidu a katolického Rakouska.

Fr. Žák.

Svěcení neděle v cizině přirovnáno k našim zákonům z r. 1885.

(Dokončení.)

II. Anglie.

Pravili jsme, že rakouský klid nedělní jest dílem liberalismu. Nuže, přihlédněme, jak se neděle slaví v zemi, jež kolébkou jest liberalismu, kde kapitalismus již tak zachvátil lidskou společnost, že pohltil celou třídu její — stav střední, zvláště rolníky.

Jak v Anglii svítí neděle?

V hnízdě liberalismu národohospodářského nemluví se o svěcení neděl — zákon mluví, (jako v novějších zákonech u nás), pouze o klidu nedělním; o svátcích jiných mlčí; těch nezná. Aby však jakous náhradu podal za tyto svátky, povoluje dělníkům v roce několik dní volných (Bank holidays — svátky občanské), na které nikdo není povinen pracovati a ve skutečnosti též nikdo nepracuje.

Jsou to sváteční dny interkonfessionální, beznáboženské, svátky beze svatých — podobné moderní oslavě prvního máje — na nichž o službách Božích není ani řeči; továrny, obchody a p. jsou ovšem zavřeny, za to dělníci baví se na výletech a po hospodách. Neděli nazývají Angličané Lord's Day, den Páně. Název ten pouze potud jest ospravedlněn skutečností, že od půlnoci nesmí se práce konati ani v průmyslu, ani v obchodu, vyjímajíc pouze práce skutečně potřebné, na př. prodej mléka, jenž se ráno dovoluje.

Obchody uzavřeny jsou vesměs; netoliko obchody sukrem, železem a p., nýbrž i prodejny pečiva, masa a p.; pouze trafiky a cukrárny jsou otevřeny.

Práce průmyslová zastavena jest úplně; pouze v továrnách s neustálým ohněm zaměstnано několik málo pracovníků.

Co pak se týče hospod, výčepů, divadel, sálů tanečních, ty z pravidla mají býti uzavřeny vůbec; výjimkou jsou pouze velká města, v nichž smějí býti otevřeny hostince a restaurace, nikdy však v čas služeb Božích, jak dopoledních, tak odpoledních; v městech menších a na vsích jsou zpravidla krčmy a hospody zavřeny.

Úředníci vládní, advokáti a p. nepracují ve svých kancelářích, školy jsou zavřeny. Úřady poštovské a telegrafní otevřeny jsou pouze ve větších městech a to jen jednu hodinu dopoledne a jednu hodinu odpoledne.

Vozba nákladů jak na ulicích, tak na železnicích přestává úplně, vlaků osobních pak jezdí méně; rovněž zmenšena jest i doprava osob v omnibusech a po tramwayích; drožky jezdí sice ve stejném počtu, leč platí se za jich užití cena dvojnásobná.

Trhy výroční a prodeje veřejné jsou zakázány. Veškeren ruch, ba i peněžný tak důkladně jest zastaven, že na př. směnka podepsaná v neděli nemá ani platnosti.

Vojsko, policie, vězňové vedou se společně na služby Boží.

Vůbec panuje všude ticho a klid.

Tento pouze zběžný pohled na společenské poměry anglické stačí, abychom se přesvědčili, že, jakkoli zákon tamější o klidu nedělním jest ven a ven liberální, přece že fakticky uznává neděli netoliko za den odpočinku fysického, tělesného, nýbrž i za den sváteční — břeť ohled na čas, kdy služby Boží se konají.

Zmínky zasluhuje i to, že vláda anglická uznává, že nejen dělníkům továrním, nýbrž i úředníkům třeba oddechu a protože dopravu nákladní úplně, dopravu pak osob aspoň částečně zastavuje. Následkem toho personál železnicí (či bílí černoši u nás) cítí aspoň též, že má svátek.

Těž rádi doznáváme, že liberalismus anglický jest upřímnější nežli jinde; Práví-li, že chce poskytnouti dělnictvu oddechu tělesného, pak mu ho též upřímně a opravdu dává a neustríhuje mu ho nesčetnými výjimkami, neponechává zadních dvířek. aby se zákon mohl snadno obejít, nezmenšuje dne na několik jen hodin, jak se to jinde děje.

III. Holandsko. *)

Nebudeme podrobně rozbírat poměrů holandských, abychom čtenářů neunavovali. Pouze několik slov stačí, abychom poznali ducha této země

Zákony holandské všude pamatují na to, aby práce veřejné nepřekážely službám Božím; povolují sice, aby otevřeny byly výčepy nápojů, výslovně však stanoví, že v čas služeb Božích mají býti zavřeny. Doprava nákladní na ulicích úplně zakázána, na železnicích značně omezena, (osobní doprava však se neobmezuje).

*) Co se týče poměrů společenských v této příčině na Rusi, poznamenávám pouze, že (podle ústní informace), zákona zvláštního o klidu není; jsou tam pouze nařízení guberniální a předpisy policejní. Ve Varšavě na př. jsou v neděli a ve svátky galové (dvorské j. jmeniny cara a carevny, výroční den nastoupení na trůn, ročnice korunovace a t. p.) všechny výčepny zavřeny o 1 hod. odpolední.

Práce v úřadovnách má se obmeziti na vyřízení prací nejnutnějších, netrpících odkladu.

Zákon upravující klid nedělní datuje se z roku 1815.; doplňují pak jej nařízení ministerská. Více však právo zvykové řídí v té příčině svědomí občanstva, nežli právo psané.

* * *

Krátký tento náčrtek svěcení neděl za hranicemi ukazuje, že v Německu béře vláda v ochranu hlavně dělníka a snaží se, aby mu zjednala zákonitý odpočinek tělesný, ale tak, aby též potřebám svým náboženským úplně mohl vyhověti.

V Anglii klade zákonodárství hlavní důraz na zevnější klid — a taktéž i na odpočinek fysický nejen u průmyslníků, nýbrž i v obchodě. — V Holandsku jedná se především o to, aby se nepřekázelo službám Božím — a ptejme se, jaký jest hlavní ráz zákona tohoto u nás v Rakousku? Věru, těžko na tuto otázku odpověděti. —

Zákon náš nebral ohledu ani na služby Boží, ani na pokoj a klid zevnější, ani neposkytuje náležitého odpočinku dělnictvu, ani neohlíží se na jeho potřeby náboženské. Bojí li se vláda snad, aby příkázání církevní o svěcení neděl a svátků nezhubilo země v ohledu hospodářském, tu nechť si aspoň zavede klid a odpočinek, který by jménu tomu též odpovídal, jako v Anglii — a Církev mnohem snáze a bez velkých překážek bude moci z klidu nedělního učiniti pro své členy též svěcení neděle. Takovým zacházením s nedělí, jak to činí zákony z r. 1885, ani svědomí katolika nemůže býti uspokojeno, ani dělníkům se zadost neučiní. Nyní je o něco málo lépe. —

Katolíci považují neděli „za pramen, v němž člověk osvěžuje své srdce a svou duši, jimž však zároveň i obnovuje své síly fysické,“ (Périn, Bohatství ve společ. křesť.) za čas, v němž člověk vyšší a ušlechtlejší částí své bytosti obíráti se může a jest povinen.

Pročež katolíci právem přejí si změny zákona nyní závazného a to v tomto směru:

1. Aby kromě neděle světily se i svátky (Německo).
2. Aby den odpočinku počítán byl od půl noci do půl noci (jako všude na světě).
3. Aby se obchod obmezil pouze na nezbytné potřeby životní, jako chléb, mléko, maso a to jen v hodinách ranních, s ohledem na služby Boží — jiné pak obchody, aby bez ohledu byly zavřeny (Anglie).
4. Aby nálevny všeho druhu i krčmy a kořalny bezohledně byly zavřeny dopoledne a aby se otvíraly teprve odpoledne. (Anglie.) Zákon náš o nálevu, zdá se nám, ne nepatrná činí příkoří poddaným a bez potřeby a skoro i neslušně zostuzuje občanstvo rakouské před celým světem. Počítá zajisté nápoje či lépe opoje za nezbytnou potřebu konsumentů tak dalece, že nálevny mohou býti otevřeny po celý den a vždycky, jako by obyvatelé Rakouska vesměs takovými byly alkoholisty a pijáky, že by se ani po čas hlavních služeb Božích bez opojných nápojů nemohli obejít. Jest přece známo, že více náchylnými jsou k opilství vážní obyvatelé Albionu a přece i tam jest ohraničen nálev nápojů a neslyšeti, že by kdo touhou po nich byl umřel.
5. Aby se práce úřední v kancelářích obmezila na vyřízení věcí nejnutnějších (Holandsko) a ruch železniční, práce na poštách a při telegrafech aby se obmezila tak, aby i při těchto odborech zřízenci cítili, že aspoň jednou v týdnu mají aspoň částečný odpočinek. (Anglie).

6. Aby aspoň částečně, upraveny nynějšími poměrům, obnoveny byly zákony, na základě jichž by farář měl právní jurisdikci (moc) nad učenníky co do účastenství na službách Božích a na cvičení v náboženství.

7. Aby zákony o klidu byly přesnější, neponechávající žádných zadních dvířek.

Toť sedm hlavních požadavků katolických, odpovídajících sedmi hlavním hříchům našeho zákona o řemesle a průmyslu ve příčině klidu a odpočinku nedělního.

FEUILLETON.

Vzpomínky z cesty.

Piše discipulus.

V.

Dva nebo tři důkladné výlety postačí ku seznání Tater úplně. Mimo partii k vodopádům a jezerům, po případě na nejvyšší lomnický vrch, zároveň nejobtížnější to výlet z celých Tater, doporučuje se ještě výlet na „polský hrbet“ a „malou vysokou“. My volili jsme tyto dva. Jsou však možné jenom při suchu, nejlépe pak časně z rána. Ze Schmeksu je ale k oběma místům příliš daleko, než aby bylo možno je za den vykonati a se navrátiti. Nezbylo nám tedy, nežli ještě téhož dne na večer nastoupiti cestu. Tak k páté hodině navrátili jsme se od jezer do Schmeksu. Do večera měli jsme doraziti ještě do tak zvané „slezské boudy“, kde bychom přenocovali. Ale cesta tam trvá pěšky nejméně dobré tři hodiny, my pak nebyli jsme jí více schopni. Jak to tedy provedeme? Na vůz nebylo ani pomýšlení; i pro chodce je stezka k slezské boudě obtížná.

Tu je jednoduchá pomoc, radil vůdce, najmete si jízdecké koně. Doktor se na mne významně podíval. Hm, koně! pravil jeho zrak, to by tak bylo něco k nezahození.

„Seděl jste už někdy na koni, tážu se“?

„Že ne? Já kamaráde také ne. Aby nás tak někde shodil“!

„I neshodí, budeme se držeti sedla“.

Kde se jedná o lekraci, jsem také rád při tom, ale tři hodiny na koni, do vrchu, po stezkách a roklich, — hm, měl jsem přece jen strach o svou nesmrtelnou duši. Sletěti někam do rokly, to je jako do pekla. Já se koní vždycky bával.

Nový náš vůdce, statný to muž v nejlepších letech, pozoroval naše rozpaky a jal se nám domlouvati, právě že koně jsou jako beránci, že jdou jistě, jistěji než člověk, a že jsou na podobné cesty, — chtěl patrně říci jezdců — zvyklí.

Doktor měl sto chutí. Kterak jsem se měl tedy já, tak zcestovaný člověk, dáti zahanbiti takovým nováčkem v cestování obráncem ubohého rakouského zákonníku? Svůlil jsem rovněž. Za čtvrt hodiny byli dva koně pohotově, dva hezcí mladí chlapíci. Doktor si je veledůkladně se všech stran prohlížel a nadzvedal brvy, což činíval vždy jsa v rozpacích. Aha, není ti dobře, kamaráde, myslím si, ale mlčím; nebo upustiti nyní od záměrů, nesrovnávalo se s naší turistickou ctí. Rozhodnuto tedy, že pojedem. Vazu snad přece nezlomíme.

Když už jsme byli připraveni, vzpomene si náhle doktor, abychom se dali fotografovati, jak sedíme na koni. Měl to býti důkaz, kdyby nám snad doma nechtěli věřiti. Sháníme se tedy po fotografovi.

Ale jestliže si fotograf ponechá snímek a naši podobiznu někde vystaví, povídám?

Doktor se lekl. Ne, to nejde. Od fotografování tedy upuštěno.

Kolem nás utvořil se zatím zástup obdivovatelů, okna domů byla také plna tváří, zvláště dámských. Skutáleťi se před nimi s koně nebylo by bývalo zrovna příjemné, dali jsme si tedy odvésti koně trochu stranou. Tam, dodavše si kuráže, vyhopli jsme se do sedla, a s pomocí Boží dali jsme se na cestu.

Dobře se nám sedělo, ale koně stáli a nešli v před.

„Hy, fuxo“, pobízel doktor, ale Fuxa nic. Trhal uzdou, ale patrně falešně, nebo fuxa se obrací a chce zpět do města. A můj kůň za ním. „I ty mrcho jedna“, začíná doktor méně líbezněji a kope nohama, jako by chtěl koni dáti ostruhu. Ale fuxa nešel. Ať děláme, co děláme, koně nejdou.

Musel pomoci vůdce. Šlehl koně doktorova, tak že poskočil klusem. Doktor pustil úzdu a chytl se sedla; nadzvedl brvy a na čele vyvstal mu pot. Můj fuxa nechce ale ani nyní z místa. Vůdce podal mi bič a tak přivedl jsem konečně i já svého koně do klusu.

Když se dohonili, postavili se pěkně k sobě, dali hlavy dohromady, a umluvili se patrně zase, že nepůjdou. Švihl jsem koně doktorova, že opět poskočil a můj kůň za ním. Za minutu ale stáli opět a obraceli se k návratu.

Musíte jeti napřed, povídá doktor, máte bič, a můžete svého fuxu popoháněti. Doktor říkal mému koni také fuxa, a kdyby tu byl býval ještě třetí, byl by býval pokřtěn taky asi na jméno fuxy. Jel jsem tedy napřed, a šlo to pak, jen že mi doktorův fuxa stále lezl až na záda. Ale jen když to šlo. Za čtvrt hodiny měli jsme oba vyšpekulirováno, jak se s úzdou musí zacházeti, a od té chvíle jeli jsme jako dva rytíři. Vůdce nás brzy opustil, aby jda kratší cestou nám stihl, ale my nebáli jsme se už docela. Jen když jsme měli někoho potkati, zvláště dámy, napomínal doktor svého fuxu, aby šel pěkně a neudělal mu nějakou ostudu. A fuxa i doktor dali se do positury, jakáz na zkušené a elegantní jezdce se sluší; pohledy dam plné obdivu lichotily oběma, nebo fuxa stříhal ušima a pan doktor zdravil a vyměnil několik slov s jistotou a troufalostí, k jaké oprávnuje jen turistický zvyk a sprátenost s povznešeným stanoviskem, na kterém oba jsme se nalézali.

Ostatně bychom sami sobě křivdili, kdybychom nevyznali, že za půl hodiny měli jsme své fuxy v moci jako opravdoví jezdci. Koni bylo nám ale líto. Jak byla ta stezička, již kráčeli, úzká, jak plna kamení, v nichž jejich kopyta se bořila, jak šla někdy kolmo do výše! Ale dobrá zvířata cítila již, že jsme je opanovali, a činila se seč byla s to. Také my byli jsme uznali a dovolili jsme jim tu se napítí, tu občerstviti se travou nebo kyselinčím.

To jsme měli radost! Za sto zlatých stojí jen ta naše jízda koňmo, několikráte opakoval doktor. A když na jedné rovné stezičce můj kůň se lek a uskočiv stranou dal se pak do divého klusu, v čemž doktorův fuxa, zvyklý už na ocas mého koně, ho následoval, a když nespadol jsem ani já ani doktor, tu, kdybychom byli Moravané, jistě bychom si byli zapěli: „ó jaké to koňstvo . . .“, ale jsouce rodáky českými, museli jsme se spokojiti s „jede mladík na svém koni . . .“, nebo jiná lepší nám nenapadla. Naše cesta k slezské boudě patřila k nejlepšímu, co jsme zažili, a schází-li nám někdy slov k vyličení přírodních krás vysokých Tater, na chválu koní taterských nikdy se nám jich nedostává. Jsme přesvědčeni, že bychom dnes skrotili třeba arabského hřebce; já jsem to přivedl na konec tak daleko, že v sedle mohl jsem se modliti breviř.

Tři hodiny uplynuly jako voda. Šlo k osmé hodině, večerní šero pomalounku halilo zem v svůj jemný poetický závoj. Byli jsme ve výši české Sněžky, 1600 m. nad mořem. Kolem nás tu a tam nějaká ta borovice po zemi se bídně plazící, tu a tam milý trávníček, všady jinde pustina, před námi opět vysoké hřebeny a špice Tater. Pusto tu bylo; jen zvonce dvou pasoucích se krav zvěstovaly obydlí lidí.

Slezská bouda! Nemysleli jsme jinak, než že to bude nějaká bouda pastýřská, kde budeme pít čerstvé mléko a spát na měkkém mechu v jizbě čoudem černé, vůni málo líbeznu páchnoucí. A zatím vidíme před sebou pěkný dřevěný domek, vkusně sestrojený s otevřenou verandou do Tater, čistý a úhledný až mílo se zařízením uvnitř velkoměstského hotelu. I on tu stál sice jako opuštěná panenka, jsa s to jen málo oživiti smutné okolí, jemuž jedině trochu té vyhlídky odnímalu část tesklivé zasmušilosti, ale oko turisty zasvitne přece radostným zábleskem, když spatří kouř, jenž mile z komína boudy vine se k nebesům; vždyť ku kouři pojí se hned také realnější představa na roštěnku, řízek, slepičku atd. atd. A tak bolestná okolnost, že jsme museli opustiti své milé přátely fuxy, již tak pěkně nás sem donesli, byla zase smířena a oslazena nadějí, již skytala slezská bouda.

Slezskou boudu — Schlesienhütte —, postavil turistický spolek německý,

jako vůbec celé Tatry snad nejvíce jen Němci jsou navštěvovány, má pěknou a prostrannou jídelnu a pokojů a postelí jistě na 30 osob. Slouží hlavně turistům, kteří přicházejí ze strany od Krakova a ze Slezska. Nebylo tedy nic divného, že jsme tu našli několikačlenou německou společnost. Správu vede starší paní s dívkou jako madona krásnou, němku kalvínkou z blízké jedné vesnice. Najali jsme si malou světničku asi za 2 zl. a objednali večeři. Zatím dostal se též náš vůdce, s nímž vyjednával jsem sám o některých nedorozuměních, zatím co doktor dokončoval v pokojíku svou toaletu. Věc byla vážná i bylo ho třeba zavolat.

„Doktore“, volám do korridoru, „pojdte sem rychle na okamžik.“

„Hned přijdu“, odpovídá. Náhle ale uchopí mne jakýs mladík ve vojenském šatě a libaje mi ruku, volá radostí jako bez sebe: „Velebný pane, voni jsou Čech? Já jsem z Tábora a jsem tu už několik měsíců.“

Jak radostné překvapení i pro nás, najítí krajana na tomto místě!

Když jsme si to ale důkladně rozvážili, nedivili jsme se více; kde by také, řekli jsme si, na širém světě bylo místočko bez Čech! Přátelsky jsme si s ním pohovořili a propitné mu dali.

„To už jste asi dávno nepromluvil českého slova“, táže se doktor.

„I ano,“ odpovídá sluha, „je tu hejtman Čech, který vyměřuje Tatry a kreslí nové mapy; ten mluví se mnou často česky. Bude mít velkou radost z pánů, nebo ráčíte býti prvními Čechy návštěvníky zde.“

Hejtmana jsme skutečně našli. Seznámili jsme se okamžitě, nebo hejtman byl Čech uvědomělý, vzdělaný muž a veselý, dobrosrdečný společník. Zaujali jsme malý stolek a když chutná večeře a láhev erlavského na šťastné shledání a zdar vlasti vyprázdněna rozvázala nám jazyky, bylo u našeho stolu tak veselo, že budil závist druhého, kde seděla četná německá společnost. A poněvadž kde Čech, tam zpěv, byli jsme i my ve zpěvné náladě. A dobře se to hodilo, všichni jsme byli cvičenými pěvci a hudebníky; pan hejtman vynikal nad to basem tak vzácné hloubky a jádrnosti, že by sloužil ku cti nejlepšímu pěveckému sboru. A dětinský byl ten hejtman. Jsa zde už po měsíce a se všemi dobře znám, celý dům zbouřil, aby poslouchali všichni, nebo bude se zpívati „Kde domov můj“ a jiné české písně. A tak jsme ji spustili tu svou milovanou národní a po ní ještě jednu, a pak zase jednu, tak přes jedenáctou. Velebné Tatry zajisté že se chvěly radostí, nebo pociťovaly. že jsou nejen slovanskými, ale i českými, že vlastně mají patřiti do rámce národního kmenu a státního práva koruny svatováclavské. Avšak poněvadž my i v politice i v národnosti, vůbec všady máme co činiti s Němci, kteří do našich práv se mísí a nám škodí, není divu, že i ve slezské boudě taterské hlásili se k svému nepráv. A my jako Čechové jsme, jak ani jinak býti nemůže, zdvořile ustoupili, aby i oni mohli spustiti své „ich schiess den Hirsch . . . a Röslein, Röslein“ a j. A tak to v té slezské boudě vypadalo jako v majstr-ängrách; před sličnou tváří Němky-kalvíny bojovali zápasníci uměním a zpěvem. My, jak samo sebou se rozumí, jsme zvítězili, a třeba nezískal doktor ani jediného milostného pohledu skutečně vzorné, úctyhodné a přesličné té dívky, měl aspoň tu útěchu, že chovala se k nám s důvěrou, která nám věru mohla lichotiti; děkovali jsme to snad otcovské důstojnosti milého pana hejtmana. Dostalo se nám jeho protekcí výtečné obsluhy a druhý den na jeho odporučení kočáru, po němž jinak byii bychom se marně sháněli.

O jedenácté šlo se spát. Ach, jak chladné byly naše postele. Zdály se nám pusté jak ty Tatry. Ale únava přemohla nás ihned. Ráno ve tři hodiny měli jsme býti opět na nohou, chtěli-li jsme bez mlhy a bez deště se vrátiti. Toho jsme sice nedovedli, ale ve čtyři hodiny vstoupali jsme skutečně už k „polskému hřbetu“ a „malé vysoké“. Němci nás o dobrou půl hodiny předešli.

Výlet se počítá nejméně na šest hodin; my učinili jsme ho skoro za čtyři. Domnívali jsme se, kdo ví jak jsme svého vůdce probnali, ale zatím

co sami jsme byli schváceni, on tancoval po skalách jako kamzík, zpíval si a houkal, nejinak než jako by šel na procházku. Ale měl také prsa! A ta lýtka, to byla lýtka jako ze železa.

Mám popisovati cestu? Jen krátce tak učiním, nebo dojmy z ní nejsou nepodobné tomu, co už jinde jsem napsal. V tak zvané „květinové zahradě“ dohonili jsme Němce. Květinovou zahradou jmenovalo se místo ne snad proto, že by tam byly rostly květiny, nýbrž jen proto, že mechem a trávou a nějakým sporým kvítkem jarním přestával zde život vůbec; dále nebylo opět nic než kámen, skály, sníh, voda a led. Za to cesta byla dlouho dosti pohodlna, jsouc velkým nákladem od slezského turistického spolku upravena a teprve když se chýlí ku konci, stává se těžkou, neschůdnou a nebezpečnou. Ale při trochu bedlivosti a opatrnosti nemusí se přihoditi nehody žádné, nebo na nejnebezpečnějších místech jsou řetězy, kterých možno se přidržeti. Nazývají se ovšem „dámské řetězy“, což jako znamená, že pro muže turistu není dost důstojno, užiti jich, avšak nováček rád se jich chopí, nebo není mu do žertu ani dost maličko. Já aspoň bez ostychu jsem se jich chopil. Doktor ne, nevím jestliže z hrdinství, nebo že jako „panu manželí“ „dámské řetězy“ byly nesympatické, připomínajíce mu jiné „okovy“; na konec ale zkontrol i on. V manželství to asi tak bývá; zprvu mnohý rytíř dělá hrdinu, na konec ale přijme okovy ochotně a s resignací.

Na jednom místě vedla cesta pod skalou, z níž ustavičně prší, nejen na kraji, ale z celé horizontální plochy — snad pláče z lítosti nad smutnou opuštěností, v níž od nepamětných dob se tu nalézá. Když pak stáli jsme na „polském hřbetě“, a patřili zpět do dlouhého skalnatého údolí, smutného a pustého, tak klidného a mrtvého jako hrob, ježž oživovala jako malý temný bod jen postava turisty, který, předhoniv své druhy, za námi se bral, zdálo se nám jako bychom četli o nějakém poustevníku prvních století, který na poušti sám a sám trávil svůj život v pokání a sebezapírání, jako bychom patřili na některý Doreův starozákonní obraz biblický, jen že tam i z obrazu lze cítiti žár tropického slunce, kdežto zde mrazivý chlad činí okolí ještě strašnější a děsnější. Pohled na druhou stranu ukazoval zamrzlé jezero, sníh a opět nic než skály a skalnaté vrchy. Jen na jednom místě otvíral se pohled do dálky, do krajin polských; za jasného počasí lze prý odtud viděti až do okolí lvovského.

Po krátkém odpočinku nastoupili jsme poslední cestu, snad nejnebezpečnější z celých Tater, cestu na tak zvanou „malou vysokou“. Máš před sebou strmý vrch, k němuž kráčíš jako po hřbetě střechy. Na levo i na pravo zírají na tebe propasti; jen krok nebo dva na stranu, a skutálí se tělo tvé dolů, na baivanech se rozbije, že nezůstane po něm památky. Zdá se ti naprosto nemožné, vystoupiti na vrch před tebou jako věž do výše čnici, a nebýti vůdce, který jen se usmívá, nebýti hrdosti, jež ti nedovoluje projevit tvé obavy, brzy by ses vrátil. Než, na konec překonáš vše. Všecku tvou pozornost zaujímá ta stezka, po níž kráčíš, to místo, kam máš šlápnouti, i nevidíš ani propasti, jež ti hrozí. A když se zastavíš, abys se poohlédl, přidržíš se skály nebo usedneš, aby snad závrať tě neschválila. A vůdce před tebou tančí a skáče ze skály na skálu a si výská, že máš o něho někdy více strachu než o sebe. Konečně jsi u cíle. Ještě několik kroků po dvou nebo po čtyřech, a stojíme na „malé vysoké“, špiči několik čtverečních metrů široké. Netroufáme svým nohám, jež se chvějí, a v hlavě se nám točí, jako bychom stáli na špiči věže; usedáme a i sedě držíme se kamenů kolem sebe. Ale jen na chvíli, co uklidní se krev, jež při poslední horečné námaze vstoupila nám do hlavy. Rozhlížíme se kolem — přes pustiny smrti a opuštěnosti padají zraky naše dále až do vzdálených zelenavých údolí, lesů a měst; pohled blaží. Ta pustá cesta, jež tě sem vedla, je jako život zmařený; na konci jeho palčivou resignací aspoň vzpomínka na dálná zelená údolí čistého a šťastného mládí blaží a dává klíčiti nové nadějí. Mlhy jako přišery, jež vystupují a plazíce se kolem vrchů, zahalují v tesklivé šero, rozhled tvůj:

nedej, aby mlhy vzpomínek ze ztraceného života obestřely duši tvou a zahalily ti poslední vyhlídku k světlomodrým nebesům!

Pod kamenem chovají se tu v láhvi visitky návštěvníků, k nimž přidali jsme ovšem své i my — jediné české. Nebylo jich vůbec mnoho; patrně ne hned každý vystupuje až sem. Však když jsme pak, sestupující, potkali pruskou společnost od včerejška, nedivili jsme se. Jediný z ní pustil se na „malou vysokou“, a to právě ten, který se k tomu zdál býti nejméně schopný — břichatý druhý basista. První bas vězel v poloviční cestě na skále, nemoha v před ani v zad a činil žalostný dojem kvartetáře, který přišel i z taktu i z melodie. Prvnímu a druhému tenoru zdála se „malá vysoká“ patrně nějakým desetkrát podškrtnutým c, nebo se ani nepokoušeli, aby ho vzali, nýbrž zůstali pěkně dole. Krátce celé kvarteto „odřelo kozla“. Být pan hejman s námi, jistě bychom jim byli zapívali ještě jednou „kde domov můj“. Takto spokojili jsme se pouhou kondolencí“. Milé kvarteto mělo ještě ten malheur, že opozdivši se, zmoklo jako pražský „Hlahol“. Také my jsme sice úplně za sucha nedosáhli slezské boudy, ale za to vzbudili jsme obdiv nad krátkostí doby, za níž výlet jsme vykonali. Dr. Ott, předseda turistického spolku taterského a první znatel Tater a šířitel jejich slávy, mohl na nás oči nechati, když uslyše, že bez turistických botek, bez holí a beze všeho za čtyry hodiny vykonali jsme cestu, k níž potřebuje jiný hodin pět až šest. Však naše nohy byly od hrubých skal notně otlučeny. Ale dvě sklenice výtečného mléka vrátily nám silu. Po hodinovém odpočinku byli jsme opět na nohou. Pan hejman dal nám v nejbližším místě svým sluhou objednatí vůz, a my spěchali, abychom ještě viděli Čorbu, nejkrásnější jezero Taterské. Jak jsme pookřáli, když rozloučivše se srdečně s milou „slezskou boudou“ a jejími obyvateli, za malou hodinku byli jsme opět v říši hojné zelené, stromů a života. Cesta ubíhala rychle, a brzy byli jsme zase v nějakém „Schmeksu“, v jakém už nevím. Vůz byl skutečně za nějaký čas pohotov. Tu ocenili jsme teprve laskavost hejtmánovu, bez jehož intervence marně bychom byli nabízeli za vůz nejvyšší ceny.

Než o dalším příště. Tuto se zmiňuji jen ještě o smutné postavě, s kterou několikrát jsme se sešli. Jakýs slezský biciklista odvážil se sem s kolem. Ten asi málo podnikal výletů do Tater. Cesty byly mokré a písčnaté, že nebylo lze po nich ani po rovině jeti na kole; a což teprve ty kopce. Ubohý biciklista musel většinou cupati pěšky a koně svého, zabláceného a zamazaného k nepoznání nésti. Otočiti šlapadlo na kole bylo už nesnadno, což teprve jeti na kole! Však byl zmořený, ten rytíř smutné postavy. Pravidelně dostal se do nějakého hotelu, kde místo výletu musel odpočívati. Na svou cestu do Tater na kole bude asi dlouho pamatovati. To když my si vzpomeneme na ty své koně, chci říci „fuxy“ — ó, to je vzpomínka k nezaplacení!

Časové zprávy.

Volby do zemského sněmu a nepotvrzení Luegrovo za starostu Vidně jsou asi nejdůležitější události poslední doby. Co se týče prvých, je významné, že Staročeši oficiálně nekandidují. Vykládá se to jako úplný rozklad strany staročeské. „Nár. L.“ napsaly jí pohřební řeč, které co do zášti a fanatismu s těží bylo by lze naléztí rovné. Mají tedy Mladočeši volné pole. Zásadní oposice a nepřátelství proti Staročechům byly dosud

hlavními svazky, jež držely mladočeský klub pohromadě. Jeden z nich nyní odpadá. Je-li pravda, že v něm je mnoho žvlů různorodých, budeme co nevidět svědky otevřeného boje ve straně, nebo nebude nepřítel, který by nutil aspoň k zevní jednotě. My věříme, že se tak stane, poněvadž mladočeská strana postrádá oně mravní hloubky, která by přirozený tento postup dovedla na dlouho zdržeti. Je to ale asi též vše, co dobrého odstoupení strany

staročeské přinese, nebo o nějaké katolicko-konservativní straně není u nás ani památky. Že Mladočeši zvítězí, o tom se nepochybuje. Staročesi kandidují sice také, ale co mohou kandidati bez auktority strany? Neznamená-li to v očích lidu tolik jako zoufání nad sebou? Všecken úspěch závisí hlavně na úsilovné práci. Staročesi sice praví, že chtějí pracovati, ale kterak se to má díti beze strany? Těžký a nesnadný tu úkol, malá vyhlídka na úspěch. V řeči, kterou u příležitosti usnesení nekandidovati měl dr. Rieger, vyslovil se překrásně o Českém kleru. Je to sice jen ojedinelá chvála, fidele uznání, ale v ústech takového vlastence a ryziho charakteru, jakým je dr. Rieger, vyváží zajisté hany tisícové. Pro nás byla jeho slova útěchou, které bylo už svrchovaně třeba. — Nepotvrzení Luegrovo mělo za následek bouřlivou schůzi parlamentní, která téměř všeobecně se vykládá jako první porážka vlády. Nemíním, že by byl Badeni dal se ku kroku svému věsti přátelstvím k židům nebo odporem šlechtice proti hnutí lidu, spíše máme za to, že musil ustoupiti židovské velmoci. Tím ale nabývá věc hrozivého charakteru, ukazujíc slabost Rakouska. Ve Vídni je prý v kruzích všeho občanstva veliké rozhořčení, takové rozhořčení, že nešetří nikoho. Je to pochopitelné; tak veliké, tak těžké, tak významné vítězství křesťanského lidu, a nyní odpor tam, kde bylo ho co nejméně očekávati. Avšak veřejný klid nebyl nikde porušen. Že vojsko bylo po hotově, je pravda, ač se to popírá. Že bude Lueger znovu zvolen, dalo se očekávati. Při nových volbách bude asi vítězství antisemitů ještě dokonalejší, poněvadž nyní, kdy jsou při moci, přidají se k nim i živly, které byly dosud nerozhodné. Takovými pessimisty přece nejsme, že bychom považovali za možné, křesťanské toto hnutí potlačiti.

Kongres anglikánských duchovních zabýval se otázkou o zlepšení stavu angl. duchovenstva. Kdyby se tak jednalo o českém duchovenstvu, nedivili bychom se, ale o anglickém? Vždyť šel dosud jeden hlas, že se v bohatství přímo topí; slyšme tedy anglické stesky. Aby dokázal smutné postavení duchovenstva své diecése, žaluje jeden biskup, že má 124 farností, ve kterých duchovní

má sotva 100 liber, t. j. asi 2000 zl. v 220 farnostech mají jen 200—300 liber, t. j. 4.000—6.000 zl.; v 145 farnostech od 300—400 liber, t. j. 6.000—8.000 zl. Z 931 far mělo 781 méně, než 400 liber, to jest 8.000 zl., 416 far méně než 200 liber. Ubohé, ubohé duchovenstvo! jak je smutné na tom! K tomu dlužno podotknouti že diecése má podpůrný spolek, z něhož každý duchovní, slouživší 15 let, dostává na 2.000—4.000 zl. roční podpory, při čemž praví správa spolku, že, jak doufá, co nevidět bude s to platiti ještě větší roční příspěvky. Rádi bychom věděli, chodí-li tito duchovní také k nemocným, totiž chudým. Nutné to není, nebo v Anglii je zvykem míti pomocného duchovního. Stále čte se v anglických novinách, že lze koupiti tu či onu faru, při čemž vypisují se její přednosti. Jako hlavní přednost se uvádí, že čím méně duší přifařených, tím lehčí úřad pastýřův. Často se poznamenává, že fary brzy se uprázdňují odchodem do pense faráře, který faru prodává, to jest jen její důchody a práce prodává. Cena prodejní kolísá mezi 1.000—10 000 liber, t. j. 20.000—200 000 zl. Připomíná se dále, jakou krásnou má fara zahradu, jaké velkolepé rybníky s rybami, jaké rozsáhlé honitby a jakou pěknou společnost. O náboženských vlastnostech, jež kupec má míti, se nemluví, patrně nejlepším bude pastýřem, kdo nejvíce dá. Uvádíme jeden takový inserát do slova: „Prodá se fara. Čistý důchod obnáší 290 liber (5800 zl.) Dům je velmi krásný a prostorný s třemi salony, se sedmi spacími a s ostatními komnatami, s pěknou konírnou, překrásnou ovocnou zahradou a sadem. Kostel je v dobrém stavu a hned vedle domu, duši jen 250. Místo je velice zdravé, půl hodiny od trhového města, se stanicí dráhy ne příliš daleko od Londýna. Společnost v okolí vybraná. Cena 2.100 liber šterlingů (42 000 zl.) Ubohé, ubohé duchovenstvo! Ty ovečky, ty se mají asi dobře — V Loudýně zasedal sjezd misionářský. Za uplynulé 19. století vyslal angl. mision. spolek 1.000 misionářů, z nichž 285 ještě žije, kteří mají na pomoc 14.000 pomocníků z lidí na víru obrácených. Spolek má 1 900 škol, v nichž učí se 125 000 dítek. Má mnoho dobročinných domů; v jednom z nich bylo uděleno za jediný rok

100 000 podpor Jakými velikými sumami vládne asi církev anglická, kolik tisíc a tisíc duší uvede ročně v blud a v sektářství!

Drobnosti.

Varuj se Boha urážeti. Jedna šlechtična chtěla kapucína Serafina přemluvit k malé lži, aby tím způsobem zakryla poklesek druhého. A co učinil tento světec? „Co pak se ti to zdá něco nepatrného?“ odvětil. „Opravdu, kdyby mi celý svět byl nabízen, abych lhal — s oškřivostí bych tuto nabídku odvrátil. Je to něco nepatrného, je-li Bůh, třebaš maličkovitostí urážen, Duch sv. zarmoucen, moc lásky seslabena, duše k dobrému ochromena? Nemusi býti onen božský majestát, Stvořitel a Pán celého světa, od nás vysoce veleben, že jeho úcta a zalíbení, ve všech věcech a přednostech života musí napřed před námi kráčet? Úcta a zalíbení Boha zvláště vztahuje se na to, aby člověk pokračoval na cestě svatosti své duše; ale kde to je, pakli se vůle člověka obrátí ku věcem Bohu odporným a proto také na onom světě odplatu dostávajícím? Kdyby jen jiskra lásky v srdci dřímala k onomu nebeskému Otcí, jak by to bylo možno Boha dobrovolně třeba lehce urazit?“ —

Jaká to zlatá slova! A co nynější svět? Dbá jich? Dbá na lásku k tomu Bohu? Či zná ji docela? A přece di sv. Jan Proklet budiž ten, kdo nemiluje Krista Ježíše.

Důkazy nekatolické snášenlivosti. R. 1579 slavil opat louckého kláštera ve Znojmě svátek Božího Těla průvodem, jako obyčejně. Zuojmáci protestantští jej za to kamenovali. — Tamtéž procházel se protestantský kazatel po chrámu sv. Mikuláše s kloboukem na hlavě; kněze, který jej napomínal, spoličkoval. — Téhož roku kamenovali protestanté průvody o Božím Těle v Olomouci. — R. 1597 byl v Olo-

mouci o Božím Těle průvod městem. Jáchym z Füllsteina, když šel průvod kolem jeho oken, „řval jako zvíře“ a hodil do průvodu z okna kámen. — Podobné kousky tropili v Jihlavě a v Brně (Brandl. Posloupnost biskupů olom. str. 370.) R 1589 zakázali Berounští faráři svému pozdvihování. Zvonky sebrali z kostela, svatostánek vyhodili, z missálů pak vyfezali kanon. Když se přece při pozdvihování zvonilo, volal sám primas hlasitě: „Mezkové jedou a soumafi; Jeho Milost Císařská pojedje za nimi do města, počkejte, podíváme se.“ O faru měl se farář dělit s pastorem, který měl osm dětí, dostav zároveň rozkaz, aby pastorovi v ničem nepřekážel. — V Domažlicích zase zakázali rektorům poslouchati faráře a při požehnání mu nadávali jen což. (Procházka: Dvoustoletý zápas.) — Roku 1568 slavena katolická synoda v Olomouci. Poslední den synody přišel na slavnou mši svatou bratr Šimon. Protlačiv se až k oltáři, zůstal v pozdvihování státi a neposlechl ani napomenutí biskupova, ač opěťovaného. A za to někteří služebníci biskupští si ho pozvali a častovali. Ovšem, když se to biskup dověděl, zbavil se jich. (Procházka: Dvoustoletý zápas — asi 370.) Podobných kousků jest na tucty. —il.

Dobrá odpověď. K židovskému úvodníku hodí se i židovský vtíp na ukončení. — Ve škole vypravoval professor, patrně luegrovec čili antisemita, kdo byl Horatius Flaccus a jaký vykonal znamenitý čin pro vlast. Mezi žáky bylo též nějaké čiperné židě, jež se hlásilo, chtíc něco říci. Professor dovolil. „Horatius Flaccus byl prý žid,“ praví hrdostí planoucí záček, jsa nemálo pyšný na udatného římského hrdinu. — „I to nemůže býti, Aronku“, odpovídá na ráz pan professor, „nebo kdyby tomu bylo tak, Horatius byl by se jmenoval ne Flaccus, ale Flekeles. Punctum!“

Obsah „Obrany“:

Kapitola o židech. Fr. Žák. — Svěcení neděle v cizině přirovnáno k našim zákonům z roku 1885. —č. (Dokončení.) — Feuilleton: Vzpomínky z cesty. Píše discipulus. (Pokračování) — Časové zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovni ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václava Kotrby vdova, odpov. redaktor František Žák.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádatkem. 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendář“ připláci se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovni ulici, kamž předplatné budíž zasýláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperator na Král. Vinohradech.

Zemské volby.

Že volby dopadnou ve prospěch mladočechů, o tom se vůbec nepochybovalo. Když pak staročeši jako strana politického boje se vzdali, bylo mladočeské vítězství předem zabezpečeno. Velice slabé účastenství lidu na volbách vykládá se právě touto zabezpečeností mladočeského vítězství, jež napnutí sil ani nevyžadovalo. Nám zdá se sice tento důvod příliš povrchní, důvod z nouze, a máme za to, že příčina slabého účastenství na volbách je jiná, méně nevinná, svědčící spíše o přesycení lidu politickými hádkami, osobními neurvalostmi, o chorobné lhostejné resignaci a p., avšak když i tak zvané listy staročeské vykonávají oposici vůči svým šťastným soupeřům s takovou rezervou, že ani si nevzaly práci, aby tento zjev důkladně rozebraly, nač bychom činili tak my? Přijímáme rovněž prostě fait accompli — skutečnou událost.

Dvě otázky vnucují se při této příležitosti, otázka: jaký význam mají tyto volby samy o sobě, a otázka: co zvěstují do budoucnosti.

Odpovídajíce k prvé otázce, musíme říci předně: volby znamenají konec strany staročeské. Opět se ukáza'o, že i strany jsou mlády, že mají svůj mužný věk, své stáří i svou smrt. Mnohé dovedou se sice omlazovati přijímáním moderních právě názorů, ale je to nepřírozené a snad i nedůstojné jednání, poněvadž je to zpronevěření se zásadám, jež stranu zplodily, je to pitvorné mládenečkování starce, který nemá dost na svém životě. Není pravda, že strany hynou neschopností nových vůdců, chybami své taktiky, úzkoprsostí nebo p.; strany hynou přirozeným zákonem života a smrti, přirozeným přílivem a odlivem názorů a osob. Strana staročeská přetrvala dva lidské věky, dva dlouhé životy, Palackého a Riegra. Do jejího působení padá nejskvělejší doba v nejnovějších dějinách českého národa, doba národního, kulturního a politického probuzení. Skvělé vymoženosti národní, politické a kulturní vpadají do jejího působení a zůstanou jí na vždy ku slávě a cti, dr. Rieger pak na vždy bude se skvíti na obzoru českých dějin jako vlastenec čistý, charakter ryzí, politik dovedný a chrabří, muž zlatý a vzácný. A dlouhé

trvání staročeské strany je skvělým vysvědčením, že zásady, na nichž se utvořila a v život vstoupila, byly zdravé a rozumné, že nebyly prosty mravní opravdivosti. Jinak aspoň dlouhé trvání strany, chránící svůj byt nikoliv útočně, ale spíše jen obranně, nebylo by lze si vysvětliti. A nyní tedy padla zcela. Poněvadž už jednu smrtelnou ránu měla v prsou z doby posledních voleb říšských, ano i zemských, nenadělala smrt její více mnoho hluku.

Staročeská strana v předešlém útvaru více nepovstane. Věčnými pomluvami dovedli její soupeři přivést to tak daleko, že jméno „staročech“ je u veřejnosti diskreditováno, ano platí skoro za potupu a nadávku. Veřejné mínění je ovšem jen jako větrníček, dnes tak, zítra tak, ale jisto je, že každá nová konservativní nebo jakákoliv jiná strana, která by se prohlásila za dědičku strany staročeské, již tím dala by proti sobě zbraň do rukou soupeře. Dejž Bůh, aby tím nebyla diskreditována mravní hloubka a opravdovost Palackého politického programu.

Strana staročeská byla, celkem vzato, stranou konservativní a šetřila tudíž jakž takž náboženského přesvědčení lidu. Avšak více jen z nucení a politiky. Měla ve svém středu četné členy čistě židovsko-liberalního vydání; její postupování v otázkách náboženských bylo by málem se stalo několikrát přímo protináboženské. Katolickému náboženství strana staročeská valně uškodila nepřimo, zliberalisovavši a mělkými učinivši katolické kruhy české, ba i mnohé kruhy kleru. To máme nyní napravovati.

Mladočeši opanovali pole úplně. Mají 90 mandátů, více jak třetinu celé sněmovny, nikoliv ovšem nadpoloviční většinu. Jak patrně, zůstanou i na dále závislí na šlechtě, té šlechtě, kterou tolik pronásledují. A tato šlechta ve dvojím jsouc ohni mezi liberalními Čechy a liberalními velkostatkáři a Němci, zůstává věrna nejen státoprávnímu požadavku českému, ale i českému národu. Tak jednají mužové zásad, mužové charakteru a cti.

Že strana mladočeská nemá mravního podkladu, který dali straně staročeské vznešení její vůdcové, je patrně každému. Na tento nedostatek také jednou zhyne, ač bude-li mít dost charakternosti, aby neřídila se holým oportunismem veřejného mínění. Ani usjednocena není nová strana a bez soupeře. Sotva že povstala, již přinesla si jako dítko choré matky zárodek nemoci s sebou. Na Tábořsku zvítězil p. Šťastný, v Písecku p. Rataj, in spe tvůrčové nové strany agrární, na Kolínsku pokrokář dr. Baxa, rovněž vůdce nové strany. A to hned na začátku vlády strany. A přidejte k tomu vnitřní nesjednocenost strany mladočeské, zaviněné nedostatkem jasného a určitého programu, osobnostní pýchu, třenic a prospěchářství všem liberalům vlastní — a obraz nové strany, jak při volbách se naskytá, není zrovna uchvacující a mnohoslibný. Ten program! Radí mladočechům, aby ho prohloubili (!) a doplnili (!) bojem proti náboženství a šlechtě, a vyloučili tak dvě třetiny lidu z pojmu národ.

Pro nás katolíky žádná z těchto stran neznamená nic dobrého. Nastává nám nyní těžká, po oboživelnictví staročechů, jež jako jed otrávil všecken život náš, dvakrátě těžká úloha, založiti stranu novou, katolickou. Je to naší povinností, a máme za to, dnes nejprvnější a nejnaléhavější povinností denní. I mladočeský liberalism může se vžiti v lid, jako vžila se mělkost staročeská; pak ale národ český byl by v nebezpečí přestati býti národem křesťanským. Že má k tomu vlohy, víme.

Že tato nová strana může vystoupiti jen pod praporem křesťansko-socialním, nikdo asi neupře. Viděli jsme, jak někteří křesť.-socialní předáci, ač o jich kandidatuře nebyla ani zmínka, dostali slušný počet hlasů. Tyto hlasy ukazují nám chybu, již jsme se dopustili, že jsme nekandidovali. Dva nebo tři křesťansko-socialní kandidati naši byli by zvítězili, a co to pro tvořící se stranu znamená, každý ví. Takových míst křesť.-socialních důkladně propracovaných jako Příbram, kde vyloučený ze strany mladočeské p. Mixa dostal více hlasů nežli p. dr. Kurz, kandidát, kterého si strana mladočeská dost váží, takových míst máme několik. Naši křesťansko-socialní předáci byli by tam zcela jistě zvítězili a mladá strana měla by na své straně auktoritu poslaneckou a sněmovní síň za široký ohlas svých ideí. Toto opomenutí byla chyba, chyba tím větší, že prozrazuje nedostatek vypočítavosti. Kdo by se byl toho ovšem nadál! Snad do nových voleb nové hnutí nejen nezanikne, ale ještě poroste. Zatím snad padne nesmyslný způsob volby skrze volitele, který nám je velikou překážkou v rozvinu.

Zříditi katolickou stranu je povinností jak každého biskupa, tak i posledního kněze. Zvítězil liberalismus, židovský liberalismus, který to se svými protináboženskými tendencemi miní do opravdy, jak od jinud víme ze zkušenosti. Všecky síly musí se napsnouti, vše musí býti vyburcováno ze sna bláhových útěch, hříšné nečinnosti, z kouzel liberalních úsměvů, naivních kompromisů. Liberalismus zvítězil, to znamená boj na život a na smrt.

Tu už jsme u otázky druhé, jež zní, co máme k očekáváníí?

Mladočeši dávali si dříve jakýsi socialně-pokrokový nátěr a vydávali se za přátele lidu. Poslední doba ukázala, že to byl klam. Mladočešství není nic jiného, nežli starý liberalní buržoamus; miliskování jejich s německožidovskými levičáky, neslýchané chování vůči dr. Luegrovi a antisemitům, chování se pak některých předáků mladočeských před volbami ukazují zřejmě, že mladočeské vítězství znamená vítězství liberalní buržoasie. Možná, že nebude tak židovská, jako jinde, možná, že bude i lidovější, ale to nebude její zásluha nebo její polepšení, toho příčinou budou zvláštní české poměry, které liberalní bužoasii nedaly u nás tak mohutně vykvésti jako jinde. Mladočeské vítězství znamená tedy vítězství onoho stavu, který je dítko velké francouzské revoluce a má její vlastnosti, jehož kmotrou byla a je paní ze Staelu; onen stav, o němž na otázku, co je, odpověděl známý z revoluce Sieyès v pověstné brožurě: „všecko,“ který k jiným je nesnášenlivý až k fanatismu, který hlásí se k starému Ludvíkovskému *l'état c'est moi*, stát jsem já, vlastenectví jsem já, věda jsem já, Pán Bůh jsem já, všecko jsem já; stav, který tak zcela charakteristicky zastoupen je u nás židovskými liberály, v Německu bývalou stranou Richtrovou, ve Francii opportunisty, jež všecky lze charakterisovati: nesnášenlivost, korupce, prospěchářství, kapitalismus etc. A tento liberalismus, který jinde upadá, jenž přivodí národy ku náboženskému, kulturnímu, mravnímu a finančnímu bankrotu, tento liberalismus u nás zvítězil, a přátelé jeho už hlásají, aby se emancipoval — světe žasni — od staročeského klerikalismu.

Co tedy máme k očekáváníí?

Na poli náboženském žádá liberalismus úplnou rovnost a oprávněnost všech vyznání a sekt, jeho cíl pak je oddělení Církve od státu. Poněvadž náboženství je mu jen a jen věcí individuálního svědomí, nicí liberalismus všecku auktoritu církevní, která dle jeho mínění je oné svobodě (!) na závalu.

Proto odnímá Církvi majetek, ničí všecka její práva veřejná, odnábožňuje školy, nemocnice, chudinství, věci manželské, dávající jakýsi vliv kněžím, odevzdává svým úředníkům a advokátům, bojuje proti hierarchickému zřízení, zvláště proti papeži, v němž organizace Církve má svůj silný střed. Krátce všemu, kam jen může, odnímá každou známku náboženskou. Proto všady, kde zvítězí, nastává kruté pronásledování Církve katolické, a tentýž liberalismus, který hlásá úctu před každým přesvědčením, s nejhnusnějším absolutismem a fanatismem provádí svou laicisaci všeho smýšlení, jednání, a nic se netáže, přeje-li si toho lid čili nic, upí-li nesnesitelně pod tímto fanatismem nevěry čili nic. Na místo toho nastrkuje jakousi zásadu zevní humanity, avšak to je fariseismus, nebo uče, že blaženost záleží v požívání a že tudíž hlavní úloha člověka je, dobývat si prostředky k požívavosti, navádí k nejkrutějšímu využitkování a vyssávání jiných. Ve skutečnosti liberalismus také tak jedná. Proto za jeho vlády klesá široký blahobyt lidu a obohacují se jednotlivci, klesá láska ku pravdě a poctivosti, bývá snížen cit pro spravedlnost a mravnost veřejnou a soukromou, hyne ovšem veškeré náboženství. V té věci liberalismus co nejužší je sloučen se svobodným zednářstvím, kteréž je jaksi zosobněním „náboženství“ liberalní buržoasie. Skutečně také nalézáme v ložích zastoupeny hlavně židy a bohaté liberalní buržoay.

V ohledu politickém uznává liberalismus jen jednu vládní formu „republiku“, neboť hlásá suverenitu lidu, avšak to se nás netýče, i netřeba se o tom šířiti.

V ohledu hospodářském holduje theorii „dluhů“, jsa tu úplně sluhou židů, hlásá svobodu práce, volnost majetku půdy, svobodu kapitalu, svobodu výrobní, svobodu tržní, krátce osobní individualismus, ve skutečnosti „pěsní právo“, čili právo silnějšího, a nejkrutší boj o život. Že u něho není místa pro fideikomisy a statky „mrtvé ruky“, rozumí se samo sebou. Tím bohatá liberalní buržoasie všecko obrátila ve svůj prospěch, zničila majetkovou rovnost mezi lidmi, učinila z dělnictva a maloživnostnictva otroky, rolníky spjala železně diktováním ceny obilí, i děti a ženy učinily služebné svému molochu, a při tom vykračovala si v lehkém plášti svobody, které hladový, udřený, znemravnělý lid, jenž dle Hegla filosofa „neví, co chce“, a kterého tedy svou žurnalistikou úplně ovládá, ten lid slepý, ubohý a svedený, který ve své nevědomosti a spozdilosti za trochu čočovice ku všemu dal se najati, tleská, za ni se bije, své pravé přátele kněze pronásleduje a proti nim za nástroj kapitalu se dává. A ubohý lid si lichotí, že je veliký, nebo je svobodomyšlný ve smyslu liberalní buržoasie, která ho takovým ku svému čistému řemeslu potřebuje. Nikdy na žádném trůně asiatských tyranů neseděl tak bídný satrap, jakým je tento falešný liberalismus, nikdy tak cynicky lidu se nesmál a žádný farizej tak do očí se mu nelichotil, po straně ho odíraje o statky duše a těla, jako liberalismus. A aby obraz ubožáka nerušil jeho svědomí, zapověděl žebrotu vůbec; vždyť je lépe, hlásal týž liberalismus ústy Seneky, když taková bída hned zahyne. Zdá se ovšem, že hospodářský liberalismus klesá. Tím se nepraví, že liberalní buržoasie přestává ho míti za své evangelium, nikoliv, to znamená jen, že lid z liberalní buržoasie se poněkud emancipuje a poznává, co se s ním děje.

Že liberalní buržoasie jde ruku v ruce se zednářstvím, které prostý positivismus, tedy atheismus Comteův, prohlásil oficiálně za své vyznání, jsme

už pravili. Rád koketuje také s protestantismem, který jsa více filosofií než náboženstvím, trpě mezi sebou vše, co je protikatolické, ať to má víru nebo nemá, nečině na člověku žádných téměř těžkých požadavků, a učením o spasitelnosti „pouhé víry“ dáváje svědomí příjemné absolutorium, pro liberalní-buržoasii je jako stvořen. Mimo to nenávidí protestantismus Církev katolickou z té duše a blíží se svým osobním výkladem Písma poněkud individualismu liberalistickému, i není divu, že kde holá laickost není možná, jsou dobrými přáteli. W. Hohoff dokázal tuto příbuznost velice široce a dlouze v několika dílech. Že tomu tak, máme u nás přímo klasické důkazy. Je to neuvěřitelné, ale je to pravda: od dlouhých desítekletí upí celá česká veřejnost pod protestantismem, který má i zvláštní listy, jimiž mezi katolíky řádí; o tom, jak česká veřejnost čerpá svou stravu z Německa, ale nikoliv z katolického, nýbrž protestantského, už ani nemluvíme.

To tedy u větší nebo menší míře — jestliť liberalismu mnoho druhů a nuancí — máme nyní k očekávání, to vše máme k obávání, jestliže se nevzmužíme brzy k vlastní silné posici, za niž nás liberalní buržoasie bude sice fariseisky zradcovati, jako bychom se odtrhovali od národa a nešli s lidem etc. etc. — na mnohé kněze takové řeči mají skutečný vliv, ač zdá se to neuvěřitelné, — která ale je nutná, aby aspoň mocí zabráněno bylo zlu odkřesfanění a odmravnění národa, zabráněno sobectví, jež by nás rozežralo a zničilo, nesnášenlivosti, kterou nepřátelé naši by jistě využítkovali proti nám, ztročení lidu a zničení všech ideálů materialismem.

Ne, národ český nesmí se státi rejdištěm antichrista ani velkým Manchesterem, to by byl i jeho hrob národní a politický.

Vše nás tedy volá do boje. Pověstné e'crassez l'infame vyřkl liberal, liberal založil Manchester, liberal roznitil revoluci. Liberalismus jest náš nepřítel. On je nepřítel církve, státu, lidu, víry, a poněvadž nám hrozí, platí o nás encykliky sv. Otce z listopadu 1882, února 1884, prosince 1888, kterými volá nás do boje proti liberalismu.

Fr. Žák.

Souboj košťaty.

Josef Šeřík Vitinský.

V jisté francouzské vesnici žil před několika lety generál na odpočinku. Tento starý ztroskotanec z armády prvního francouzského císařství zachoval si veškery předsudky, jaké vojíní onoho času chovali vůči náboženství a jeho služebníkům — kněžím. Jemu byl černý talár jakýmsi bubákem, jehožto zjev byl s to, že se generál zpět vrátil, jak to činívali za pohanských dob staří Římané, uviděli-li vránu. A byl-li ve společnosti kněz, chvěl se generál na celém těle a nikdy neodpustil nikomu ze svých přátel jakýkoli projev náboženský. Jemu byla pobožnost věci, kteráž se nesnáší se statečností a zmužilostí a kdokoliv poklekl v kostele, nebyl dle jeho náhledu velkého činu schopen. Podivná věc! Tento člověk, jenž se chlubil svojí neodvislostí a svobodou, otročil beze všeho odporu porobě nejhorší, t. j. bál se — čili lépe řečeno — byl otrokem veřejného mínění! Ač stál nejednou bez bázně v baterii ozbrojené strašnými děly, v dešti kouli a granátů, neměl přece tolik odvahy, aby překročil za bílého dne stupně do chrámu Páně vedoucí! A což dějiny nenaučily nás, že nejstatečnější mužové mohou býti věrnými služebníky

Božími? Jako vzdělaný Francouz znal přece statečnost a hrdinnost sv. Ludvíka, krále jeho vlasti, Duguesclina, Bayarda, Turennea atd. atd. Než přikročme k věci samé. Náš starý generál byl zvolen za starostu ve své obci. Až posud je to zcela přirozeno: jeho postavení, jeho vzdělání, ba jeho štěstí samo vtiskly jej násilně v čelo vesnického představenstva a řekněme, abychom byli spravedliví, že zastával svůj nový úřad s nevšední horlivostí. Leč nastojte, on rozuměl té horlivosti svým způsobem a pod záminkou, že napravuje zlořády a neplechy, činíval tak za různých hádek a svad, v nichž vždycky vmísen býti musil ubohý pan farář z oné vesnice. Brzy to bylo odmrštění platu kantorovi za hrani varhan a zpívání v kostele při bohoslužbách, byloť v obci té obyčejem, dávati tomuto hodnému kantorovi 20 franků (asi 12 zl) ročně, což zajisté nebylo mnoho; brzy to bylo odmrštění kostelníka, farářem zvoleného, pan generál-představený ustanovil místo něho zvoníka, sleduje zákon ventóse aneb nivóse jakýkoli; brzy to opět byly opravy fary, jimiž obtěžoval faráře; zkrátka byla to válka (vojna) pokračující a nepřestávající. Jižto činíval často více zlého, než válkou veřejnou a poctivou. (Ventosa, větrný měsíc, slul šestý měsíc nového kalendáře první francouzské republiky a trval od 19. února do 20. března; nivosa, sněžný měsíc, byl téhož nového kalendáře první francouzské republiky měsícem čtvrtým a trval od 21. prosince do 19. ledna). Dobrý farář vzdychal a hleděl svojí lahodností a přívětivostí ohměkčiti tohoto pyšného ducha, ale čím více ukazoval oddanosti, tím více doznával vzdorovitosti a zlé vůle. Leč docela opuštěn nebyl přece. Žena generálova byla vzorem zbožnosti a jelikož jí muž neodporoval a jí její náboženské přesvědčení ponechával, říká, že musí býti svoboda ve vykonávání náboženských manévřů, usilovala tato všemožně oslabiti urážky starého tyрана.

Poměry ty zůstávaly pořád stejnými a byly by se nezměnily, kdyby se byla neudála malá příhoda — na pohled nepatrná — jež měla však za následek téměř opravdovou revoluci . . .

Bylo to v měsíci červnu, ve středu před Božím Tělem, ráno zuřila strašná bouřka a na návsi naší malé vesnice bylo to místo, kdež měl býti postaven jeden ze čtyř oltářův, hustým blátem pokryto, podobně i na místě jiném hrozila ohromná spousta bláta překaziti zítější procesi, ani lidé se až po kolena v blátě brodití nemohli.

Pan farář, jehož péče byla vždy čilá, šel požádat své osadníky, by byli tak laskavi a odmetli to hrozné bláto, jež jeho nepokoj zaviňovalo. Veškerí vesničané chopili se koštat na povel jch duchovního pastýře a cesta sta'a se brzy schůdnou, vyjma prostoru, patřící k obydlí generálovu, na kterouž žádná koště nemělo odvahy se pustiti, protože každý znal zlou vůli starého broukala. „Nuže, mé dítky“, řekl farář, „vždyt zamatáte-li z lásky k Pánu Bohu, trochu více, trochu méně, na tom tolik nezáleží; jsouť mnichové, kteříž vstávají v noci, aby se modlili za ty, kteříž se nemodlí, proč i vy se zdráháte zamést za ty, kteříž zamétati nechtějí? Na příklad zde před tím krásným zámekem je velmi mnoho bláta, něco málo práce a nebude tam ničeho více“! — „Nikoli, pane faráři, nikoli, děl jeden ze starých vesničanů, „já znám majitele, dovolí-li si někdo bez jeho dovolení zamétati před jeho příbytkem, dočká se pěkných věcí! Co se mne týká, nechťel bych vězeti v jeho kůži“! Dobrý farář si povzdychl, neboť všecko nasvědčovalo, že se nikdo neodvází skutku tak nebezpečného. „Dobrá“, řekl, „nemluvme více o tom, milí přátelé, nechci vás vydávati jeho špatné náladě, pomyslím na prostředek jiný“. Za hodinu potom dal se pan farář ohlásiti v zámku a byl vpuštěn. Generál — obecní starosta, ujal se první slova: „Pane faráři“, řekl ironicky, „jak předpokládám, přejete si peněžní tobolku mé ženy, a jelikož já jsem zde docela zbytečným, dovolte, abych se vzdá . . .“. Farář jej zadržel: „Vaše předpokládání je nesprávné, generáli; zehnáám milostivě paní a její lásce k chudým, udílít vždy mileráda, ale okamžitě jste vy to, s nímžto si já mluvití žádám“! — „To je tedy něco jiného, nuže vyslechnu vás — nebude-li to příliš dlouho“. — „Vyjádřím se krátce, nemám času k ztracení. Zítřka je svátek Božího

Těla. Dle nepamětného zvyku a obyčeje půjde kolem vašeho zámku processí s přenejsvětější Svátostí oltářní k vystavenému oltáři na návsi pod křížem. Přicházím vás zdvořile požádat, byste ráčil kolem svého zámku dát zaméstí, aneb, je-li vám to milejší, hyste dovolil, by se tam zametlo.“ — „Pane faráři, o tom, co vy nazýváte svátkem Božího Těla, není žádné zmínky v dekretu ze dne 28. září 1791 a jelikož já mám na starosti obecní dobro a zvyky venkovské, nebudu nic zametati a protože jsem pánem své usedlosti, nedovolím nikomu, aby tak na mém území učinil!“ — „Ale, můj milý“, odvážila se bázlívě žena generálova, „ty ukazuješ skutečně zlou vůli; to, oč tě pan farář zdvořile žádá, jest nepatrnou věcí, mámeť služebníky k vykonávání práce a tu nepotřebuji než rozkazati a . . .“ — „Má drahá, prosím tě, nemíchej se do toho, já zakazuji zaméstí před naším domem proto, že se mi to tak líbí a že mám k tomu dvakrát právo — a kdokoli se opováží jednati proti mému rozkazu, pozná mé důtky — aneb ztratím své jméno!“ — „Bůh mne chraň“, řekl dobrý farář, „abych měl býti v tomto domě příčinou rozbroje, cdejdu; jest to tedy vaše poslední slovo, generále, nechcete nikterak rozkazati svým služebníkům, aby zametli, ani dovoliti vesničanům, aby to učinili za ně?“ — „Ani pěrím hnouti nesmí se tak nikdo opovážiti!“ vzkřikl generál, dupnuv nohou. — „To mi postačí“, řekl farář a ukloniv se, odešel. „Petře, Františku, Mikuláši!“ křičel z plna hrdla generál, „pojdte honem k rozkazu!“ Tři jmenovaní čeledínové přiběhli a postavili se čelem proti jich veliteli stanuli nepohnutě prsto po vojensku baze zbraní, prsa majíce ven, břicho do zadu, na patnáct kroků před jich pánem, oči na něho upřené a malíčkem dotýkali se švu u kalhot. — „Víte, že mám ještě silnou pěst?“ — „Ano, generáli“, odpověděli tiše tři čeledínové. — „Víte, že slíbím-li něco, že dostojím slovu?“ — „Ano, generáli“. — „Nuž dobrá! Opovažte se někdo z vás zametati před mým domem, ať si to poručí kdo chce, zametati se nesmí a kdo se opováží, tomu slibuji, že mu vymlátím záda takovým způsobem, že si to bude dlouho pamatovati! Rozuměli jste mi?“ — „Ano, generáli“. — „Nuž dobrá. V tomto případě — pochodem v pravo, ne příliš rychle! . . . arrš!“ A tři silní pacholci otočili se na opatku po vojensky a navrátili se mlčky ku své práci. Generál byl potom po celý ten den velmi mrzut a večer mimo svůj zvyk nečetl ani noviny, kteréž již od tří hodin odpoledne na stole ležely. Později, když bylo v domě vše urovnáno, šel spát, ale nemohl žádným způsobem usnouti, stále se obracel na lůžku hned na pravou hned na levou stranu a zdřím-li, probudil se ihned, zlobě se, že nemůže spáti. Když to již bylo asi po desáte, bylo již po půlnoci — mezi dvanáctou a jednou hodinou —, zdálo se mu, že slyší jakýsi šramot. — Švist, švist, švist, švist! „Ráno z děla! co znamená tento hlomoz?“ A odkryv si uši, jež byly zakryty noční bavlněnou čepičkou naslouchá napjatěji a: švist, švist, švist! — „U všech všudy granátu, někdo zametá, zametá před mým domem! Hoj, to se na to podíváme! Je to bezpochyby jeden z mých ničemných čeledínů aneb některý sedlák podplacený farářem. Aj, aj, pane faráři, vy si dovolujete lstnou vojnu, dobrá, dobrá! Vytáhneme na nepřitele ozbrojení!“ Co generál sám k sobě takto hovořil, oblékl si kalhoty, obul si střevíce a oděv se v župan, vzal důtky do ruky a sešel potichouнку do dvora. Vličím krokem připlížil se k vratům na ulici vedoucím. Mezi tím nebohé koště (bylť to tento domácí nástroj, jenž znepokojoval spánek generálův), nebohé koště, netušíc zuřivého osudu, jenž nastával, vykonávalo dale svoji povinnost svědomitě: švist, švist, švist! Generál otevřel rychle vrata, zašvihl vyzdviženými důtkami nad hlavou pošetlice, jenž se opovážil tak drzým způsobem proti jeho zakazu jednati. — „Jak? tisíc milionů granátů! To jsi tedy ty, stará, kteráž . . .“ V tom však zůstal jako zkamenělý, důtky mu vypadly z ruky, on zbledl a pravil zajíkávě: „Co-ó-že? to jste vy, pane faráři, v této noční hodině a zametáte před mým domem?“ — „Já sám, generáli; hrozilť jste strašným trestem tomu, kdo by se opovážil tento zbožný skutek vykonati, bylo spravedливо, abych já snašel následky. Leč neostýchejte se, generáli,

vezměte si dutky a šlehejte! Buduť velice šťasten, obdržím li pro mého Spasitele tisící díl ran a urážek, kteréž On pro mne trpěl!“ — „A ba! ba,“ odvětil generál, „ba, ba! . . . To je jak to vezmete! Dobrá, nyní uvidíme něco jiného“, a odběhnuv do dvora, křičel jarým turem: „Petře, Františku, Mikuláši! Probudte se, lenoši! Honem sem, honem sem, přinese mi koště, ať si je staré nebo nové, velké nebo malé, které dříve najdete, to popadněte, to je mi jedno!“ Tři čeledínové přiběhli poloob ečení, strkajíce jeden druhého, nemyslilif jinak, než že v zámku hoří. „Nuže — koště?“ křičel generál. „Koště —“ opakoval nebohý Petr celý poděšený. „Ano, darebo, koště, koště, koště! Chci, abys mi přinesl koště již čtvrt hodiny!“ Petr, aniž by byl porozuměl oč se jedná, běžel hledat nástroj tak žádaný, generál mu je vytrhl z rukou a začal sám s komickou zuřivostí zametati. „Ale generáli“, řekl dobrý farář, „dějte pozor, abyste si neuškodil na zdraví, nejsteť zvyklým . . .“ „Ne, tisíc granátů! Nechte mne, zametejte si chcete li, jednu stranu, já zametu druhou stranu; ať máme tedy spolu souboj košťaty!“ A jav se ještě prudčeji zametati, zvolal: „Ha, máme to souboj — souboj košťaty!“ Leč za deset minut po tomto cvičení, po této execirce, lily se veliké krůpěje potu z bodrého generála a on dýchal jako oř, jenž běží o závod. — „Na“, řekl Petrovi, dávaje mu koště, „a ukončí práci, a ať ti pomohou tito dva velcí zaháleci, kteříž nevědí ještě, zdali se opravdu probudili. A vy, pane faráři, učíte mi to potěšení a jděte spát, já též půjdu hned, zítra bude den, a bude-li se Bohu líbiti, doufám, že vám dokáži, že jste dnes kázal nejlepší kázání. Ráno, sotva se den rozbřeskl, byl již v zámku veliký ruch, generál v zahradě s velikým nožem komandoval: „Honem“, pravil svým čeledínům, „pospěšte si! Nemámeť času na zbyť. Hle, již zvoní klekání . . .“ A tři silní čeledínové vylezli na stromy a uřezávali nejkrásnější větve, akáciové, kaštanové a smokvoňové. Generál zatím uřezával květiny, macešky anglické a holandské padaly pod jeho nožem jako nevinné oběti vedle bělostí se skvoucích lilí; ani na růžových keřích neušetril královny květů, ani na keřích šerikových květů lilákových a krásných růží oleandrových, vše, co bylo v zahradě pěkného, musilo sloužiti k okrase dnešního processí. Když bylo vše ukončeno, řekl generál: „Tisíc kulí, nebude-li dnes pan farář spokojen, potom bude s ním nesnadno vyjednávati. Nuže, hoši nyní dáme pěkně všecko do pořádku. Františku a Mikuláši, vy uděláte aleje a ty Petře, mi pomůžeš uspořádati květiny“. V krátké době bylo celé průčelí domu ozdobeno těmi nejkrásnějšími květinami. Manželka generálova patříc na to z okna, nemohla svým očím uvěřiti, leč jaké bylo její podivení, když jí generál při snídani oznamoval, že s ní půjde na mši sv. a potom že půjde též s procesím! Neodvážilať se ani věřiti, že by se tolik dobrého dnes ráno mohlo státi! Vše se tak událo, jak generál řekl, byl na mši svaté a šel s procesím. Za několik dnů byl pozván pan farář do zámku k obědu, manželka generálova trápěna jsouc zvědavostí, otázala se pana faráře: „Tož, pane faráři, povězte mi pravdu, nejste-li žádný čarodějník?“ — „Já? milostivá paní, a jak by to mohlo býti?“ — „Řekněte mi tedy, jakého způsobu jste uží, že jste obrátil mého manžela?“ — „Ó, ty dobroto! milostivá paní způsobu velmi jednodušeho: košťate!“ A generál se dal do náramného smíchu. a jal se vypravovati své manželce to, co se mezi ním a panem farářem přihodilo v noci na svátek Božího Těla a jaký strašný měli spolu souboj, užívajíce oba strašných zbraní, košťat, při čemž se z plna hrdla smáti nepřestával.

FEUILLETON.

Vzpomínky z cesty.

Píše discipulus.

(Dokončení.)

VI.

Zbývá mi už jen málo dodatí ku svým vzpomínkám z cesty.

Kdo navštíví Tatry, neopomeň se zastaviti na čorbském jezeře, kteréž est jedno z největších a nejkrásnějších. Nám, bohužel, výlet k němu jen málo se zdařil.

Cesta k němu nezdála se nám zrovna příjemná. Možná, že píši jen pod osobním dojmem, který nebyl ovšem příznivý. Počasí bylo deštivé a mlhavé, vůz jel zvolna, při čemž stálé pobádání koní činilo nás až nervosními, krajina dlouho neposkytovala nic zajímavého, ochablost po tolikém namáhání a tolikerych dojmech také se už dostavila, v kapse rovněž už se ulehčilo — samé to okolnosti, jež jsou s to působiti na ducha lidského zasmušilostí, nevrlostí, malomluvností, lítostí. Činili jsme, seč jsme byli vybavovali pěkné vzpomínky, zpívali, začínali stokrát zábavu — tváře zůstávaly jaksi chladné, svaly jejich stuhlé, mozek ve svých závitcích jako svadlý. Pak jsme se na konec zabalili do svých pláštů a jeli jako na pohřeb — ačli přirovnání toto dnes, kdy i na pohřeb se jezdí pro zábavu, ještě platí.

Konečně byli jsme na místě. Byly asi tři hodiny a my dosud ničeho nepojedli. Krásný pavillon, jehož jedno křídlo šlo až do hladiny jezera, obrovská jídelna s verandou a několika malými pokoji uvítaly nás nehostinně svou prázdnotou. Při hladu oběd pravidelně potěšuje, ale nám bylo jako na poušti. Tak klepání a řinčení asi tisíce vidliček a nožů bylo by nás naplnilo jinou náladou, ale buď tu nebylo hostí, anebo hověli tito ve svých pavillonech kolem jezera ležících odpolednímu odpočinku. Byli jsme sami, a poněvadž sami, dostalo se nám i špatné obsluhy; jeden číšník čekal na druhého. Jen na verandě seděl kdosi, patrně majitel četného mamonu, nebo cikánská hudba mu k obědu hrála, chovajíc se při tom s onou vzornou ponižeností, jakou vidáváme ještě tu a tam v předpokojích velmožů. Nám už dávno tato hudba se protivila.

Ani oběd tedy nesňal s duší našich chmury, které nám hrozily pokaziti požitek, na nějž jsme čekali. A čekali jsme skutečně marně. Z okna pavillonu bylo lze pro mlhu spatřiti sotva hladinu jezerní. Břehy jezera, již jsme obešli, nasvědčovaly sice, že tu může býti velmi krásně, když milé slunéčko svým líbezným úsměvem činí okolí příjemným, ale nyní, kdy olověné mlhy nad jezerem zavěšeny visely při teplotě značně nízké — br, až v srdci nás záblo a otrásalo to námi mrazivě. Dva tři dny býti v takovéto náladě, a člověka by buď ztrávila nebo dohnala k zoufalství. Jako dvě „ztracené existence“ bloudili jsme po březích pustého jezera. Na vysokých mrtvých Tatrách dojem nebyl daleko tak nepříjemný, jako zde. Tam byl nedostatek života přirozený a pochopitelný, zde však jeho nedostatek tísnil dvojnásob. A přece byli jsme na nejrozkošnějším místě Tater!

Už jsme mysleli, že s tímto dojmem odejdeme, když tu najednou, — acb, jak podivuhodně — prchly mlhy a obzor na míle cesty ukázal se jasný a čerstvý. I s duší našich jakoby někdo sňal mlhy mrzuté tísně. Z najednou oživených tváří mluvila změna duševní nálady.

Kterak mám zachytiti ten obraz, jenž asi na deset minut v celé své spanilosti se nám zjevil? Mám líčiti to příjemné teplo, jež náhle sluneční paprsky s líbezností na nás vylily, teplo, jež našlo ohlas až i v duších našich? Nebo to okolí jezera nejbližší, jak náhle pod dojmem sluneční záře se usmálo a jak z mrzouta okamžikem stala se veselá tvář dívčí? Nebo tu hladinu,

dosud temně chladnou, kterou mlhy jako cáry nad ní visící málo činily příjemnou, jak se zaleskla zlatem, oživila třpytem, zašuměla životem? Nebo konečně to další okolí? Podivuhodné to překvapení! Pozvedneš zrak od temných borů, jež jezero tak malebně vroubí, a nevěříš svému oku. Co to? tážeš se. To snad z mlh fantom jakýs se utvořivší mě klame? Či byla by to skutečnost? Vysoké Tatry, obrovské a nebetyčné tvoří druhé pozadí jezera. Ó jak se paseš na tomto pohledu krásném jediném.

Myslím, že hlavní kouzlo Čorbského jezera záleží právě v tomto malebném pozadí jeho, důstojném každého jezera alpského. Temná hladina jezerní, jež jako oko hluboké a zářivé dumavě na tebe zírá, krásné břehy, zelené, pěkně rozčláňkované s malebnými pavillyony. kolem tmavé hvozdy a hned za nimi obrovské Tatry — ano, dojem je skutečně uchvacující; pro nás trval bohužel sotva čtvrt hodiny. Ale byť pak opět nepříjemné mlhy obalily nás svými šedými cáry, nálada naše přece už byla jiná. Nepřízeň okolností přemáhal stále plný zdroj radostného veselí, jenž na dně duše se prýštl. A tak konečně i s touto partií byli jsme spokojeni.

Zbývaly nám ještě dva dni. Kam s nimi? Rozhodli jsme se pro Pešt. Měli jsme z toho výhod hned několik. Cesta přes Pešt domů nebyla o mnoho dražší, spojení bylo příznivější a rychlejší, a viděti Pešt, hlavní město Rakouska v budoucnosti — jak jsme mohli odolat. Jeli jsme celou noc, abychom ušetřili jednak peněz, jednak získali času.

Byla sobota. Slováci jezdili z práce domů. Poučná to jízda po dráze v takový den; však už jsem se o tom zmínil. Nacpali jich prostě do každého vagonu tolik, kolik se jich vůbec vešlo. V našem kupé bylo jistě dvacet osob. Mezi nimi jakýsi vesnický náčelník. Byl na dva metry veliký, měl sploštěný nos — nejspíše mu ho někdo rozbil —, křivé oči, z nichž jedno bílé, snad slepé, obličej branatý s hroznými škrofulesními jizvami, nohy dlouhé s koleny strašně do vnitř prohnutými, zapáchal k nevydržení, fajčil k zalknutí, strkal do nás s nonchalancí v pravdě uherskou, šlapal nám po nohách, s každým mladíkem začal se prátí, všecky dívky, které se ho ale dost štítily, nestydatě — řekněme, škádlil, hloupý a nevzdělaný byl patrně jako pařež, domýšlivý jako každý hlupák — byl to krátce exemplář vesnického neurvalce a práce. jaké třeňe malují a líčivaji „Fliegende Blätter“. Jak nám jeho společnost byla příjemná, může si každý představit. Štěstí, že trvala jen asi do desíti hodin. Ale celou noc jsem nemohl spáti, nebo zápach z chlapa naplnivší celé kupé stále mne dusil.

S ostatními Slováky byla pěkná a příjemná řeč. Také chování jejich bylo skromné a slušné, avšak plaché. Ale ubohý je to lid, každá píď z něho ti o tom pravi. Jak vypadá asi ten život, který v jeho duši se odehrává, jaké jsou asi jeho myšlenky, touhy, ideály, snahy, naděje? Jaký jeho soud o lidech v jeho společnosti a mimo ni žijících? Záhadné to otázky, záhadnější, když tak na ně patříš na dráze nebo při práci. Pracuje li někdo za ně a pro ně? Bojuje li někdo, aby z čistého vosku jejich duší učinil časem ušlechtilé tvary a uchránil je zahynutí v apatii a otupělosti? Jak obavný musí býti maďarský liberalismus, který tento dobrý, holubičí a bezbranný lid hubí a ničí.

Však město Pešt vypravuje zřejmě o té pýše a domýšlivosti, která tu na trůně sedí. Ta nová budova parlamentní, na břehu Dunaje se svými nesčetnými věžemi a věžičkami v bohatě rozčláňkované architektonice se vypínající, aj, jak obrovské to stavení a výmluvné. Že štihlá gotika pro pýchu buržoasie méně se hodí, je pravda. Ale znamenité dílo to je. Patrně je stavěno pro budoucnost velikou, neobyčejnou. Slovácké ruce mají na něm velký podíl, bude-li v něm jednou také vládnouti slovanský duch? Vyplní-li se kdy proroctví Danilevského, že maďarský národ, v Evropě osamocený a Slovyany obemknutý, je určen k tomu, aby v moři slovanském zahynul? Přítomnost tomu nenasvědčuje. Pešt je čistě uherská jako celé Uhry — totiž po zevnějšku. Ani veřejná místa, která navštěvují cizinci, nemají než uherských

nápisů. My jsme skutečně jednou nemohli naléztí hospody; půl hodiny jsme ji hledali; patrně má se každý smrtelník učití uhersky. Ale uvnitř ani Pešť není maďarská. Že židé nejsou upřímnými Maďary, kdo by o tom pochyboval. A z ostatního obecenstva? Jen dva případy uvedu, nepatrné, ale charakteristické. V staré parlamentární budově prováděl nás Slovan, na ulici, když jsme zbloudili, srozuměli jsme se se strážníkem ne maďarsky — nebeské této řeči neznáme — ani německy, nýbrž slovansky. A takových příkladů je mnoho. Bohužel, že maďarisace činí obrovské pokroky. Slovanština v Uhrách — to je tak sotva čeština u nás v letech čtyřicátých.

Pešť je velmi krásné město, polohou velice podobné Praze. Uskutečnili se plan uherský a bude-li v Budíně vystaven nový královský hrad, imposantnější než dosavadní, podobnost Pešti s Prahou bude dosti frapantní. Prahy ovšem Pešť nikdy nedosáhne. Pešť je městem čistě moderním, tedy od Prahy se různícím, aspoň dnes ještě. Vyniká tedy dosud Praha naprosto nad Pešť. Bude-li tomu také tak po asanaci a po zničení zbylých ještě historických památek, kdož ví. Na grandiosní stavby moderní vyrovná se Pešť brzy mnohým hlavním městům. Co se komunikace týče, je rovněž pěkná. Dunaj tvoří ovšem vzácnou komunikační dráhu, tramway s podzemním vedením, zbavujícím ulice ošklivého drátování slouží městu k nemalé okrase, ulice jsou pěkné a široké. Moderní město se svou fádni renaissancí ovšem málo vábí oko návštěvovatele, ale v tom ani jiná moderní města nemají ničeho před Peští.

Pravou oasou v moderním tomto labyrintu renaissanční směsi bez ladu a skladu je překrásná románská basilika leopoldštatská. Není sice ještě dokončena, ale už dnes jest pro oko rozkoší. Klasické její formy, klidné a bohaté, mluví k tobě vážnou řečí mužného starověku. Jaký to požitek oku i duši! A ty postavy kamenné na římsce přeskvostné absidy, to jsou jini lidé, vypravující o jiných světech. Úžasný to kontrast, taková románská basilika v renaissančním městě; ani gotika nepůsobí s takovou mocí, jako sloh románský. Jak je ta renaissance při vši své bohatosti rozvinu, při vši své rafinovanosti a hledané eleganci forem, jak je malicherná a fádni před mohutností jediné románské basiliky! Katolíci uherští mohou na svou kathedralu býti hrdi; její kameny mluví o velikosti a stáří jich Církve. Bohužel, že nemá zrovna výhodného místa, aspoň od strany vchodu ne.

Prováděti po celé Pešti čtenáře nemíním. Že jsme navštívili různé kostely, z nichž málo je pozoruhodných, židovskou synagogu — vždyť jsme byli v zemi zaslíbené — různá musea, pověstný pomník Henziho, hrad a jiné věci, rozumí se samo sebou. Na pomníky je Pešť velmi bohatá, důkaz to o sebevědomí jejím. I do lidové společnosti jsme si zašli; lidé se tam nudí zrovna tak jako u nás, zrovna tak dělají ze sebe to, čím nejsou.

Než nechci tě už, laskavý čtenáři, dále nuditi svým vypravováním; beztoho jsem už silně hřešil na tvou trpělivost.

Co je mi po dojmech, řekl's snad již několikráté, kterých sám jsem nezažil? To si píše discipulus své feuilletony patrně pro sebe a pro pana doktora. Tak ať si je tedy také sami čtou!

Díky, dobrý čtenáři, discipulus přiznává se ku své vině. Sám ovšem své feuilletony psal a v korektuře jakž takž četl, za doktora však nemůže ručiti. Že je psal, za to též nemůže. Jeho péro je jako ti fuxové, co na nich jel s doktorem k slezské boudě; když chtěli šli, a když nechtěli, nešli, nýbrž dali pěkně hlavy do sebe a trucovali. Také ono nedá si poroučeti, leda že by učtilo pevnou ruku mistra. Ale od discipula ad magistrum — k mistru — ach, tak daleko!

Časové zprávy.

<p>Úmrtí hr. Taaffeho. Dlouholetý ministrpresident rakouský, hrabě Taaffe, zemřel na svém zámku dne 20. listo-</p>	<p>padu 1895. příkladnou smrtí zbožného katolika. Zůstal tak věren tradicím své původní vlasti, Irsku, zemi svatých.</p>
---	--

Jeho rodina přišla do Rakous za císaře Ferdinanda III r. 1657. Po delší úřednické kariéře stal se ministrprezidentem r. 1879, kteroužto hodnost zastával po 12 let Vláda nad stranami, ač udržován železným krubem Hohenzwartovým, podal důkaz, že lze v Rakousku vládnouti bez hegemonie Němcův, ač ovšem na státoprávní požadavky české nikdy nevstoupil, pracuje stále o tom, aby ústava nynější se vžila, mírnil rány, způsobené národům panstvím německo-židovských liberálů, k jichž straně byl ostatně pln ohledů, zvláště ve financích a v liberalistických zákonech školských, učinil českému národu v první době své vlády za věrnou podporu Staročechů mnohé vzácné, ovšem nutné a spravedlivé koncesse, na př. zřídil konečně českou universitu, opravil volební řády a j. Němci liberálové a židé nenáviděli ho z té duše pro malou jeho k nám spravedlnost, více ovšem pak ještě, že za jeho vlády nebylo leccos možné pro velký kapitál, čím dříve se tak snadno obohacoval. Svobodomyšlný jeho návrh na volební opravu zvrátil jeho ministerstvo — kdyby byl se svým návrhem jen něco málo let počkal bylo by se stalo jinak. Avšak zatím už zdraví jeho bylo podryto. Zemřel v době, kdy zemřela u nás strana staročeská, s jeho ministerstvem tak úzce spojená. Kdyby byl pokračoval na dráze, již v prvních letech nastoupil, dnes vídeňská židovka „N fr Presse“ nemohla by ho sice více nenáviděti než ho nyní nenávidí, ale celý národ český byl by plakal u hrobu jeho a mu blahověřil. Takto budou ho poprovázeti k poslednímu odpočinku s pohnutím jen — zasmušilé postavy Staročechů, kterým dříve sám vykopal hrob.

Ludvík Pasteur. Nemůžeme se nezmíniti o úmrtí velikého tohoto učenec, poněvadž jeho život je velikou apologií náboženství a víry. Veliký tento muž, který nepřátelům lidského zdraví a života zasadil rány, jako snad žádný jiný smrtelník, který vědu obohatil tolika novými výzkumy a ideami, tento muž byl prostý věřící křesťan, katolík tělem duší. Ministr Poincaré nemohl se sice ani před rakví Pasteurovou přemoci, aby opustil své vládní a oficiální nevěrectví, starý Berthelot přikulhal se též pod tíží sterých svých úřadů, po nichž je posedlý, aby v řeči své po-

stavil Pasteura do společnosti Renana a Victora Huga — to jest románového historika a historického romantika, tedy do společnosti, do které i literárně nejméně patří — avšak kterak měl si jinak počínati zástupce zednářské vlády, a kterak předseda „vědeckého banketu“ proti Bohu? Pasteurovi slávy tím nepřidali ani neubrali. — Svě první objevy učinil Pasteur jako chemik. Zabýval se studiem molekulárního složení lidského těla, vynikaje při svých pracích neobyčejnou upatrností a svědomitostí, jež ho vždy uchránila, aby zdánlivými výsledky nějakými dal se strhnouti k smělym domněnkám. Pasteur byl pravý učenec, který s vědeckým šarlatanstvím Renanovým a mnohých jiných neměl nic společného. První jeho veliký objev, který úplně zvrátil theorie Liebigovy a jiné, tehdejší panující, záležel v tom, že dokázal, kterak kvasidlo jest látka s živými tvory, velice malými, žijícími v každém těle, nalézajícím se v proměně. Tam žijí, se rozvinují a rodí a působí kvašení. Nemluvě o tom, že tím některým průmyslům vykonal Pasteur znamenité služby, on ukázal, že malá stvoření, baktily, v jeho těle mohou vytvořiti veliké a zhoubné dílo zničení, desorganisače, smrti a naopak zase dílo dobré, hájící, udržující. Veliký byl poplach z objevů, proti nimž ovšem povstali zprvu mnozí protivníci, nebo objevy slibovaly tak mnoho. Známeli pramen mnohých nemocí, půl díla uzdravení je vykonáno. Jsou-li baktily vinou hnisu, kvasu, a ničeni zdraví tu na plicích, tu v jiných údech lidských, najde se zajisté i prostředek, jimž bez ublížení člověku malinké tyto potvůrky budou učiněny neškodnými. — V této době boje za vítězství nové nauky odehrála se zajímavá episoła. Řiditel Rouenského musea Pouchet vyvolal roku 1858 otázku „samovolného plození“, tvrdil totiž dle učení materialistů, že život vznikne za jistých příznivých podmínek sám bez jakéhokoliv semene. Na důkaz uváděl své pokusy, o nichž pravil, že nepřipouští žádné pochybnosti. Všichni nevěrci měli z toho náramnou radost a pan Pouchet byl hrdinou dne, učenecem a nesmrtelníkem, který konečně na věky zničil bájku, že k vytvoření života na zemi je potřeba stvořitele. Pasteur, provokován na poli, kde byl

doma, zkoušel pokusy Pouchetovy. Na první pohled poznal, že jsou nedokonalé. Pan Pouchet své látky, v nichž život sám ze sebe měl povstati, špatně uzavřel, tak že se do nich dostaly semena života odjinud; pak ovšem vzkličil v nich život. Pasteur mnohokrát opakoval pokusy Pouchetovy, uzavřel ale dokonale látky před všemi vlivy zvenčí, a hle, život v látce se nedostavil. Ještě dnes nalézá se v "lécole normale" taková lahvička Pasteurova. Třicet let tam visí, ale o životě v ní není ani památky. Jediný snad prášek z venčí by k tomu stačil a mohl by se státi zárodkem života; bez semene však života není. Tak povalen názor o samoplození způsobem, který byl jako rána do oblíbené. Hrubý materialism už nikdy asi z ní se nevykládá. Tenkrát i pověstný neznaboh Paul Bert nemohl neuznati, že mladý učenec své protivníky porazil jak náleží. Katolická věda je ovšem Pasteurovi za jeho důkaz který on ostatně tenkrát provedl prostě jako učenec a chemik, nikoliv snad jako obránce víry, vděčna; bylo jí ho tenkrát skutečně už třeba — Když našel Pasteur v nemocném těle malá tato zvířátka, potměšilé baktily, sotva viditelné a přece tak nebezpečné, nebylo ještě vše vykonáno. Bylo mu ještě dokázati, že jsou skutečně příčinou různých nemocí. Důkaz nebyl těžký. Malá kapka vlhkosti z těla nemocného přenesená do krve těla zdravého stačila, by nemoc ihned se dostavila. Baktily se v zdravém těle rozmnožily a začaly svou destruktivní práci. Byla-li kapka dříve, než přišla do zdravého těla, tak filtrována, že se z ní baktily odstranily, nemoc se nedostavila. Bylo tedy jisto, že nemoc působí baktily. Nákaza při nemocech není tedy rovněž nic jiného, než nahodilé přenesení baktily z těla nemocného na tělo zdravé. Různé baktily jako souchotinový, neštoviční a j. mohou se také uměle mimo tělo přechovávat a živiti v lahvičkách a různých látkách. Přeneseny do těla vyvolají vždy týž účinek. Takový významný objev způsobil ovšem právní revoluci v lékařství. Léčení přerozmanitých nemocí náhle se změnilo. Lékař znal nyní jistě příčinu, věděl, že se jedná o to, by baktily zamezil vstup do těla lidského, nebo je zabil, nebo

jich činnost paralysoval. Ale jak se to mělo státi bez ublížení těla? Známo, že prof. Koch v Berlíně vynášel způsob, jakým lze zabiti baktily tuberkulózního v plicích a učinil s tím nesmírný rámus po celém světě, jen že s baktily zabil pravidelně též i člověka. I tu Pasteur jako pravý vědec šel v před zvolna a jistě, až našel bezpečnou cestu „očkovací“. Vstříkáním jistých látek pod kůži učinil vznikání, život a působení baktily nemožné. Pasteur přišel na tento objev studiem cholery u slepic Látky, kterými dlužno očkovati, vyzpytoval přerozmanitými pokusy, při nichž i náhoda a štěstí velikého učenice podporovaly. Největší slávy získal si objevem baktily vztekliny, na němž pracoval přes pět let, nemoha a nemoha ho nalézt. A ani pak po mnohých pokusech na zvířatech neměl jistoty a nemohl se k očkování člověka odhodlati. Jak patrně, byl Pasteur křesťan, který pro nejistý úspěch a trochu slávy neriskoval život člověka. Bylo to roku 1885, kdy se k tomu odhodlal na Josefu Meisterovi, jež vzteklý pes byl pokousal, a pak i na jiných. U žádného vzteklina se neobjevila. Z toho byla ovšem na celém světě radost veliká a do Pasteurova ústavu přicházeli nemocní z celé zeměkoule. — To jsou v krátkosti objevy Pasteurovy, které lidstvo osvobodily od nebezpečných již smělostí pánů anatomů a rozřezávačů živých těl, a vedly vědu lékařskou na lepší pole léčení, ukázavše, že lze nejspíše vyléčiti ochranou lidského těla před nepřátely jeho, ničením jejich destruktivní síly a silním a pěstováním celého organismu proti útokům nemocí. — Nemůžeme ještě neuvésti něco z řeči, kterou měl, byv zvolen do akademie nesmrtných a ve které odsoudil positivism, to jest nevěrecké pohlížení na skladbu světa. Positivism, pravil nechyluje jen v metodě vědecké, on neodpovídá na otázku veledůležitou, on nic si nevšímá „nekonečnosti“. Kdo praví, že je nekonečnost, nutí nás k víře v tolik zázraků, že jich tolik nemají všeska náboženství celého světa. Nekonečnost a nadpřirozenost jsou tedy sloučeny. Vira v nadpřirozenost leží v srdcích všech. Bůh jest forma ideí nekonečnosti. Pokud bude tajemství nadpřirozenosti, budou se stavěti chrámy,

a lidé v nich budou se modliti. Kde jsou pravdivé prameny lidské důstojnosti, svobody, demokratismu, ne-li v pojmu nekonečnosti, před níž všichni lidé jsou si rovni?“ Tak a podobně mluvil Pasteur, a akademikové mu živě aplaudovali. Tenkráté Renan ho v akademii vítal. Pověstný filosof de l'Abesse de Jouarre osmělil se říci, že neví, je-li spiritualistou či hmotářem. A čekatel Pasteur, jakoby chtěl kritisovati činnost nevěrce, násilím do akademie vpašovaného, odpověděl mu zničujícími ho a živě aplaudovanými slovy: „Velikost lidských činů se měří úmyslem, který je provází. Stásten člověk, který nosí v sobě Boha, ideál krásy a dobra a poslouchá ho, ideál umění, ideál vědy, ideál vlasti, ideál ctnosti Evangelia. To jsou prameny velikých myšlének a činů. Je ozařuje všechny světlo nekonečnosti.“ Zřídka kdy byl asi Renan tak souzen, a odsouzen, jako tu před tváří čtyřiceti nesmrtelných. A hle, kam se poděla díla tohoto filosofa nevěry a hance Kristova? Kde je vědecká jeho sláva? Jako dým pominula, nebo nebyla čistá ani pravá. Jako zářné světlo stojí tu Pasteur, ne ničitel, ale neskonalý dobrodinec lidstva. Tak působí víra a nevěra; ona rozkládá a ničí a stravuje jako Renan nebo Dumas syn, tato přináší blaho jako Pasteur. Co asi o tom myslí u sebe v tichých chvílích Berthelot? Nebojí li se i on o jméno své, nyní tak velebené a v jistých kruzích ostantativně velebené? Smrt Pasteurova je tak znamenitou a výstražnou apologií! Katolíci francouzští ani z posledního pohoršení, nevěrecké smrti Dumasa syna, nemusí se rmoutiti. Naopak, kdyby Pasteur a Dumas syn si byli vyměnili úlohy, bylo by to neštěstí, ale takto? Mohla-liž smrt tohoto rouhače všemu, co se jmenuje víra, pravost, ctnost, dobro a krásno, býti jiná, nežli náhlé zadušení? Jeden Pasteur nahradí jim několik romancierů, žurnalistův a divadelníkův à la Dumas syn. Nevěra ovšem i dále bude panovati a bude pronásledovati viru, ale vyšší jest moc, z níž se prýští; svět jest jen pole, kde se semeni této moci dobře dařívá. Odstraňte vášně a bude méně Renanů a Dumasův synů, a více Pasteurů.

300letá jubilejní slavnost sv. Unie. V tomto a příštím roce slaví

celá řecká sjednocená církev v Haliči velevýznamnou slavnost, a sice 300leté jubileum sv. Unie se sv. římskou stolicí, kterážto se stala r. 1595. v Brestu Litevském (Brešé Litevskij). Aby tato veliká slavnost co nejdůstojněji slavena byla, a aby celému světu se ukázalo, že církev uniatská mezi Malorusy haličskými dosud existuje, svolal k sobě Jeho Excellence metropolita Lvovský Silvestr Sembratovič již v předešlém roce veškeru maloruskou intelligenci v Haliči a prosvolil k shromážděným řeč, v níž poukázal zejména k tomu, že církvi uniatské v Haliči obzvláštní cti se dostává tím, že slaviti má toto jubileum ve jménu všech dříve sjednocených církví, které dnes již ani neexistují, a tím, že celý ruský národ v Haliči na ní účast míti bude. — Podobná shromáždění odbývána tři a při posledním z nich zvolen byl výbor, jemuž za úkol dáno bylo vypracovati program celé slavnosti. Výbor ten má 9 členů, jak ze stavu duchovního tak občanského; předsedou jest vldp. Ondřej Bielecki, místopředsedou jest univ. prof. dr. Isidor Szvaraniewicz, hlavním jednatelem vldp. Theodor Piorko, kanovník při metropolitní konsistoci ve Lvově. — Výbor obdívá každý týden schůzi a důležitější usnesení publikuje v časopisech církevních. Dosud všechna přípravná jednání provedena, jmenovitě program vypracován vytištěn a rozeslán po farních a jiných úřadech. Obsah jeho jest: Oslava jubilea budiž pořádána poknd možná ve způsobě nádherné národně-církevní slavnosti, ovšem bez nejmenší příchuti politické. — Rok 1895. budiž počátkem slavnosti, neboť teprve rok 1896. jest pravým rokem jubilejním, neboť počta o sv. Unii publikována byla na Rusi teprve r. 1596. — Rok 1896. budiž, dá-li k tomu sv. Stolicе svolení, prohlášen za rok milostivého léta. (Milostivé léto budiž počítáno dle kalendáře Julianského ne gregoriánského, tedy 12 dnů později. V roce 1895. budiž zpráva o jubilejní slavnosti podána všem věřícím jak řecko-katolickým tak římského ritu; jest pak povinností každého katolika, by podporoval výbor všemožně jak morálně tak materiálně — Po těchto přípravných jednáních vy dán bude pastýřský list pro všechny tři ordinariaty řeckého ritu v Haliči, v němž

ponkázáno bude na veliký dosah této slavnosti (Tento list pastýřský vlastně je již dávno hotov a nachází se v rukou každého farního úřadu. Faráři však byli povinni tento list s kazatelnou lidu ohlásiti). V listu tomto též vyzváni věřící, by dle možnosti peníze ku slavnostním účelům sbírali. Sebrané peníze věnovány býti mají těmto účelům: na dar pro sv. Otce; na založení ústavu mučenníka sv. Josafata, kterýžto ústav sloužiti má ku nábožensko-mravnímu vychování ruské mládeže; na výdaje slavnosti. — Výbor má povinnost zprávu o tom podati všem časopisům i mimo Halič s prosbou o sbírání peněz pro zmíněný ústav sv. Josafata ve Lvově. — Výbor ustanoví způsob, jakým sbírky na zmíněné účely předsebrány býti mají. Za tím účelem zřízeny četné vedlejší odbory v celé zemi. — Výbor vybidní všechny církevní kongregace ku součinnosti a podpoře. — V září r. 1895. odeběte se četná deputace jak z duchovních, tak z věřících řeckého ritu vůbec pod vedením nejduš. arcipastýře do Říma. Tato deputace odevzdá sv. Otci dar s adresou všech katolických Malorusů řeckého ritu se slavnostním slibem, že povždy v Unii se sv. Stolicí vytrvají, jak již naši předkové před 300 lety byli příslibili sv. Otci Klementovi VIII. — Aby pak tato sv. Unie se sv. Stolicí co nejvíce posílena byla, a by i jiné nesjednocené církve k takové křížené Unii přistoupily, čímž by se slova papeže Urbana VIII. splnila: „O mei Rutheni, per vos ego Orientum convertendum spero“, podá deputace pamětní spis, v němž pojednáno bude o této otázce a o tom jak by stavu církve uniatské v Haliči co nejvíce zpomoženo bylo. — Ražena budiž medaille s obrazem sv. Josafata na jedné, s modlitbou za sjednocení všech Rusů na druhé straně. — Prof. dr. Janu Matijerovi uloženo vypracovati krátkou, populární historii svaté Unie, kterážto ve 100.000 ex. tištěna bude a lacino nebo i zdarma rozdávána bude. — Výbor rozdělí se v sekce. — Speciální program slavnosti jest: Koncem roku 1895. uvědomění buďtež věřící řeckého ritu o tom, že rok 1896. jest milostivým letem. Duchovní správcové pak mají za povinnost, připravit na tuto velevýznamnou slavnost v kázáních. —

Účastníky této jubilejní slavnosti jsou: veškeré farnosti ruské a basilánské kláštery v území církevním církve řeckokatolické v Haliči, veškeré dekanaty: sídelní města biskupův uniatských; ruská mládež obojího pohlaví na školách obecných. — Postup jubilejní slavnosti jest tento: Ve všech farních chrámech konány budou jednoho a téhož dne, kterýž stanoví metropolita, slavnostní služby Boží. Při těchto službách B. sbíráno bude na ústav sv. Josafata. Po službách Božích rozdělovány budou pamětní mince, knihy a obrazy mezi věřící. Ve větších městech pokud možno konány budou služby Boží po tři dny jaksi na způsob missií. Duchovní správcové řeckého ritu jsou povinni k těmto službám Božím sezvati klerus latinského ritu, patrony, dobrodince církevní, úřady státní i autonomní a vyšší osobnosti vůbec. Mimo tyto farní služby Boží konány buďtež též třídení děkanské služby Boží ve formě missií. Duchovní zajisté že vzhledem k tomu účelu uloží si co nejčetnější rekolekce a duchovní cvičení. V katedrálních chrámech v Přemyšlu a Stanislavově, ve farních chrámech ve Vidni, Krakově a Černovicích konány buďtež třídení služby Boží 6., 7., 8. listopadu 1896.; v katedrálním chrámu sv. Jiřího ve Lvově dne 11., 12., 13. listop. 1896. Slavnost v tomto zmíněném katedrálním chrámu konána budiž s největší okázalostí. Za tím účelem učiní výbor tato opatření: Obrátí se s prosbou na sv. Stolicí, by zvláštní delegát do Lvova byl poslán. Pozve apošt. nuncia ve Vidni. Pozve všechny arcibiskupy, biskupy a konsistoře všech tří zdejších katolických ritů (armenský, řecký, latinský). Pozve mistodržitele a úřady státní, zemského maršálka, zemský výbor, poslance zemské, purkmistra, městskou radu a ostatní autonomní hodnostáře. Prezidenta akademie věd v Krakově, rektory a akademény universit v Krakově a Lvově, jakož i techniky. Šlechtu. Deputanty všech dekanátův a klášterův uniatských, deputanty intelligence, měšťanstva a rolnictva z celé arcidiecése. Řecko-katolické biskupy a konsistoře z druhé polovice říše (Uher.) Po tři dny slavnostní konány budou denně kázání v ruském jazyce. Jednoho z těchto dnů konáno bude processí z katedrály po všech chrámech ve Lvově, zejména

navštívena bude kathedrála ritu latinského a armenského. Na konec slavnosti uděleno bude papežské požeňání a vyslovena budou blagověstění a rozděleny medaile. Zaslán telegram sv. Otcí. Též ruská mládež obojího pohlaví na školách obecných, středních i odborných míti bude účast na slavnostech jubilejních. V určený den konati budou učitelé náboženství služby Boží pro mládež, jakož i kázání, v němž poukážou na význam tohoto jubilea — V jubilejním roce 1896. konána bude znovuposvěcení kathedrály sv. Jiří a jednoho městského chrámu Páně. — Výbor projevil přání, by v jubilejním roce konána byla kardinální synoda, v níž by dekrety synody provinciální, ve Lvovč před třemi roky konané, slavnostně předčítány byly. Též vhodno by bylo odbývati četné duchovní akademie s příslušnými přednáškami, hudebními produkcemi a p. d. — Bylo by záhodno, by každý chrám Páně, který tohoto roku posvěcen býti má a žádného sv. patrona ještě nemá, zasvěcen byl sv. Josafatovi. Též záhodno by bylo, aby ve všech kathedrálních chrámech (Lvov, Přemysl, Stanislavov) postaveny byly vedlejší oltáře s obrazem sv. Josafata. — Konec slavnosti jubilejní oslaven bude ve všech chrámech řecko-kat. ritu slavnými děkovnými službami Božími, čímž celá slavnost zakončena bude. — Vznikla též myšlénka, postavit na náměstí sv. Jiří pomník. Dle projektu má býti postavena socha Spasitele s nápisem na podstavci: „Kéž všichni sjednoci jsme ve Jménu Tvém“ a s letopočtem 1596.—1896 Bude-li projekt tento uskutečněn, pochybo pro nedostatek prostředků. — Pouti do Říma účastnilo se asi 100 osob. Poměrně malé účastenství zavinily různé příčiny, volby, doba, agitace a j. Ruské listy pronásledují slavnost zžiravou kritikou a potupou. Co přinášely o římské pouti, přesahovalo už meze slušnosti. Řím, sv.

Otec, poutníci, hlavně jich vůdcové ha-
nění tu způsobem neurvalým. Je patrné,
že je jim slavnost solí v očích. Jinak
vedli si katolíci při ruské oslavě při-
vtělení uniatů k rozkolu, které má tolik
ošklivých stránek. Do osobních tupení
nepustil se nikdo, sotva že historickou
kritiku dovolovali si Haličané.

Drobnosti.

Moc modlitby. Jednoho dne za-
stavil mladý muž na veřejné ulici jdou-
cího kněze se slovy: „rače odpustiti,
důstojný pane, nebyl jste jednou v N.
v kostele? — „Možná je to, kázal
jsem tam několikráte“. — „A nepama-
tujete se na listek zarmoucené vdovy,
ve kterém prosila, abyste se s věřícími
modlil za obrácení nezvedeného syna“?
— „Ano, pamatuji se“. — „Nuže, tímto
synem byl jsem já. Její modlitba byla
vyslyšena. Právě šel jsem s kamarády
kolem na pitku. Tu jeden prohodil,
abychom se v kostele zastavili, o čem
asi kněz káže, bychom potom měli před-
mět ku viipkování Právě jak jsme
vkročili, četl jste onen listek. Nemohu
řici, jaký dojem na mne ona slova uči-
nila. Celé nitro moje bylo rozrušeno.
Nevěděl jsem, že se slova tato mne sa-
motného dotýkají, ale já cítil hlubokou
bolest srdce mateřského nad nezvede-
ným synem a tím jsem se nyní po-
znával. Mysl moje zvažněla. Nebylo mi
do smíchu. Poslouchal jsem upjatě kněze.
Od tohoto okamžiku pronikl mne papr-
sek Boží milos. i. Smířil jsem se s Bohem.
Stal jsem se jiným člověkem. Dříve byl
jsem zármutek matce své, nyní jsem
její radostí. Žiju s ní šťastně a děkuji
Bohu vždy za to, že mne jeho nevy-
zpytatelná moudrost k tomu kostelu
vedla“. — Případ tento ukazuje po-
znovu, jak mocná je modlitba u Boha
zbožné matky a věřící obce.

+ 73.

Obsah „Obrany“ :

Zemské volby Frant Žák. — Souboj košťaty. Napsal Josef Šeřík Vitinský. —
Feuilleton: Vzpomínky z cesty. Piše discipulus. (Dokončení.) — Časové zprávy. —
Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovni ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václava Kotrby vdova, odpov. redaktor František Žák.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročné 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročné 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem. 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovni ulici, kamž předplatné budiž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperator na Král. Vinohradech.

Našim čtenářům!

O pět ukončujeme ročník „Obrany“, druhý od doby, co převzali jsme její redakci.

Přiložený obsah jedenáctého tohoto ročníku dává čtenářům přehled toho, co bylo vykonáno.

Rozhodovati o ceně našich článků přísluší ovšem nikoliv nám, ale čtenářům; my jen těšiti se můžeme, že soud ten nebude přísně odsuzující. Avšak jedno svědectví si můžeme dáti, to totiž, že vyhovovali jsme programu nám vytčenému. Nevynechali jsme důležité události domácí, o níž bychom se nebyli s čtenáři sdělili. Nejen běžným záležitostem politickým, kterým podrobným výkladem o politickém programu Palackého položili jsme pevný základ, nýbrž i národohospodářským věcem, jež přístupny bývají jen užšímu kruhu odborníků, věnovali jsme svou pozornost. Apologetické články byly četné, a pro příští rok máme slíbenou zajímavou práci historickou z doby protestantské. Zábavě čtenářů hleděli jsme vyhověti, pokud míra našeho listu toho připouští, povídkami, feuilletony a články lehce poučnými. Časové a drobné zprávy vybírali jsme četně z různých časopisů často s nemalou prací.

V příštím ročníku miníme nejen setrvati na programu vytčeném, ale přičiniti se, by články naše prohloubením získaly.

Prosíme laskavé čtenáře, by nám proto přízeň svou zachovali a nové příznivce mezi spolupracovníky a čtenáři získati hleděli. S rozmnožením předplatitelů roste vždy i výběr prací a nabídka spisovatelů.

Budeme se snažiti, by články naše byly co nejširším kruhům přístupny; avšak z úrovně, na níž stojíme, z různých příčin sestoupiti níže nemůžeme.

Přejeme všem svým příznivcům a přátelům milostné svátky vánoční a šťastný nový rok.

Sláva na výsosti Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle!

Příčina věrnosti amerických Čechů katolíků k staré vlasti.

Nejdůležitější a nejvážnější otázkou umírajícího roku 1895 byla zajisté národopisná výstava, která po celé léto shromažďovala celou československou rodinu na březích Vltavy kdysi stříbropěnné, shromažďovala ji tak četně a tak slavnostně, jako kdysi veliké naše pouti církevně-národní, hlavně pouť sv.-Janská.

Nečiníme tohoto porovnání národopisné výstavy s velikou poutí sv.-Janskou jen tak nahodile, bylať tato rovněž událostí vysoce národopisnou, ano byla živým, nestrojeným, nýbrž přirozeným, ovšem neuvědomělým projevem národopisným lidu česko-slovenského, jakým pro Moravu do dnes je přeskvlá národní pouť velehradská. Však i z jiné příčiny ještě lze ono porovnání obhájit, z té totiž, že výstava národopisná z valné části obsahovala předměty církevní a církevně umělecké, a že tudíž to, co vytvořilo po století a tvoří dosud význačný a osobitý charakter národa česko-slovenského, namnoze vytrysklo a prýští se dosud z pramene církevních pravd, církevního života, katolických tradic historických a kulturních.

Velkolepé druhy pouti zašly a na jich místo nastoupily jiné, ne tak časté, ale za to ještě velkolepější. Tomu ovšem dnes, kdy známky církevnosti a osvědčování víry na venek mizí a z laicizované veřejnosti utíkají se do úkrytů, není se co diviti, ale překvapením naplnil církevní ráz výstavy, který zastříti nikterakž se nedal. Byla to ovšem hlavně minulost, o níž tu steré památky svědčily, že to byl duch katolický, který v tisíciletých dějinách české minulosti produkoval a plodně byl v lidu činným. Avšak i přítomnost byla tu zastoupena velice čestně v různých odvětvích své činnosti na př. po stránce vědecké, literární, umělecké, lidové, školské, spolkářské, zvláště pak také hromadnými návštěvami kruhů tak zvaných klerikalních pod otevřeným a nezastřeným praporem svého přesvědčení.

A tu jsme u věci, na niž dávno už chtěli jsme poukázati. Velezajímavé a trváme velepoučné je účastenství na výstavě národopisné Čechů zahraničných, nemíníme těch, kteří jen náhodou, za dočasným povoláním a jednotlivě nacházejí se mimo hranice zemí českých a mimo souvislost s nimi, nýbrž ty, kteří hromadně usadili se na vždy v cizině, hledající pro sebe a své potomstvo novou vlast mimo svou domovinu. Máme hlavně na mysli Čechy americké a ruské. Čechů amerických je několik set tisíc, tedy více nežli Čechů ruských, avšak u porovnání obrovské prostory americké s hranicemi evropské Rusi 60—90 tisíc Čechů ruských není nikterakž počet malý, takový, aby s počtem Čechů amerických nemohl býti porovnán.

Nuže, každý má zajisté ještě v živé paměti obraz naší výstavy, nechť rozpomene se na účastenství obou těchto velikých větví českých, vyrostších ze semene do cizé půdy zasazeného, jedné daleko za oceánem mezi mořem národů cizích i národností i vírou, jedné blízko v zemi příbuzné krví a jazykem, vírou co nejbližší. Jaký tu obrovský rozdíl! Američtí Čechové vystavili nám tu několik pavillonů, celý chrám, přišli ve stoch, aby pookřáli na ňadrech drahé matky, Čechové ruští vystavili několik spisů, které vydali v jazyku nečeském o věcech nečeských, několik chudičkových školních budov s nápisy „českoje učilišče“, v nichž však se už dávno česky nevyučuje, několik chrámů, zvláště kostel ve Hlinsku, který jim za to, že odpadli od víry otců a přijali carskou víru, vystavěl roku 1892 car Alexandr III., a pak ještě několik jiných nepatrných drobností. Jistě do očí bijící to rozdíl, a je věru s podivením, že nikdo na něj nepoukázal!

Není ani možné, aby se tu pozorovatel netázal po příčině tohoto zjevu a aby nechtěl zvědět, kterak to přijde, že u jedněch panuje největší zájem na tom, co se u nás děje, a živá touha, zůstatí ve stálém spojení se zá-

kladním kmenem českého života, a že u druhých téměř nic z toho se neshledává, ano že u nich se našli tací, kteří se přišli pochlubiti svou cizotou, tím, že vlévají do svých českých katolických tepen krev života jiného, nekatolického a nečeského.

Kde asi jsou kořeny jistě charakteristického tohoto zjevu?

Není odpovědi než jediné: nehlubší příčina tohoto zjevu leží v náboženství. Jsou snad i jiné vedlejší příčiny, avšak hlavní není jiná než náboženství.

Čtème knihu „Krátké dějiny a seznam česko-katolických osad ve Spojených státech Amerických“ (St. Louis 1890). Je to veliká kniha plná dat a obrazů, která zcela prostými slovy líčí vznik jednotlivých kat. českých osad za mořem. Nechválí, nehledá slávu svých, prostě vypravuje, kdy, kde a jak se co stalo, a přec z dojmu, který zůstane, jedno nade vši jistotu jde na jevo, ta pravda nezvratná, že Čechy v Americe zorganizovaly, spojily a zachovaly: náboženství, víra, kostel, katolická škola, katolický spolek. Bez nich američtí Cechové byli by zahynuli a se ztratili. Jedni by zmizeli v cizích ložích zednářských a různých těch řádech, druzí v kostelích katolíků jinojazyčných, francouzských, irských, anglických a j. Ale tu probudila se v těchto touha po chrámu, žízeň po slovu Božím v milé mateřtině, v tom jazyku drahém, který doma od kolébky slyšeli, který hlavně chrámem, tím milým chrámem jejich, kde jako děti a muži často stávali, posvěcen, zůstal i v zemi jiného jazyka pro ně svatým, ozvěnou z drahé vlasti, a katoličtí Čechové hlásili se o českého kněze. dlouho a vytrvale po něm se snažili. Bylo jich jen pár, nebo v „žaludkové“ Americe není snadno zachovati si idealy. Ale když český kněz přišel, hodný a dobrý kněz, když opět zahlaholilo mezi nimi jako doma české slovo Boží, když česká píseň rozlehla se chrámem, tu i ty povahy „zežaludkovatěle“ projelo to jako žár, jako oheň — a nové osady kat. české povstávaly o překot. S českým knězem z vlasti přišel zároveň starý český duch, ten duch jak vane v Krkonoších a na Šumavě, na Hostýně a na Velehradě, a obraz vzdálené vlasti, který již již blednul v paměti vystěhovalců, ožil opět v myslích všech v nových barvách, v nové žádoucnosti. Čeští odpadlíci v Americe se těm duším, které uchvátil ideal takovou silou, smáli, svou potupou je pronásledovali — mezi nimi, jak známo, první roli hrál známý Fingerhut, který vydával proti nim hanebné německé noviny, až pak pro své mravní zásady manželské musel z Ameriky prchnouti —, ale kat. Čechové nedali se mýliti, stavěli české kostely a školy, čímž mimo to rázem vydobyli si úctu Američtí, jak vypravuje uvedená již kniha (str. 26). Dosud byli v opovržení a považováni za neschopné pokroku.

Kdo prohlížel americké pavilony, přesvědčil se, že jen dětské sešity ze škol katolických Čechů vykazují češtinu a to dost slušnou češtinu. Česká škola povstává právě hlavně vždy jen u českého kostela. Posílají do takové soukromé dvojjazyčné školy, která ovšem nemůže konkurovati se školou veřejnou, vyžaduje už trochu idealismu a lásky k mateřtině. Vzpomeneme-li nedávno uveřejněných článků v „Času“ č. 48 a 49 *) z pera amerického Čecha, článků skrz na skrz žaludkových, Čecha, který s českými osadami katolickými asi sotva stojí v nějakém styku, nedivíme se ovšem, že mnohým česká škola není dost dokonalá. A nechodí-li pak pisatel a jeho nobsledové do kostela, jak nemají zapomenouti na řeč a vlast; a nezapomenou-li oni, zapomenou jich dítky.

Jinak je u Čechů katolických přesvědčením prodchnutých. Kostely jejich mají vesměs téměř jména domácích českých světců, sv. Jana, sv. Václava, aneb aspoň takových, k nimž v staré vlasti vyvinul se během času zvláštní národní kult. I tu už samo sebou se děje, že každý rok při slavnostech českých světců a různých jiných příležitostech kazatelové, kteří většinou přicházejí z Moravy a Čech a přinášejí s sebou celé to probuzení vlastenecké,

*) Někjaký kat. kněz reagoval na tyto články citáty z Carbyle.

a ten zápal, jak u nás doma panuje, hlasy a dušemi svými zalétnou k prahům posvátného Vyšehradu, ku stupňům oltáře a hrobu sv. Jana, do chrámu sv. Jiří k ostatkům svaté paní Ludmily, že srdce všech vždy znovu a znovu zapaluje se ohněm svaté lásky k vlasti skrze to nadšení náboženské, jež s ní je vážou. Slyšme slova jednoho z těchto kněží vlastenců, jež promluvil ku svým spolubratřím při návštěvě ve vlasti. Pravid (l. c. p. 37.): „Opouštěl jsem jako bratr, jako rodák vás drahé své kraje, drahou otčinu; nikoli pro časný zisk a k vůli pohodlí, nýbrž pouze z lásky ku krajanům zámořským. Lásku k vám dokazují svou přítomností. Dnes při mši sv. děkoval jsem Bohu za prokázané milosti a prosil jsem, aby nad vámi i nad vašimi přáteli za mořem držel milostivě ruku Svou. Dnes ve svaté hodině této slibuji vám, že pokud mi nestrne jazyk v ústech, budu velebiti Boha, budu hlásati slovo Jeho drahým svým svěřencům. Pokud tlouci bude srdce v prsou mých, nepřestanu milovati Pána svého a starati se o duševní i tělesné zájmy drahých krajanů. Pokud budu moci vládnouti rukou touto, potom žehnati budu drahé vlasti, rodnému místu, svým krajanům zde i za mořem“.

Tak mluvil tvůrce českých katolických osad Amerických Josef Hesoun, tak se zaklínal před svými bratry při návštěvě vlasti. Jak, tážu se, jak asi hoří ty duše krajanů zámořských, když tam v dálné cizině zavzní do duší jejich po vlasti roztoužených slova tak horoucí lásky k vlasti, k nim, k Bohu a víře! Můžeme se diviti, že tisíce dolarů poslali na Matici Školskou, že několikrát učinili pouť k nám a zde chtěli míti posvěceny své prapory, že na výstavu poslali nám celé pavilony jako důkazy své věrnosti k drahé domovině a že nad to ještě sami přišli, přinutivše takovým způsobem i Čechy odpadlíky k podobnému kroku! Můžeme se diviti, že trvají při svém mateřském jazyku, ačkoliv to vyžaduje na nich veliké oběti, aniž by jim přinášelo prospěchu, ačkoliv v tomto moři cizích národů, žaludkových národů par excellence, to není tak snadné!

Kdo osmělí se popřítí, že právě katolické náboženství jest to, jež udržuje v lidu ustavičně živou paměť na českou vlast. na její svatyně, její jazyk, její dějiny a boje. Protestantismus jako víra nemůže toho vlivu míti. Nemát protestantismus nic českého, nemůže ho vůbec míti vyznání, jehož plodem je Komenského pansofii a p. Měl sice i protestantismus svou českou konfessi, ale ta byla českou jen dle jména, jak z Wintrovvy knihy „Život církevní v Čechách“ s důstatek vysvítá (str. 61. a j). I dnes český protestantismus, který nemaje nic určitého ani v umění, ani bohoslužbě, ani v theologii, jeví se jako rozbředěný bezbarvý humanismus, živí se hlavně stravou z Anglie a Němec. Zbývají mu jako svazek s národem jedině vzpomínky ze 16 a 17 století, ty ale nemají buď životní síly více, nebo vůbec jsou do protestantismu uměle vštěpovány, nepatříce k němu. Než chceme býti spravedlivými a vyznáváme, že i tu jakýs svazek s národem českým je, který i v protestantském moři Ameriky může působiti na národní záchranu a uvědomělost českých protestantů. Ale vzpomeneme-li na ty steré kostely Cyrillo-Methodějské, sv.-Janské, sv.-Václavské, ty steré spolky pod ochranu českých světců postavených, ty písně české, jediné české a na různé ještě jiné věci, kolik tu znamenitých, nepřetržitých, ustavičně působících a vírou posvěcených svazků s dálným rodištěm. Dejme tomu, že i některý uvědomělý katolík Čech pozapomene svou řeč, jeho vědomí, že patří k národu českoslovanskému, nezmižii úplně ani pak.

A nyní vzpomeňme na Čechy ruské. Postavení jejich je stokrát příznivější. Žijí většinou na venkově, ve vesnicích odříznutých ode všeho světa, vzdálených od dráhy, vzdálených od sebe, téměř beze školy, tak že mnohý ruský Čech by ani nemusel věděti, že žije na Rusi, ba že by ani nemusel uměti rusky, a přec láska jejich k vlasti a vědomí, že patří k národu českému, u přemnohých vyhasla. Vláda ruská nepřála tomu sice, aby Čechové navštívili výstavu, bojíc se patrně, aby nevdechli do sebe trochu jiného vzduchu, a učinila taxu za pas velmi vysokou, ale to byla překážka jen malá. Nikdo

ruským Čechům nebránil, aby na výstavě se presentovali, aby na Matici školskou přispívali a p. Několikrátě byly sice letos jakési příspěvky v „Národních Listech“ kvitovány, ale to bylo po člancích „Obrany“ o českých poměrech na Volyni, a pak zase se, že zmíněnými novinami byly příspěvky ty kvitovány ne jednou, ale několikrátě. I na Volyni jsou vlastenci, kteří v hloubi duše jsou katolíky, kteří vzpomínají s radostí na svou vlast, kteří, aby udrželi si znalost jazyka, pilně čtou česky, ale kolik jest jich? Dítky jejich, vyjma ty, které narodí se v úplně západlých vesnicích, jsou již duchem svým, svým smýšlením Rusy. I ve chrámu a ve škole vychovávají jsou duchem zcela jiným než doma, a tento vliv poněkud úplně je mění. V kalendáři ruských Čechů za rok 1889 na str. 29, hned po hrubém útoku metropolity Platona píše odpadlý kněz Hrdlička o Rusku jako o své vlasti, jejíž je synem a která patří srdce jeho, a na str. 122 mluví sice o lásce k vlasti jako o bohatém zdroji mravnosti, ale míní jen vlast novou, k níž hlásá dokonale přilnutí; vůbec hlásá se k češství jen ve smyslu ruských klerikalních slavjanofilů, kteří uznávají ruštinu za všeslovanský jazyk, ostatní slovanské jazyky jen jako nářečí. V kalendáři (na rok 1889 str. 77 a n. píše Feodor Jareš, odpadlík, o povinnostech k nové vlasti tak, že pro ni dlužno učiniti vše, že Rusko Čechu má býti skutečnou vlastí, ne tak jako Němci, že se jest Čechům pilně učiti jazyku ruskému, vmlouvá, láká a slibuje, že se nemusí o český jazyk báti, jen co budou pravoslavnými. Tak psal Feodor Jareš, než ještě většina Čechů odpadla, věda asi dobře, že až budou Čechové pravoslavnými, čeština sama sebou stane se zbytečnou, že svazek s vlastí bude přetržen a zapomenutí přijde samo. Jaký může mít také smysl česká země pro ruského Čecha, který chodil do ruské školy, učil se ruským obřadům, ctí ruské svaté, přijímá ruské zvyky, za svou vlast má jediné nové své sídlo v zemi, která přilnutí k pravoslaví požaduje jako na důkaz úplného splynutí s ruskou ideou, na důkaz upřímného poddanství a přivtělení se k nové říši? Jen tak lze vysvětliti, že i ve vesnicích, kde ruští Čechové žijí tak od celého světa odděleně, že třeba po celý rok netřeba jim mluvit než mezi sebou, tudíž česky, zájem pro domovinu u přemnohých tak vyhasí, že ani touhy po ní necítí. Ten svatý duchovní svazek schází.

Věc tato jest, trváme, tak samozřejmá, že sotva připustiti lze jiného o ní výkladu. V ideálním Rusku naši rodáci se ztrácí, v „žaludkové“ Americe bojují krutý boj za ideální statky národnosti a víry. Vytýkají Církvi, že je všeobecná, fanatykové jí nadávají „černé internacionály“. Ano, je všeobecná, je mezinárodní, a to je její sláva a známka, která jí dává svědectví církve pravé, apoštolské, ale ona je i partikulární, lokální a národní, ona v obřadech, církevních zvycích, hlavně pak v národních svatých i nepatrný národ váže k jeho jazyku, k jeho hroudě, k jeho dějinám, jeho osvětě, ona i z nejmenšího národa činí usjednocený a zvláštní celek. Jen o tom přemýšlej, laskavý čtenáři, a zraku tvému otevře se veliké tajemství, tajemství o podivuhodném díle Božím, uloženém v organizaci katolické Církve pro všechny světy, pro všechny národy.

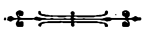
Nyní bychom měli ještě učiniti úvahu o ostatních zahraničních Čechích, žijících hlavně v Německu. Poněvadž tam ale četnější jsou usazení jen na čas, za kratším nebo delším povoláním, nepadají do rámce této úvahy. Zůstávají asi většinou katolíky, ačkoliv dle zpráv, jež tu a tam ve veřejných listech se objevují, tvoří jakés spolky husitské a podobné. Právě výstava nám ukázala, že zahraničné spolky české jsou vesměs rozhářány, že členové jejich se jen hašteří nebo žijí jen hospodské zábavě a p. Sjezd, který na výstavě uspořádaly, alespoň byl asi nejsmutnější sjezdem toho roku vůbec, ukazav otevřeně na život zahraničních Čechů a odsoudiv ho velice přísně. Vykládáme si to, že schází těmto spolkům velká slučovací idea, svazek posvěcený něčím vyšším, že schází jim víry, praktického náboženství, které o památných dnech českých by je vždy shromáždilo, nadchlo, očistilo a sjednotilo. Tam, kde na místo toho, staví jednotlivci své názory a nápady, nemůže býti než kolik hlav tolik

smyslů, nemohou býti než spory, nemůže býti než pohrdání jedněch druhými, nižšími. Není tu socialní moci, která by i nerovnosti překlenovala.

Tak se tedy věci mají.

A podívno! Z hostů zahraničných, kteří nás navštívili s vroucí láskou k vlasti v srdci, u jistých patentovaně vlasteneckých listů svobodomyšlných měli nejmenší sympatie právě američtí Čechové katolíci a málem by se byl strhl boj za to, že si dali dostaveníčko u hrobu sv. Jana Nepomuckého. Na štěstí jsou pravdy, které jsou tak jasny, že i bez výkladu, to jest proti výkladu svobodomyšlnému jsou nepředpojatým a zúmyslně nespravedlivým lidem jasny. Kéž by ale též důsledně působily.

Fr. Žák.

Štědrovečerní povídka.

Na předměstí jistého jižního města, zvaném „chudá čtvrť“, až na samém konci, stála malinká chaloupka, stářím nachýlená, sešlá, podobná spíše bédným troskám, nežli lidskému obydlí. Měla dvě světnice, jednu na pravo, větší, druhou na levo, malinkou jako ořechovou skořápku.

K chaloupce blížil se nejistým krokem muž. Přicházel z města, jež tonouc v září večerních světél, čarovný skytalo pohled. A dnes zvláště světla v dlouhé ulici závodila s mléčnou dráhou hvězd. Byl štědrý večer. Nebylo domu, snad ani okna, jež by nebylo silně osvětleno a nedávalo tušiti, že tam za tou spuštěnou záclonou radují se staří, že planou tváře a září oči mladých, že blaho a štěstí tam zalétly s Ježíškem, který dnes přišel s těmi neštěstnými hvězdami, jež na čistém nebi plály.

Ó kouzlo vánoční slavnosti, jež tolik lidí oblažuješ, — našemu chodci rozrývalos duši. Celé odpoledne chodil po tomto městě hledaje práci, aby i on mohl učiniti dítkám svým radost, ach malinkou, nepatrnou radost. A chodil marně. Už je večer. Hvězdy vzplály, ulice se vyprázdnily, okna se osvětlila. A on ničeho ale docela ničeho nenašel.

„Chtěl jsem vám, drobečkové milí, radost způsobiti nepatrným dárkem, a hle, ani chleba nemám. Je štědrý večer, a vy o hladu půjdete na lože“.

A muž zalkal. Věděl, že mu nebudou činiti výčitky ani dítky, jichž měl čtvero, ani žena, již opustil ku porodu v bolestech pracující, ale lekal se těch očí, jež, až vstoupí, tázavě a s nadějí na něj se obrátí, lekal se jich, jak potom zalesknou se smutně němým žalem.

Právě stál před slavnostně ozářenými okny velikého domu známého milionáře. Pohlédl dále a viděl celou ulici, jak všecka ozářena táhla se daleko, daleko až do té tmy na konci, k níž kráčel a v níž jakoby se světly končila se i štědrovečerní radost. A znovu bolestný červ lítosti se ozval v duši jeho a vrтал a hryzal v něm krutě, neuprosně.

„Bože, smiluj se“, zalomil rukama, „už nemohu kříže nésti, kterys na mne vložil“.

A muž se zastavil, aby osušil umdlelou tvář, po níž bolestná slza svezla se do vousu šedivě prokvetajícího. Už je tomu dávno, co neplakal, snad třicet let. Dnes na štědrý večer, kdy vše jako láskou a dobrotou dýše, lítost ho přemohla. Vzhlédl k nebi, hledaje důvěru a sílu. Tam klidné hvězdy na něj se dívaly.

Hle, nyní jedna spadla. Sletěla bleskurychle a zapadla kdesi do neznáma. Náš pocestný ji zahlédl:

„Kéž bys mi přinesla pomoc s nebe“, zahovořil a si povzdechl. A jako by byl vydechl všecku tíseň s duše, pocítil skutečně úlevu v nitru svém. S novou chutí kráčí vlažným jižním večerem k domovu. Ponenáhlu řídnou světla, pomíjí lesk ulic. To přiblížila se čtvrť chudých. Muž kráčí rychle. Touha se jej zmocnila, aby co nejdříve byl doma u dětí a ženy. Spěchá rychle. Teprve když ze světlého večera jeho obydlí jako temný bod na něj se černá a on

marně hledá světlo v malém jediném okénku, uvolňuje kroky. Vidí, že nic se nezměnilo na bídě jeho, jejíž skutečnost stojí opět před ním. I zachvěje se. Ty oči, ty oči. Vidí, jak na něj patří tak otevřeně, s nadějí, smutně.

Ale pomoci není. Sbírá tedy síly své, aby sklíčeností svou nečinil aspoň své drahé ještě malomyslnějšími a vstoupil.

S radostným výkřikem spěchají mu vstříc jeho dívky. od největšího chlapce šestiletého až k malé Andělce, jež za nimi stěží se batolí.

Ježíšek přišel, tatínku, Ježíšek přišel, volají, chytajíce jeho ruce a nohy. Záblesk radosti mihl se okem jeho. „Která dobrá duše“, dí u sebe, „smilovala se nad námi a poslala ho k nám? Tož padající hvězda přece přinesla nám radost a pomoc“!

A dívky tabají a strkají jej k lůžku, na němž žena jeho bledá odpočívá, k lůžku ze slámy, několik chudých, dávno vyležených polštářů a dvou hrubých přikryvek.

Malá lampička, jejíž světlo jen slabě ozařující místnost nemohla ovšem proniknouti sklo okenní, vrhá svou bledou zář na vyhublou tvář šestinedělky. Je to chudá žena, na níž tuhá práce zanechala své stopy; ale to její oko hledí dnes jako proměněno a svatým jakýms ohněm zapáleno. Hledí na něj radostně a s láskou, že ho hřeje ten něžný její pohled, dlouhý a hluboký až v srdci; hledí na něj ale též z bázní a prosbou.

Pochopil ovšem ihned muž, co se stalo, a že tu narodil se člověk, jehož on je otcem. Hledal to štěstí, jež mu nadělil Ježíšek.

Poceloval ženu s láskou, s pohnutím.

„Muži“, slyší její slabý, dojímavý hlas, „muži, Bůh nás navštívil. Ne-hněvej se“. A chvějící ruce její objaly hlavu chotě, s nímž tolik přetrpěla a ježž nepřestala milovati. „Je to vůle Boží, podrobíme se jí“, dodává s okem zlatou slzou zavláženým.

Muž je zmaten. Co to vše znamená? Co se přihodilo? Jaké neštěstí, jaké dopuštění?

Zatím žena nadzvedla přikrývku.

„Bože můj! chce zvolati muž, ale opanuje se, aby nezarmoutil chotě svou. Jen ústa zašeptla zoufalá slova. Ale zrak ztrnulý patří na místo, kde dva anděličkové, maličci a růžoví odpočívají, zahříváni teplem matky své.

„Muži, odpusť“, žalostně zní hlas ženy.

„Co mám tobě odpustiti? Kterak na tebe mohl bych se hněvati, na věrnou družku mého neštěstí a bídě mé. Ne ne. drahá, nemám ti co odpouštěti, jen lituji, že trpíš a že nemohu ti přispěti, nemohu tě ničím posiniti“.

A k chudému loži pokleká muž a líbá ženu a líbá malá robátka. Raduje se z toho, že narodil se člověk, ale lituje jich, že Bůh nesvěřil je zámožnějším rukoum, neposlal je do lepšího obydlí.

Pravdu děl, ale lepším srdcím byl by je mohl sotva svěřiti. Avšak po chvílích pohnutí přišla chvíle rozumu a chladného uvažování, po projevu upřímné, tklivé lásky tvrdá starost o vezdejší chléb. Dnes pomohly vlídné sousedky, ale jak bude zítra? Kterak uživi muž nemocnou ženu a šest dětí, když mu hladem zmirala žena zdravá a dětí čtvero?

A starosti o živobytí ulehly opět na duši mužovu a čmury zoufanlivostí obestřely ji. Zadumán usedl a jako bez ducha zírá bled a rozhárán do světlé noci. A čím dále hledí zpět k tomu městu osvětlenému a radostí zářícím, tím temněji je v duši jeho, čím důvěrněji hledí hvězdy do přitemnělé jeho komůrky, tím úzkostlivěji beznadějnost svírá jeho hrud. Už dávno ulehly dívky na tvrdé své lůžko, jen muž tu ještě sedí a dumá a hloubá, a hlavu starostmi těžkou podpírá.

„Muži“, vyrušuje jej opět měkký hlas šestinedělky, „muži, o čem přemítáš, co jsi tak smuten? Proč si zoufáš? Doufej, Bůh nás neopustí“.

„Není možná, abychom obě ty dívky vychovali. Ne, není to možná, není. Celý den jsem hledal práci a nenašel žádné. Zemřeme hladu. S jedním snad bychom se protloukli, nyní ale, kdy máš dvě na starosti, není to možná.“

Umrou nedostatkem. Kde vezmeš síly, abys je uživila, sama jsouc vysílena a téměř bez potravy. Sotva jedno bys uživila, kterak chceš ukojiti dvě?“

A opět upadl muž v zadumání. Žena nedýchala ani. Srdce její projel strach a úzkost. Tušila, že úmysl nějaký zlý zraje v hlavě mužově.

„Muži, něco přede mnou skrýváš. Chováš nějaký tajný úmysl, jehož se lekám. Rci, o čem přemýšlíš?“

„Nic zlého nemám v úmyslu. Chci jen zachrániti obě robátka před zvolnou smrtí hladem. A nechci úmysl svůj před tebou skrývati, naopak, myslím, že svolíš k tomu, co učiniti chci, že k tomu svolíš z lásky ku svým dítkám“.

Žena tušila již, co učiniti chce, a bledé její tváře ještě více bledly. I třesoucí rukou objala robátka, jako by je chrániti chtěla.

„Nezbývá nám v skutku nic jiného“, začal opět muž tichým hlasem, přisednuv k loži manželčině, „skutečně nezbývá. Pohleď ven, jak je tam krásné. Vezmu jedno z dítek a položím ho na schody před chrám Matky Boží. Dobří lidé smlují se nad ním . . .“

Nedopověděl, nebo protestující výkřik ženy přerušil jeho slova. „Nikdy, nikdy nedovolím, abys urval dítě mé a odhodil ho od sebe“, sípěla s rozpáleným okem rozrušená a rozčilená žena. „Nikdy nevydám ti dítě své, spíše zhynu dříve sama“.

A nyní nastal v chudé světničce boj rozvahy s láskou mateřskou, boj bídy a nouze se sebezapíráním, obětavostí, boj víry a důvěry se zoufalstvím, boj ušlechtilý a krásný, který by byl zdobil i bohaté salony velmožů.

Dlouho, dlouho trval tento boj, než podařilo se muži přesvědčiti ženu, že tím nezaprodává dítěte svého, že se ho nezavazuje, ale dohnán nejkrutější bídou, odevzdá ho do rukou milosrdenství soukromého nebo veřejného.

Konečně byl dobojován. Muž vzal dítě, zaobalil jej do chudých plének a ještě chudší dečky, ale sotva že ho vzal do náručí, aby vyšel s ním do města, sám klesl na mysl. Pohled na zoufalstvím a žalem strhanou tvář matky i jej ranil v hloubi duše, že nerozhodnut stál, nevěda, má-li učiniti osudný krok, čili nic. Ale pak rozhlédne se kolem na tu bídu, ty děti spící nouzí zmořené a bledé, vzmuží se, jeden krok — a za dítkem zavírají se dveře, zatím co poslední výkřik uvnitř přivádí na matku v mukách se svíjící milosrdné bezvědomí.

Tiše. strašně tiše bylo ve světničce. Neklidný spánek oddychujících dítek jakoby prozrazoval, že i duše jejich zmítá úzkost neznámá a bol nad smutnou tragedií, jež právě se tu odehrála.

Zatím muž rychle letí k městu, které už potemnělo, rychle utíká až tam, kde před ním temné a hrozivé věže chrámu matky Boží pní se k nebesům. Teď uvolňuje krok. Zdál-li se mu dříve úmysl lehký k provedení, nyní stával se mu skoro nemožným. V loktech svých třímá robátka tichá, jako by mrtvá. Pohlédne naň. Ach, ono je tak nevinné a důvěřivé! Má ho odložití nebo nemá? Ó, jak těžko se mu rozhodnouti. Zvolna vstupuje po schodech k hlavní bráně, stále nerozhodnut, stále na rozpacích.

Již stojí přede dveřmi. Zastavuje se, zapomínaje úplně na nebezpečí, že by mohl býti viděn, prozrazen a potrestán.

Naslouchá. Zdá se mu, jako by slyšel slabé kvílení dítěte.

Podivná to věc. Či pláče to jeho robátka? Nikoliv! Tam z pravého kouta ode dveří přibáží.

Jde blíže. Skutečně, jakýs předmět tam leží. Nahne se k němu, kvílení stává se zcela slyšitelné. Jde ještě blíže, zvedne předmět.

„Bože můj dobrý,“ zaseptá, „dítka, živé dítka, matkou vysazené. Jaká náhoda zvláštní!“

Z prvu uleknul se před podivnou příhodou jako před výstrahou, ihned ale jinak usoudil.

„Nuže, dobře“, pravil, „nebude vám tesklivě, kdy budete dva.“

A co se mu zdálo nemožné, nyní vykonává lehce. Ukládá obě robátka

vedle sebe do temného kouta dveří chrámových; pocelovav obě, loučí se s nimi s jakousi zvláštní, novou radostí v duši. „Budou tu spolu, budou spolu,“ opakuje si mnohokrát s uspokojením.

„Již chce odejít a ponechat robátka nejistému osudu, když tu náhle těžkou ruku ucítí na rameni svém. Ohlédne se a zbledne — to strážce zákona stojí před ním, svědek jeho činu.

„Co tu robíš?“ volá jeho hrubý hlas.

Muž neodpovídal. Také se nepokoušel prchnout. Ještě si nebyl vědom, co znamená příchod policistův; jen zvolna stávalo se mu jasno, že přistižen při činu, který může mít pro něho smutnou dohru. A hlava jeho klesala hlouběji, čím jasnější stávalo se mu postavení jeho.

Strážník zatím odkryl v koutě nemluvnátka.

„Ty jsi je tu vysadil? Nezapírej a přiznej se. Učinil jsi tak?“

„Ach, Bože můj, Bože můj“, nařiká si muž, „kterak neúprosně mne pronásleduješ“.

Strážník pohlédl blíže na nařikajícího. Jeho chudičkový oděv, ustaranou tvář, sešlou postavu při měsíčním světle dobře bylo viděti. Ihned změnilo se jeho chování a ton řeči. Vždyť byl štědrý večer. Jak mu bylo líto, že dnes bylo mu opustiti rodinu zářící radostí, tonoucí v blahu. Obraz její objevil se jasně před zrskem jeho. A nyní tu vidí muže chudáka, jehož celý zevnějšek svědčí o poctivci a dobrém srdci ztraceného, zoufajícího, který patrně z bídy vysazuje tu své děti.

„Máš ženu a jiné ještě dítky?“ táže se měkce.

„Mám čtyři dítka a ženu nemocnou, jež dnes mi porodila dvojčátka. Aby nezemřely hladu, vzal jsem jedno . . .“

„A vysadil jste je tuto, není-liž pravda?“ vpadá mu do řeči strážník, nenechávaje ho domluvit. „Je mi vás líto, ale zákonu dlužno vyhověti. Nechci vás udávati ani odváděti k zodpovědnosti. Jen vemte svá dítka a odneste je zase domů. Nějak přece bude.“

„Ale jak mohu obě . . .“

„Každé slovo je tu marné“, přerušuje strážník jeho řeč. „Vemte dítka a jděte domů. Každý odpor spíše by vám uškodil. Přistihl jsem vás při činu a mojí povinností by bylo vás vésti k zodpovědnosti. Nečiním-li tak, prohřešuji se vlastně proti své povinnosti; než, je štědrý večer a nechci den míru a lásky proměnit pro vás v den trestu a lítosti. Proto ale též i vy poslechněte bez odmlouvání.“

Ještě jednou chtěl se pokusiti náš muž, aby vysvětlil omyl strážníkův a říci mu, že jen jedno dítko patří jemu, ale vida, že i pouhý pokus jej dráždí, vzal dítka do náručí a mlčky, tupě kráčí k domovu, doprovázen kus cesty strážníkem.

Jak cestu vykonal ani nevěděl. Jako bez vědomí byl. Osud, který na něj dolehl tak těžkým způsobem, jako by ho omámil. Hvězdy zvědavě na něj hleděly z temného blankytu, nejedna sletěla, jako by se byla ze zvědavosti až přes příliš nachýlila, chtěc pohlédnouti na divnou příhodu nešťastného trpitele, který dítka vlastní šel vysadit a nyní se vrací s ním a ještě s cizím zpět. Muž o tom ničeho nevěděl; nepřemýšlel, nemluvil, nenaříkal — bez ducha vracel se domů.

Ale dveře své světničky přece neotvíral s bázní, vědělt, že s bríměm svým zle uvítán nebude.

„Neseš dítě?“ zněla prvá slova sotva že vstoupil.

A sotva že shlédla předmět na rukou jeho, zajásá, vytrhne mu jej z rukou a tiskne vášnivě k prsoum svým drahé robátka.

„Nesu ti ještě jedno“, dí muž prostě s tupou resignací.

Tázavě pohlédne na něj žena a vidouc v rukou muže ještě jiný předmět, udivení její roste.

„Skutečně, ještě jedno dítě ti nesu.“ A dává ho do rukou ženy.

Nemůže ho dobře viděti, nebo slabé světlo lampy toho nedovoluje, ale

cítí teplo, jež vane z měkké peřinky. Však už se namáhá muž, aby rozšířil plamen a oni mohli prohlédnouti dar, který jim přinesl nešťastný štědrý večer.

„Obával jsem se, že dvě neuživím“, naříkal při tom, „a nyní bude mi snad živiti tři. Jaký to bude život? Hlad zahubí nás všechny. Kdybys mne nebyla tak dlouho zdržovala“, vyčítal ženě, „a neučinila dílo tak těžkým, nebylo by se tak stalo“.

„Nevyčítej muži. Mohla-li jsem bez bolesti zavrhnouti dítě své? Jsem šťastna, že jsi ho přinesl zpět. Nikdy bych byla neměla pokoje, kdyby se tak bylo nestalo. Sám dobrý Bůh se nade mnou smiloval a zařídil to tak“.

„Ale to třetí, to cizí dítě! Jak ho chceš uživiti?“

Bůh, který nám ho tak podivným způsobem dal, postará se zajisté o ně i dále. I je uživíme. Cizí dítě v domě je požehnání Boží, praví přísloví. Ó muži, ani nevíš, jak jsem šťastna, že to tak dopadlo.“

„Jsi hodná žena, ale srdce tvé nedbá rozumu. Ale budiž. Čiň jak chceš, já nebudu ti v ničem brániti. Budu pracovati, seč síly stačí. Dejž Bůh, abych našel práci a požehnání“.

A muž zatím přistoupil k loži, na němž vedle ženy, jež šťastna tiskla mu ruku, ležela nemluvnátka tři, klidně a tiše, nemajíce ani zdání o tom, co strachu, bolesti, zoufání a radosti způsobila za něco málo hodin. Světlo lampy ozářilo malé jejich hlavičky.

Se zvědavostí patřila zvláště žena na příšlého andílka a nemohla se na něj dost vynadívati.

„Jen pohleď, jakou má pěknou peřinku. A to prádylko, hle, jak je čisté a jemné. To jistě není dítě chudé matky, jež neví, z čeho by je uživila. Tak opatřeno býti může jen dítě bohatých rodičů. Pak ale nechápu, proč by je opouštěla a vysazovala nejistému osudu? Ó jistě, že tak učinila s pukajícím srdcem, ale kdo ví, jaké neštěstí nebo jaký strach ji k tomu přinutil. Dítě je tak krásné a jemnoučké, že nemohla ho nemilovati a těžce se asi s ním loučila. Ubohá matko“, vzdychla žena, „já jsem žena ožebračená a vím, jaká to byla bolest, když mi odnášeli dítě mé. Kterak bylo asi tobě“?

„Hle, zde je jakýs papír“, zvolal muž. „Snad bude tu jakés vysvětlení“. A dychtivě ho rozbil a četl:

„Dobří lidé! Matka, kterou lidé zovou šťastnou, protože je bohatá, svěřuje vám svůj nejdražší poklad, jež chovati u sebe osud zlý jí nedovoluje. Ó, jak je nešťastná! Pro milosrdenství Boží vás prosí, buďte dobrými rodiči ubohému tvorů, s nímž ještě ubožejší matka s hořem musela se rozloučiti. Dívka jmenuje se Marie. Obnos 420 franků, jež přikládám, dostane každý rok na štědrý večer před chrámem Matky Boží doručitel tohoto dopisu až do té doby, kdy opět bude mi dopřáno obejmouti drahou Mařenku. Bůh vám žehnej, lidé dobří, za dobrý skutek, jež vykonáte na nevinném nemluvněti a přebohé jeho matce“.

Z obálky na lůžko vypadly skutečně bankovky, 420 franků. S třesoucí se rukou zvedl je muž, pro nějž byly celým bohatstvím, koncem bídy a nouze, obratem k lepší a důstojnější budoucnosti.

Jako sen přicházela mu podivná ta událost, ale nebyla snem, byla skutečností, radostnou skutečností. Když manželé uvědoměli si její význam, radost zavítala do srdcí jejich, taková radost blaživá, jakéž dávno, dávno už nepocítili. Ó jak budou opatrovati to dítě, jež, když nouze byla nejvyšší, poslal jim Bůh k Ježíšku.

Tak v chudé chýžce slavili štědrý večer skoro až o půlnoci, slavili ho bez dárku, bez pokrmů a nápojů, slavili ho po velkých bolestech a bojích, po úzkostech a utrpeních, ale slavili ho s tím větším blahem v duši, jež nahrazovala jim stonásobně ta osvětlená okna, to moře světél, tu hrdou ulici.

Muž pohlédl ven. Město dřímalo již v nočním temnu. Jen nebe ještě zářilo v tisícerych hvězdách. Opět viděl, jak ta jedna padá, hasne a mizí.

I vzpomněl si, jak vrací se v malomyslnosti na večer domů, volal k jedné, aby přinesla ulehčení bídě jeho.

Stalo se. A muž věčně zvedl ruce k nebi, jež se chystalo k půlnoci, aby oslavilo památku posvátné noci betlemské. K Betlému zalétly i myšlenky jeho. A cítil nějak živě a měkce tu lásku Boží, která se ukázala lidem, když nad Betlémem vzplanula hvězda novorozeného Spasitele. Nikdy mu nebylo tak jako dnes. Nikdy láska Boží tak tklivě nemluvila v duši jeho, jako na dnešní památný pro něj štědrý večer.

Časové zprávy.

K poměrům v ruské Haliči.
O poměru kardinála Silvestra Sembratovicze, tohoto vysokého církevního hodnostáře, píše nám Lvovský jeden ruský kněz, sjednocený, podivnou tuto stať, kterou s malými nutnými změnami překládáme, neberouce za ni ovšem zodpovědnosti. Je na výsost instruktivní pro ducha, který v ruském sjednoceném lidu a kleru panuje, a je důkazem, že unie neprovádí se způsobem šťastným. Píše: „Rok 1882 byl pro ruskou Halič nešťastný. Nábožný a ode všech ctěný metropolita, Josef Sembratovicz, byl od vlády přinucen opustiti místo své. Polská šlechta nebyla s ním spokojena, poněvadž stál při všem na straně lidu ruského, který jej považoval za svou církevní hlavu i za svého vůdce a otce. Bylo na něj uvaleno podezření, že přeje rozkolu a panslavismu, a odstraněn. Podezření nebylo pravdivé, nebo metropolita podal mnoho důkazů, že je upřímný katolik. Tak r. 1871 objevil se v ruském listě „Slówo“ článek katolické Církvě nepřiznivý, a metropolita, dozvěděl se o tom, pohrozil listu, že ho lidu a kleru zakáže. Povolán k císaři, slíbil, že se místa svého vzdá, že usadí se stále v Římě a do Haliče se více nevrátí. Už 13 let žije tam, ale národ nezapomněl na něj a každý rok posílá mu svá přání. Na to byl zvolen nynější metropolita, Silvestr Sembratovicz, synovec bývalého za administratora. Proti tomuto nezákonnému násilí protestoval ale celý ruský národ. Klerus a lid se v četných schůzích shromáždil a k císaři vyslána deputace, aby mu věc vyložila, ale nepořídila ničeho. Nový hodnostář byl podezříván z „tajných závazků“ k polské zemské vládě. Dokázati se to ovšem nedá, ale lid a klerus byl tím zbouřen a s obavou očekával

jmenování Silvestra za metropolitu. To se stalo. Při nejlížejších říšských volbách postavil metropolita proti národním poslancům své kandidaty a pomocí vlády zvítězil. U lidu mu to škodilo velice. Do Lvova svolán veliký sjezd a k metropolitu vyslána deputace, aby nadále nedržel s Poláky, s nepřáteli ruského lidu, (Nyní to Rusové Polákům v říši jak náleží oplácejí, nedovolující jim ani nabývatí země, ani býti státními úředníky na drahách a p. Pozn. Red.), ale postavil se na stranu lidu. Metropolita to slíbil, ale roku 1886 založil list „Myr“ ve Lvově s polskou a vládní tendencí. List ovšem brzy zašel. Od té doby Silvestr Sembratovicz vzdal se každé politické činnosti. Avšak to zase se Polákům nelíbilo a v polských listech objevil se telegram z Vídně (!), že metropolita není více tak oblíben u vlády jako dříve, a že snad co nevidět bude mu stolicí metropolitickou opustiti. Chtěli ho postrašiti. A povedlo se jim. Přišel nešťastný rok 1890. Aby ovládli ruský lid, který ve svých zástupcích byl jednotný, uchopili se pravidla „divide et impera“, — rozděl a vládni, a metropolita k tomu dal svou ruku. (Vina zajisté může přičtena býti jen ruskému lidu, nebo je to jeho věcí, aby zůstal solidární. Zde tedy spisovatel se mylí. Pozn.) Metropolita převzal od té doby politické vedení ruské politiky, konaje vše, co si přál mistr držitel haličský Badeni, nynější ministr prezident. Brzy na to konán v „Narodnyj Dom“ ve Lvově sjezd ruského lidu v počtu asi 4.000 osob, který poslal k metropolitu četné deputace z klera s prosbou, aby metropolita držel s národem. Metropolita to slíbil, ale nedržel i soukromě činili kuželi metropolitovi výklady o nebezpečném míchání se jeho osoby do

politiky, o tom, jak národní klerus od polských úředníků trpí, jak za každý národní projev je obviňován ze zbourání, avšak vše marné. Naopak rozkázal metropolita kleru, aby dělal tutéž politiku jako on, jinak že bude mít nepříjemnosti. Žádal, aby literární spojení s Ruskem se přetrhlo a všechna literatura aby rázně vystupovala proti rozkolu a ruské vládě (v Rusku). Tuto úlohu převzal list „Duszpastyr“ a částečně list „Dilo“. Ale celý ruský lid zůstal proti těmto nařízením v opozici a mnoho trpěl, rovněž i klerus. Na přání místodržitele Badeniho zakázal metropolita kleru čísti neodvislý list lvovský „Prolom“. List změnil svůj titul v „Czervenaja Rus“, ale i on byl za kázán. Pak změnil se v „Halycckaja Rus“, ale že byl opět zapovězen, vychází od té doby pode jménem „Halyczany“. (Tento list známe z citátů v ruských církevních listech, které často s gustem ho citují. Pochybujeme proto, že si vede vždy správně. Pozn. Red.). Děkanové, patřící k starorusinské straně, byli namnoze sesazeni a na jich místo dáni nohosledové metropolitické politiky. Mladorusini (Ukrajinci) radovali se z toho a stáli při metropolitu, ale poznavše dobře jeho polskoslužebnou roli, která mu zastání se národa nedovoluje, opustili jej též, tak že nyní stojí při něm jen několik osob, jako Barviňski, Vachnianyn. Odtud vzal vznik onen škandál na vídeňském nádraží, kde od studentů metropolita při návratu z Říma byl poházen vejci. Neštěstí nevyvolalo žádných projevů soustrasti nebo odsouzení doma, ač důstojnost metropolitická tím byla kompromitována. Ale metropolita zůstal věren své cestě dále. Ani jediné adresy z kruhu kleru se mu tenkrát nedostalo! Ještě větší rozhorlení vzbudilo nedávné vystoupení metropolity s kandidáty do sněmu zemského, čímž porušil jednotu

a vítězství Poláků zabezpečil. (Dopisovatel pravi, že tak učinil přímo za tímto účelem, což by bylo ovšem těžko lze dokázati. Vůbec celý tento názor úplně chybný. Kdyby měl dopisovatel pravdu, nedostali by kandidáti metropolitovi ni jediného hlasu. Pozn. Red.). Podezření, která proti Silv. Sembratoviczi panují, jsou: že chce ruský národ úplně podrobiti Polákům a sice i v ohledu národním i církevním (vytýká se mu libovolné panování nad klerem a libovolné rozdávaní far); že chce zavésti coelibat (bohoslovce prý k němu přemlouvají a kollej sv. Josafata má prý také působiti pro coelibat.). — Ve Lvově jsme se na to tázali, ale byl nám opak tvrzen —; že chce měniti řecký ritus (toto podezření je jistě bezdůvodné. Poz.). Špisoratel k tomu dodává, že tak nesplní se slova papeže Urbana VIII.: „O mei Rutheni, per vos spero totum orientem convertendum esse“, a že pak ani jmenování jeho kardinálem, ani slavnost unie nebudí náležité nadšení. Silvestr Sembratovicz je synem kněze, študoval v Římě a byl ve Lvově profesorem dogmatiky. — My k tomu dodáváme. Právě vysílá se komise do Haliče, aby studovala příčiny stěhování se ruského lidu do ciziny. Není-li tu jedna z příčin? Je-li vše pravda, co tuto vážený ruský spolubratr píše, lze i uvěřiti, že leccos na zprávách o mohutnění pravoslavi v Americe je pravda. Jisto je, že v ruské Haliči není vše v pořádku. Jedno je pro nás jistě zajímavé: ty deputace kleru k metropolitovi a ty protesty proti libovolnému obsazování far. Maně napadá tu otázka, převládá-li církevnost u ruského kleru nad materiálními ohledy a pak byl-li by schopen něčeho podobného klerus český.

* * *

Z říšské rady. Pro nedostatek místa příště.

Obsah „Obrany“:

Naším čtenářům. — Příčina věrnosti amerických Čechů katolíků k staré vlasti. Frant. Žák. — Štědrovečerní povídka. — Časové zprávy. — Drobnosti. — Titul a obsah

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovní ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václava Kotrby vdova, odpov. redaktor František Žák.